

ΠΡΟΧΕΙΡΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ

1828-2012

II. ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ

ISSN 1105-7785

ISBN (SET) 978-618-5047-00-9

978-618-5047-02-3

© Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία

Πανεπιστημίου 22, Ἀθῆναι 106 72

Fax 210 3644996 - τηλ. 210 3609689 - secre@archetai.gr - www.archetai.gr

Ἡ ἔκδοση τοῦ βιβλίου γίνεται ἀπὸ τὶς προσόδους τῆς δωρεᾶς
Δημητρίου Τσάμη (1915-2009).

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

ΠΡΟΧΕΙΡΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ
1828 - 2012

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ

ΑΘΗΝΑΙ 2013

ΟΙ ΕΦΟΡΟΙ

‘Ο τίτλος δηλώνει εκείνους πού ύπηρέτησαν στην ‘Υπηρεσία ως μόνιμοι τακτικοί υπάλληλοι από τὸ 1829 ἕως τὸ 1960. Κατὰ τὶς ἔρευνές μου εἶναι 119 πρόσωπα γιὰ διάστημα 132 χρόνων. Μετὰ τὸ 1960 ἔγιναν διαγωνισμοὶ καὶ μετὰ τὸ 1973 συνεχεῖς ἦσαν οἱ μονιμοποιήσεις ἐκτάκτων χωρὶς διαγωνισμό, καὶ τὸ προσωπικὸ τοῦ Κλάδου αὐξήθηκε σὲ πολὺ μεγάλο βαθμό. Κατὰ ἀνεπίσημες πληροφορίες οἱ μόνιμοι ἀρχαιολόγοι ξεπερνοῦν σήμερα, τὸ 2012, τὴ χιλιάδα. Σ’ αὐτοὺς πρέπει νὰ προστεθοῦν οἱ τεχνικοί, ἀρχιτέκτονες, μηχανικοί, τοπογράφοι, σχεδιαστές, μουσειολόγοι, γεωπόνοι καὶ ἄλλοι, ἄλλων εἰδικοτήτων. ‘Ολοι ἐκτελοῦν ἀρχαιολογικὸ ἔργο καὶ ἔχουν λόγο γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀρχαίων.

«‘Ο πίνακας [πού ἀκολουθεῖ] σταματᾷ στὸ 1960. Εἶναι συμβατικὴ ἀλλὰ καὶ συμβολικὴ χρονολογία. Τὴ χρονιά αὕτὴ οἱ [ὀργανικὲς] θέσεις τῶν ‘Εφόρων καὶ τῶν ‘Επιμελητῶν ἦσαν 55 καὶ εἶχαν ἤδη πληρωθεῖ μ’ ἐκείνους πού πέτυχαν στὸ δεῦτερο διαγωνισμὸ τοῦ 1959», ἔγραφα πρὶν ἀπὸ 30 χρόνια¹. Θεωρῶ πάντοτε τὸ 1960 ὡς ἀρχὴ τῆς ἀναγέννησης τῆς ‘Υπηρεσίας καὶ τὸ 1967 ὡς ἀρχὴ τῆς φθορᾶς της, καὶ σκαλοπάτια τοῦ κακοῦ τὸ 1974 καὶ τὸ 1981. Γνωρίζω ὅτι μετὰ τὸ 1960 ἐνίσχυσαν τὴν ‘Υπηρεσία ἀξιόλογα νέα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα προσέφεραν πολλὰ γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ ἄνοδο τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας. Πιστεύω ὅτι ἡ παρουσία τους εἶναι ὁ λόγος πού οἱ πολιτικοὶ δὲν μπόρεσαν νὰ ἐπιτύχουν ὅλες τὶς ἰδιοτελεῖς ἐπιδιώξεις τους ὡς πρὸς τὴ μνημειακὴ παράδοση. Π’ αὐτὸ βρῆκαν τὴν ἰδιοφυῆ λύση τῆς «ἐφεδρείας», ἡ ὁποία τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ ἀντιδραστικoὺς ἰδεολόγους. ‘Ισως ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια κάποιος συνεχίσει τὴ Χρονογραφία μου καὶ συμπληρώσει ἕως τὸ δικό του ‘60 τὸν πίνακα τῶν ἀρχαιολόγων τοῦ Κλάδου.

‘Η ‘Υπηρεσία μὲ τὴ συμβολὴ τῆς ‘Εταιρείας καὶ τῶν Ξένων Σχολῶν ἔφερε στὸ φῶς τὰ μνημεῖα τοῦ τόπου μας, τὰ διέσωσε, τὰ ἀναστήλωσε, τὰ συντή-

---

1. Δοκίμιο 98.

ρησε και τὰ φύλαξε μέσα σὲ πολλές δεκάδες μουσείων, πὺ ὀρισμένα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ὑποδειγματικά. Ἀκόμη τὰ μελέτησε καὶ τὰ δημοσίευσε. Εἰπώθηκαν καὶ γράφτηκαν ἐναντίον της, ἐπὶ 184 χρόνια, πολλές μικρότητες, πὺ δὲν μποροῦν νὰ θίξουν οὔτε αὐτὴν οὔτε τὰ πρόσωπα πὺ τὴν ἀποτελοῦσαν. Πατὶ ὅ,τι ἔκαναν οἱ Ἑλληνες ἀρχαιολόγοι τῆς Ὑπηρεσίας ὀφείλεται στὴν ἀγάπη τους πρὸς τὴν ἐπιστῆμη καὶ τὸν σεβασμὸ πρὸς τὴν παράδοση. Εἶναι ἀνιδιοτελής ἡ προσφορά τους πρὸς τοὺς Ἑλληνες καὶ ὀλόκληρο τὸν κόσμο. Προσφορά «ὑπαλλήλων τοῦ στενοῦ κρατικοῦ τομέως», αὐτῶν πὺ σὲ ὅλες τὶς περιστάσεις στάθηκαν φύλακες τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων συμφέροντος, προσφορά τῆς «ἀρχαιολογικῆς μαστοράντζας», ὅπως χαρακτηρίστηκαν.

Ὁ Χρῆστος Καροῦζος στὸ σχέδιο προλόγου στὸν τόμο «Νεοέλληνες Ἀρχαιολόγοι» πὺ θὰ ἔγραφε γιὰ τὴ «Βασικὴ Βιβλιοθήκη», προσδιορίζει μὲ συντομία τὴν οὐσία τοῦ ἔργου τους:

«Τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἐνσάρκωση χειροπιαστῆ τῶν ἐλληνικῶν ἀξιῶν δὲν ἔπαψαν ποτὲ νὰ δουλεύουν στὰ βάθη τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ τὸ θέμα, πῶς οἱ ἀξίες τῶν μνημείων αὐτῶν ἀπασχόλησαν τὴ νεο-ελληνικὴ ἐπιστημονικὴ συνείδηση στὴν πορεία τῆς ἀνασυγκρότησης καὶ τῆς διαμόρφωσής της δὲν εἶναι λιγώτερο συναρπαστικὸ καὶ λιγώτερο διδαχτικὸ γιὰ τὴ γνώση τοῦ νεοελληνικοῦ πνεύματος καὶ μὲ γενικώτερο ἐνδιαφέρον: ἀπὸ τὰ πρῶτα συλλαβίσματα ἐκείνων πὺ αἰσθανόντουσαν τὸν ἑαυτὸ τους προπάντων φύλακα τῶν ἀξιῶν ἐκείνων (προεπαναστατικοί, Πιπτάκης κλπ.), περνώντας ἀπὸ ἐκείνους πὺ τὸ πνεῦμα τους εἶχε γονιμοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ ἐπιστῆμη καὶ κατέβηκαν θαρρετὰ στὴν ἔρευνα καὶ μὲ ἀξιόλογα ἐπιτεύγματα (Ραγκαβῆς, Κουμανούδης κλπ.) ἔως τὴ γενεά, πὺ ἔχοντας συνείδηση τῆς ἐλληνικῆς ἰδιομορφίας, αἰσθάνεται χρέος τὴν ἄμιλλα μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴ ἐπιστῆμη, τὴ γενεά τοῦ μεγάλου Τσουντα, πὺ ἡ ἀξία τῆς πνευματικῆς του εἰσφορᾶς ξεπερνᾷ πολὺ τὰ ὅρια τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστῆμης»².

Πνευματικὸ τὸ ἔργο τῶν Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων, μέρος τοῦ νεώτερου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Θὰ ὑπάρχει πάντα, τὰ μνημεῖα πὺ ἀποκάλυψαν καὶ τὰ κείμενά τους γι' αὐτὰ.

2. Δημοσιευμένο: *Ἡ Περιπέτεια* 169.

Πάλι ὁ Χρῆστος Καροῦζος, σὲ ἐπιστολὴ του³ πρὸς ἀρχαιολόγο πού σπούδαζε στὸ Ἑξωτερικό, περιγράφει τὴν Ὑπηρεσία καὶ τὸ πνεῦμα της, ὅπως τὸ ἴωθε ἐκεῖνος:

«Πιστεύω, ὅτι ἡ ἀρχαιολογία στὴν Ἑλλάδα (ὅπως καὶ στὴν Ἰταλία) ἔχει – ὄχι τυχαῖα – τὸ ιδιαίτερο προνόμιο, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα εἶναι στενὰ καὶ ἀξεδιάλυτα δεμένη μὲ τὴν ἀδιάκοπη ἀναστροφὴ μὲ τὰ ἀρχαῖα. Ἐξω ἀπ’ αὐτὰ δὲν ὑπάρχει σωτηρία γιὰ τὸν Ἕλληνα ἐρευνητὴ (φυσικὰ δὲν εἶναι τὸ μόνο οὔτε μεταβάλλει τὸν κάθε *ναρθηκοφόρο* σὲ *βάκχο* κατὰ τὴν παροιμία πού ἀγαπάει ὁ Πλάτων⁴, ἀλλὰ εἶναι τὸ πρῶτο). Ἀνάμεσα στοὺς ξένους ἀκόμα, τὰ δυὸ ἀληθινὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ A. Furtwängler καὶ τοῦ E. Buschor (παρὰ-λείπω κάποιους ζωντανούς) αὐτὸ ἀποδείχνουν. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ μερικοὶ ξένοι πού κατόρθωσαν, καὶ χωρὶς τὴν προϋπόθεσι αὐτή, νὰ προσφέρουν ὑπηρεσίες στὴν ἐπιστήμη. Ἀλλὰ πρῶτα-πρῶτα ἐκεῖνοι ξεκινοῦν μὲ παιδευτικὲς καὶ γενικώτερα, πολιτιστικὲς προϋποθέσεις ὁλότελα ἀλλιῶτικες ἀπὸ τίς Ἑλληνικές· καὶ ὕστερα φοβοῦμαι, ὅτι, μ’ ὅλα ταῦτα, καὶ πάλι φαίνεται στὴ δουλειά τους πὼς τοὺς λείπει ἐκεῖνο τὸ «μέγα καλὸ καὶ πρῶτο»⁵. Τὴ θεμελιακὴ αὐτὴ προϋπόθεσι γιὰ τὴν προσφορὰ τοῦ Ἕλληνα ἐρευνητῆ, δηλαδὴ τὴν ἀνετη καὶ ἀπεριόριστη ἀναστροφὴ μὲ τὰ ἀρχαῖα, μόνο ἡ παρουσία του μέσα στὴν ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία τὴν ἐξασφαλίζει· ὅσοι «ἀλλάζουν σαμάρι» (*umsatteln*) ἐπιδιώκουν μὲ μανία νὰ κάνουν καὶ ὕστερα ἀνασκαφές, ἀλλὰ, ὅπως ἀποδείχνουν αὐτὲς οἱ ἱδίες, μὲ τίποτε δὲν ἀναπληρῶνεται ἐκεῖνο πού ἔχασαν (ἢ πού δὲν τὸ εἶχαν ποτέ).

Ὅσοι μένουν στὴν ὑπηρεσία θυσιάζουν, χωρὶς ἀμφιβολία, καὶ καιρὸ καὶ διανοητικὲς δυνάμεις καὶ νεῦρα γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν στὸ χρέος τους, νὰ σώσουν δηλαδὴ καὶ νὰ φυλάξουν καὶ νὰ ἐξάρουν τὰ ἀρχαῖα. Πιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, πού τὸν αἰσθάνονται ἱερό, εἶναι ὑποχρεωμένοι καὶ τὸ λογιστὴ νὰ κάνουν καὶ τὸ γραφειοκρατὴ (μ’ ὅλο πού ἡ ὑπηρεσία φροντίζει τὰ τελευταῖα χρόνια νὰ τοὺς ἀλαφρώνει μὲ κάθε τρόπο)· δὲν αἰσθάνονται ὅμως ὅτι ἀπιστοῦν πρὸς τὴν ἀποστολὴ πού διάλεξαν καὶ πρὸς τὸν προορισμὸ τους, πρῶτα-πρῶτα γιὰτὶ

3. Αὐτόθι 171-172.

4. *Φαίδων* 69 c. «ναρθηκοφόροι μὲν πολλοί, βάκχοι δὲ τε παῦροι».

5. *Δὲν τό ἴλιζα νά ἦ ἡ ζωὴ μέγα καλὸ καὶ πρῶτο!* (ἀπὸ τὸν *Πόρφυρα* τοῦ Σολωμοῦ).

τὸ τίμημα εἶναι μικρὸ μπροστὰ στὴν εὐτυχία ποὺ ἀνέπτυξα παραπάνω, καὶ ὕστερα γιὰ τὴν πραγματικότητα οἱ ὑπαλληλικὲς ἀσχολίες δὲν ἐμπόδισαν ὅσους ἤθελαν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν ἐπιστὴμὴ καὶ νὰ γονιμοποιήσουν μὲ τὸ ἐπιστημονικὸ πνεῦμα τὴν ὑπηρεσιακὴ τους ἐργασία. Ἀκόμα καὶ οἱ λεγόμενες «ἐριδες» δὲν εἶναι προσωπικὰ ζητήματα ἀλλὰ διαφορὰ πνευματικοῦ ἐπιπέδου, καὶ προπάντων δὲν εἶναι «ἐσωτερικὲς» μέσα στὴν ὑπηρεσία, ἀλλὰ καλλιερ-
γοῦνται τεχνητὰ ἀπ' ἑξῶς.

ΕΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

1829-1960

1. Ἀνδρέας Μουστοξύδης (1785-1860)	1829-1832
2. Λεόντιος Καμπάνης (1782-1859)	1829-1832
3. Ἀθανάσιος Ἱατρίδης (1799-1866)	1829-1844
4. Adolf Weissenburg (1790-1840)	1833-1834
5. Ludwig Ross (1806-1859)	1833-1836
6. Κυριακὸς Πιττάκης (1798-1863)	1833-1863
7. Ἰωάννης Κοκκῶνης (1796-1864)	1833-1834
8. Ἀχιλλεὺς Ποστολάκας (1821-1897)	1856-1887
9. Σπυρίδων Λογιωτατίδης (1832-1876)	1862-1863, 1864-1866
10. Παναγιώτης Εὐστρατιάδης (1815-1888)	1863-1884
11. Παναγιώτης Σταματάκης (1830;-1885)	1875-1885
12. Ἀθανάσιος Δημητριάδης (1837-1885)	1875-1878
13. Παναγιώτης Καββαδίας (1850-1928)	1879-1909
14. Κωνσταντῖνος Δημητριάδης (; -1887)	1881-1887
15. Χρῆστος Τσουντας (1857-1934)	1883-1904
16. Δημήτριος Φίλιος (1844-1907)	1883-1888
17. Βασίλειος Λεονάρδος (1857-1930)	1885-1929
18. Γεώργιος Λαμπάκης (1854-1912)	1885-1888
19. Βαλέριος Στάης (1857-1923)	1885-1922
20. Παναγιώτης Καστριώτης (1859-1930)	1887-1930
21. Habbo Gerhard Lolling (1848-1894)	1888-1894
22. Ἰωάννης Σβορώνος (1863-1922)	1889-1922

23. Ἀλέξανδρος Κοντολέων (1859-1943)	1893-1943
24. Δημήτριος Σταυρόπουλος (1872-1919)	1895-1919
25. Κωνσταντῖνος Κουρουνιώτης (1872-1945)	1895-1937
26. Ἀνδρέας Σκιαῶς (1861-1922)	1895-1910
27. Γεώργιος Σωτηριάδης (1852-1942)	1896-1912
28. Γαβριήλ Βυζαντινός (1868-1910)	1898-1910
29. Ἰωσήφ Χατζηδάκις (1848-1936)	1899-1923
30. Στέφανος Ξανθουδίδης (1864-1928)	1899-1928
31. Ἀντώνιος Κεραμόπουλος (1870-1960)	1904-1924
32. Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου (1875-1937)	1908-1923
33. Ἀπόστολος Ἀρβανιτόπουλος (1874-1942)	1908-1926
34. Δημήτριος Εὐαγγελίδης (1886-1959)	1908-1929
35. Κωνσταντῖνος Ρωμαῖος (1874-1966)	1908-1928
36. Γεώργιος Οἰκονόμος (1883-1951)	1908-1928
37. Θεμιστοκλῆς Καραχάλιος (1884-1953)	1909-1948;
38. Νικόλαος Παπαδάκις (1874-1945)	1910-1926
39. Φρειδερίκος Βερσάκης (1880-1921)	1910-1917
40. Νικόλαος Κυπαρίσσης (1879-1944)	1910-1942
41. Νικόλαος Κοτζιάς (1885-1972)	1910;-1952
42. Βασίλειος Θεοφανείδης (1883-1971)	1910-1952
43. Ἀλέξανδρος Φιλαδελφεύς (1867-1955)	1914-1939
44. Εὐστράτιος Πελεκίδης (1882-1957)	1914-1928
45. Γεώργιος Σωτηρίου (1880-1965)	1915-1924
46. Μιχαήλ Πιτίδης (1893-1941)	1916-1941
47. Νικόλαος Γιαννόπουλος (1866-1945)	1918-1940
48. Χρῆστος Καρούζος (1900-1967)	1919-1964
49. Ἰωάννης Μηλιάδης (1895-1975)	1919-1961
50. Στρατῆς Παρασκευαΐδης (1896-1969)	1919-1951
51. Νίκος Μπέρτος (1885-1949)	1919-1930
52. Σπυρίδων Μαρινᾶτος (1901-1974)	1919-1939
53. Δημοσθένης Πίππας (1887-1933)	1919-1933
54. Σέμνη Παπασπυρίδου-Καρούζου (1897-1994)	1921-1964
55. Εἰρήνη Βαρούχα-Χριστοδουλοπούλου (1898-1979)	1921-1964

56. Άνδρέας Ξυγγόπουλος (1891-1979)	1921-1940
57. Νικόλαος Λάσκαρης (†1924)	1921-1924
58. Έλένη Φίλτσου	1921-1922
59. Φοῖβος Σταυρόπουλος (1904-1972)	1922-1964
60. Χαράλαμπος Μακαρόνας (1905-1977)	1924-1964
61. Κωνσταντῖνος Κωνσταντόπουλος (1874-1943)	1928-1940
62. Ἰωάννα Κωνσταντίνου (1907-1989)	1928-1964
63. Ἰωάννης Παπαδημητρίου (1904-1963)	1929-1963
64. Νικόλαος Πλάτων (1908-1992)	1930-1966
65. Παναγιώτης Νεράντζουλης (1900-1957)	1930-1937
66. Μάρκελλος Μισός (1908-1991)	1931-1966
67. Ἰωάννης Θρεψιάδης (1907-1962)	1931-1962
68. Νικόλαος Κοντολέων (1910-1975)	1933-1956
69. Γεώργιος Μπακαλάκης (1908-1991)	1933-1945
70. Δημήτριος Πάλλας (1907-1995)	1933-1947, 1952-1966
71. Ἰωάννης Κοντῆς (1910-1975)	1936-1967, 1975
72. Χρῖστος Πέτρου-Μεσογεῖτης (1911-1944)	1936-1944
73. Νικόλαος Βερδελῆς (1908-1966)	1942-1966
74. Νικόλαος Ζαφειρόπουλος (1912-1996)	1942-1972
75. Δημήτριος Λαζαρίδης (1917-1985)	1942-1977
76. Φώτιος Πέτσας (1918-2004)	1942-1947, 1951-1972
77. Βενετία Κώττα (1901-1945)	1943-1945
78. Λῖνος Πολίτης (1906-1982)	1943-1945
79. Μανόλης Χατζηδάκης (1909-1998)	1943-1975
80. Μαρίνος Καλλιγᾶς (1906-1985)	1943-1949
81. Στυλιανὸς Πελεκανίδης (1909-1980)	1943-1962
82. Βασίλειος Καλλιπολίτης (1910-1983)	1943-1973
83. Εὐθύμιος Μαστροκώστας (1915-1999)	1949-1980
84. Σωτήριος Δάκαρης (1916-1996)	1949-1965
85. Παῦλος Λαζαρίδης (1917-1992)	1949-1982
86. Γεώργιος Δοντάς (1923-2012)	1949-1982
87. Σπυρίδων Ἰακωβίδης (1923)	1949-1954
88. Στυλιανὸς Ἀλεξίου (1921)	1949-1977

89. Σεραφείμ Χαριτωνίδης (1923-1966)	1949-1966
90. Μανόλης Ἀνδρόνικος (1919-1992)	1949-1961
91. Ἀνδρέας Βαβρίτσας (1914)	1949-1979
92. Ἄννα Μαραβᾶ-Χατζηνικολάου (1912-2005)	1950-1969
93. Δημήτριος Θεοχάρης (1919-1977)	1950-1973
94. Κωνσταντῖνος Καλοκύρης (1916)	1950-1961
95. Χρῦσανθος Χρήστου (1922)	1950-1965
96. Νικόλαος Πιαλούρης (1916-2011)	1951-1981
97. Νικόλαος Δρανδάκης (1915-2004)	1951-1966
98. Εὐαγγελία Πρωτονοταρίου-Δεϊλάκη (1931-2002)	1956-1991
99. Βαρβάρα Φιλιππάκη (1914-1997)	1956-1979
100. Γρηγόριος Κωνσταντινόπουλος (1921-2001)	1956-1982
101. Κάντω Φατούρου-Ήσυχάκη (1926)	1956-1978
102. Ἀγγελική Ἀνδρειωμένου (1932)	1956-1993
103. Βασίλειος Πετράκος (1932)	1959-1994
104. Ὀλγα Ἀλεξανδρῆ (1931)	1959-1994
105. Ἀδαμαντία Οἰκονομίδου (1927)	1959-1994
106. Μαρία Καραμανώλη-Σιγανίδου (1928-1995)	1959-1995
107. Αἰκατερίνη Ρωμοπούλου (1935)	1959-1995
108. Μυρτάλη Ἀχεμιάστου (1935)	1960-1995
109. Φωτεινὴ Παπαδοπούλου (1931)	1960-1995
110. Φανὴ Δροσογιάννη (1930)	1960-1995
111. Θεοδώρα Καράγιωργα (1936)	1960-1995
112. Παρασκευὴ Τουλούπα (1924)	1960-1989
113. Χρῖστος Ντούμας (1933)	1960-1984
114. Γεώργιος Παπαθανασόπουλος (1924)	1960-1988
115. Κωνσταντῖνος Δαβάρας (1933)	1960-1995
116. Μύρων Μιχαηλίδης (1922)	1960-1987
117. Εὐγενία Λεβεντοπούλου (1935)	1960-1973
118. Στυλιανὴ Παπαδάκη (1937-2002)	1960-1977
119. Ἀγγελος Λιάγκουρας (1926)	1960-1989

ΟΙ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

1. Άνδρέας Μουστοξύδης (1785-1860)	1829-1832
2. Adolf Weissenburg (1790-1840)	1833-1834
3. Ludwig Ross (1806-1859)	1834-1836
4. Κυριακός Πιπτάκης (1798-1863)	1836-1863
5. Παναγιώτης Εύστρατιάδης (1815-1888)	1864-1884
6. Παναγιώτης Σταματάκης (1830;-1885)	1884-1885
7. Παναγιώτης Καββαδίας (1850-1928)	1885-1909
8. Γαβριήλ Βυζαντινός (1868-1910)	1910
9. Βασίλειος Λεονάρδος (1857-1930)	1911-1913
10. Μιχαήλ Βολονάκης (1875-1950)	1913-1914
11. Κωνσταντίνος Κουρουνιώτης (1872-1945)	1914-1920
12. Νικόλαος Κυπαρίσσης (1879-1944)	1920-1922
13. Κωνσταντίνος Ρωμαίος (1874-1966)	1922-1925
14. Κωνσταντίνος Κουρουνιώτης	1925-1933
15. Γεώργιος Οικονόμος (1883-1951)	1933-1937
16. Σπυρίδων Μαρινάτος (1901-1974)	1937-1940
17. Ιωάννης Άναστασόπουλος	1940-1941
18. Αντώνιος Κεραμόπουλλος (1870-1960)	1941-1949
19. Αναστάσιος Όρλάνδος (1890-1979)	1949-1952
20. Κωνσταντίνος Πάγκαλος (1887-1960)	1952-1954
21. Γεώργιος Πάντζαρης (1901-1971)	1954-1955
22. Σπυρίδων Μαρινάτος	1955-1958
23. Αναστάσιος Όρλάνδος	1958
24. Ιωάννης Παπαδημητρίου (1904-1963)	1958-1963
25. Ιωάννης Κοντής (1910-1975)	1963-1967
26. Σπυρίδων Μαρινάτος	1967-1973
27. Νικόλαος Κοντολέων (1910-1975)	1973-1974
28. Ιωάννης Κοντής	1975
29. Δημήτριος Λαζαρίδης (1917-1885)	1975-1977
30. Νικόλαος Γιαλούρης (1916-2011)	1977-1981
31. Γεώργιος Δοντάς (1923-2012)	1982

Κατά παράδοση, οί πίνακες ἀρχαιότητος τοῦ Κλάδου περιλάμβαναν ὅλα τὰ μέλη του κατὰ ἱεραρχική σειρά⁶. Ἀπὸ τὸ 1962 ἕως καὶ τὸ 1984 συντάσσονταν ξεχωριστοὶ κατὰ βαθμό⁷. Ἀπὸ τὸ 1986 (πίνακες τοῦ 1985 δὲν ὑπῆρξαν) ἐκδίδεται ἐνιαῖος πίνακας ὅλων τῶν βαθμῶν κατὰ τὴν ἀλφαβητική σειρὰ τῶν ὀνομάτων. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐπιτρέπει τὴ σύνταξη χρονολογικοῦ-ἱεραρχικοῦ πίνακα τῶν ἀρχαιολόγων, καθὼς καὶ τὴν εὕρεση τῆς ἀρχαιότητος οἰουδήποτε.

Τὰ σημειώματα γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ σταδιοδρομία τῶν μελῶν τοῦ Κλάδου ποὺ ἀκολουθοῦν δὲν ἀποτελοῦν πλήρεις βιογραφικὲς σκιαγραφίες τους. Δίδονται στοιχεῖα γιὰ τὴν ὑπηρεσιακὴ τους πορεία. Πὰ λίγους ὑπάρχει ἀβεβαιότητα, διότι οἱ ὑπηρεσιακοὶ τους φάκελοι εἶναι ἀπρόσιτοι. Περισσότερα στοιχεῖα θὰ βρεῖ ὁ ἀναγνώστης στὴ βιβλιογραφία ποὺ παραθέτω, γιὰ ὅσους ὑπάρχει ἢ γνωρίζω. Δὲν μνημονεύω ἐπικήδεια δημοσιογραφικὰ κείμενα. Ἡ ἄνιση ἔκταση τῶν σημειωμάτων δὲν σημαίνει ἀξιολόγησι. Ὁφείλεται στὰ στοιχεῖα ποὺ διαθέτω ἢ, στὰ ἐκτενέστερα, ὅτι ὀρισμένες βιογραφικὲς λεπτομέρειες διαφωτίζουν ἢ συμπληρῶνουν σημεῖα τοῦ Χρονικοῦ. Ἡ ἀνασκαφικὴ δράσι ὅλων, ὡς πρὸς τὴν Ἑταιρεία, ἀναφέρεται στὸ εὕρετήριον τῶν ἀνασκαφῶν τῆς⁸.

Ὅταν μνημονεύονται πόλεις ὡς τόπος ὑπηρεσίας, ἐννοοῦνται ὡς ἔδρες Ἑφορειῶν Ἀρχαιοτήτων ποὺ περιλαμβάνουν περισσότερους τοῦ ἑνὸς νομούς.

6. Ὁ Ἀναστάσιος Ὁρλάνδος δὲν ὑπῆρξε μέλος τοῦ Κλάδου, ἀλλὰ διετέλεσε Διευθυντὴς τῆς Ἑπηρεσίας δύο φορές. Ἡ τοποθέτησις τοῦ βιογραφικοῦ του σημειώματος στὸ τέλος ἔγινε ἀναγκαστικῶς.

7. Ἔτσι ἔκρινε ὁ Κοντῆς, γιὰ νὰ μὴ γίνονται σχόλια τῶν νεωτέρων εἰδικῶς γιὰ τὴν ἡλικία ὀρισμένων παλαιῶν, καὶ τοῦτο τηρήθηκε καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του. Μὲ τὸν διορισμὸ χωρὶς διαγωνισμό πολλῶν ἀρχαιολόγων τῶν ὁποίων

ἀναγνωρίστηκε ἡ ὑπηρεσία τους ὡς ἡμερομισθίων, ἦταν ἀδύνατη ἡ κατάρτισις πίνακα ἀρχαιότητος παλαιῶν καὶ νέων μαζί, καὶ προκρίθηκε ὡς λύσις ποὺ δὲν θὰ προκαλοῦσε ἀντιρρήσεις, ἐνστάσεις καὶ δικαστήρια, νὰ συντάσσονται οἱ πίνακες κατὰ τὴν ἀλφαβητικὴν σειρὰ τῶν ὀνομάτων. Φυσικὰ καὶ αὐτὸ προκαλοῦσε σχόλια, τουλάχιστον τὰ παλαιότερα χρόνια.

8. *Ὁ Μέντωρ 100, 2011, 195-220.

1. ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗΣ (1785 - 17/29 Ιουλίου 1860). Γεννήθηκε στην Κέρκυρα, όπου έκανε τις εγκύκλιες σπουδές. Τò 1802 μετοίκησε στην Παβία της Ιταλίας και γράφτηκε στην εκεί Νομική Σχολή. Σὲ ηλικία 19 ἐτῶν δημοσίευσε ιστορική μελέτη γιὰ τὴν Κέρκυρα καὶ διορίστηκε Ἱστοριογράφος τῶν Ἰονίων Νήσων. Τò 1805 ἐπέστρεψε στὸ νησί καὶ ἐδίδαξε στὴν ἐκεῖ Μέση Σχολή.

Τò 1807 ἡ Ἑπτάνησος περιήλθε στοὺς Γάλλους μὲ τὴ συνθήκη τοῦ Tilsit καὶ ὁ Μ. μετοίκησε καὶ πάλι στὴν Ἰταλία, πρῶτα στὸ Μιλάνο καὶ κατόπιν στὴ Βενετία. Ἀσχολήθηκε συστηματικὰ μὲ τὴν ἔρευνα τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἰταλίας καὶ μελέτησε ἄγνωστα κείμενα. Τò 1808 ἔγινε μέλος τῆς πρώτης Ἰονίου Ἀκαδημίας, ἡ ὁποία εἶχε τὴ δομὴ τῶν σημερινῶν Ἀκαδημιῶν. Τὰ ἐπόμενα χρόνια ἐξελέγη μέλος καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν Ἀκαδημιῶν.

Τὰ παράσημα ποὺ ἔλαβε, τὸ ἀγγλικὸ τῶν Ἀγίων Μιχαήλ καὶ Γεωργίου καὶ τοῦ Ἀγίου Βλαδิมήρου ποὺ τοῦ ἀπένειμε ὁ Ἀλέξανδρος Α΄ τῆς Ρωσίας, τοῦ ἔδωσαν τὸν τίτλο τοῦ ἱππότου, ποὺ ἀργότερα ὁ Κοραῆς καὶ ὁ κύκλος του θὰ μνημονεύουν σκαμπτικά, ὅπως καὶ τὴν ἐπτανησιακὴ καταγωγὴ του ἢ τὴ μακρὰ διαμονή του στὴ Βενετία. Μὲ τὸν Καποδίστρια ὁ Μ. εἶχε παλαιὰ φιλία, ἀλληλογραφία καὶ κατὰ καιροὺς συναντήσεις, τὸ 1814 στὴ Ζυρίχη, τὸ 1815 στὸ Παρίσι, τὸ 1819 στὴν Πάδοβα.

Ἡ ζωὴ του ἕως τὴν ἔλευσή του στὴν Αἴγινα τὸ 1829 θὰ κυλᾷ σὲ ἀσχολίες φιλολογικὲς καὶ ιστορικὲς, σὲ συναντήσεις καὶ ἀλληλογραφία μὲ τὸν Καποδίστρια καί, μετὰ τὴ διακοπὴ ἀπὸ τὸν Maitland τῆς μισθοδοσίας του ὡς Ἱστοριογράφου τῶν Ἰονίων Νήσων, μὲ τὰ ἐκτεταμένα ἀπὸ τὸ 1821 ἀλλὰ καὶ εἰδικὰ καθήκοντά του ὡς γραμματέως τῆς ρωσικῆς πρεσβείας τοῦ Piemonte, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅμως ἀπηλλάγη τὴν ἐπόμενη χρονιά γιὰ νὰ καταφύγει στὴ Βενετία. Τò 1823 μὲ ἐπέμβαση τοῦ Καποδίστρια ἐπανήλθε στὴ θέση τοῦ γραμματέως τῆς πρεσβείας, στὴν ὁποία ἔμεινε ὡς τὸ 1826, ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖο ἔλαβε ὡς σύζυγο τὴν Κυπρία Πετουναν Χάρτα, ποὺ εἶχε καταφύγει στὴ Βενετία μὲ ὅλη τῆς τὴν οἰκογένεια μετὰ τὸν φόνο τοῦ πατέρα της ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τὸν ἐπόμενο χρόνο μετὰ τὴν ἀνάληψη τοῦ ἀξιώματος τοῦ Κυβερνήτη, ὁ Καποδίστριας κάλεσε τὸν Μουστοξύδη στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα καὶ τοῦ ἀνέθεσε τὰ καθήκοντα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ὁρφανοτροφείου, τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου καὶ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου τῆς Αἴγινας. Ἡ ἀρχαιο-

λογική δράση του Μ. κατά τὸ διάστημα 1829-1832 ἐξιστορεῖται στὰ κεφάλαια 2-4 τοῦ πρώτου τόμου τοῦ βιβλίου τούτου.

Κ. Σάθα, *Νεοελληνική Φιλολογία* 736-741. Ἰ. Παπαδημητρίου, *Ὁ Ἐθνικὸς Βίος τοῦ Μουστοξύδου* (Κέρκυρα 1933). Εὐαγγέλου Ἰακ. Μανῆ, *Ἀνδρέας Μουστοξύδης. 1785-1860* (ἐν Ἀθήναις 1960). Θ. Μουστοξύδης, *Ἀνδρέας Μουστοξύδης (Βίος καὶ Ἔργα)*³ (Ἀθήνα 1963). Ἀγάθης Νικοκάβουρα, *Ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης καὶ ἡ Παιδεία* (Κέρκυρα 1965). Γιάννης Κόκκωνας, *Οἱ μαθητὲς τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου, 1830-1834* (Ἀθήνα 1997). *Ἀνδρέας Μουστοξύδης καὶ Αἰμίλιος Τυπάλδος, Ἀλληλογραφία 1822-1860* (ἐπιμ. Δημήτρη Ἀρβανιτάκη. Μουσεῖο Μπενάκη - Κότινος, Ἀθήνα 2005). * Ἡ προστασία τῶν ἀρχαιοτήτων ἐπὶ Καποδίστρια, *Ὁ Μέντωρ* 95, 2010, 7-36 καὶ ΠΑΑ 85, 2010 Β', 25-48. Ἰωάννου Κ. Παπαδημητρίου, Μελετήματα γιὰ τὴν περίοδο τοῦ Καποδίστρια, *Ὁ Μέντωρ* 96, 2010, 37-68.

2. ΛΕΟΝΤΙΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ (1782 - 20 Ἰουλίου 1859). Γεννήθηκε στὸ Κόρθι τῆς Ἀνδρου. Σὲ ἡλικία 16 ἐτῶν χειροτονήθηκε διάκονος, πῆγε στὴν Κωνσταντινούπολη, μετὰ στὶς Κυδωνίες (Αἶβαλί), ὅπου ἐσπούδασε φιλολογικὰ μὲ τὸν διδάσκαλο Γρηγόρη Σαράφη καὶ φυσικὴ καὶ μαθηματικὰ μὲ τὸν Θεόφιλο Καῖρη. Ἀπὸ τοῦ 1815 διετέλεσε διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς Σχολῆς τοῦ Κάτω Κάστρου Ἀνδρου, ὅπου ἐδίδαξε ἕως τὸ 1823.

Εἶχε μυηθεῖ στὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία καὶ εἶχε ἀναλάβει τὴν κατήχηση προκρίτων τῆς Ἀνδρου. Ὑπῆρξε πληρεξούσιος τοῦ νησιοῦ στὴν Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευση τῆς Ἐπιδαύρου κατὰ τὸ 1826.

Ἀπὸ τὸν Μάρτιο τοῦ 1829 ὁ Καμπάνης ἔγινε μέλος τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὁρφανοτροφείου τῆς Αἴγινας, ἐπιστάτης τῆς εὐταξίας τῶν τροφίμων του καὶ ἐπιστάτης τοῦ πρώτου μουσείου τῆς Ἑλλάδος στὸ Ὁρφανοτροφεῖο, στενὸς συνεργάτης τοῦ Ἀνδρέου Μουστοξύδου. Στὸν Καμπάνη ὀφείλουμε τὸν πρῶτο κατάλογο τοῦ μουσείου. Παρέμεινε στὴν ὑπηρεσία τοῦ Ὁρφανοτροφείου μέχρι Ἰουλίου 1832. Τότε παρέδωσε στὸν Ἀθ. Ἰατρίδη τὶς ἀρχαιοτήτες μὲ τοὺς γνωστοὺς καταλόγους. Ἀνεπιθύμητος ὡς καποδιστριακὸς στὴν Ἀντιβασιλεία, ἀποσύρθηκε στὴν Ἀνδρο μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ πρωτοσυγγέλου τῆς Ἐπισκοπῆς Κυκλάδων. Πέθανε στὴ Σύρο, ὅπου εἶχε ἐγκατασταθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του.

Δημητρίου Πολέμη, Λεόντιος Γ. Καμπάνης (1782-1859), στὸν τόμο *Ἀλληλογραφία Θεοφύλου Καῖρη* (ἔκδ. Δ.Ι. Πολέμη), μέρος ἕκτον, *Προσωπογραφικά* (Καῖρειος

Βιβλιοθήκη, Ἄνδρος 2003) 167-170. Δαυίδ Ἀντωνίου, Ἀνδριώτες Ἐκπαιδευτικοὶ τοῦ 19ου αἰώνα, *Ἀνδριακὰ Χρονικά* 35 (Καϊρείος Βιβλιοθήκη, Ἄνδρος 2005) 242-247.

3. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΙΑΤΡΙΔΗΣ (1799 - 28 Φεβρουαρίου 1866). Γεννήθηκε στὸ Καρπενήσι καὶ σὲ ἡλικία 15 ἐτῶν ἐγκαταστάθηκε στὰ Ἰωάννινα, καὶ κατὰ ὑπόθεση ποὺ δὲν ἀποδεικνύεται φοίτησε στὴ σχολὴ τοῦ Ἀθανασίου Ψαλλίδα καὶ συγχρόνως μάθαινε τὴν τέχνη τοῦ χρυσοχοῦ στὰ ἐκεῖ ἐργαστήρια. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση ὁ Ἀθανάσιος ἐργάστηκε στὴ Βιέννη ὡς δάσκαλος τῶν παιδιῶν πλούσιου Ἡπειρώτη ἐμπόρου.

Τὸ 1827, γνωρίζοντας ἤδη ζωγραφικὴ, πῆγε στὸ Παρίσι καὶ ἐργάστηκε ὡς βοηθὸς σὲ ἐργαστήριο ζωγράφου. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1828 ὁ Ἀθανάσιος ἀπὸ τὴ Μασσαλία γύρισε στὴν Ἑλλάδα. Δὲν γνωρίζουμε ἂν προσελήφθη ἐπισήμως στὴν ὑπηρεσία τῆς Πολιτείας. Πᾶ πρώτη φορὰ μνημονεύεται ὡς βοηθὸς τοῦ Μουστοξύδη σὲ ἔγγραφό του τῆς 24 Νοεμβρίου 1829⁹.

Τὰ καθήκοντά του στὴν ὑπηρεσία τοῦ Μουσείου τῆς Αἰγίνας ἦσαν κυρίως περισυλλογὲς ἀρχαίων ἀπὸ διάφορους τόπους τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήνα, Μεγαρίδα, Σαλαμίνα, Κυκλάδες, ἡ διενέργεια μικρῶν ἀνασκαφῶν, ὁ καθαρισμὸς καὶ ἡ συγκόλληση τῶν ἀρχαίων τοῦ Ὁρφανοτροφείου.

Μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Καποδίστρια καὶ τὴν ἀποχώρηση τοῦ Μουστοξύδη ἀπὸ τὴν Ἐλεύθερη Ἑλλάδα, ὁ Ἰατρίδης διορίστηκε ἐπιστάτης τοῦ Μουσείου τῆς Αἰγίνας. Ἦδη ὅμως τὸ ἀρχαιολογικὸ κέντρο τῆς Ἑλλάδος εἶχε μετακινηθεῖ στὴν Ἀθήνα. Ὁ Ἰατρίδης ἔμεινε στὴν Αἶγινα ἕως τὸ 1834 σχεδὸν ἄπρακτος. Μὲ τὴν ἀνάληψη τῆς θέσης τοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Ross μετατέθηκε στὴν Ἀθήνα ὡς βοηθὸς του. Τὰ ἀρχαῖα τοῦ Μουσείου τῆς Αἰγίνας παραδόθηκαν στὸν διοικητὴ τοῦ Στρατιωτικοῦ Σχολείου, ποὺ εἶχε ἐγκατασταθεῖ στὸ κτίριο τοῦ Ὁρφανοτροφείου.

Στὴν Ἀθήνα ὁ Ἰατρίδης συνέχισε νὰ ἐκτελεῖ τὰ ἴδια καθήκοντα μέχρι τῆς ἀποχώρησής του ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία στὶς 4 Νοεμβρίου 1844. Τοῦ εἶχε προταθεῖ ἡ θέση διδασκάλου τῆς καλλιγραφίας καὶ τῆς ἰχνογραφίας στὸ γυμνάσιο τοῦ Ναυπλίου, δὲν τὴν δέχτηκε καὶ ἀποσύρθηκε στὴν Ἀράχωβα. Κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονή του ἀσχολήθηκε μὲ τὴ συλλογὴ δημοτικῶν τραγουδιῶν, τὴν

9. Πρωτοψάλτης ἀρ. 99.

όποια και τύπωσε¹⁰. Άσχολήθηκε ακόμη με τη φιλοτέχνηση ιστορικών συνθέσεων από τη βυζαντινή ιστορία, την Έπανάσταση και την Όθωνική περίοδο. Με τις τελευταίες εξέφραζε την αντίθεσή του προς το καθεστώς του Όθωνος. Έξ ίσου αντίθετος υπήρξε και προς την κυβέρνηση του Καποδίστρια.

Γεωργίου Α. Φαρμακίδη, *Ό ζωγράφος Άθανάσιος Ίατρίδης (1799-1866)* (Άθήναι 1960). Τοῦ ἰδίου, Άθανάσιος Ίατρίδης, ζωγράφος τοῦ Άγώνος (1799-1866), *ΔΙΕΕ* 19, 1969, 3-58. Ν. Τασιοῦλη, *Ό συμβολή τῆς συντήρησης στὴν ἱστορικὴ τεκμηρίωση τῶν ἔργων τέχνης. Ό περίπτωση τεσσάρων μελανογραφιῶν τοῦ Άθανασίου Ίατρίδη* (Τεκμήρια Όστορίας, Μονογραφίες ΙΕΕΕ, Άθήνα 2009) 99-113.

4. ADOLF WEISSENBURG (1790 - 28 Σεπτεμβρίου 1840). Γεννήθηκε στὸ Offenbach am Main καὶ σπούδασε ἀρχιτεκτονικὴ μετὸν διάσημο ἀρχιτέκτονα τῆς Καρλσρούης Friedrich Weinbrenner. Τὸ 1823 ἐγκαταστάθηκε στὴ Ρώμη καὶ τὸ 1833 διορίστηκε ἀπὸ τὴν Άντιβασιλεία Ἔφορος τῶν Άρχαιοτήτων.

Ό ἀρχαιολογικὴ δράση του εἶναι μικρὴ καὶ ἀκαθόριστη. Βοήθησε τὸν Georg Maurer στὴ σύνταξη τοῦ νόμου τῆς 10/22 Μαΐου 1834, ἡ δυσμένεια ὅμως στὴν ὁποία ὑπέπεσε ὁ Maurer παρέσυρε καὶ τὸν Weissenburg, ποὺ ἀπολύθηκε τὸ 1834. Πέθανε στὸ Μόναχο.

F. Noack, *Das Deutschtum in Rom* (1927). Thieme-Becker, *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler*, στὴ λ. Αὐταπάτη, πολλαχοῦ.

5. LUDWIG ROSS (1806 - 6 Αὐγούστου 1859). Γεννήθηκε στὸ Bornhöved τοῦ Χολσταίν, ἔκανε τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς στὴν πόλη Plön καὶ σπούδασε φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Κιέλου. Μετὲς ὑποτροφία ἦλθε τὸ καλοκαίρι τοῦ 1832 στὴν Ἑλλάδα. Ό Ἄντιβασιλεία τὸν διόρισε Ὑποέφορο Ἀρχαιοτήτων Πελοποννήσου τὸν Ἰούλιο τοῦ 1833. Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1834, μετὲς τὴν ἀπόλυση τοῦ Weissenburg, ἔγινε Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος, θέση ποὺ διατήρησε ἕως τὴν παραίτησή του στὶς 21 Αὐγούστου / 2 Σεπτεμβρίου 1836, ποὺ προκλήθηκε ἀπὸ ἰσχυρὴ σύγκρουση μετὸν Argmansperg καὶ τὸν

10. Συλλογὴ *Δημοτικῶν Ἀσμάτων παλαιῶν καὶ νέων, μετὰ διαφορῶν εἰκονογραφιῶν*, ὑπὸ Α. Ίατρίδου (ἐν Ἀθήναις 1859).

Ρίζο Νερούλο για τὸ θέμα τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλεύθερης δημοσίευσης τῶν ἀρχαίων μνημείων, καὶ τὸ ὁποῖο δημιουργήθηκε, κυρίως, ἀπὸ τὸν Κ. Πιττάκη καὶ τὸν Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆ. Διορίστηκε ἀπὸ τὸν Ὁθωνα τὸ 1837 καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας στὸ νεοσύστατο Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀπολύθηκε τὸ 1843 μὲ τὸν νόμο περὶ τῶν ἐτεροχθόνων. Μετὰ τὴν ὀριστικὴ ἀποχώρησή του ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὸ 1845, διορίστηκε καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Χάλλης. Τὸ 1847 προσβλήθηκε ἀπὸ φυματίωση τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἡ ὁποία ἐφθειρε τὴ ζωὴ του καὶ τὸν ὁδήγησε στὴν αὐτοκτονία.

Ἀπὸ τὴ μεγάλη περὶ Ross βιβλιογραφία ἀναγράφονται τὰ μᾶλλον πρόσφατα καὶ σημαντικότερα δημοσιεύματα.

Ludwig Ross und Griechenland. Akten des Internationalen Kolloquiums. Athen, 2.-3. Oktober 2002 (herausgegeben von Hans Rupprecht Goette und Olga Palagia, Verlag Marie Leidorf GmbH. Rahden/Westf. 2005). Martin Kreeb, Ludwig Ross, Βιογραφικά στοιχεία - Δημοσιεύσεις, στὸν τόμο *Πρόσωπα τῆς Ἀκρόπολης* ("Ἑνωση Φίλων τῆς Ἀκροπόλεως, Ἀθήνα 2005) 9-13· τοῦ ἰδίου, Ὁ Ludwig Ross, ἡ Ἀκρόπολη καὶ ἡ Ἑλλάδα, αὐτόθι 14-20· Ὁλγα Παλαγγιά, Λουδοβίκος Ρὸς ὁ Ἕλληνας: Δραστηριότητες στὴν Ἀκρόπολη καὶ τὸ Ὁθώνειο Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, αὐτόθι 21-43. Alexander Papageorgiou-Venetas, *Briefwechsel Klenze-Ross, 1834-1854* (BAE 238, Athen 2006). Ina E. Minner, *Ewig ein Fremder im fremden Lande. Ludwig Ross (1806-1859) und Griechenland. Biographie* (Peleus Studien zur Archäologie und Geschichte Griechenlands und Zyperns. Band 36, Mannheim und Möhnesee 2006). **Ἡ ἐλληνικὴ αὐταπάτη τοῦ Λουδοβίκου Ross* (BAE 262, Ἀθήναι 2009).

6. ΚΥΡΙΑΚΟΣ Σ. ΠΙΤΤΑΚΗΣ (1798 - 23 Ὀκτ. 1863). Κυριάρχησε στὰ ἀρχαιολογικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ 27 χρόνια. Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα καὶ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα ἀπὸ τὸν Ἰω. Παλαμᾶ. Ὑπῆρξε μαθητὴς τῆς Φιλομύσου Ἑταιρείας καὶ στὴν ἀρχαιολογία μνήθηκε καὶ ἐκπαιδεύτηκε «μὲ τὴν λεπτομερῆ ἀνίχνευσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἐρείπων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ καλοῦ μου φίλου κυρίου Φωβέλ»¹¹. Τὸ 1824 πῆγε στὴν Κέρκυρα καὶ φοίτησε στὴν Ἰόνιο Ἀκαδημία, ὅπου σπούδασε ἱατρικὴ. Στὴν Κέρκυρα συνδέθηκε μὲ τὴν

11. *Αὐταπάτη* ἀρ. 4.

κατόπιν σύζυγό του Αϊκατερίνη Μακρή, αδελφή της Θηρεσίας, της Κόρης των Ἀθηνῶν. Τὸ 1828 ζήτησε ἀπὸ τὸν Καποδίστρια διορισμὸ στὸ Δημόσιο, παραιτήθηκε ὅμως ἀπὸ τὴ θέση πού τοῦ δόθηκε γιατί δὲν ταίριαζε μὲ τὰ ἐνδιαφέροντά του. Δὲν εἶναι γνωστὸ ἂν ἄσκησε τὴν ἰατρικὴ ἢ ἄλλο ἐπάγγελμα μέχρι τοῦ ἐμμίσθου διορισμοῦ του. Τὰ χρόνια πού βρισκόταν ἐκτὸς ὑπηρεσίας εἶχε ὡς κύρια ἀσχολία τὴ συλλογὴ ἐπιγραφῶν, ἀπόγραφα τῶν ὁποίων ἔστειλε ἀργότερα στὸν Αὐγουστο Boeckh, πού τις περιέλαβε στὸ *Corpus* τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν. Τὸ 1832 διορίστηκε ἄμισθος «ἐπιστάτης τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιοτήτων» καὶ μέσα στὶς ὑπηρεσιακὲς ἀσχολίες του δὲν παρέλειπε νὰ συνοδεύει σὲ ἐπισκέψεις τῶν ἀθηναϊκῶν μνημείων τοὺς ξένους περιηγητὲς πού ἔρχονταν ἀθροοὶ στὴν Ἀθήνα. Τὸ 1833 διορίστηκε Ὑποέφορος Ἀρχαιοτήτων Στερεᾶς Ἑλλάδος στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία, τῆς ὁποίας Προϊστάμενος ἦταν ὁ Α. Weissenburg. Τότε ἔκανε τὴν πρώτη ὑπηρεσιακὴ ἀνασκαφὴ στὴν Ἀκρόπολη καὶ ἄρχισε νὰ φροντίζει ὡς ἀρμόδιος συστηματικὰ γιὰ τὴν περισυλλογὴ τῶν ἀδέσποτων ἀρχαίων πού σὲ ἀφθονία ὑπῆρχαν σκορπισμένα στὴν Ἀθήνα. Τὸ 1836 ἡ γνωριμία του μὲ τὸν βαρῶνο Κ. Μπέλλιο ὁδήγησε στὴν ἵδρυση τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τὴν ἐπόμενη χρονιά ἐξέδωσε, μὲ τὸν Ἀλ. Ρ. Ραγκαβῆ, τὴν *Εφημερίδα Ἀρχαιολογική*, τῆς ὁποίας σύντομα ἔμεινε σχεδὸν μοναδικὸς συντάκτης ὡς τὴν παύση τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τὸ 1860. Ἡ *Εφημερίς* τῆς πρώτης περιόδου ἀποτελεῖ προσωπικὸ ἄθλο τοῦ Πιττάκη, θησαυρὸ γνώσεως χιλιάδων μνημείων καὶ συγχρόνως πηγὴ τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς, καὶ κυρίως ἀθηναϊκῆς, ἀρχαιολογίας. Ὡς Ὑφορος τῆς Στερεᾶς ἔκανε περιοδεῖες γιὰ νὰ γνωρίσει καὶ νὰ ἐξασφαλίσαι τὰ μνημεῖα τῆς ἀρμοδιότητάς του, κύριο ἔργο του ὅμως ὑπῆρξε ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τὸ 1833 ὡς τὸ 1861, μιᾶς Ἀκροπόλεως γεμάτης μεσαιωνικὰ καὶ τουρκικὰ κτίσματα καὶ χαλάσματα τοῦ Ἀγώνα. Μετὰ τὴν παραίτηση τοῦ Ross ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Ὑφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων ὁ Πιττάκης ἀνέλαβε τὶς ἀρμοδιότητές του ὡς Ὑφορος τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου. Γενικὸς Ὑφορος διορίστηκε στὶς 31 Δεκεμβρίου 1848. Ἡ ζωὴ του ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του ἦταν ἀδιάκοπη φροντίδα γιὰ τὴν ἀποκάλυψη, περισυλλογὴ καὶ σωτηρία τῶν ἀρχαίων. Τῆς Ἑταιρείας ὑπῆρξε σχεδὸν ὁ μόνος ἀνασκαφέας ὡς τὸ 1859. Μὲ τὴ νέκρωσή της τὸ 1854 ὁ Πιττάκης ἔμεινε ὁ μόνος νομικὸς κρῖκος πού τὴν κρατοῦσε στὴ ζωὴ ὡς τὸ 1858, ἔτος ἀναβίωσής της. Μεγάλῃ ὑπῆρξε ἡ συμβολὴ του στὴ διάσωση τῶν

ἀρχαίων τῆς Ἀθήνας μὲ τὴ δημιουργία συλλογῶν στὴ Μεγάλῃ Παναγία, τὴν Ἀκρόπολη, τὸ Θησεῖο, τὸν Πύργο τῶν Ἀνέμων, τὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀδριανοῦ, ἀκόμα καὶ σ' αὐτὸ τὸ γραφεῖο του στὴ Γενικὴ Ἐφορεία. Ὁ Πιπτάκης δὲν εἶχε φιλολογικὴ μόρφωση οὔτε οἱ γνώσεις του τῆς ἀρχαιολογίας εἶχαν θεμέλια. Τοῦ ἔλειπε ἡ μέθοδος ποὺ θὰ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ βάλει σὲ τάξη τὸ τεράστιο ὕλικό ποὺ δημοσίευσε. Ἀναπλήρωνε τὶς ἐλλείψεις του μὲ τὴν ἐργατικότητά του καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ εἶχε γιὰ τὰ ἀρχαῖα.

* *Ἡ ἐλληνικὴ αὐταπάτη τοῦ Λουδοβίκου Ross* (τὸ βιβλίο ἀποτελεῖ κυρίως τὸ χρονικὸ τοῦ βίου τοῦ Π. Ὑπάρχει πλῆθος μικρῶν δημοσιευμάτων γιὰ τὸ ἔργο του, κυρίως ὑμνητικῶν, τὰ ὁποῖα, τὸ πλεῖστον, ἀποτελοῦν ἐπαναλήψεις τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου). * Ὁ ἀντικαποδιστριακὸς Κυριακὸς Πιπτάκης, *Ὁ Μέντωρ* 102, 2012, 44-48.

7. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΚΚΩΝΗΣ (1796-1864). Γεννήθηκε στὸ Καστρί Κυνουρίας καὶ σπούδασε στὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ Σμύρνης καὶ στὸ Παρίσι. Ἐπὶ Καποδίστρια ὑπῆρξε συνεργάτης τοῦ Μουστοξύδη στὸ Κεντρικὸ Σχολεῖο. Τὸ 1833 διορίστηκε ἀπὸ τὴν Ἀντιβασιλεία Ὑποέφορος Ἀρχαιοτήτων τῶν Νήσων, ἀλλὰ ἀπολύθηκε τὴν ἐπόμενη χρονιά μαζὶ μὲ τὸν Weissenburg, γιὰ νὰ διοριστεῖ σὲ θέση τῆς εἰδικότητάς του. Ἀλλωστε ἡ ἀναγνωρισμένη ιδιότητά του ὡς παιδαγωγοῦ προκάλεσε δημοσιογραφικὰ σχόλια γιὰ τὸν διορισμό του ὡς Ὑποεφόρου¹². Ἡ κατόπιν δράση τοῦ Κοκκῶνη εἶναι ἀφιερωμένη στὴν Παιδεία καὶ τὴν Ἐκπαίδευση. Ὑπῆρξε ἰδρυτικὸ μέλος, Ἀντιπρόεδρος (1837-1839) καὶ σύμβουλος (1845-1855) τῆς Ἑταιρείας.

Μ. Ἀμαριώτου, *Ἰω. Π. Κοκκῶνης. Ὁ πρῶτος μας παιδαγωγός* (Ἀθῆναι 1937).

8. ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΔΗΜ. ΠΟΣΤΟΛΑΚΑΣ (1821 - 25 Ἰουλίου 1897). Γεννήθηκε στὴ Βιέννη καὶ ἀνῆκε σὲ εὐπορὴ οἰκογένεια ἢ ὁποία μετώκησε τὸ 1834 στὴν Ἀθήνα. Ἀρχισε νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴ μελέτη τῶν ἀρχαίων νομισμάτων σὲ νεαρὴ ἡλικία. Ἦδη τὸ 1844 μέρος τοῦ καταλόγου τῆς συλλογῆς Wellenheim εἶναι δικό του ἔργο. Τὸ 1856 μὲ ΒΔ τῆς 2/14 Νοεμβρίου διορίστηκε Ἐπιμελητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου, θέση ποὺ διατήρησε ἕως τὸ

12. *Ἀθηνᾶ*, 22 Αὐγ. 1834.

1887, έτος τής διαβόητης κλοπής του Νομισματικού Μουσείου που αποδόθηκε σ' εκείνον¹³. Εργάστηκε με πάθος για τον πλουτισμό του Μουσείου, την κατάταξη των νομισμάτων και τή δημοσίευσή τους.

Jean N. Svoronos, Achille Dem. Postolaccas, *Revue Numismatique* 2, 1898, 134-135.
 Ί. Ν. Σβορώνου, Άχλλεϋς Δ. Ποστολάκας, *ΔΕΝΑ* 1, 1898, 185-188. Μάντω Οίκονομίδου, στο Γ. Πλατάρη, *Τò Σημειωματάριο ένός Μετσοβίτη 1871-1943* (1972) 39-41.

9. ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ. ΛΟΓΙΩΤΑΤΙΔΗΣ (1832 - 25 Οκτωβρίου 1876). Γεννήθηκε στην Αϊγίνα και ή οικόγένειά του ήταν εύκατάστατη. Σπούδασε αρχαιολογία στη Γερμανία. Προσελήφθη πρώτη φορά στην Έπηρεσία ως «Έφορος τής Δημοσίας Κεντρικής Συλλογής των Άρχαιοτήτων κατά τον νομόν Άττικής και Βοιωτίας από 13 Νοεμβρίου 1862» και απολύθηκε για λόγους οικονομίας στις 24 Ίουλίου 1863¹⁴. Φαίνεται ότι είχε πολιτικά μέσα γιατί στις 12 Νοεμβρίου 1864 ό ύπουργός Άνδρέας Λόντος εκθέτει στον βασιλιά «τήν ανάγκην διορισμού βοηθού παρά τῷ γενικῷ έφόρῳ» και προτείνει τον Λ., διότι «αί έργασίαι του γενικού Έφόρου των Άρχαιοτήτων υπερπλεόνασαν τοσοϋτον, ὥστε αὐτός μόνος δέν δύναται νά επαρκέσει εἰς αὐτάς, διότι οὐ μόνον καθ' έκάστην ανακαλύπτονται νέαι αρχαιοότητες, ἀλλά και ή κατάταξις των ύπαρχουσών παρέχει εργασίαν αὐτῷ μεγίστην· και αἱ κατά τήν λοιπήν Ελλάδα αρχαιοότητες εἶναι ἀπόλυτος ανάγκη νά επιτηρῶνται ένδεδλεχέστερον»¹⁵. Στις 18 Νοεμβρίου 1864 αναγγέλλεται στον Εϋστρατιάδη ότι ό Λ. διορίστηκε «Έφορος τής Κεντρικής Συλλογής και των κατά τον νομόν Άττικής και Βοιωτίας αρχαιοτήτων»¹⁶. Σύντομα όμως ήλθε σέ σύγκρουση με τον Γενικό Έφορο, έναντίον του όποιου έκανε καταγγελίες για κάλυψη κλοπής και έξαφάνισης αρχαίων των ανασκαφών Άκροπόλεως¹⁷. Ό Εϋ-

13. Βλ. τὰ περί Ίω. Σβορώνου.

14. *Παλιγγενεσία*, 2 Αϋγ. 1863· έγγραφο του Πιττάκη ΓΑΚ, αρ. 3126/23 Αϋγ. 1863: «Παρακαλῶ τὸ Έπουργεῖον νά μοι κοινοποιήσῃ έγγραφον τῆς παύσεως τοῦ Σπυρίδωνος Λογιωτατίδου, πρώην Έφόρου των κατά τήν Άττικήν παντοίων αρχαιολογικῶν Συλλογῶν διὰ τήν τάξιν τῆς ὑπηρεσίας. | Εϋπειθέστα-

τος | ό Γενικός Έφορος των Άρχαιοτήτων | Κ: Σ: Πιττάκης». Στην *Παλιγγενεσία* ονομάζεται Έπιθεωρητής των Άρχαιοτήτων.

15. Άκατάτακτο έγγραφο που μου είχε ανακοινώσει ή Μαρία Χαιρέτη, διευθύντρια των ΓΑΚ.

16. Έμερολόγιον Έπηρεσίας σ. 19.

17. *Παλιγγενεσία*, 7 Μαρτ. 1866.

στρατιάδης τὸν ἐμήνυσε¹⁸. Στὶς 3 Μαρτίου 1866 ὁ Λ. ἀπολύεται γιὰ δεύτερη φορά¹⁹, ἀλλὰ δὲν ἐγκαταλείπει τὴν ἀρχαιολογία. Συνεργάζεται μὲ τοὺς ἀρχαιοκαπήλους τῆς Ἀθήνας Μπουρνιά καὶ Τζωάννο, καὶ κάνουν ἀνασκαφές στὴν Αἶγινα καὶ τὴν Κόρινθο. Προσφέρουν στὸν ὑπουργὸ ἀγγεῖα γιὰ ἀγορὰ ἀπὸ τὸ Δημόσιο, πράγμα ποὺ ἔγινε²⁰. Οἱ σχέσεις του μὲ τοὺς πολιτικούς ἦσαν πάντα ἰσχυρές, γιὰτὶ στὶς 10 Νοεμβρίου 1867 ὁ Λ. διορίζεται «ἀμισθὶ Ἔφορος τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ἀρχαιοτήτων καὶ Συλλογῶν»²¹.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1863 διορίστηκε στὸ Πολυτεχνεῖο καθηγητὴς τοῦ μαθήματος τῆς «Καλλιτεχνολογίας» στὴ θέση τοῦ ἀπολυμένου Γρηγ. Παππαδοπούλου, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπολύθηκε καὶ ὁ ἴδιος τὸ 1867²². Ἀναμείχθηκε στὴν πολιτικὴ καὶ τὴ δημοσιογραφία. Διετέλεσε ἐκπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας Αἰγίνης στὴ «Β' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων» (1862-1864) καὶ ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας *Λαός*, στὴν ὁποία ἀρθρογραφοῦσε. Πνίγηκε κατὰ τὸ ταξίδι του μὲ βάρκα ἀπὸ τὸν Πειραιὰ στὴν Αἶγινα, μαζὶ μὲ τὸν βαρκάρη κι ἓναν ἐπιβάτη²³.

10. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ (1815 - 26 Ἰουνίου 1888). Γεννήθηκε στὸ Μανταμάδο τῆς Λέσβου, ἔκανε τὶς γυμνασιακές του σπουδές στὴν Αἶγινα, μαθητὴς τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου ἐπὶ Καποδιστρίου καὶ κατόπιν (1830-1834), ὅπου διακρίθηκε γιὰ τὴν ἐπιμέλειά του²⁴. Συνέχισε τὶς σπουδές του στὸ Γυμνάσιο Ἀθηνῶν. Ὑπογραφόταν ὡς Παναγιώτης Εὐστρατίου Μυτιληναῖος. Μὲ ὑποτροφία τῆς ἑλληνικῆς κυβέρνησης πῆγε στὸ Μόναχο τὸ 1837, στὸ Φιλοσοφικὸ Τμῆμα τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου σπούδασε φιλολογία, συνέχισε μὲ τὴ σπουδὴ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας κατὰ τὰ ἔτη 1840-1841 καὶ ἐπανελάβε τὶς φιλολογικὲς του σπουδές στὸ Βερολίνο τὸ 1842. Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Ἑλλάδα διορίστηκε καθηγητὴς τῆς λατινικῆς στὸ γυμνάσιο τοῦ Ναυπλίου καὶ κατόπιν γυμνασιάρχης τοῦ γυμνασίου Ἀθηνῶν ὡς τὸ

18. Ἡμερολόγιον Ὑπηρεσίας σ. 1 (μετὰ τὴν 39) καὶ σ. 41.

19. Αὐτόθι σ. 44.

20. Αὐτόθι σ. 50, 55, 60.

21. Αὐτόθι σ. 80.

22. Ἀντωνίας Μερτύρη, *Ἡ καλλιτεχνικὴ ἐκπαίδευση τῶν νέων στὴν Ἑλλά-*

δα (1836-1945) (ΕΙΕ 2000) 184-185.

23. *Παλιγγενεσία*, 3 Νοεμβ. 1876. *Λαός* 23, Δεκ. 1876.

24. Γιάννη Κόκκωνα, *Οἱ μαθητὲς τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου* (Κέντρο Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν, ΕΙΕ, Ἀθήνα 1997) 140.

1863. Πά σύντομη περίοδο, 1863-1864, διετέλεσε καθηγητής στη Ριζάρειο Σχολή. Στις 19 Αύγ. 1863 διορίστηκε Έφορος των Αρχαιοτήτων και στις 2 Φεβρουαρίου 1864, μετά τον θάνατο του Πιπτάκη, Γενικός Έφορος. Τò 1882 ανέλαβε τη διεξαγωγή των ανασκαφών της Ακροπόλεως, την οποία διέκοψε στις 6 Απριλίου 1883. Φαίνεται ότι υπήρχαν άνθρωποι που υπέβλεπαν τον Εϋστρατιάδη ή απέβλεπαν στη θέση του, γιατί προς τò τέλος τής σταδιοδρομίας του συρροή γεγονότων και σκόπιμες επιθέσεις έναντιόν του σπόν Τύπο τòn αναγκάζουν νά υποβάλει τήν παραίτησή του από τή θέση του Γενικοῦ Έφόρου, παραίτηση που ἄφησε σέ ἔκκρεμότητα ὁ ὑπουργός Βουλπώτης. Ἡ κλοπή τής Κόρης ἀρ. 668 τής Ακροπόλεως καὶ ὁ θόρυβος που ἀκολούθησε ἀνάγκασαν τὸν ὑπουργὸ στὴν ἀποδοχή τής παραίτησης (29 Φεβρ. 1884), παρὰ τὸ ὅτι ἡ κλεμμένη Κόρη εἶχε ξαναβρεθεῖ. Κατὰ τὴν περίοδο τής Έφορείας του ἡ τυμβωρυχία καὶ ἡ ἀρχαιοκαπηλία, ἰδιαίτερα στὴν Κόρινθο καὶ τὴ Βοιωτία, σημείωσαν τὴ μεγαλύτερη ἑξάρση, κυρίως ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου τής 10/22 Μαΐου 1834 καὶ τής φανλότητος τῶν πολιτικῶν, που ἐπισημαίνει καὶ καυτηριάζει ὁ Παναγιώτης Σταματάκης σέ ὑπηρεσιακές του ἀναφορές.

Ὁ Εϋστρατιάδης ἦταν σημαντικὴ προσωπικότητα τοῦ 19ου αἰ. καὶ τὸ ἔργο του ὡς Γενικοῦ Έφόρου μεγάλο. Στὰ χρόνια του ἰδρύθηκε τὸ Μουσεῖο τής Ακροπόλεως καὶ τὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο. Καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τής ὑπηρεσίας του τηροῦσε λεπτομερές ἡμερολόγιο τῶν ὑπηρεσιακῶν πραγμάτων καὶ περιλήψεις τῶν ἐγγράφων ἐνεργειῶν τής Γενικῆς Έφορείας, που μᾶς δίνουν πολὺτιμα ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ στοιχεῖα γιὰ τὶς ἑλληνικὲς ἀρχαιότητες. Μιὰ ἀπὸ τὶς ἐργασίες του, που δὲν εἶναι γνωστή, εἶναι ὁ καθορισμὸς τῶν σφραγίδων καὶ τῶν ἐμβλημάτων τῶν δήμων τής χώρας.

Ὁ Εϋστρατιάδης ἦταν χαράκτηρας μονήρης, κρυφίνους καὶ φιλύποπτος, ὅπως τὸν χαρακτηρίζει σέ ἐπιστολὴ του ὁ Κουμανούδης²⁵. Οἱ σχέσεις τῶν δύο ἀνδρῶν, που ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ χρόνια τῶν σπουδῶν στὴ Γερμανία, δὲν ἦσαν ἰδιαίτερα θερμές²⁶.

Ἱστορία 260-262. Ἰδεογραφία 185-197.

25. *ΕΔΑΕ 1, 1988, 18-19.

26. Στεφάνου Α. Κουμανούδη, *Ἀνέκδοτα Κείμενα 1837-1845. Ἡμερολόγιον*

(ἐπιμ. Σοφίας Ματθαίου- Παντελῆ Καρέλλου, ΕΙΕ, Ἀθήνα 2010) πολλαχού.

11. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΑΚΗΣ (1830; - 19 Μαρτίου 1885). Γεννήθηκε στην Βαρβίτσα της Λακωνίας. Προσελήφθη ως βοηθός του Γενικού Έφόρου των Αρχαιοτήτων τόν Ίανουάριο του 1866 «ἵνα καταγράψῃ μετ' αὐτοῦ τὰς ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκίαις ἀρχαιότητας». Ὁρκίστηκε στίς 15 Ἰουλίου 1866. Μὲ πρόταση τῆς Ἑταιρείας ἀποσπάστηκε τὸ 1871 στὴν ὑπηρεσία της ὡς ἀπόστολος, δηλαδή γιὰ τὴν ἐπίβλεψη τῶν ἀρχαίων στίς ἐπαρχίες. Στίς 3 Μαρτίου 1875 προήχθη σὲ Ἔφορο καὶ στίς 7 Σεπτεμβρίου 1884 σὲ Γενικὸ Ἔφορο. Κατὰ τὴν ὑπηρεσία του στὴν Ἑταιρεία ἔδειξε μεγάλη δραστηριότητα καὶ οἱ ἐνέργειές του εἶχαν ἐξαιρετικὰ ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴ διάσωση καὶ φύλαξη τῶν ἀρχαίων. Ἐργάστηκε καὶ ἔκανε ἀνασκαφές σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, Ἀττικὴ, Βοιωτία, Φθιώτιδα, Πελοπόννησο, Δῆλο, Δελφούς. Τὸ 1876 παρακολούθησε τίς ἀνασκαφές τοῦ Σλήμαν στίς Μυκῆνες ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἑταιρείας καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνο βρῆκε τὸν ἕκτο τάφο, τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ὁποίου σώζεται ὑποδειγματικὴ περιγραφή. Ἐξαιρετικῆς σημασίας εἶναι ἡ δράση του στὴ Βοιωτία, ὅπου σχημάτισε τίς πρῶτες συλλογές στὴ Θήβα, Χαιρώνεια, Τανάγρα, στὴν Πελοπόννησο, ὅπου ἀνέσκαψε ἐκτὸς ἄλλων τὸν θολωτὸ τάφο κοντὰ στοῦ Ἡραῖο, στὴν Ἀττικὴ, ὅπου ἐρεῦνησε τὸν μυκηναϊκὸ θολωτὸ τάφο τῶν Σπάτων. Ὁ Σταματάκης, τοῦ ὁποίου δὲν σώζεται φωτογραφία ἢ εἰκόνα, πέθανε στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τίς συνέπειες τῆς ἐλονοσίας ἀπὸ τὴν ὁποία ἔπασχε ἀπὸ χρόνια. Φαίνεται, ὅπως λέγεται καὶ σὲ δημοσιεύματα ἐφημερίδων, πὼς εἶχε προσβληθεῖ ἀπὸ τὴν ἀσθένεια αὐτὴ στίς ἀνασκαφές τῆς Χαιρώνειας.

Ὁ Παναγιώτης Σταματάκης εἶναι ὁ τελευταῖος ἀλλὰ καὶ ὁ ἄριστος τῶν αὐτοδιδάκτων Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων, πού μὲ τὴ δραστηριότητά του, τὴ μεθοδικότητα καὶ τὴν ἀκρίβεια τῆς ἐργασίας του ἔδωσε ἐπιστημονικὴ ποιότητα στοῦ ἔργου του. Χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό του ἐτοίμαζε γιὰ δημοσίευση τὰ ἡμερολόγια τῶν ἀνασκαφῶν του στίς Μυκῆνες, τὴ Χαιρώνεια, τὴν Τανάγρα, τὰ Σπάτα καὶ τίς Θεσπιές.

Βιβλιογραφία καὶ περισσότερα βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν Σταματάκη βλ. τόμ. Ι σ. 200-202 σημ. 9.

12. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ (1833-1888). Γεννήθηκε στὸν Τύρναβο, γιὸς τοῦ Δημητρίου Κωνσταντίνου. Τὸ ἐπίθετο Δημητριάδης ἔλαβε ἀπὸ τὸν πατέρα του, δάσκαλο τῶν ἐλληνικῶν. Ὁ Ἀθανάσιος ἔκανε τίς ἐγκύκλιες

σπουδές στον Τύρναβο και φοίτησε στο γυμνάσιο και το πανεπιστήμιο στην Αθήνα (μαθητής του Σ.Α.Κ.). Μετά τη λήψη του πτυχίου του δίδαξε ως καθηγητής στο Αρσάκειο και στο Λύκειο Σουρμελή. Κατά την περίοδο αυτή, στις 15 Ιανουαρίου 1870, έγινε μέλος της Έταιρείας (ΑΜ 1099). Ο Γραμματεὺς Στ. Κουμανούδης σημειώνει στο Μητρώο: «Ἐκ Θεσσαλίας, διδάκτωρ φιλολογίας. Τόπος κατοικίας Βιτώλια. Εἶτα ἀπῆλθεν μηνὶ Μαρτίῳ [1870] εἰς Γερμανίαν σπουδάσων τῇ ἀρχαιολογίᾳ. Ἐπέστρεψε τὸ θέρος τοῦ 1874».

Στὴ Γερμανία πῆγε μὲ ὑποτροφία τοῦ Δημοσίου. Ἐμεινε ἔξω τέσσερα χρόνια καὶ ἐπισκέφθηκε γιὰ μελέτη τὴ Γαλλία, τὴν Ἰταλία καὶ τὸ Λονδίνο. Κατὰ σημείωση τοῦ Εὐστρατιάδου²⁷ «Ὁ Ἀθανάσιος Δημητριάδης ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας ὑποβάλλει τὰς μαρτυρίας τῶν πανεπιστημίων τοῦ Μονάχου καὶ τοῦ Βερολίνου περὶ τῶν ἐν αὐτοῖσι σπουδῶν του καὶ ἱστορεῖ τὰς περιηγήσεις του ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ».

Εὐθὺς σχεδὸν ὡς ἐπέστρεψε, στίς 14 Σεπτεμβρίου 1874, διορίστηκε ἑκτακτος ὑπάλληλος στὴ Γενικὴ Ἐφορεία. Στίς 21 Ἀπριλίου 1875 ἔγινε Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Στερεᾶς, ἐκτὸς Ἀττικῆς. Ὁ Ἀθανάσιος ἀνέλαβε τὴν ἐπίβλεψη τῆς ἀπέραντης περιφέρειᾶς του ἀφοῦ εἶχε λάβει ὁδηγίες ἀπὸ τὸν Παναγιώτη Σταματάκη, δὲν φαίνεται ὅμως ὅτι διέθετε τὶς ἱκανότητες πὺν ἀπαιτοῦσε τὸ δύσκολο ἔργο του. Μὲ ἐπιστολὴ του τῆς 16 Ἰουνίου 1875 πρὸς τὸν Εὐστρατιάδου ὁ Σταματάκης ἐπισημαίνει τὶς ἀδυναμίες τοῦ νέου Ἐφόρου²⁸.

Πολὺ γρήγορα ὁ Ἀθανάσιος μὲ ὑπουργικὴ ἀπόφαση τῆς 25 Αὐγούστου 1875 μετατέθηκε στὴν Πελοπόννησο ὡς Ἐπίτροπος τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς. Κύριος λόγος τῆς τοποθέτησής του αὐτῆς ἦταν ἡ γνώση τῶν γερμανικῶν.

Στὴν Ὀλυμπία ὁ Ἀθανάσιος ἐργάστηκε μὲ ἐπιμέλεια, τήρησε ἡμερολόγιο τῆς ἀνασκαφῆς καὶ συνέταξε κατάλογο τῶν εὗρημάτων. Ἐμεινε ἐκεῖ ἕως τὸ 1878, ὁπότε κατὰ τὰ στοιχεῖα πὺν εἶναι γνωστά, ἔπαθε ἡμπληγία καὶ ἐπέστρεψε σὺν Τύρναβο, ὅπου συνέχισε τὶς μελέτες του. Ἀγνωστο πότε τοῦ ἀνατέθηκε ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Τυρνάβου, γιὰτὶ ὀνομάζεται

27. Ἡμερολόγιον Ὑπηρεσίας σ. 219.

28. *Πελοποννησιακὰ Λ' 1, 2011, 99.

«Ἐφορος τῶν ἐν Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας Ἀρχαιοτήτων» καὶ στέλνει στὴν Ἑταιρεία τὴν εἰδηση εὔρεσης δύο ἐπιγραφῶν, ἡ ὁποία καὶ δημοσιεύεται²⁹.

Κατὰ τὸν Ἀχιλλέα Τζάρτζανο πέθανε «κατὰ τὸ 1888, σὲ ἡλικία 55 ἐτῶν», δηλαδὴ εἶχε γεννηθεῖ τὸ 1833, καὶ «ἔδωσε μόνος του τέρμα στὴν ἄχαρη πιά γι' αὐτὸν ζωή». Ἄλλες πηγές δίνουν ἄλλες χρονολογίες.

Ἀχιλλέως Τζαρτζάνου, Ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τῆς οἰκογενείας Δημητριάδου τοῦ Τυρνάβου, *Θεσσαλικά Χρονικά, Δελτίον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τῶν Θεσσαλῶν* 3, 1932, 141-156. Σωκράτους Β. Κουγέα, Θεσσαλὸς στηλοκόπας πρὸ ἑκατὸν εἴκοσι πέντε ἐτῶν, *ΑΕ* 1945-1947, 98-115. Πέτρου Θέμελη, Ἀθανάσιος καὶ Κωνσταντῖνος Δημητριάδης, Ἐπίτροποι τῶν ἀνασκαφῶν Ὀλυμπίας, *Κερματὰ Φιλίας, τιμητικὸς τόμος γιὰ τὸν Ἰωάννη Τουράτσογλου* Β' 619-631.

13. ΠΑΝΑΓΗΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ (1851-1928). Γεννήθηκε στὴν Κοθρεὰ τῆς Κεφαλληνίας καὶ σπούδασε φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας καὶ ἀρχαιολογία στὸ Μόναχο ὡς ὑπότροφος τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους μὲ καθηγητὴ τὸν Ἐρρίκο Brunn. Τὸ 1879 διορίστηκε Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων τοῦ κράτους καὶ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Σταματάκη, ἔγινε Γενικὸς Ἐφορος (1885-1909). Ὑπῆρξε πνεῦμα ἀνήσυχο καὶ ὀργανωτικό. Ὡς Γενικὸς Ἐφορος ἔκανε τὴν πρώτη ἐκθεση καὶ ὀργάνωση τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου καὶ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἴδρυσε τὸ *Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον*, τοῦ ὁποίου ἐξέδωσε 6 τόμους (1885, 1888-1892). Σ' αὐτὸν ὀφείλεται ἡ πρώτη, οὐσιαστικά, συστηματικὴ ὀργάνωση τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας. Δικό του ἔργο εἶναι ὁ νόμος ,ΒΧΜς' (2646) τῆς 24 Ἰουλ. 1899, μὲ τὸν ὁποῖο ἡ Ὑπηρεσία ἀπέκτησε νέο ὄπλο γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀρχαίων. Τὸ 1904 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο, ὅπου ἔμεινε ἕως τὸ 1922.

Μετὰ τὴν κρίση τοῦ 1894 στὴν Ἑταιρεία, τῆς ὁποίας ἦταν ὁ ὀργανωτής, ὁ Καββαδίας ἔγινε Γραμματεὺς της καὶ ἔδειξε μεγάλη δραστηριότητα μὲ τὴν αὐξηση τῶν ἐσόδων της, τὶς ἀνασκαφές καὶ τὶς ἀναστηλώσεις, τὴ φροντίδα γιὰ τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα, καθὼς καὶ τὴν οἰκοδόμησι μουσείων στὶς ἐπαρχίες καὶ τὸν διορισμὸ προσωπικοῦ. Διεξήγαγε πολλὰ ἀνασκαφές, οἱ σπουδαιότερες ὅμως εἶναι τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος Μα-

29. *ΑΕ* 1884, στ. 223-224.

λεάτα στην Ἐπίδανρο, τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου σὲ λίγα χρόνια ἔσκαψε πλήρως τὸν Βράχο καὶ ἀποκάλυψε πλῆθος ἀρχαίων ποὺ κοσμοῦν σήμερα τὸ Μουσεῖο τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Καββαδίας ὑπῆρξε ὡς Γενικὸς Ἔφορος αὐταρχικὸς καὶ τοῦτο προκάλεσε τὴν ἀντίδραση τῶν μελῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Κλάδου, ποὺ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὸν Στρατιωτικὸ Σύνδεσμο, τὸ 1909, ἀπὸ τὴ διοίκηση τῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς Ὑπηρεσίας. Τὰ ὅσα ἔγιναν καὶ γράφτηκαν γιὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1909-1910 ἀποτελοῦν ἰδιαίτερα μεγάλο θέμα. Φοιτητὴς ἀκόμη δημοσίευσε τὸ μικρὸ βιβλίον *Ὁ Βολταῖρος, ἥτοι ὁ φιλοσοφικός, φιλογολικός καὶ ἰδιωτικὸς βίος αὐτοῦ* (Ἀθήνησι 1873).

Encyclopédie des Professions Libérales (Paris) λ. Canvadias. Δημοσιεύματα τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἀρχαιολόγων περὶ τῶν ἔργων Π. Καββαδία, ἐν πρωτοτύπῳ καὶ ἐν μεταφράσει (χωρὶς ἐκδότη καὶ χρονολογία). *Ἀρχαιολογικά ἐν Ἑλλάδι* (1909-1910). *La Ligue Militaire en Grèce*, M. Canvadias et la Société Archéologique, *Les Écoles Archéologiques* (χωρὶς ἐκδότη καὶ χρονολογία. Συλλογὴ κειμένων ξένων ἐφημερίδων γιὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1909-1910, ἡ Δήλωση τῶν Ξένων Σχολῶν γιὰ τὸν Καββαδία, ἀρθρο τοῦ G. Perrot στὴν ἐφημερίδα *Le Temps*, μὲ τίτλο Protestation de M. Canvadias, λόγος στὴ Βουλὴ τοῦ Μιλτ. Ἀννίνου Καβαλλιεράτου καὶ ἀρθρο στὴν ἐφημερίδα *Σκρίπ*). *Οἱ Ἀκαδημαῖκοι* 197-199. * Ὁ Παναγὴς Καββαδίας καὶ τὰ γεγονότα τοῦ 1909, *Ὁ Μέντωρ* 23, 1992, 173-176. * Ἡ κρίσις τοῦ 1894 στὴν Ἑταιρεία, *Ὁ Μέντωρ* 66B, 2003, 25-48.

14. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ. Γεννήθηκε στὸν Τύρναβο καὶ ἦταν μικρότερος ἀδελφὸς τοῦ Ἀθανασίου. Ἔκανε σπουδὲς στὴ Γερμανία καὶ προσελήφθη, διάδοχος τοῦ ἀδελφοῦ του, ὡς Ἐπίτροπος στὶς ἀνασκαφὲς τῆς Ὀλυμπίας. Ἦδη σὲ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀθανασίου πρὸς τὸν Παν. Εὐστρατιάδη τῆς 9 Σεπτεμβρίου 1876 ὁ Κωνσταντῖνος ἐμφανίζεται νὰ συνοδεύει τὸν ἀδελφό του σὲ ὑπηρεσιακὸ ταξίδι. Διορίστηκε Ἔφορος τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ἀρχαιοτήτων στὶς 13 Μαΐου 1887 καὶ ἡ ὑπηρεσία του ἔληξε στὶς 13 Αὐγούστου 1887³⁰.

30. Συλλογὴ 6.

15. ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ (1857 - 9 Ιουνίου 1934). Γεννήθηκε στη Στενήμαχο της Θράκης. Τīs ἐγκύκλιες σπουδές του ἔκανε στή Στενήμαχο, τή Φιλιππούπολη καί τήν Ἀθήνα, ὅπου τελείωσε τὸ γυμνάσιο. Σπούδασε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας καί στή Γερμανία καί δίδαξε ἕνα χρόνο στὰ Ζαρίφεια διδασκαλεῖα τῆς Φιλιππούπολης ὡς τὸν διορισμὸ του στὴν Ἑταιρεία.

Ὁ Τσουντας ὑπῆρξε συστηματικὸς ἀνασκαφῆς καί ἐργάστηκε πάντα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἑταιρείας, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ἔξοχο ἐπιστημονικὸ κεφάλαιο. Ὡς νεοδιορισμένος ἔφορος ἐπόπτευσε τὸ 1884 τīs ἔρευνες στὸν βυθὸ τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμίνας γιὰ τὴν ἀναζήτηση λειψάνων τῶν πλοίων τῆς μεγάλης ναυμαχίας, καί συνέχισε τὸ 1886 καί 1891 μὲ τὴν ἀνασκαφὴ τῶν νεκροταφείων τῆς Ἑρέτριας, τὰ ὁποῖα λεηλατοῦσαν τότε οἱ ἀρχαιοκάπηλοι. Τὸ 1886 ἀρχίζει τīs ἀνασκαφές του στīs Μυκῆνες, πὺν ἔμελλαν νὰ δώσουν τὸ ἐπιστημονικὸ θεμέλιο στὴ μελέτῃ τοῦ πολιτισμοῦ πὺν εἶχε ἀποκαλύψει ὁ Σλῆμαν. Οἱ ἐκεῖ ἔρευνές του διήρκεσαν ἀρκετὰ χρόνια, χωρὶς τοῦτο νὰ τὸν ἐμποδίσει νὰ κάνει ὡς ἔφορος ἀνασκαφές καί σὲ ἄλλα μέρη, στὴν Τανάγρα τὸ 1887, τὴ Λακωνικὴ τὸ 1889 (Βαφειὸ, Ἀρκίνες, Ἀμύκλες, Παληόπυργος), τὴν Τίρυνθα τὸ 1890-1891 καί στὸν Κάμπο τῆς Λακωνικῆς ἐπίσης τὸ 1891. Ἀπὸ τὸ 1894 ὡς τὸ 1898 ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἔρευνα καί μελέτῃ τοῦ κυκλαδικοῦ πολιτισμοῦ μὲ ἀνασκαφές στὴν Ἀμοργὸ τὸ 1894, στὴν Πάρο, Ἀντίπαρο καί Δεσποτικὸ τὸ 1897, στὴ Σύρο καί Σίφνο τὸ 1898. Τὸ ἐνδιαφέρον του τὰ ἐπόμενα χρόνια προσελκύει ἡ Θεσσαλία. Ἀρχίζοντας μὲ ἀνασκαφές στὴ Μαρμαρία τὸ 1899 καί στὸν Βόλο τὸ 1901, θὰ συνεχίσει τīs λαμπρές του ἔρευνες μὲ τὴν ἀνασκαφὴ τοῦ Σέσκλου τὸ 1901-1903 καί τοῦ Διμηνιοῦ τὸ 1903, συμπληρώνοντας ἔτσι τὴ συστηματικὴ ἀποκάλυψη καί μελέτῃ τριῶν πολιτισμῶν τῆς Ἑλλάδος, τοῦ μυκηναϊκοῦ, τοῦ κυκλαδικοῦ καί τοῦ θεσσαλικοῦ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ ἀρχαιολογία, ὅπου ὑπῆρξε πρωτοπόρος καί συστηματικὸς ἐρευνητῆς, πρῶτα ἀσχολήθηκε μὲ τὴν κλασικὴ ἀρχαιολογία καί δημοσίευσε ἐξαιρετες μελέτες γιὰ τὴν ἀττικὴ ἀγγειογραφία, τὰ εἰδῶλια τῆς Τανάγρας, τīs ἐπιγραφές τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς Ἐλευσίνος καί τῆς Ἑρέτριας. Ἔργο πὺν πρόσφερε καί προσφέρει ἀκόμη μεγάλη βοήθεια στοὺς σπουδαστῆς εἶναι ἡ *Ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς Τέχνης* (Ἀθῆναι 1928).

Πάννη Μηλιάδη, Χρῆστος Τσουντας, *Σήμερα Β'* (1934), 115-120. Σέμνης Καρούζου, Ἕνας ἥρωας τῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας, *Τὸ Βῆμα*, 31 Δεκ. 1974. *Οἱ Ἀκαδημαῖκοι* 201-203. * Χρῆστος Τσουντας (1857-1934), *Ὁ Μέντωρ* 91, 2009, 6-34.

16. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΦΙΛΙΟΣ (1844-1907). Γεννήθηκε στὰ Ἰωάννινα, σπούδασε φιλολογία στὴν Ἀθήνα καὶ δίδαξε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, θέση ἀπὸ τὴν ὁποία παραιτήθηκε γιὰ νὰ σπουδάσει ἀρχαιολογία στὸ Μόναχο καὶ τὸ Βερολίνο. Διετέλεσε Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1883-1904) καὶ κύριο ἔργο του ἦταν ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἐλευσίνος.

ΑΕ 1907, 1. *Λεύκωμα* 50.

17. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ (1857 - 27 Ἰουνίου 1930). Γεννήθηκε στὸν Πύργο τῆς Ἡλείας, ἡ καταγωγή του ὅμως ἦταν ἀπὸ τὴ Δημητσάνα, ὅπου φοίτησε στὸ Δημοτικὸ καὶ τὸ Ἑλληνικὸ σχολεῖο. Κατὰ τὸ διάστημα 1870-1874 φοίτησε στὸ Α' γυμνάσιο τῆς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ τὸ 1874 ἕως τὸ 1879 σπούδασε ἱατρικὴ στὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιο. Συνέχισε τὶς σπουδές του στὴ Βιέννη ὅπου ἐπὶ τέσσερα χρόνια μελέτησε ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλολογία. Τὸ 1884 διορίστηκε Ἐφορος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τὴν ἐπόμενη χρονιά Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων τοῦ Δημοσίου. Τὸ 1887 τοποθετήθηκε στὴν Ὀλυμπία καὶ τὸ 1896 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου. Κατὰ τὸ διάστημα 1911-1914 διετέλεσε προϊστάμενος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας καὶ ἀπὸ τὸ 1914 ἕως τὶς 31 Δεκεμβρίου 1929 ἀνέλαβε πάλι τὴ διεύθυνση τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου.

Ὁ Β. Λεονάρδος ἦταν κυρίως φιλόλογος-γραμματικὸς-ἐπιγραφικὸς-ἀττικιστής. Ἐκανε ἀνασκαφές στὴ Βαρβάσαινα τῆς Ἡλείας (1888), στὴ Βαχλιά καὶ τὴ Δίβριτσα τῆς Ἀρκαδίας (1891), καὶ στὴ Λυκόσουρα (1895-1896). Ἡ μεγαλύτερη ἀνασκαφὴ του ἦταν τοῦ Ἀμφιαρείου Ὠρωποῦ ἀπὸ τὸ 1884 ἕως τὸ 1929. Τὶς πολλὲς ἐπιγραφές τοῦ Ἀμφιαρείου δημοσίευσε στὴν *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίδα* μὲ ὑποδειγματικὸ τρόπο.

Γεωργίου Π. Οἰκονόμου, Βασίλειος Λεονάρδος, *ΑΕ* 1927-1928, 220. * *Οἱ Ἐπιγραφές τοῦ Ὠρωποῦ* (ΒΑΕ 170, Ἀθήναι 1997) 13-14. * Βασίλειος Λεονάρδος, *Γορτυνιακά Δ'*, 2007, 97-130.

18. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΑΚΗΣ (1854-1912). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα καὶ σπούδασε στὴ Ριζάρειο καὶ κατόπιν θεολογία στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας καὶ χριστιανικὴ ἀρχαιολογία στὸ Μόναχο, Λειψία, Erlangen καὶ Βερολίνο. Στὴν Ὑπηρεσία διορίστηκε τὸ 1885 καὶ ἀποχώρησε τὸ 1888 γιὰ νὰ καταλάβει τὴ θέση τοῦ γραμματέως τῆς βασιλίσσας Ὀλγας. Διετέλεσε ὑφηγητὴς τῆς χρι-

στιανικής ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας, δὲν μπόρεσε ὁμως νὰ γίνει καθηγητής. Στὸν Λαμπάκη ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι πρῶτος στὴν Ἑλλάδα ἀσχολήθηκε καὶ μελέτησε τὴ χριστιανικὴ ἀρχαιολογία, συνετέλεσε στὴν ἵδρυση τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ περιοδικοῦ της, καὶ ὑπῆρξε ἀκόμη ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου στὴν Ἀθήνα.

ΔΧΑΕ 1, 1924, 2-7. Ἀπὸ τὴ Χριστιανικὴ Συλλογὴ στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο (1884-1930) (ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Ἀθήνα 2006).

19. ΒΑΛΕΡΙΟΣ ΣΤΑΗΣ (1857-1923). Γεννήθηκε στὴ Χώρα Κυθήρων καὶ σπούδασε στὴν Ἀθήνα ἱατρικὴ (1877-1880) καὶ συνέχισε μὲ σπουδὲς ἀρχαιολογίας στὴ Βόννη, τὸ Βερολίνο, τὴ Γοτίγγη καὶ τὴν Χάλλη. Διετέλεσε Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1885-1922), καὶ ἔκανε ἀνασκαφὲς στὴν Ἐπίδαυρο ὡς ἀναπληρωτὴς τοῦ Παναγῆ Καββαδία (1886-1887) καὶ σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς: Βραυρών, Βελανιδέζα, Πετρέζα, Πρασιές, Θορικό, Βουρβᾶ, Μαραθώνα, Νέο Φάληρο, Σούνιο καὶ Ραμνούντα. Ἡ κύρια θέση του ὁμως ὑπῆρξε τοῦ Ἐφόρου στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο. Ἐκανε ἐρευνες ἀκόμη στὰ Κύθηρα καὶ τὰ Ἀντικύθηρα, ὡς καὶ στὴ Θεσσαλία, στὸ Διμήνι καὶ ἐπεσήμενε τὸ Σέσκλο.

Γεωργίου Π. Οἰκονόμου, Βαλέριος Ν. Στάης (1857-1923), *ΑΕ 1922*, 113-118. Ἰωάννου Ε. Πετροχείλου, *Βαλέριος Ν. Στάης* (ΒΑΕ 124, Ἀθήναι 1992).

20. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ (1859-1930). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα, καὶ ἦταν ἀδελφὸς τῆς Σοφίας Σλήμαν. Ἐκανε σπουδὲς φιλολογίας στὴν Ἀθήνα καὶ ἀρχαιολογίας στὴ Λειψία. Διορίστηκε Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων τὸ 1887 καὶ ὑπηρέτησε σὲ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος μὲ τελευταῖες θέσεις του τὴν Ἐφορεῖα Ἀκροπόλεως καὶ Ἀττικῆς καὶ τὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο, τοῦ ὁποῖου διετέλεσε διευθυντὴς (1927-1930). Ἐκανε ἀνασκαφὲς στὴν Ἀμοργό, Ἀρχαδία, Βοιωτία, Λακωνία, Θεσσαλία καὶ Ἀθήνα, ὅπου ἡ σημαντικότερη εἶναι τοῦ Ὠδείου τοῦ Περικλέους.

21. HABBO GERHARD LOLLING (1848 - 12/24 Φεβρουαρίου 1894). Γεννήθηκε στὸ Tergast κοντὰ στὸ Emden (Friesland) στὴ ΒΔ Γερμανία. Τὶς γυμνασιακὲς σπουδὲς ἔκανε στὸ Emden καὶ τὶς πανεπιστημιακὲς στὸ Göttingen. Ἦλθε στὴν Ἑλλάδα ὡς οἰκοδιδάσκαλος τῶν παιδιῶν τοῦ βιβλιοπώλου

Καρόλου Wilberg (1872-1876) και ασχολήθηκε για λογαριασμό του εκδότη Bädeler με τη σύνταξη αρχαιολογικού οδηγού της Ελλάδος. Η πρώτη του μορφή είναι ο έπονομαζόμενος Ur-Bädeler. Ο νεώτερος συντομευμένος οδηγός κυκλοφόρησε σε συνεχείς εκδόσεις. Υπήρξε συνεργάτης του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου, βιβλιοθηκάριος κατά την περίοδο 1881-1888, και για λογαριασμό της Ακαδημίας του Βερολίνου αντέγραφε επιγραφές που δημοσιεύονταν στο *Corpus*. Πά τη συμβολή του Lolling στον τόμο VII του *Corpus*³¹ ο εκδότης Wilhelm Dittenberger λέγει στον πρόλογο του, ότι «si quid utilitatis in eo sit, eius longe maximam partem H. G. Lolling eximiae assiduitati, diligentiae sollertiaeque deberi» (αν υπάρχει σ' αυτό κάτι τὸ ωφέλιμο, τοῦτο ὀφείλεται κυρίως στην ἐπιμέλεια, τὴν ἀκρίβεια καὶ τὴν ἀγχίνοια τοῦ H. G. Lolling).

Ἔσκαψε τὸν θολωτὸ τάφο στὸ Μενίδι γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου. Τὸ 1886 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, τοῦ ὁποῖου ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία μεταθανατίως τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ πρώτου τόμου τοῦ καταλόγου μὲ τις ἀρχαῖκες ἀναθηματικὲς ἐπιγραφές τῆς Ἀκροπόλεως³².

Ὁ Lolling πέθανε στὴν Ἀθήνα καὶ τάφηκε στὸ Α΄ νεκροταφεῖο, στὸ Τμήμα τῶν Διαμαρτυρομένων. Στὸν τάφο του ἔχει στηθεὶ στήλη σχεδιασμένη ἀπὸ τὸν Dörpfeld.

Historische Landeskunde und Epigraphik in Griechenland. Akten des Symposiums veranstaltet aus Anlass des 100. Todestages von H. G. Lolling (1848-1894) in Athen (herausgegeben von Klaus Fittschen, Scriptorium 2007).

22. ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ (1863 - 8 Σεπτεμβρίου 1922). Γεννήθηκε στὴ Μύκονο, τὸ ἀπολυτήριό τοῦ γυμνασίου τὸ ἔλαβε στὸν Πειραιᾶ καὶ ἄρχισε σπουδὲς νομικῆς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας. Ὁ Πειραιώτης συλλογεὺς Ἀλέξανδρος Μελετόπουλος ἦταν συγγενὴς του καὶ μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ

31. *Corpus Inscriptionum Graecarum Graeciae Septentrionalis I. Inscriptiones Megaridis et Boeotiae* (1892).

32. Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπι-

γραφικοῦ Μουσείου, τόμος πρῶτος, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεῦχος πρῶτον, Ἀρχαῖκαί ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί (BAE 8, ἐν Ἀθήναις 1899).

Χαρίλαου Τρικούπη συστήθηκε στὸν Ἀχιλλέα Ποστολάκα καὶ στὸν Ἐμμανουὴλ Ροΐδη, διευθυντὴ τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀνέθεσε τὴν κατὰ τάξιν τῆς νομισματικῆς συλλογῆς τῆς. Μὲ κρατικὴ ὑποτροφία πῆγε τὸ 1883 γιὰ σπουδὲς τῆς ἀρχαίας νομισματικῆς στὸ Παρίσι, Βερολίνο καὶ Λονδίνο. Μετὰ σύντομὴ ἐπιστροφὴ στὴν Ἀθήνα τὸ 1887 ξαναγύρισε στὸ Βερολίνο, ὅπου συνεργάστηκε μὲ τὸν F. W. Imhoof-Blumer στὴ σύνταξιν τοῦ *Corpus Nummorum*.

Τὸ 1889 ὁ Σβορώνος διαδέχτηκε τὸν Ἀχιλ. Ποστολάκα στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο, τὸ ὁποῖο στεγαζόταν στὴν ἀνατολικὴ αἴθουσα τῆς Ἀκαδημίας. Κατὰ τὸ διάστημα 1918-1920 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Νομισματικῆς καὶ τῆς Μετρολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀθήνας.

Ὁ βίος τοῦ Σβορώνου ὑπῆρξε ἀφιερωμένος στὴν ἐπιστῆμιν καὶ τὰ ἔργα του, πολλὰ μεγαλεπήβολα, ἐξακολουθοῦν νὰ διατηροῦν τὴν ἀξίαν τους παρὰ τὰ χρόνια ποὺ πέρασαν καὶ τὴ νέα γνώση ποὺ προστέθηκε σ' ἐκείνη τῆς ἐποχῆς του. Πολὺ νωρὶς δημοσίευσε σημαντικὰ συνθετικὰ ἔργα, ὅπως τὸ *Numismatique de la Crète ancienne* (1890)· *Das Athener National-Museum* (1902-1912) καὶ ἑλληνικὰ: *Τὰ νομίσματα τοῦ κράτους τῶν Πτολεμαίων* (1904). Ὑπῆρξε ὁ ἐκδότης καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον συντάκτης τοῦ περιοδικοῦ *Διεθνὴς Ἐφημερὶς τῆς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας - Journal International d'Archéologie Numismatique*, τόμοι 21.

Ἐκεῖνο ποὺ χαρακτηρίζε τὸν Σβορῶνον ἦταν ἡ μαχητικότητά του, ἡ ὁποία τὸν ἔφερε σὲ μεγάλες συγκρούσεις, ἡ κυριότερη τῶν ὁποίων ἦταν μὲ τὸν Π. Καββαδία σχετικῶς μὲ τὴν κλοπὴ τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1887. Τὴν κλοπὴ αὕτη εἶχε κάνει ὁ Περικλῆς Ραφτόπουλος, πτυχιούχος τῆς Νομικῆς, ὁ ὁποῖος συνελήφθη καὶ φυλακίστηκε στὸ Παρίσι γιὰ ἄλλο ἔγκλημα, τὴν κλοπὴ πίνακα ἀπὸ τὴν Πινακοθήκην τῆς Λυών, καταδικάστηκε σὲ ἰσόβια καὶ πέθανε στὴ φυλακὴν.

Ἡ κλοπὴ τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου ἀποδόθηκε ἀπὸ τὸν Π. Καββαδία στὸν Ἀχ. Ποστολάκα καὶ τὸν Ἰω. Σβορῶνον, καὶ χρειάστηκε ἀγώνας στὴν Ἀθήνα, τὴν κατεχόμενη ἀπὸ πολιτικὰ πάθη, γιὰ νὰ ἀποκαλυφθεῖ ἡ ἀλήθεια. Τοῦ Ποστολάκα ὅμως ἡ ὑπόληψιν καὶ ἡ ζωὴ εἶχαν καταστραφεῖ.

Ἡ ἀνάμειξιν τοῦ Καββαδία στὴν ὑπόθεσιν τῆς κλοπῆς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου μὲ σκοπὸ νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸν Σβορῶνον δημιούργησε ἀνάμεσά τους χάσμα. Τὴ δυσφήμιση καὶ τὴν ταπείνωσίν του ὁ Σβορῶνος τὴν ἀντα-

πέδωσε με την εκδίωξη του Καββαδία από τη θέση του Γενικού Έφόρου και του Γραμματέως της Έταιρείας³³.

Ο Ίω. Σβορώνος αυτοκτόνησε «à la suite d'une congestion cérébrale, causée par un surmenage intellectuel et par les mauvaises nouvelles du désastre de l'Asie Mineure ainsi que de la captivité de son quatrième fils»³⁴.

Georges P. Oikonomos, Jean N. Svoronos, *Revue Numismatique* 36, 1923, 87-100. Salomon Reinach, *Revue Archéologique* 17, 1923, 346. K. Regling, *Zeitschrift für Numismatik* 34, 1924, 395. Georges P. Oikonomos, Jean N. Svoronos, *ΔΕΝΑ* 21, 1927, 3-22. Ίω. Ν. Σβορώνου, *Η κλοπή του έν Αθήναις Έθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου* (έν Αθήναις 1889). του ίδιου, *Φῶς επί τῶν ἀρχαιολογικῶν σκανδάλων* (Αθήνησιν 1896). Του ίδιου, *Τὰ Πανεπιστήμια τῶν Αἰθηνῶν καί ἡ νομισματολογία*, *ΔΕΝΑ* 20, 1920, 1-86. Βλ. ἀκόμη τὰ φυλλάδια του Καββαδία: *Σχετικά πρὸς τὴν κλοπὴν τοῦ Νομισματικοῦ μουσείου*, Προσάρτημα τοῦ *Αρχ. Δελτίου* τοῦ ἔτους 1888· *Une reponse à J. Svoronos, auteur de libelles* (χ.χ., πιθανῶς μετὰ τὸ 1896).

23. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΜΜ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ (1859 - 5 Αὐγούστου 1943). Γεννήθηκε στὴ Σμύρνη, ὅπου ἔκανε γυμνασιακὲς σπουδὲς στὴν ἐκεῖ Εὐαγγελικὴ Σχολή, τῆς ὁποίας διετέλεσε γιὰ κάποιον διάστημα διευθυντὴς τοῦ μουσείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης. Προσελήφθη μὲ ΥΠ τὸ 1907 ὡς βοηθὸς τοῦ Ἐφόρου Ἀκροπόλεως (ΦΕΚ 197, 12 Ὀκτ. 1907) μὲ ἔργο τὴν ἐπίβλεψη τῶν φυλάκων καὶ τῶν γύρω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη χώρων, ἰδίως τῶν Ἀναφιώτικων. Μὲ ΒΔ (ΦΕΚ 23, 27 Ἰαν. 1915) διορίστηκε Ἐπιμελητὴς Β΄ τάξεως καὶ τοποθετήθηκε στοὺς Δελφούς, ὅπου ἐγκαταστάθηκε μονίμως. Ἀποχώρησε ἀπὸ τὸν Κλάδο τὸ 1940, ἀνακλήθηκε ὅμως στὴν ὑπηρεσία ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου καὶ ὑπηρετήσε ὡς Ἑκτακτὸς Ἐπιμελητὴς Δελφῶν μέχρι τοῦ θανάτου του τὸν Αὐγούστο τοῦ 1943. Ἐγράψε πολλὲς μικρὲς μελέτες, κυρίως ἐπιγραφικὲς, πὺν δημοσιεύτηκαν στὰ περιοδικὰ *BCH*, *REG* καὶ *AM* καὶ λίγες αὐτοτελεῖς μικρὲς μελέτες γιὰ δελφικὰ θέματα.

R(ené) D(evambez), *BCH* 66-67, 1942/43, 160.

24. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ (1872 - 19 Νοεμβρίου 1919). Γεννήθηκε στὸν Πειραιά καὶ σπούδασε φιλολογία καὶ ἀρχαιολογία στὸ Πανεπιστήμιο

33. *Ιστορία* 108-111.

34. Οἰκονόμος.

Ἀθηνῶν. Νεώτατος ἐργάστηκε ὡς ἑκτακτος ὑπάλληλος στήν Ἀρχαιολογική Ὑπηρεσία σέ διάφορους τόπους, Ἐρέτρια, Δελφούς, Μύκονο, Ἀθήνα. Τό 1895 διορίστηκε μετὰ ἀπό διαγωνισμό Ὑφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων καί τοποθετήθηκε στήν Ὀλυμπία, ὅπου ἔμεινε ἕως τό 1897. Ἐπανῆλθε στή Μύκονο μέ δικαιοδοσία στίς Κυκλάδες. Κύριο ἔργο του ἐκεῖ ὑπῆρξε ἡ ἔρευνα καί ἡ φροντίδα τῆς Δήλου καί ἡ ἀνασκαφή τῆς Ρηνείας (1898-1900), μέ τήν ὁποία ἀποκάλυψε τόν βόθρο τῆς καθάρσεως τῆς Δήλου ἀπό τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὸ διάστημα 426/425 π.Χ.

Α. Δ. Κ(εραμόπουλλος), Δημήτριος Σπ. Σταυρόπουλος, *ΑΕ* 1919, 103. Γεώργιος Π. Οἰκονόμος, Δημήτριος Σπ. Σταυρόπουλος (20 Μαρτίου 1872 - 19 Νοεμβρίου 1919), *ΑΔ* 5, 1919, παράρτ. 46. Παν. Χατζηδάκης, *Ὁ Μέντωρ* 35, 1995, 110-116. Ντόρας Βασιλικοῦ, *Οἱ ἀνασκαφές τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας στίς Κυκλάδες, 1872-1910* (ΒΑΕ 242, Ἀθῆναι 2006) 103-107.

25. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ (1872 - 23 Φεβρουαρίου 1945). Γεννήθηκε στή Χίο. Τίς σπουδές τῆς ἀρχαιολογίας ἔκανε στήν Ἰένα καί τὸ Μόναχο. Ὑπηρετήσε γιὰ λίγο ὡς Ὑφορος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καί τὸ 1895 διορίστηκε Ὑφορος στήν Ἀρχαιολογική Ὑπηρεσία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποχώρησε τὸ 1937. Ὑπηρετήσε στήν Ὀλυμπία καί σέ ἄλλες θέσεις. Τὸ διάστημα 1914-1920 διετέλεσε διευθυντὴς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, τὸ 1922-1925 τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, τὸ 1925-1933 πάλι τῆς Ὑπηρεσίας καί τὸ διάστημα 1933-1937 τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου. Ἐπὶ τῆς διευθύνσεώς του κωδικοποιήθηκε ὁ Ν. 5351/1932 «Περὶ ἀρχαιοτήτων» καί ἔγινε ἡ ἀνάθεση τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Ἀγορᾶς (1930) στήν Ἀμερικανικὴ Σχολὴ Κλασικῶν Σπουδῶν. Ὑπῆρξε ὀργανωτικὸς καί συστηματικὸς ὡς διευθυντὴς τῆς Ὑπηρεσίας καί κατὰ τὴν πρώτη θητεία του ἐπανεξέδωσε τὸ *Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον*.

Σέμνης Καρούζου, Κ. Κουρουνιώτης (1872-1945), *Νέα Ἑστία* 38, 1945, 723-726. *Οἱ Ἀκαδημαῖκοι* 255-258.

26. ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΚΙΑΣ (1861-1922). Γεννήθηκε στήν Καλαμάτα, ὅπου ἔκανε τίς ἐγκύκλιες σπουδές. Σπούδασε φιλολογία στήν Ἀθήνα καί μετὰ τὴ λήψη τοῦ πτυχίου του δίδαξε στὸ γυμνάσιο τῆς Καλαμάτας καί στήν ἑλληνικὴ ἐμπορικὴ σχολὴ τῆς Χάλκης. Συνέχισε τίς σπουδές τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας

και της ελληνικής γραμματικής στο Μόναχο, το Βερολίνο και τη Λειψία, και ιστορίας της Τέχνης στο Μόναχο. Στις 30 Αυγούστου 1891 προσελήφθη από την Έταιρεία και έκανε ανασκαφές στο Γύθειο, το Θύρρειον, την Κόρινθο, τον Ίλισο κοντά στο Όλυμπιεϊο και την Έλευσίνα. Στις 30 Νοεμβρίου 1895 διορίστηκε Έφορος των Αρχαιοτήτων στην Ύπηρεσία και συνέχισε τις ανασκαφές στην Έλευσίνα. Τò 1897 αποκάλυψε τὰ λείψανα του ναού της Άρτέμιδος Άγροτέρας. Κατά τὰ επόμενα χρόνια έκανε ανασκαφές και έρευνες στο μνημείο του Φιλοπάππου, τις Πλαταιές, τò σπήλαιο του Πανός στην Πάρνηθα, την Κόρινθο και τις Άμύκλες. Τò 1910, μετά την εκλογή του στο Πανεπιστήμιο ως καθηγητού των Έλληνικών Γραμμάτων, αποχώρησε από την Ύπηρεσία.

Άντωνίου Χατζή, Άνδρέας Ν. Σκιας, *ΑΕ* 1924, 201-210.

27. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ (1852-1942). Γεννήθηκε στο Σιδηρόκαστρο και σπούδασε στην Άθήνα, τη Βόννη, τη Βασιλεία και τò Μόναχο. Δίδαξε στη Μέση Έκπαίδευση στην Όδησσό, τη Φιλιπούπολη, τὰ Ίωάννινα και στην Άθήνα ως γυμνασιάρχης. Κατά την αθηναϊκή αυτή περίοδο συνεργάστηκε στην *Έφημερίδα* του Λάμπρου Κορομηλά. Διορίστηκε στην Αρχαιολογική Ύπηρεσία τò 1896 και υπήρξε ανασκαφικότατος. Έκανε έρευνες στον Θέρμο και σέ άλλα μέρη της Αιτωλίας, στη Βοιωτία (Χαιρώνεια, Όρχομενός, Θήβαι), στη Δωδώνη τò 1920, πρώτος μετά τον Καραπάνο. Τον διαδέχτηκε τòn επόμενο χρόνο ó Δημ. Ευαγγελίδης. Ίδιαίτερα ασχολήθηκε από τò 1928 έως τò 1940 με την έρευνα του Μαραθώνος και της περιοχής του. Δικό του εύρημα ήταν ó θολωτός μυκηναϊκός τάφος που ανέσκαψε εκεί κατά τὰ έτη 1933-1935. Την ανασκαφή συμπλήρωσε τò 1958 ó Ίωάννης Παπαδημητρίου.

Ό Σ. εκτός της αρχαιολογίας και της ιστορίας ασχολήθηκε με την αρχαία λογοτεχνία, μετέφρασε την ιστορία της Βυζαντινής Λογοτεχνίας του Karl Krumbacher και μετέφρασε σέ απλή καθαρεύουσα την *Όρέστεια* του Αίσχύλου (1903). Τò ανέβασμα της τριλογίας από τò Βασιλικό Θέατρο προκάλεσε ταραχές στην Άθήνα (6-9 Νοεμβρίου 1903), που έγιναν από καθαρολόγους άττικιστές φοιτητές του Γεωργίου Μιστριώτη, με αποτέλεσμα νά σκοτωθούν δύο πολίτες και νά τραυματιστούν επτά (Όρεστειακά).

Ό Σ. αποχώρησε από την Ύπηρεσία τò 1912 για νά καταλάβει την έδρα της ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Άθήνας. Πά μικρό διάστημα διετέλεσε

καθηγητής και στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, τοῦ ὁποῖου ἦταν ὁ πρῶτος πρύτανης καὶ τότε, τὸ 1928, ἄρχισε τὴν πανεπιστημιακὴ ἀνασκαφὴ στὸ Δίον ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἑταιρείας.

Οἱ Ἀκαδημαῖκοι 215-217. Λεξικὸ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας (Πατάκη) στή λ.

28. ΓΑΒΡΙΗΛ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ (1868 - 24 Νοεμβρίου 1910). Γεννήθηκε, πιθανῶς, στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ διορίστηκε στὴν Ὑπηρεσία τὸ 1898 ὡς βοηθὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου καὶ Γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ Καββαδία διετέλεσε γιὰ μικρὸ διάστημα προϊστάμενος τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος. Δὲν εἶχε ἰδιαίτερη ἀρχαιολογικὴ δράση. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας του δίδασκε ἱστορία σὲ ἰδιωτικὸ γυμνάσιο. Ἐκανε ἀνακοίνωση στὸ Πρῶτο Διεθνὲς Συνέδριο Ἀρχαιολογίας τὸ 1905 καὶ μνημονεύεται στὶς ἐφημερίδες ὡς ἐπόπτης τυχαίων μικρῶν ἀνασκαφῶν. Αὐτοκτόνησε στὴν Ἀθήνα.

29. ΙΩΣΗΦ ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ (1848 - 16 Φεβρουαρίου 1936). Γεννήθηκε στὴ Μήλο ἀπὸ γονεῖς Κρητικούς, ὅπου ἔκανε καὶ τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς καὶ σπούδασε στὴν Ἀθήνα τὴν ἱατρικὴ. Τὶς σπουδὲς του αὐτὲς συνέχισε στὸ Μόναχο, τὸ Βερολῖνο καὶ τὸ Παρίσι. Τὸ 1878 ἐγκαταστάθηκε στὴ Σύρο, ὅπου ἄσκησε τὴν ἱατρικὴ. Τὸ 1881 πῆγε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Κρήτη, ὅπου τὸ 1882 ἐγκαταστάθηκε ὀριστικά. Τὸ 1883 ἔγινε πρόεδρος τοῦ «Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ἡρακλείου» καὶ ἔστρεψε τὰ ἐνδιαφέροντά του πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς Κρήτης καὶ ἐξελίχθηκε σὲ ἐξαιρετο μελετητὴ τῆς ἀρχαιολογίας της. Ἀναμείχθηκε στὴν πολιτικὴ γιὰ νὰ ὑποστηρίξει, ἐδῶ καὶ στὸ Ἐξωτερικόν, τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Κρήτης καὶ τὴν ἔνωσή της μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ὑπῆρξε ὁ ἰδρυτὴς καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου.

Ἰ. Χατζηδάκι, *Περιήγησις εἰς Κρήτην* (ἐν Ἐρμουπόλει 1881)· τοῦ ἰδίου, *Ἱστορία τοῦ Κρητικοῦ Μουσείου καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Κρήτῃ* (BAE 26) (ἐν Ἀθήναις 1931). *Μνημόσυνα Στεφ. Ξανθοῦδίδου, Ἰωσήφ Χατζηδάκι, 1938-1940* (ἐπιμ. Νικολ. Πλάτωνος, Ἡράκλειον 1940). Μ. Ε. Δετοράκη, Ἰωσήφ Χατζηδάκις (1848-1936), *Παλῖμψηστον* 3, 1986, 125-148. Vincenzo La Rosa, «Σὲ ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς»: Ἐπιστολὲς τοῦ Ἰ. Χατζηδάκι στὸν F. Halbherr, *Κρητικὴ Ἑστία* 8, 2000-2001, 49-145· 9, 2002, 9-42· τοῦ ἰδίου, *Οἱ ἀπαρχὲς τῆς κρητικῆς ἀρχαιολογίας ἢ ἡ πολιτικὴ διοριστικότητα τοῦ Ἰ. Χατζηδάκι, Πεπραγμένα τοῦ Θ' Διεθνoῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου,*

Έλουντα, 1-6 Ὀκτωβρίου 2001, τόμ. Ι, μέρος 4 (Ἡράκλειο 2006) 381-387. L. M. Medwid, *The Makers of Classical Archeology* (2000) 148-149.

30. ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ (1864-1928). Γεννήθηκε στο χωριό Ἀβδοῦ Πεδιάδας Κρήτης, σπούδασε στην Ἀθήνα καὶ ὑπηρέτησε ὡς καθηγητὴς σὲ γυμνάσια τῆς Κρήτης (1891-1897). Διετέλεσε πρῶτος Ὑπουργος Ἀρχαιοτήτων Κρήτης (1899-1928) καὶ διευθυντὴς τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου. Ὑπῆρξε ἐξαιρετος ἐρευνητὴς τῆς ἀρχαιολογίας τῆς Κρήτης καὶ διαπρεπὴς φιλόλογος, ἱστορικὸς καὶ ἰδιαίτερα νεοελληνιστὴς. Μνημειώδης εἶναι ἡ ἔκδοσή του τοῦ *Ἑρωτοκρίτου*. Ὡς ἀρχαιολόγος ὑπῆρξε πολυσχιδὴς καὶ δημοσίευσε μελέτες ποὺ ἀφοροῦν θέματα καὶ ζητήματα ὅλων τῶν περιόδων.

Ἰωάννης Κριτωτάκης, Στέφανος Ξανθουδίδης, *Κρητικὲς σελίδες Γ'*, τευχ. 4-6, 1938, 177-192. *Μνημόσυνα Στεφ. Ξανθουδίδου, Ἰωσήφ Χατζηδάκι, 1938-1940* (ἐπιμ. Νικολ. Πλάτωνος, Ἡράκλειο 1940). Νικολάου Β. Τωμαδάκη, Στέφανος Ξανθουδίδης (1864-1928), *Ἀθηνᾶ* 70, 1968, 311-324. Θεοχάρη Δετοράκη, Στέφανος Ξανθουδίδης. Βιογραφικά-Βιβλιογραφικά, *Κρητολογία* 6, 1978, 107-178 (ἀναδημοσίευση βελτιωμένη καὶ ἐπαυξημένη μὲ τὸν ἴδιο τίτλο στὸ βιβλίο *Ἡράκλειο Κρήτης* (1990). Θεοχάρη Δετοράκη, Ὁ Στέφανος Ξανθουδίδης ὡς λαογράφος, *Ἀμάλθεια* 9, 1978, 251-259. Μαν. Μανούσακας, Τὸ ἱστορικὸ καὶ φιλογολικὸ ἔργο τοῦ Στέφανου Ξανθουδίδη, *Νέα Ἑστία* 24, 1978, 1463-1474. *Λεξικὸ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας* (ἐκδ. Πατάκη) στὴ λ. Κατερίνας Κόπακα, *Στέφανος Ξανθουδίδης, ὁ πρωτεργάτης τῆς κρητικῆς ἀρχαιολογίας* (Adolf M. Hakkert, Amsterdam 2002).

31. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ (1870 - 13 Μαΐου 1960). Γεννήθηκε στὴ Βλάχση τῆς Μακεδονίας. Σπούδασε φιλολογία στὴν Ἀθήνα καὶ ὑπηρέτησε ὡς ἐλληνοδιδάσκαλος, ὡς σχολάρχης καὶ ὡς καθηγητὴς γυμνασίου. Σπουδὲς ἀρχαιολογίας ἔκανε στὴ Βιέννη, τὸ Μόναχο καὶ τὸ Παρίσι. Διορίστηκε τὸ 1903 νομισματογνώμων στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο καὶ τὸ 1904 Ὑπουργος τῶν Ἀρχαιοτήτων. Ὑπηρετῆσε ἀρχικὰ στὴ Θήβα (1904-1910) καὶ ἐπόμενη θέση του ἦταν τοῦ Ἐφόρου Ἀκροπόλεως καὶ Ἀττικῆς (1910-1924), ἀπὸ τὴν ὁποία παραιτήθηκε μετὰ τὴν ἐκλογή του στὸ Πανεπιστήμιο, στὴν ἔδρα τοῦ Δημοσίου καὶ Ἰδιωτικοῦ βίου τῶν Ἀρχαίων (1924-1938). Ἐκανε πολλὰ ἀνασκαφὰς στὴν Ἀθήνα, τὴν Ἀττικὴ, τὴ Βοιωτία (Θήβαι, Λιβαδειά) καὶ σὲ πλῆθος τόπων τῆς Μακεδονίας. Τὸ 1942 τοποθετήθηκε ἀπὸ τὴν κυβέρνησι τῆς Κατοχῆς Διευθυντὴς Ἀρχαιοτήτων, θέση στὴν ὁποία παρέμεινε ἕως τὸ

1949. Τīs σημαντικές του ανασκαφές στη Θήβα τīs δημοσίευσε, με τόν τίτλο «Θηβαϊκά», στόν τόμο 3, 1917 τοῦ *Αρχαιολογικοῦ Δελτίου*.

Γέρας Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου (Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Ἀθήναι 1953). *Οἱ Ἀκαδημαῖκοι* 235-237. *Ἡ Περιπέτεια* 40-42, 51-52, 81-93, 206 σημ. 110.

32. ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ (1875 - 9 Νοεμβρίου 1937). Γεννήθηκε στήν Ἀθήνα, ὅπου καί σπούδασε, ἡ καταγωγή του ὅμως ἦταν ἀπό τή Σκιάθο. Ὑπηρετήσε ὡς σχολάρχης στή Σύρο καί ὡς διευθυντής τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς στοῦ Ταϊγάνι τῆς Ρωσίας. Μὲ κρατική ὑποτροφία (1900) ἔκανε σπουδές βυζαντινῆς φιλολογίας καί ἀρχαιολογίας στήν École Normale Supérieure στοῦ Παρίσι μὲ καθηγητὲς τοὺς Alfred καί Maurice Croiset, Salomon καί Théodore Reinach, Hubert Pernot, Charles Diehl, Léon Gustave Schlumberger, Gabriel Millet. Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στήν Ἀθήνα διορίστηκε βιβλιοφύλαξ στήν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη καί τὸ 1908 Ὑφορος τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων. Τὸ 1916 τοποθετήθηκε διευθυντής τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου, θέση στήν ὁποία παρέμεινε ἕως τὸ 1923 πού ἐξελέγη καθηγητῆς τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας στοῦ Πανεπιστήμιου τῆς Ἀθήνας. Ἐκανε ἀνασκαφές καί ἐργασίες στὰ Μετέωρα, τὸν Μιστρᾶ, τὴ Σπάρτη καί τὸ Δαφνί.

ΕΕΒΣ ΙΓ', 1937, 521-522. Νικ. Λαζ. Παπαδάκη, *Βιβλιογραφία Ἀδαμαντίου Ι. Ἀδαμαντίου (1875-1937)* (Ἀθήναι 1972). Ἑγκυκλοπαίδεια, *Πάπυρος, Λαρούς, Μπριτάννικα* στή λ.

33. ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ (1874-1942). Γεννήθηκε στήν Τρίπολη, σπούδασε φιλολογία καί ἀρχαιολογία στοῦ Πανεπιστήμιου Ἀθηνῶν καί μὲ ὑποτροφία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας συνέχισε τīs σπουδές του στή Γερμανία, Γαλλία καί Ἀγγλία.

Διορίστηκε στήν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία Ὑφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1908-1917, 1920-1926) καί ὑπηρετήσε στή Θεσσαλία, ὅπου ἔκανε πολλὲς ἀνασκαφές μὲ πλουσιότατα εὐρήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κύρια θέση ἔχουν οἱ ἐπιγραφές, καί ὡς Ὑφορος Ἀκροπόλεως καί Ἀττικῆς. Τὸ 1926 ἐξελέγη καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας στοῦ Πανεπιστήμιου Ἀθηνῶν. Φημισμένη εἶναι ἡ ἀνασκαφὴ του τῆς ἀρχαίας ὀχύρωσης τῶν Παγασῶν, κοντὰ στοῦ Βόλο, ὅπου βρέθηκαν χτισμένες ὡς οἰκοδομικὸ ὕλικὸ περισσότερες ἀπὸ δύο ἑκατοντά-

δες επιτύμβιες στήλες, οί περισσότερες από τις όποιες διατηρούν ζωγραφισμένες παραστάσεις.

Α. Σ. Άρβανιτοπούλου, *Έπιστημονικά έργα μᾶς τριακονταπενταετίας* (1926). Τοῦ ἰδίου, *Τίτλοι καί συγγράμματα. Υπόμνημα πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν* (1929). Σέμνης Καρούζου, Ἀπόστολος Ἀρβανιτόπουλος, *Νέα Ἑστία* 31, 1942, 316-317. *Ἡ Περιπέτεια* 39-42, 51-52. Μαρίας Σταματοπούλου, Ἀρχεῖο Ἀπόστολου Σ. Ἀρβανιτοπούλου (1874-1942), *Ἡρόος* 17-21, 2004-2009, 635-647.

34. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ (1886 - 23 Νοεμβρίου 1959). Γεννήθηκε στή Πλεσίβιτσα τῆς Ἡπείρου, ὅπου ἔκανε τίς κατώτερες σπουδές. Πᾶ τίς γυμνασιακές φοίτησε στά Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα τῆς Φιλιππούπολης. Ἔκανε ἀνώτερες σπουδές στήν Ἀθήνα, Γερμανία καί Παρίσι. Τὸ 1908 διορίστηκε στήν Ἀρχαιολογική Ὑπηρεσία ὡς Ἐπιμελητής καί ἔφθασε ἔως τὸν βαθμὸ τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων. Τὸ 1929 ἐξελέγη ἑκτακτος καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Τέχνης στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης καί τὸ 1932 τακτικὸς τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης. Παραιτήθηκε τὸ 1940. Κατὰ τὴν Κατοχή διηύθυνε γιὰ κάποιον διάστημα τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο καί τότε ἐξελέγη καθηγητῆς τῆς Γενικῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης στή Σχολή Ἀρχιτεκτόνων τοῦ ΕΜΠ. Κυρία ἀρχαιολογική του ἔρευνα ἦταν τῆς Δωδώνης. Ἀσχολήθηκε ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς νεότητάς του, μὲ τὸ ψευδώνυμο Μήτσης Καλαμᾶς, μὲ τὴ λογοτεχνία καί τὴν ποίηση. Ὑπῆρξε τεχνοκρίτης καί αἰσθητικὸς καί ἐπὶ χρόνια κρατοῦσε τὴ στήλη τοῦ κριτικοῦ Τέχνης σὲ λογοτεχνικά περιοδικά.

Σωτηρίου Ι. Δάκαρη, Δημήτριος Εὐαγγελίδης, *ΔΧΑΕ* 1, 1959, 155-158. Δημητρίου Εὐαγγελίδη, *Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἡπείρου* (Ἑταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν 1962) (στὶς σελίδες θ'-ιε' βιογραφικὸ καί ἐργογραφικὸ σημείωμα). *Νέα Ἑστία* 73, 1963, 740-753 (κείμενα Κων. Ρωμαίου, Ἀναστ. Ὁρλάνδου, Μαν. Χατζηδάκη, Μαρ. Καλλιγᾶ, Μιχ. Περάνθη). *Ἐγκυκλοπαίδεια Πάπυρος, Larousse, Britannica* (Κώστας Στεργιόπουλος), *Λεξικὸ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας* (ἐκδ. Πατάκη) στή λ.

35. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΡΩΜΑΙΟΣ (1874 - 6 Αὐγούστου 1966). Γεννήθηκε στοῦ Βούρβουρα τῆς Κυνουρίας. Σπούδασε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας καί μὲ ὑποτροφία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας στὰ πανεπιστήμια τοῦ Μονάχου, τοῦ Βερολίνου καί τῆς Βόννης (1901-1904). Διετέλεσε καθηγητῆς στή Μέση Ἐκπαίδευση (1904-1908) καί κατόπιν διορίστηκε στήν Ἀρχαιολογική

Ύπηρεσία ως Ύφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1908-1928). Ύπηρετήσε στή Λακωνία, Μεσσηνία, Ἀρκαδία, Κέρκυρα, Αἰτωλοακαρνανία καί Ἡπειρο. Κατά τὸ διάστημα 1922-1925 διετέλεσε προϊστάμενος τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ κατὰ τὸ 1925-1928 ὑπηρετήσε ὡς Ύφορος στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο. Τὸ 1928 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, ἀπὸ ὅπου ἀποχώρησε, τὸ 1940. Τὸ 1945 ἐξελέγη τακτικὸ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Κ. Α. Ρωμαῖου, Ἱστορία τῆς γενιᾶς μου, *Ἐπετηρὶς τῶν Βούρβουρων* Δ', 1963, 97-119. Χρήστου Καρούζου, Κ. Α. Ρωμαῖος, *Νέα Ἑστία* 80, 1966, 1196-1198 (*Μικρὰ Κείμενα* ἀρ. 106, 472-475, ΒΑΕ 149). Emil Kunze, Κ. Romaios, *Gnomon* 39, 1967, 222-224. Μαν. Ἀνδρόνικου, Κωνσταντῖνος Α. Ρωμαῖος (1874-1966), *Ἑλληνικά* 20, 1967, 283-286. *Οἱ Ἀκαδημαῖκοι* 297-300.

36. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ (1883 - 21 Ἰουνίου 1951). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα καὶ πατέρας του ἦταν ὁ Παν. Οἰκονόμος (1852-1931), σύμβουλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1911-1917) καὶ παιδαγωγός. Σπούδασε φιλολογία στὴν Ἀθήνα καὶ κατόπιν, μὲ ὑποτροφία τῆς Ἑταιρείας, ἀρχαιολογία στὰ Πανεπιστήμια τῆς Βόννης, τοῦ Μονάχου καὶ τοῦ Βερολίνου. Παρέμεινε ἐπίσης γιὰ σπουδὲς καὶ μελέτη στὴν Ἀγγλία, τὴ Γαλλία καὶ τὴν Ἰταλία. Τὸ 1908 διορίστηκε βοηθὸς τοῦ Καββαδία στὶς ἀνασκαφὲς τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς καὶ τὸ 1910 Ύφορος Ἀρχαιοτήτων, ἦταν μάλιστα ὁ πρῶτος Ύφορος Ἀρχαιοτήτων τῆς Μακεδονίας. Κατὰ τὸ διάστημα 1921-1922 ἔκανε ἀνασκαφὲς στὶς Κλαζομενὲς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀπὸ τὸ 1923 ὡς τὸ 1928 διετέλεσε διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου, τὸ 1926 διορίστηκε ἀκαδημαϊκὸς καὶ τὸ 1928 ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνας. Τὸ 1930 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, θέση τὴν ὁποία διατήρησε ὡς τὸ 1933, πού διορίστηκε Διευθυντὴς Ἀρχαιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας (1933-1937) καὶ κατόπιν Γενικὸς Διευθυντὴς Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν (1937-1938). Κατὰ τὸ διάστημα 1924-1951 ἦταν Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1934-1951 Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας. Διεξήγαγε ἀνασκαφὲς στὴν Ἀρχαία Ἀγορά, τὴ Θισόα (Παλαιοκάτινα), τὴ Μουνιχία (Καστέλλα), τὸν Κεραμεικὸ, ὅπου συνεργάστηκε μὲ τὸν Brückner, στὶς Κλαζομενὲς, στὰ Μαζαρακάτα τῆς Κεφαλληνίας, στὴν Πέλλα καὶ στὴ Μεσσηνί, συνεχίζοντας τὶς ἀνασκαφὲς τοῦ Σοφούλη.

Σέμνης Καρούζου, Γεώργιος Π. Οικονόμος (1883-1951), *Νέα Έστία* 50, 1951, 904-905. Ά. Κ. Όρλάνδος, *ΑΕ* 1953-1954 (εις Μνήμην Γ. Π. Οικονόμου) Α' α'- θ'. Σωκράτης Β. Κουγέας, αὐτόθι ια'-ιγ'. Σπυρίδωνος Μαρινάτου, *Παιδείας επίσκεψις*, τευχ. τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν εις Μνημόσυνον Γεωργίου Π. Οικονόμου (ἐν Ἀθήναις 1955). *Οἱ Ἀκαδημαῖκοι* 243-246. *Ἡ Περιπέτεια* 35-38.

37. ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΛΕΩΝ. ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ (1884-1953). Γεννήθηκε στὴν κοινότητα Κοσκινᾶ τοῦ νομοῦ Ἡλείας. Μετὰ τὶς σπουδές του ἔλαβε μέρος σὲ διαγωνισμό Ἐπιμελητῶν β' τάξεως, πέτυχε καὶ διορίστηκε τὸ 1909 στὸ Μουσεῖο Σπάρτης, μετατέθηκε πολὺ σύντομα στὴν Ἐρέτρια καὶ τὴν ἴδια χρονία 1909 στὸ Μουσεῖο Ὀλυμπίας. Κατὰ τὸν πόλεμο ἦταν τοποθετημένος στὴ Σπάρτη.

38. ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΠΑΠΑΔΑΚΙΣ (1874-1945). Γεννήθηκε στὶς Βρύσες³⁵, ὄρεινὸ χωριὸ τῆς Κρήτης κοντὰ στὸ Ρέθυμνο. Σπούδασε φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθῆνας καὶ δίδαξε ὡς φιλόλογος στὴν Καισάρεια, τὴν Κύπρο καὶ τὸ Ἀρσάκειο τῆς Ἀθῆνας. Κατὰ τὸ διάστημα 1901-1904 μὲ ὑποτροφία τῆς Ἐταιρείας συνέχισε σπουδές ἀρχαιολογίας στὸ Μόναχο, τὸ Βερολίνο καὶ τὴ Βόννη. Ὅταν γύρισε στὴν Ἑλλάδα ὑπηρέτησε στὴ Μέση Ἐκπαίδευση στὴν Πάτρα καὶ τὰ Χανιά καὶ ὡς γυμνασιάρχης στὴ Χίο. Διορίστηκε στὸν Κλάδο τὸ 1910 καὶ ἐθελοντῆς ἔλαβε μέρος στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (Βαλκανικὸ καὶ Βουλγαρικὸ). Ἀπὸ τὸ 1913 ἕως τὸ 1926 διετέλεσε Ἐφορος τῆς Β' Ἀρχαιολογικῆς Περιφερείας (Βοιωτία - Εὐβοία - Φθιωτιδοφωκίδα - Εὐρυτανία) μὲ ἔδρα τὴ Θήβα, ὅπου εἶχε Ἐπιμελητὴ τὸν Χρῆστο Καρούζο.

Τὸ 1926 ἐκλέχτηκε καθηγητῆς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ὅπου ἐδίδαξε ἕως τὸ 1939. Ἐπανέλαβε τὴ διδασκαλία τὸ 1943. Κατὰ τὸ διάστημα 1942-1944, παρὰ τὴν προχωρημένη ἡλικία του, ὑπηρέτησε ὡς ἀναπληρωτῆς τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ὑπηρεσίας Ἱστορικῶν Μνημείων καὶ Ἀρχαιολογίας στὴ Γενικὴ Διοίκηση Μακεδονίας. Διευθυντῆς ἦταν ὁ Ἄντ. Κεραμόπουλλος.

---

35. Τὸ χωριὸ ἀνῆκε στὴ Δημαρχία Βασιλείου τοῦ νομοῦ Ρεθύμνης. Ἀγίου Πνεύματος τῆς Ἐπαρχίας Ἀγίου

Ὁ Π. ἔγραφε ιδιότυπη καθαρεύουσα καὶ ὁ ἀναγνώστης τῶν κειμένων του πρέπει νὰ τὰ διαβάξει μὲ πολλή προσοχή. Πίστευε ὅμως στὴ δημοτικὴ καὶ τὴν ἀξία της, καὶ πρὸς αὐτὴν εἶχε στραφεῖ στὰ τελευταῖα χρόνια του. Οἱ μελέτες του ὅλες εἶναι ἐξαίρετες, πυκνές, χωρὶς περιττές φλυαρίες, ἀξίες ἐνὸς μεγάλου ἐπιστήμονος, τὸν ὁποῖο ὁ Louis Robert³⁶ εἶχε χαρακτηρίσει ὡς «L'excellent N. Pappadakis». Ἔλαβε ὡς σύζυγο τὴ φιλόλογο Ἑλένη Φίλτσου, ἣ ὁποία ὑπηρέτησε στὸν Κλάδο γιὰ μικρὸ διάστημα (1921-1922).

Χρήστου Καρούζου, Ν. Γ. Παπαδάκης, *Νέα Ἑστία* 37, 1945, 279-280. Κωνσταντίνου Ρωμαίου, Νικόλαος Γ. Παπαδάκης, *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης* 6, 1950, 3-13.

39. ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΒΕΡΣΑΚΗΣ (1880 - 9 Ἰανουαρίου 1921). Γεννήθηκε στὸν Πειραιά, ὅπου ἔκανε τὶς ἐγκύκλιες σπουδές, καὶ σπούδασε ἀρχαιολογία καὶ ἀρχιτεκτονικὴ στὴ Γερμανία. Διορίστηκε Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων τὸ 1910. Ὑπηρετήσε στὴν Κέρκυρα, τὴ Λακωνικὴ καὶ τὴ Μεσσηνία. Μετὰ τὴν πολιτικὴ μεταβολὴ τοῦ 1917 ἀπολύθηκε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία, μαζὶ μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου Παιδείας καὶ μέχρι τέλους τοῦ 1920 παρέμεινε στὸ Ἐξωτερικόν. Ἐκανε ἀρκετὲς ἀνασκαφές καὶ ἔγραψε ἀρχιτεκτονικές, κυρίως, μελέτες γιὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς περιόδου τοῦ Βυζαντίου.

Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφέως, Φρειδερίκος Βερσάκης, *ΑΕ* 1919, 104. *Ο Μέντωρ 26, 1993, 118.

40. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΙΩ. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ (1879-1944). Γεννήθηκε στὴν Καλαμάτα, σπούδασε στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Εὐρώπη μὲ ὑποτροφία τῆς Ἑταιρείας. Διορίστηκε Ἔφορος τὸ 1910 καὶ κατὰ τὸ διάστημα 1920-1922 διετέλεσε προϊστάμενος τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος, μετὰ τὸν Κ. Κουρουνιώτη. Διευθυντὴς τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '30, ἔλαβε τὸ κενὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἀρχαίων Μνημείων κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς Κατοχῆς. Ἦδη τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1940 εἶχε διοριστεῖ ἐπικουρικὸς καθηγητὴς στὴν

---

36. *Bulletin Épigraphique* 1978, 221.

Α' έδρα τής αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1942 διορίστηκε τακτικὸς καθηγητὴς στὴν ἔδρα ἀρχαιολογίας καὶ ἐπιγραφικῆς τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου. Ἔκανε ἀρκετὲς ἀνασκαφές, δημοσίευσε λίγες μελέτες, μετέφρασε ἀρχαῖες τραγωδίες, ἔγραψε ἀσήμαντη ποίηση καὶ ἐπίσης ἀσήμαντες μελέτες αἰσθητικῆς.

Γεώργιος Π. Οἰκονόμος, *ΠΑΕ* 1944, 150-151.

41. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ (1885-1972). Γεννήθηκε στὸ Κορωπὶ καὶ σπούδασε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας. Ὑπηρετήσε στὴ Μέση Ἑκπαίδευση. Μετὰ τὴν εἰσοδὸ τοῦ στὴν Ὑπηρεσία συνέχισε τὶς σπουδές του στὴν Αὐστρία καὶ τὴ Γερμανία. Ὑπηρετήσε στὴ Μακεδονία ὡς Ὑφορος Θεσσαλονίκης (νομοὶ Θεσσαλονίκης, Φλωρίνης, Πέλλης, Κιλκίς καὶ Χαλκιδικῆς) κατὰ τὴν περίοδο 1933-1943. Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1943 ἀποσπάστηκε στὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία καὶ κατόπιν μετατέθηκε στὴ Β' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια.

Ζ' Ἐπιστημονικὴ Συνάντηση Νοτιοανατολικῆς Ἀττικῆς, Δῆμος Κορωπίου, Κορωπὶ 1988 (στὶς σελ. 37-52 κείμενα Βασιλικῆς Λέκα Χατζῆ καὶ Πέτρου Φιλίππου Ἀγγέλου γιὰ τὸν Ν. Κ.).

42. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΘΕΟΦΑΝΕΙΔΗΣ (1883-1971). Γεννήθηκε στοὺς Μυτιληνοὺς Σάμου. Τὸ 1910 διορίστηκε Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἡγεμονίας Σάμου, ὅπου καὶ παρέμεινε ἕως τὸ 1929 μετὰ τὴν ἔνταξή του στὴν Ὑπηρεσία ὅταν ἡ Σάμος ἐνώθηκε μὲ τὴν Ἑλλάδα τὸ 1912. Ὑπηρετήσε στὸ ΕΑΜ ὡς Ἐπιμελητὴς καὶ ἀπὸ τὸ 1935 στὰ Χανιά (Ἑφορεία Δυτικῆς Κρήτης). Τὸ 1949 τοποθετήθηκε στὸ ΕΑΜ ὡς Ὑφορος Γλυπτῶν.

43. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Θ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ (1867-1955). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα. Πατέρας του ἦταν ὁ Θεμιστοκλῆς Φιλαδελφεύς, ἐκδότης τῆς *Χρυσολίδος* καὶ συγγραφεὺς τῆς «Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας». Σπούδασε ζωγραφικὴ στὸ Μόναχο καὶ φιλολογία καὶ ἀρχαιολογία στὴν Ἀθήνα, ἐξέλεγει ὑφηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας καὶ τὸ 1899 προσελήφθη στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ὡς βιβλιοθηκᾶριος, θέση ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπολύθηκε τὸ 1902. Τὸ 1914 διορίστηκε στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποχώρησε τὸ 1939. Διετέλεσε Ὑφορος τῶν Ἀρχαιοτή-

των στο Ναύπλιο, την Πάτρα, διευθυντής Ἀκροπόλεως, τοῦ Ἐπιγραφικοῦ καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Λεύκωμα 50. Ἀ. Κ. Ὁρλάνδος, *ΠΑΕ* 1955, 4-5.

44. ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΕΛΕΚΙΔΗΣ (1882 - 27 Ἰουλίου 1957). Γεννήθηκε στο Δικελή τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας. Μὲ ὑποτροφία τῆς Ἑταιρείας σπούδασε στο Μόναχο ἀρχαιολογία. Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Ἑλλάδα δίδαξε στο γυμνάσιο Μυτιλήνης καὶ στὴν Εὐαγγελικὴ Σχολὴ Σμύρνης. Τὸ 1914 διορίστηκε στὴν Ὑπηρεσία, στὴν ὁποία ἔμεινε ἕως τὸ 1928, ἔτος ἐκλογῆς του στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Ἀ. Κ. Ὁρλάνδος, *ΠΑΕ* 1957, 20-21.

45. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ (1880 - 26 Ἰανουαρίου 1965). Γεννήθηκε στὶς Σπέτσες. Σπούδασε στὴ Ριζάρειο καὶ στὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἀθήνας, Λειψίας, Βερολίνου, Βιέννης βυζαντινὴ ἀρχαιολογία καὶ τέχνη, παλαιογραφία καὶ ἐπιγραφική. Ὑπηρέτησε ὡς ἑλληνοδιδάσκαλος στὴ Λάρισα καὶ ὡς καθηγητὴς τοῦ ἐκεῖ Ἀρσακείου (1905-1909). Τὸ 1915 διορίστηκε Ὑφορὸς τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ τὸ 1923 διευθυντὴς τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, θέση στὴν ὁποία ὑπηρέτησε ἕως τὸ 1961. Τὸ 1924 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας καὶ παλαιογραφίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν καὶ δίδαξε ἕως τὸ 1951. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων πολλῶν ἀνασκαφῶν του μνημονεύεται ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου στὴν Ἐφεσο κατὰ τὸ 1921.

Ἀνδρέου Ἰω. Φυτράκη, Γεώργιος Ἀγγ. Σωτηρίου, *Ἐπιστ. Ἐπετ. Θεολ. Σχολ. Πανεπ. Ἀθηνῶν* ΙΔ', 1958-1960. *Τμητικὸν Ἀφιέρωμα εἰς Γεώργιον Σωτηρίον* (ἐν Ἀθήναις 1963) 5-61. *ΔΧΑΕ* 4, 1964-1965, ια'-κδ'. C. Charalampidis, In Memoriam Giorgio Sotiriou, *Orientalia Christiana Periodica* 32, 1966, 276-278. J. Karayannopoulos, Georges Sotériou, *Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher* 19, 1966, 496-498. *Οἱ Ἀκαδημαῖκοι* 247-249.

46. ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΔΗΣ (1893 - 1 Μαρτίου 1941). Γεννήθηκε στὰ Πάνω Καρδάμυλα τῆς Χίου. Μετὰ τίς σπουδές του ὑπηρέτησε ὡς καθηγητὴς σὲ γυμνάσια στὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν Κύπρο. Τὸ 1916 διορίστηκε Ἐπιμελητὴς Α' καὶ

τοποθετήθηκε στο Ἀρχαιολογικὸ Τμῆμα καὶ τὸ 1931 ἀποσπάστηκε στὸ Ἐπιγραφικὸ Μουσεῖο. Τὸ 1935 μετατέθηκε στὸ Ναύπλιο.

Λεύκωμα 40. Ἡ Περιπέτεια 201, σημ. 46.

47. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ (1866-1945). Γεννήθηκε στὴ Δόλιανη τῆς Ἠπείρου. Δεκάχρονος ἐγκαταστάθηκε μὲ τὴν οἰκογένειά του στὸν Ἄλμυρο. Ἐκανε τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς στὸν Βόλο καὶ ἐργάστηκε σὲ δικηγορικὰ γραφεῖα καὶ συμβολαιογραφεῖα. Τὸ ἀπολυτήριό τοῦ γυμνασίου τὸ ἔλαβε σὲ ἡλικία 51 ἐτῶν. Ὑπῆρξε κύριος συντελεστής τῆς ἱδρύσεως τῆς «Φιλαρχαίου Ἑταιρείας ἢ Ὁθρὺς». Διετέλεσε Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων Ἀλμυροῦ (1918-1940), καὶ ἡ συμβολή του στὴ διάσωση καὶ συλλογὴ ἀρχαιοτήτων τῆς Θεσσαλίας ὑπῆρξε μεγάλη. Ἀνακλήθηκε στὴν ὑπηρεσία κατὰ τὸ διάστημα 1941-1945.

Κωστή Κ. Λάμπρου, Νικόλαος Παννόπουλος, *Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία τῶν Θεσσαλῶν* ΙΑ', τευχ. Γ', 1965, 5-64. Δήμος Ἀλμυροῦ, *Ἀχαιοφθιωτικά. Πρακτικὰ τοῦ Α' Συνεδρίου Ἀλμυριώτικων Σπουδῶν, Ἀλμυρὸς 1993* (περιέχονται καὶ ὁμιλίαι γιὰ τὸν Ν. Γ. καὶ τὸ Μουσεῖο Ἀλμυροῦ).

48. ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΟΥΖΟΣ (1900 - 30 Μαρτίου 1967). Γεννήθηκε στὴν Ἀμφισσα, ὅπου ἔκανε τὶς γυμνασιακὰς σπουδές. Τὸ 1916 γράφτηκε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τῆς Ἀθήνας. Τὸ 1919 διορίστηκε Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων Β' τάξεως καὶ τοποθετήθηκε στὴ Θήβα, ὅπου Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων ἦταν ὁ Νικόλαος Παπαδάκης, μία ἀπὸ τὶς φωτεινότερες μορφές τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, τοῦ ὁποῦ ὁ Καροῦζος ὑπῆρξε βοηθὸς στὴν ἀνασκαφὴ τῆς πυρᾶς τοῦ Ἡρακλέους στὴν Οἶτη.

Ὁ Καροῦζος ἔλαβε τὸ πτυχίό του τὸ 1921 καὶ τὴν ἴδια χρονιά προήχθη σὲ Ἐπιμελητὴ Ἀρχαιοτήτων Α' τάξεως καὶ τοποθετήθηκε στὴν Α' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια (Ἀττικῆς, Μεγαρίδος, Αἰγίνης). Τὸ 1923 μετατέθηκε στὴ Σπάρτη, ὅπου ἔμεινε ἕνα χρόνο, καὶ στὴ συνέχεια ἐπανῆλθε στὴν προηγούμενη θέση του. Τὸ 1925 προήχθη σὲ Ἔφορο Ἀρχαιοτήτων Β' τάξεως καὶ μετατέθηκε στὸν Βόλο, καὶ τὸ 1926 ἐπανῆλθε στὴν παλαιότερη θέση του τῆς Θήβας.

Τὸ 1928 πῆγε στὸ Μόναχο μὲ ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια καὶ τὴν ἐπόμενη χρονιά γράφτηκε ὡς ἀκροατὴς στὸ Πανεπιστήμιό τοῦ Βερολίνου. Στὴ Γερμανία

ἔμεινε ἕως τὸ τέλος τοῦ 1930. Τὴ χρονιά αὐτὴ προήχθη σὲ Ἔφορο Ἀρχαιοτήτων Α΄ τάξεως καὶ γύρισε στὴ θέση του, στὴ Θήβα. Τὸ 1935 μετατέθηκε στὴ Μύκονο μὲ ἀρμοδιότητα στὶς Κυκλάδες, ὅπου ἔμεινε ἕως τὸ 1942, χρονιά κατὰ τὴν ὁποία μετατέθηκε στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο ὡς διευθυντὴς του. Τὸ 1948 παραιτήθηκε γιὰ λόγους ἐπιστημονικῆς δεοντολογίας ἀπὸ τὴ θέση του, στὴν ὁποία ἐπανῆλθε τὴν ἐπόμενη χρονιά. Τὸ 1955 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὸ 1961 διορίστηκε σὲ θέση Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ στὶς 17 Αὐγούστου 1964 ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία. Οἱ ἀνασκαφές του ἦσαν λίγες καὶ τὶς ἔκανε γιὰ λόγους ὑπηρεσιακῆς ἀνάγκης. Πέθανε ἀπὸ καρδιακὴ πάθηση, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Πρώτου Συνεδρίου τῶν Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων.

Μανόλη Ἀνδρόνικου, Χρῆστος Καροῦζος (1900-1967), *Ἑλληνικά* 20, 1967, 287-291. *Οἱ Ἀκαδημαῖκοι* 325-328. Μανόλη Ἀνδρόνικου, Μνήμη Χρήστου Καρούζου, *Τὸ Βῆμα*, 9 Μαρτ. 1978. Ἀφιέρωμα στὸν Χρῆστο Καρούζο, *Νέα Ἑστία* 122, 1987, 1114-1158. * *Ἡ Περιπέτεια τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας στὸν Βίο τοῦ Χρήστου Καρούζου* (BAE 150, Ἀθῆναι 1995).

49. ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΗΛΙΑΔΗΣ (1895 - 24 Σεπτεμβρίου 1975). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα καὶ σπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, στὸ Μόναχο καὶ στὴ Βιέννη. Διορίστηκε στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τὸ 1919 ὡς Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων Β΄ καὶ τοποθετήθηκε στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο. Τὸ 1920 προήχθη σὲ Ἐπιμελητὴ Α΄ τάξεως καὶ τὸ 1921 μετατέθηκε στὸ Ἐπιγραφικὸ Μουσεῖο, τὸ 1923 στὸ Ἡράκλειο καὶ τὸν Νοέμβριο τῆς ἴδιας χρονιάς στὰ Χανιά. Τὴν ἐπόμενη χρονιά 1924 παραιτήθηκε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία καὶ διορίστηκε καθηγητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου Ναυπλίου, θέση ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποχώρησε μετὰ ἓνα χρόνο γιὰ νὰ ἀναδιοριστεῖ Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων στὴν Πρέβεζα (Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια). Μὲ τὴν ἀλλαγὴ τῆς ἔδρας τῆς Περιφέρειας στὴν Κέρκυρα, τοποθετήθηκε ἐκεῖ.

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1933 μετατέθηκε στὴν Πάτρα, τὸν Μάρτιο τοῦ 1938 στὴ Μυτιλήνη, τὸν Νοέμβριο τοῦ 1939 στὸν Βόλο καὶ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1940 ἀποσπάσθηκε στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο μετατέθηκε τὸν Ἰούλιο τοῦ ἴδιου χρόνου στὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο, ὅπου πρωτοστάτησε στὴν ἀπόκριψη τῶν γλυπτῶν τοῦ μουσείου. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1941 μετατέθηκε στὴν Α΄ Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια (Ἀκρόπολη, Ἀθήνα, Ἀττικὴ) καὶ σ' αὐτὸν ἔλαχε νὰ

ἀντιμετωπίσει τὰ καθημερινὰ προβλήματα πού δημιουργοῦσαν τὰ στρατεύματα Κατοχῆς στήν Ἀκρόπολη. Τὸν Μάιο τοῦ 1944 ὁ Μηλιάδης, πού εἶχε ἐκλεγεί Ἐθνοσύμβουλος τῆς ΠΕΕΑ (Πολιτική Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Ἀπελευθέρωσης), γνωστῆς μὲ τὸ ὄνομα «Κυβέρνηση τοῦ Βουνοῦ», ἀνέβηκε στοὺς Κορυσχάδες. Ἐπανῆλθε στήν Ἀθήνα καὶ ἀνέλαβε ὑπηρεσία στήν Ἀκρόπολη μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωση. Κατὰ τὰ Δεκεμβριανὰ εἶχε συλληφθεῖ καὶ ἐκτοπιστεῖ στήν Ἑλ Ντάμπα (Λιβύη) ὡς ἀριστερός, ἀποκαταστάθηκε ὁμως στὴ θέση του. Παραιτήθηκε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία τὸν Νοέμβριο τοῦ 1947 καὶ ἀναδιορίστηκε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1951. Ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1961. Μὲ ἀπόφαση τοῦ πρωθυπουργοῦ συνέχισε τὴν ἐπανάκθεση τοῦ Μουσείου Ἀκροπόλεως. Μὲ πολλὰς δικές του προσπάθειες πέτυχε τὴ δημιουργία τῆς ΕΣΜΑ. Πέθανε ἀπὸ καρδιακὴ προσβολὴ κατὰ τὴ διάρκεια συνεδρίασης τῆς Ἐπιτροπῆς.

Σέμνης Καρούζου, Ὁ Πάννης Μηλιάδης, *Τὸ Βῆμα*, 27 Σεπτ. 1975. Χαράλ. Μπούρα, Ὁ Μηλιάδης καὶ ἡ συντήρηση τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως, *Ἀρχαιογνωσία* 4, 1985-86, 117-125. *Ἡ Περιπέτεια* 32-33, 93-94. *Λεξικὸ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας* (ἐκδ. Πατάκη) στὴ λ. Πάννη Παπακώστα, *Ἀπὸ τὴ Λογοτεχνία στὸν Κοινωνικὸ Προβληματισμό* (βιογρ. Γ. Μηλιάδη, Ἀθήνα 2012).

50. ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ (1896 - 23 Νοεμβρίου 1969). Γεννήθηκε στὸ Μανταμάδο τῆς Λέσβου, ὅπου καὶ ὁ Παναγιώτης Εὐστρατιάδης. Τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς ἔκανε στὴ Μυτιλήνη, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔδειξε τὶς καλλιτεχνικὲς καὶ λογοτεχνικὲς τάσεις του.

Στὴν Ἀθήνα σπούδασε φιλολογία καὶ συνδέθηκε πολὺ στενὰ μὲ τὸν Χρῆστο καὶ τὴ Σέμνη Καρούζου καὶ τὸν Γιάννη Μηλιάδη. Διορίστηκε τὸ 1919 Ἐπιμελητὴς στὴν Ὑπηρεσία, ταυτόχρονα ὁμως στρατεύτηκε καὶ στάλθηκε στὴ Μικρὰ Ἀσία ὡς Ἐπιμελητὴς τοῦ Κωνσταντίνου Κουρουνιώτη μαζὶ μὲ τὸν Νικόλαο Λάσκαρη. Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τῆς ὑπηρεσίας του προσβλήθηκε ἡ υγεία του, ἡ ὁποία ἔως τὰ τελευταῖα του (1969) δὲν εἶχε ἀποκατασταθεῖ.

Γιὰ μικρὸ διάστημα (1924) ὑπηρέτησε ὡς καθηγητὴς στὸ γυμνάσιο Μυτιλήνης, παραιτήθηκε καὶ πῆγε στὴ Γερμανία, ὅπου ἐπὶ ἓνα ἑξάμηνο ἔκανε σπουδὲς ἀρχαιολογίας καὶ ἱστορίας τῆς Τέχνης. Ἐπανῆλθε στὴν Ὑπηρεσία καὶ ὑπηρέτησε στὴν Ἐπίδauρο ὡς βοηθὸς τοῦ Καββαδία καὶ γιὰ ἄγνωστο χρονικὸ διάστημα στὴν Ὀλυμπία, τὴν Αἴγινα, τοὺς Δελφούς καὶ τὴν Κρήτη,

όπου και έκανε ανασκαφή τάφων. Από την Κρήτη επέστρεψε ως Έφορος Αρχαιοτήτων στη Μυτιλήνη έχοντας στη δικαιοδοσία του και τὰ νησιά Χίο, Λήμνο, Σάμο, Σαμοθράκη.

Η πραγματική κλίση του Σ. Π. ήταν ή ποίηση, ή πεζογραφία και τὸ θέατρο, ή θεατρική έρμηνεία είτε ως ήθοποιός είτε ως σκηνοθέτης, κάτι πὸν μπόρεσε νὰ καλλιεργήσει στὴν πρόσφορη κοινωνία τῆς Μυτιλήνης κατὰ τὰ χρόνια τοῦ Μεσοπολέμου και ἀργότερα. Πλήθος εἶναι τὰ ἀθησαύριστα κείμενά του στὶς ἐφημερίδες τοῦ νησιοῦ και τὰ ποιήματά του. Ήταν ὁ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ *Λεσβιακὰ φύλλα* (1928-1929), τὸ ὁποῖο παρὰ τὸ βραχὺ τῆς ἐκδόσῃς του συνετέλεσε στὴ λεγόμενη *Λεσβιακὴ ἀνοιξη*.

Εἶχα τὴν τύχη νὰ τὸν συναναστραφῶ και νὰ τὸν γνωρίσω κατὰ τὸ διάστημα 1965-1969 πὸν ὑπηρετοῦσα στὴ Μυτιλήνη και νὰ ἐκτιμῶ τις γνώσεις του, τὴν καλαισθησία του και τις ἀπόψεις του γιὰ πολιτικά, γλωσσικά και κοινωνικά ζητήματα, ἄτεγκτος πάντα, χωρὶς νὰ τὸν νοιάζουν οἱ τυχόν συνέπειες στὴν ἐποχὴ τῆς μισαλλοδοξίας ὅπου ζοῦσε.

Ἀφιέρωμα στὸν Σ. Π., *Αἰολικά Γράμματα Γ*, 1973, τεῦχ. 17, 347-410. Κώστα Γ. Μίσσιου, *Μυτιληνιοὶ λόγιοι και λογοτέχνες Α'* (Μυτιλήνη 1994) 209-212.

51. ΝΙΚΟΣ ΜΠΕΡΤΟΣ (1885 - 11 Ἰανουαρίου 1949). Γεννήθηκε στὴ Μύκονο, διετέλεσε δάσκαλος, σχολάρχης και καθηγητὴς Μέσης Ἐκπαίδευσης. Διορίστηκε στὴν Ὑπηρεσία τὸ 1919 και ὑπηρετῆσε στὴν Ἀργολίδα. Τὸ 1930 μετατάχθηκε στὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου Παιδείας, ἔγινε Διευθυντὴς Γραμμάτων και Καλῶν Τεχνῶν, διάδοχος τοῦ Πάννη Γρυπάρη, και κατόπιν Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου. Τὸ 1941 διετέλεσε γιὰ μικρὸ διάστημα διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, θέση πὸν εἶχε προσπαθήσει νὰ καταλάβει, χωρὶς ἐπιτυχία, τὸ 1932. Ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο, ὅπου τὸν διαδέχτηκε ὁ Δ. Εὐαγγελίδης, ἐπανῆλθε στὴ θέση τοῦ Διευθυντοῦ Γραμμάτων και Καλῶν Τεχνῶν. Τὸ 1947 κατέλαβε τὴ θέση τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης. Ἡ δράση του στὴν Ὑπηρεσία δὲν ἦταν σημαντικὴ. Ἡ ἀναφερόμενη συμβολὴ του στὴν ἀνασκαφὴ τοῦ τάφου τῆς Μιδέας εἶναι μικρὴ και μᾶλλον διοικητικῆς φύσεως³⁷. τὸ 1930 ἐπέβλεψε

37. Βλ. Axel Persson, *The Royal Tombs at Dendra near Midea* (1931) 8-9.

ἔρευνες στὴ θάλασσα τοῦ Ἀρτεμισίου, κατὰ τὶς ὁποῖες βρέθηκε τὸ χάλκινο ἄγαλμα τοῦ ἀλόγου καὶ ὁ μικρὸς ἀναβάτης³⁸.

Ἐγκυκλοπαιδικὸ Λεξικὸ Ἑλλίου στὴ λ. Μιχάλη Τόμπρου, Νίκος Μπέρτος, *Νέα Ἑστία* 23, 1949, 178-179. *Ἡ Περιπέτεια* 65-68.

52. ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ (1901 - 1 Ὀκτωβρίου 1974). Γεννήθηκε στὴν Κοντογενάδα τῆς Κεφαλονιάς ἢ στὸ Ληξούρι στίς 17 Ἀπριλίου τοῦ 1901, ὅπως γράφει ὁ ἴδιος τὸ 1953, στὸ ὑπόμνημά του πρὸς τὴν Ἀκαδημία. Τὸ γυμνάσιο τὸ ἔκανε στὸ Ληξούρι καὶ τὸ Ἀργοστόλι. Φαίνεται ὅτι ἡ τάση του δὲν ἦταν τὰ ἀνθρωπιστικὰ γράμματα ἀλλὰ κάποια ἄλλη ἐπιστήμη, ἴσως θετική, γιατί ὁ ἴδιος ρητὰ λέγει³⁹ τὸ 1943 ὅτι «εἰς τὴν φιλολογίαν ἐνεγράφην ὅχι μὲ τὴν θέλησίν μου, ἀλλὰ ἅπαξ εὐρεθεὶς ἐκεῖ μοιραίως ἔλαβα θέσιν εἰς τὸ περιβάλλον τῶν γλωσσικῶν ἀγώνων». Σπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1919 ἕως τὸ 1921 καὶ συγχρόνως ὑπηρετοῦσε, ὡς Ἐπιμελητὴς Β' Τάξεως, στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο, ὅπου διευθυντὴς ἦταν ὁ Γεώργιος Οἰκονόμος. Τὸ 1921 πῆρε τὸ πτυχίον καὶ ἀμέσως ἔγινε Ἐπιμελητὴς Α' τάξεως. Εὐθὺς κατατάχθηκε στὸν στρατό, ὅπου ὑπηρετήσε ἕως τὸ 1925. Τὴ χρονιά αὐτὴ ἔγινε Ἐφορὸς Ἀρχαιοτήτων Β' τάξεως.

Κατὰ τὰ χρόνια τῆς ὑπηρεσίας του στὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο καὶ στὸν στρατό ἔγραψε τὴ διδακτορικὴ του διατριβὴ καὶ τὸ δίπλωμα τοῦ διδάκτορος τὸ πῆρε τὸ 1925. Εὐθὺς τοποθετήθηκε στὴν ἀνατολικὴ Κρήτη, ὅπου Ἐφορὸς καὶ διευθυντὴς τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου ἦταν ὁ Στέφανος Ξανθοουδίδης. Ἡ Κρήτη ἦταν ἡ πρώτη καὶ μόνη θέση τοῦ Μαρινάτου ὡς Ἐπιμελητῆ καὶ Ἐφόρου. Ἐμείνει ἐκεῖ ἕως τὸ 1927. Τὰ ἐπόμενα δύο χρόνια, ἕως τὸ 1929, τὰ πέρασε στὴ Γερμανία, στὸ Βερολῖνο καὶ τὴν Χάλλη, σπουδάζοντας φιλολογία, ἀρχαιολογία, ἱστορία, αἰγυπτολογία καὶ ἀσσυριολογία. Ἀνάμεσα στοὺς καθηγητὲς του ἦταν ὁ Wilamowitz. Στὴν Κρήτη παρέμεινε μέχρι τοῦ διορισμοῦ του στὴ θέση τοῦ Διευθυντοῦ Ἀρχαιοτήτων τὸ 1937, ἀπὸ τὴν ὁποία

38. ΑΔ 10, 1926, Παράρτ. 86-95.

Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐν Ἀθήναις 1944) 132.

39. *Ἡ Ἀντιδικία τῶν Τόνων* (Ἐκ τῶν Συνεδριῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ

ἀποχώρησε τὸ 1939 μετὰ τὴν ἐκλογή του στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν στὴν ἔδρα τῆς ἀρχαιολογίας. Ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο ἀποχώρησε τὸ 1968.

Τὰ χρόνια τῆς Κρήτης ἦσαν ἐπιστημονικῶς ἐξαιρετικά γόνιμα. Ὁ Μαρρινᾶτος μὲ πρόσφατες σπουδὲς στὴ Γερμανία δημοσιεύει μελέτες, εἴτε γιὰ ἀνασκαφὲς εἴτε θεωρητικὲς γιὰ θέματα γενικότερου ἐνδιαφέροντος. Οἱ σπουδὲς στὴ Γερμανία τὸν ὥθησαν στὴ βαθύτερη ἐξέταση σημαντικῶν ζητημάτων, ἡ Κρήτη ὅμως, παρὰ τὸν πλοῦτο τῶν μνημείων, δὲν τοῦ προσφέρει τὰ μέσα γιὰ δημιουργικὴ ἐργασία. Ἀρχινισμένες μελέτες τίς συγκεντρώνει σὲ ἓνα περιληπτικὸ κείμενο μὲ τὸν τίτλο «Ὅμηρος, Μυκῆναι καὶ Ἀνατολή» καὶ τίς δημοσιεύει, τὸν Ὀκτώβριο ἤδη τοῦ 1929, στὰ Χρονικά τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*. Τὴ συνοπτικὴ μορφή τους τὴ δικαιολογεῖ μὲ τὴν πρόωρη ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴ Γερμανία ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Ξανθουδίδου. Τὸ ὅτι δὲν θέλησε νὰ συνεχίσει τὴ μελέτη τῶν θεμάτων τους ὀφείλεται στὴν Κρήτη, ὅπως τὸ γράφει: «διὰ τῶν ἐν Κρήτῃ προσιτῶν ἐπιστημονικῶν μέσων δὲν ὑπάρχει πλέον ἐλπίς πρὸς περαιτέρω παρακολούθησιν τῶν ζητημάτων τούτων»⁴⁰.

Παρὰ τίς πανεπιστημιακὲς φροντίδες του, ἀπὸ τὸ 1951 ποὺ πέθανε ὁ Γεώργιος Οἰκονόμος μέχρι τοῦ 1957 ποὺ ἐξελέγη καθηγητῆς ὁ Νικόλαος Κοντολέων, δίδασκε ὅλη τὴν ἀρχαιολογία, προϊστορικὴ καὶ κλασικὴ τῆς Ἑλλάδος, σουμερικὰ καὶ αἰγυπτιακὸ πολιτισμὸ, χωρὶς νὰ παραλείψει οὔτε μία παράδοση, ἀναμειγνυόταν ἐνεργῶς στὰ πράγματα τῆς Ὑπηρεσίας καὶ ἔγινε Διευθυντὴς Ἀρχαιοτήτων γιὰ δεύτερη φορὰ κατὰ τὸ διάστημα 1955-1958. Ἀλλὰ καὶ πάλι, μετὰ διακοπὴ δέκα σχεδὸν χρόνων τῆς περιόδου Παπαδημητρίου καὶ Κοντῆ, ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας γιὰ τρίτη φορὰ τὸ 1967 καὶ στὴ θέση αὐτὴ (Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως) παρέμεινε μέχρι τέλους σχεδὸν τοῦ 1973. Τὸ ἀξίωμά του τοῦ ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἀνασκαφὴν στὸ Ἀκρωτήρι Θήρας, μέγα ἔργο τὸ ὁποῖο ἔφερε σὲ πέρας κατὰ τρόπο ἀξιοθαύμαστο. Στὰ ἴδια χρόνια ἔκανε καὶ τίς πολὺ σημαντικὲς ἀνασκαφὲς στὸν Μαραθῶνα (Τσέπι καὶ Βρανᾶ). Μετὰ τὴν ἀποχώρησή του ἀπὸ

40. ΑΕ 1927-28, Χρον. 185 σημ. 1.

την Ύπηρεσία άφιερώθηκε ολοκληρωτικά στην έρευνα του Άκρωτηρίου, όπου και πέθανε κατά τη διάρκεια της άνασκαφής.

Σπυρίδωνος Μαρινάτου, *Υπόμνημα προς την Άκαδημίαν Άθηνών* (έν Άθήναις 1953). Άντ. Κεραμόπουλλος, *ΠΑΑ* 31, 1956, 398-399. Σπυρίδων Ν. Μαρινάτος (1901-1974), *Νέα Έστία* 96, 1974, 1610-1614 (Μεν. Παλλάντιος, Γ. Κορρές). Benjamin D. Meritt, Spyridon N. Marinatos, *Year Book of the American Philosophical Society* 1975, 144-148. Γεωργίου Κορρέ, Δημοσιεύματα Σπυρίδωνος Ν. Μαρινάτου, *ΕΕΦΣΠΑ* 25, 1974-1977, 358-422. *Οί Άκαδημαϊκοί* 321-323. Νικολάου Σόλ. Δεπάστα, *Καθηγητής Σπυρίδων Μαρινάτος (1901-1974)* (έν Άθήναις 1990). *Η Περιπέτεια* 45-48, 99-101, 124-128, 143-145, 160-163. Χρίστου Ντούμα, Σπυρίδων Μαρινάτος, *Τά Νέα* 18 Ίαν. 2000 (άναυτωμένο στον τόμο *Πρόσωπα του 20ού αιώνα, Τά Νέα - «Νέα Σύνορα», Άθήνα 2000*) 303-308. Σύντομο, δυσμενή, χαρακτηρισμό για τον Μ. κάνει ό Χ. Ν. με έπιστολή του στην *Καθημερινή* της 19 Νοεμβ. 1987.

53. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΠΙΠΠΑΣ (1887 - 1 Νοεμβρίου 1933). Γενήθηκε στην Άνδρο. Διορίστηκε τό 1909 ως Έπιμελητής Β' και τό 1919 έγινε Έπιμελητής Α' τάξεως. Ύπηρετήσε στη Δήλο από τό 1909 και ανέλαβε την Έφορεία Κυκλάδων, ως διάδοχος του Δημ. Σταυροπούλου, από τό 1923 έως τον θάνατό του. Ύπηρεξε άκούραστος στην ύπηρεσία και οργανωτικός και κατά τον Κωνσταντίνο Ρωμαίο «συνεδύαζεν όξύνοιαν με άοκνον προθυμίαν και πρακτικότητα»⁴¹. Είχε πολλά και ποικίλα έπιστημονικά ενδιαφέροντα και άφησε ήμιτελείς μελέτες.

Παν. Χατζηδάκης, *Ο Μέντωρ* 35, 1995, 115-118. Ντόρας Βασιλικού, *Οί άνασκαφές της Άρχαιολογικής Έταιρείας στις Κυκλάδες 1972-1910* (ΒΑΕ 242, Άθήνα 2006) 100, 172-175.

54. ΣΕΜΝΗ ΠΑΠΑΣΠΥΡΙΔΗ ΚΑΡΟΥΖΟΥ (1897 - 8 Δεκεμβρίου 1994). Γεννήθηκε στην Τρίπολη, και σπούδασε άρχαιολογία στην Άθήνα με καθηγητή τον Χρήστο Τσουντα και στη Γερμανία. Διορίστηκε Έπιμελήτρια Άρχαιοτήτων τό 1921 και ύπηρετήσε στο Έθνικό Άρχαιολογικό Μουσείο (1921), στο Ηράκλειο Κρήτης (1923), πάλι στο Έθνικό Μουσείο (1924), στον Βόλο (1930), στο Ναύπλιο (1931). Μετατέθηκε στο Έθνικό Άρχαιολογικό Μου-

41. ΑΔ 12, 1929, 183.

σείο τὸ 1932 ὡς Ἐφορος ἀγγείων καὶ μικροτεχνίας. Διορίστηκε σὲ θέση Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων τὸ 1961 καὶ ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τὸ 1964. Ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους Ἑλλήνες ἀρχαιολόγους μὲ μεγάλο συγγραφικὸ καὶ ὑπηρεσιακὸ ἔργο. Μὲ τὸν Χρήστο Καρούζο ἀναδημιούργησαν, μετὰ τὸν Πόλεμο, τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο, τοῦ ὁποῖου ἡ ἔκθεσις ἀποτελέσει πρωτοπόρο ὑπόδειγμα.

Σέμνης Καρούζου, *Βιώματα καὶ Μνημόσυνα* (ἔκδ. περιοδ. *Ὁόρος*, Ἀθήνα 1984). Werner Fuchs, Semni Papaspyridi-Karusu, *AM* 110, 1995, 31-41. Claude Rolley, Semni Karousou (1898-1994), *Revue Archéologique* 1995, 333-335. EAM-ICOM, *Μνήμη Σέμνης Καρούζου. Τιμητικὴ ἐκδήλωση στὴ μνήμη τῆς Σέμνης Καρούζου, 10 Μαΐου 1995*. * Τὰ Μικρὰ Κείμενα τῆς Σέμνης Καρούζου, *Ὁ Μέντωρ* 44, 1997, 79-87. Σέμνης Καρούζου, *Ἀρχαιολογικά Θέματα I-II*, ἔκδοσις καὶ βιογραφικὸ σημεῖωμα ὑπὸ * (BAE 272-273, Ἀθήναι 2011) II, XI-XIV.

55. ΕΙΡΗΝΗ ΒΑΡΟΥΧΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ (1898 - 31 Μαρτίου 1979). Γεννήθηκε στὴν Πάρο καὶ ἔκανε σπουδὲς στὴν Ἀθήνα, τὸ Βερολίνο καὶ τὸ Μόναχο. Ἀπὸ τὴν εἰσοδὸς τῆς στὸν Κλάδο τὸ 1921 ὑπηρέτησε στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο, τοῦ ὁποῖου διετέλεσε καὶ διευθύντρια. Ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία τὸ 1964.

Mando Oeconomides-Caramessini, Irène Varoucha-Christodouloupoulou, *Commission Internationale de Numismatique, Compte rendu* 27, 1980, 22-23. *Παριανὰ* 32, 1989, 23-28. Ν. Χ. Ἀλμπράντη, Εἰρήνη Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου. Μνήμη τῆς ἐπίλεκτης Παριανῆς νομισματολόγου, *Παριανὰ* 74, 1999, 219-222.

56. ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΥΓΓΟΠΟΥΛΟΣ (1891 - 23 Ἀπριλίου 1979). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα. Σπούδασε φιλολογία στὴν Ἀθήνα καὶ βυζαντινὴ τέχνη καὶ ἀρχαιολογία στὸ Παρίσι. Ὑπηρέτησε στὴν Ὑπηρεσία (1921-1940) ὡς Ἐπιμελητὴς καὶ Ἐφορος τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὴν Ἀθήνα. Τὸ 1940 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποχώρησε τὸ 1956. Ἰδιαίτερα σημαντικὴ εἶναι ἡ συμβολὴ του στὴ μελέτη τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς τῆς μετὰ τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία συμβολὴ του φαίνεται, κυρίως, στὸ μεγάλο του ἔργο *Σχεδιάσμα ἱστορίας τῆς θρησκευτικῆς ζωγραφικῆς μετὰ τὴν Ἀλωσιν* (BAE 40, ἐν Ἀθήναις 1957).

Χαράλαμπου Μπακιρτζή, *Ἀνδρέας Ξυγγόπουλος (1891-1979)* (Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Θεσσαλονίκη 1980). *ΔΧΑΕ* 10, 1980-1981, ε'-ζ' (Μαν. Χατζηδάκης. Στις σελίδες θ'-λη', ἐργογραφία τοῦ Α. Ξ. ἀπὸ τὴν Κάτια Λοβέρδου Τσιγαρίδα).

57. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ (†1924). Δὲν ὑπάρχουν ἔως τώρα προσωπικὰ ἢ ὑπηρεσιακὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν Ἐπιμελητὴ Ν. Λ., ποὺ διορίστηκε τὸ 1921. Ἀπὸ χειρόγραφες σημειώσεις του στὸ Μουσεῖο Ἑλευσίνος φαίνεται ὅτι ἐργάστηκε ἢ ὑπηρετήσε ἐκεῖ στὴν ἀρχὴ τῆς σύντομης σταδιοδρομίας του.

Μνεῖα τοῦ Κουρουνιώτη⁴² γιὰ αἰφνίδια ἀσθένεια τοῦ Λάσκαρη πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνασκαφὴ στὴ Νύσα τὸ 1922, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι δὲν μετεῖχε τῆς ἀνασκαφῆς. Σὲ ἄλλες διηγήσεις του ἀναφέρει τὸν Λάσκαρη καὶ τὸν Παρασκευαῖδη ὡς μονίμους συνταξιιδιώτες του κατὰ τὴ μεγάλη περιοδεία στὴ Μ. Ἀσία⁴³.

Τὸ μόνο κείμενο ποὺ γνωρίζω γιὰ τὴν αὐτοκτονία τοῦ Λάσκαρη τὸ 1924, εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ φίλου του ἀπὸ τὸ μέτωπο τῆς Μ. Ἀσίας Στρατὴ Παρασκευαῖδη πρὸς τὸν Πάννη Ἀναγνωσταρᾶ, ποὺ τοῦ ἀνήγγειλε τὸν θάνατο⁴⁴.

Μελέτῃ τοῦ Λάσκαρη μὲ τὸν τίτλο «Μορφαὶ ἱερῶν ἐπὶ ἀρχαίων μνημείων» εἶναι δημοσιευμένη στὸ *Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον* 8, 1923, 103-116.

58. ΕΛΕΝΗ ΦΙΛΤΣΟΥ. Βλ. Νικόλαο Παπαδάκι ἀρ. 38.

59. ΦΟΙΒΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ (1904 - 20 Ἰουλίου 1972). Γεννήθηκε στὴ Μύκονο καὶ ἦταν γιὸς τοῦ Δημητρίου Σταυροπούλου. Διορίστηκε στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τὸ 1922 Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων καὶ τοποθετήθηκε στὴν ἀρχὴ στὸ Ἀρχαιολογικὸ Τμῆμα τοῦ Ὑπουργείου. Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1923 μετατέθηκε στὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο καὶ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1928 στὴν Κρήτη. Τὸ 1931 μετατέθηκε στὴν Α' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια (Ἀκρόπολη, Ἀθήνα, Ἀττική), τὸ 1935 στὸ Ἀρχαιολογικὸ Τμῆμα τοῦ ὑπουργείου Παιδείας καὶ

42. *ΑΔ* 7, 1921-1922, 227.

43. Κ. Κουρουνιώτῃ, Ἀρχαιολογικὸν ταξεῖδι εἰς Μ. Ἀσίαν. Ἀπὸ Οὐσάκ (Τη-μένον Θύραι) εἰς Ἰσικλή (Εὐμένεια),

Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (1925) 391-420.

44. *Αἰολικά Γράμματα* Γ, 1973, τευχ. 7, 401-402.

σχεδόν εὐθὺς πάλι στὴν Α' Περιφέρεια. Τὸ 1938 ἔγινε Ἔφορος καὶ μετατέθηκε στὴν Πάτρα· τὸ 1941 ξαναγύρισε στὴν Ἀθήνα ὡς Ἔφορος Γλυπτῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου. Τὸ 1964 μετατέθηκε στὴ Γ' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια (Ἀθηνῶν), τὴν ὁποία διοικοῦσε ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Ἰ. Θρεψιάδη, καὶ τὸν ἴδιο χρόνο ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία.

Ἄ. Κ. Ὁρλάνδος, *ΠΑΕ* 1972, 1-2. *Ἡ Περιπέτεια* 54-58, 80, 205 σημ. 88.

60. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΜΑΚΑΡΟΝΑΣ (1905 - 12 Ἰουνίου 1977). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα καὶ σπούδασε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴν Ἀθήνα. Ὑπηρετήσε ὡς Ἐπιμελητὴς καὶ Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1924-1964) στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο καὶ κυρίως στὴ Μακεδονία μὲ ἔδρα τὴ Θεσσαλονίκη. Πὰ μικρὸ διάστημα (1963-1964) διετέλεσε ἀναπληρωτὴς τοῦ Διευθυντοῦ Ἀρχαιοτήτων.

Ἄ. Κ. Ὁρλάνδος, *ΠΑΕ* 1977, 1.

61. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ (1874-1943). Γεννήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη. Προσελήφθη ὡς ἑκτακτος βοηθὸς στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο τὸ 1891 μὲ ἔργο τὴν καταγραφή τῶν νέων προσκτημάτων. Μὲ ὑποτροφία τοῦ Λεωνίδα Ζαρίφη σπούδασε τὴ νομισματικὴ στὸ Ἐξωτερικὸ (1901-1904). Μὲ τὴν ἐπάνοδό του στὴν Ἑλλάδα τὸ 1904 διορίστηκε βοηθὸς νομισματογνώμονος, θέση ἄτυπῃ τῆς Ὑπηρεσίας. Μὲ τὰ χρόνια ὁ Κωνσταντόπουλος δημιούργησε μεγάλο ἐπιστημονικὸ ἔργο, κυρίως μὲ τὴ συστηματικὴ μελέτη καὶ δημοσίευση τῶν βυζαντινῶν μολυβδοβούλλων, τῶν ἐπιγραφῶν τῶν σφραγίδων καὶ τῶν νομισμάτων. Ἀσχολήθηκε ἐπίσης μὲ τὶς χριστιανικὲς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφὰς τῆς Ἀθήνας καὶ μὲ προσωπογραφικὰ καὶ τοπογραφικὰ μελέτες. Ἀθόρυβος στὴ ζωὴ του, ἄφησε πλούσιο, πρωτότυπο καὶ οὐσιαστικὸ ἔργο. Διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου ἔγινε τὸ 1928 καὶ ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία τὸ 1940.

Γεώργιος Οἰκονόμος, *ΠΑΕ* 1943, 114-115. Ἄννα Ἀβραμέα, *Ὁ πρῶτος αἰώνας τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου 1829-1922* (Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, Ἀθήνα 1988) 96-100.

62. ΙΩΑΝΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ (1907 - 11 Μαρτίου 1989). Γεννήθηκε στὸ Αὐλωνάρι Εὐβοίας καὶ σπούδασε στὴν Ἀθήνα, στὸ Μόναχο καὶ στὸ Παρίσι. Ὑπηρετήσε ὡς Ἐπιμελήτρια καὶ Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1928-1964)

στην Ἀττική, τὴ Σπάρτη, τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο, τὴ Χαλκίδα καὶ τοὺς Δελφούς, ὅπου ἔκανε τὴν ἔκθεση τοῦ Μουσείου κατὰ τὸ διάστημα 1960-1961.

* Ἰωάννα Κωνσταντίνου, *ΕΔΑΕ* 3, 1989, 27-28.

63. ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (1904 - 11 Ἀπριλίου 1963). Γεννήθηκε στὴ Σκύρο καὶ σπούδασε στὴν Ἀθήνα, τὸ Βερολῖνο καὶ τὸ Μόναχο. Ὑπὲρ-ρέτησε ὡς βοηθὸς τοῦ Φιλολογικοῦ Σπουδαστηρίου στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας (1927-1929) καὶ ἀφοῦ ἔλαβε μέρος σὲ διαγωνισμό Ἐπιμελητῶν Ἀρχαιοτήτων διορίστηκε στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο (1929). Τὸ 1930 μετατέθηκε στὴ Θήβα, ὅπου εἶχε προϋστάμενο τὸν Ἀντώνιο Κεραμόπουλλο. Τὸ 1931 μετατέθηκε στὴν Κέρκυρα. Τὸ 1935 ἔγινε Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων, τὸ 1947 μετατέθηκε στὸ Ναύπλιο καὶ τὸ 1948 στὴ Β' Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς. Στὴν Κέρκυρα ἀσχολήθηκε κυρίως μὲ μεταγενέστερες περιόδους τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας. Τὸ 1948 ἔκανε ἐργασίες στὸ ἱερὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ στὴν Ἐπίδαυρο, ἐρεύνησε συστηματικὰ τὸ γειτονικὸ ἱερὸ τοῦ Ἀπόλλωνος Μαλεάτα καὶ ἔδωσε τὴν πρώτη σαφῆ εἰκόνα τῶν ὅσων εἶχε ἀποκαλύψει ὁ Παναγῆς Καββαδίας. Τὴν ἴδια χρονιά 1948 ταύτισε τὸ ἱερὸ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος στὴν Ἀττικὴ καὶ ἄρχισε τὴν ἀνασκαφὴ του, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ γίνῃ μία ἀπὸ τὶς σημαντικότερες στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν 20ὸ αἰῶνα. Τὸ 1952 ἄρχισε τὴ μεγάλη ἀνασκαφὴ τοῦ Ταφικοῦ Κύκλου Β τῶν Μυκηνῶν, τὴν πλέον σημαντικὴ στὸν τόπο ἐκεῖνο μετὰ τὶς ἀνακαλύψεις τοῦ Schliemann, ἡ ὁποία ἐπέφερε μεγάλη πρόοδο στὴ γνώση τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Σημαντικὴ ἀνασκαφὴ τοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων (1952) ἦταν τῆς σπηλιᾶς τῶν Νυμφῶν τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. στὴν Πεντέλη, πὺ μᾶς πρόσφερε σειρά ἐξαίρετων ἀναγλύφων. Τὰ ἐπόμενα χρόνια ἔγινε ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ναοῦ τῆς Ταυροπόλου Ἀρτέμιδος στὶς Ἀλῆς Ἀραφηνίδες (1956-1957) καὶ τὸ 1958 βρῆκε, στὴν Οἰνὴ τοῦ Μαραθῶνος, ἔπειτα ἀπὸ ἐπίμονες ἀναζητήσεις του, τὸ σπήλαιο τοῦ Πανός, πὺ περιγράφει ὁ Πausanias⁴⁵. Τὸ 1958, τὸν Αὐγούστο, διορίστηκε Διευθυντὴς Ἀρχαιοτήτων τοῦ ὑπουργείου Παιδείας.

45. * Ἡ ἀλεπού ἦταν ἀρχαιοκάπηλος (να), *Ὁ Μέντωρ* 25, 1993, 67-70.

(Τὸ σπήλαιο τοῦ Πανός στὸν Μαραθῶ-

Ο διορισμός του αὐτὸς ἦταν ἡ ἀρχὴ μιᾶς νέας περιόδου τῆς πορείας τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, πὺν θὰ τερματιστεῖ ἀπότομα στὶς 21 Ἀπριλίου 1967. Τὸ 1960 ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία μεταφέρθηκε στὸ ὑπουργεῖο Προεδρίας Κυβερνήσεως, ἔγινε Γενικὴ Διεύθυνση καὶ προϊστάμενός της Γενικὸς Διευθυντὴς τοποθετήθηκε ὁ Π. Τὰ τρία χρόνια πὺν ἀκολούθησαν ἕως τὸν θάνατό του τὸ 1963, ἦταν μιὰ περίοδος ἀκμῆς καὶ προόδου γιὰ τὴν Ὑπηρεσία. Ὁ ἴδιος μπόρεσε νὰ φέρει σὲ πέρας τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος στὴ Βραυρώνα, νὰ ἀναστηλώσει τὴ στοὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ νὰ κτίσει τὸ μουσεῖο, τὸ ὁποῖο ἐγκαινιάστηκε κατὰ τὴν Ἑπταετία. Ἡ τελευταία του μεγάλη ἀνασκαφὴ ἦταν τῶν χάλκινων ἀγαλμάτων τοῦ Πειραιῶς τὸν Ἰούλιο τοῦ 1959.

Ἰωάννου Δ. Κοντῆ, *Ἀμφὶ σεμνὰς κλίμακας Βραυρωνίας, Νέα Ἑστία* 73, 1963, 622-623. * Ἰωάννης Κ. Παπαδημητρίου, στὸν τόμο *Ἑπαινος Ἰωάννου Κ. Παπαδημητρίου* (ΒΑΕ 168, Ἀθῆναι 1997) 9-51. * Ὁ Ἰωάννης Κ. Παπαδημητρίου στὴν Κέρκυρα, *Ὁ Μέντωρ* 41-42, 1997, 39-40.

64. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΤΩΝ (1909 - 28 Μαρτίου 1992). Γεννήθηκε στὸ Μεσοβούνι Κεφαλληνίας καὶ σπούδασε ἀρχαιολογία στὴν Ἀθήνα καὶ στὸ Παρίσι. Διετέλεσε Ἐπιμελητὴς, Ἐφορος καὶ Γενικὸς Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1930-1966) καὶ ὑπηρέτησε στὴν Κρήτη (1930-1935) μὲ προϊστάμενο τὸν Μαρινάτο, στὴ Θήβα (1935-1937), ὡς Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων Ἀνατολικῆς Κρήτης καὶ Διευθυντὴς τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου (1938-1962), Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων Ἀθηνῶν καὶ Διευθυντὴς Ἀκροπόλεως (1962-1965) καὶ παράλληλα Ἐφορος Θηβῶν, Γενικὸς Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων καὶ Διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου (1965). Τὸ 1965 ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποχώρησε τὸ 1974. Κατὰ τὸ διάστημα 1977-1981 διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης. Ὁ Ν. Π. ὑπῆρξε ξεχωριστὴ μορφή ὄχι μόνον γιὰ τὸ μεγάλο ἐπιστημονικὸ ἔργο του ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ στάση του ἀπέναντι στοὺς Γερμανοὺς κατακτητὲς στὴν Κρήτη κατὰ τὴν Κατοχή. Μεγάλος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνασκαφῶν του καὶ ἀκόμη μεγαλύτερος τῶν δημοσιεύσεων πάνω σὲ θέματα μινωικῆς, ἐλληνικῆς καὶ βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἱστορίας.

Ἡ ἀναγόρευση τοῦ ὁμότιμου καθηγητῆ τοῦ ΑΠΘ Νικολάου Πλάτωνος ὡς ἐπίτιμου διδάκτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης (Πανεπιστή-

μιο Κρήτης, Φιλοσοφική Σχολή, Ρέθυμνο 1986). *Εὐλαπίνη. Τόμος τιμητικός γιὰ τὸν καθηγητὴ Νικόλαο Πλάτωνα* (Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, Ἡράκλειο 1987). Λιάνας Παρλαμᾶ, Νικόλαος Πλάτων, *Παλίμψηστον* 12, 1993, 5-11. Χαραλ. Κριτζᾶ, Ὁ Νικόλαος Πλάτων ὡς κλασικὸς ἀρχαιολόγος καὶ ἐπιγραφολόγος, *Ὁ Μέντωρ* 102, 2012, 27-36.

65. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΝΕΡΑΝΤΖΟΥΛΗΣ (1900 - 7 Δεκεμβρίου 1957). Γεννήθηκε στὴν Ὑδρα, ὅπου καὶ ἔκανε τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς στὴν ἐκεῖ Ναυτική Σχολή Ὑδρας. Κατατάχθηκε στὸ Ναυτικὸ καί, ὅπως φαίνεται, κατὰ τὰ χρόνια τῆς ὑπηρεσίας του φοίτησε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολή καὶ πήρε πτυχίο. Κατὰ τὸν Ἀντώνιο Κεραμόπουλλο⁴⁶, «ἦτο ἀξιωματικὸς τοῦ Οἰκονομικοῦ Κλάδου τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, παρεισδύσας εἰς τοὺς Ἐπιμελητὰς τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ ἀπελύθη δι' ἀνεπάρκειαν καὶ ἀσυμβίβαστον διαγωγὴν πρὸ τοῦ 1941. Εἶχε δὲ προσφύγει εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, τὸ ὁποῖον ἀπέρριψεν τὴν προσφυγὴν του». Ὁ Ν. εἶχε «παρεισδύσει» στὸν Κλάδο τὸ 1930 καὶ ἀπολύθηκε τὸ φθινόπωρο τοῦ 1937. Εἶχε τοποθετηθεῖ στὴν Πάτρα, στὴν ὁποία ὑπαγόταν ἡ Ὀλυμπία καὶ εἶχε ἀναμειχθεῖ στὸ κύκλωμα τῶν ἐκεῖ τυμβωρύχων καὶ ἀρχαιοκαπήλων. Ἦταν συνδεδεμένος μὲ τὸ μεταξικὸ καθεστῶς καὶ εἶχε «ὑπηρεσιακὲς» σχέσεις μὲ τὴ Χωροφυλακή, τῆς ὁποίας ἐνεργοῦσε ὡς πράκτωρ. Εἶχε δημιουργήσει δικαστικὲς περιπλοκὲς στὸν Πάννη Μηλιάδη, ὁ ὁποῖος σὲ ἀναφορὰ του τῆς 6 Ἀπριλίου 1945 ἀποδίδει τὴν ἐκτόπισή του στὴν Ἑλ Ντάμπα σὲ συκοφαντικὴ μήνυση τοῦ Ν. Μὲ αἴτησή του τῆς 19 Φεβρουαρίου 1946 ὁ Ν. ζήτησε ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο Παιδείας τὸν διορισμὸ του στὴ Μέση Ἐκπαίδευση ὡς πτυχιούχος τοῦ πανεπιστημίου. Δὲν εἶναι γνωστὸ ἂν τὸ πέτυχε.

Ἡ Περιπέτεια 202 σημ. 66.

66. ΜΑΡΚΕΛΛΟΣ ΜΙΤΣΟΣ (1908 - 16 Ἰουλίου 1991). Γεννήθηκε στὴ Λεπτόποδα Χίου καὶ σπούδασε στὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Γερμανία. Διορίστηκε Ἐπιμελητὴς τὸν Μάρτιο τοῦ 1931 καὶ τοποθετήθηκε στὴ Μύκονο. Τὸν Δεκέμβριο τῆς ἴδιας χρονιᾶς μετατέθηκε στὴ Θήβα καὶ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1932 μὲ νέα

46. *Ἡ Περιπέτεια* 202 σημ. 66.

μετάθεση πήγε στο Ναύπλιο, όπου έμεινε έως τον Σεπτέμβριο του 1938, για να μετατεθεί στο Έπιγραφικό Μουσείο, στο οποίο έμεινε μέχρι της απόλυσής του τον Μάιο του 1966. Τον Δεκέμβριο του 1965 διορίστηκε σε θέση Γενικού Έφόρου των Αρχαιοτήτων. Είχε προηγηθεί ή μήνυσή του έναντίον της Σέμνης Καρούζου⁴⁷.

Η Περιπέτεια 83-84, 147-150. * *Έργον* 1991, ιβ'.

67. ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΡΕΨΙΑΔΗΣ (1907 - 15 Σεπτεμβρίου 1962). Γεννήθηκε στην Αθήνα, όπου και σπούδασε. Διορίστηκε στην Αρχαιολογική Υπηρεσία το 1931 και υπηρέτησε ως Έπιμελητής και Έφορος των Αρχαιοτήτων στην Αττική, στο Έθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και στη Θεσσαλία (Βόλος). Μετατέθηκε στη Θήβα στο τέλος του 1939. Κατά το διάστημα 1946-1954 υπηρέτησε με απόσπαση στο Έθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και από του 1954 μέχρι του 1962 στη Θήβα.

Α. Κ. Όρλάνδος, *ΠΑΕ* 1962, 2-3.

68. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ (1910 - 23 Ιουλίου 1975). Γεννήθηκε στα Φυτά της Χίου και σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διορίστηκε Έπιμελητής Αρχαιοτήτων το 1933 με έδρα τη Μύκονο και το 1938 μετατέθηκε στην Αθήνα (Ακρόπολη). Κατά το διάστημα 1938-1940 έκανε σπουδές στην Κολωνία και το Μόναχο. Τήν περίοδο 1942-1945 ήταν αποσπασμένος στη Χίο εξ αιτίας της κακής έσωτερικής κατάστασης. Το 1945 μετατέθηκε πάλι στη Μύκονο, το 1946 προήχθη σε Έφορο των Αρχαιοτήτων και το 1956 παραιτήθηκε από την Αρχαιολογική Υπηρεσία για να καταλάβει την έδρα της κλασικής αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το 1973 διαδέχτηκε τον Σπ. Μαρινάτο στη θέση του Γενικού Έπιθεωρητού Αρχαιοτήτων.

Β. Λαμπρινουδάκης, *ΕΕΦΣΠΑ* 25, 1974-1977, 469-472. *ΣΤΗΛΗ, Τόμος εις μνήμην Νικολάου Κοντολέοντος* (Αθήνα 1978). Νικόλαος. Μ. Κοντολέων, *Ανασκαφαί-Αρχαιολογία και Αρχαία Τέχνη, Ηόρος* (Η Μικρή Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1984). *Η Περιπέτεια* 52-53, 134-139, 182.

---

47. *Η Περιπέτεια* 145-150.

69. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΑΚΑΛΑΚΗΣ (1908-1991). Γεννήθηκε στη Χηλή της Κωνσταντινούπολης. Σπούδασε στην Αθήνα, τὸ Μόναχο, τὴ Βιέννη καὶ στὶς ΗΠΑ. Διετέλεσε Ἐπιμελητὴς καὶ Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1933-1945) καὶ ὑπηρετήσε στὴν Ἀττικὴ καὶ στὴ Μακεδονία. Τὸ 1945 ἐξελέγη ὑφηγητὴς στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ 1959 τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας. Ἔκανε ἀνασκαφές στὴ Θράκη, τὴ Μακεδονία καὶ τὴν Κύπρο.

Κέρνος. Τιμητικὴ προσφορά στὸν καθηγητὴ Γεώργιο Μπακαλάκη (Θεσσαλονίκη 1972). Οἶνος ἰσμαρικός. Μικρὰ μελετήματα τοῦ καθηγητὴ Γεωργίου Μπακαλάκη. Τιμητικὸς τόμος (ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1990).

70. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΛΛΑΣ (1907 - 11 Μαΐου 1995). Γεννήθηκε στὴ Σαλαμίνα καὶ σπούδασε θεολογία στὴν Αθήνα. Διετέλεσε Ἐπιμελητὴς καὶ Ἐφορος τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων (1933-1947, 1952-1966). Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς ἐξελέγη Ἐθνοσύμβουλος στὴν κυβέρνησις τῆς ΠΕΕΑ (Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Ἀπελευθέρωσης). Τὸ 1947 ἀπολύθηκε γιὰ πολιτικὸς λόγους κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ Θ' ψηφίσματος τῆς Δ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς. Ἐπανῆλθε στὴν Ὑπηρεσίαν τὸ 1952 σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ Ν. 2130/1952. Τὸ 1966 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας στὴν Αθήνα καὶ ἀπολύθηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ 1968 ἀπὸ τὴ δικτατορία τῆς 21 Ἀπριλίου. Ὑπηρετήσε στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο καὶ στὴν Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Κορίνθου. Μία ἀπὸ τὶς σημαντικότερες ἀνασκαφές του ἦταν τῆς βασιλικῆς τοῦ Λεχαίου.

Δημητρίου Ι. Πάλλα, Ὁρθοδοξία καὶ Παράδοση. Δοκμὴ αὐτοβιογραφίας (Πανεπιστημιακές Ἐκδόσεις Κρήτης, Ἡράκλειο 2005). Ἀνάλυσή του ἀπὸ τὸν Σταῦρο Ζουμπουλάκη, Νέα Ἑστία 161, 2007, 838-847. Δημήτριος Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Δημήτριος Ι. Πάλλας: ἕνας ἐπιστήμονας στὸν 20ὸ αἰῶνα (στά ἑκατόχρονα ἀπὸ τὴ γέννησή του), Νέα Ἑστία 161, 2007, 823-836.

71. ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΝΤΗΣ (1910 - 2 Σεπτεμβρίου 1975). Γεννήθηκε στὸ Αἶβαλί (Κυδωνίες) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ μετὰ τὴν Καταστροφὴ ἐγκαταστάθηκε στὴ Μυτιλήνη, ὅπου ἔκανε καὶ τὶς ἐγκύκλιες σπουδές. Σπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ κατὰ τὴ διετία 1935-1936 ὑπηρετήσε ὡς ἑκτακτος ὑπάλληλος στὸ Μουσεῖο τῆς Μυτιλήνης καὶ στὸ Τμῆμα Ἀρχαιολογίας τοῦ ὑπουργείου Παιδείας. Τὸ 1936 διορίστηκε

Ἐπιμελητὴς τῶν Ἀρχαιοτήτων, τοποθετήθηκε στὴ IB' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια τῆς Μυτιλήνης. Τὸ 1939 μετατέθηκε στὴν Ὀλυμπία. Τὸ 1947 τοποθετήθηκε στὴ Ρόδο, ὡς πρῶτος Προϊστάμενος τῆς νέας, Κ' Ἀρχαιολογικῆς Περιφερείας Ρόδου καὶ τὸ 1949 προήχθη σὲ Ἔφορο τῶν Ἀρχαιοτήτων. Μετατέθηκε στὴν Ἀττικὴ ὡς Ἔφορος τῆς Β' Ἀρχαιολογικῆς Περιφερείας τὸ 1959 καὶ τὴν ἐπόμενη χρονιά τοποθετήθηκε ὡς Διευθυντὴς Ἀρχαιοτήτων στὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία. Τὸ 1963 ἔγινε Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων Α' τάξεως καὶ τὸ 1965 διορίστηκε σὲ θέση Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ τοποθετήθηκε ὡς Προϊστάμενος τῆς Ὑπηρεσίας. Κατὰ τὸ διάστημα 1967-1974 βρισκόταν σὲ διαθεσιμότητα, γιατί δὲν ἦταν ἀρεστός στο ἑσπερωτικό καθεστῶς. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1975 ἐπανῆλθε στὴν τελευταία θέση του, μὲ τὸν τίτλο τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔπειτα ἀπὸ ἑξὶ μῆνες ἀποχώρησε ἔχοντας συμπληρώσει τὸ ὄριο ἡλικίας.

Ὑπῆρξε ἐξέχουσα μορφή τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας καὶ ὅλες του οἱ προσπάθειες καὶ οἱ κόποι ἀπέβλεπαν στὴν ἐπιστημονικὴ τῆς ἀνύψωση. Ὡς ἀρχαιολόγος, στὴ Ρόδο, πρῶτος διαμόρφωσε τὴ μέθοδο διενεργείας τῶν λεγομένων σωστικῶν ἀνασκαφῶν σὲ ἀρχαῖες πόλεις, μὲ τὴ μελέτη τῶν ὁποίων μπορεῖ κανεὶς νὰ σχηματίσει βαθμὴδὸν πλήρη ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ εἰκόνα ἐνὸς τόπου.

Στὰ χρόνια τῆς νεότητάς του ἀσχολήθηκε μὲ τὴ λογοτεχνία, τὴν ποίηση καὶ μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ *Λεσβιακὲς σελίδες* (1925-1926).

Ἡ Περιπέτεια 164-167. * Ἰωάννης Δ. Κοντῆς (1910-1975), *Ὁ Μέντωρ* 43, 1997, 41-70.

72. ΧΡΙΣΤΟΣ Ν. ΠΕΤΡΟΥ (1911 - 19 Σεπτεμβρίου 1944). Γεννήθηκε στὰ Καλύβια τῶν Μεσογείων Ἀττικῆς καὶ ἔκανε τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς στὰ Καλύβια, τὴν Κερατέα καὶ τὸ Κορωπὶ. Σπούδασε φιλολογία-ἀρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας καὶ κατόπιν ὑπηρέτησε στὴν Ἐμπορικὴ Σχολὴ Πειραιῶς ὡς φιλόλογος. Στὴν Ὑπηρεσία διορίστηκε τὸ 1936 μαζί μὲ τὸν Ἰωάννη Δ. Κοντῆ καὶ τοποθετήθηκε στὴν Κρήτη. Τὸ 1939 μετατέθηκε στο Ναύπλιο. Στρατεύτηκε στὴν Ἀλβανία καὶ μετὰ τὴ λήξη τοῦ πολέμου ξαναγύρισε στο Ναύπλιο. Αἰφνίδια ἀσθένεια τὴν ἀνοιξὴ τοῦ '44 τὸν ἔφερε στο νοσοκομεῖο τῆς Βούλας, ὅπου πέθανε ἀπὸ ἐμβολή.

Ἀπαντα Χρύστου Ν. Πέτρου-Μεσογειίτη (1909-1944) (ἐκδ. Ἐπιμορφωτικοῦ Συλλόγου Καλυβίων, Καλύβια 1984).

73. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΕΡΔΕΛΗΣ (1908 - 12 Αὐγούστου 1966). Γεννήθηκε στὴ Νίσυρο καὶ σπούδασε θεολογία στὴ Θεσσαλονίκη καὶ φιλολογία-ἀρχαιολογία στὴν Ἀθήνα καὶ τὸ Παρίσι (1948-1950). Ὑπηρέτησε ὡς ἑκτακτος ἀρχαιολογικὸς ὑπάλληλος ἀπὸ τὸ 1935 ἕως τὸ τέλος τοῦ 1939, χρονιά κατὰ τὴν ὁποία διορίστηκε καθηγητὴς στὸ γυμνάσιο Ἑγουμενίτσας, ἀπὸ ὅπου παραιτήθηκε τὸ 1942 ἔπειτα ἀπὸ τὸν διορισμὸ του ὡς Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων στὴν Α' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια (Ἀθηνῶν), ὅπου ἔμεινε ἕως τὸ τέλος τοῦ 1945. Τὸ 1946 μετατέθηκε στὴ Θ' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια (Βόλου), στὴν ὁποία ὑπηρέτησε ἕως τὸ τέλος τοῦ 1955. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1956 μετατέθηκε στὴ Δ' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια (Ναυπλίου), ἀπὸ τὴν ὁποία τὸν Ἰούλιο τοῦ 1964 μετατέθηκε στὴ Β' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια (Ἀττικῆς). Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1966 ἔγινε Διευθυντὴς Ἀκροπόλεως. Πέθανε ἀπὸ καρδιακὴ προσβολὴ στὶς 11.30 π.μ. ἐνῶ ἀνέβαινε στὰ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως.

Νικολάω Βερδελεῖ ἱερὸν, *Θεσσαλικά* Ε', Ὀκτ. 1966, 3-4.

74. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ (1912 - 15 Μαΐου 1996). Γεννήθηκε στὴ Ραψάνη Λαρίσης (Τυρνάβου). Σπούδασε στὴν Ἀθήνα, τὸ Tübingen καὶ τὸ Μόναχο. Διορίστηκε Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων τὸ 1942 στὴν Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων Πειραιῶς (Κυκλάδων). Τὸ 1945 μετατέθηκε στὴν Πάτρα καὶ τὸ 1958 στὴ Μύκονο, ὅπου καὶ παρέμεινε ἕως τὸ 1966, χρονιά πού τοῦ ἀνατέθηκαν τὰ καθήκοντα τοῦ Διευθυντοῦ Ἀρχαιοτήτων. Στὴ θέση αὐτὴ ἔμεινε ἕως τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1968. Μὲ αἴτησή του ζήτησε τὴν ἐπάνοδό του στὶς Κυκλάδες, ὅπου καὶ ἔμεινε ἕως τὴν ὀριστικὴ ἀποχώρησή του ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1972.

* Νικόλαος Σ. Ζαφειρόπουλος, *Ὁ Μέντωρ* 39, 1996, 223-247. *Φῶς Κυκλαδικόν. Τμητικὸς τόμος στὴ Μνήμη τοῦ Νίκου Ζαφειρόπουλου* (Ἰδρυμα Νικολάου Π. Γουλανδρῆ-Μουσείου Κυκλαδικῆς Τέχνης, Ἀθήνα 1999).

75. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ (1917 - 4 Μαΐου 1985). Γεννήθηκε στὴν Καβάλα καὶ σπούδασε ἀρχαιολογία στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ Παρίσι. Διορίστηκε Ἐπιμελητὴς τῶν Ἀρχαιοτήτων τὸ 1942 καὶ ὑπηρέτησε στὴ Θεσσα-

λονίκη και στην Καβάλα. Τò 1955 ἔγινε Ὑπουργὸς τῶν Ἀρχαιοτήτων. Τò 1965 μετατέθηκε στὴ Γ' Ἑφορεία Ἀρχαιοτήτων (Ἀθηνῶν) καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνο στὴ Β' (Ἀττικῆς). Τò 1968 ἀπολύθηκε ἀπὸ τὴ δικτατορία καὶ ἀποκαταστάθηκε στὴ θέση του τὸ 1974. Τò 1975 διορίστηκε σὲ θέση Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἀρχαιοτήτων. Ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τὸ 1977.

Δημητρίου Ι. Λαζαρίδη, *Βιογραφικὸ σημεῖωμα - ὑπόμνημα πρὸς τὴ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης* (Ἀθήνα 1983). J. Pouilloux - Fr. Salviat, «Μνήμης Χάριν» D. I. Lazaridis, *Revue Archéologique* 1985, 301-394. *Μνήμη Δ. Λαζαρίδη. Πόλις καὶ Χώρα στὴν ἀρχαία Μακεδονία καὶ Θράκη. Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου. Καβάλα 9-11 Μαΐου 1986* (ΥΠΠΟ-ΕΦΑ, Θεσσαλονίκη 1990).

76. ΦΩΤΙΟΣ ΠΕΤΣΑΣ (1918 - 28 Φεβρουαρίου 2004). Γεννήθηκε στὴν Ἀρίστη Ἰωαννίνων καὶ σπούδασε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὸ Καϊμπριτζ. Διετέλεσε Ἐπιμελητὴς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἀρχαιοτήτων (1942-1947 καὶ 1951-1972), τέθηκε ἐκτὸς ὑπηρεσίας κατὰ τὸ διάστημα 1947-1951 σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ Ὁ ψηφίσματος (ἄρθρ. Ζ παρ. 3), στρατεύτηκε ὅμως κατὰ τὸν Ἐμφύλιο ὡς ἀξιωματικὸς καὶ ἐπαναδιορίστηκε στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία μὲ τὶς διατάξεις τοῦ ΑΝ 1540/1951. Ὑπηρέτησε στὴ Θεσσαλονίκη, Ἰωάννινα, πάλι στὴ Θεσσαλονίκη, τὴ Βέροια, τὴ Θεσσαλονίκη γιὰ τρίτη φορὰ καὶ τὴν Πάτρα. Γιὰ μικρὸ διάστημα, τὸ 1951, μετὰ τὸν ἐπαναδιορισμὸ του, ὑπηρέτησε στὴν Ἀττικὴ. Κατὰ τὴν Ἑπταετία κατέλαβε, μετὰ τὴν ἀπόλυση τοῦ Σωτ. Δάκαρη, τὴν κενὴ ἔδρα τῆς ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπολύθηκε μετὰ τὴ Μεταπολίτευση. Τὴν ἔδρα κατέλαβε πάλι ὁ νόμιμος κάτοχος.

* Ὑργον 2003, 11.

77. ΒΕΝΕΤΙΑ ΚΩΤΤΑ (1901 - 17 Ἰουλίου 1945). Γεννήθηκε στὴν Ἀμισὸ τοῦ Πόντου καὶ σπούδασε βυζαντινὴ ἀρχαιολογία στὸ Παρίσι, ὅπου καὶ δημοσίευσε αὐτοτελεῖς μελέτες. Διορίστηκε τὸ 1943 ὡς Ἐπιμελήτρια Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο.

78. ΛΙΝΟΣ Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ (1906-1982). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα, σπούδασε στὴν Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τῆς Ἀθήνας καὶ συνέχισε τὶς σπουδές του στὸ Μόναχο,

στο Βερολίνο και τὸ Παρίσι κατὰ τὸ διάστημα 1932-1935. Κατὰ τὰ χρόνια 1929-1943 ὑπηρετήσε (μὲ διακοπὴ 1932-1935) ὡς Ἐπιμελητὴς Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Διορίστηκε Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων Πατρῶν τὸ 1943 σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ ΝΔ 2151/1943, θέσθι στὴν ὁποία ἔμεινε ἕως τὸν Ἰούλιο τοῦ 1945, γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη. Τὸ 1948 ἐξελέγη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἀφιέρωμα στὸν Λίνο Πολίτη (Θεσσαλονίκη 1979). Γ. Π. Σαββίδης, Ἀποχαιρετισμὸς στὸν Λίνο Πολίτη, *ΕΕΦΣΑΠΘ* 21, 1983, 545-548. *Λεξικὸ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας* (ἔκδ. Πατάκη) στὴ λ. (διεξοδικὸ ἄρθρο).

79. ΜΑΝΟΛΗΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ (1909 - 1 Μαρτίου 1998). Γεννήθηκε στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης καὶ σπούδασε στὴν Ἀθήνα, Παρίσι καὶ Βερολίνο. Τὸ 1941 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ Μουσείου Μπενάκη καὶ τὸ 1943 διορίστηκε Ἐφορος τῆς 1ης Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων (Στερεὰ Ἑλλάς), σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ ΝΔ 2151/1943. Τὸ 1953 κατόρθωσε, μετὰ τοὺς σεισμοὺς τῶν Ἰονίων Νήσων, νὰ διασώσει μέσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Ζακύνθου, ἑκατοντάδες εἰκόνες, ἔργα τέχνης καὶ τοιχογραφίες ἀπὸ ἐτοιμόρροπες ἐκκλησίες. Τὸ 1960 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο τὸν ἀπεμάκρυνε τὸ 1967 ἡ στρατιωτικὴ δικτατορία. Τὸ 1973 ἐπανήλθε στὴν Ὑπηρεσία ὡς Ἐφορος τῆς 1ης Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ τὸ 1974 ἀνέλαβε καὶ πάλι τὴ διεύθυνση τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου. Τὸ 1973 ἀποχώρησε ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ Μουσείου Μπενάκη καὶ τὸ 1975 ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία. Τὸ 1980 ἐξελέγη Ἀκαδημαϊκός. Ὑπῆρξε διαπρεπὴς ἐρευνητὴς καὶ αὐθεντία διεθνῶς στὴ γνῶση τῆς μεταβυζαντινῆς ζωγραφικῆς.

Μανόλη Χατζηδάκη, *Βιογραφικὸ σημεῖωμα-Δημοσιεύματα* (Ἀθήνα 1980). *Εὐφρόσυνον. Ἀφιέρωμα στὸν Μανόλη Χατζηδάκη* (Ἀθήνα 1992). Università di Roma «La Sapienza», *Per Manolis Chatzidakis. In Memoriam* (Roma 2000) (περιέχονται 5 ὁμίλιες γιὰ τὸν Μ.Χ.). *ΔΧΑΕ* 22, 2001. *Τόμος ἀφιερωμένος στὴ μνήμη Μανόλη Χατζηδάκη* (στὶς σελίδες 9-57 περιέχονται 10 ὁμίλιες γιὰ τὸν βίο καὶ τὸ ἔργο του).

80. ΜΑΡΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΓΑΣ (1906-1985). Γεννήθηκε στὴ Δρόβιανη τῆς Βορείου Ἡπείρου. Σπούδασε νομικά στὴν Ἀθήνα καὶ ἱστορία τῆς Τέχνης στὸ

Μόναχο και τὸ Βερολίνο. Μὲ τὶς διατάξεις τοῦ ΝΔ 2151/1943 διορίστηκε τὸ 1943 Ὑπουργὸς τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων. Παραιτήθηκε τὸ 1949 γιὰ νὰ καταλάβει τὴ θέση τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἑθνικῆς Πινακοθήκης (1949-1969).

Νικολάου Β. Δρανδάκη, Μνήμη Μαρίνου Καλλιγᾶ, *ΔΧΑΕ* 13, 1985-1986, 7-9. Χρυσάνθου Χρήστου, Ὁ Μαρίνος Καλλιγᾶς ἱστορικὸς τῆς Τέχνης καὶ Διευθυντὴς τῆς Ἑθνικῆς Πινακοθήκης σὲ δύσκολα χρόνια, *ΔΧΑΕ* 13, 1985-1986, 10-13.

81. ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΕΛΕΚΑΝΙΔΗΣ (1909 - 28 Μαΐου 1980). Γεννήθηκε στὸ Φανάρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Σπούδασε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης καὶ στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου κλασικὴ καὶ βυζαντινὴ ἀρχαιολογία. Τὸ 1943 διορίστηκε Ὑπουργὸς Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης (ΝΔ 2151/1943), θέση στὴν ὁποία διήνυσε τὴν ὑπηρεσία του στὸν Κλάδο. Τὸ 1962 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποχώρησε τὸ 1975. Εἶχε σημαντικὴ ἀνασκαφικὴ καὶ ἀναστηλωτικὴ δράση καὶ τὰ δημοσιεύματά του εἶναι πολυάριθμα.

Χαράλ. Μπακιτζῆ, Στυλιανὸς Πελεκανίδης. *Μακεδονικά*, Παράρτημα 5, 1983, ιγ'-κβ'. *Φιλολογικὸ Μνημόσυνο Στυλιανοῦ Πελεκανίδη* (Σπουδαστήριο Ἱστορίας τῆς Τέχνης τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης, 13 Ἀπριλίου 1981).

82. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΤΗΣ (1910-1983). Γεννήθηκε στὸ Ἀδραμύττιο τῆς Μ. Ἀσίας, μεγάλωσε στὴ Μυτιλήνη καὶ σπούδασε στὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Ὁξφόρδης. Διορίστηκε ἑκτακτὸς ἀρχαιολογικὸς ὑπάλληλος τὸ 1937 καὶ ὑπηρετήσε στὴν Κόρινθο καὶ τὴ Μυτιλήνη, ἀπολύθηκε στὶς 15 Ὀκτωβρίου 1940, ἐπαναδιορίστηκε στὶς 24 Σεπτεμβρίου 1941, καὶ τοποθετήθηκε πάλι στὴ Μυτιλήνη. Ἀποσπάστηκε ἔπειτα ἀπὸ ἕνα χρόνο στὴ Γενικὴ Διοίκηση Μακεδονίας. Μόνιμος ὑπάλληλος διορίστηκε τὸν Νοέμβριο τοῦ 1943, τοποθετήθηκε στὴ Μυτιλήνη ἀλλὰ ἀποσπάστηκε καὶ πάλι στὴ Μακεδονία, καὶ τοποθετήθηκε τὸ 1946 στὴν Κοζάνη, τὸν ἐπόμενο χρόνο στὴ Βέροια, τὸ 1949 στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ 1954 στὴν Κέρκυρα. Τὸ 1962 μετατέθηκε στὴν Ἀττικὴ (Β' Ἑφορεία) καὶ τὸ 1964 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. Στὶς 17 Φεβρουαρίου 1967 διορίστηκε σὲ θέση Γενικοῦ Ἑφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων. Ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία ἀποχώρησε τὸ 1973.

83. ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΜΑΣΤΡΟΚΩΣΤΑΣ (1915 - 20 Αυγούστου 1999). Γεννήθηκε στην Ίτσα Φωκίδος και σπούδασε αρχαιολογία στην Αθήνα και στη Γερμανία. Διετέλεσε καθηγητής στο γυμνάσιο στο Λιδωρίκι (1945-1947) και Έπιμελητής και Έφορος τών Αρχαιοτήτων (1949-1980) στους Δελφούς, την Άττική και την Πάτρα. Άσχολήθηκε με ποικίλα θέματα της αρχαιολογίας, κυρίως όμως με τις έπιγραφές.

Ευθύμιος Μαστροκώστας. Ό βίος και τó αρχαιολογικό του έργο. Ημερίδα - Ίτσα- 19.1.2005, Φωκικά Χρονικά ΙΔ' 2006, 1-80.

84. ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΔΑΚΑΡΗΣ (1916 - 6 Δεκεμβρίου 1996). Γεννήθηκε στα Ίωάννινα και διορίστηκε εκεί Έπιμελητής Αρχαιοτήτων τó 1949. Έγινε Έφορος τών Αρχαιοτήτων τó 1961 και παραιτήθηκε από την Αρχαιολογική Έπηρεσία τó 1965 για νά καταλάβει την έδρα της κλασικής αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Ίωαννίνων. Τó 1968 απολύθηκε από τή δικτατορία και αποκαταστάθηκε τó 1974. Από την καθηγεσία αποχώρησε τó 1983.

Φηγός. Τιμητικός τόμος για τόν καθηγητή Σωτήρη Δάκαρη (Πανεπιστήμιο Ίωαννίνων, Ίωάννινα 1994). Ό Μέντωρ 40, 1996, 249-257 (Β. Χ. Π., Π. Βοκοτόπουλος, Βάσα Κοντορίνη). Μνήμη καθηγητή Σωτήρη Δάκαρη, Δωδώνη 26, 1997, 7-21 (Χρ. Σούλη, Α. Βλαχοπούλου, Κ. Γραβάνη).

85. ΠΑΥΛΟΣ ΗΡ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ (1917 - 27 Μαΐου 1992). Γεννήθηκε στο Καρτερόλιο της Μεσσηνίας και έκανε τις έγκύκλιες σπουδές στην Καλαμάτα. Συνέχισε στην ιερατική σχολή της Κορίνθου, απ' όπου αποφοίτησε τó 1935, και φοίτησε στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Άθηνών, της οποίας έγινε πτυχιούχος. Τó 1942 γράφτηκε στο δεύτερο έτος της Φιλοσοφικής Άθηνών και φοίτησε έως τó τέλος.

Διορίστηκε Έπιμελητής Βυζαντινών Αρχαιοτήτων τó 1947 και ανέλαβε ύπηρεσία τόν επόμενο χρόνο στη Ρόδο, όπου Έφορος ήταν ό Ίωάννης Κοντής. Τó διάστημα 1955-1957 έκανε σπουδές στη Γαλλία και μετά την επιστροφή του τοποθετήθηκε στην Α' Περιφέρεια Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (Στερεά Έλλάς, Εύβοια, Β. Σποράδες, Θεσσαλία). Έφορος τών Βυζαντινών Αρχαιοτήτων έγινε τó 1963. Τó 1973 μετατέθηκε στη Θεσσαλονίκη, όπου έμεινε έως τó 1975, ως Έφορος Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας. Έπανήλθε στην Αθήνα ως διευθυντής του Κέντρου

Συντηρήσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ τὴν ἴδια χρονιά 1975 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου, τὴν ὁποία διατήρησε μέχρι τῆς ἀποχώρησής του ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία στὶς 31 Δεκεμβρίου 1982.

* Παῦλος Ἡ. Λαζαρίδης (1917-1992), *Ὁ Μέντωρ* 22, 1992, 144-148. *Θωράκιον. Ἀφιέρωμα στὴ μνήμη τοῦ Παύλου Λαζαρίδη* (ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Ἀθήνα 2004).

86. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΠ. ΔΟΝΤΑΣ (1923 - 26 Δεκεμβρίου 2012). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα καὶ σπούδασε ἀρχαιολογία στὴν Ἀθήνα καὶ τὸ Μόναχο. Διορίστηκε στὴν Ὑπηρεσία τὸ 1949 καὶ ὑπηρετήσε ὡς Ἐπιμελητής, Ὑφορος καὶ Γενικὸς Ὑφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων στὴ Ρόδο, τὴν Κέρκυρα καὶ τὴν Ἀθήνα, ὅπου διετέλεσε ἐπὶ χρόνια Ὑφορος Ἀκροπόλεως. Ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία τὸ 1982. Διετέλεσε σύμβουλος (1972-1974, 1978-1985), Ἀντιπρόεδρος (1985-1986) καὶ Πρόεδρος (1988-2002) τῆς Ἑταιρείας. Ἐκανε σημαντικὲς ἀνασκαφὲς στὴν Κέρκυρα καὶ τὴν Ἀθήνα.

* *Ὁ Μέντωρ* 103, 2012

87. ΣΠΥΡΟΣ ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ (1923). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα, ὅπου καὶ σπούδασε. Κατὰ τὴν Κατοχὴ ἔλαβε μέρος στὴν Ἀντίσταση στὶς Ὅμάδες Ἑλλήνων Ἀνταρτῶν ὑπὸ τὸν Ναπολ. Ζέρβα, καὶ κατὰ τὸ διάστημα 1952-1954 ὑπηρετήσε ὡς Ἐπιμελητής τῶν Ἀρχαιοτήτων. Διετέλεσε καθηγητὴς στὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν, Marburg, Heidelberg καὶ Pennsylvania. Ἐκανε ἀνασκαφὲς στὴν Ἀττική, Μεσσηνία, Θήρα, Γλᾶ, Μυκῆνες. Ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τὸ 1991, τῆς ὁποίας διετέλεσε Γραμματεὺς ἐπὶ τῶν Πρακτικῶν (2000-2002) καὶ Πρόεδρος (2004).

Δῶρον. Τιμητικὸς τόμος γιὰ τὸν καθηγητὴ Σπύρο Ἰακωβίδη (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Κέντρον Ἑρεῦνης τῆς Ἀρχαιότητος, Ἀθῆναι 2009). Πανεπιστήμιο Κύπρου, Φιλοσοφικὴ Σχολή. *Τελετὴ ἀναγόρευσης τοῦ Σπύρου Ἰακωβίδη σὲ Ἐπίμιο Διδάκτορα* (Λευκωσία 2010).

88. ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΑΛΕΞΙΟΥ (1921). Γεννήθηκε στὸ Ἡράκλειο καὶ σπούδασε στὴν Ἀθήνα, τὸ Παρίσι καὶ τὴ Χαϊδελβέργη. Διετέλεσε Ἐπιμελητής, Ὑφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Γενικὸς Ὑφορος (1949-1977). Ὑπηρετήσε στὴν ἀρχὴ στὴ Ρόδο καὶ κατόπιν στὴν Κρήτη, ὅπου διεξήγαγε σημαντικὲς ἀνασκαφὲς ποὺ συμπληρώνονται μὲ διεξοδικὲς δημοσιεύσεις. Τὸ 1977 ἐξελέγη

καθηγητής της δημόδους βυζαντινής, της ύστεροβυζαντινής φιλολογίας και της κρητικής λογοτεχνίας της άκμης στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Από πολύ νωρίς, παράλληλα πρὸς τὴν ἀρχαιολογία, ἀσχολήθηκε μὲ τὴ μελέτη τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας καὶ τὴν ἐκδοση κειμένων, ὅπως τοῦ Ἑρωτοκρίτου, τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, τοῦ ἔργου τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ, τοῦ ὁποίου ἀναδείχτηκε ἐξαίρετος μελετητής, ἐκδότης καὶ ἐρμηνευτής. Ἐκτὸς πολλῶν ἐιδικοτέρων μελετῶν γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ μᾶς ἔδωσε δύο πρωτοποριακὲς ἐκδόσεις του. Ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἔργα του εἶναι ἡ ρηξικέλευθη μεγάλη Ἑλληνική Λογοτεχνία. Ἀπὸ τὸν Ὅμηρο στὸν 20ὸ αἰῶνα (Στιγμὴ 2010), πού τελειώνει μὲ τὸν ποιητὴ Ρίτσο.

Ὁ Ἀλεξίου ἀποτελεῖ ἐπιστημονικὸ φαινόμενο. Ἔχοντας ἓνα πολὺ σημαντικό, διεθνῶς ἀναγνωρισμένο, ἔργο στὴν ἀρχαιολογία, ἡ ὁποία μὲ τὰ διοικητικὰ καθήκοντα πού τοῦ ἐπέβαλλε ἡ δημόσια θέση του τοῦ ἀπορροφούσε κάθε ἐλεύθερο χρόνο, καλλιέργησε ταυτόχρονα τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία καὶ τὴ μελέτη τῆς νεώτερης λογοτεχνίας μὲ τόση ἐπιστημοσύνη καὶ ἐμβρίθεια, ὥστε νὰ ἀναγνωρίζεται ὡς κρᾶτιστος ἀρχαιολόγος καὶ νεοελληνιστής. Καὶ ἄλλοι ἀρχαιολόγοι ἀσχολήθηκαν μὲ τὴ φιλολογία καὶ τὴ λογοτεχνία, ὁ Κουμανοῦδης, ὁ Ξανθουδίδης, ὁ Μηλιάδης, ὁ Καροῦζος, ὁ Παρασκευαΐδης. Ἀνάμεσά τους ὁ Ἀλεξίου ἀποτελεῖ μοναδικὴ περίπτωση.

Ἀφιέρωμα στὸν Στυλιανὸ Ἀλεξίου. *Ἀριάδνη* 5, 1989, ε'-ιδ' (Ν. Παναγιωτάκης). *Λεξικὸ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας* (ἐκδ. Πατάκη) στή λ.

89. ΣΕΡΑΦΕΙΜ (ΦΕΙΜΟΣ) ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗΣ (1923 - 20 Ὀκτωβρίου 1966). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὴ Μάκρη τῆς Μ. Ἀσίας. Σπούδασε στὴν Ἀθήνα, τὸ Παρίσι καὶ τὸ Princeton. Διετέλεσε Ἐπιμελητής καὶ Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1949-1966) καὶ ὑπηρετήσε στὴ Ρόδο ὑπὸ τὸν Ἰωάννη Κοντῆ, στὸ Ναύπλιο, τὴν Ἀκρόπολη, τὴ Μυτιλήνη καὶ πάλι στὸ Ναύπλιο. Εἶχε εὐρύτερη κλασικὴ μόρφωση, φιλολογικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ. Ὁ πρόωρος θάνατός του ὀφείλεται σὲ αὐτοκινητιστικὸ δυστύχημα.

Ἀ. Κ. Ὁρλάνδος, *ΠΑΕ* 1966, 2. *Ἱστορία* 160-161.

90. ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ (1919 - 30 Μαρτίου 1992). Γεννήθηκε στὴν Προύσα καὶ μεγάλωσε στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου ἔκανε τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς καὶ σπούδασε ἱστορία καὶ ἀρχαιολογία (1936-1940). Ὑπηρετήσε ὡς καθη-

γητής της Μέσης Έκπαίδευσης στο Διδυμότειχο (1941) και διέφυγε κατά την Κατοχή στη Μέση Ανατολή (1942-1945). Τò 1949 διορίστηκε Έπιμελητής τών Αρχαιοτήτων και ύπηρετησε στη Βέροια, τη Θεσσαλονίκη, την Καβάλα και την Κομοτηνή. Τò 1960 έγινε Έφορος τών Αρχαιοτήτων και τò 1961 τακτικός καθηγητής της Αρχαιολογίας στη Θεσσαλονίκη.

Με την έρευνα της Βεργίνας άρχισε νά ασχολείται ως φοιτητής και βοηθός του Κωνσταντίνου Ρωμαίου και την πρώτη άνασκαφή εκεί έκανε τò 1951, στη Μεγάλη Τούμπα. Συνέχισε τὰ έπόμενα χρόνια με έπιστέγασμα την άνακάλυψη του τάφου του Φιλίππου Β' της Μακεδονίας στις 8 Νοεμβρίου 1977.

Άμνιτός. Τιμητικός τόμος για τόν καθηγητή Μανόλη Άνδρόνικο (ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1987). E. N. Borza, Manolis Andronikos, *AJA* 96, 1992, 757-758. *Η λέξη* 125, γενάρης-φλεβάρης '95, 3-17 (κείμενα Μ. Άνδρόνικου, Άγγ. Δεληβορριά, Κώστα Γεωργουσόπουλου, Χρυσούλας Σατσόγλου Παλιαδέλη). Μανόλης Άνδρόνικος, *Τò Χρονικό της Βεργίνας* (ΜΙΕΤ, Άθήνα 1999).

91. ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΒΡΙΤΣΑΣ (1914). Γεννήθηκε στο Σπήλαιο Γρεβενών και σπούδασε αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και στη Γερμανία. Διορίστηκε στην Αρχαιολογική Έπηρεσία τò 1949 και ύπηρετησε στην Κομοτηνή, τη Μυτιλήνη, τις Κυκλάδες, τò Έθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, στην Κομοτηνή για δεύτερη φορά, την Άττική και τη Θεσσαλονίκη. Άνασκαφές διενήργησε στη Μυτιλήνη (1954) και στη Μεσημβρία της Θράκης (1966-1984).

92. ANNA ΜΑΡΑΒΑ-ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ (1915 - 5 Ίουνίου 2005). Γεννήθηκε στην Καλαμάτα και σπούδασε στην Άθήνα και τò Παρίσι. Διορίστηκε Έπιμελήτρια συλλογής ύφασμάτων και μικροτεχνίας στο Βυζαντινό Μουσείο τò 1950, θέση την όποία διατήρησε έως τη μετάθεσή της τόν Μάρτιο του 1967 στὰ Ίωάννινα. Τόν Μάρτιο του 1968 τέθηκε από τη δικτατορία σέ έξάμηνη διαθεσιμότητα, ή όποία παρατάθηκε για ένα άκόμη έξάμηνο και στις 19 Ίουνίου 1969 απολύθηκε από την Έπηρεσία.

* *Έργον* 2005, 10. Παναγιώτη Α. Βοκοτοπούλου, Άννα Μαραβά Χατζηνικολάου, *ΔΧΑΕ* 29, 2008, 9-12.

93. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΡΗΓΑ ΘΕΟΧΑΡΗΣ (1919 - 2 Δεκεμβρίου 1977). Γεννήθηκε στη Σκύρο. Σπούδασε αρχαιολογία στην Αθήνα και τη Γερμανία. Ύπηρετησε ως Έπιμελητής και Έφορος τών Αρχαιοτήτων (1950-1973) στην Αττική, την Εύβοια, και κυρίως στον Βόλο ως προϊστάμενος της Θ' Αρχαιολογικής Περιφέρειας. Τò 1973 έξελέγη καθηγητής της γενικής ιστορίας της Τέχνης του Τμήματος Αρχιτεκτόνων στην Πολυτεχνική Σχολή Θεσσαλονίκης και τò 1975 καθηγητής της προϊστορικής αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Πάννη Σακελλαράκη, *Δημήτρης Ρήγα Θεοχάρης (1919-1977). Τò μήνυμα της ζωής και του έργου του* (Αθήνα 1977). Νικ. Πλάτων, Δημήτριος Θεοχάρης (1919-1977), *Έλληνικά* 30, 1977-1978, 525-530. Γεώργιος Μπακαλάκης, Δημήτρης Ρ. Θεοχάρης, *Άνθρωπολογικά. Περιοδική έκδοση θεωρίας και πρακτικής* 2, 1981, 3-4. Γεώργιος Χουρμουζιάδης, Μνήμη καθηγητή Δ.Ρ. Θεοχάρη, αυτόθι 5-7. Μνήμη Δημητρίου Ρ. Θεοχάρη, *Ηρόος* (Ή Μικρή Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1987) (περιέχει κείμενα του Μ. Άνδρόνικου και του Δ.Ρ.Θ.). *Διεθνές Συνέδριο για την αρχαία Θεσσαλία στη μνήμη του Δημητρίου Ρ. Θεοχάρη* (Δημοσιεύματα του Αρχαιολογικού Δελτίου αρ. 48. ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ 1992) (περιέχει βιογραφικά κείμενα για τόν Δ.Ρ.Θ. της Μαρίας Θεοχάρη, του Γ. Χουρμουζιάδη και του Φ. Πέτσα). Κ. Kotsakis, Paths to modernity. Dimitrios R. Theocharis and the post-war Greek Prehistory, στòν τόμο D. Damaskos and D. Planzos (έκδ.), *A singular Antiquity. Archaeology and Hellenic identity in twentieth-century Greece* (Mouseio Benaki Suppl. 3, Athens 2008) 175-183.

94. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ (1916). Γεννήθηκε στò Ρέθυμνο και σπούδασε στη Θεολογική Σχολή της Αθήνας, της όποιας έγινε διδάκτωρ τò 1956. Ύπηρετησε στη Μέση Έκπαίδευση ως καθηγητής Θεολογίας και την 30 Δεκεμβρίου 1950 διορίστηκε Έπιμελητής Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στò Ήράκλειο Κρήτης. Τò 1959 μετατέθηκε στην Δ' Περιφέρεια Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τόν Πειραιά. Τόν Οκτώβριο του 1961 παραιτήθηκε για νά καταλάβει την έδρα της χριστιανικής και βυζαντινής αρχαιολογίας στò Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

95. ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ (1922). Γεννήθηκε στίς Θεσπιές. Σπούδασε ιστορία και αρχαιολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1943-1948). Ύπηρετησε ως Έπιμελητής Κλασικών Αρχαιοτήτων

(Βοιωτία-Εύβοια, 1951-1955 και Λακωνία-Άρκαδία, 1955-1965). Παράλληλα, κατά την περίοδο 1955-1957, με υποτροφία της γερμανικής κυβέρνησης (DAAD), έκανε σπουδές στην αρχαία και νεώτερη τέχνη, στα Πανεπιστήμια της Βόννης και της Κολονίας. Τò 1965 έξελέγη τακτικός καθηγητής της ιστορίας της Τέχνης (ή πρώτη έδρα της έπιστήμης αυτής που ιδρύθηκε σέ έλληνικό πανεπιστήμιο) και της μεσαιωνικής και νεώτερης τέχνης της Δύσης στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τò 1979 μετακλήθηκε στην ίδια έδρα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών, όπου δίδαξε έως την αποχώρησή του ως όμότιμος καθηγητής. Οί πρώτες δημοσιεύσεις του αφορούν την έλληνική αρχαιολογία και τέχνη. Οί από της έκλογής του στο πανεπιστήμιο αφορούν την ευρωπαϊκή τέχνη από την Άναγέννηση μέχρι τīs μέρες μας, καθώς και την έλληνική τέχνη του 19ου και του 20ού αιώνα. Τò 1991 έξελέγη τακτικό μέλος της Άκαδημίας Άθηνών.

Χρύσανθος Χρήστου. Άφιέρωμα (έπιμ. Α. Κωτίδη, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2006).

96. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ (1916 - 24 Νοεμβρίου 2011). Γεννήθηκε στη Σμύρνη και σπούδασε στην Άθήνα και στην Basel. Ύπηρετησε ως Έπιμελητής, Έφορος και Γενικός Έφορος τών Άρχαιοτήτων (1951-1981) στην Έφορεία Άρχαιοτήτων Όλυμπίας, όπου έκανε την έκθεση του μουσείου, στο Έθνικό Άρχαιολογικό Μουσείο ως διευθυντής του και διετέλεσε Γενικός Έφορος και Γενικός Έπιθεωρητής Άρχαιοτήτων και Άναστηλώσεως (1977-1981).

Ήλις: παρελθόν, παρόν και μέλλον. Πρακτικά έκδήλωσης πρòς τιμήν Ν. Γιαλούρη (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ήλείας, Πύργος 2009). * *Έργον* 2011, 9.

97. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΡΑΝΔΑΚΗΣ (1915 - 25 Φεβρουαρίου 2004). Γεννήθηκε στο Ρέθυμνο Κρήτης και σπούδασε στην Άθήνα και στην Ίταλία. Ύπηρετησε ως καθηγητής Μέσης Έκπαίδευσης και από τò 1951 έως τò 1966 ως Έπιμελητής και Έφορος τών Βυζαντινών Άρχαιοτήτων. Διετέλεσε καθηγητής της Βυζαντινής αρχαιολογίας από τò 1966 έως τò 1982 στα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης και Άθήνας και δημοσίευσε πολλές μελέτες και βιβλία, κυρίως για τὰ βυζαντινά μνημεία της Μάνης.

Ἀντίφωνον. Ἀφιέρωμα στὸν καθηγητὴ Ν. Β. Δρανδάκη (Θεσσαλονίκη 1994). Δικαίου Βαγιακάκου, Νικόλαος Β. Δρανδάκης, *Λακωνικαὶ Σπουδαὶ* 17, 2004, 448-463. Νικολάου Γκιολέ, Σοφίας Καλοπίση Βέρτη, Μαρίας Παναγιωτίδη, Νικόλαος Δρανδάκης. Ὁ βίος, ἡ προσωπικότητα καὶ τὸ ἐπιστημονικὸ του ἔργο, *ΔΧΑΕ* 26, 2006, 9-18. *Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο στὴ μνήμῃ Νικολάου Β. Δρανδάκη γιὰ τὴ βυζαντινὴ Μάνη. Καραβοστάσι Οἰτύλον, 21-22 Ἰουνίου 2008* (Σπάρτη 2008-2009).

98. ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΥ ΔΕΪΛΑΚΗ (1931 - 24 Ἰουλίου 2002). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα καὶ ἔκανε τὶς γυμνασιακὲς σπουδὲς στὴν Ἑλληνογαλλικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν. Σπούδασε ἀρχαιολογία στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Ἑθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ στὸ Λονδίνο. Διορίστηκε στὸν Κλάδο τὸ 1956 καὶ τοποθετήθηκε στὸ Ναύπλιο. Τὸ 1958 μετατέθηκε στὸν Βόλο καὶ τὸ 1960 ἐπανῆλθε στὸ Ναύπλιο. Τὸ 1966 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τῆς Ἐφορείας Ἱδιωτικῶν Συλλογῶν καὶ Ἀρχαιοπωλείων στὴν Ἀθήνα. Τὸ 1969 ἐπανῆλθε στὸ Ναύπλιο, τὸ 1973 μετατέθηκε στὸν Βόλο, ὅπου ἔμεινε ἕως τὸ 1975. Τὴ χρονιά αὐτὴ τοποθετήθηκε γιὰ τέταρτη φορὰ στὸ Ναύπλιο, ὅπου ἔμεινε ἕως τὸ 1978. Ἡ ἐπόμενη θέση τῆς ἦταν ἡ Διεύθυνση Ἀρχείου Μνημείων καὶ Δημοσιευμάτων τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας, ὅπου ἔμεινε ἕως τὸ 1985, πού ἀνέλαβε τὴν Ἐφορεία Παλαιοανθρωπολογίας καὶ Σπηλαιολογίας, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποχώρησε τὸ 1991.

* *Ἔργον* 2002, 10.

99. ΒΑΡΒΑΡΑ ΦΙΛΙΠΠΑΚΗ (1914 - 25 Ὀκτωβρίου 1997). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα ὅπου καὶ σπούδασε. Ἐργάστηκε στὴν Ἑταιρεία (1941-1942) καὶ στὴ Διεύθυνση Ἀναστηλώσεως (1943-1946). Τὸ 1946 πῆγε στὴν Ἀγγλία, ὅπου συνέχισε τὶς σπουδὲς τῆς κοντὰ στὸν John Davidson Beazley. Κατὰ τὸ διάστημα 1950-1956 ἐργάστηκε στὶς ἀνασκαφὲς τῆς Ἀγορᾶς (τὸ 1951-1952 στὸ Princeton). Διετέλεσε Ἐπιμελήτρια, Ἐφορος καὶ Γενικὴ Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων (1956-1979) καὶ ὑπηρέτησε στὴ Σάμο, τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο (Προϊστορικὴ Συλλογὴ), τοὺς Δελφοὺς καὶ πάλι στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο (Συλλογὴ ἀγγείων καὶ μικροτεχνίας). Κατὰ τὸ διάστημα 1977-1979 διετέλεσε διευθύντρια τοῦ Μουσείου.

* Βαρβάρα Θ. Φιλιππάκη, *Ὁ Μέντωρ* 44, 1997, 88-91. *Μνήμη Βαρβάρας Φιλιππάκη* (ΕΑΜ, Ἀθήνα 2000).

100. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ (1921 - 15 Δεκεμβρίου 2001). Γεννήθηκε στην Τρίπολη και σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Ύπηρετησε στη Μέση Εκπαίδευση και το 1956 διορίστηκε Έπιμελητής των Αρχαιοτήτων στη Ρόδο. Το 1965 έγινε Έφορος των Αρχαιοτήτων, το 1973 μετατέθηκε στην Καβάλα, όπου άσκησε και τα καθήκοντα Έπιθεωρητοῦ Πολιτισμοῦ. Έπὶ Γενικοῦ Έπιθεωρητοῦ Ν. Κοντολέοντος μετατέθηκε στην Κεντρικὴ Ύπηρεσία ὡς Διευθυντὴς Αρχαιοτήτων, θέση στην οποία ἔμεινε ἕως τὸ 1976, γιὰ νὰ μετατεθεῖ στοὺς ΕΑΜ ὡς Έφορος Γλυπτῶν. Τὸ 1980 έγινε διευθυντὴς τοῦ ΕΑΜ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποχώρησε στὶς 25 Φεβρουαρίου 1982 σύμφωνα μὲ τις διατάξεις τοῦ Ν. 1232/1982.

Γρηγορίου Κωνσταντινόπουλου, *Άγαπητοί μας ἀδελφοί* (ἔκδ. Αἰγόκερως, «8^{1/2}», Ἀθήνα 1988) (αὐτοβιογραφικό).

101. ΚΑΝΤΩ ΦΑΤΟΥΡΟΥ ΗΣΥΧΑΚΗ (1926). Γεννήθηκε στὴ Στεμνίτσα (Ύψους) τῆς Ἀρκαδίας. Σπούδασε στὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Γερμανία. Διορίστηκε στὴν Ύπηρεσία τὸ 1956 καὶ ὑπηρετήσε στὴν Ἄρτα καὶ κατόπιν στὴ Ρόδο. Τοποθετήθηκε στὴν Έφορεία Νεωτέρων Μνημείων εὐθύς ὡς δημιουργήθηκε τὸ 1964, διετέλεσε προϊσταμένη της ἕως τὴν ἀποχώρησή της τὸ 1978, χρονιὰ πού ἐξελέγη στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Κρήτης καθηγήτρια στὴν ἔδρα τῆς ἱστορίας τῆς Τέχνης.

102. ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΝΔΡΕΙΩΜΕΝΟΥ (1933). Γεννήθηκε στὴν Καβάλα καὶ σπούδασε στὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Χαϊδελβέργη. Διορίστηκε στὴν Ύπηρεσία τὸ 1956 καὶ ὑπηρετήσε διαδοχικῶς στὴ Χαλκίδα, Ἀθήνα (Ἀττικὴ), Δελφούς, Βέροια, στὴν Έφορεία Ἀρχαιοπωλείων καὶ Ἰδιωτικῶν Συλλογῶν, τὴ Θήβα, τὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο καὶ πάλι στὴ Θήβα. Διεξήγαγε πολλὲς καὶ σημαντικὲς ἀνασκαφές.

103. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ (1932). Γεννήθηκε στὸν Πειραιά, ὅπου ἔκανε τὶς ἐγκύκλιες σπουδές. Σπούδασε ἀρχαιολογία στὴν Ἀθήνα, τὴ Lyon (J. Pouilloux) καὶ τὸ Παρίσι (L. Robert). Διετέλεσε Έπιμελητὴς καὶ Έφορος τῶν Αρχαιοτήτων (1959-1994) καὶ ὑπηρετήσε στὴν Εὐβοία, Μυτιλήνη (νησιὰ Β. Αἰγαίου), Δελφούς, Πάτρα, Ἐθνικὸ Μουσεῖο καὶ Ἀττικὴ. Τὸ 1988 ἐξελέγη

Γενικός Γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τὸ 1998 ξένος ἐταῖρος τοῦ Institut de France (Académie des Inscriptions et Belles Lettres), τὸ 2000 ἐξελέγη τακτικὸ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὸ 2003-2008 ἐξελέγη Γραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῶν Δημοσιευμάτων καὶ τὸ 2010 Γενικός Γραμματεὺς τῆς.

104. ΟΛΓΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ (1931). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἔκανε τὶς πανεπιστημιακὲς σπουδές, τὶς ὁποῖες συνέχισε στὸ Παρίσι. Διορίστηκε στὸν Κλάδο τὸ 1959 καὶ ὑπηρετήσε στὸ Ναύπλιο, τὴν Ἀθήνα, τὴ Θεσσαλονίκη, τὴ Θήβα καὶ τὸ ΕΑΜ, τοῦ ὁποῖου διετέλεσε διευθύντρια (1982-1994).

Καλλίστευμα. Μελέτες πρὸς τιμὴν τῆς Ὁλγας Τζάχου-Ἀλεξανδρῆ (ΥΠΠΟ-ICOM, Ἀθήνα 2001).

105. ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (1927). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἔκανε τὶς ἐγκύκλιες καὶ πανεπιστημιακὲς σπουδές, τὶς ὁποῖες συνέχισε στὶς ΗΠΑ, τὴ Γαλλία, τὴν Ἀγγλία καὶ τὴ Γερμανία. Διορίστηκε στὴν Ὑπηρεσία τὸ 1959 καὶ ὑπηρετήσε ἐξ ἀρχῆς στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο ὡς Ἐπιμελήτρια καὶ ἀπὸ τὸ 1964 ὡς διευθύντριά του. Δικό της ἐπίτευγμα εἶναι ἡ στέγαση τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου στὸ *Ἰλίον Μέλαθρον*.

35 χρόνια στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο. Τιμητικὴ ἐκδήλωση γιὰ τὴ Μάντω Οἰκονομίδου. Ὁβολὸς 1 (Ἀθήνα 1997). *Χαρακτήρ. Ἀφιέρωμα στὴ Μάντω Οἰκονομίδου* (ΥΠΠΟ-ΤΑΠΑ, Ἀθήνα 1996). *Μάντω Οἰκονομίδου, Τοσίτσα 1 (1953-1994), Μνήμες, Α'* (Εὐθύνη-Ἀναλόγιο, Ἀθῆναι 2009) (αὐτοβιογραφικὸ)· τῆς ἰδίας, *Χρονολογικὸς πίνακας δημοσιεύσεων, 1961-2009* (Ἀθήνα χ.χ.).

106. ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗ ΣΙΓΑΝΙΔΟΥ (1928 - 23 Μαρτίου 1995). Γεννήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη. Σπούδασε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ Λονδίνο. Διορίστηκε τὸ 1959 στὴν Ὑπηρεσία καὶ ὑπηρετήσε στὴ Μακεδονία, ὡς Ἐπιμελήτρια στὴν Καβάλα καὶ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ ὡς Ἐφορος στὴν Ἑδεσσα. Οἱ μελέτες τῆς ἀφοροῦν θέματα τῆς Μακεδονίας.

Α. Παπαευθυμίου-Παπανθίμου, Α. Πιλάλη-Παπαστερίου, Μαρία Σιγανίδου, *Μακεδονικά* 29, 1993-1994, 423-424. *Μνείας Χάριν. Τόμος στὴ μνήμη Μαρίας Σιγανίδου* (ΙΖ' Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων, Θεσσαλονίκη 1998).

107. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΟΥ (1935). Γεννήθηκε στην Άλεξανδρούπολη και σπούδασε στα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης, Basel και Freiburg. Διορίστηκε στην Ύπηρεσία το 1959 και υπηρέτησε στην Καβάλα, την Κεντρική Ύπηρεσία, τη Βέροια, τη Θεσσαλονίκη, διετέλεσε Διευθύντρια Άρχαιοτήτων (1991-1993), Έφορος Γλυπτών του ΕΑΜ και πρόεδρος του ΔΣ του ΤΑΠΑ (2004-2006).

108. ΜΥΡΤΑΛΗ ΑΧΕΙΜΑΣΤΟΥ (1935). Γεννήθηκε στη Λευκάδα και σπούδασε στην Αθήνα, το Παρίσι και τη Βιέννη. Ύπηρετησε στη Μέση Εκπαίδευση (1958-1960) και από το 1960 και πέραν ως Έπιμελήτρια και Έφορος Βυζαντινών Άρχαιοτήτων στην Αθήνα και τη Ζάκυνθο, ως προϊσταμένη της Έφορείας Βυζαντινών Άρχαιοτήτων Νήσων Αιγαίου (1967-1969), Ήπειρου, Αιτωλοακαρνανίας και Ιονίων Νήσων (1969-1976), του Κέντρου Συντηρήσεως Άρχαιοτήτων (1976-1977), της Έφορείας Βυζαντινών Άρχαιοτήτων Κυκλάδων και ως διευθύντρια του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών (1983-1995).

109. ΦΩΤΕΙΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ (1931). Γεννήθηκε στην Αθήνα, όπου έκανε σπουδές αρχαιολογίας. Διορίστηκε στον Κλάδο το 1960 και υπηρέτησε διαδοχικά στη Θεσσαλονίκη, τις Κυκλάδες, τους Δελφούς και πάλι στις Κυκλάδες.

Φωτεινής Ζαφειροπούλου, *Διά Σῦρον, Νάξον, Ίον, Οἶαν-Θήραν* (ἐκδ. Σῆμα, χ.χ.) (αὐτοβιογραφικό).

110. ΦΑΝΗ ΔΡΟΣΟΓΙΑΝΝΗ (1930). Γεννήθηκε στην Αθήνα και έκανε σπουδές στην Όξφόρδη και το Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Διορίστηκε Έπιμελήτρια Βυζαντινών Άρχαιοτήτων στην Ύπηρεσία το 1960 και υπηρέτησε διαδοχικώς στο Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών, τη Θεσσαλονίκη, την Κόρινθο, την Κεντρική Ύπηρεσία, τη Λάρισα, την Έφορεία Νεωτέρων Μνημείων, πάλι στην Κόρινθο, την Έφορεία Άρχαιοπωλείων και την Έφορεία Βυζαντινών Άρχαιοτήτων Κυκλάδων.

111. ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ (1936). Γεννήθηκε στην Τρίπολη. Σπούδασε αρχαιολογία στην Αθήνα, στη Βόννη και στο Tübingen. Διορίστηκε το 1960

και υπηρέτησε στο Έθνικό Μουσείο, τη Θεσσαλονίκη, την Ακρόπολη, την Κεντρική Υπηρεσία (δυο φορές), την Ολυμπία, το Ναύπλιο, την Ακρόπολη προσωρινώς, την Έφορεία Αρχαιοπωλείων, την Έφορεία Αρχαιοτήτων Αθηνών και το Έθνικό Μουσείο, του οποίου διετέλεσε διευθύντρια.

112. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΤΟΥΛΟΥΠΑ (1924). Γεννήθηκε στην Αθήνα. Τις εγκύκλιες σπουδές έκανε στη Γερμανική Σχολή Αθηνών και σπούδασε αρχαιολογία στην Αθήνα, τη Ρώμη και το Βερολίνο. Υπηρέτησε στη Μέση Εκπαίδευση και ως Έκτακτος στο ΕΑΜ. Διορίστηκε στην Υπηρεσία το 1960 και τοποθετήθηκε διαδοχικώς στην Κέρκυρα (1961), τη Θήβα (1963), το ΕΑΜ (1965), τα Ιωάννινα (1972), την Κεντρική Υπηρεσία (1975), τη Χαλκίδα (1976) και στην Ακρόπολη ως διευθύντρια (1982-1989).

113. ΧΡΙΣΤΟΣ ΝΤΟΥΜΑΣ (1933). Γεννήθηκε στην Πάτρα, όπου έκανε τις εγκύκλιες σπουδές. Σπούδασε στην Αθήνα και κατά το διάστημα 1966-1968 στο Λονδίνο. Διετέλεσε Έπιμελητής και Έφορος των Αρχαιοτήτων (1960-1980), και υπηρέτησε στις Κυκλάδες και τη Θήρα (1968-1973), την Ακρόπολη, την Κεντρική Υπηρεσία, τη Δωδεκάνησο και το Έθνικό Μουσείο. Το 1984 απέχωρησε από την Υπηρεσία μετά την εκλογή του στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Κύριο έργο του ή ανασκαφή στο Άκρωτήρι Θήρας, στην οποία διαδέχτηκε τον Σπυριδώνα Μαρινάτο.

Αργοναύτης. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Χρίστο Γ. Ντούμα από τους μαθητές του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1980-2000) (Καθημερινή Α.Ε., Αθήνα, 2003).

114. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΘ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ (1924). Γεννήθηκε στην Αθήνα όπου έκανε τις εγκύκλιες και τις πανεπιστημιακές σπουδές τις οποίες συνέχισε στο Tübingen με υποτροφία της γερμανικής κυβέρνησης (DAAD). Έργαστηκε ως Έκτακτος Έπιστημονικός υπάλληλος στο ΕΑΜ (1951-1959) και διορίστηκε στον Κλάδο το 1960. Υπηρέτησε ως Έπιμελητής και Έφορος των Αρχαιοτήτων στην Ολυμπία (1960-1969), τη Σπάρτη (1970), διώχτηκε και φυλακίστηκε από το καθεστώς της 21 Απριλίου (1971-1972) και απολύθηκε μετά την αποφυλάκισή του (1973-1974). Αποκαταστάθηκε στη θέση του το 1974, υπηρέτησε στην Κεντρική Υπηρεσία και κατόπιν τοπο-

θετήθηκε στην Έφορεία Έναλίων Αρχαιοτήτων· στη συνέχεια ανέλαβε την Έφορεία Ακροπόλεως (1981-1982). Τελευταία θέση του ήταν το Έλληνικό Κέντρο Έποβρύχιας Αρχαιολογίας Πύλου (1982-1987), τοῦ ὁποῖου εἶχε τὴ διεύθυνση. Γνωστότατη εἶναι ἡ μεγάλη του ἔρευνα τοῦ σπηλαίου τοῦ Διροῦ στὴ Μάνη.

115. ΚΩΣΤΗΣ ΔΑΒΑΡΑΣ (1933). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα. Σπούδασε στὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Γερμανία. Ὑπηρετήσε ὡς Ἐπιμελητὴς καὶ Ἐφορος Αρχαιοτήτων στὴν Κρήτη (Χανιά, Ἅγιος Νικόλαος), τὴ Λακωνία καὶ τὴν Πάτρα. Τὸ 1993 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας.

Philistor, studies in honor of Costis Davaras (INSTAP, Philadelphia 2012).

116. ΜΥΡΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ (1922). Γεννήθηκε στὸ Ἡράκλειο Κρήτης. Σπούδασε Θεολογία. Διορίστηκε στὴν Ὑπηρεσία τὸ 1960 καὶ ὑπηρετήσε στὸ Ἡράκλειο, στὴ Θεσσαλονίκη μὲ ἰδιαίτερη ἀρμοδιότητα τὸ Ἅγιον Ὄρος κατὰ τὶς ἑορτὲς τῆς χιλιετηρίδος, στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο ὡς προϊστάμενος καὶ στὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία ὡς διευθυντὴς Βυζαντινῶν Αρχαιοτήτων.

117. ΕΥΓΕΝΙΑ ΛΕΒΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ (1935). Γεννήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου ἔκανε καὶ τὶς σπουδὲς της. Διορίστηκε στὴν Ὑπηρεσία τὸ 1960 καὶ ὑπηρετήσε στὴν Καβάλα καὶ τὴ Θεσσαλονίκη.

118. ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ OECKLAND (1937 - 21 Δεκεμβρίου 2002). Γεννήθηκε στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης. Σπούδασε στὴν Ἀθήνα, τὸ Μόναχο καὶ τὴ Χαϊδελβέργη. Ὑπηρετήσε ὡς Ἐπιμελήτρια Βυζαντινῶν Αρχαιοτήτων στὴν Κρήτη καὶ στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο. Τὸ 1969 ἀποχώρησε ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία ἐξ αἰτίας τοῦ καθεστῶτος καὶ ἐπανῆλθε τὸ 1975. Τὸ 1977 ἀποχώρησε ὁριστικῶς ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία καὶ διορίστηκε ὡς εἰδικὴ ἐπιστῆμων στὸ Πανεπιστήμιο Κρήτης, στὸ ὁποῖο τὸ 1985 ἔγινε ἀναπληρώτρια καθηγήτρια καὶ τὸ 1994 τακτικὴ τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας.

Ὅλγας Γκράτσιου, Μνήμη Στέλλας Παπαδάκη Oekland, Ἀριάδνη 10, 2004, 9-10. *Ψηφίδες. Μελέτες ἱστορίας, ἀρχαιολογίας καὶ τέχνης. Στὴ μνήμη τῆς Στέλλας Παπα-*

δάκη *Oekland* (έπιμ. Όλγας Γκράτσιου - Χρήστου Λούκου, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ήράκλειο 2009).

119. ΑΓΓΕΛΟΣ ΛΙΑΓΚΟΥΡΑΣ (1926). Γεννήθηκε στην Όλυμπία και σπούδασε στὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Lyon. Ἀρχικὰ ὑπηρέτησε στὴ Μέση Ἐκπαίδευση ὡς φιλόλογος στὸ Πελόπιον, τὸν Πύργο καὶ τὴν Πάτρα, καὶ κατὰ τὸ διάστημα 1958-1959 μετεκπαιδεύτηκε στὸ Βαρβάκειο. Τὸ 1960 διορίστηκε στὴν Ὑπηρεσία καὶ ὑπηρέτησε διαδοχικῶς στὸν Βόλο, τὶς Ἐφορεῖες Ἀττικῆς καὶ Ἀθηνῶν, τὴν Καβάλα, τὴν Όλυμπία, πάλι στὴν Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς καί, τέλος, πάλι στὴν Όλυμπία (1983-1989).

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΟΡΛΑΝΔΟΣ (23 Δεκ. 1887 - 6 Ὀκτ. 1979). Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα καὶ καταγόταν ἀπὸ τὸν Ἰω. Ὁρλάνδο, πρόεδρο τοῦ Βουλευτικοῦ κατὰ τὸν Ἀγώνα. Σπούδασε ἀρχιτεκτονικὴ καὶ φιλολογία στὴν Ἀθήνα. Κατὰ τὸ διάστημα 1910-1917 διετέλεσε ἀρχιτέκτων τῆς Ἀναστηλώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως ὑπὸ τὸν Ν. Μπαλάνο, Διευθυντῆς Ἀναστηλώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς Ἑλλάδος (πλὴν Ἀκροπόλεως) κατὰ τὸ διάστημα 1920-1942, Διευθυντῆς Ἀναστηλώσεως τῶν ἀρχαίων καὶ ἱστορικῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 1942 ὡς τὸ 1958, τακτικὸς καθηγητῆς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μορφολογίας καὶ ρυθμολογίας τοῦ Πολυτεχνείου (1919-1940), τακτικὸς καθηγητῆς τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Πολυτεχνείου (1943-1958) καὶ τακτικὸς καθηγητῆς τῆς βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1939-1958), διορισμένο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τὸ 1950 καὶ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς ἀπὸ τὸ 1956 ὡς τὸ 1966. Ὡς καθηγητῆς μόρφωσε καὶ ἔδωσε κατεύθυνση στοὺς μαθητὲς του, ἀρχιτέκτονες καὶ ἀρχαιολόγους, καὶ οἱ ἰδέες του γιὰ τὴν ἀναστήλωση τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν βυζαντινῶν μνημείων κυριάρχησαν καὶ ἐφαρμόστηκαν χωρὶς ἀντίρρηση. Μὲ τὴν ἀνασκαφικὴ καὶ συγγραφικὴ του δράση καλύπτει ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιολογίας, ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ ἐποχὴ μέχρι τοῦ 19ου αἰ. καὶ ὡς διευθυντῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ ὑπουργείου Παιδείας καθόρισε γιὰ μεγάλο διάστημα τὴ μορφή τῶν περισσότερων ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ δημιούργησε ἀρχιτεκτονικὴ παράδοση. Ὁ Ὁρλάνδος πρόσφερε στὴν Ἑταιρεία μεγάλες ὑπηρε-

σίες με τὸ ἐπιστημονικὸ τοῦ κύρος καὶ ἡ περίοδος τῆς γραμματείας τοῦ ὑπῆρξε ἐποχὴ ἀκμῆς στὶς ἀνασκαφές, τὶς ἀναστηλώσεις, τὶς δημοσιεύσεις. Μετὰ τὸν Κουμανούδη ἦταν ἡ σημαντικότερη μορφή τῆς Ἑταιρείας.

Χαριστήριον εἰς Ἀναστάσιον Κ. Ὁρλάνδον, 4 τόμοι (BAE 54, 1965-1968). *Ἀναστάσιος Κ. Ὁρλάνδος, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργο του* (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1978).

ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ¹

- 1827-1828 *Αντικυβερνητική Έπιτροπή τῆς Ἑλλάδος* (3 Ἀπρ. 1827 - 20 Ἰαν. 1828). Γεώργιος Μαυρομυχάλης • Ἰωάννης Μ. Μιλαίτης • Ἰωαννούλης Ν. Νάκος. Γεν. Γραμματεὺς Γεώργιος Γλαράκης. Γραμματεὺς Δικαίου καὶ Παιδείας Γεράσιμος Κώστας, 30 Μαΐου 1827 • Μιχαὴλ Σοῦτζος 7 Ὀκτ. 1827.
- 1828-1831 *Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Καποδίστριας* (20 Ἰαν. 1828 - 27 Σεπτ. 1831). Γραμματεὺς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Νικόλαος Χρυσόγελος, 12 Σεπτ. 1829 • Βιάρος Καποδίστριας, 4 Φεβρ. 1831 • Νικόλαος Χρυσόγελος, 27 Μαρτ. 1831.
- 1831 *Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος* (27 Σεπτ. 1831 - 7 Δεκ. 1831). Αὐγουστίνος Α. Καποδίστριας • Θεόδωρος Κολοκοτρώνης • Ἰωάννης Κωλέττης.
- 1831-1832 *Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος* (10 Δεκ. 1831 - 27 Μαρτ. 1832). Γεώργιος Κουντουριώτης • Ἰωάννης Κωλέττης • Ἀνδρέας Ζαΐμης.
- 1831-1832 *Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως* (8 Δεκ. 1831 - 27 Μαρτ. 1832). Αὐγουστίνος Α. Καποδίστριας.
- 1832-1833 *Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος* (28 Μαρτ. 1832 - 24 Ἰαν. 1833). Θεόδωρος Κολοκοτρώνης • Ἀνδρέας Ζαΐμης • Ἰωάννης

---

1. Οἱ μέχρι τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1960 κυβερνητικοὶ προϊστάμενοι τῆς Ὑπηρεσίας εἶναι οἱ Γραμματεῖς ἢ ὑπουργοὶ Ἐκκλησιαστικῶν, Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως,

Παιδείας κλπ. τοῦ γενικὰ ἀποκαλούμενου ὑπουργείου Παιδείας. Ἡ Ὑπηρεσία ἐπανῆλθε στὸ ὑπουργεῖο Παιδείας στὶς 21 Ἰουνίου 2012.

Κωλέττης • Άνδρέας Μεταξᾶς • Βασίλειος Μπουντούρης • Δημήτριος Καμπάνης • Γεώργιος Κουντουριώτης • Δημήτριος Πλαπούτας • Δημήτριος Ύψηλάντης • Σπυρίδων Τρικούπης • Άθανάσιος Λιδωρίκης • Κωνσταντίνος Μπότσαρης. Γραμματεὺς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Ἰάκωβος Ρίζος Νερουλός, 30 Ἀπρ. 1832.

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

- 1833 *Πρωθ. Σπυρίδων Τρικούπης. Ἰάκωβος Ρίζος Νερουλός* (25 Ἰαν. 1833) • Σπυρίδων Τρικούπης (3 Ἀπρ. 1833).
- 1833-1834 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Κωνσταντίνος Σχινᾶς* (12 Ὀκτ. 1833) • Ἰάκωβος Ρίζος Νερουλός (8 Αὐγ. 1834).
- 1837 *Πρωθ. Ἰγνάτιος φὸν Ρούντχαρτ. Ἀναστάσιος Πολυζωΐδης* (12 Ἀπρ. 1837).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΟΘΩΝΟΣ

- 1837-1839 *Πρωθ. Ὅθων. Γεώργιος Γλαράκης* (29 Νοεμβ. 1837) • Νικόλαος Θεοχάρης (30 Δεκ. 1839).
- 1841 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος. Μαυροκορδάτος. Σπυρίδων Βαλέττας* (24 Ἰουν. 1841).
- 1841 *Πρωθ. Ὅθων. Ἰάκωβος Ρίζος Νερουλός* (11 Αὐγ. 1841).
- 1843-1844 *Πρωθ. Ἀνδρέας Μεταξᾶς. Μιχαήλ Σχινᾶς* (3 Σεπτ. 1843) • Λέων Μελάς (12 Φεβρ. 1844).
- 1844 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Σπυρίδων Τρικούπης* (30 Μαρτ. 1844).
- 1844-1847 *Πρωθ. Ἰωάννης Κωλέττης. Ἰωάννης Κωλέττης* (6 Αὐγ. 1844) • Κωνσταντίνος Κανάρης (2 Νοεμβ. 1846) • Ἰωάννης Κωλέττης (15 Ἰαν. 1847) • Γεώργιος Γλαράκης (6 Ἀπρ. 1847).
- 1847 *Πρωθ. Κίτσος Τζαβέλλας. Γεώργιος Γλαράκης* (5 Σεπτ. 1847).
- 1848 *Πρωθ. Γεώργιος Κουντουριώτης. Δρόσος Μανσόλας* (8 Μαρτ. 1848) • Ἀναστάσιος Μαυρομυχάλης (25 Ἰουν. 1848).

- 1848 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Κανάρης*. Δημήτριος Καλλιφρονᾶς (15 Ὀκτ. 1848).
- 1849-1852 *Πρωθ. Ἀνδρέας Κριεζής*. Νικόλαος Χρυσόγελος (12 Δεκ. 1849) • Ἀναστάσιος Λόντος (12 Δεκ. 1849) • Πέτρος Δελιγιάννης (23 Ἰουλ. 1850) • Νικόλαος Κορφιοτάκης (4 Αὐγ. 1850) • Ἀνδρόνικος Πάϊκος (21 Αὐγ. 1850) • Παναγιώτης Βάρβογλης (24 Μαΐου 1851) • Σταῦρος Βλάχος (16 Ἰαν. 1852).
- 1854 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος*. Γεώργιος Ψύλλας (16 Μαΐου 1854) • Πέτρος Ἀργυρόπουλος (27 Ἰουλ. 1854).
- 1855 *Πρωθ. Δημήτριος Βούλγαρης*. Μιχαήλ Ποτλῆς (22 Σεπτ. 1855) • Ἀθανάσιος Μιαούλης (3 Ὀκτ. 1855) • Χαράλαμπος Χριστόπουλος (5 Ὀκτ. 1855).
- 1857-1860 *Πρωθ. Ἀθανάσιος Μιαούλης*. Χαράλαμπος Χριστόπουλος (13 Νοεμβ. 1857) • Θρασύβουλος Ζαΐμης (29 Μαΐου 1859), Ἀνδρέας Κουντουριώτης (3 Σεπτ. 1859) • Μιχαήλ Ποτλῆς (18 Ἀπρ. 1860).
- 1862 *Πρωθ. Γενναῖος Κολοκοτρώνης*. Δημήτριος Χατζῆσκος (26 Μαΐου 1862).

ΠΡΟΣΩΡΙΝΕΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ

- 1862-1863 *Πρωθ. Δημήτριος Βούλγαρης*. Ἐπαμεινώνδας Δεληγιώργης (11 Ὀκτ. 1862) • Διομήδης Κυριακοῦ (8 Φεβρ. 1863).
- 1863 *Πρωθ. Ζήνων Βάλβης*. Κωνσταντῖνος Δόσιος (13 Φεβρ. 1863).
- 1863 *Πρωθ. Διομήδης Κυριακοῦ*. Δημήτριος Καλλιφρονᾶς (27 Μαρτ. 1863).
- 1863 *Πρωθ. Μπενιζέλος Ροῦφος*. Δημήτριος Καλλιφρονᾶς (29 Ἀπρ. 1863) • Βασίλειος Νικολόπουλος (21 Ἰουν. 1863).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α΄

- 1863 *Πρωθ. Δημήτριος Βούλγαρης*. Ἀθανάσιος Πετσάλης (25 Ὀκτ. 1863).

- 1864 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Κανάρης. Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος* (5 Μαρτ. 1864).
- 1864 *Πρωθ. Ζήνων Βάλβης. Ἰωάννης Παπαζαφειρόπουλος* (16 Ἀπρ. 1864).
- 1864 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Κανάρης. Ἀνδρέας Λόντος* (26 Ἰουλ. 1864).
- 1865 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Ἀνδρέας Λόντος* (2 Μαρτ. 1865) • *Κωνσταντῖνος Λομβάρδος* (16 Μαρτ. 1865) • *Λυκοῦργος Κρεστενίτης* (2 Ἀπρ. 1865) • *Παῦλος Καλλιγᾶς* (24 Σεπτ. 1865).
- 1865 *Πρωθ. Ἐπαμεινώνδας Δεληγιώργης. Δημήτριος Καλλιφρονᾶς* (20 Ὀκτ. 1865).
- 1865 *Πρωθ. Δημήτριος Βούλγαρης. Ἀνδρέας Κουντουριώτης* (3 Νοεμβ. 1865).
- 1865 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Κωνσταντῖνος Λομβάρδος* (6 Νοεμβ. 1865).
- 1865 *Πρωθ. Ἐπαμεινώνδας Δεληγιώργης. Σπυρίδων Ἀντωνόπουλος* (13 Νοεμβ. 1865).
- 1865-1866 *Πρωθ. Μπενιζέλος Ροῦφος. Κωνσταντῖνος Δαρσιώτης* (28 Νοεμβ. 1865) • *Μπενιζέλος Ροῦφος* (26 Ἰαν. 1866) • *Σπυρίδων Ἀντωνιάδης* (24 Μαΐου 1866).
- 1866 *Πρωθ. Δημήτριος Βούλγαρης. Δημήτριος Δρόσος* (9 Ἰουν. 1866).
- 1866 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Χαράλαμπος Χριστόπουλος* (18 Δεκ. 1866).
- 1867 *Πρωθ. Ἀριστείδης Μωραϊτίνης. Ἰωάννης Μεσσηνέζης* (20 Δεκ. 1867).
- 1868 *Πρωθ. Δημήτριος Βούλγαρης. Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης* (25 Ἰαν. 1868) • *Πέτρος Δηλιγιάννης* (31 Μαΐου 1868).
- 1869-1870 *Πρωθ. Θρασύβουλος Ζαΐμης. Δημήτριος Σαράβας* (25 Ἰαν. 1869) • *Ἀνδρέας Αὐγερινός* (27 Δεκ. 1869) • *Δημήτριος Σαράβας* (10 Ἰαν. 1870).

- 1870 *Πρωθ. Έπαμεινώνδας Δεληγιώργης. Μιχαήλ Άντωνόπουλος* (9 Ίουλ. 1870).
- 1870-1871 *Πρωθ. Άλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Περικλῆς Πετράκης* (3 Δεκ. 1870) • *Άθανάσιος Πετμεζᾶς* (2 Φεβρ. 1871) • *Σωτήριος Σωτηρόπουλος* (30 Ίουν. 1871).
- 1871 *Πρωθ. Θρασύβουλος Ζαῖμης. Φίλων Φίλωνος* (28 Όκτ. 1871).
- 1871 *Πρωθ. Δημήτριος Βούλγαρης. Άνδρέας Νοταρᾶς* (25 Δεκ. 1871).
- 1872 *Πρωθ. Έπαμεινώνδας Δεληγιώργης. Δημήτριος Δρόσος* (8 Ίουλ. 1872) • *Δημήτριος Μαυροκορδάτος* (29 Ίουλ. 1872) • *Δημήτριος Δρόσος* (17 Όκτ. 1872) • *Δημήτριος Καλλιφρονᾶς* (25 Δεκ. 1872).
- 1874 *Πρωθ. Δημήτριος Βούλγαρης. Ίωάννης Βαλασόπουλος* (9 Φεβρ. 1874).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΟΜΕΝΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (ΔΕΔΗΛΩΜΕΝΗΣ)

- 1875 *Πρωθ. Χαρίλαος Τρικούπης. Δημήτριος Ράλλης* (27 Άπρ. 1875).
- 1875 *Πρωθ. Άλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Γεώργιος Μίλησης* (15 Όκτ. 1875).
- 1876 *Πρωθ. Έπαμεινώνδας Δεληγιώργης. Θάνος Κανακάρης* (26 Νοεμβ. 1876).
- 1876 *Πρωθ. Άλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Γεώργιος Μίλησης* (1 Δεκ. 1876).
- 1877 *Πρωθ. Έπαμεινώνδας Δεληγιώργης. Θάνος Κανακάρης* (26 Φεβρ. 1877) • *Γεράσιμος Ζωχιός* (23 Άπρ. 1877).
- 1877 *Πρωθ. Άλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Άνδρέας Νοταρᾶς* (19 Μαΐου 1877).
- 1877 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Κανάρης. Θεόδωρος Δηληγιάννης* (26 Μαΐου 1877).
- 1878 *Πρωθ. Άλέξανδρος Κουμουνδοῦρος. Θεόδωρος Δηληγιάννης*

- (11 Ἰαν. 1878) • Γεώργιος Μπούμπουλης (26 Μαΐου 1878) • Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος (22 Ἰουν. 1878).
- 1878 *Πρωθ. Χαρίλαος Τρικούπης*. Νικόλαος Μαυροκορδάτος (21 Ὀκτ. 1878).
- 1878-1879 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος*. Ἀνδρέας Αὐγερινός (26 Ὀκτ. 1878) • Δημήτριος Γρίβας (14 Ἀπρ. 1879) • Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος (8 Ἰουν. 1879).
- 1880 *Πρωθ. Χαρίλαος Τρικούπης*. Νικόλαος Μαυροκορδάτος (10 Μαρτ. 1880).
- 1880-1881 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος*. Νικόλαος Παπαμιχαλόπουλος (13 Ὀκτ. 1880) • Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος (26 Μαΐου 1881) • Σπυρίδων Ρώμας (4 Ἰουν. 1881) • Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος (30 Ἰουν. 1881) • Νικόλαος Παπαμιχαλόπουλος (6 Ἰουλ. 1881).
- 1882-1885 *Πρωθ. Χαρίλαος Τρικούπης*. Κωνσταντῖνος Λομβάρδος (3 Μαρτ. 1882) • Δημήτριος Βουλπιώτης (12 Ἰουλ. 1883) • Κωνσταντῖνος Λομβάρδος (27 Φεβρ. 1885).
- 1885 *Πρωθ. Θεόδωρος Δηληγιάννης*. Ἀντώνιος Ζυγομαλάς (19 Ἀπρ. 1885) • Ἀριστομένης Κοντογούρης (8 Ὀκτ. 1885).
- 1886 *Πρωθ. Δημήτριος Βάλβης*. Μιλτιάδης Βενιζέλος (30 Ἀπρ. 1886).
- 1886-1890 *Πρωθ. Χαρίλαος Τρικούπης*. Παναγιώτης Μανέτας (9 Μαΐου 1886) • Γεώργιος Θεοτόκης (5 Σεπτ. 1886) • Δημήτριος Βουλπιώτης (26 Δεκ. 1886) • Γεώργιος Θεοτόκης (15 Φεβρ. 1889) • Θάνος Κανακάρης (30 Ἰουλ. 1890) • Δημήτριος Βουλπιώτης (18 Σεπτ. 1890).
- 1890-1891 *Πρωθ. Θεόδωρος Δηληγιάννης*. Ἀχιλλεὺς Γεροκωστόπουλος (24 Ὀκτ. 1890) • Λεωνίδα Δεληγεώργης (19 Ἀπρ. 1891).
- 1892 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Κωνσταντόπουλος*. Κωνσταντῖνος Παπαμιχαλόπουλος (18 Φεβρ. 1892).
- 1892 *Πρωθ. Χαρίλαος Τρικούπης*. Κωνσταντῖνος Κοσσονᾶκος (19 Ἰουν. 1892) • Στέφανος Σκουλούδης (26 Ἰουλ. 1892).

- 1893 *Πρωθ. Σωτήριος Σωτηρόπουλος*. Ἀθανάσιος Εὐταξίας (3 Μαΐου 1893).
- 1893 *Πρωθ. Χαρίλαος Τρικounης*. Δημήτριος Καλλιφρονᾶς (30 Ὀκτ. 1893).
- 1895 *Πρωθ. Νικόλαος Δηληγιάννης*. Ἀγγελος Βλάχος (12 Ἰαν. 1895).
- 1895-1896 *Πρωθ. Θεόδωρος Δηληγιάννης*. Δημήτριος Πετρίδης (31 Μαΐου 1895) • Θεόδωρος Δηληγιάννης (23 Νοεμβ. 1896).
- 1897 *Πρωθ. Δημήτριος Ράλλης*. Ἀθανάσιος Εὐταξίας (18 Ἀπρ. 1897)
• Νικόλαος Τριανταφυλλάκος (7 Μαΐου 1897).
- 1897-1898 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Ζαῦμης*. Ἀνδρέας Παναγιωτόπουλος (21 Σεπτ. 1897) • Ἀντώνιος Μομφερᾶτος (30 Ὀκτ. 1898).
- 1899-1900 *Πρωθ. Γεώργιος Θεοτόκης*. Ἀθανάσιος Εὐταξίας (2 Ἀπρ. 1899)
• Βασίλειος Βουδούρης (7 Ὀκτ. 1899) • Γεώργιος Θεοτόκης (14 Μαρτ. 1900) • Σπυρίδων Στάης (27 Μαΐου 1900).
- 1901 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Ζαῦμης*. Ἀντώνιος Μομφερᾶτος (12 Νοεμβ. 1901).
- 1902-1903 *Πρωθ. Θεόδωρος Δηληγιάννης*. Ἀλέξανδρος Ρώμας (24 Νοεμβ. 1902) • Κυριακούλης Μαυρομαχάλης (18 Μαρτ. 1903).
- 1903 *Πρωθ. Γεώργιος Θεοτόκης*. Κωνσταντῖνος Λομβάρδος Ἀργασά-
ρης (14 Ἰουν. 1903).
- 1903 *Πρωθ. Δημήτριος Ράλλης*. Θεόδωρος Φαρμακόπουλος (28 Ἰουν. 1903) • Δημήτριος Ράλλης (21 Ἰουλ. 1903).
- 1903-1904 *Πρωθ. Θεόδωρος Δηληγιάννης*. Σπυρίδων Στάης (6 Δεκ. 1903)
• Ἀνάργυρος Σμιόπουλος (18 Ἰουν. 1904) • Κωνσταντῖνος Λομ-
βάρδος Ἀργασάρης (28 Ἰουν. 1904) • Κωνσταντῖνος Καρα-
πᾶνος (16 Δεκ. 1904).
- 1905 *Πρωθ. Δημήτριος Ράλλης*. Κωνσταντῖνος Καραπᾶνος (9 Ἰουν. 1905) • Λάμπρος Καλλιφρονᾶς (12 Ἰουν. 1905) • Δημήτριος Ράλλης (21 Σεπτ. 1905).
- 1905-1908 *Πρωθ. Γεώργιος Θεοτόκης*. Ἀνδρέας Στεφανόπουλος (8 Δεκ. 1905) • Σπυρίδων Στάης (21 Ἰουν. 1908).

- 1909 *Πρωθ. Δημήτριος Ράλλης*. Κωνσταντίνος Γεροκωστόπουλος (7 Ίουλ. 1909).
- 1909 *Πρωθ. Κυριακούλης Μαυρομιχάλης*. Νικόλαος Τριανταφυλλάκος (15 Αύγ. 1909) • Παναγιώτης Ζαΐμης (17 Αύγ. 1909).
- 1910 *Πρωθ. Στέφανος Δραγούμης*. Άνδρέας Παναγιωτόπουλος (18 Ίαν. 1910).
- 1910-1912 *Πρωθ. Έλευθέριος Βενιζέλος*. Άπόστολος Άλεξανδρής (6 Όκτ. 1910) • Λάμπρος Κορομηλάς (23 Ίουλ. 1911) • Ίωάννης Τσιριμώκος (31 Μαΐου 1912).
- 1915 *Πρωθ. Δημήτριος Γούναρης*. Χαράλαμπος Βοζίκης (25 Φεβρ. 1915).
- 1915 *Πρωθ. Έλευθέριος Βενιζέλος*. Ίωάννης Τσιριμώκος (10 Αύγ. 1915).
- 1915 *Πρωθ. Άλέξανδρος Ζαΐμης*. Γεώργιος Θεοτόκης (24 Σεπτ. 1915).
- 1915 *Πρωθ. Στέφανος Σκουλούδης*. Γεώργιος Θεοτόκης (25 Όκτ. 1915) • Άντώνιος Μιχελιδάκης (29 Όκτ. 1915).
- 1916 *Πρωθ. Άλέξανδρος Ζαΐμης*. Κωνσταντίνος Λιδωρίκης (9 Ίουν. 1916).
- 1916 *Πρωθ. Νικόλαος Καλογερόπουλος*. Άλέξανδρος Κανάρης (3 Σεπτ. 1916).
- 1916 *Πρωθ. Σπυρίδων Λάμπρος*. Σπυρίδων Λάμπρος (27 Σεπτ. 1916).
- 1917 *Πρωθ. Άλέξανδρος Ζαΐμης*. Δημήτριος Αϊγινίτης (21 Άπρ. 1917).
- 1917-1920 *Πρωθ. Έλευθέριος Βενιζέλος*. Δημήτριος Δίγκας (14 Ίουν. 1917) • Κωνσταντίνος Ρακτιβάν (21 Σεπτ. 1920).
- 1920 *Πρωθ. Δημήτριος Ράλλης*. Θεόδωρος Ζαΐμης (4 Νοεμβ. 1920).
- 1921-1922 *Πρωθ. Νικόλαος Καλογερόπουλος* (24-1 / 16-3-1921),
Πρωθ. Δημήτριος Γούναρης (26-3-1921 / 2-3-1922). Θεόδωρος Ζαΐμης (26 Μαρτ. 1921).
- 1922 *Πρωθ. Νικόλαος Στράτος*. Κωνσταντίνος Πολυγένης (2 Μαρτ. 1922) • Δημήτριος Χατζίσκος (3 Μαΐου 1922).

- 1922 *Πρωθ. Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης*. Κωνσταντίνος Πολυγένης (9 Μαΐου 1922).
- 1922 *Πρωθ. Νικόλαος Τριανταφυλλάκος*. Θεόδ. Σκούφος (28 Αύγ. 1922).
- 1922 *Πρωθ. Αναστάσιος Χαραλάμπης* (16-17/9/1922),
Πρωθ. Σωτήριος Κροκιδᾶς. Ἰωάννης Σιώτης (16 Σεπτ. 1922).
- 1922-1923 *Πρωθ. Στυλιανὸς Γονατᾶς*. Ἰωάννης Σιώτης (14 Νοεμβ. 1922) • Κωνσταντίνος Γόντικας (3 Ἀπρ. 1923) • Ἀνδρέας Χατζηκυριάκος (18 Ὀκτ. 1923) • Αναστάσιος Στρατηγόπουλος (27 Νοεμβ. 1923).
- 1924 *Πρωθ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος*. Ἰωάννης Βαλαλᾶς (11 Ἰαν. 1924).
- 1924 *Πρωθ. Γεώργιος Καφαντάρης*. Κωνσταντίνος Σπυρίδης (6 Φεβρ. 1924).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

- 1924 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου*. Ἰωάννης Λυμπερόπουλος (12 Μαρτ. 1924).
- 1924 *Πρωθ. Θεμιστοκλῆς Σοφούλης*. Θεόδωρος Βελλιανίτης (24 Ἰουλ. 1924).
- 1924-1925 *Πρωθ. Ἀνδρέας Μιχαλακόπουλος*. Κωνσταντίνος Σπυρίδης (7 Ὀκτ. 1924) • Ἰωάννης Μανέτας (9 Μαρτ. 1925) • Κωνσταντίνος Σπυρίδης (15 Ἰουν. 1925).
- 1925 *Πρωθ. Θεόδωρος Πάγκαλος*. Γεώργιος Χατζηκυριάκος (26 Ἰουν. 1925) • Ἰωάννης Τσιριμῶκος (9 Ἰουλ. 1925) • Λουκᾶς Ροῦφος Κανακάρης (20 Ὀκτ. 1925) • Ριχάρδος Λιβαθινόπουλος (6 Νοεμβ. 1925).
- 1926 *Πρωθ. Θεόδωρος Πάγκαλος* (δικτάτωρ). Μιλτιάδης Μανιατόπουλος (14 Ἰαν. 1926) • Δημήτριος Αἰγινήτης (5 Μαρτ. 1926) • Γεώργιος Σπυρίδων (17 Ἰουν. 1926).
- 1926 *Πρωθ. Ἀθανάσιος Εὐταξίας*. Γεώργιος Πώπ (19 Ἰουλ. 1926).
- 1926 *Πρωθ. Γεώργιος Κονδύλης*. Ἀλέξανδρος Παππᾶς (26 Αὐγ. 1926)
• Γεώργιος Διδάχος (16 Σεπτ. 1926).

- 1926-1927 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Ζαΐμης*. Ἀθανάσιος Ἀργυρός (4 Δεκ. 1926)
• Παναγῆς Τσαλδάρης (2 Ἰουλ. 1927) • Θεόδωρος Νικολούδης
(17 Αὐγ. 1927).
- 1928-1931 *Πρωθ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος*. Κωνταντῖνος Γόντικας (4 Ἰουλ.
1928) • Θεμιστοκλῆς Σοφούλης (16 Αὐγ. 1928) • Παναγιώτης
Βουρλούμης (3 Μαΐου 1929) • Κωνταντῖνος Γόντικας (7 Ἰουν.
1929) • Γεώργιος Παπανδρέου (Ἰαν. 1930) • Ἀλέξανδρος Παπ-
πᾶς (14 Αὐγ. 1931).
- 1932 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου*. Περικλῆς Καραπάνος (26
Μαΐου 1932).
- 1932 *Πρωθ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος*. Παναγιώτης Πετρίδης (5 Ἰουν.
1932).
- 1932 *Πρωθ. Παναγῆς Τσαλδάρης*. Δημήτριος Χατζίσκος (4 Νοεμβ.
1932).
- 1933 *Πρωθ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος*. Γεώργιος Παπανδρέου (16 Ἰαν.
1933) • Ἀλέξανδρος Μυλωνᾶς (18 Ἰαν. 1933).
- 1933 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Ὁθωναῖος*. Ἀλέξανδρος Μαζαράκης (6
Μαρτ. 1933).
- 1933-1935 *Πρωθ. Παναγῆς Τσαλδάρης*. Πέτρος Ράλλης (10 Μαρτ. 1933) •
Θεόδωρος Τουρκοβασίλης (13 Μαρτ. 1933) • Ἰωάννης Μακρό-
πουλος (20 Νοεμβ. 1933) • Πέτρος Ράλλης (3 Νοεμβ. 1934) •
Δημήτριος Χατζίσκος (18 Φεβρ. 1935).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΟΜΕΝΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

- 1935 *Πρωθ. Γεώργιος Κονδύλης*. Θεόδωρος Τουρκοβασίλης (10 Ὀκτ.
1935).
- 1935-1936 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Δεμερτζῆς*. Δημήτριος Μπαλᾶνος (30
Νοεμβ. 1935) • Γεώργιος Λογοθέτης (13 Ἰαν. 1936) • Νικόλαος
Λούβαρης (14 Μαρτ. 1936).
- 1936 *Πρωθ. Ἰωάννης Μεταξᾶς* (13 Ἀπρ. 1936 - 4 Αὐγ. 1936). Γεώργιος
Λογοθέτης (21 Ἰουλ. 1936).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ 4ΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

- 1936-1941 *Πρωθ. Ίωάννης Μεταξᾶς* (4 Αύγ. 1936 - 29 Ίαν. 1941). Κωνταντῖνος Γεωργακόπουλος (6 Αύγ. 1936) • Ίωάννης Μεταξᾶς (25 Νοεμβ. 1938) • Νικόλαος Σπέντζας (11 Φεβρ. 1939).
- 1941 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Κορυζῆς*. Ἀλέξανδρος Κορυζῆς (29 Ίαν. 1941) • Νικόλαος Σπέντζας (29 Ίαν. 1941).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΝΑΖΙ (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ)

- 1941 *Πρωθ. Γεώργιος Τσολάκογλου*. Κωνσταντῖνος Λογοθετόπουλος (30 Ἀπρ. 1941) • Σωτήριος Γκοτζαμάνης (27 Νοεμβ. 1941).
- 1942 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Λογοθετόπουλος*. Κωνσταντῖνος Λογοθετόπουλος (2 Δεκ. 1942).
- 1943-1944 *Πρωθ. Ίωάννης Ράλλης*. Νικόλαος Λούβαρης (7 Ἀπρ. 1943) • Ίωάννης Ράλλης (13 Ἀπρ. 1944).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΚΑΪΡΟΥ

- 1941-1943 *Πρωθ. Ἐμμανουήλ Τσουδερός*. Εὐάγγελος Σέκερης (20 Ἀπρ. 1941) • Στυλιανὸς Δημητρακάκης (12 Μαΐου 1941) • Εὐάγγελος Σέκερης (4 Φεβρ. 1942) • Ἐμμανουήλ Τσουδερός (25 Ίουν. 1943).
- 1944 *Πρωθ. Σοφοκλῆς Βενιζέλος* (14 Ἀπρ. 1944),
Πρωθ. Γεώργιος Παπανδρέου (26 Ἀπρ. 1944). Ίωάννης Δεμέστιχας (14 Ἀπρ. 1944) • Χρῆστος Σγουρίτσας (8 Ίουν. 1944).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

- 1944 *Πρωθ. Γεώργιος Παπανδρέου*. Παναγιώτης Κανελλόπουλος (23 Ὀκτ. 1944) • Παναγιώτης Χατζηπᾶνος (25 Ὀκτ. 1944).

- 1945 *Πρωθ. Νικόλαος Πλαστήρας*. Πέτρος Ράλλης (3 Ίαν. 1945) • Κωνσταντίνος Ἀμαντος (4 Ίαν. 1945).
- 1945 *Πρωθ. Πέτρος Βούλγαρης*. Δημήτριος Μπαλάνος (8 Ἀπρ. 1945) • Γεώργιος Οἰκονόμος (11 Αὐγ. 1945).
- 1945 *Πρωθ. Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός*. Γεώργιος Οἰκονόμος (17 Ὀκτ. 1945).
- 1945 *Πρωθ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος*. Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλος (1 Νοεμβ. 1945).
- 1945-1946 *Πρωθ. Θεμιστοκλῆς Σοφούλης*. Γεώργιος Ἀθανασιάδης Νόβας (22 Νοεμβ. 1945) • Γεώργιος Μαῦρος (11 Μαρτ. 1946).
- 1946 *Πρωθ. Παναγιώτης Πουλίτσας*. Κωνσταντίνος Τσαλδάρης (4 Ἀπρ. 1946).
- 1946 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Τσαλδάρης*. Ἀντώνιος Παπαδηῆμος (18 Ἀπρ. 1946).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΟΜΕΝΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

- 1946-1947 *Πρωθ. Δημήτριος Μάξιμος*. Ἀντώνιος Παπαδηῆμος (2 Ὀκτ. 1946) • Γεώργιος Παπανδρέου (24 Ίαν. 1947) • Ἀντώνιος Παπαδηῆμος (27 Ίαν. 1947).
- 1947 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Τσαλδάρης*. Ἀντώνιος Παπαδηῆμος (29 Αὐγ. 1947).
- 1947-1949 *Πρωθ. Θεμιστοκλῆς Σοφούλης*. Ἀντώνιος Παπαδηῆμος (7 Σεπτ. 1947) • Δημήτριος Βουρδουμπᾶς (7 Μαΐου 1948) • Κωνσταντίνος Τσάτσος (20 Ίαν. 1949).
- 1949 *Πρωθ. Ἀλέξανδρος Διομήδης*. Κωνσταντίνος Τσάτσος (30 Ίουν. 1949).
- 1950 *Πρωθ. Ἰωάννης Θεοτόκης*. Γεώργιος Οἰκονόμος (6 Ίαν. 1950).
- 1950 *Πρωθ. Σοφοκλῆς Βενιζέλος*. Γεώργιος Ἀθανασιάδης Νόβας (23 Μαρτ. 1950).
- 1950 *Πρωθ. Νικόλαος Πλαστήρας*. Γεώργιος Ἀθανασιάδης Νόβας (15 Ἀπρ. 1950).

- 1950-1951 *Πρωθ. Σοφοκλής Βενιζέλος*. Νικόλαος Μπακόπουλος (21 Αύγ. 1950) • Γεώργιος Παπανδρέου (1 Φεβρ. 1951) • Γεώργιος Μόδης (1 Φεβρ. 1951) • Νικόλαος Μπακόπουλος (4 Ίουλ. 1951).
- 1951-1952 *Πρωθ. Νικόλαος Πλαστήρας*. Ίωάννης Μιχαήλ (27 Ώκτ. 1951) • Μιχαήλ Πατρίκιος (11 Σεπτ. 1952).
- 1952 *Πρωθ. Δημήτριος Κιουσόπουλος*. Χρῆστος Φραγκίστας (11 Ώκτ. 1952) • Σπυρίδων Θεοτόκης (19 Νοεμβ. 1952).
- 1952-1954 *Πρωθ. Άλέξανδρος Παπάγος*. Κωνσταντῖνος Καλλίας (19 Νοεμβ. 1952) • Άχιλλεύς Γεροκωστόπουλος (11 Άπρ. 1954).
- 1955-1957 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς*. Άχιλλεύς Γεροκωστόπουλος (6 Ώκτ. 1955) • Πέτρος Λεβαντής (29 Φεβρ. 1956) • Δημήτριος Μακρῆς (7 Ίαν. 1957) • Άχιλλεύς Γεροκωστόπουλος (1 Ίουν. 1957).
- 1958 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Γεωργακόπουλος*. Νικόλαος Λιανόπουλος (5 Μαρτ. 1958) • Γεώργιος Ράλλης (22 Μαρτ. 1958).
- 1958 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς*. Γεώργιος Βογιατζῆς (17 Μαΐου 1958).

ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

- 1960 Κωνσταντῖνος Τσάτσος (12 Σεπτ. 1960).
- 1961 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Δόβας*. Νικόλαος Γαζῆς (22 Σεπτ. 1961).
- 1961 *Πρωθ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς*. Δημήτριος Μακρῆς (4 Νοεμβ. 1961).
- 1963 *Πρωθ. Παναγιώτης Πιπινέλης*. Γεώργιος Παπαφλέσσας (18 Ίουν. 1963).
- 1963 *Πρωθ. Στυλιανός Μανρομιχάλης*. Παναγιώτης Τσιμπιδάρος (28 Σεπτ. 1963).
- 1963 *Πρωθ. Γεώργιος Παπανδρέου*. Γεώργιος Άθανασιάδης Νόβας (8 Νοεμβ. 1963).
- 1963 *Πρωθ. Ίωάννης Παρασκευόπουλος*. Διονύσιος Ζακυθηνός (31 Δεκ. 1963).

- 1964 *Πρωθ. Γεώργιος Παπανδρέου. Άνδρέας Παπανδρέου* (19 Φεβρ. 1964) • *Δημήτριος Παπασπύρου* (5 Ίουν. 1964).
- 1965 *Πρωθ. Γεώργιος Άθανασιάδης Νόβας. Δημήτριος Παπασπύρου* (16 Ίουλ. 1965) • *Κωνσταντίνος Στεφανάκης* (20 Ίουλ. 1965).
- 1965 *Πρωθ. Ήλίας Τσιριμώκος. Ήλίας Τσιριμώκος* (20 Αύγ. 1965).
- 1965 *Πρωθ. Στέφανος Στεφανόπουλος. Έμμανουήλ Κοθρής* (17 Σεπτ. 1965) • *Ευάγγελος Σαββόπουλος* (5 Ώκτ. 1965).
- 1966 *Πρωθ. Ίωάννης Παρασκευόπουλος. Νικόλαος Καρμύρης* (20 Δεκ. 1966).
- 1967 *Πρωθ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Γρηγόριος Κασσιμάτης* (3 Άπρ. 1967).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ 21ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ

- 1967 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Κόλλιας. Γεώργιος Παπαδόπουλος* (21 Άπρ. 1967).

ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

- 1971 *Πρωθ. Γεώργιος Παπαδόπουλος. Κωνσταντίνος Παναγιωτάκης* (26 Αύγ. 1971).
- 1973 *Πρωθ. Σπυρίδων Μαρκεζίνης. Κωνσταντίνος Παναγιωτάκης* (8 Ώκτ. 1973).
- 1973 *Πρωθ. Άδαμάντιος Άνδρουτσόπουλος. Δημήτριος Τσάκωνας* (25 Νοεμβ. 1973).

ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

- 1974-1978 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Καραμανλής. Κωνσταντίνος Τσάτσος* (24 Ίουλ. 1974) • *Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος* (9 Ώκτ. 1974) • *Κωνσταντίνος Τρυπάνης* (21 Νοεμβ. 1974) • *Γεώργιος Πλυτάς* (28 Νοεμβ. 1977) • *Δημήτριος Νιάνιας* (25 Σεπτ. 1978).

- 1980 *Πρωθ. Γεώργιος Ράλλης*. Άνδρέας Άνδριανόπουλος (10 Μαΐου 1980).
- 1981 *Πρωθ. Άνδρέας Παπανδρέου*. Μελίνα Μερκούρη (21 Όκτ. 1981).

ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

- 1985 *Πρωθ. Άνδρέας Παπανδρέου*. Μελίνα Μερκούρη (2 Όουλ. 1989).
- 1989 *Πρωθ. Τζαννής Τζανετάκης*. Άννα Ψαρούδα Μπενάκη (2 Όουλ. 1989) προσωρινή • Γεώργιος Μυλωνάς (7 Όουλ. 1989).
- 1989 *Πρωθ. Ξενοφών Ζολώτας*. Σωτήριος Κούβελας (23 Νοεμβ. 1989).
- 1990-1992 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης*. Τζαννής Τζανετάκης (11 Άπρ. 1990) • Άννα Ψαρούδα Μπενάκη (8 Αύγ. 1991) • Θεόδωρα Μπακογιάννη (7 Δεκ. 1992).
- 1993-1994 *Πρωθ. Άνδρέας Παπανδρέου*. Μελίνα Μερκούρη (13 Όκτ. 1993) • Άθανάσιος Μικρούτσικος (16 Μαρτ. 1994).
- 1996 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Σημίτης* (συνεχίζει τη θητεία του Ά. Παπανδρέου). Σταύρος Μπένος (22 Όαν. 1996).
- 1996-1999 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Σημίτης*. Εύάγγελος Βενιζέλος (23 Σεπτ. 1996) • Έλισάβετ Παπαζώη (19 Φεβρ. 1999).
- 2000 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Σημίτης*. Θεόδωρος Πάγκαλος (12 Άπρ. 2000) • Εύάγγελος Βενιζέλος (20 Νοεμβ. 2000).
- 2004-2006 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Καραμανλής*. Κωνσταντίνος Καραμανλής (7 Μαρτ. 2004) • Φάνη Πάλλη Πετραλιά, αναπλ. ΥΠΠΟ (7 Μαρτ. 2004) • Πέτρος Τατούλης, ύφυπουργός ΥΠΠΟ (7 Μαρτ. 2004) • Γεώργιος Βουλγαράκης (15 Φεβρ. 2006).
- 2007-2009 *Πρωθ. Κωνσταντίνος Καραμανλής*. Μιχαήλ Λιάπης (16 Σεπτ. 2007) • Άντώνιος Σαμαράς (8 Όαν. 2009).

ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- 2009 *Πρωθ. Γεώργιος Παπανδρέου*. Παύλος Γερουλάνος (7 Όκτ. 2009).

- 2011 *Πρωθ. Λουκᾶς Παπαδηῆμος*. (11 Νοεμβ. 2011). Παῦλος Γερουλάνος.
- 2012 *Πρωθ. Παναγιώτης Πικραμένος*. Τατιάνα Καραπαναγιώτου (17 Μαΐου 2012).

ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

- 2012 *Πρωθ. Ἀντώνης Σαμαράς*. Κώστας Τζαβάρας, ἀναπληρωτῆς ὑπουργός (22 Ἰουν. 2012).

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Ἐπὶ Καποδίστρια ἡ τότε ἐπικράτεια ἦταν μία ἀρχαιολογικὴ περιφέρεια. Πρὶν ἀπὸ τὸ Πρωτόκολλο τοῦ 1830 περισυλλογὴ ἀρχαίων γινόταν καὶ σὲ νησιὰ τῆς Δωδεκανήσου, τὰ ὁποῖα ἀργότερα δὲν περιελήφθησαν μέσα στὰ σύνορά μας.

2. Ἐπὶ Ὅθωνος ἡ χώρα διαιρέθηκε σὲ τρεῖς περιφέρειες: Ἀττικῆς καὶ Στερεᾶς, Πελοποννήσου, Νήσων. Μὲ τὴν ἀπόλυση τοῦ Κοκκῶνη καὶ τὴν παραίτηση τοῦ Ross ἡ Ἑλλάδα ὁλόκληρη ἀποτελέσε μία περιφέρεια. Κατὰ τὶς περιστάσεις στέλνονταν σὲ ὀρισμένους τόπους ἐκτάκτως Ἔφοροι (Π. Σταματάκης, Ἀντ. Βλαστός) ἢ τοὺς ὀρίζονταν εἰδικὰ καθήκοντα οἱ Ἄθαν. καὶ Κων. Δημητριάδης Ἐπίτροποι στὴν ἀνασκαφὴ Ὀλυμπίας, ὁ Σταματάκης στὶς Μυκῆνες ἐπόπτης τῆς Ἐταιρείας τῆς ἀνασκαφῆς Σλῆμαν¹.

3. «Περὶ τῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἐφόρων τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν» (ΦΕΚ 15 / τ. Α' / 18 Ἰαν. 1886)

Περὶ ἐφόρων τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ἄρθρον 1ον. Πρὸς καθορισμὸν τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐφόρων τῶν ἀρχαιοτήτων διαιροῦμεν τὸ ὅλον κράτος εἰς τὰς ἑξῆς ἀρχαιολογικὰς περιφερείας: α') Ἀττικῆς, β') Βοιωτίας καὶ νομοῦ Εὐβοίας, γ') νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, δ') Θεσσαλίας, ε') νομῶν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ Ἄρτης,

---

1. Στὴ διáιρση ὀρισμένων Ἐφορειῶν ἢ Περιφερειῶν παρατηροῦνται γεωγραφικὰ παρὰδοξα, λ.χ. τὰ Κῦθηρα ἀνήκουν στὴν Ἐφορεία Ἀττικῆς, ἡ Κέα, στὴν Ἐφορεία Ἀκροπόλεως, ἡ Ἀράχωβα στὴν Ἐφορεία Δελφῶν. Τοῦτο γινόταν μὲ τὸν σκοπὸ καμία Ἐφορεία νὰ μὴν

ἔχει ἀρμοδιότητα σὲ ἓναν μόνο νομό, γιατί θὰ ὑπαγόταν διοικητικῶς στὴ νομαρχία μὲ προϊστάμενο τὸν νομάρχην. Μὲ τὴν προσθήκην μικροῦ τμήματος γειτονικῆς νομαρχίας ἡ Ἐφορεία γινόταν διανομαρχιακὴ, μὲ προϊστάμενη ἀρχὴ τὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία.

στ') νομῶν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἐξαιρουμένης τῆς ἐπαρχίας Κυθήρων, ζ') νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, ἐξαιρουμένης τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας καὶ Ἰονίων Νήσων, η') ἀρχαίας Ὀλυμπίας καὶ νομοῦ Μεσσηνίας, θ') νομοῦ Ἀρκαδίας, ι') νομοῦ Λακωνίας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἐπαρχίας Κυθήρων, καὶ ια') νομοῦ Κυκλάδων.

4. Ν. ΓΨΑ' (3730) «Περὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους» (ΦΕΚ 178 / τ. Α' / 24 Μαΐου 1910)

Ἄρθρον 6.

Ἡ Ἑλλάς διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ ἀρχαιολογικὰς περιφερείας: α') τὴν Θεσσαλίαν μετὰ τῆς Φθιώτιδος, μὲ ἔδραν τὸν Βόλον· β') τὴν Εὐβοίαν μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν Βοιωτίας καὶ Φωκίδος, μὲ ἔδραν τὰς Θήβας· γ') τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν, περιλαμβανομένης καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν νήσων Λευκάδος, Κερκύρας, Παξῶν καὶ Ἰθάκης, μὲ ἔδραν τὸ Μεσολόγγιον· δ') τὴν Ἀχαΐαν καὶ Ἡλίδα, περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἐπαρχιῶν Τριφυλίας, Ὀλυμπίας καὶ τῶν νήσων Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, μὲ ἔδραν τὰς Πάτρας· ε') τὴν Λακωνίαν μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν Καλαμῶν, Μεσσήνης, Πυλίας καὶ Κυθήρων, μὲ ἔδραν τὴν Σπάρτην· ζ') τὴν Ἀργολίδα καὶ Κορινθίαν καὶ Ἀρκαδίαν, μὲ ἔδραν τὸ Ναύπλιον· καὶ ζ') τὰς Κυκλάδας, μὲ ἔδραν τὴν Σῦρον ἢ τὴν Μύκονον.

5. ΒΔ «Περὶ διαιρέσεως τῆς Ἐπικρατείας εἰς ἀρχαιολογικὰς περιφερείας» (ΦΕΚ 80 / τ. Α' / 24 Φεβρ. 1915)

Ἄρθρον μόνον.

Ἡ Ἐπικράτεια διαιρεῖται εἰς δώδεκα ἀρχαιολογικὰς περιφερείας, ὡς ἑξῆς:

1) Ἀττικῆς, Μεγαρίδος καὶ Αἰγίνης, ἥς ἔδρα αἱ Ἀθῆναι.

2) Βοιωτίας, Εὐβοίας, Φθιώτιδος, Φωκίδος καὶ Εὐρυτανίας, ἥς ἔδρα αἱ Θῆβαι.

3) Νομῶν Λαρίσης καὶ Τρικκάλων, Ἐλασσῶνος, Μετσόβου, Γρεβενῶν, Βορείων Σποράδων, ἥς ἔδρα ὁ Βόλος.

4) Μακεδονίας (νομῶν Θεσσαλονίκης, Σερρῶν, Δράμας, Κοζάνης, Φλωρίνης), ἥς ἔδρα ἡ Θεσσαλονίκη.

5) Ἀχαΐας-Ἡλίδος, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης, ἥς ἔδρα αἱ Πάτραι.

- 6) Λακωνίας, Μεσσηνίας και Κυθήρων, ἥς ἔδρα ἡ Σπάρτη.
- 7) Ἀργολίδος, Κορινθίας και Ἀρκαδίας, ἥς ἔδρα ἡ Κόρινθος.
- 8) Αἰτωλίας, Ἀκαρνανίας, Ἡπείρου (πλὴν Μετσόβου), Κερκύρας, Λευκάδος, ἥς ἔδρα ἡ Πρέβεζα.
- 9) Κνωσσοῦ (Κρήτης) μετὰ τοῦ μουσείου Ἡρακλείου, ἥς ἔδρα Ἡράκλειον.
- 10) Κρήτης, πλὴν Κνωσσοῦ καὶ μουσείου Ἡρακλείου, ἥς ἔδρα Ἡράκλειον.
- 11) Κυκλάδων, ἥς ἔδρα Μύκονος.
- 12) Νήσων Αἰγαίου, ἥς ἔδρα ἡ Σάμος.

6. ΑΝ 1947/1939 «Περὶ ὀργανώσεως Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Κράτους» (ΦΕΚ 366 / τ. Α' / 6 Σεπτ. 1939)

Ἄρθρον 1.

1. Ἡ Ἐπικράτεια περιλαμβάνει δέκα ἀρχαιολογικὰς περιφερείας καὶ δύο περιφερείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Χριστιανικῶν Μνημείων.

2. Αἱ ἀρχαιολογικαὶ περιφέρειαι ὁρίζονται ὡς ἀκολούθως:

α') Πρώτη: «Ἀθηνῶν», περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, πλὴν τῆς πόλεως τοῦ Πειραιῶς, μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας.

β') Δευτέρα: «Πειραιῶς», περιλαμβάνουσα τὴν πόλιν τοῦ Πειραιῶς, τὰς νήσους Σαλαμίνα καὶ Αἴγιναν, τὸν Πόρον, τὴν Τροιζηνίαν καὶ τὰς Κυκλάδας μετὰ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου μὲ ἔδραν τὸν Πειραιᾶ.

γ') Τρίτη: «Θηβῶν», περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Θηβῶν καὶ Λεβαδείας καὶ τοὺς Νομοὺς Φθιωτιδοφωκίδος καὶ Εὐβοίας μὲ ἔδραν τὰς Θήβας.

δ') Τετάρτη: «Πατρῶν», περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἀχαΐας, Ἡλείας, Αἰτωλοακαρνανίας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ τὴν νήσον Λευκάδα, μὲ ἔδραν τὰς Πάτρας.

ε') Πέμπτη: «Κερκύρας», περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Κερκύρας, Θεσπρωτίας, Ἰωαννίνων, Πρεβέζης καὶ Ἄρτης μὲ ἔδραν τὴν Κέρκυραν.

στ') Ἑκτη: «Βόλου», περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Λαρίσης καὶ Τρικκάλων, μὲ ἔδραν τὸν Βόλον.

ζ') Ἑβδομή: «Θεσσαλονίκης», περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Θεσσαλονίκης, Κοζάνης, Φλωρίνης, Πέλλης, Κιλκίς καὶ Χαλκιδικῆς μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην.

η) Ὑπόδοι: «Καβάλας», περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Σερρών, Δράμας, Καβάλας, Ροδόπης καὶ Ἐβρου, μὲ ἔδραν τὴν Καβάλαν.

θ) Ἐνάτη: «Ναυπλίου», περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἀργολιδοκορινθίας, Ἀρκαδίας, Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας, μὲ ἔδραν τὸ Ναύπλιον.

ι) Δεκάτη: «Ἡρακλείου», περιλαμβάνουσα τὴν νῆσον Κρήτην, μὲ ἔδραν τὸ Ἡράκλειον.

3. Αἱ περιφέρειαι Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Χριστιανικῶν Μνημείων ὁρίζονται ὡς ἀκολούθως:

α) Πρώτη: «Ἀθηνῶν», περιλαμβάνουσα τὴν Θεσσαλίαν, Ἡπειρον, Στερεὰν Ἑλλάδα, Πελοπόννησον καὶ πάσας τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος, μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας.

β) Δευτέρα: «Θεσσαλονίκης», περιλαμβάνουσα τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην.

4. Διὰ ΒΔ προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Ὁρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Οἰκονομικῶν ἐκδιδομένου, δύναται νὰ ἰδρυθῇ μία περιφέρεια Μεσαιωνικῶν καὶ Ἐνετοτουρκικῶν ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας καὶ περιλαμβάνουσα ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν.

5. Διὰ Β. Διατάγματος ἐκδιδομένου προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ὁρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, μετὰ γνώμην τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, δύναται νὰ μεταβάλλεται ἡ ἔκτασις τῶν περιφερειῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ ἡ ἔδρα αὐτῶν.

Ἄρθρον 2.

Εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Ὑπουργείου Ὁρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, ὑπάγονται καὶ αἱ ἐξῆς Ἀρχαιολογικαὶ Ὑπηρεσίαι.

α) Τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, μεθ' οὗ συγχωνεύεται ἀπὸ τοῦδε τὸ Ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον ὡς Συλλογὴ τούτου.

β) Τὸ Ἐθνικὸν Νομισματικὸν Μουσεῖον.

γ) Τὸ Βυζαντινὸν καὶ Χριστιανικὸν Μουσεῖον καὶ

δ) Τὸ Μουσεῖον Μπενάκη, κατὰ τὰ εἰδικῶς περὶ αὐτοῦ ἰσχύοντα.

7. ΝΔ 1030/1942 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν διατάξεων “περὶ Ὁργανώσεως Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Κράτους”» (ΦΕΚ 30 / τ. Α' / 19 Φεβρ. 1942)

Ἄρθρον 1.

1. Ἡ Ἐπικράτεια περιλαμβάνει δέκα ἑπτὰ ἀρχαιολογικὰς περιφερείας καὶ τρεῖς περιφερείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Χριστιανικῶν Μνημείων.

2. Αἱ ἀρχαιολογικαὶ περιφέρειαι ὀρίζονται ὡς ἀκολούθως:

α') Πρώτη: «Ἀθηνῶν», περιλαμβάνουσα τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῆς Ἀκροπόλεως μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας.

β') Δευτέρα: «Ἀττικῆς, Μεγαρίδος, Νήσων Σαρωνικοῦ καὶ Τροιζηνίας» περιλαμβάνουσα τὰς περιφερείας ταύτας μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας.

γ') Τρίτη: «Βοιωτίας, Χαλκίδος, καὶ Σποράδων» περιλαμβάνουσα τὰς περιφερείας ταύτας μὲ ἔδραν τὰς Θήβας.

δ') Τετάρτη: «Φθιωτιδοφωκίδος», περιλαμβάνουσα τὸν νομὸν τοῦτον μὲ ἔδραν τοὺς Δελφούς.

ε') Πέμπτη: «Βόλου», περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Λαρίσης καὶ Τρικκάλων μὲ ἔδραν τὸν Βόλον.

στ') Ἑκτη: «Ἀργολιδοκορινθίας», περιλαμβάνουσα τὸν νομὸν τοῦτον μὲ ἔδραν τὸ Ναύπλιον.

ζ') Ἑβδόμη: «Ἀρκαδίας», περιλαμβάνουσα τὸν νομὸν τοῦτον μὲ ἔδραν τὴν Τρίπολιν.

η') Ὀγδόη: «Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας» περιλαμβάνουσα τοὺς ὁμωνύμους Νομοὺς μὲ ἔδραν τὴν Σπάρτην.

θ') Ἐνάτη: «Πατρῶν», περιλαμβάνουσα τὴν Ἀχαΐα ἀργολίδα καὶ Αἰτωλο-ακαρνανίαν μὲ ἔδραν τὰς Πάτρας.

ι') Δεκάτη: «Θεσσαλονίκης», περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Θεσσαλονίκης, Κοζάνης, Φλωρίνης, Πέλλης, Κιλκίς καὶ Χαλκιδικῆς μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην.

ια') Ἐνδεκάτη: «Καβάλας», περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Σερρῶν, Δράμας, Καβάλας, Ροδόπης καὶ Ἑβρου μὲ ἔδραν τὴν Καβάλαν.

ιβ') Δωδεκάτη: «Ἠπείρου», περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Ἰωαννίνων, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης καὶ Ἄρτης, μὲ ἔδραν τὰ Ἰωάννινα.

ιγ') Δεκάτη τρίτη: «Ἐπτανήσου», περιλαμβάνουσα τὰς Ἰονίους νήσους μὲ ἔδραν τὴν Κέρκυραν.

ιδ') Δεκάτη τετάρτη: «Κυκλάδων», περιλαμβάνουσα τὸν νομὸν τοῦτον μὲ ἔδραν τὴν Μύκονον.

ιε') Δεκάτη πέμπτη: «Νήσων Αιγαίου Πελάγους», περιλαμβάνουσα τὰς νήσους Αιγαίου με ἔδραν τὴν Μυτιλήνην.

ιστ') Δεκάτη ἕκτη: «Ἀνατολικῆς Κρήτης», περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου με ἔδραν τὸ Ἡράκλειον, καὶ

ιζ') Δεκάτη ἑβδόμη: «Δυτικῆς Κρήτης» περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Χανίων καὶ Ρεθύμνου, με ἔδραν τὰ Χανιά.

3. Αἱ περιφέρειαι Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Χριστιανικῶν Μνημείων ὁρίζονται ὡς ἀκολούθως:

α') Πρώτη: «Ἀθηνῶν», περιλαμβάνουσα τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, Θεσσαλίαν, Ἥπειρον, τὴν Εὐβοίαν καὶ τὰς νήσους Κυκλάδας καὶ Α�γαίου Πελάγους πλὴν τῆς Θάσου με ἔδραν τὰς Ἀθήνας.

β') Δευτέρα: «Θεσσαλονίκης», περιλαμβάνουσα τὴν Μακεδονίαν, Θράκην καὶ τὴν νήσον Θάσον, με ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην.

γ') Τρίτη: «Πατρῶν», περιλαμβάνουσα τὴν Πελοπόννησον, τὴν Ἐπάνησον καὶ τὴν Κρήτην, με ἔδραν τὰς Πάτρας.

4. Διὰ Διατάγματος προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Ὁρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Οἰκονομικῶν ἐκδιδομένου, δύναται νὰ ἰδρυθῇ Ἐφορεία Μεσαιωνικῶν καὶ Ἐνετοτουρκικῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδραν τὰς Ἀθήνας καὶ περιλαμβάνουσα ὁλόκληρον τὴν ἐπικράτειαν.

8. ΝΔ 1521/1942 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ΑΝ 1947 τοῦ 1939 “περὶ ὁργανώσεως ὑπηρεσίας ἀρχαιοτήτων κλπ.”» (ΦΕΚ 182 / τ. Α' / 21 Ἰουλ. 1942)

Ἄρθρον 1.

1. Ἡ ἐπικράτεια διαιρεῖται εἰς δέκα ὀκτώ (18) ἐφορείας κλασσικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τέσσαρας (4) μεσαιωνικῶν καὶ βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων.

Αἱ περιφέρειαι κλασσικῶν ἀρχαιοτήτων ὁρίζονται ὡς ἀκολούθως:

1. Πρώτη (Ἀθηνῶν) περιλαμβάνουσα τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῆς Ἀκροπόλεως, με ἔδραν τὰς Ἀθήνας.

2. Δευτέρα (Πειραιῶς) περιλαμβάνουσα τὴν ἐπαρχίαν Ἀττικῆς, Μεγαρίδος, τὰς νήσους τοῦ Σαρωνικοῦ, τὴν Τροιζηνίαν καὶ τὰ Κύθηρα με ἔδραν τὸν Πειραιᾶ.

3. Τρίτη (Θηβῶν) περιλαμβάνουσα τὴν ἐπαρχίαν Βοιωτίας, τὸν νομὸν Εὐβοίας, τὰς νήσους Σποράδας με ἔδραν τὰς Θήβας.

4. Τετάρτη (Ναυπλίου) περιλαμβάνουσα τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας με ἔδραν τὸ Ναύπλιον.

5. Πέμπτη (Σπάρτης) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας με ἔδραν τὴν Σπάρτην.

6. Ἑκτη (Πατρῶν) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος, Μεσσηνίας, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας με ἔδραν τὰς Πάτρας.

7. Ἑβδόμη (Κερκύρας) περιλαμβάνουσα τὰς Ἰονίους νήσους με ἔδραν τὴν Κέρκυραν.

8. Ὀγδὴ (Δελφῶν) περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Λοκρίδος, Φωκίδος, Δωριδὸς καὶ Φθιώτιδος με ἔδραν τοὺς Δελφούς.

9. Ἐνάτη (Βόλου) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Λαρίσης καὶ Τρικκάλων με ἔδραν τὸν Βόλον.

10. Δεκάτη (Ἰωαννίνων) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἰωαννίνων, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης καὶ Ἄρτης με ἔδραν τὰ Ἰωάννινα.

11. Ἐνδεκάτη (Θεσσαλονίκης) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Θεσσαλονίκης, Πέλλης, Κιλκίς καὶ Χαλκιδικῆς με ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην.

12. Δωδεκάτη (Κοζάνης) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Κοζάνης, Καστορίας καὶ Φλωρίνης με ἔδραν τὴν Κοζάνην.

13. Δεκάτη τρίτη (Καβάλας) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Σερρῶν, Δράμας καὶ Καβάλας με ἔδραν τὴν Καβάλαν.

14. Δεκάτη τετάρτη (Κομοτινῆς) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ροδόπης καὶ Ἐβρου με ἔδραν τὴν Κομοτινήν.

15. Δεκάτη πέμπτη (Ἡρακλείου) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου με ἔδραν τὸ Ἡράκλειον.

16. Δεκάτη ἕκτη (Χανίων) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ρεθύμνου καὶ Χανίων με ἔδραν τὰ Χανιά.

17. Δεκάτη ἑβδόμη (Μυκόνου) περιλαμβάνουσα τὸν νομὸν Κυκλάδων με ἔδραν τὴν Μύκονον.

18. Δεκάτη ὀγδὴ (Μυτιλήνης) περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου με ἔδραν τὴν Μυτιλήνην.

Β'. Αἱ περιφέρειαι Μεσαιωνικῶν καὶ Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων ὀρίζονται ὡς ἀκολούθως:

1. Πρώτη (Ἀθηνῶν) περιλαμβάνουσα τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, τὴν Εὐβοίαν καὶ τὰς Σποράδας με ἔδραν τὰς Ἀθήνας.

2. Δευτέρα (Θεσσαλονίκης) περιλαμβάνουσα την Μακεδονίαν, Θράκην, Θεσσαλίαν με ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην.

3. Τρίτη (Κορίνθου) περιλαμβάνουσα τὴν Πελοπόννησον, τὴν Ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἑπείρον με ἔδραν τὴν Κόρινθον.

4. Τετάρτη (Πειραιῶς) περιλαμβάνουσα τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου μετὰ τῆς Κρήτης με ἔδραν τὸν Πειραιᾶ.

Ἄρθρον 2.

1. Εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Διευθύνσεως ἀρχαιοτήτων καὶ ἱστορικῶν μνημείων τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, ὑπάγονται καὶ αἱ ἐξῆς ἀρχαιολογικαὶ ὑπηρεσίαι.

α') Τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, μεθ' οὗ συγχωνεύονται ἀπὸ τοῦδε τὸ Ἐθνικὸν Νομισματικὸν καὶ ἐπιγραφικὸν μουσεῖον ὡς συλλογαὶ αὐτοῦ.

β') Τὸ βυζαντινὸν μουσεῖον, ὡς μετονομάζεται διὰ τοῦ παρόντος τὸ τέως βυζαντινὸν καὶ χριστιανικὸν μουσεῖον.

γ') Τὸ Μουσεῖον Μπενάκη, κατὰ τὰ εἰδικῶς περὶ αὐτοῦ ἰσχύοντα.

δ') Τὸ μουσεῖον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας, μετονομαζόμενον διὰ τοῦ παρόντος εἰς ἔθνικὸν ἱστορικὸν μουσεῖον. Τὰ τῆς λειτουργίας τούτου θὰ ὀρισθῶσι διὰ Διατάγματος.

στ') Τὸ μουσεῖον ἐνθυμίων τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α' ὡς παραρτήματος τοῦ προηγουμένου μουσείου.

9. Ν. 764/1943 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως διατάξεων τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1521 ΝΔ «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ΑΝ ὑπ' ἀριθ. 1947/1939 κλπ.»» (ΦΕΚ 341, 13 Ὀκτ. 1943, τ. Α')

Ἄρθρον 4.

Συνιστᾶται δεκάτῃ ἐνάτῃ ἐφορεία κλασσικῶν ἀρχαιοτήτων ἔχουσα ἔδραν τὴν ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν καὶ περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἠλείας καὶ Μεσσηνίας ἀποσπωμένους ἐκ τῆς ἑκτης Ἐφορείας, ἀΰξανόμενων ἀντιστοίχως τῶν ὀργανικῶν θέσεων ἐφόρων ἀρχαιοτήτων κατὰ μίαν.

10. ΒΔ 634/14 Σεπτ. 1960 «Περὶ ὁργανώσεως παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως» (ΦΕΚ 143 / τ. Α' / 17 Σεπτ. 1960)

Ἄρθρον 6. Συγκρότησις καὶ Ἐξάρτησις

1. Αἱ περιφερειακαὶ Ὑπηρεσίαι εἶναι αἱ κάτωθι:

α) Εἴκοσι (20) Περιφέρειαι Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων.

β) Τέσσαρες (4) Περιφέρειαι Βυζαντινῶν καὶ Μεσαιωνικῶν Ἀρχαιοτήτων.

γ) Τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.

δ) Τὸ Βυζαντινὸν καὶ Χριστιανικὸν Μουσεῖον.

2. Αἱ περιφερειακαὶ Ὑπηρεσίαι ὑπάγονται ὑπὸ τὸν Προϊστάμενον τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως διὰ τῆς καθ' ὕλην ἀρμοδίας, κατὰ περίπτωσιν, Διευθύνσεως ἢ τοῦ Τμήματος Διοικητικοῦ τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας.

3. Οἱ παρ' ἐκάστη Περιφέρειᾳ Ἀρχαιοτήτων Ἐπιμεληταὶ ἐδρεύουσιν ἐν τῇ ἑδρᾷ αὐτῆς, ἐκτὸς ἐὰν ἄλλως ὀρισθῇ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ.

Ἄρθρον 7. Περιφέρειαι Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων.

Αἱ Περιφέρειαι Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων ὀρίζονται ὡς ἀκολούθως:

Α'. Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἑδραν τὰς Ἀθήνας, περιλαμβάνουσα τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὴν περιοχὴν αὐτῆς, ὀριζομένην πρὸς Νότον ὑπὸ τῆς Λεωφόρου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, πρὸς Δυσμὰς ὑπὸ τῆς ἀμαξιτῆς ἀνόδου πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας πλευρὰς ὑπὸ τοῦ κιγκλιδώματος τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου καὶ τοῦ βράχου, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν χώρον τοῦ Κεραμεικοῦ μετὰ τοῦ Μουσείου του.

Β'. Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἑδραν τὰς Ἀθήνας, περιλαμβάνουσα τὸν νομὸν Ἀττικῆς, πλὴν τῆς περιοχῆς τῆς Ἐλευσίνος καὶ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, τῆς ἐντὸς τῆς περιμετρικῆς αὐτῆς ζώνης, καὶ τὸν νομὸν Εὐβοίας.

Γ'. Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἑδραν τὰς Θήβας, περιλαμβάνουσα τὸν νομὸν Βοιωτίας, τὰς περιοχὰς Μεγαρίδος καὶ Ἐλευσίνος, τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἐντὸς τῆς περιμετρικῆς ζώνης αὐτῆς, πλὴν τῆς περιοχῆς τῆς Α' Ἀρχαιολογικῆς Περιφερείας.

Δ'. Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἑδραν τὸ Ναύπλιον, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

Ε'. Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἑδραν τὴν Σπάρτην, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας.

ΣΤ'. Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἑδραν τὰς Πάτρας, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἀχαΐας, Αἰτωλίας, Ἀκαρνανίας καὶ Εὐρυτανίας.

Ζ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Κέρκυραν, περιλαμβάνουσα τὰς Ἰονίους νήσους.

Η'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τοὺς Δελφοὺς, περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Λοκρίδος, Φωκίδος, Δωρίδος καὶ Φθιώτιδος.

Θ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὸν Βόλον, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Μαγνησίας, Λαρίσης, Καρδίτσης καὶ Τρικάλων, ὡς καὶ τὰς νήσους Σκόπελον, Σκίαθον καὶ Ἀλόνησον.

Ι'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὰ Ἰωάννινα, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἰωαννίνων, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης καὶ Ἄρτης.

ΙΑ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Θεσσαλονίκης, Πέλλης, Κιλκίς καὶ Χαλκιδικῆς.

ΙΒ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Βέροian, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Κοζάνης, Καστορίας, Φλωρίνης, Ἡμαθίας καὶ Πιερίας.

ΙΓ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Καβάλαν, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Σερρών, Δράμας, Καβάλας καὶ Ξάνθης.

ΙΔ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Κομοτινήν, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ροδόπης καὶ Ἐβρου.

ΙΕ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὸ Ἡράκλειον, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου.

ΙΣΤ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὰ Χανιά, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ρεθύμνου καὶ Χανίων.

ΙΖ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Μύκονον, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Κυκλάδων καὶ Σάμου.

ΙΗ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Μυτιλήνην, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Λέσβου καὶ Χίου.

ΙΘ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Ὀλυμπίαν, περιλαμβάνουσα τοὺς νομοὺς Ἠλείας καὶ Μεσσηνίας.

Κ'. Ἀρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Ρόδον, ἀσκοῦσα δικαιοδοσίαν ἐπὶ ὅλων γενικῶς τῶν μνημείων ἄνευ χρονολογικῆς διακρίσεως καὶ περιλαμβάνουσα τὸν νομὸν Δωδεκανήσου.

Ἄρθρον 8. Περιφέρειαι Βυζαντινῶν καὶ Μεσαιωνικῶν Ἀρχαιοτήτων.

Αἱ περιφέρειαι Βυζαντινῶν καὶ Μεσαιωνικῶν Ἀρχαιοτήτων ὀρίζονται ὡς ἀκολούθως:

1η Περιφέρεια με έδραν τὰς Ἀθήνας, περιλαμβάνουσα τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Εὐβοίαν καὶ τὰς Σποράδας νήσους.

2α Περιφέρεια με έδραν τὴν Θεσσαλονίκην, περιλαμβάνουσα τὴν Μακεδονίαν, Θράκην καὶ Θεσσαλίαν.

3η Περιφέρεια με έδραν τὴν Κόρινθον, περιλαμβάνουσα τὴν Πελοπόννησον, τὰς Ἰονίους νήσους καὶ τὴν Ἡπειρον.

4η Περιφέρεια με έδραν τὸν Πειραιᾶ, περιλαμβάνουσα τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, πλὴν τῆς Δωδεκανήσου καὶ τὴν Κρήτην.

11. ΒΔ 687/2 Νοεμβ. 1963 «Περὶ περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως» (ΦΕΚ 203 / τ. Α' / 15 Νοεμβ. 1963)

Ἄρθρον 1.

Αἱ περιφερειακαὶ μονάδες τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως εἶναι αἱ κάτωθι:

- α) Εἴκοσι μία (21) Ἀρχαιολογικαὶ Περιφέρειαι.
- β) Τέσσαρες (4) Περιφέρειαι Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων.
- γ) Δύο (2) Εἰδικαὶ Ἐφορεῖαι Ἀρχαιοτήτων.
- δ) Τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.
- ε) Τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον.

Ἄρθρον 2. Ἀρχαιολογικαὶ Περιφέρειαι.

Αἱ Ἀρχαιολογικαὶ Περιφέρειαι, ὁρίζονται ὡς ἑξῆς:

Α'. Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια με έδραν τὰς Ἀθήνας, περιλαμβάνουσα τὴν Ἀκρόπολιν, τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ρωμαϊκὴν Ἀγορὰν καὶ ζώνην περικλειομένην ἐντὸς τῶν ὁδῶν Διον. Ἀρεοπαγίτου, Γαριβάλδη, Μουσῶν, Παναιτωλίου, Ἀρακύνθου, Μιρτσιέφσκυ, Βουτιέ, Γκίκα, Ἀνταίου, Ἀπολλωνίου, Ἀκταίου, Ἀκάμαντος, Ἀποστόλου Παύλου, κήπου Θησείου, Ἀδριανοῦ, Ἀρεως, Πανδρόσου, Αἰόλου, Ἀδριανοῦ, Λυσικράτους καὶ Βύρωνος.

Β'. Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια με έδραν τὰς Ἀθήνας, περιλαμβάνουσα τὸν Νομὸν Ἀττικῆς, πλὴν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν τῆς ἐντὸς τῆς περιμετρικῆς αὐτῆς ζώνης, τῆς Ἑλευσίνος καὶ τῶν Κυθήρων, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν Νομὸν τῆς Εὐβοίας.

Γ'. Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια με έδραν τὰς Ἀθήνας, περιλαμβάνουσα τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἐντὸς τῆς περιμετρικῆς ζώνης αὐτῆς, πλὴν τῆς

περιοχής της Α' Αρχαιολογικής Περιφέρειας, και τὰς περιοχὰς Ἐλευσίνος καὶ Μεγαρίδος.

Δ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὸ Ναύπλιον, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ τὴν ἐπαρχίαν Κυνουρίας.

Ε'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Σπάρτην, περιλαμβάνουσα τὸν Νομὸν Ἀρκαδίας, πλὴν τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας, τὸν Νομὸν Λακωνίας καὶ τὰ Κύθηρα.

ΣΤ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὰς Πάτρας, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Ἀχαΐας, Αἰτωλίας, Ἀκαρνανίας καὶ Εὐρυτανίας.

Ζ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Ἀρχαίαν Ὀλυμπίαν, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Ἡλείας καὶ Μεσσηνίας.

Η'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Κέρκυραν, περιλαμβάνουσα τὰς Ἰονίους Νήσους.

Θ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὰς Θήβας, περιλαμβάνουσα τὸν Νομὸν Βοιωτίας καὶ τὴν ἐπαρχίαν Φθιώτιδος.

Ι'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τοὺς Δελφούς, περιλαμβάνουσα τὰς ἐπαρχίας Λοκρίδος, Φωκίδος καὶ Δωριδος.

ΙΑ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὰ Ἰωάννινα, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Ἰωαννίνων, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης καὶ Ἀρτης.

ΙΒ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὸν Βόλον, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Μαγνησίας, Λαρίσης, Καρδίτσης, Τρικάλων καὶ τὰς Νήσους Σκόπελον, Σκίαθον καὶ Ἀλόνησσον.

ΙΓ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Θεσσαλονίκης, Πέλλης, Κιλκίς, Χαλκιδικῆς, Ἡμαθίας καὶ Πιερίας.

ΙΔ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Βέροian, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Κοζάνης, Καστοριᾶς καὶ Φλωρίνης.

ΙΕ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Καβάλαν, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Καβάλας, Σερρῶν, Δράμας καὶ Ξάνθης.

ΙΣΤ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Κομοτινὴν, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Ροδόπης καὶ Ἐβρου.

ΙΖ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με ἔδραν τὴν Μυτιλήνην, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Λέσβου καὶ Χίου.

ΙΗ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με έδραν τὴν Μύκονον, περιλαμβάνουσα τὸν Νομὸν Κυκλάδων καὶ Σάμου.

ΙΘ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με έδραν τὴν Ρόδον, περιλαμβάνουσα τὸν Νομὸν Δωδεκανήσου.

Κ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με έδραν τὸ Ἡράκλειον, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου.

ΚΑ'. Αρχαιολογική Περιφέρεια με έδραν τὰ Χανιά, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Χανίων καὶ Ρεθύμνου.

Ἄρθρον 3. Περιφέρειαι Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων.

Αἱ Περιφέρειαι Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, ὁρίζονται ὡς ἑξῆς:

1η Περιφέρεια Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με έδραν τὰς Ἀθήνας, περιλαμβάνουσα τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Εὐβοίαν, τὰς Σποράδας Νήσους καὶ τὴν Θεσσαλίαν.

2α Περιφέρεια Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με έδραν τὴν Θεσσαλονίκην, περιλαμβάνουσα τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην.

3η Περιφέρεια Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με έδραν τὴν Κόρινθον, περιλαμβάνουσα τὴν Πελοπόννησον, τὰς Ἰονίους Νήσους καὶ τὴν Ἥπειρον.

4η Περιφέρεια Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με έδραν τὸν Πειραιᾶ, περιλαμβάνουσα τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου, πλὴν τῆς Δωδεκανήσου καὶ τὴν Κρήτην.

Ἄρθρον 4. Εἰδικαὶ Ἐφορεῖαι Ἀρχαιοτήτων.

1. Αἱ Εἰδικαὶ Ἐφορεῖαι Ἀρχαιοτήτων, ὁρίζονται ὡς ἑξῆς:

α) Ἐφορεία Ἀρχαιοπωλείων καὶ Ἰδιωτικῶν Ἀρχαιολογικῶν Συλλογῶν με έδραν τὰς Ἀθήνας, περιλαμβάνουσα ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν.

β) Ἐφορεία Νεωτέρων Μνημείων, με έδραν τὰς Ἀθήνας, περιλαμβάνουσα ὁλόκληρον τὴν Ἐπικράτειαν.

2. Αἱ Εἰδικαὶ Ἐφορεῖαι ἐπανδροῦνται, κατὰ τὰ περὶ Ἀρχαιολογικῶν Περιφερειῶν ὀριζόμενα, δι' ὑπαλλήλων τοῦ Κλάδου Α1 Ἀρχαιολόγων, ἀνεξαρτήτως ἐιδικότητος.

Ἄρθρον 5. Τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.

Τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον σύγκειται α) ἐκ τῆς Γραμματείας τῆς Διευθύνσεως, β) ἐκ τῶν κάτωθι Συλλογῶν, ὧν προΐστανται Ἐφοροὶ Ἀρχαιοτήτων:

- 1) Τῆς Συλλογῆς Γλυπτῶν.
- 2) Τῆς Συλλογῆς Ἀγγείων καὶ Μικροτεχνίας.
- 3) Τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς.
- 4) Τῆς Ἐπιγραφικῆς Συλλογῆς.

Ἄρθρον 6. Τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον.

Τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον σύγκειται 1) ἐκ τῆς Γραμματείας τῆς Διευθύνσεως καὶ β) ἐκ τῆς Συλλογῆς τῶν ἐν αὐτῷ φυλασσομένων ἀρχαίων, ἧς προΐσταται Ἐπιμελητὴς Ἀρχαιοτήτων.

12. ΒΔ 46/12 Φεβρουαρίου 1964 «Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 687/1963 Β. Διατάγματος “περὶ περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως”» (ΦΕΚ 30 / 15 Φεβρ. 1964)

Ἄρθρον μόνον.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 687/ 1963 ΒΔ «περὶ περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως» διορθοῦται ὡς κάτωθι:

Αἱ παράγραφοι τοῦ ἄρθρου 2 αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰ ὅρια τῶν Θ. Ι. ΙΓ καὶ ΙΔ Ἀρχαιολογικῶν Περιφερειῶν, ἀντικαθίστανται ἀντιστοίχως, ὡς ἀκολουθῶς:

«Θ' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἔδραν τὰς Θήβας, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Βοιωτίας καὶ Φθιώτιδος».

«Γ' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἔδραν τοὺς Δελφοὺς περιλαμβάνουσα τὸν Νομὸν Φωκίδος».

«ΙΓ' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Θεσσαλονίκης, Πέλλης, Κιλκίς, Χαλκιδικῆς καὶ Πιερίας».

«ΙΔ' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια μὲ ἔδραν τὴν Βέροian, περιλαμβάνουσα τοὺς Νομοὺς Ἡμαθίας, Κοζάνης, Καστοριᾶς καὶ Φλωρίνης».

13. ΥΑ 9405/23 Φεβρ. 1973 «Περὶ ὁργανώσεως Περιφερειακῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν» (ΦΕΚ 272 / τ. Β' / 28 Φεβρ. 1973)

Ἄρθρον 4.

1. Αἱ ἐν ἄρθρῳ 15 παρ. 1 τοῦ ΒΔ 617/ 67 «περὶ ὁργανώσεως καὶ

λειτουργίας τῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως» προβλεπόμεναι Περιφερειακαὶ Ὑπηρεσίαι τῆς Γενικῆς Δ/σεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως ἀναδιαρθροῦνται, μετονομάζονται, συγχωνεύονται ἢ συνιστῶνται ὡς κατωτέρω ἐν τοῖς ἐπομένοις ἄρθροις ἀναλύεται.

2. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς ἐν ἄρθρῳ 3 τοῦ ΒΔ 550/1965 «περὶ συμπληρώσεως τῆς διαρθρώσεως τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως» προβλεπομένης Μονάδας.

Ἄρθρον 5.

Ἡ Ἐπιθεώρησις Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Ἀττικῆς καὶ Νήσων διαρθροῦται ἐκ τῶν κάτωθι Ἐφορειῶν:

α. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς, μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς.

β. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Θηβῶν, μὲ ἔδραν τὰς Θήβας καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Βοιωτίας καὶ Εὐβοίας.

γ. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Κυκλάδων, μὲ ἔδραν τὸν Πειραιᾶ, καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Κυκλάδων καὶ Σάμου.

δ. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Μυτιλήνης, μὲ ἔδραν τὴν Μυτιλήνην καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Λέσβου καὶ Χίου.

ε. Ἐφορείας Κλασσικῶν καὶ Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Δωδεκανήσου, μὲ ἔδραν τὴν Ρόδον καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τοῦ Νομοῦ Δωδεκανήσου.

στ. Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀθηνῶν, μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν νομῶν Ἀττικῆς, Βοιωτίας, Εὐβοίας, Κυκλάδων, Λέσβου, Χίου καὶ Σάμου.

Ἄρθρον 6.

Ἡ Ἐπιθεώρησις Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας διαρθροῦται ἐκ τῶν κάτωθι Ἐφορειῶν:

α. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης, μὲ ἔδραν τὴν Θεσ-

σαλονίκην καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικῆς, Κιλκίς καὶ Πιερίας.

β. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ἐδέσσης, μὲ ἔδραν τὴν Ἑδεσσαν καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Πέλλης, Ἡμαθίας, Φλωρίνης, Κοζάνης καὶ Καστορίας.

γ. Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης, μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν νομῶν Θεσσαλονίκης, Κιλκίς, Πέλλης, Ἡμαθίας, Πιερίας, Κοζάνης, Φλωρίνης καὶ Καστορίας.

δ. Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Χαλκιδικῆς, μὲ ἔδραν τὸν Πολύγυρον καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τοῦ Νομοῦ Χαλκιδικῆς ὡς καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἄρθρον 7.

Ἡ Ἐπιθεώρησης Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Πελοποννήσου καὶ Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, διαρθροῦται ἐκ τῶν κάτωθι Ἐφορειῶν:

α. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Πατρῶν, μὲ ἔδραν τὰς Πάτρας καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Ἀχαΐας, Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου.

β. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ὀλυμπίας, μὲ ἔδραν τὴν Ὀλυμπίαν καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Ἠλείας καὶ Μεσσηνίας.

γ. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Σπάρτης, μὲ ἔδραν τὴν Σπάρτην καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας.

δ. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ναυπλίου, μὲ ἔδραν τὸ Ναύπλιον καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν νομῶν Κορινθίας καὶ Ἀργολίδος.

ε. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Δελφῶν, μὲ ἔδραν τοὺς Δελφοὺς καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Φωκίδος καὶ Αἰτωλοακαρνανίας.

στ. Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, μὲ ἔδραν τὴν Κόρινθον ἐκτεινομένην ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς ὁμωνύμου Περιφερειακῆς Διοικήσεως.

Άρθρον 8.

Ἡ Ἐπιθεώρησις Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Θεσσαλίας διαρθροῦται ἐκ τῶν κάτωθι Ἐφορειῶν:

α. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Λαρίσης, μεῖ ἔδραν τὴν Λάρισαν καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Λαρίσης, Τρικάλων, Καρδίτσης καὶ Γρεβενῶν.

β. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Βόλου, μεῖ ἔδραν τὸν Βόλον καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τοῦ Νομοῦ Μαγνησίας.

γ. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Λαμίας, μεῖ ἔδραν τὴν Λαμίαν καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Φθιώτιδος καὶ Εὐρυτανίας.

δ. Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, μεῖ ἔδραν τὴν Λάρισαν ἐκτεινομένης ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς ὁμωνύμου Περιφερειακῆς Διοικήσεως.

Άρθρον 9.

Ἡ Ἐπιθεώρησις Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Κρήτης διαρθροῦται ἐκ τῶν κάτωθι Ἐφορειῶν:

α. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ἡρακλείου, μεῖ ἔδραν τὸ Ἡράκλειον καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου.

β. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Χανίων, μεῖ ἔδραν τὰ Χανιά, καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Χανίων καὶ Ρεθύμνης.

γ. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀγίου Νικολάου, μεῖ ἔδραν τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τοῦ Νομοῦ Λασηθίου.

δ. Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, μεῖ ἔδραν τὸ Ἡράκλειον ἐκτεινομένης ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς ὁμωνύμου Περιφερειακῆς Διοικήσεως.

Άρθρον 10.

Ἡ Ἐπιθεώρησις Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Ἡπείρου διαρθροῦται ἐκ τῶν κάτωθι Ἐφορειῶν:

α. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ἰωαννίνων, μεῖ ἔδραν τὰ Ἰωάν-

νινα καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Ἰωαννίνων, Πρεβέζης, Ἄρτης καὶ Λευκάδος.

β. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Κερκύρας, με ἔδραν τὴν Κέρκυραν καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Κερκύρας καὶ Θεσπρωτίας.

γ. Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, με ἔδραν τὰ Ἰωάννινα ἐκτεινομένης ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς ὁμωνύμου Περιφερειακῆς Διοικήσεως.

Ἄρθρον 11.

Ἡ Ἐπιθεώρησις Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν τῆς Περιφερειακῆς Διοικήσεως Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης διαρθροῦται ἐκ τῶν κάτωθι Ἐφορειῶν:

α. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Καβάλας, με ἔδραν τὴν Καβάλαν καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Καβάλας, Σερρῶν καὶ Δράμας.

β. Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Κομοτηνῆς, με ἔδραν τὴν Κομοτηνὴν καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῶν Νομῶν Ροδόπης, Ξάνθης καὶ Ἐβρου.

γ. Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, με ἔδραν τὴν Καβάλαν ἐκτεινομένης ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς ὁμωνύμου Περιφερειακῆς Διοικήσεως.

Ἄρθρον 12.

Ἀρμοδιότητα ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Νομοῦ Δωδεκανήσου, κέκτηται ἡ οἰκεία Ἐφορεία Κλασσικῶν καὶ Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων διὰ παρ' αὐτῇ εἰδικῶς τοποθετουμένου Ἐπιμελητοῦ Ἀρχαιοτήτων εἰδικότητος Βυζαντινολόγου.

Ἄρθρον 13.

Διατηροῦνται ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν αἱ κάτωθι Ὑπηρεσίαι:

α. Τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον.

β. Τὸ Βυζαντινὸν καὶ Χριστιανικὸν Μουσεῖον.

γ. Ἡ Ἐπιγραφικὴ Συλλογὴ Ἀθηνῶν.

δ. Ἡ Νομισματικὴ Συλλογὴ Ἀθηνῶν.

ε. Ἡ Ἐφορεία Ἀκροπόλεως, περικλειομένη ὑπὸ τῶν ὁδῶν: Διονυσίου

Ἀρεοπαγίτου - Βύρωνος - Ἀμαλίας - Ἀθ. Διάκου - Κοίτη Ἰλισσοῦ - Λεωφόρου Ὀλγας - Ἀμαλίας - Λυσικράτους - Ἀδριανοῦ - Αἰόλου - Πανδρόσου - Ἀρεως - Βιβλιοθήκης Ἀδριανοῦ - Ἀγίων Ἀσωμάτων - Πειραιῶς - Ἑρμοῦ - Δυτικῆς Παρυφῆς Κήπου Θησείου - Ἀκάμαντος - Ἀκταίου - Κυμαίων - Δημοφώντος - Παλληναίων - Ἀπολλωνίου - Ἀνταίου - Γκίκα - Βουτιέ - Μισσιέφσκυ - Ἀρακύνθου - Παναιτωλίου - Μουσῶν - Γαριβάλδη - Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου.

στ. Ἡ Ἐφορεία Νεωτέρων Μνημείων καὶ

ζ. Ἡ Ἐφορεία Ἀρχαιοπωλείων καὶ Ἰδιωτικῶν Ἀρχαιολογικῶν Συλλογῶν.

14. ΝΔ 405/ 30 Ἰουλ. 1976 «Περὶ ἰδρύσεως Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ ρυθμίσεως ἐτέρων θεμάτων αὐτῶν» (ΦΕΚ 207 / τ. Α' / 10 Αὐγ. 1976)

Ἄρθρον 1.

Ἰδρύεται Ἐφορεία Ἐναλίων Ἀρχαίων μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας καὶ ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς Ἐπικρατείας. Αὕτη ἀποτελεῖ περιφερειακὴν ὑπηρεσίαν καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, ἔχει δὲ τὰς κάτωθι ἀρμοδιότητας:

α) Τὴν ἐντόπισιν καὶ ἔρευναν τῶν διαπιστωθέντων ναυαγίων ἀρχαίων πλοίων, οἰκισμῶν ἢ ἀρχαίων κτισμάτων εὕρισκομένων ἐντὸς τῶν θαλασσῶν, λιμνῶν καὶ ποταμῶν, τὴν μέριμναν διὰ τὴν διασφάλισιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀνέλκυσιν ναυαγίων.

β) Τὴν συντήρησιν τῶν ἐναλίων ἀρχαίων.

γ) Τὴν ὁργάνωσιν μουσείων ἐναλίων ἀρχαίων.

δ) Τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἔργου Ἰνστιτούτων Ἐναλίων Δραστηριοτήτων, Ὠκεανογραφικῶν Ἰδρυμάτων καὶ ἀποστολῶν.

Ἄρθρον 2.

1. Ἰδρύεται Ἐφορεία Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀθηνῶν, μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας καὶ κατὰ τόπον ἀρμοδιότητα ἐκτεινομένην ἐπὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, τῆς περιοχῆς τῆς Ἐλευσίνος καὶ τῆς Μεγαρίδος, πλὴν τῆς περιοχῆς τῆς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 13 τῆς ὑπ' ἀριθ. 9405/ 1973 κοινῆς ὑπουργικῆς ἀποφάσεως προβλεπομένης Ἐφορείας Ἀκροπόλεως, ἧς οἱ ἀρχαιολογικοὶ

χῶροι Ὀλυμπείου καὶ Κεραμικοῦ προσαρτῶνται εἰς τὴν διὰ τῆς παρούσης παραγράφου ἰδρυομένην Ἐφορείαν.

2. Ἡ Ἐφορεία Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀθηνῶν ἀποτελεῖ Περιφερειακὴν Ὑπηρεσίαν καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

3. Ἡ κατὰ τόπον ἀρμοδιότης τῆς Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς, ἐχούσης ἔδραν τὰς Ἀθήνας, περιορίζεται ἐπὶ τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς, πλὴν τῆς περιοχῆς τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, τῆς Ἐλευσίνος καὶ τῆς Μεγαρίδος.

15. ΠΔ 191/2003 «Περιφερειακὲς Ὑπηρεσίες τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης Ἀρχαιοτήτων καὶ Πολιτιστικῆς Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 146 / τ. Α' / 13 Ἰουν. 2003)

Ἄρθρο 43

1. Οἱ Περιφερειακὲς Ὑπηρεσίες τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης Ἀρχαιοτήτων καὶ Πολιτιστικῆς Κληρονομιάς λειτουργοῦν σὲ ἐπίπεδο Διεύθυνσης καὶ ὁρίζονται ὡς ἀκολούθως:

α) Ἐφορεῖες Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων, οἱ ὁποῖες ἀνέρχονται σὲ τριάντα ἑννέα (39).

β) Ἐφορεῖες Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, οἱ ὁποῖες ἀνέρχονται σὲ εἴκοσι ὀκτώ (28).

2. Οἱ Ἐφορεῖες Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Α' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴν Ἀθήνα, στὴν ἀρμοδιότητα τῆς ὁποίας ἐμπίπτουν ἡ Ἀκρόπολη, ἡ Ἀρχαία καὶ Ρωμαϊκὴ Ἀγορά, ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἀδριανοῦ, οἱ λόφοι τοῦ Φιλοπάππου, τῆς Πνύκας καὶ τοῦ Ἀστεροσκοπείου, ὁ χῶρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνεγείρεται τὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως, ὅπως αὐτὸ ὁρίζεται ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες οἰκοδομικὰς γραμμὰς τῶν ὁδῶν Διον. Ἀρεοπαγίτου, Μητσαίων, Χατζηχρήστου καὶ Μακρυγιάννη, καθὼς καὶ τὴ ζώνη πὺν περικλείεται ἀπὸ τὶς ὁδοὺς Διον. Ἀρεοπαγίτου, Γαριβάλδη, Μουσῶν, Παναιτωλίου, Ἀρακύνθου, Μιρτσιέφσκι, Βουτιέ, Γκίκα, Ἀνταίου, Ἀπολλωνίου, Ἀκταίου, Ἀκάμαντος, Ἀποστόλου Παύλου, κήπου Θησείου, Ἀδριανοῦ, Ἄρεως, Πανδρόσου, Αἰόλου, Ἀδριανοῦ, Λυσικράτους καὶ Βύρωνος.

β) Β' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴν Ἀθήνα, στὴν ἀρμοδιότητα τῆς ὁποίας ἐμπίπτει ἡ περιοχὴ τῆς Περιφερείας Ἀττικῆς, πλὴν τῶν περιοχῶν ἀρμοδιότητος τῶν Ἐφορειῶν Α', Γ' καὶ ΚΣΤ'.

γ) Γ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Αθήνα, στην αρμοδιότητα της οποίας εμπίπτει ό Δήμος Αθηναίων, πλην της ανωτέρω αναφερόμενης περιοχής αρμοδιότητος της Α' Έφορείας, καθώς και οί περιοχές των Δήμων της Δυτικής Αττικής, Ασπροπύργου, Μάνδρας, Μαγούλας, Οινόης, Βιλίων, Έρυθρων, Νέας Περάμου, Μεγάρων και Έλευσίνας.

δ) Δ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα το Ναύπλιο και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Αργολίδος.

ε) Ε' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Σπάρτη και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Λακωνίας.

στ) ΣΤ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Πάτρα και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Αχαΐας.

ζ) Ζ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Όλυμπία και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Ήλείας.

η) Η' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Κέρκυρα και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Κέρκυρας.

θ) Θ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα τη Θήβα και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Βοιωτίας.

ι) Ι' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα τους Δελφούς και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Φωκίδος.

ια) ΙΑ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα τη Χαλκίδα και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Εύβοίας.

ιβ) ΙΒ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα τα Ίωάννινα και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Ίωαννίνων.

ιγ) ΙΓ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα το Βόλο και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Μαγνησίας.

ιδ) ΙΔ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα τη Λαμία και αρμοδιότητα που εκτείνεται στους Νομούς Φθιώτιδος και Εϋρυτανίας.

ιε) ΙΕ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα τη Λάρισα και αρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Λαρίσης.

ιστ) ΙΣΤ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα τη Θεσσαλονίκη και αρμοδιότητα που εκτείνεται στους Νομούς Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής και Κιλκίς.

ιζ) ΙΖ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴν Ἑδεσσα καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Πέλλης καὶ Ἡμαθίας.

ιη) ΙΗ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴν Καβάλα καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Καβάλας καὶ Δράμας.

ιθ) ΙΘ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴν Κομοτηνὴ καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Ροδόπης καὶ Ἑβρου.

κ) Κ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴ Μυτιλήνη καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Λέσβου καὶ Χίου.

κα) ΚΑ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴν Ἀθήνα καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Κυκλάδων καὶ Σάμου.

κβ) ΚΒ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴ Ρόδο καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Δωδεκανήσου.

κγ) ΚΓ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὸ Ἡράκλειο καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Ἡρακλείου.

κδ) ΚΔ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὸν Ἅγιο Νικόλαο καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Λασιθίου.

κε) ΚΕ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὰ Χανιά καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Χανίων καὶ Ρεθύμνης.

κστ) ΚΣΤ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὸν Πειραιᾶ στὴν ἀρμοδιότητα τῆς ὁποίας ἐμπίπτει ἡ περιοχὴ τοῦ Νομοῦ Πειραιῶς καθὼς καὶ οἱ περιοχὲς τῶν Δήμων Ἰωάννη Ρέντη, Ταύρου, Καλλιθέας, Μοσχάτου, Παλαιοῦ Φαλήρου, Ἀλίμου, Ἑλληνικοῦ, Γλυφάδας, Βούλας, Βάρης, Βάρκιζας καὶ Βουλιαγμένης.

κζ) ΚΖ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴν Κατερίνη καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Πιερίας.

κη) ΚΗ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὶς Σέρρες καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Σερρῶν.

κθ) ΚΘ' Έφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ ἔδρα τὴ Φλώρινα καὶ ἀρμοδιότητα ποὺ ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Φλώρινας καὶ Καστοριάς.

λ) Λ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Αϊανή και άρμοδιότητα που εκτείνεται στους Νομούς Κοζάνης και Γρεβενών.

λα) ΛΑ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Ξάνθη και άρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Ξάνθης.

λβ) ΛΒ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Ήγουμενίτσα και άρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Θεσπρωτίας.

λγ) ΛΓ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Πρέβεζα και άρμοδιότητα που εκτείνεται στους Νομούς Πρεβέζης και Άρτης.

λδ) ΛΔ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Καρδίτσα και άρμοδιότητα που εκτείνεται στους Νομούς Καρδίτσας και Τρικάλων.

λε) ΛΕ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα το Άργος-οίμι και άρμοδιότητα που εκτείνεται στους Νομούς Κεφαλληνίας και Ζακύνθου.

λστ) ΛΣΤ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα το Μεσολόγγι και άρμοδιότητα που εκτείνεται στους Νομούς Αίτωλοακαρνανίας και Λευκάδος.

λζ) ΛΖ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Κόρινθο και άρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Κορινθίας.

λη) ΛΗ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Καλαμάτα και άρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Μεσσηνίας.

λθ) ΛΘ' Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με έδρα την Τρίπολη και άρμοδιότητα που εκτείνεται στο Νομό Άρκαδίας.

3. Στους Νομούς όπου δέν έδρεύει Έφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων λειτουργεί Γραφείο Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, που υπάγεται στις άρμόδιες για τους Νομούς αυτούς Έφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Στους Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου και ειδικότερα στις νήσους Σύρο, Άνδρο, Θήρα, Μήλο, Νάξο, Πάρο και Κω, Κάλυμνο, Κάρπαθο λειτουργούν Γραφεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων που υπάγονται στις άρμόδιες για τους νομούς αυτούς Έφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

4. Οί Ἐφορεῖς Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) 1^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴν Ἀθήνα, καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στὴν Περιφέρεια Ἀττικῆς.

β) 2^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴν Ἀθήνα καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Κυκλάδων.

γ) 3^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴ Χίο καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Χίου.

δ) 4^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴ Ρόδο καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Δωδεκανήσου.

ε) 5^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴν Σπάρτη καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Λακωνίας.

στ) 6^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴν Πάτρα καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Ἀχαΐας καὶ Ἠλείας.

ζ) 7^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴ Λάρισα καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Λαρίσης καὶ Μαγνησίας.

η) 8^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὰ Ἰωάννινα καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Ἰωαννίνων καὶ Θεσπρωτίας.

θ) 9^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴ Θεσσαλονίκη καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Θεσσαλονίκης, Κιλκίς καὶ Πιερίας.

ι) 10^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὸν Πολύγυρο καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Χαλκιδικῆς καὶ τὸ Ἅγιο Ὄρος.

ια) 11^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴ Βέροια καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Ἡμαθίας καὶ Πέλλης.

ιβ) 12^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴν Καβάλα καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Καβάλας, Ξερρῶν καὶ Δράμας.

ιγ) 13^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὸ Ἡράκλειο καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Ἡρακλείου καὶ Λασιθίου.

ιδ) 14^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴ Μυτιλήνη καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στὸ Νομὸ Λέσβου.

ιε) 15^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων με ἔδρα τὴν Ἀλεξανδρούπολη καὶ ἀρμοδιότητα πού ἐκτείνεται στοὺς Νομοὺς Ἐβρου, Ροδόπης καὶ Ξάνθης.

ιστ) 16^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα την Καστοριά και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Καστοριάς και Φλώρινας.

ιζ) 17^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τὰ Γρεβενά και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Κοζάνης και Γρεβενών.

ιη) 18^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα την Άρτα και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Άρτης και Πρεβέξης.

ιθ) 19^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τὰ Τρίκαλα και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Τρικάλων και Καρδίτσας.

κ) 20^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τή Ζάκυνθο και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Ζακύνθου και Κεφαλονιάς.

κα) 21^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα την Κέρκυρα και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στο Νομό Κέρκυρας.

κβ) 22^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τή Ναύπακτο και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Αίτωλοακαρνανίας και Λευκάδος.

κγ) 23^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τή Χαλκίδα και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Βοιωτίας και Εύβοίας.

κδ) 24^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τή Λαμία και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Φθιώτιδος, Εύρυτανίας και Φωκίδος.

κε) 25^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα την άρχαία Κόρινθο και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Κορινθίας, Άρκαδίας και Άργολίδος.

κστ) 26^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα την Καλαμάτα και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στο Νομό Μεσσηνίας.

κζ) 27^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τὸ Βαθὺ και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στο Νομό Σάμου.

κη) 28^η Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων με έδρα τὸ Ρέθυμνο και άρμοδιότητα πού έκτείνεται στους Νομούς Ρεθύμνης και Χανίων.

5. Στους Νομούς όπου δὲν έδρεύει Έφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, λειτουργεί Γραφεῖο Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, τὸ ὁποῖο ὑπάγεται στίς άρμόδιες γιὰ τούς Νομούς αὐτούς Έφορεῖες Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Στους Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου και ειδικότερα στίς νήσους Σύρο, Άνδρο, Θήρα, Μήλο, Νάξο, Πάρο και Κῶ, Κάλυμνο, Κάρπαθο ιδρύονται

γραφεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων πὺν ὑπάγονται στὶς ἀρμόδιες γιὰ τοὺς νομοὺς αὐτοὺς Ἐφορεῖς Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων.

6. Ἡ 10^η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, εἰδικὰ στὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἔχει στὴν εὐθύνη της καὶ τὶς ἀρχαιότητες τῆς προχριστιανικῆς περιόδου.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

4 Φεβρουαρίου 1822 (Διαταγή τοῦ Ἀρείου Πάγου. Μάμουκας Α' 98-99).

[Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Πολιτικῆς]

.....
4 Φροντίζει διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν Ἀρχαιοτήτων.

10 Φεβρουαρίου 1825 (Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα, Ὁ Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, ὡς Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἀνὰ τὰς Κυκλάδας. *Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν* Α', 1961, 51-53).

Διάταγμα τοῦ Γρηγορίου Δικαίου, τοῦ Παπαφλέσσα, μὲ τὸ ὁποῖο ὀρίζονται τὰ «χρεῖα καὶ καθήκοντα τοῦ Ἐφόρου τῆς Παιδείας». Ἀνάμεσα στὰ χρεῖα του εἶναι «θ) Νὰ δώσῃ παραγγελίαν εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἐπάρχους καὶ δημογέροντας καὶ ἐπιτρόπους καὶ διδασκάλους τῶν σχολείων, διὰ νὰ συνάξουν τὰς ἀρχαιότητας, ὅπου κατὰ καιροὺς εὐρίσκονται εἰς κάθε τόπον· νομίσματα, δηλαδὴ, ἀγάλματα, ἐπιγραφὰς καὶ ὅ,τι ἄλλο λείψανον ἀρχαιότητος, διὰ νὰ τὸ ἀποταμιεύουν εἰς τὰ σχολεῖα, διὰ ν' ἀποκτήσῃ, μὲ τὸν καιρὸν, πᾶν σχολεῖον τὸ Μουσεῖον του».

1 Μαΐου 1827 (Μάμουκας Θ' 121-127).

«Διάταξις Διοικήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας» ποὺ ψηφίστηκε ἀπὸ τὴν Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευση τῶν Ἑλλήνων.

.....
ΙΗ' Ὁ Διοικητὴς χρεωστεῖ νὰ φροντίζει νὰ μὴ πωλῶνται ἢ νὰ μὴ μεταφέρονται ἐκτὸς τῆς Ἐπικρατείας αἱ ἀρχαιότητες.

12 Μαΐου 1828 (Πρωτοψάλτης ἀρ. 29).

[Ἐγκύκλιος ἀρ. 2400 τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τοὺς κατὰ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος Ἐκτάκτους Ἐπιτρόπους].

.....
Οἱ Ἑκτακτοὶ Ἐπίτροποι θέλουν ἐπαγρυπνεῖ ὥστε αἱ ἀρχαιότητες, δη-

λαδὴ νομίσματα παλαιά, ἐρμόγλυπτα, ἢ ἄλλα ἀρχαῖα λείψανα, νὰ μὴν ἐξάγωνται παντελῶς ἀπὸ τὸν τόπον, καὶ νὰ παραχωρῶνται κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν παρὰ τῶν κυρίων αὐτῶν.

2 Αὐγούστου 1829 (Ἡ Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων).

Ψήφ. Ι' Ἡ Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων

Ψηφίζει:

- Ἀρθρον 1. Τὰ ψηφισθέντα παρὰ τῆς ἐν Τροιζήνι Ἐθνικῆς Συνελεύσεως κατὰ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, ἐπικυροῦνται.
2. Δίδεται ἡ ἄδεια εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ συγχωρῇ τὴν ἐξαγωγὴν μόνον τῶν συντρυμμάτων τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ ὅταν μόνον ζητῶνται ὡς συντελοῦντα εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας ἐπιστημονικοῦ τινος καταστήματος ὁποιασδήποτε Κυβερνήσεως.
3. Τὸ παρὸν ψήφισμα καταχωρηθὲν εἰς τὸν Κώδικα τῶν ψηφισμάτων καὶ ἐπικυρωθὲν, νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, διὰ νὰ δημοσιευθῇ διὰ τῶν τύπων καὶ νὰ ἐνεργηθῇ.

7 Ὀκτωβρίου 1829 (Δοκίμιο 111-113).

Ἀρ. 73 | Ἐγκύκλιος | Ὁ κατὰ τὴν Ἡλίδαν Ἐκτ. Ἐπίτροπος | Πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ Τμήματος

[Ὁ Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος Ἡλίδος Παναγιώτης Ἀναγνωστόπουλος γνωστοποιεῖ στοὺς κατοίκους τῆς περιφερείας τοῦ τὴν ἴδρυσιν μουσείου ἐστὶν Αἴγινα, ἐξηγεῖ τί εἶναι οἱ ἀρχαιοτήτες καὶ ποιά ἡ σημασία τους γιὰ τὴ Νέα Ἑλλάδα, ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν πολιτῶν ἐπὶ τῇ σημασίᾳ τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῆς Ἡλίδος ἀπὸ ἀποψη ἀρχαιολογικῇ καὶ τοὺς εἰδοποιεῖ πὺς ὅταν βρίσκουν ἀρχαιοτήτες νὰ τίς προσκομίζουσιν ἐπὶ τὴν Ἐπιτροπείαν ἢ ὅποια θὰ δίδει ἀπόδειξιν καὶ θὰ τίς στέλλει ἐπὶ τὴν Κυβέρνησιν γιὰ νὰ τοὺς δοθῇ ἀμοιβή. Ὅσοι γεωργοὺν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σκάβουσιν σὲ χώρους μὲ ἐρείπια ἀρχαίων πόλεων χωρὶς ἄδεια τῆς Ἐπιτροπείας. Ἄν κανεὶς καθὼς σκάβει βρεῖ ἀρχαῖα πρέπει νὰ προσέχει νὰ μὴ τὰ σπάσει καὶ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Ἐπιτροπείαν. Ἀπαγορεύεται ἡ πώλησις τῶν ἀρχαίων, μόνος ἀγοραστὴς εἶναι τὸ ἔθνος «ἐκτὸς τῶν δακτυλιδιοπετρῶν». Ὁ παραβάτης τιμωρεῖται. Ὅσοι προσφέρουσιν ἀρχαῖα γράφεται τὸ ὄνομά τους σὲ εἰδικὸ βιβλίον καὶ λαμβάνουσιν ἀμοιβή. Ἡ μεγαλύτερη ἀμοιβὴ εἶναι ἡ προσφορά τῶν ἀρχαιοτήτων εἰς τὸ ἔθνος].

21 Ὀκτωβρίου 1829 (Πρωτοψάλτης ἀρ. 84).

[Ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης διορίζεται Διευθυντῆς καὶ Ὑπουργὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου μετὰ τὴν ἀπόφαση 49, ψήφισμα Γ' τοῦ Κυβερνήτου τῆς 21 Ὀκτωβρίου 1829. Μετὰ τὸ ψήφισμα ἰδρύεται ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία].

2 Δεκεμβρίου 1829 (Πρωτοψάλτης ἀρ. 102).

[Ἡ ἐγκύκλιος ἀρ. 247 τοῦ Κυβερνήτου περὶ περισυλλογῆς καὶ προστασίας τῶν ἀρχαιοτήτων].

23 Δεκεμβρίου 1829 (Μανῆς 64 καὶ 247-249· Κόκκου 51-53).

[Σχέδιο ἀρχαιολογικοῦ νόμου μετὰ τίτλο «Σχέδιον Ψηφίσματος» ποὺ συνέταξε ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης].

23 Ἰουνίου 1830 (Πρωτοψάλτης ἀρ. 117).

[Ἡ ἐγκύκλιος 953 τοῦ Κυβερνήτη πρὸς τοὺς Ἐκτάκτους Ἐπιτρόπους καὶ Διοικητὰς τῆς Ἐπικρατείας, ἡ ὁποία ἀναπαράγει περίπου τὸ περιεχόμενο τοῦ «Σχεδίου Ψηφίσματος» τοῦ Μουστοξύδη. Ἡ ἐγκύκλιος ἀποτελεῖ τὸν πρῶτο ἀρχαιολογικὸ νόμο].

ΒΔ 3/15 Ἀπριλίου 1833 (ΦΕΚ 14, 13/25 Ἀπρ. 1833).

Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς ἀρμοδιότητος τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας.

ΒΔ 26 Ἀπριλίου/8 Μαΐου 1833 (ΦΕΚ 17, 4 Μαΐου 1833).

Περὶ ἀρμοδιότητος τῶν Νομαρχῶν καὶ περὶ τῆς κατὰ τὰς Νομαρχίας ὑπηρεσίας. [Τὸ ἀρθρ. 12 Γ' ἀρ. 26 προβλέπει γιὰ τὴ φροντίδα καὶ προστασία τῶν ἀρχαίων καὶ τὴν παρεμπόδιση τῆς ἐξαγωγῆς τους].

ΒΔ 23 Νοεμβρίου/2 Δεκεμβρίου 1833 (Συλλογὴ 7).

Περὶ διατηρήσεως μωσαϊκῶν ἐδαφῶν.

ΒΔ 29 Ἀπριλίου/11 Μαΐου 1834 (ΦΕΚ 18, 22 Μαΐου 1834).

Περὶ συστάσεως Γραφείου τῆς Δημοσίου Οἰκονομίας παρὰ τῇ ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας [Τὸ Γραφεῖο τοῦτο, μετὰξὺ

ἄλλων, «περιγράφει τὰς ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους σποράδην εὗρισκομένας ἀρχαιότητας – φροντίζει νὰ γείνωσι σχέδια τῶν ἐπισημοτέρων ἐρειπίων, τῶν ἀρχαίων πόλεων, τῶν μνημείων καὶ ἄλλων παρομοίων ἀντικειμένων. Ἐξιχνιάζει τὰς παλαιὰς λεωφόρους καὶ τὰ ἀρχαῖα ῥεῖθρα καὶ ἐν γένει ὅσα ἔχνη ὑποδεικνύουσι τὰς πρώην ἐμπορικὰς ὁδοὺς τῶν Ἑλλήνων, Ῥωμαίων, Ἑνετῶν»].

N. 10/22 Μαΐου 1834 (ΦΕΚ 22, 16 Ἰουν. 1834).

Περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν συλλογῶν, περὶ ἀνακαλύψεως καὶ διατηρήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν.

[Ὁ Ἀρχαιολογικὸς Νόμος τῆς Ἀντιβασιλείας, ποὺ ἴσχυσε μέχρι τῆς ψήφισης τοῦ Ν. ΒΧΜ΄ τοῦ 1899].

ΒΔ 15 Μαΐου 1834 (Συλλογὴ 30).

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου καὶ τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 13 Νοεμβρίου 1834 (Εὐρετήριο ρη').

[Τὸ Θησεῖο ὀρίζεται ὡς Κεντρικὸν Μουσεῖον].

ΒΔ 16/28 Νοεμβρίου 1836 (ΦΕΚ 67, 22 Νοεμβ. 1836).

Περὶ διορισμοῦ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὰς ἀρχαιότητας.

ΒΔ 15/27 Ἰανουαρίου 1837 (Συλλογὴ 31).

Περὶ συστάσεως Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

6/18 Ἰανουαρίου 1837 (Συλλογὴ 32).

Ὁργανισμὸς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

ΒΔ 7/19 Δεκεμβρίου 1837 (Συλλογὴ 34).

Περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἐν Ἀθήναις λειψάνων τοῦ μεσαίωνος.

13 Μαΐου 1840 (Συλλογὴ 34).

Περὶ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. [Ἡ ἀριθ. 1046 σύσταση τοῦ Γραμματέως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πρὸς τὸν Διοικητὴ Ἀττικῆς γιὰ τὴν ἰδρυση ἀρχαιολογικοῦ μουσείου στὴν πρωτεύουσα τῆς Διοίκησης].

Έγκ. 20592, 10 Μαΐου 1843 (Συλλογή 35).

Περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς ἐξαγωγῆς ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 13 Ἰουνίου 1848.

13 Ἰουνίου 1848. Ὁργανισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.
[Ἐγκρίνεται ὁ νέος Ὁργανισμὸς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας].

ΒΔ 4 Ἰουνίου 1854 (ΦΕΚ 16, 10 Ἰουν. 1854).

Περὶ ἀποστολῆς λίθου ἐκ τῶν ἀρχαίων λειψάνων τοῦ Παρθενῶνος διὰ τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀεμνήστου Βασιγκτῶνος ἀνεγειρόμενον μνημεῖον.

Ν. ΤΕΘ', 27 Σεπτεμβρίου 1856 (ΦΕΚ 56, 6 Ὀκτ. 1856).

Περὶ ἐκποιήσεως τῶν ἐν Σπάρτῃ οἰκοπέδων [Γιὰ τὴν ἐκτέλεση κοινωφελῶν ἔργων στὴ Σπάρτῃ καὶ ἀνασκαφῶν].

ΒΔ 31 Ὀκτωβρίου 1856 (ΦΕΚ 76, 20 Νοεμβ. 1856).

Περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἐπὶ τῆς Νομισματικῆς συλλογῆς νομισματογνώμονος.

ΒΔ 30 Ἰουνίου 1858 (ΦΕΚ 30, 31 Ἰουλ. 1858).

Περὶ σχεδίου Μουσείου τῶν ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 27 Ἰουνίου 1858 (ΦΕΚ 32, 5 Αὐγ. 1858).

Περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας [Καταργεῖται ὁ ἀπὸ 13 Ἰουνίου 1848 Ὁργανισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τίθεται σὲ ἰσχὺ ὁ τοῦ 1837].

31 Ἰουνίου 1858 (ΦΕΚ 34, 14 Αὐγ. 1858).

Ὅδηγία περὶ κατασκευῆς Μουσείου ἀρχαιολογικοῦ.

Ν. ΦΛΣ', 28 Μαΐου 1859 (ΦΕΚ 22, 30 Μαΐου 1859).

Περὶ αὐξήσεως τῆς μισθοδοσίας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων κ.λ. [Ὁρίζεται, ἄρθρ. 4, ὁ μισθὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου].

ΒΔ 2 Μαρτίου 1861 (ΦΕΚ 12, 14 Ἀπρ. 1861).

Περὶ ἀναθέσεως εἰς ἐπιτροπὴν τῆς συντάξεως καὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος.

ΒΔ 18 Ἀπριλίου 1862 (Συλλογή 41).

Περὶ νέου ὀργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

18 Ἀπριλίου 1862 (Συλλογή 42).

Ὅργανισμός τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

ΒΔ 20 Ἰουνίου 1862 (ΦΕΚ 55, 4 Ἰουλ. 1862).

Περὶ συστάσεως ἐπιτροπῆς πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν δι' ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφάς.

Θέσπισμα 10 Αὐγούστου 1863 (ΦΕΚ 30, 17 Αὐγ. 1863).

Περὶ διαλύσεως τοῦ Ναοῦ τῆς Καπνικαρέας καὶ ἀνοικοδομήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Γερανίου.

ΒΔ 14 Αὐγούστου 1863 (ΦΕΚ 31, 23 Αὐγ. 1863).

Θέσπισμα περὶ ἀνεγέρσεως εἰδικοῦ Μουσείου [Ἀκροπόλεως].

ΒΔ 10 Σεπτεμβρίου 1863 (ΦΕΚ 36, 11 Ὀκτ. 1863).

Θέσπισμα περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Μουσείου [Ἐγκριση τῶν σχεδίων τοῦ Μουσείου Ἀκροπόλεως, τοῦ ἀρχιτέκτονος Παν. Κάλκου].

Θέσπισμα 26 Αὐγούστου 1863 (ΦΕΚ 38, 31 Ὀκτ. 1863).

Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Καπνικαρέας.

Ἐγκ. 11355, 14 Ὀκτωβρίου 1863 (Συλλογή 48).

Περὶ ἐπιτηρήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ἐγκ. 1427, 6 Δεκεμβρίου 1863 (Συλλογή 50).

Περὶ τοῦ ἀρχιφύλακος καὶ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ.

ΒΔ 24 Ὀκτωβρίου 1864 (ΦΕΚ 52, 1 Δεκ. 1864).

Περὶ προστασίας τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν.

ΒΔ 24 Φεβρουαρίου 1865 (ΦΕΚ 17, 8 Μαρτ. 1865).

Περὶ ἀνεγέρσεως Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Έγκ. 874, 4 Φεβρουαρίου 1865 (Συλλογή 51).

Περὶ ἀπαγορεύσεως ἀνασκαφῶν καὶ πωλήσεως ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 16 Μαρτίου 1865 (ΦΕΚ 22, 7 Ἀπρ. 1865).

Περὶ προσωνυμίας τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Έγκ. 35944, 27 Δεκεμβρίου 1865 (Συλλογή 53).

Περὶ ἀπαγορεύσεως ἀνασκαφῶν καὶ ἀνευρέσεως ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 19 Μαρτίου 1866 (ΦΕΚ 28, 13 Ἀπρ. 1866).

Περὶ ἀποδοχῆς δωρεᾶς οἰκοπέδου τῆς κ. Ἑλένης Τοσίτσα.

ΒΔ 23 Μαρτίου 1866 (ΦΕΚ 28, 13 Ἀπρ. 1866).

Περὶ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Έγκ. 4241, 20 Ἰουνίου 1866 (Συλλογή 55).

Περὶ προφυλάξεως τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ν. ΣΜΗ', 24 Νοεμβρίου 1867 (ΦΕΚ 73, 18 Δεκ. 1867).

Περὶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. [Τὰ ἄρθρα 17-23 ἀποτελοῦν ὄργανισμὸ τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου].

Έγκ. 1613, 8 Φεβρουαρίου 1871 (Συλλογή 59).

Περὶ ἐκποιήσεως ἀρχαιοτήτων.

Ν. ΦΓ', 29 Μαρτίου 1874 (ΦΕΚ 14, 15 Ἀπρ. 1874).

Περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ νομισματογνώμονος.

Έγκ. 4639, 20 Ἰουνίου 1874 (Συλλογή 61).

Περὶ ἐπιτηρήσεως τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπὸ τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων.

ΒΔ 19 Νοεμβρίου 1874 (ΦΕΚ 44, 15 Δεκ. 1874).

Περὶ προκηρύξεως λαχείου ἐκ δραχμῶν νέων ἢ φράγκων ἑνὸς ἑκατομυρίου ὑπὲρ ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν.

13 Ἀπριλίου 1874 (Συλλογή 64).

Σύμβαισις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γερμανίας περὶ ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ.

Ν. ΦΜΑ', 13/25 Ἀπριλίου 1875 (ΦΕΚ 59, 15 Νοεμβ. 1875).

Περὶ κυρώσεως συμβάσεως μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γερμανίας περὶ ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ [ἡ σύμβασις τῆς 13/25 Ἀπριλίου 1874].

ΒΔ 16 Μαρτίου 1876 (ΦΕΚ 24, 28 Μαΐου 1876).

Περὶ ἀναθέσεως νέων καθηκόντων εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. Ἀρμόδιον Βλάχον.

ΑΥΣ 25 Μαΐου 1876 (ΦΕΚ 27, 10 Ἰουν. 1876).

Περὶ διορισμοῦ τοῦ συνταγματάρχου Βασιλ. Πετιμεζᾶ ὡς μέλους τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

ΒΔ 29 Μαΐου 1876 (Συλλογή 71).

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, δυνάμει τοῦ ΦΟΣ' τῆς 4 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. Νόμου.

Ν. ΨΜΘ', 13 Δεκεμβρίου 1878 (ΦΕΚ 81, 28 Δεκ. 1878).

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ μισθοῦ τῶν Ἐφόρων τῶν ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 16 Ἀπριλίου 1881 (Συλλογή 74).

Περὶ κανονισμοῦ τῆς Ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Ν. ΑΙΑ', 12 Ἰουνίου 1882 (ΦΕΚ 53, 23 Ἰουν. 1882).

Περὶ ὑπαλλήλων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ βραχείας διακοπῆς τῆς χρήσεώς της. [Τὸ ἄρθρο α' εἶναι σχετικὸ μὲ τὸν νομισματογνώμονα].

Ν. ΑΝΑ', 17 Ἰουνίου 1882 (ΦΕΚ 66, 20 Ἰουλ. 1882).

Περὶ εὐθυγραμμίσεως τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ περιβόλου τοῦ κεντρικοῦ Μουσείου.

N. ΑΝΓ', 16 Ἰουνίου 1882 (ΦΕΚ 76, 9 Αὐγ. 1882).

Περὶ προσθήκης δύο ἐφόρων τῶν Ἀρχαιοτήτων. [Οἱ τρεῖς Ἐφοροὶ τοῦ Ν. ΨΜΘ' γίνονται πέντε].

N. ΑΝΣΤ', 18 Αὐγούστου 1882 (ΦΕΚ 83, 21 Αὐγ. 1882).

Περὶ παραχωρήσεως εἰς τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνησιν ἐκ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ διπλῶν εὐρημάτων πάντων τῶν ἐν τῷ εἰς τὴν Βουλὴν ὑποβληθέντι καταλόγῳ τῆς Ἐπιτροπῆς σεσημειωμένων καὶ ἀποκεχωρισμένων ἐν ταῖς ἐν Ὀλυμπίᾳ συλλογαῖς.

ΒΔ 16 Ἀπριλίου 1884 (ΦΕΚ 148, 18 Ἀπρ. 1884).

Περὶ διοργανισμοῦ τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ.

Ἐγκ. 12636, 27 Σεπτεμβρίου 1885 (Συλλογὴ 75).

Περὶ ἐρμηνείας διατάξεων τινῶν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ νόμου.

ΒΔ 25 Νοεμβρίου 1885 (ΦΕΚ 113, 7 Δεκ. 1885, μ. Α').

Περὶ διοργανισμοῦ τῶν ἐν Ἀθήναις Μουσείων.

ΒΔ 8 Ἰανουαρίου 1886 (ΦΕΚ 15, 18 Ἰαν. 1886, μ. Α').

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν καθηκόντων τῶν Ἐφόρων τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἀρχαιολογικῶν Συλλογῶν.

ΒΔ 13 Φεβρουαρίου 1886 (ΦΕΚ 54, 28 Φεβρ. 1886, μ. Α').

Περὶ προσόντων κλπ. τῶν ἀνωτέρων ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων.

ΒΔ 13 Φεβρουαρίου 1886 (ΦΕΚ 54, 28 Φεβρ. 1886, μ. Α').

Περὶ καθορισμοῦ τῶν προσόντων τῶν κατωτέρων ἀρχαιολογικῶν ὑπαλλήλων.

ΒΔ 19 Μαρτίου 1886 (ΦΕΚ 75, 24 Μαρτ. 1886, τ. Α').

Περὶ προσθήκης ἐκτάκτων φυλάκων ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 9 Ἀπριλίου 1886 (ΦΕΚ 98, 22 Ἀπρ. 1886, μ. Α').

Περὶ τοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὸ Μουσεῖον αὐτῆς εἰσιτηρίου.

Έγκ. 5574, 12 Μαΐου 1886 (ΦΕΚ 120, 13 Μαΐου 1886, μ. Α΄ Συλλογή 95).

Περὶ τῶν ὄρων ὑφ' οὗς θέλει χορηγεῖσθαι εἰς ιδιώτας ἄδεια ἀνασκαφῆς.

Έγκ. 3989, 26 Μαΐου 1886 (Συλλογή 97).

Περὶ τῶν ὥρων καθ' ὧς θέλουσιν εἶσθαι ἀνοικτὰ τὰ ἐν Ἀθήναις Μουσεία καὶ ἡ Ἀκρόπολις.

ΒΔ 4 Ἰουλίου 1886 (ΦΕΚ 189, 17 Ἰουλ. 1886, μ. Α΄).

Περὶ ἐλευθέρως εἰσόδου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὰ Μουσεία.

Έγκ. 9026, 5 Ἰουλίου 1886 (Συλλογή 99).

Περὶ ἀλληλογραφίας τῶν ἐφόρων πρὸς τὸ ὑπουργεῖον καὶ γνωστοποιήσεως τῶν ἀνακαλυπτομένων ἀρχαιοτήτων.

Έγκ. 9630, 19 Ἰουλίου 1886 (Συλλογή 100).

Περὶ διδασκαλίας ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ τῇ Ἀκροπόλει.

19 Ἰουλίου 1886 (Συλλογή 102).

Γνωστοποιήσις εἰς τοὺς ἐπισκεπτομένους τὰ Μουσεία καὶ τὴν Ἀκρόπολιν.

Έγκ. 5965, 6 Μαΐου 1887 (Συλλογή 113).

Περὶ τῶν ὥρων καθ' ὧς θέλουσιν εἶσθαι ἀνοικτὰ τὰ ἐνταῦθα Μουσεία καὶ ἡ Ἀκρόπολις.

Ν. ΑΦΗ΄ 28 Μαΐου 1887 (ΦΕΚ 141, 6 Ἰουν. 1887, μ. Α΄).

Περὶ προσθήκης βοηθοῦ τοῦ νομισματογνώμονος.

Ν. ΑΦΛΒ΄, 28 Μαΐου 1887 (ΦΕΚ 150, 15 Ἰουν. 1887, μ. Α΄).

Περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας. [Οἱ ἑφοροὶ γίνονται ὁκτώ].

ΒΔ 21 Αὐγούστου 1887 (ΦΕΚ 236, 27 Αὐγ. 1887, μ. Α΄).

Περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐν τῷ νόμῳ ΑΦΛΒ΄ περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

ΥΠ 14 Δεκεμβρίου 1887 (ΦΕΚ 338, 15 Δεκ. 1887, μ. Α').

Περὶ ἐγκρίσεως τελεσθέντος διαγωνισμοῦ πρὸς πλήρωσιν θέσεως Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων.

Ν. ΑΧΛ', 30 Δεκεμβρίου 1887.

Περὶ λαχείων [Περὶ λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας].

Ἐγκ. 486, 12 Ἰανουαρίου 1888 (Συλλογὴ 125).

Περὶ τῶν καθηκόντων καὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐφόρων ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 19 Ἀπριλίου 1888 (ΦΕΚ 115, 29 Ἀπρ. 1888, μ. Α').

Περὶ μετονομασίας τῆς «Γενικῆς Ἐφορείας τῶν Ἀρχαιοτήτων». [Μετονομασία τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν].

ΒΔ 19 Ἀπριλίου 1888 (ΦΕΚ 115, 29 Ἀπρ. 1888, μ. Α').

Περὶ μετονομασίας τοῦ ἐν Ἀθήναις «Κεντρικοῦ δημοσίου Μουσείου διὰ τὰς ἀρχαιότητας». [Τὸ *Κεντρικὸν Δημόσιον Μουσεῖον διὰ τὰς Ἀρχαιότητας* τοῦ Ν. τῆς 10/22 Μαΐου 1834, μετονομάζεται σὲ *Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον*].

ΒΔ 8 Ὀκτωβρίου 1888 (ΦΕΚ 270, 24 Ὀκτ. 1888, μ. Α').

Περὶ καταργήσεως τοῦ παλαιοῦ καὶ ἀδείας συστάσεως νέου διαρκοῦς λαχείου ὑπὲρ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ν. ΑΧΠΘ', 2 Φεβρουαρίου 1889 (ΦΕΚ 29, 3 Φεβρ. 1889, μ. Α').

Περὶ συνομολογήσεως λαχειοφόρου ἀτόκου δανείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

ΒΔ 21 Φεβρουαρίου 1889 (ΦΕΚ 57, 3 Μαρτ. 1889, μ. Α').

Περὶ ἐγκρίσεως τῆς ἀπὸ 16/28 Φεβρουαρίου 1889 συμβάσεως, τῆς συνομολογηθείσης δυνάμει τοῦ νόμου ΑΧΠΘ' περὶ συνομολογήσεως ἀτόκου λαχειοφόρου δανείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ν. ΑΨΟΓ, 28 Ἀπριλίου 1889 (ΦΕΚ 115, 5 Μαΐου 1889, μ. Α').

Περὶ ἀδείας συνομολογήσεως δανείου καὶ περὶ χορηγίας πιστώσεως ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

ΒΔ 24 Ἰουνίου 1889 (ΦΕΚ 166, 27 Ἰουν. 1889, μ. Α').

Περὶ λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἐγκ. 7492, 4 Αὐγούστου 1889 (Συλλογὴ 129).

Περὶ καταργήσεως τῆς ὑπὸ τῶν ἐπισκεπτῶν τῶν Μουσείων γενομένης πληρωμῆς διὰ τὴν φύλαξιν τῶν ράβδων αὐτῶν κλπ.

ΒΔ 14 Αὐγούστου 1889 (ΦΕΚ 210, 19 Αὐγ. 1889, μ. Α').

Περὶ συμπληρώσεως τοῦ ἀπὸ 24 Ἰουνίου 1889 Β. Διατάγματος περὶ διαρκοῦς λαχείου ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων.

19 Αὐγούστου 1889 (ΦΕΚ 210, 19 Αὐγ. 1889, μ. Α').

Διόρθωσις λάθους ἐν τῷ περὶ διαρκοῦς λαχείου ἀρχαιοτήτων Β. Διατάγματι τῆς 24 Ἰουνίου 1889 (ἐκ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου).

Ἐγκ. 12225, 2 Σεπτεμβρίου 1889 (Συλλογὴ 130).

Περὶ ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς διευθύνοντας ἀνασκαφὰς ἐφόρους καὶ περὶ ἀλληλογραφίας αὐτῶν πρὸς τὴν Γενικὴν Ἐφορείαν.

ΒΔ 30 Σεπτεμβρίου 1889 (ΦΕΚ 250, 4 Ὀκτ. 1889, μ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ ἀπὸ 26 Νοεμβρίου 1885 Β. Διατάγματος περὶ διοργανισμοῦ τῶν ἐν Ἀθήναις Μουσείων.

ΒΔ 26 Φεβρουαρίου 1890 (ΦΕΚ 52, 27 Φεβρ. 1890, μ. Α').

Περὶ ἐγκρίσεως καταστατικοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

ΒΔ 4 Αὐγούστου 1890 (ΦΕΚ 251, 28 Σεπτ. 1890, μ. Α').

Περὶ τοποθετήσεως ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Δημητρίου δωρηθεισῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 12 Νοεμβρίου 1890 (ΦΕΚ 295, 14 Νοεμβ. 1890, μ. Α').

Περὶ κανονισμοῦ τῶν τοῦ νομισματικοῦ Μουσείου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ὑπηρεσίας.

ΥΠ 20 Μαρτίου 1891 (ΦΕΚ 86, 28 Μαρτ. 1891, μ. Α').

Περὶ καταργήσεως τῆς θέσεως φύλακος τῶν ἐν Ραμνουῦντι ἀρχαιοτήτων.

ΥΠ 9 Ἀπριλίου 1891 (ΦΕΚ 109, 15 Ἀπρ. 1891, μ. Α').

Περὶ καταργήσεως τῆς θέσεως τοῦ φύλακος τῶν ἐν Τίρυνθι ἀρχαιοτήτων.

Ν. ἈΔΟΔ', 13 Ἀπριλίου 1891 (ΦΕΚ 126, 6 Μαΐου 1891, μ. Α').

Περὶ κυρώσεως συμβάσεως περὶ ἀρχαιολογικῆς ἀνασκαφῆς ἐν Δελφοῖς.

Ἐγκ. 9012, 3 Ἰουνίου 1891 (Συλλογὴ 136).

Ὅδηγία πρὸς τοὺς ἐφόρους ἀρχαιοτήτων περὶ τῶν ὄρων ὑφ' οἷς θέλουσι γνωματεύει ὑπὲρ ἐκδόσεως ἀδείας ἀνασκαφῆς.

Ἀρ. 58104, Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν, 6 Ἰουλίου 1891 (Συλλογὴ 139-140).

Περὶ τοῦ ἂν ὁ ἰδιοκτήτης ἀρχαίου τινὸς δικαιούται νὰ κατασκευάζῃ ἐκμαγεῖα αὐτοῦ. [Γνωμάτευση τοῦ Δικαστικοῦ Συμβούλου Ι. Α. Τυπάλδου].

ΒΔ 7 Νοεμβρίου 1891 (ΦΕΚ 316, 11 Νοεμβ. 1891).

Περὶ καταθέσεως τῶν Αἰγυπτιακῶν νομισμάτων τῆς συλλογῆς Ἰωάννου Δημητρίου ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ.

ΒΔ 19 Νοεμβρίου 1891 (ΦΕΚ 329, 21 Νοεμβ. 1891, μ. Α').

Περὶ ιδρύσεως ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ συλλογῆς ἀρχαιοτήτων τῆς καλουμένης προελληνικῆς τέχνης.

ΒΔ 24 Φεβρουαρίου 1892 (ΦΕΚ 57, 25 Φεβρ. 1892, μ. Α').

Περὶ ἐκτάκτων ὑπαλλήλων τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

ΒΔ 9 Ἀπριλίου 1892 (ΦΕΚ 119, 11 Ἀπρ. 1892, μ. Α').

Περὶ ἐλευθέρας εἰσόδου εἰς τὰ Μουσεῖα καὶ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτάς.

Ἀπόφαισις 9635, 16 Ἀπριλίου 1892 (Συλλογὴ 244).

Περὶ καθορισμοῦ τῶν ὥρῶν κλπ. καθ' ἃς μένουσιν ἀνοικτὰ τὰ Μουσεῖα καὶ ἡ Ἀκρόπολις.

ΒΔ 31 Αὐγούστου 1892 (ΦΕΚ 318, 5 Σεπτ. 1892, μ. Α').

Περὶ καθορισμοῦ ἀμοιβῆς κλπ. τῶν ἐξ Ἰταλίας τεχνιτῶν πρὸς προσαρμογὴν τῶν μωσαϊκῶν τοῦ ἐν Δαφνίῳ ναοῦ.

ΒΔ 20 Ἰανουαρίου 1893 (ΦΕΚ 12, 21 Ἰαν. 1893, τ. Α').

Περὶ ἄρσεως τῆς κηρυχθείσης δημοσίας ἀνάγκης ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν παλαιὰν ἀγορὰν Ἀθηνῶν γηπέδων τῶν Ι. Γεννήσαρλη καὶ Δ. Παγλοπούλου.

Ν. ΒΡΜΘ', 8 Φεβρουαρίου 1893 (ΦΕΚ 30, 15 Φεβρ. 1893, τ. Α').

Περὶ ιδρύσεως ἐργαστηρίου καὶ μουσείου ἐκμαγείων.

Ν. ΒΡΕΖ', 16 Φεβρουαρίου 1893 (ΦΕΚ 34, 18 Φεβρ. 1893, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἀκινήτων πρὸς συντήρησιν ἢ ἀνεύρεσιν ἀρχαιοτήτων.

Ν. ΒΡΠΕ', 2 Μαρτίου 1893 (ΦΕΚ 48, 5 Μαρτ. 1893, τ. Α').

Περὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου.

ΒΔ 11 Ἀπριλίου 1893 (ΦΕΚ 69, 15 Ἀπρ. 1893, τ. Α').

Περὶ ὁρισμοῦ τῆς τιμῆς τῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ κατασκευασθέντων ἐκμαγείων.

ΒΔ 3 Ἰουνίου 1893 (ΦΕΚ 106, 8 Ἰουν. 1893, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης τοῦ παρὰ τῷ μνημείῳ τοῦ Φιλοπάππου κτήματος Π. Σκαλίθρα.

ΒΔ 16 Ἰουλίου 1893 (ΦΕΚ 139, 22 Ἰουλ. 1893, τ. Α').

Περὶ καταθέσεως ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ ἀπάντων τῶν ἀποτελούντων τὰς συλλογὰς τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀρχαίων.

Ἐγκ. 16613, 23 Ἰουλίου 1893 (Συλλογή 265).

Περὶ ἐπιμελείας καὶ ἐπιτηρήσεως τῶν κατὰ τὸ Κράτος ἀρχαιολογικῶν μνημείων καὶ συλλογῶν.

ΒΔ 31 Ἰουλίου 1893 (ΦΕΚ 152, 9 Αὐγ. 1893, τ. Α').

Περὶ διοργανισμοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

ΒΔ 5 Αὐγούστου 1893 (ΦΕΚ 154, 10 Αὐγ. 1893, τ. Α').

Περὶ κανονισμοῦ τῆς ὑπηρεσίας κλπ. τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου.

ΥΠ 12 Αὐγούστου 1893 (ΦΕΚ 158, 14 Αὐγ. 1893, τ. Α').

Περὶ ὀρισμοῦ τοῦ χρόνου τῆς καθημερινῆς ὑπηρεσίας τῶν Ἐπιμελητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

ΥΠ 13 Αὐγούστου 1893 (ΦΕΚ 161, 19 Αὐγ. 1893, τ. Α').

Περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ τεχνίτου.

ΒΔ 28 Φεβρουαρίου 1894 (ΦΕΚ 24, 5 Μαρτ. 1894, τ. Γ').

Περὶ διορισμοῦ κλπ. Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν πρὸς ἐξωραϊσμόν καὶ συντήρησιν τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων καὶ μνημείων ἐργασιῶν.

ΒΔ 24 Μαρτίου 1894 (ΦΕΚ 30, 29 Μαρτ. 1894, τ. Γ').

Περὶ προσθήκης ἐνὸς εἰσέτι μέλους εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῶν πρὸς ἐξωραϊσμόν καὶ συντήρησιν τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων καὶ μνημείων ἐργασιῶν.

ΒΔ 21 Νοεμβρίου 1894 (ΦΕΚ 92, 23 Νοεμβ. 1894, τ. Γ').

Περὶ ἐγκρίσεως νέου ὁργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

ΒΔ 18 Μαρτίου 1895 (ΦΕΚ 36, 18 Μαρτ. 1895, τ. Β').

Περὶ λαχείου τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἀπόφασις 11761, 30 Μαΐου 1895 (Συλλογή 283).

Περὶ ὥρολογίου τῶν ἐν Ἀθήναις Μουσείων καὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

ΒΔ 31 Ἰουλίου 1895 (ΦΕΚ 87, 4 Αὐγ. 1895, τ. Β').

Περὶ ἀποσπάσεως μηχανικοῦ ἐκ τῆς Διευθύνσεως τῶν δημοσίων ἔργων εἰς τὴν Γ. Ἐφορείαν τῶν Ἀρχαιοτήτων.

ΥΠ 28 Αὐγούστου 1895 (ΦΕΚ 77, 31 Αὐγ. 1895, τ. Γ').

Περὶ ἐκτελέσεως τῶν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Παρθενῶνος ἔργων.

ΒΔ 16 Σεπτεμβρίου 1895 (ΦΕΚ 109, 18 Σεπτ. 1895, τ. Β').

Περὶ προσθηκῶν εἰς τὸ ἀπὸ 31 Ἰουλίου 1893 Β. Διάταγμα περὶ διοργανισμοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

ΒΔ 6 Ὀκτωβρίου 1895 (ΦΕΚ 118, 9 Ὀκτ. 1895, τ. Β').

Περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ βοηθοῦ νομισματογνώμονος.

ΒΔ 20 Ἰανουαρίου 1896 (ΦΕΚ 8, 23 Ἰαν. 1896, τ. Α').

Περὶ τοῦ λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ν. ΒΤΞΖ', 2 Μαρτίου 1896 (ΦΕΚ 26, 7 Μαρτ. 1896, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἀκινήτων ἔνεκα ἀρχαιολογικῶν ἀναγκῶν νόμου ΒΡΞΖ' τῆς 16 Φεβρουαρίου 1893.

Ν. ΒΥΝΔ', 26 Δεκεμβρίου 1896 (ΦΕΚ 159, 28 Δεκ. 1896, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 41 τοῦ νόμου τῆς 22 Αὐγούστου 1861 περὶ μεταλλείων, ὀρυχείων καὶ λατομείων.

ΥΠ 21 Ἰουνίου 1897 (ΦΕΚ 61, 23 Ἰουν. 1897, τ. Β').

Περὶ συναγωγῆς τῶν Χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων πρὸς καταρτισμὸν Βυζαντιακοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Μουσείου.

ΒΔ 21 Αὐγούστου 1897 (ΦΕΚ 121, 22 Αὐγ. 1897, τ. Α').

Περὶ ἀνακλήσεως τοῦ ἀπὸ 6 Ὀκτωβρίου 1895 Β. Διατάγματος περὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ βοηθοῦ νομισματογνώμονος.

ΥΠ 28 Αὐγούστου 1897 (ΦΕΚ 123, 28 Αὐγ. 1897, τ. Α').

Περὶ τῶν καθ' ἕκαστα τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ βοηθοῦ νομισματογνώμονος.

18 Σεπτεμβρίου 1897 (Συλλογή 291).

Ἐκθεσις πρὸς τὴν Α. Μ. Περὶ Μουσείων Καλῶν Τεχνῶν [Τοῦ ὑπουργοῦ Ἀθ. Εὐταξία· βλ. τὸ ἐπόμενο ΒΔ].

ΒΔ 18 Σεπτεμβρίου 1897 (ΦΕΚ 133, 19 Σεπτ. 1897, τ. Α').

Περὶ ἰδρύσεως Μουσείων τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

ΒΔ 27 Μαΐου 1898 (ΦΕΚ 138, 25 Αὐγ. 1898, τ. Α').

Περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἀπαιτουμένων ἔργων πρὸς στερέωσιν τοῦ Παρθενῶνος.

ΒΔ 24 Σεπτεμβρίου 1898 (ΦΕΚ 165, 10 Ὀκτ. 1898, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης ἀγρῶν κατὰ τὴν θέσιν Τούμπαν παρὰ τῷ χωρίῳ Διμήνι τοῦ Βόλου.

ΥΠ 23 Νοεμβρίου 1898 (ΦΕΚ 197, 26 Νοεμβ. 1898, τ. Α').

Περὶ ἐγκρίσεως τοῦ κατὰ τὴν 21 Νοεμβρίου 1898 τελεσθέντος διαγωνισμοῦ πρὸς κατάληψιν μιᾶς θέσεως ἐφόρου ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 6 Δεκεμβρίου 1898 (ΦΕΚ 207, 8 Δεκ. 1898, τ. Α').

Περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Γεν. Ἐφορείας τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Μουσείων καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ παρ' αὐτῇ ἐφόρου.

ΥΠ 16 Δεκεμβρίου 1898 (ΦΕΚ 218, 17 Δεκ. 1898, τ. Α').

Περὶ προσωρινῆς καταργήσεως τῆς ἐν Κηφισίᾳ θέσεως φύλακος ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 10 Μαρτίου 1899 (ΦΕΚ 48, 15 Μαρτ. 1899, τ. Α').

Περὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς θέλουσι μένει κλειστά ἢ ἀνοικτὰ ἡ Ἀκρόπολις καὶ τὰ Ἀρχαιολογικὰ Μουσεῖα.

Ν. ΑΨΟΓ', 28 Ἀπριλίου 1899.

Περὶ ἀδείας συνομολογήσεως δανείου καὶ περὶ χορηγίας πιστώσεως ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Ν. ΒΧΜΣ', 24 Ἰουλίου 1899 (ΦΕΚ 158, 27 Ἰουλ. 1899, τ. Α').

Περὶ ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 5 Αὐγούστου 1899 (ΦΕΚ 172, 7 Αὐγ. 1899, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως κτημάτων παρὰ τὸ χωρίον Διμήνι Βόλου.

ΒΔ 5 Αὐγούστου 1899 (ΦΕΚ 172, 7 Αὐγ. 1899, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἀγροῦ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν Ἄρειον Πάγον.

ΒΔ 11 Αὐγούστου 1899 (ΦΕΚ 179, 14 Αὐγ. 1899, τ. Α').

Περὶ δηλώσεως εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἀρχαίων.

ΒΔ 11 Αὐγούστου 1899 (ΦΕΚ 179, 14 Αὐγ. 1899, τ. Α').

Περὶ πωλήσεως καὶ ἐμπορείας ἀρχαίων ἐντὸς τοῦ Κράτους.

ΒΔ 11 Αὐγούστου 1899 (ΦΕΚ 179, 14 Αὐγ. 1899, τ. Α').

Περὶ πωλήσεως καὶ ἐξαγωγῆς ἀπομνημάτων ἀρχαίων καὶ ἀντιτύπων.

ΒΔ 11 Αὐγούστου 1899 (ΦΕΚ 179, 14 Αὐγ. 1899, τ. Α').

Περὶ ἐκτελέσεως ἀνασκαφῶν.

ΒΔ 11 Αὐγούστου 1899 (ΦΕΚ 179, 14 Αὐγ. 1899, τ. Α').

Περὶ καταγραφῆς τῶν ἐν τῇ κατοχῇ τοῦ Δημοσίου ἀρχαίων καὶ περὶ τῆς εἰς τοὺς ιδιοκτήτας καὶ εὐρετὰς ἀρχαίων παρεχομένης ἐπὶ τούτοις ἀποζημιώσεως καὶ ἀμοιβῆς.

ΒΔ 11 Αὐγούστου 1899 (ΦΕΚ 179, 14 Αὐγ. 1899, τ. Α').

Περὶ ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ περὶ κανονισμοῦ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς.

ΒΔ 26 Αὐγούστου 1899 (ΦΕΚ 190, 27 Αὐγ. 1899, τ. Α').

Περὶ ἀγορᾶς ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀρχαίων πρὸς ὄφελος τῶν Μουσείων τοῦ Κράτους καὶ καταβολῆς ἀποζημιώσεως πρὸς ιδιώτας διὰ τὰ ἐν τοῖς κτήμασιν αὐτῶν ἀποκαλυπτόμενα ἀρχαῖα.

Έγκ. 11538, 30 Αυγούστου 1899 (Συλλογή 346).

Όδηγίαι περί εφαρμογῆς τοῦ περὶ ἀρχαιοτήτων ,ΒΧΜς' νόμου.

Έγκ. 17190, 10 Νοεμβρίου 1899 (Συλλογή 324).

Περὶ ἐκτελέσεως διατάξεων τινων τοῦ ,ΒΧΜς' νόμου περὶ ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 23 Νοεμβρίου 1899 (ΦΕΚ 258, 24 Νοεμβ. 1899, τ. Α').

Περὶ πωλήσεως καὶ ἀγορᾶς ἀρχαίων εἰσαχθέντων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Ν. ,ΒΧΣΕ', 26/29 Μαρτίου 1900 (ΦΕΚ 75, 29 Μαρτ. 1900, τ. Α').

Περὶ παραχωρήσεως δωρεὰν πρὸς τὴν Αὐστριακὴν Κυβέρνησιν ἐθνικοῦ οἰκοπέδου πρὸς ἀνέγερσιν ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Ν. ,ΒΨΑΒ', 10 Ἀπριλίου 1900 (ΦΕΚ 91, 15 Ἀπρ. 1900, τ. Α').

Περὶ προσθηκῶν καὶ τροποποιήσεων εἰς τὸν περὶ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας νόμον ,ΑΦΑΒ' τῆς 28 Μαΐου 1887.

Ν. ,ΒΨΑΔ', 10 Ἀπριλίου 1900 (ΦΕΚ 91, 15 Ἀπρ. 1900, τ. Α').

Περὶ μισθοῦ τοῦ Ἐφόρου τῆς ἐν Ἀθήναις Πινακοθήκης.

Έγκ. 6451, 26 Ἀπριλίου 1900 (Συλλογή 327).

Περὶ τινων δηλώσεων ἀρχαίων εὗρεθέντων πρὸ τοῦ νόμου ,ΒΧΜς' τῆς 24 Ἰουλίου 1899.

ΒΔ 15 Μαΐου 1900 (ΦΕΚ 118, 17 Μαΐου 1900, τ. Α').

Περὶ πειθαρχικῶν ποινῶν ἐπιβαλλομένων τοῖς ὑπαλλήλοις τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

Έγκ. 7620, 17 Μαΐου 1900 (Συλλογή 329).

Περὶ τῆς συνιδιοκτησίας τοῦ Κράτους ἐπὶ τῶν πρὸ τοῦ νόμου ,ΒΧΜς' εὗρεθέντων ἀρχαίων.

ΒΔ 23 Μαΐου 1900 (ΦΕΚ 123, 24 Μαΐου 1900, τ. Α').

Περὶ προσθηκῶν εἰς τὸ ἀπὸ 11 Αυγούστου 1899 Β. Διάταγμα περὶ δηλώσεως εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἀρχαίων.

ΒΔ 26 Μαΐου 1900 (ΦΕΚ 130, 30 Μαΐου 1900, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως κτημάτων τινῶν ἐν τῷ χωρίῳ Πιαλίου τῆς Τεγέας πρὸς ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν.

ΒΔ 28 Ἰουνίου 1900 (ΦΕΚ 161, 1 Ἰουλ. 1900, τ. Α').

Περὶ κανονισμοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Πινακοθήκης.

ΥΠ 21 Ὀκτωβρίου 1900 (ΦΕΚ 250, 24 Ὀκτ. 1900, τ. Α').

Περὶ καθορισμοῦ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων τοῦ Παρθενῶνος.

ΒΔ 26 Ὀκτωβρίου 1900 (ΦΕΚ 252, 27 Ὀκτ. 1900, τ. Α').

Περὶ δωρεᾶς οἰκοπέδου τῷ Ρωσικῷ Κράτει πρὸς ἵδρυσιν Ρωσικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

ΒΔ 21 Δεκεμβρίου 1900 (ΦΕΚ 295, 23 Δεκ. 1900, τ. Α').

Περὶ διαγωνιστικῆς δοκιμασίας τῶν κατὰ τὸν νόμον ΒΨΑΒ' τῆς 10 Ἀπριλίου 1900 διοριστέων Ἐφόρων ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 14 Φεβρουαρίου 1901 (ΦΕΚ 6, 17 Φεβρ. 1901, τ. Β').

Περὶ ἐγκρίσεως τροποποιήσεων ἄρθρων τινῶν τοῦ καταστατικοῦ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

ΒΔ 22 Μαρτίου 1901 (ΦΕΚ 74, 27 Μαρτ. 1901, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως διαφόρων κτημάτων ἐν Πιαλίῳ Τεγέας πρὸς ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν.

Ν. ΒΩΛΘ', 23 Φεβρουαρίου 1901 (ΦΕΚ 108, 22 Μαΐου 1901, τ. Α').

Περὶ συστάσεως εἰδικοῦ ταμείου πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κτιρίου τῆς ἐν Βοιωτίᾳ Μονῆς τοῦ δόιου Λουκᾶ καὶ ἐκτέλεσιν ἔργων συγκοινωνίας τῆς Μονῆς ταύτης μετὰ τῆς παραλίας Διστόμου καὶ τῆς Λεβαδείας.

ΒΔ 22 Μαΐου 1901 (ΦΕΚ 111, 25 Μαΐου 1901, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως κτημάτων ἐν θέσει «Μαρμαρεῖο» τῆς Περιφερείας Δελφῶν.

ΒΔ 23 Μαΐου 1901 (ΦΕΚ 111, 25 Μαΐου 1901, τ. Α').

Περὶ ἐκτελέσεως τοῦ Νόμου ΒΩΛΘ' «περὶ συστάσεως εἰδικοῦ ταμείου πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κτιρίου τῆς ἐν Βοιωτίᾳ ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ καὶ ἐκτέλεσιν ἔργων συγκοινωνίας τῆς Μονῆς ταύτης μετὰ τῆς παραλίας Διστόμου καὶ τῆς Λεβαδείας».

ΒΔ 14 Μαΐου 1901 (ΦΕΚ 115, 29 Μαΐου 1901, τ. Α').

Περὶ συγκλήσεως Διεθνoῦς Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου.

ΒΔ 8 Ἰουνίου 1901 (ΦΕΚ 124, 9 Ἰουν. 1901, τ. Α').

Προσθήκη εἰς τὸ ἀπὸ 11 Αὐγούστου 1899 Β. Διάταγμα περὶ ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

ΒΔ 10 Ἰουνίου 1901 (ΦΕΚ 126, 13 Ἰουν. 1901, τ. Α').

Περὶ κατασκευῆς μητρῶν καὶ ἐκμαγείων.

ΒΔ 27 Ἰουνίου 1901 (ΦΕΚ 139, 3 Ἰουλ. 1901, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ σχεδίου Πειραιῶς κατὰ τὸ ἀρχαῖον θέατρον.

ΒΔ 7 Ἰουλίου 1901 (ΦΕΚ 153, 18 Ἰουλ. 1901, τ. Α').

Περὶ ἀδείας αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐκδιδομένων καὶ ἐκκυβευομένων γραμματίων λαχείου.

ΒΔ 26 Ὀκτωβρίου 1901 (ΦΕΚ 233, 27 Ὀκτ. 1901, τ. Α').

Περὶ καθορισμοῦ τῆς τιμῆς τῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ κατασκευαζομένων ἐκμαγείων.

ΒΔ 5 Ἰανουαρίου 1902 (ΦΕΚ 32, 16 Φεβρ. 1902, τ. Α').

Περὶ ιδρύσεως ἐν Ἀθήναις Συλλογῆς Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων ὡς παραρτήματος τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

ΥΑ 4 Ἀπριλίου 1902 (ΦΕΚ 69, 9 Ἀπρ. 1902, τ. Α').

Περὶ ἀναστηλώσεως τοῦ Ἐρεχθείου.

ΒΔ 5 Ἀπριλίου 1902 (ΦΕΚ 78, 19 Ἀπρ. 1902, τ. Α').

Περὶ κανονισμοῦ τῆς ἐν τῇ Γενικῇ Ἐφορείᾳ τῶν ἀρχαιοτήτων ὑπηρεσίας κλπ. (Ἀναδημοσίευση ΦΕΚ 85, 4 Μαΐου 1902, τ. Α', μὲ διόρθωση).

ΒΔ 30 Ἰουνίου 1902 (ΦΕΚ 127, 2 Ἰουλ. 1902, τ. Α').

Περὶ ἀποδοχῆς τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Καραπάνου δωρεᾶς εἰς τὸ Κράτος ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς.

Ἐγκ. 4 Ἰουλίου 1902 (Συλλογὴ 384).

Περὶ διορισμοῦ καὶ ἐγκαταστάσεως φυλάκων τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

ΒΔ 29 Αὐγούστου 1902 (ΦΕΚ 168, 10 Σεπτ. 1902, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως κτημάτων ἐν Αἰγίνῃ χάριν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν.

ΒΔ 13 Δεκεμβρίου 1902 (Συλλογὴ 385).

Περὶ τῶν ὄρων καὶ τῶν τηρητέων διατυπώσεων ὑφ' ἃς θὰ ἐπιτρέπηται ἡ λατομία ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς κλπ.

ΥΠ 23 Δεκεμβρίου 1902 (ΦΕΚ 237, 24 Δεκ. 1902, τ. Α').

Περὶ καταργήσεως θέσεων τρίτης τάξεως φυλάκων ἀρχαιοτήτων καὶ ἀπολύσεως τῶν ἐν αὐταῖς διορισμένων τοιούτων.

ΒΔ 26 Δεκεμβρίου 1904 (ΦΕΚ 291, 30 Δεκ. 1904, τ. Α').

Περὶ κανονισμοῦ ἐπὶ τὸ εὐστοχώτερον τοῦ λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (Πρώτη δημοσίευση βλ. ΦΕΚ 290, 29 Δεκεμβρίου 1904, τ. Α').

ΒΔ 5 Ἰανουαρίου 1905 (ΦΕΚ 8, 11 Ἰαν. 1905, τ. Α').

Περὶ τῆς πρώτης κατὰ τὸ ἔτος 1905 κληρώσεως τοῦ λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ περὶ διαθέσεως ἐκ τῶν ἐσόδων τῆς κληρώσεως ταύτης 30.000 δραχμῶν χάριν τοῦ Διεθνoῦς Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου.

Ἐγκ. 3078, 24 Φεβρουαρίου 1905 (Συλλογὴ 400).

Περὶ τοῦ Διεθνoῦς Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου. Πρὸς τοὺς Ἐφόρους ἀρχαιοτήτων καὶ λοιποὺς ἀρχαιολογικοὺς ὑπαλλήλους.

Έγκ. 3079, 24 Φεβρουαρίου 1905 (Συλλογή 402).

Περὶ τοῦ Διεθνoῦς Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου. Πρὸς τὰς διοικητικὰς καὶ ἀστυνομικὰς ἀρχάς.

ΒΔ 14 Ἰανουαρίου 1906 (ΦΕΚ 13, 18 Ἰαν. 1906, τ. Α΄ ΔΕΝΑ 8, 1905, 345-346).

Περὶ ἰδρύσεως ἔδρας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ πρὸς διδασκαλίαν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν μαθημάτων τῆς νομισματικῆς ἐπιστήμης.

ΥΠ ἀρ. 2751, 21 Φεβρουαρίου 1906 (ΦΕΚ 21, 22 Φεβρ. 1906, τ. Β΄).

Προσκλητήριον πρὸς ἐνέργειαν τῶν νομίμων διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀξίας δύο ἀρχαίων χρυσῶν ἐνωτίων, εὑρεθέντων ἐν τῷ ἐν Θήβαις κήπῳ τοῦ Σ. Ἰγγλέση.

ΥΠ ἀρ. 4267, 10 Μαρτίου 1906 (ΦΕΚ 27, 11 Μαρτ. 1906, τ. Β΄).

Προκήρυξις περὶ ἐνεργείας δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῷ κατὰ τὴν θέσιν Παλαιόκαστρον τῆς Ἀρχαίας Σπάρτης κτήματι τοῦ Ἰωάννου Λεωπούλου.

ΥΠ ἀρ. 9073, 16 Ἰουνίου 1906 (ΦΕΚ 60, 17 Ἰουν. 1906, τ. Β΄).

Προκήρυξις τῶν ἐχόντων δικαίωμα ἰδιοκτησίας κλπ. ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντων ἐν Ἀργεὶ ἰδιωτικῶν κτημάτων.

ΥΠ ἀρ. 12096, 12097 καὶ 8266, 22 Αὐγούστου 1906 (ΦΕΚ 99, 29 Αὐγ. 1906, τ. Β΄, 507-508).

Προσκλητήρια πρὸς ἐνέργειαν τῶν νομίμων διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀξίας α΄) ἀρχαίου ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου εὑρεθέντος ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις κτήματι τῆς Αἰκατερίνης Ἀλβανάκη, β΄) ὁμοίου εὑρεθέντος ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις κτήματι τῆς Μαρίας χήρας Γ. Βασιλείου καὶ γ΄) ἀρχαίου μαρμαρίνου ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου εὑρεθέντος ἐν τῷ ἐν Κερατέᾳ κτήματι τοῦ Γ. Λάμπρου.

ΥΠ ἀρ. 3168, 13 Μαρτίου 1907 (ΦΕΚ 35, 15 Μαρτ. 1907, τ. Β΄).

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντων ἐν Σπάρτῃ ἰδιωτικῶν κτημάτων.

ΥΠ ἀρ. 6830, 9 Μαΐου 1907 (ΦΕΚ 56, 9 Μαΐου 1907, τ. Β').

Προκήρυξις περὶ ἀπαλλοτριωτέου, δι' ἀρχαιολογικὸν λόγον, χώρου ἀνήκοντος εἰς τὴν περιοχὴν κτήματος τοῦ Ἀθανασίου Ἀβραμοπούλου, κειμένου ἐπὶ τοῦ βουνοῦ Κολέντσι παρὰ τὸ χωρίον Κακόβατον τοῦ δήμου Ἀρῆνης τοῦ νομοῦ Τριφυλίας.

ΥΠ ἀρ. 7087, 26 Μαΐου 1907 (ΦΕΚ 65, 28 Μαΐου 1907, τ. Β').

Προσκλητήριον πρὸς ἐνέργειαν τῶν νομίμων διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀξίας ἀρχαίων, εὑρεθέντων ἐν τῷ ἐν Παλαιᾷ Κορίνθῳ κτήματι τῆς Τατιανῆς Στ. Νικολάου.

ΥΠ ἀρ. 7905, 7907 καὶ 7908, 28 Μαΐου 1907 (ΦΕΚ 67, 30 Μαΐου 1907, τ. Β').

Προσκλητήρια πρὸς ἐνέργειαν τῶν νομίμων διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀξίας α') ἀρχαίας μαρμαρίνης ἐπιτυμβίου στήλης, εὑρεθείσης ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις κτήματι τοῦ Ἰ. Γ. Πολίτου, β') ἀρχαίας μαρμαρίνης ἀνδρικῆς κεφαλῆς μετὰ πώγωνος, εὑρεθείσης ἐν τῷ ἐν Μπραχαμίῳ κτήματι τοῦ Δ. Ι. Χούντα καὶ γ') διαφόρων ἀρχαίων, εὑρεθέντων ἐν τῷ ἐν Αἰγίῳ κτήματι τοῦ Δ. Κωστοπούλου.

ΥΠ ἀρ. 10629, 18 Ἰουλίου 1907 (ΦΕΚ 86, 23 Ἰουλ. 1907, τ. Β', 281-282).

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ἰδιοκτησίας κλπ. ἐπὶ τῶν περὶ τὸν θησαυρὸν τοῦ Μινύου Ὀρχομενοῦ τῆς Βοιωτίας ἀπαλλοτριωθέντων ἰδιωτικῶν κτημάτων.

ΥΠ ἀρ. 10614, 28 Ἰουλίου 1907 (ΦΕΚ 90, 30 Ἰουλ. 1907, τ. Β').

Προκήρυξις περὶ ἐνεργείας δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν ἐν ἰδιωτικοῖς κτήμασι παρὰ τὸ Νεκροταφεῖον Διστόμου κλπ.

ΥΠ ἀρ. 12972, 20 Σεπτεμβρίου 1907 (ΦΕΚ 157, 20 Σεπτ. 1907, τ. Β').

Προκήρυξις περὶ ἐνεργείας δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν ἐν θέσει «Σωρῶ» τῆς περιφερείας τοῦ χωρίου Χαλίων.

ΥΠ ἀρ. 16553, 10 Ὀκτωβρίου 1907 (ΦΕΚ 197, 12 Ὀκτ. 1907).

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἐν Ἀκροπόλει βοηθοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων.

ΥΠ ἀρ. 17877, 1 Νοεμβρίου 1907 (ΦΕΚ 179, 2 Νοεμβ. 1907, τ. Β').

Προσκλητήριον πρὸς ἐνέργειαν τῶν νομίμων διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀξίας ἀναγλύφου κατασχεθέντος ἐν τῇ ἐν Πετρὶ τῆς Νεμέας οἰκίᾳ τοῦ Δ. Ρουμελιώτου κλπ.

ΥΠ ἀρ. 18267, 8 Νοεμβρίου 1907 (ΦΕΚ 183, 12 Νοεμβ. 1907, τ. Β').

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ἰδιοκτησίας κλπ. ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντος ἐν Παγασαῖς ἰδιωτικοῦ κτήματος.

ΥΠ ἀρ. 21877 π. ἔ., 19390 καὶ 19353, 26 Νοεμβρίου 1907 (ΦΕΚ 190, 10 Δεκ. 1907, τ. Β').

Προσκλητήρια πρὸς ἐνέργειαν τῶν νομίμων διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀξίας α') ἀρχαίας ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης ἐν τῷ ἐν Θολαρίοις τοῦ δήμου Αἰγιάλης τῆς Ἀμοργοῦ κτήματι τοῦ Σταματίου Γ. Γαβριήλ, β') ἀρχαίας ἐπιγραφῆς ἐκ δύο τεμαχίων εὑρεθείσης ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις κτήματι τοῦ Ἰ. Τοτόμη, καὶ γ') διαφόρων ἀρχαίων εὑρεθέντων ἐν ταῖς ἐν Ριτσίνᾳ τῆς Βοιωτίας ἀνασκαφαῖς.

ΥΑ ἀρ. 19966, 19 Δεκεμβρίου 1907 (ΦΕΚ 192, 19 Δεκ. 1907, τ. Β').

Ἀπόφασις περὶ διατηρήσεως ἀρχαίων μνημείων, ἀποκαλυφθέντων ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις μεταξὺ τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου καὶ τοῦ Ὕδείου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ κτήματι τῶν κληρονόμων Δ. Μ. Καλλιφρονᾶ κλπ.

ΥΠ ἀρ. 9723, 26 Ἰουνίου 1908 (ΦΕΚ 87, 28 Ἰουν. 1908, τ. Β', 375).

Προκήρυξις περὶ ἐνεργείας δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν ἐν τῷ παρὰ τὸ χωρίον Πλατανιστὸν τῆς Καρυστίας κτήματι, καλουμένῳ Ἑλληνικῷ, τῶν Κωνστ. Σιφνιοῦ, Π. Σιφνιοῦ καὶ Ἀνδρ. Στρατῇ Μπεράτη κλπ.

ΒΔ 16 Σεπτεμβρίου 1908 (ΦΕΚ 243, 24 Σεπτ. 1908, τ. Α').

Περὶ διεξαγωγῆς ὑπὸ τοῦ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ. ἀπεσπασμένου νομομηχανικοῦ τῶν ἐργασιῶν πρὸς ἀνέγερσιν καὶ συντήρησιν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει καὶ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν μνημείων κλπ.

ΥΠ ἀρ. 21259, 2 Δεκεμβρίου 1908 (ΦΕΚ 229, 4 Δεκ. 1908, τ. Β').

Περὶ ἀνακλήσεως τῆς ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1907 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουρ-

γείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κλπ. περὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ Ὁδείου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ καὶ τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου χώρου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀρχαίων.

Ν. ΓΤΟΔ' (3374), 10 Ὀκτωβρίου 1909 (ΦΕΚ 233, 12 Ὀκτ. 1909, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Νόμου ΣΙΒ' ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1852 περὶ διοικήσεως τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ περὶ Δημοσίου Λογιστικοῦ τοῦ Κράτους.

Ν. ΓΤΣΒ' (3392), 24 Ὀκτωβρίου 1909 (ΦΕΚ 250, 24 Ὀκτ. 1909, τ. Α').

Περὶ τῶν δαπανῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας.

Ν. ΓΥΛΣ' (3446) (ΦΕΚ 282, 4 Δεκ. 1909, τ. Α').

Περὶ εἰσιτηρίων εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον καὶ τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως.

Ν. ΓΦΝΗ' (3558), 5 Φεβρουαρίου 1910 (ΦΕΚ 68, 17 Φεβρ. 1910, τ. Α').

Περὶ τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης.

ΒΔ 26 Ὀκτωβρίου 1910 (ΦΕΚ 332, 30 Ὀκτ. 1910, τ. Α').

Περὶ κανονισμοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Ν. ΓΨΚΑ' (3721) (ΦΕΚ 178, 24 Μαΐου 1910).

Περὶ ὀργανώσεως τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Ν. ΓΨΚΘ' (3729), 31 Μαρτίου 1910 (ΦΕΚ 178, 24 Μαΐου 1910, τ. Α').

Περὶ ἰδρύσεως εἰδικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ταμείου.

Ν. ΓΨΛ' (3730), 31 Μαρτίου 1910 (ΦΕΚ 178, 24 Μαΐου 1910, τ. Α').

Περὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους.

ΥΑ 22 Δεκεμβρίου 1910 (ΦΕΚ 379, 24 Δεκ. 1910, τ. Α').

Περὶ ἐγκρίσεως τοῦ γενομένου διαγωνισμοῦ πρὸς πλήρωσιν τριῶν θέσεων Ἐφόρων Ἀρχαιοτήτων [Ν. Παπαδάκης, Φρ. Βερσάκης, Ν. Κυπαρίσσης].

ΒΔ 24 Μαρτίου 1911 (ΦΕΚ 74, 30 Μαρτ. 1911, τ. Α').

Περὶ ἀνοίξεως τῶν Μουσείων καὶ τῆς Ἀκροπόλεως καθ' ὁρισθησομένας ὥρας ἐξαιρετέων καὶ ἡμιεξαιρετέων ἡμερῶν.

ΥΠ ἀρ. 3786, 28 Φεβρουαρίου 1912 (ΦΕΚ 52, 2 Μαρτ. 1912, τ. Β').

Προκήρυξις περὶ ἐνεργείας δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν εἰς διαφόρους τόπους καὶ ἐν ἰδιωτικοῖς κτήμασιν ἐν Κερκύρᾳ δι' ἀρχαιολογικοῦς λόγους.

ΥΠ ἀρ. 3591, 1 Μαρτίου 1912 (ΦΕΚ 57, 3 Μαρτ. 1912, τ. Β').

Πρόσκλησις πρὸς ἐνέργειαν τῶν νομίμων διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀξίας μᾶς ἀρχαίας μαρμαρίνης κεφαλῆς εὐρεθείσης ἐν τῷ ἐν Παλαιᾷ Κορίνθῳ κτήματι τῆς Τατιανῆς Στ. Νικολάου.

ΒΔ 28 Φεβρουαρίου 1912 (ΦΕΚ 80, 5 Μαρτ. 1912, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς δι' ἀρχαιολογικὸν σκοπὸν ἀπαλλοτριώσεως κτημάτων κεμένων κατὰ τὴν θέσιν «Ἁγίους Θεοδώρους» τῆς Κερκύρας [Ἀπαλλοτρίωσις τοῦ χώρου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος].

ΥΠ ἀρ. 10866, 22 Μαΐου 1912 (ΦΕΚ 134, 23 Μαΐου 1912, τ. Β').

Προκήρυξις περὶ ἐνεργείας δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ἥλιδι κλπ.

ΥΠ ἀρ. 11244, 24 Ἰουλίου 1912 (ΦΕΚ 176, 25 Ἰουλ. 1912, τ. Β').

Προσκλητήριον πρὸς ἐνέργειαν τῶν νομίμων διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἀξίας ἀρχαίου μαρμαρίνου ἀναγλύφου (Μίθρα), εὐρεθέντος ἐν τῷ ἐν Πάτραις κτήματι τοῦ Χρ. Λυκουριώτου.

ΥΠ ἀρ. 16660, 30 Αὐγούστου 1912 (ΦΕΚ 213, 1 Σεπτ. 1912, τ. Β', 1020).

Πρόσκλησις πρὸς ἐνέργειαν τῶν νομίμων διὰ τὸ εὐρεθὲν ἐν τῷ ἐν Κυθήροις κτήματι τοῦ Νικ. Λουράντου ἀρχαῖον ἀνάγλυφον κλπ.

ΥΠ ἀρ. 21167, 18 Σεπτεμβρίου 1912 (ΦΕΚ 225, 21 Σεπτ. 1912, τ. Β').

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντος ἰδιωτικοῦ κτήματος ἐν Μαλεσσίνῃ κατὰ τὴν θέσιν Κάστρον τοῦ συνοικισμοῦ Θεολόγου.

ΒΔ 9 Φεβρουαρίου 1913 (ΦΕΚ 33, 9 Φεβρ. 1913, τ. Α', 98).

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀρείου Πάγου ὑπ' ἀριθ. 3 κτήματος.

ΥΠ ἀρ. 4020, 28 Φεβρουαρίου 1913 (ΦΕΚ 35, 1 Μαρτ. 1913, τ. Β', 169).

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντος ἐν Ἀθήναις κτήματος, κειμένου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀρείου Πάγου.

ΥΠ ἀρ. 7625, 4 Μαΐου 1913 (ΦΕΚ 69, 6 Μαΐου 1913, τ. Β', 273).

Πρόσκλησις πρὸς τὸν ἐν Πειραιεὶ Ἀπ. Φουτρῆν, πρὸς διορισμὸν ἀντιπροσώπου διὰ τὴν ἐκτίμησιν ἀρχαιοτήτων εὐρεθεισῶν ἐν τῷ ἐν Πειραιεὶ κτήματί του.

ΒΔ 15 Αὐγούστου 1913 (ΦΕΚ 160, 21 Αὐγ. 1913, τ. Α', 517).

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις μεταξὺ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως κτήματος.

ΒΔ 15 Αὐγούστου 1913 (ΦΕΚ 160, 21 Αὐγ. 1913, τ. Α', 518).

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ ἐν Φλακοπῇ τῆς Μήλου κτήματος τῆς Εἰρήνης Ἰακ. Ἀρμένη.

ΥΠ ἀρ. 18480, 9 Σεπτεμβρίου 1913 (ΦΕΚ 138, 10 Σεπτ. 1913, τ. Β').

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντων ἐν Νυδρὶ τῆς Λευκάδος ἰδιωτικῶν κτημάτων.

ΥΠ ἀρ. 20270, 23 Σεπτεμβρίου 1913 (ΦΕΚ 147, 24 Σεπτ. 1913, τ. Β').

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντος ἐν θέσει Φλακοπῇ τῆς Μήλου ἰδιωτικοῦ κτήματος.

ΥΠ ἀρ. 29734, 17 Δεκεμβρίου 1913 (ΦΕΚ 244, 18 Δεκ. 1913, τ. Β').

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντος ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ὁδῷ Αἰόλου πρὸ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀδριανοῦ ἰδιωτικοῦ κτήματος.

ΒΔ 18 Δεκεμβρίου 1913 (ΦΕΚ 263, 23 Δεκ. 1913, τ. Α').

Περὶ ἐλευθέρας εἰσόδου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐν καιρῷ πανσελήνου κλπ.

ΥΠ άρ. 1859, 4 Φεβρουαρίου 1914 (ΦΕΚ 25, 7 Φεβρ. 1914, τ. Β').

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ιδιοκτησίας ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντος ἐν Θήβαις ἀγροῦ, ἐφ' οὗ ὁ ναὸς τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

ΥΠ άρ. 8962, 31 Μαρτίου 1914 (ΦΕΚ 70, 12 Ἀπρ. 1914, τ. Β').

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ιδιοκτησίας ἐπὶ τῶν ἀπαλλοτριωθέντων ἐν Κερκύρα κατὰ τὴν θέσιν «Ἅγιοι Θεόδωροι» ιδιωτικῶν κτημάτων.

Ν. 222, 7 Ἀπριλίου 1914 (ΦΕΚ 89, 11 Ἀπρ. 1914, τ. Α').

Περὶ ἐπεκτάσεως καὶ ἐπισκευῆς τῶν ἀρχαιολογικῶν Μουσείων Κερκύρας, Ἀκροπόλεως καὶ Ὀλυμπίας.

ΒΔ 5 Ἀπριλίου 1914 (ΦΕΚ 94, 14 Ἀπρ. 1914, τ. Α').

Περὶ τρόπου διαγωνισμοῦ κλπ. πρὸς πλήρωσιν θέσεων ἐφόρων ἀρχαιοτήτων.

ΥΠ άρ. 11161, 29 Ἀπριλίου 1914 (ΦΕΚ 80, 3 Μαΐου 1914, τ. Β').

Προκήρυξις διαγωνισμοῦ πρὸς πλήρωσιν θέσεως ἐφόρου τῶν μεσαιωνικῶν καὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν μέχρι τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἐν Ἑλλάδι τῆς Βασιλείας μνημείων.

ΥΠ άρ. 16787, 28 Ἰουνίου 1914 (ΦΕΚ 122, 28 Ἰουν. 1914, τ. Β').

Περὶ ὀρισμοῦ νέας ἡμέρας πρὸς ἐνέργειαν διαγωνισμοῦ διὰ τὴν πλήρωσιν θέσεως ἐφόρου τῶν μεσαιωνικῶν κλπ. μνημείων.

ΥΠ άρ. 20708, 5 Αὐγούστου 1914 (ΦΕΚ 149, 5 Αὐγ. 1914, τ. Β').

Περὶ ἀναβολῆς τοῦ προκηρυχθέντος διαγωνισμοῦ πρὸς πλήρωσιν θέσεως ἐφόρου τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων.

ΒΔ 31 Ἰουλίου 1914 (ΦΕΚ 337, 20 Νοεμβ. 1914, τ. Α').

Περὶ ἐκδόσεως ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου.

ΥΠ άρ. 18362, 30 Αὐγούστου 1914 (ΦΕΚ 167, 1 Σεπτ. 1914, τ. Β').

Πρόσκλησις πρὸς τοὺς ἔχοντας δικαίωμα ιδιοκτησίας ἐπὶ ἀπαλλοτριωθέντος ἐν Αἰγίνῃ παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης ιδιωτικοῦ κτήματος.

N. 401/1914 (ΦΕΚ 347, 25 Νοεμβ. 1914, τ. Α').

Περὶ ιδρύσεως Βυζαντινοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Μουσείου.

N. 453/1914 (ΦΕΚ 367, 9 Δεκ. 1914, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ περὶ ιδρύσεως εἰδικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ταμείου, ΓΨΚΘ' νόμου.

N. 464/1914 (ΦΕΚ 373, 11 Δεκ. 1914, τ. Α').

Περὶ πληρωμῆς εἰσιτηρίων εἰς τὰ Μουσεῖα καὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους τοῦ Κράτους.

N. 479/1914 (ΦΕΚ 378, 15 Δεκ. 1914, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεων καὶ προσθηκῶν εἰς τὸν νόμον, ΓΨΛ', «περὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους».

N. 491/1914 (ΦΕΚ 379, 16 Δεκ. 1914, τ. Α').

Περὶ πωλήσεως ἀχρηστών ἀρχαίων.

ΒΔ 15 Δεκεμβρίου 1914 (ΦΕΚ 380, 16 Δεκ. 1914, τ. Α').

Περὶ ἰσχύος τοῦ νόμου 453 καὶ συμπληρώσεως τῶν περὶ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου διατάξεων αὐτοῦ.

ΒΔ 24 Δεκεμβρίου 1914 (ΦΕΚ 402, 30 Δεκ. 1914, τ. Α').

Περὶ ἐκτελέσεως τοῦ νόμου 464 περὶ πληρωμῆς εἰσιτηρίων εἰς τὰ Μουσεῖα καὶ τοὺς Ἀρχαιολογικοὺς Χώρους τοῦ Κράτους.

ΒΔ 24 Δεκεμβρίου 1914 (ΦΕΚ 13, 9 Ἰαν. 1915, τ. Α').

Περὶ ὥρῶν ἐπισκέψεως τῶν ἐν Ἀθήναις μουσείων, ἀρχαιολογικῶν χώρων κλπ.

ΒΔ 31 Ἰανουαρίου 1915 (ΦΕΚ 55, 6 Φεβρ. 1915, τ. Α').

Περὶ τῶν συνεδριῶν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ συμβουλίου.

ΒΔ 9 Φεβρουαρίου 1915 (ΦΕΚ 70, 16 Φεβρ. 1915, τ. Α').

Περὶ τοῦ τρόπου διαγωνισμοῦ τῶν ἐφόρων τῶν χριστιανικῶν, μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων μνημείων καὶ ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 20 Φεβρουαρίου 1915 (ΦΕΚ 80, 24 Φεβρ. 1915, τ. Α').

Περὶ διαιρέσεως τῆς Ἐπικρατείας εἰς ἀρχαιολογικὰς περιφερείας.

ΒΔ 20 Φεβρουαρίου 1915 (ΦΕΚ 80, 24 Φεβρ. 1915, τ. Α').

Περὶ διαγωνισμοῦ Ἐπιμελητῶν ἀρχαιοτήτων α' τάξεως.

Ἐγκ. 6 Μαρτίου 1915.

Πρὸς τὰς ἀστυνομικὰς ἀρχάς. Περὶ καταδιώξεως λαθραίας ἐξαγωγῆς ἀρχαίων.

Ἐγκ. 6 Μαρτίου 1915.

Ὅμοια τῇ προηγουμένη πρὸς τὰς τελωνειακὰς ἀρχάς.

ΒΔ 18 Μαρτίου 1915 (ΦΕΚ 112, 28 Μαρτ. 1915, τ. Α').

Περὶ ἐπεκτάσεως τῆς ἰσχύος τῶν ἀρχαιολογικῶν νόμων εἰς τὰς Νέας Χώρας.

ΒΔ 18 Μαρτίου 1915 (ΦΕΚ 112, 28 Μαρτ. 1915, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως γηπέδου κειμένου παρὰ τῷ ἐν Ἀθῆναις Ὀλυμπεῖῳ.

ΒΔ 13 Ἀπριλίου 1915 (ΦΕΚ 141, 16 Ἀπρ. 1915, τ. Α').

Περὶ καθορισμοῦ τοῦ διαγωνισμοῦ πρὸς πλήρωσιν κενῶν θέσεων ἐπιμελητῶν ἀρχαιοτήτων β' τάξεως.

ΥΑ ἀρ. 36208, 7 Σεπτεμβρίου 1915 (ΦΕΚ 311, 10 Σεπτ. 1915, τ. Α').

Περὶ κηρύξεως παλαιῶν ἐν Χίῳ χριστιανικῶν ναῶν ὡς ἐθνικῶν κτημάτων.

ΒΔ 25 Ὀκτωβρίου 1915 (ΦΕΚ 402, 29 Ὀκτ. 1915, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῶς ἀπαλλοτριωτέων τῶν παρὰ τὸ ἐν Ἀθῆναις Διονυσιακὸν θέατρον οἰκίσκων κλπ.

ΒΔ 6 Νοεμβρίου 1915 (ΦΕΚ 425, 16 Νοεμβ. 1915, τ. Α').

Περὶ συμπληρώσεως τῶν ἀπὸ 31 Ἰουλίου καὶ 15 Δεκεμβρίου 1914 ΒΔ «περὶ ἐκδόσεως Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου».

ΒΔ 14 Φεβρουαρίου 1916 (ΦΕΚ 41, 26 Φεβρ. 1916, τ. Α').

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐφόρων τῶν Βυζαντινῶν, μεσαιωνικῶν κλπ. ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 20 Φεβρουαρίου 1916 (ΦΕΚ 43, 29 Φεβρ. 1916, τ. Α').

Περὶ τῆς τοποθετήσεως καὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐπιμελητῶν ἀρχαιοτήτων α' καὶ β' τάξεως.

ΥΠ 24 Ἰανουαρίου 1918 (ΦΕΚ 9, 26 Ἰαν. 1918, τ. Β').

Περὶ ἐγκρίσεως διαγωνισμοῦ πρὸς διορισμὸν ἐπιμελητῶν ἀρχαιοτήτων β' τάξεως κλπ.

ΒΔ 9 Μαρτίου 1916 (ΦΕΚ 59, 26 Μαρτ. 1916, τ. Α').

Περὶ εἰσαγωγῆς, ἐξαγωγῆς κλπ. ἔργων Βυζαντινῆς καὶ Χριστιανικῆς Τέχνης, κατὰ τὸν νόμον 401.

Ν. 998, 21 Ὀκτωβρίου 1917 (ΦΕΚ 245, 1 Νοεμβ. 1917, τ. Α').

Περὶ συντηρήσεως κλπ. τῶν ὑπολειφθέντων τμημάτων τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Βυζαντινῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Δημητρίου.

Ν. 1065, 18 Νοεμβρίου 1917 (ΦΕΚ 268, 21 Νοεμβ. 1917, τ. Α').

Περὶ χορηγίας εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Ταμεῖον δραχ. 70.000.

Ν. 1288, 10 Ἀπριλίου 1918 (ΦΕΚ 82, 16 Ἀπρ. 1918, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐκτάσεως ὑπὲρ τῶν Ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν Ἀμερικανικῆς καὶ Ἀγγλικῆς.

Ν. 1326, 10 Ἀπριλίου 1918 (ΦΕΚ 89, 27 Ἀπρ. 1918, τ. Α').

Περὶ ιδρύσεως τακτικῆς ἑδρας τῆς Νομισματολογίας καὶ Μετρολογίας ἐν τῷ Καποδιστριακῷ Πανεπιστημίῳ.

Ν. 1407, 30 Ἀπριλίου 1918 (ΦΕΚ 101, 9 Μαΐου 1918, τ. Α').

Περὶ ιδρύσεως Μουσείου Ἑλληνικῶν Χειροτεχνημάτων.

ΒΔ 27 Μαρτίου 1919 (ΦΕΚ 71, 30 Μαρτ. 1919, τ. Α').

Περὶ συστάσεως ειδικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς γνωμοδότησιν περὶ τῆς ἐκδόσεως ἢ μὴ ἀπαγορευτικῆς διαταγῆς τῆς λατομείας δι' ἀρχαιολογικοὺς λόγους.

ΒΔ 13 Μαΐου 1919 (ΦΕΚ 107, 20 Μαΐου 1919, τ. Α').

Περὶ πωλήσεως ἀχρηστων ἀρχαίων.

Ν. 2095, 5 Μαρτίου 1920 (ΦΕΚ 65, 17 Μαρτ. 1920, τ. Α').

Περὶ δωρεᾶς ἐκμαγείων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἔργων γλυπτικῆς εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Louvain.

Ν. 2326, 24 Ἰουνίου 1920 (ΦΕΚ 148, 3 Ἰουλ. 1920, τ. Α').

Περὶ κατασκευῆς μαρμαρίνου ἀντιγράφου τοῦ ἀγάλματος τῆς Ραμνουσίας Θέμιδος καὶ ἀποστολῆς τούτου ὡς δώρου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Louvain.

Ν. 2447/1920 (ΦΕΚ 169, 29 Ἰουλ. 1920, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν Νομ. ΓΨΛ' καὶ 479 «περὶ ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας».

Ν. 2448, 24 Ἰουνίου 1920 (ΦΕΚ 169, 29 Ἰουλ. 1920, τ. Α').

Περὶ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ν. 2449, 24 Ἰουνίου 1920 (ΦΕΚ 169, 29 Ἰουλ. 1920, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ νόμου 401 «περὶ ιδρύσεως Βυζαντινοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Μουσείου».

ΒΔ 25 Ἰουλίου 1920 (ΦΕΚ 182, 12 Αὐγ. 1920, τ. Α').

Περὶ καταβολῆς ὁδοιπορικῶν ἐξόδων εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικοὺς ὑπαλλήλους κλπ.

ΒΔ 10 Σεπτεμβρίου 1920 (ΦΕΚ 212, 16 Σεπτ. 1920, τ. Α').

Περὶ προσθήκης διατάξεως εἰς τὸ ἄρθρον 3 τοῦ σχετικοῦ Β. διατάγματος «περὶ ιδρύσεως Μουσείου Ἑλληνικῶν Χειροτεχνημάτων».

ΒΔ 10 Σεπτεμβρίου 1920 (ΦΕΚ 214, 17 Σεπτ. 1920, τ. Α').

Περὶ ὑπαγωγῆς τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Μουσείου εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Τμῆμα, τοῦ δὲ Μουσείου τῶν Ἑλληνικῶν Χειροτεχνημάτων εἰς τὸ τμῆμα τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας κλπ.

ΝΔ 9 Δεκεμβρίου 1920 (ΦΕΚ 285, 11 Δεκ. 1920, τ. Α').

Περὶ καταργήσεως τοῦ νόμου 2449 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ νόμου 401 περὶ ιδρύσεως Βυζαντινοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Μουσείου».

ΒΔ 19 Μαρτίου 1921 (ΦΕΚ 68, 26 Ἀπρ. 1921, τ. Α').

Περὶ μεσαιωνικῶν ναῶν κηρυττομένων ὡς βυζαντινῶν μνημείων.

Ν. 2672, 10 Αὐγούστου 1921 (ΦΕΚ 146, 18 Αὐγ. 1921, τ. Α').

Περὶ ἐπισκευῆς τῆς παρὰ τὴν Λεβάδειαν Βυζαντινῆς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκά.

Ν. 2673, 10 Αὐγούστου 1921 (ΦΕΚ 146, 18 Αὐγ. 1921, τ. Α').

Περὶ δωρεᾶς ἐκμαγείων ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἔργων γλυπτικῆς καὶ πλαστικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βουκουρεστίου.

Ν. 2674, 10 Αὐγούστου 1921 (ΦΕΚ 146, 18 Αὐγ. 1921, τ. Α').

Περὶ κυρώσεως τοῦ ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου 1920 Νομοθετικοῦ Διατάγματος «περὶ καταργήσεως τοῦ νόμου 2449» καὶ περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου 401 «περὶ ιδρύσεως Βυζαντινοῦ καὶ Μεσαιωνικοῦ Μουσείου καὶ περὶ προστασίας τῶν Βυζαντινῶν καὶ Μεσαιωνικῶν ἔργων τέχνης».

Ν. 2674, 10 Αὐγούστου 1921, ἄρθρο 8 (ΦΕΚ 146, 18 Αὐγ. 1921, τ. Α').

Περὶ ἀπαγορεύσεως ἐξαγωγῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῶν Βυζαντινῶν καὶ Μεσαιωνικῶν ἔργων τέχνης καὶ ἱστορικῆς ἀξίας παλαιότερων τοῦ 1830, ὡς καὶ ἡ ἐμπορία καὶ μετακίνησις αὐτῶν ἐκ τοῦ τόπου ἐν ᾧ εὗρίσκονται ἄνευ ἀδείας τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος.

ΒΔ 15 Ἰανουαρίου 1922 (ΦΕΚ 8, 20 Ἰαν. 1922, τ. Α').

Περὶ ἐγκαταστάσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις Βυζαντινοῦ Μουσείου.

ΒΔ 24 Φεβρουαρίου 1922 (ΦΕΚ 27, 25 Φεβρ. 1922, τ. Α').

Περὶ ὀρισμοῦ τῆς τιμῆς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου.

ΒΔ 25 Φεβρουαρίου 1922 (ΦΕΚ 28, 26 Φεβρ. 1922, τ. Α').

Περὶ κηρύξεως προεχόντων βυζαντινῶν μνημείων.

ΒΔ 26 Σεπτεμβρίου 1922 (ΦΕΚ 182, 29 Σεπτ. 1922, τ. Α').

Περὶ ἀναθέσεως προσωρινῶς τῆς ἐπιμελείας τῆς Σιναίας Ἀκαδημίας εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν.

ΝΔ 9 Νοεμβρίου 1922 (ΦΕΚ 232, 12 Νοεμβ. 1922, τ. Α').

Περὶ δανεισμοῦ τῶν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀσίνης εὐρεθειῶν ἀρχαιοτήτων εἰς τὴν ἐνεργοῦσαν τὰς ἀνασκαφὰς Σουηδικὴν Ἐπιτροπὴν.

ΝΔ 15 Ἰανουαρίου 1926 (ΦΕΚ 22, 18 Ἰαν. 1926, τ. Α').

Περὶ πληρωμῆς δικαιώματος ἐπισκέψεως τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μουσείων παρὰ ξένων ἐπισκεπτομένων τὴν Ἑλλάδα.

ΝΔ 10 Μαρτίου 1926 (ΦΕΚ 94, 17 Μαρτ. 1926, τ. Α').

Περὶ καταργήσεως θέσεων Βυζαντινοῦ Χριστιανικοῦ Μουσείου, Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας κλπ.

ΠΔ 18 Μαρτίου 1926 (ΦΕΚ 100, 20 Μαρτ. 1926, τ. Α').

Περὶ παρασκευῆς εἰδικῶν εἰσιτηρίων πληρωμῆς δικαιώματος ἐπισκέψεως τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μουσείων παρὰ ξένων ἐπισκεπτομένων τὴν Ἑλλάδα.

ΣΑ 1 Ἀπριλίου 1926 (ΦΕΚ 113, 1 Ἀπρ. 1926, τ. Α').

Περὶ ἐγκαταστάσεως τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Μουσείου εἰς τὸ μέγαρον τῆς Δουκίσσης Πλακεντίας.

ΣΑ 6 Ἀπριλίου 1926 (ΦΕΚ 121, 6 Ἀπρ. 1926, τ. Α').

Περὶ ἀγορᾶς ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ τὸ Μουσεῖον Ἀλεξάνδρου Σούτσου

καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Πινακοθήκην τοῦ ἐν Ἀθήναις Μεγάρου «Ἰλίου Μέλαθρον» καὶ ἐκπληρώσεως τοῦ διὰ τῆς διαθήκης Ἀλεξάνδρου Σούτσου ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

ΝΔ 21 Ἀπριλίου 1926 (ΦΕΚ 136, 23 Ἀπρ. 1926, τ. Α').

Περὶ Βυζαντινοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Μουσείου.

ΝΔ 26 Ἀπριλίου 1926 (ΦΕΚ 144, 5 Μαΐου 1926, τ. Α').

Περὶ τῶν ἐν Ἀσίῃ ἀρχαιολογικῶν εὗρημάτων ὑπὸ τῆς ἐνεργούσης τὰς ἐκεῖ ἀνασκαφὰς ἐπιτροπῆς ἐκ Σουηδῶν.

ΠΑ 11 Μαΐου 1926 (ΦΕΚ 150, 12 Μαΐου 1926, τ. Α').

Περὶ τρόπου διαθέσεως τῶν βάσει τοῦ ΝΔ τῆς 13 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. «περὶ πληρωμῆς δικαιώματος ἐπισκέψεως τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Μουσείων παρὰ ξένων ἐπισκεπτομένων τὴν Ἑλλάδα» προβλεπομένων ἐσόδων.

ΝΔ 12 Ἰουνίου 1926 (ΦΕΚ 200, 16 Ἰουν. 1926, τ. Α').

Περὶ προσθηκῶν εἰς τοὺς περὶ ἀρχαιοτήτων καὶ ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας νόμους.

ΝΔ 17 Σεπτεμβρίου 1926 (ΦΕΚ 317, 18 Σεπτ. 1926, τ. Α').

Περὶ καταργήσεως τοῦ Νομ. Διατάγματος, περὶ πληρωμῆς δικαιώματος ἐπισκέψεως τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μουσείων παρὰ ξένων ἐπισκεπτομένων τὴν Ἑλλάδα.

ΠΑ 24 Ἰανουαρίου 1927 (ΦΕΚ 15, 25 Ἰαν. 1927, τ. Α').

Περὶ κηρύξεως ἱστορικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ χώρου Δωδώνης.

ΠΑ 13 Ἀπριλίου 1927 (ΦΕΚ 64, 16 Ἀπρ. 1927, τ. Α').

Περὶ μισθώσεως ἀρχαιολογικῶν χώρων.

ΠΑ 16 Σεπτεμβρίου 1927 (ΦΕΚ 203, 23 Σεπτ. 1927, τ. Α').

Περὶ καταργήσεως τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ ΒΔ τῆς 15 Δεκεμβρίου 1914 «περὶ ἀρχαιολογικοῦ δελτίου» κτλ.

ΠΔ 30 Δεκεμβρίου 1927 (ΦΕΚ 6, 21 Ἰαν. 1928, τ. Α').

Περὶ τρόπου ἐκτελέσεως ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν.

Ν. 4041/1929 (ΦΕΚ 92, 8 Μαρτ. 1929, τ. Α').

Περὶ ἐγκαταστάσεως τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ Χριστιανικοῦ Μουσείου εἰς τὸ μέγαρον τῆς Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας.

ΝΔ 23 Μαρτίου 1929 (ΦΕΚ 113, 23 Μαρτ. 1929, τ. Α').

Περὶ χαρακτηρισμοῦ ὡς ἀρχαιολογικοῦ χώρου τμήματος τῆς πόλεως Ἀθηνῶν.

Ν. 4212/1929 (ΦΕΚ 240, 23 Ἰουλ. 1929, τ. Α').

Περὶ κυρώσεως τοῦ ἀπὸ 23 Μαρτίου 1929 ΝΔ «περὶ χαρακτηρισμοῦ ὡς ἀρχαιολογικοῦ χώρου τμήματος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν».

Ν. 4357, 9 Ἰουλίου 1929 (ΦΕΚ 285, 16 Αὐγ. 1929, τ. Α').

Περὶ δωρεᾶς εἰς τὸ Γερμανικὸν Ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον δημοσίου γηπέδου ἐν Ἀθήναις.

ΠΔ 27 Αὐγούστου 1929 (ΦΕΚ 329, 4 Σεπτ. 1929, τ. Α').

Περὶ ἀπαλλοτριώσεως τμήματος πλατείας Θησείου.

ΠΔ 27 Αὐγούστου 1929 (ΦΕΚ 329, 4 Σεπτ. 1929, τ. Α').

Περὶ ἀπαλλοτριώσεως τμήματος ὑπὸ τὴν πλατεῖαν Θησείου συνοικίας πόλεως Ἀθηνῶν.

ΠΔ 3 Σεπτεμβρίου 1929 (ΦΕΚ 346, 14 Σεπτ. 1929, τ. Α').

Περὶ ἀπαλλοτριώσεως χώρου παρὰ τὴν Ρωμαϊκὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν.

ΠΔ 2 Ὀκτωβρίου 1929 (ΦΕΚ 365, 4 Ὀκτ. 1929, τ. Α').

Περὶ λειτουργίας τοῦ Ταμείου ἀρχαιολογικῶν ἀπαλλοτριώσεων.

ΠΔ 2 Ὀκτωβρίου 1929 (ΦΕΚ 365, 4 Ὀκτ. 1929, τ. Α').

Περὶ τοῦ τρόπου καθορισμοῦ καὶ πληρωμῆς τῆς ἀποζημιώσεως τῶν

μισθωτῶν τῶν ἀπαλλοτριουμένων ἀκινήτων τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου Ἀθηνῶν.

ΠΔ 2 Ὀκτωβρίου 1929 (ΦΕΚ 365, 4 Ὀκτ. 1929, τ. Α').

Περὶ ἐπεκτάσεως διατάξεων τοῦ Ν. 4212 καὶ ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ταμείου ἀρχαιολογικῶν ἀπαλλοτριώσεων ἀπαλλοτριουμένων ἀκινήτων τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου Ἀθηνῶν.

ΠΔ 23 Νοεμβρίου 1929 (ΦΕΚ 418, 26 Νοεμβ. 1929, τ. Α').

Περὶ κανονισμοῦ τῶν ἐργασιῶν τῶν κατὰ τὸν νόμον 4212 ἐπιτροπῶν ἐκτιμήσεως τῶν ἀπαλλοτριώσεων τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου Ἀθηνῶν.

ΠΔ 23 Ἰανουαρίου 1930 (ΦΕΚ 30, 29 Ἰαν. 1930, τ. Α').

Περὶ κηρύξεως διατηρητέου ἱστορικοῦ μνημείου τοῦ Κάστρου Λεονταρίου Ἀρκαδίας.

ΠΔ 23 Ἰανουαρίου 1930 (ΦΕΚ 30, 29 Ἰαν. 1930, τ. Α').

Περὶ κηρύξεως διατηρητέου ἱστορικοῦ μνημείου τοῦ ἐν Ἀταλάντῃ ὑπογείου Ναοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Χαίμαθανάσης».

ΠΔ 29 Ἰανουαρίου 1930 (ΦΕΚ 37, 4 Φεβρ. 1930, τ. Α').

Περὶ διατιμήσεως ἐκμαγείων.

ΠΔ 10 Φεβρουαρίου 1930 (ΦΕΚ 47, 14 Φεβρ. 1930, τ. Α').

Περὶ καθορισμοῦ τιμῆς πωλήσεως τοῦ ἀρχαιολογικοῦ δημοσιεύματος «Εὐρετήριο τῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος».

Ν. 4574/1930 (ΦΕΚ 127, 28 Ἀπρ. 1930, τ. Α').

Περὶ συμπληρώσεως καὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου 4212 «περὶ χαρακτηρισμοῦ ὡς ἀρχαιολογικοῦ χώρου τμήματος τῆς πόλεως Ἀθηνῶν».

Ν. 4594, 26 Ἀπριλίου 1930 (ΦΕΚ 138, 2 Μαΐου 1930, τ. Α').

Περὶ ἐποπτείας καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἔργων ἀναστηλώσεως τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως.

Ν. 4599/1930 (ΦΕΚ 138, 2 Μαΐου 1930, τ. Α').

Περὶ ἀποδοχῆς δωρεᾶς τῶν κληρονόμων Ἑμμανουὴλ Μπενάκη πρὸς ἴδρυσιν Μουσείου Μπενάκη.

Ν. 4823/1930 (ΦΕΚ 245, 18 Ἰουλ. 1930, τ. Α').

Περὶ ἀνεγέρσεως, ἐπισκευῆς καὶ συντηρήσεως ἀρχαιολογικῶν Μουσείων.

ΠΔ 27 Ἰουλίου 1930 (ΦΕΚ 264, 31 Ἰουλ. 1930, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως γηπέδου παρὰ τὴν Πύλιν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἀγορᾶς (Ἀθηνῶν).

ΠΔ 30 Ἰουλίου 1930 (ΦΕΚ 273, 7 Αὐγ. 1930, τ. Α').

Περὶ κυρώσεως τῆς συμβάσεως περὶ ἀναθέσεως εἰς τὸν ἀποχωρήσαντα τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ἀρχιτεκτονικοῦ Τμήματος Διευθυντὴν Ν. Μπαλά-νον τῶν ἐργασιῶν τῆς συντηρήσεως καὶ ἀναστηλώσεως τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως.

Ν. 4855, 17 Ἰουλίου 1930 (ΦΕΚ 303, 1 Σεπτ. 1930, τ. Α').

Περὶ χορηγίας συνδρομῆς ἐκ τοῦ Δημοσίου ταμείου εἰς τὴν Ὁργανωτικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις τρίτου Διεθνοῦς Συνεδρίου Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

ΠΔ 26 Αὐγούστου 1930 (ΦΕΚ 303, 1 Σεπτ. 1930, τ. Α').

Περὶ κηρύξεως προεχόντων μνημείων διατηρητέων, ναῶν ἐν Ἀμυγδαλιᾷς Γρεβενῶν καὶ Βερροῖα.

ΠΔ 26 Αὐγούστου 1930 (ΦΕΚ 303, 1 Σεπτ. 1930, τ. Α').

Περὶ καθορισμοῦ τῆς διοργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γ' Διεθνοῦς Συνεδρίου Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

ΠΔ 1 Δεκεμβρίου 1930 (ΦΕΚ 385, 6 Δεκ. 1930, τ. Α').

Περὶ τοῦ τύπου τῶν εἰσιτηρίων τῶν ἀρχαιολογικῶν Μουσείων καὶ χώρων καὶ τῆς διαχειρίσεως αὐτῶν.

Ν. 5046/1931 (ΦΕΚ 166, 24 Ἰουν. 1931, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Ν. 4823 «περὶ ἀνεγέρσεως, ἐπισκευῆς καὶ συντηρήσεως ἀρχαιολογικῶν Μουσείων».

Ν. 5081 (ΦΕΚ 186, 7 Ἰουλ. 1931, τ. Α').

Περὶ ἰδρύσεως Μουσείων πόλεων.

Ν. 5209 (ΦΕΚ 242, 29 Ἰουλ. 1931, τ. Α').

Περὶ ἐκτάκτου πιστώσεως διὰ τὰ ἔργα τοῦ Παρθενῶνος.

ΠΔ 17 Αὐγούστου 1931 (ΦΕΚ 286, 22 Αὐγ. 1931, τ. Α').

Περὶ ἀπαλλοτριώσεως ἀρχαιολογικοῦ χώρου εἰς θέσιν Κάτω Χρυσόλακκος Βραχασίου Κρήτης.

ΠΔ 17 Αὐγούστου 1931 (ΦΕΚ 288, 24 Αὐγ. 1931, τ. Α').

Περὶ ἀπαλλοτριώσεως ἀρχαιολογικοῦ χώρου Φιλίππων.

ΠΔ 22 Ὀκτωβρίου 1931 (ΦΕΚ 374, 28 Ὀκτ. 1931, τ. Α').

Περὶ πωλήσεως ἀρχαίων.

ΠΔ 24 Αὐγούστου 1931 (ΦΕΚ 296, 29 Αὐγ. 1931, τ. Α').

Περὶ ἀπαλλοτριώσεως γηπέδων ἐν Παλαιᾷ Κορίνθῳ χάριν ἀρχαιολογικῶν σκοπῶν.

ΠΔ 21 Σεπτεμβρίου 1931 (ΦΕΚ 343, 30 Σεπτ. 1931, τ. Α').

Περὶ παρατάσεως τῆς προθεσμίας ἀναστολῆς τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως ἐπὶ ἀκινήτων κειμένων ἐν τῷ τμήματι τῷ χαρακτηρισθέντι ὡς ἀρχαιολογικῷ χώρῳ.

ΠΔ 31 Ὀκτωβρίου 1931 (ΦΕΚ 379, 6 Σεπτ. 1931, τ. Α').

Περὶ ἐκδόσεως ἀρχαιολογικοῦ γραμματοσήμου.

ΠΔ 31 Ὀκτωβρίου 1931 (ΦΕΚ 384, 11 Νοεμβ. 1931, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως γηπέδου ἐν Προαστείῳ Νεαπόλεως Μυτιλήνης ὑπὲρ συντηρήσεως τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρειπίων Παλαιοχριστιανικῆς Βασιλικῆς.

Ν. 5329, 11 Μαρτίου 1932 (ΦΕΚ 68, 15 Μαρτ. 1932, τ. Α').

Περὶ τρόπου προσωρινῆς πληρώσεως κενῶν θέσεων ἐφόρων ἀρχαιοτήτων.

Ν. 5350/1932 (ΦΕΚ 93, 28 Μαρτ. 1932, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ Νόμου 4823/1930 «περὶ ἀνεγέρσεως ἐπισκευῆς καὶ συντηρήσεως ἀρχαιολογικῶν Μουσείων».

Ν. 5351, 23 Μαρτίου 1932 (ΦΕΚ 93, 28 Μαρτ. 1932, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ προσθηκῶν εἰς τὸν νόμον ΒΧΜΣ' «περὶ ἀρχαιοτήτων».

ΠΔ 5 Ἀπριλίου 1932 (ΦΕΚ 106, 6 Ἀπρ. 1932, τ. Α', 712).

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως Πηγαίου ὕδατος πρὸς ὕδρευσιν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Παλαιᾶς Κορίνθου.

Ν. 5477, 6 Μαΐου 1932 (ΦΕΚ 160, 17 Μαΐου 1932, τ. Α').

Περὶ ἀποδοχῆς δωρεᾶς καὶ ἰδρύσεως τοῦ Ἰδρύματος Σίγγερ-Πολινιάκ.

Ἐγκ. 38933/2568, 21 Ἰουλίου 1932 τοῦ Τμήματος Ἀρχαιολογίας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων (διευκρινιστικὴ τοῦ Ν. 5351/23.3.1932).

Περὶ δηλώσεως, κατοχῆς καὶ προστασίας τῶν ἀρχαίων.

ΠΔ 5351, 9 Αὐγούστου 1932 (ΦΕΚ 275, 24 Αὐγ. 1932, τ. Α').

Περὶ κωδικοποιήσεως τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου 5351/32, ὡς καὶ τῶν ἐν ἰσχύι σχετικῶν διατάξεων τῶν Νόμων ΒΧΜΣ'/1899, 491/1914, 2447/1920, 4823/1930 καὶ τοῦ ΝΔ τῆς 12/16 Ἰουνίου 1926 εἰς ἓν ἐνιαῖον κείμενον Νόμου φέρον τὸν ἀριθμὸν 5351 καὶ τὸν τίτλον «περὶ ἀρχαιοτήτων».

ΠΔ 31 Αὐγούστου 1932 (ΦΕΚ 307, 7 Σεπτ. 1932, τ. Α').

Περὶ ἀπαλλοτριώσεως ἐκτάσεως εἰς θέσιν Ἅγιος Δημήτριος Λουμπαρδιάρης δι' ἀρχαιολογικοὺς σκοποὺς.

ΥΑ ἀρ. 13315/700, 23 Μαρτίου 1933 (ΦΕΚ 64, 28 Μαρτ. 1933).

Προσκλήσεις, διαγωνισμοὶ κλπ.: Περὶ ὀρισμοῦ χρόνου διεξαγωγῆς τῆς

προκηρυχθείσης δημοπρασίας πρὸς παραχώρησιν ἀδείας ἀσκήσεως ἐπαγγέλματος φωτογράφου ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

Ν. 6323/1934 (ΦΕΚ 382, 3 Νοεμβ. 1934, τ. Α').

Περὶ συστάσεως Δελφικοῦ Ὁργανισμοῦ.

ΑΝ 10 Ἰουνίου 1935 (ΦΕΚ 285, 26 Ἰουν. 1935, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Νόμου 4212 «περὶ κυρώσεως τοῦ ἀπὸ 23 Μαρτίου 1929 ΝΔ περὶ χαρακτηρισμοῦ ὡς ἀρχαιολογικοῦ χώρου τμήματος τῆς πόλεως Ἀθηνῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν τινῶν Νόμων».

ΒΔ 5/1936 (ΦΕΚ 194, 8 Μαΐου 1936, τ. Α').

Περὶ ἀνακλήσεως τῆς πρὸς τὸ Ρωσικὸν Κράτος γενομένης δωρεᾶς γηπέδου.

ΑΝ 429/1937 (ΦΕΚ 15, 20 Ἰαν. 1937, τ. Α').

Περὶ αὐθεντικῆς ἐρμηνείας τοῦ ἄρθρου 21 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου 5351/32 «περὶ ἀρχαιοτήτων».

ΒΔ 15 Μαρτίου 1937 (ΦΕΚ 107, 27 Μαρτ. 1937, τ. Α', 671).

Περὶ ἀνακλήσεως ἀπαλλοτριώσεως οἰκοπέδου ἐν τῷ χώρῳ Στακτοθήκης Ἀθηνῶν Βασ. Καζαντζῆ.

ΑΝ 719/1937 (ΦΕΚ 221, 10 Ἰουν. 1937, τ. Α').

Περὶ συμπληρώσεως τοῦ ἀπὸ 12/16 Ἰουνίου 1926 ΝΔ «περὶ προσθηκῶν εἰς τοὺς περὶ ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας Νόμους».

ΑΝ 809/1937 (ΦΕΚ 325, 17 Αὐγ. 1937, τ. Α').

Περὶ ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν πρὸς ὁλοσχερῇ ἀποκάλυψιν τῆς Ἀρχαίας Ἀκαδημίας καὶ περὶ διαθέσεως τοῦ χώρου πρὸς ἴδρυσιν τοῦ Διεθνοῦς Κοινοῦ τῶν Ἀκαδημιῶν.

ΑΝ 1036/1938 (ΦΕΚ 9, 13 Ἰαν. 1938, τ. Α').

Περὶ δωρεᾶς ἀκινήτου ὑπὸ τοῦ Παλλημνιακοῦ Ταμείου Ἐκπαιδευτικῆς Προνοίας ἐν Κάστρῳ πρὸς ἴδρυσιν Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

ΑΝ 1620/1939 (ΦΕΚ 64, 18 Φεβρ. 1939, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως διατάξεων περὶ ἀνεγέρσεως, ἐπισκευῆς κλπ. ἀρχαιολογικῶν Μουσείων.

ΑΝ 1801/1939 (ΦΕΚ 244, 17 Ἰουν. 1939, τ. Α').

Περὶ χορηγήσεως ἀμοιβῆς εἰς πρόσωπα συντελέσαντα ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν δίωξιν τῆς ἀρχαιοκαπηλίας.

ΑΝ 1947/1939 (ΦΕΚ 366, 6 Σεπτ. 1939, τ. Α').

Περὶ ὁργανώσεως Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Κράτους.

Διάταγμα, 17 Ἰανουαρίου 1940 (ΦΕΚ 33, 26 Ἰαν. 1940, τ. Α').

Περὶ τρόπου λειτουργίας τῆς Ὑπηρεσίας Διαχειρίσεως Ἀρχαιολογικῶν Πόρων.

ΑΝ 2217/1940 (ΦΕΚ 62, 16 Φεβρ. 1940, τ. Α').

Περὶ εἰκονογραφημένων ταχυδρομικῶν δελταρίων.

ΑΝ 2266/1940 (ΦΕΚ 108, 30 Μαρτ. 1940, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 809/1937 ΑΝ «περὶ ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν πρὸς ὀλοσχερῇ ἀποκάλυψιν τῆς Ἀρχαίας Ἀκαδημίας (Πλάτωνος) κλπ.».

ΑΝ 2339/1940 (ΦΕΚ 151, 18 Μαΐου 1940, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1947/39 ΑΝ «περὶ ὁργανώσεως Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Κράτους».

ΝΔ 304/1941 (ΦΕΚ 245, 23 Ἰουλ. 1941, τ. Α').

Περὶ ὁργανώσεως ὑπηρεσίας τῶν Ἱστορικῶν Μνημείων καὶ τῆς Ἀρχαιολογίας παρὰ τῇ Γενικῇ Διοικήσει Μακεδονίας.

Κανονιστικὸ Δ. (ΦΕΚ 333, 8 Ὀκτ. 1941, τ. Α').

Περὶ ἰδρύσεως παραρτήματος διδακτικῶν συλλογῶν ἀρχαιολογίας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν.

Κανονιστικὸ Δ. (ΦΕΚ 447, 22 Δεκ. 1941, τ. Α').

Περὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως κτημάτων κεμένων ἐν Ἀθήναις δι' ἀρχαιολογικοὺς σκοποὺς.

ΝΔ 1030/1942 (ΦΕΚ 30, 19 Φεβρ. 1942, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν διατάξεων «περὶ ὀργανώσεως Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν μνημείων τοῦ Κράτους». [Ὁ νόμος δὲν ἐφαρμόστηκε].

ΝΔ 1120/1942 (ΦΕΚ 54, 16 Μαρτ. 1942, τ. Α').

Περὶ προσθήκης διατάξεως εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 5351 Νόμον «Περὶ ἀρχαιοτήτων».

ΝΔ 1248/1942 (ΦΕΚ 91, 18 Ἀπρ. 1942, τ. Α').

Περὶ πληρώσεως κενῶν θέσεων Ἐφόρων κλασσικῶν καὶ βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων.

ΝΔ 1251/1942 (ΦΕΚ 94, 21 Ἀπρ. 1942, τ. Α').

Περὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 304 ΝΔ «περὶ ὀργανώσεως ὑπηρεσίας τῶν ἱστορικῶν Μνημείων καὶ τῆς Ἀρχαιολογίας παρὰ τῇ Γεν. Διοικήσει Μακεδονίας».

ΝΔ 1521/1942 (ΦΕΚ 182, 21 Ἰουλ. 1942, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ΑΝ 1947/39 «περὶ ὀργανώσεως Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων κλπ.».

ΝΔ 2151/1943 (ΦΕΚ 40, 23 Φεβρ. 1943, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1521/1942 ΝΔ «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ΑΝ 1947/1939 περὶ ὀργανώσεως ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων».

Διάταγμα, 1 Φεβρουαρίου 1943 (ΦΕΚ 79, 6 Ἀπρ. 1943, τ. Α').

Περὶ τρόπου ἐνεργείας διαγωνισμοῦ πρὸς πρόσληψιν Ἐπμελητῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Κράτους.

Δ. τῆς 16 Ἀπριλίου 1943 (ΦΕΚ 82, 7 Μαΐου 1943, τ. Γ').

Διορισμὸς τεσσάρων Ἐφόρων Ἀρχαιοτήτων β' τάξεως ἄνευ διαγωνισμού: Λ. Πολίτη, Μ. Χατζηδάκη, Μ. Καλλιγᾶ, Στ. Πελεκανίδη.

Ν. 216/1943 (ΦΕΚ 161, 1 Ἰουν. 1943, τ. Α').

Περὶ ὀργανώσεως τῆς Ὑπηρεσίας Ἀνασηλώσεως τῶν ἀρχαίων καὶ ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Κράτους.

Ν. 476/1943 (ΦΕΚ 260, 13 Αὐγ. 1943, τ. Α').

Περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. [Ὁ νόμος κυρώθηκε μετὰ τὴν πράξιν 321 τῆς 30 Μαΐου 1946 τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου].

Ν. 694/1943 (ΦΕΚ 331, 1 Ὀκτ. 1943, τ. Α').

Περὶ τῶν δαπανῶν τοῦ Μουσείου Ἐνθυμίων Γεωργίου τοῦ Α'. (Σχετ. Νόμος 4867/1931, ΦΕΚ 10, 17-1-1931, τ. Α').

Ν. 764/1943 (ΦΕΚ 341, 13 Ὀκτ. 1943, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως διατάξεων τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1521/42 Ν. Διατάγματος «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ΑΝ ὑπ' ἀριθ. 1947/1939 περὶ ὀργανώσεως ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων».

Ν. 839/1943 (ΦΕΚ 363, 28 Ὀκτ. 1943, τ. Α').

Περὶ ιδρύσεως Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν σπουδῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ν. 1581/1944 (ΦΕΚ 145, 18 Ἰουλ. 1944, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 304/1941 ΝΔ «περὶ ὀργανώσεως τῆς Ὑπηρεσίας τῶν Ἱστορικῶν Μνημείων καὶ τῆς Ἀρχαιολογίας παρὰ τῇ Γενικῇ Διοικήσει Μακεδονίας». [Δημοσιεύεται αὐτοῦσιο καὶ τὸν Σεπτέμβριον ὡς Ν. 1581].

Ν. 1610/1944 (ΦΕΚ 153, 28 Ἰουλ. 1944, τ. Α').

Περὶ ἐγκρίσεως δαπάνης ἐπισκευῆς τοῦ Θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

Ν. 1688/1944 (ΦΕΚ 178, 1 Σεπτ. 1944, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 216/43 Νόμου

«περὶ ὀργανώσεως τῆς Ὑπηρεσίας Ἀναστηλώσεως τῶν Ἀρχαίων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Κράτους».

Ν. 1778/1944 (ΦΕΚ 200, 18 Σεπτ. 1944, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 304/1941 Ν. Διατάγματος «περὶ ὀργανώσεως τῆς Ὑπηρεσίας τῶν Ἱστορικῶν Μνημείων καὶ τῆς Ἀρχαιολογίας παρὰ τῇ Γενικῇ Διοικήσει Μακεδονίας». [Αὐτοῦσια ἐπανάληψη τοῦ Ν. 1581/1944].

ΑΝ 145/1945 (ΦΕΚ 40, 24 Φεβρ. 1945, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἀρθρου 3 τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 304/1941.

Πρᾶξις Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπ' ἀριθ. 355/1945 (ΦΕΚ 187, 15 Ἰουλ. 1945, τ. Α').

Περὶ διατηρήσεως ὀργανικῶν τινῶν θέσεων καὶ διατάξεων περὶ προσόντων διορισμοῦ κλπ. ὑπηρεσιῶν Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας συσταθεῖσῶν ἢ θεσπισθεῖσῶν κατὰ τὸ ἀπὸ 28-4-1941 μέχρι καὶ 17-10-1944 χρονικὸν διάστημα.

ΑΝ 977, 19/21 Φεβρουαρίου 1946 (ΦΕΚ 58, 21 Φεβρ. 1946, τ. Α').

Περὶ αὐξήσεως τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῆς Διευθύνσεως Ἀναστηλώσεως Ἀρχαίων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων.

ΝΔ Πρᾶξις ὑπ' ἀριθ. 321/Συνεδρία τῆς 30 Μαΐου 1946 (ΦΕΚ 186, 30 Μαΐου 1946, τ. Α').

Περὶ κυρώσεως Νομοθετημάτων Κατοχῆς ἀρμοδιότητος Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας.

ΝΔ 314/1947 (ΦΕΚ 78, 19 Ἀπρ. 1947, τ. Α').

Περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Μουσείου Μπενάκη καὶ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπόφαισις Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Δωδεκανήσου ἀρ. 16521/5 Ἰουνίου 1947. (Ἐφημ. Στρατ. Διοικ. Δωδεκανήσου ἀρ. 31, 12 Ἰουν. 1947).

Περὶ ἀπαγορεύσεως ἐξαγωγῆς ἀντικειμένων ἀρχαιολογικῆς, ἱστορικῆς, καλλιτεχνικῆς καὶ λαογραφικῆς σημασίας.

Ἀπόφαισις Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Δωδεκανήσου ἀρ. 16522/5 Ἰουνίου 1947 (*Εφημ. Στρατ. Διοικ. Δωδεκανήσου* ἀρ. 31, 12 Ἰουν. 1947).

Περὶ μετονομασίας καὶ λειτουργίας τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ καὶ Ἱστορικοῦ Ἰνστιτούτου Ρόδου.

Προκήρυξις ὑπ' ἀρ. 71/7 Αὐγούστου 1947 (*Εφημ. Στρατ. Διοικ. Δωδεκανήσου* ἀρ. 62, 22 Αὐγ. 1947).

Περὶ ἀρχαιοτήτων τῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου.

Ἀπόφαισις Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Δωδεκανήσου ἀρ. 39584/21 Ὀκτωβρίου 1947 (*Εφημ. Στρατ. Διοικ. Δωδεκανήσου* ἀρ. 78, 4 Νοεμβ. 1947).

Περὶ μετονομασίας τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἱστορικοῦ Ἰδρυμάτος Αἰγαίου.

ΝΔ 453/1947 (ΦΕΚ 237, 30 Ὀκτ. 1947, τ. Α').

Περὶ ἐπιβολῆς προσθέτου ταχυδρομικοῦ τέλους ὑπὲρ ἀναστηλώσεως καὶ στερεώσεως Βυζαντινῶν Ναῶν καὶ Μονῶν καὶ συντηρήσεως ἀρχαίων καὶ ἱστορικῶν Μνημείων.

Ν. 1006/1949 (ΦΕΚ 149, 6 Ἰουλ. 1949, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 453/47 ΝΔ «περὶ ἐπιβολῆς προσθέτου ταχυδρομικοῦ τέλους ὑπὲρ ἀναστηλώσεως καὶ στερεώσεως Βυζαντινῶν Ναῶν καὶ Μονῶν καὶ συντηρήσεως ἀρχαίων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων».

ΝΔ 1062 (ΦΕΚ 211, 19 Σεπτ. 1949, τ. Α').

Περὶ ἐπεκτάσεως εἰς Δωδεκάνησον τῆς Νομοθεσίας τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας.

Ν. 1469/1950 (ΦΕΚ 169, 7 Αὐγ. 1950, τ. Α').

Περὶ προστασίας, εἰδικῆς κατηγορίας οἰκοδομημάτων καὶ ἔργων τέχνης μεταγενεστέρων τοῦ 1830.

Ν. 4823/1950 (ΦΕΚ 245, 18 Ίουλ. 1950, τ. Α').

Περὶ ἀνεγέρσεως, ἐπισκευῆς καὶ συντηρήσεως ἀρχαιολογικῶν μουσείων.

ΒΔ 7 Ίουνίου 1952 (ΦΕΚ 158, 8 Ίουν. 1952, τ. Α', 996-997).

Περὶ καθορισμοῦ καὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν ἐν τῇ Γενικῇ Διοικήσει Δωδεκανήσου καὶ τῇ περιφερείᾳ αὐτῆς ὑπηρεσιῶν ἀρμοδιότητος Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

ΒΔ 16 Μαρτίου 1954 (ΦΕΚ 114, 7 Ίουν. 1954, τ. Α').

Περὶ ὁρίου ἡλικίας τοῦ διοριζομένου εἰς τὴν θέσιν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων.

Ν. 3124/1955 (ΦΕΚ 25, 4 Φεβρ. 1955, τ. Α').

Περὶ ἀνταλλαγῆς ὠρισμένων ἀρχαίων ἔργων τέχνης. [Ἀφορᾷ τὴν ἀνταλλαγὴν, μὲ μορφὴ δανείου, θραυσμάτων ἀρχαίων μεταξὺ μουσείου Σαμοθράκης καὶ Λούβρου].

ΥΑ 96453/4521/ 31 Αὐγούστου 1955 (ΦΕΚ 162, 6 Σεπτ. 1955, τ. Β').

Περὶ καθορισμοῦ ἐξεταστέας ὕλης ἐν τῷ διαγωνισμῷ πρὸς κατάληψιν θέσεων Ἐπιμελητῶν Ἀρχαιοτήτων.

Ν. 3452, 15 Δεκεμβρίου 1955 (ΦΕΚ 335, 16 Δεκ. 1955, τ. Α', 2745).

Περὶ ἀναγνωρίσεως ἐσόδου τοῦ Ταμείου Ἀρχαιολογικῶν Ἀπαλλοτριώσεων καὶ διαθέσεως παρ' αὐτοῦ δραχμῶν 2.500.000 δι' ἐξωραϊστικά ἔργα περὶ τὴν Ἀκρόπολιν.

ΒΔ 7 Ὀκτωβρίου 1958 (ΦΕΚ 198, 11 Νοεμβ. 1958, τ. Α').

Περὶ κατανομῆς κατὰ κατηγορίας καὶ βαθμοὺς τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Κράτους.

ΒΔ 7 Ὀκτωβρίου 1958 (ΦΕΚ 198, 11 Νοεμβ. 1958, τ. Α').

Περὶ καθιερώσεως ἐξαιρέσεων ἐν τῷ καθορισμῷ ἐνιαίων ὀργανικῶν κατὰ βαθμοὺς θέσεων τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων τοῦ Κράτους.

ΒΔ 18 Μαΐου 1959 (ΦΕΚ 192, 21 Σεπτ. 1959, τ. Α').

Περὶ ὁρίου ἡλικίας διοριζομένων εἰς θέσεις Ἐπιμελητῶν Ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 632/1960 (ΦΕΚ 141, 12 Σεπτ. 1960, τ. Α').

Περὶ μεταβιβάσεως ἀρμοδιοτήτων καὶ μεταφορᾶς τῶν παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Διευθύνσεων α) Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων καὶ β) Ἀναστηλώσεως Ἀρχαίων Μνημείων καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχιτεκτονικῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΒΔ 634/1960 (ΦΕΚ 143, 17 Σεπτ. 1960, τ. Α').

Περὶ ὁργανώσεως παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

Πρᾶξις Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπ' ἀρ. 14, 29 Σεπτεμβρίου 1960 τῆς Ὑπηρεσιακῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων (ΦΕΚ 205, 4 Ὀκτ. 1960, τ. Γ').

Μεταφέρονται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως οἱ ὑπάλληλοι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας καὶ τοποθετοῦνται στὶς θέσεις τους.

ΒΔ 836/1960 (ΦΕΚ 205, 28 Δεκ. 1960, τ. Α').

Περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ὑπογραφῆς ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων, τῶν ἐγγράφων κλπ., ἀρμοδιότητος τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως, τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως.

Πρᾶξις Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπ' ἀρ. 31, 2 Μαρτίου 1961 (ΦΕΚ 39, 13 Μαρτ. 1961, τ. Α', 452).

Περὶ ὑπαγωγῆς τῆς ἀρμοδιότητος συντάξεως μελετῶν καὶ ἐκτελέσεως μουσειακῶν ἔργων εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΝΔ 4177/1961 (ΦΕΚ 131, 19 Αὐγ. 1961, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῆς νομοθεσίας τῆς διεπούσης τὴν Ὑπηρεσίαν Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως καὶ τὸ Ταμεῖον Ἀρχαιολογικῶν Πόρων καὶ Ἀπαλλοτριώσεων.

ΥΑ 10929/30 Αύγουςτου 1961 (ΦΕΚ 305, 6 Σεπτ. 1961, τ. Β').

Περὶ ἀναθέσεως καθηκόντων Ὑπηρεσιακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου ΤΑΠ.

ΥΑ 598/1962 (ΦΕΚ 26, 24 Ἰαν. 1962, τ. Β').

Περὶ καθορισμοῦ ἐξεταστέας ὕλης διαγωνισμοῦ καταλήψεως θέσεων Ἐπιμελητῶν Ἀρχαιοτήτων.

ΒΔ 603/1962 (ΦΕΚ 148, 17 Σεπτ. 1962, τ. Α').

Περὶ συστάσεως τακτικῶν θέσεων πολιτικοῦ προσωπικοῦ παρὰ τῇ Ὑπηρεσίᾳ Ἀρχαιοτήτων καὶ ἀναστηλώσεως τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καταληφθησομένων παρ' ἐκτάκτων.

ΝΔ 4280/1962 (ΦΕΚ 192, 13 Ἰαν. 1962, τ. Α').

Περὶ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΒΔ 687/1963 (ΦΕΚ 203, 15 Νοεμβ. 1963, τ. Α').

Περὶ περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΒΔ 46/1964 (ΦΕΚ 30, 15 Φεβρ. 1964, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 687/1963 Β. Δ/τος περὶ περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΝΔ 4352/1964 (ΦΕΚ 135, 17 Αὐγ. 1964, τ. Α').

Περὶ διατάξεων ἀφορῶσιν τοὺς Δημοσίους Ὑπαλλήλους ὡς καὶ περὶ καταργήσεως συμβουλίων, ἐπιτροπῶν τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν κτλ.

ΒΔ 550/1965 (ΦΕΚ 125, 30 Ἰουν. 1965, τ. Α').

Περὶ συμπληρώσεως τῆς διαρθρώσεως τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΥΑ ἀρ. 20536/1965 (ΦΕΚ 788, 25 Νοεμβ. 1965, τ. Α').

Περὶ προαγωγῆς θέσεων Β' καὶ Γ' Κατηγορίας τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΒΔ 979/1965 (ΦΕΚ 231, 13 Δεκ. 1965, τ. Α').

Περὶ ἀντικαταστάσεως διατάξεων τοῦ ἀρθρου 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 550/1965 Β. Δ/τος «περὶ συμπληρώσεως τῆς διαρθρώσεως τῆς Ὑπηρεσίας Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως».

ΝΔ 4543/1966 (ΦΕΚ 184, 19 Σεπτ. 1966, τ. Α').

Περὶ διατάξεων τινων ἀφορῶσων εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως καὶ τὸ Ταμεῖον Ἀρχαιολογικῶν Πόρων καὶ Ἀπαλλοτριώσεων κλπ.

ΥΑ 3316/11 Ὀκτωβρίου 1966 (ΦΕΚ 164, 27 Ὀκτ. 1966, Παράρτημα).

Περὶ καθορισμοῦ τῆς ἐξετάσεως ὕλης εἰς διαγωνισμοὺς πληρώσεως θέσεων Ἐπιμελητῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Κλάδου Α1 Ἀρχαιολόγων.

ΒΔ 918/1966 (ΦΕΚ 249, 12 Νοεμβ. 1966, τ. Α').

Περὶ Συμβουλίων ἀρμοδιότητος τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΥΑ ἀρ. 23981, 17 Νοεμβρίου 1966 (ΦΕΚ 709, 3 Δεκ. 1966, τ. Β', 5223).

Περὶ ὀρισμοῦ τακτικῶν καὶ ἀναπληρωματικῶν μελῶν καὶ Γραμματέων τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου ἀρμοδιότητος Ὑπ. Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΥΑ ἀρ. 24954, 1 Δεκεμβρίου 1966 (ΦΕΚ 760, 20 Δεκ. 1966, τ. Β', 5635).

Περὶ ὀρισμοῦ τακτικῶν καὶ ἀναπληρωματικῶν Μελῶν καὶ Γραμματέως τοῦ Ὑπηρεσιακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου.

ΒΔ 1052/1966 (ΦΕΚ 282, 20 Δεκ. 1966, τ. Α').

Περὶ ἡλικίας διορισμοῦ φυλακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΒΔ 1056/1966 (ΦΕΚ 286, 21 Δεκ. 1966, τ. Α').

Περὶ κατανομῆς φυλακτικοῦ προσωπικοῦ Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΥΑ ἀρ. 1366, 23 Ἰανουαρίου 1967 (ΦΕΚ 57, 30 Ἰαν. 1967, τ. Β', 401).

Περὶ ὀρισμοῦ τακτικῶν καὶ ἀναπληρωματικῶν μελῶν τοῦ Τμήματος Μουσειακῶν Κτιρίων τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου.

ΥΑ αρ. 1365, 23 Ιανουαρίου 1967 (ΦΕΚ 57, 30 Ιαν. 1967, τ. Β', 401).

Περί όρισμού τακτικών και αναπληρωματικών μελών του Τμήματος Μουσείων του Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

ΥΑ αρ. 1364, 23 Ιανουαρίου 1967 (ΦΕΚ 57, 30 Ιαν. 1967, τ. Β', 402).

Περί όρισμού τακτικών και αναπληρωματικών μελών του Τμήματος Αναστηλώσεως και Διαμορφώσεως Αρχαιολογικών Χώρων του Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

ΥΑ αρ. 1363, 23 Ιανουαρίου 1967 (ΦΕΚ 57, 30 Ιαν. 1967, τ. Β', 402).

Περί όρισμού τακτικών και αναπληρωματικών μελών του Τμήματος Αρχαιολογικών Χώρων και Απαλλοτριώσεων του Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

ΥΑ αρ. 8818, 19 Απριλίου 1967 (ΦΕΚ 294, 6 Μαΐου 1967, τ. Β', 2229).

Περί συγκροτήσεως Αρχαιολογικής Επιτροπής Θεσσαλονίκης.

ΑΝ 46/1967 (ΦΕΚ 105, 23 Ιουν. 1967, τ. Α').

Περί ίδρύσεως θέσεως Γενικού Επιθεωρητού Αρχαιοτήτων και Ιστορικών Μνημείων.

ΥΑ 4214/28 Ιουνίου 1967 (ΦΕΚ 435, 5 Ιουλ. 1967, τ. Β').

Περί καθορισμού αριθμού μελών και συνθέσεως του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.

ΥΑ 4232, 30 Ιουνίου 1967.

Περί διατηρήσεως και διορισμού μελών του Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

ΥΑ 4497/10 Ιουλίου 1967.

Περί συγκροτήσεως και συνθέσεως του Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

ΒΔ 440/1967 (ΦΕΚ 127, 24 Ιουλ. 1967, τ. Α').

Περί καθορισμού άρμοδιοτήτων α) του Γενικού Επιθεωρητού Αρχαιοτήτων και Ιστορικών Μνημείων και β) του Γενικού Εφόρου Αρχαιοτήτων.

ΑΝ 91/1967 (ΦΕΚ 139, 10 Αύγ. 1967, τ. Α').

Περί οργανώσεως, λειτουργίας και άρμοδιοτήτων του Υπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΒΔ 617/1967 (ΦΕΚ 186, 30 Ὀκτ. 1967, τ. Α').

Περὶ ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΥΑ 4308/1967 (ΦΕΚ 450, 10 Ἰουλ. 1967, τ. Β').

Περὶ διορισμοῦ μελῶν καὶ συγκροτήσεως τοῦ ΔΣ τοῦ Ταμείου Ἀρχαιο-λογικῶν Πόρων καὶ Ἀπαλλοτριώσεων.

ΥΑ 1463/23 Ἰανουαρίου 1968 (ΦΕΚ 45, 26 Ἰαν. 1968, τ. Β').

Περὶ ἀναθέσεως καθηκόντων Ὑπηρεσιακοῦ Συμβουλίου τοῦ ΤΑΠ εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον αὐτοῦ.

ΥΑ 4411/29 Φεβρουαρίου 1968 (ΦΕΚ 129, 16 Μαρτ. 1968, τ. Β').

Περὶ κηρύξεως ὡς χρηζουσῶν εἰδικῆς Κρατικῆς προστασίας αἱ θρησκευ-τικαὶ εἰκόνες, αἱ κατασκευασθεῖσαι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος (sic).

ΑΝ 444/1968 (ΦΕΚ 130, 14 Ἰουν. 1968, τ. Α').

Περὶ τρόπου πληρώσεως θέσεων ἀρχιφυλάκων-φυλάκων, νυκτοφυλά-κων καὶ ἐργατῶν τῶν κλάδων Γ1, Γ2 καὶ Γ3 τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνή-σεως καὶ ἄλλων τινῶν συναφῶν διατάξεων.

ΑΝ 544/1968 (ΦΕΚ 205, 14 Σεπτ. 1968, τ. Α').

Περὶ συγκροτήσεως παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Προεδρίας Κυβερνήσεως Ὑπηρεσιακοῦ Συμβουλίου κρίσεως τῶν ὑπαλλήλων τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως κλπ.

ΝΔ 6/1968 (ΦΕΚ 279, 28 Νοεμβ. 1968, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ΚΝ 5351/1932 «περὶ ἀρχαιοτήτων».

ΝΔ 126/1969 (ΦΕΚ 27, 17 Φεβρ. 1969, τ. Α').

Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΝΔ 169/1969 (ΦΕΚ 65, 21 Ἀπρ. 1969, τ. Α').

Περὶ τακτοποιήσεως ἐπτάκτων ὑπαλλήλων τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν καὶ ΝΠΔΔ.

ΥΑ 2291/15 Ιουλίου 1969 (ΦΕΚ 484, 28 Ιουλ. 1969, τ. Β').

Περὶ καθορισμοῦ ἐξεταστῆς ὕλης διαγωνισμοῦ πληρώσεως θέσεων Ἐπιμελητῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Κλάδου Α6 Ἀρχαιολόγων.

ΥΑ 3507/25 Ὀκτωβρίου 1969 (ΦΕΚ 737, 7 Νοεμβ. 1969, τ. Β').

Περὶ συμπληρώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 2291/1969 ἀποφάσεως «περὶ καθορισμοῦ ἐξεταστῆς ὕλης διαγωνισμοῦ πληρώσεως θέσεων Ἐπιμελητῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Κλάδου Α6 Ἀρχαιολόγων».

ΥΑ 34828/Δ/1 Δεκεμβρίου 1969 (ΦΕΚ 841, 23 Δεκ. 1969, τ. Β').

Περὶ τροποποιήσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 4497/10-7-1967 ἀποφάσεως «περὶ συγκροτήσεως καὶ συνθέσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου».

ΒΔ 147/1970 (ΦΕΚ 40, 18 Φεβρ. 1970, τ. Α').

Περὶ συστάσεως τακτικῶν θέσεων παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Προεδρίας κλπ.

ΥΑ 9021/4/28 Μαρτίου 1970 (ΦΕΚ 214, 31 Μαρτ. 1970, τ. Β').

Περὶ ἀνασυνθέσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΒΔ 297/21 Ἀπριλίου 1970 (ΦΕΚ 93, 21 Ἀπρ. 1970, τ. Α').

Περὶ συστάσεως τακτικῶν θέσεων παρὰ τῷ ΤΑΠΑ κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ΝΔ 169/1969.

ΥΑ 13405/Δ1/9 Μαΐου 1970 (ΦΕΚ 362, 26 Μαΐου 1970, τ. Β').

Περὶ τροποποιήσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 9021/Δ/28-3-1970 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΥΑ 23675/10 Ἰουλίου 1970 (ΦΕΚ 477, 11 Ἰουλ. 1970, τ. Β').

Περὶ προσδιορισμοῦ τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν Ὑπουργοῦ Ἀναπληρωτοῦ, Ὑφυπουργοῦ καὶ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΝΔ 825/1971 (ΦΕΚ 8, 19 Ἰαν. 1971, τ. Α').

Περὶ ὁργανώσεως, λειτουργίας καὶ ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΒΔ 466/1971 (ΦΕΚ 139, 15 Ιουλ. 1971, τ. Α').

Περὶ συγκροτήσεως τοῦ παρὰ τῇ Γενικῇ Διευθύνσει Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου.

ΥΑ 18867/Δ/4 Αὐγούστου 1971 (ΦΕΚ 629, 5 Αὐγ. 1971, τ. Β').

Περὶ συγκροτήσεως καὶ συνθέσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΝΔ 957/24 Αὐγούστου 1971 (ΦΕΚ 166, 25 Αὐγ. 1971, τ. Α').

Περὶ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ Ὑπουργείων. [Τὸ ἄρθρο 15 προβλέπει τὴ σύσταση τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν].

ΒΔ 55/1972 (ΦΕΚ 18, 31 Ἰαν. 1972, τ. Β').

Περὶ μεταφορᾶς τῶν θέσεων τοῦ καταργηθέντος Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως.

ΥΑ 789/10 Ἰουλίου 1972 (ΦΕΚ 499, 18 Ἰουλ. 1972, τ. Β').

Περὶ συγκροτήσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῆς ΓΔΑΑ.

ΒΔ 22/1972 (ΦΕΚ 7, 16 Ἰαν. 1973, τ. Α').

Περὶ ὁρίου ἡλικίας διοριζομένων εἰς τὸν δεῦτερον καὶ τρίτον εἰσαγωγικὸν βαθμὸν τῶν συνιστωμένων κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ν. Δ/τος 1045/71 «περὶ συστάσεως Ὑπηρεσιῶν Προγραμματισμοῦ καὶ Μελετῶν παρ' Ὑπουργείους», θέσεων.

ΒΔ 58/1973 (ΦΕΚ 19, 19 Ἰαν. 1973, τ. Α').

Περὶ μεταβιβάσεως εἰς τοὺς Ὑφυπουργοὺς-Προϊσταμένους τῶν Περιφερειακῶν Διοικήσεων ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΥΑ 9405/23 Φεβρουαρίου 1973 (ΦΕΚ 272, 28 Φεβρ. 1973, τ. Β').

Περὶ ὁργάνωσεως Περιφερειακῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΥΑ 30695/27 Ἰουνίου 1973 (ΦΕΚ 747, 30 Ἰουν. 1973, τ. Β').

Περὶ συμπληρώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 9405/23-2-1973 κοινῆς ὑπουργικῆς

ἀποφάσεως καὶ ἀνακατανομῆς τῶν θέσεων προσωπικοῦ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΥΑ 31050/29 Ἰουνίου 1973 (ΦΕΚ 744, 30 Ἰουν. 1973, τ. Β').

Περὶ συστάσεως Κέντρων Συντηρήσεως Ἀρχαιοτήτων παρὰ τῷ ΥΠΠΕ.

ΝΔ 84/1973 (ΦΕΚ 159, 27 Ἰουλ. 1973, τ. Α').

Σινοῖαπωνικὸν Μουσεῖον - Μουσεῖον Ἀσιατικῆς Τέχνης.

ΝΔ 133/1973 (ΦΕΚ 221, 21 Σεπτ. 1973, τ. Α')

Περὶ βαθμολογικῆς ἀνυψώσεως δύο (2) θέσεων καὶ συστάσεως δύο (2) θέσεων ἐν τῷ ΥΠΠΕ.

ΝΔ 241/1973 (ΦΕΚ 324, 13 Δεκ. 1973, τ. Α').

Περὶ καταργήσεως τῶν Περιφερειακῶν Διοικήσεων καὶ ρυθμίσεως τῶν ἐξ αὐτῆς προκυπτόντων ζητημάτων.

ΥΑ 3669/24 Ἰανουαρίου 1974 (ΦΕΚ 77, 25 Ἰαν. 1974, τ. Β').

Περὶ ἀνασυγκροτήσεως Συμβουλίων ΥΠΠΕ.

ΠΔ 291/1974 (ΦΕΚ 108, 23 Ἀπρ. 1974, τ. Α').

Περὶ συστάσεως καὶ συνθέσεως Ὑπηρεσιακοῦ Συμβουλίου παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν καὶ συγχωνεύσεως τῶν Κλάδων Γ1 Ἀρχιφυλάκων-Φυλάκων καὶ Γ2 Νυκτοφυλάκων.

ΥΑ 32078/3 Αὐγούστου 1974 (ΦΕΚ 799, 5 Αὐγ. 1974, τ. Β').

Περὶ συγκροτήσεως καὶ συνθέσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΥΑ 38004/19 Αὐγούστου 1974 (ΦΕΚ 823, 22 Αὐγ. 1974, τ. Β').

Περὶ τροποποιήσεως ἀποφάσεως συγκροτήσεως Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΠΔ 593/1974 (ΦΕΚ 248, 16 Σεπτ. 1974, τ. Α').

Περὶ ὁρίου ἡλικίας διοριζομένων εἰς θέσεις τοῦ Κλάδου Α5 Μουσειακῶν Καλλιτεχνῶν-Ζωγράφων τοῦ ΥΠΠΕ.

ΠΔ 689/1974 (ΦΕΚ 298, 8 Ὀκτ. 1974, τ. Β').

Περὶ ἀνασυνθέσεως τοῦ παρὰ τῇ Γενικῇ Διευθύνσει Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου.

ΥΑ 48612/23 Ὀκτωβρίου 1974 (ΦΕΚ 1082, 24 Ὀκτ. 1974, τ. Β').

Περὶ συγκροτήσεως καὶ συνθέσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῆς ΓΔΑΑ.

ΥΑ 23/2 Ἰανουαρίου 1975 (ΦΕΚ 1, 4 Ἰαν. 1975, τ. Γ').

Ἀνάθεσις καθηκόντων Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἀρχαίων καὶ Ἱστορικῶν Μνημείων εἰς τὸν Ἰωάννην Δ. Κοντῆν.

ΥΑ 19194/26 Ἀπριλίου 1975 (ΦΕΚ 448, 28 Ἀπρ. 1975, τ. Β').

Περὶ συγκροτήσεως Ὑπηρεσιακῶν Συμβουλίων παρὰ τῷ ΥΠΠΕ.

ΥΑ 30695/27 Ἰουνίου 1975.

Περὶ συμπληρώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. ΥΑ 9405/23-2-73 κλπ. καὶ ἀνακατανομῆς τῶν θέσεων προσωπικοῦ τῆς ΓΔΑΑ/ΥΠΠΕ.

ΥΑ 32609/17 Ἰουλίου 1975 (ΦΕΚ 784, 29 Ἰουλ. 1975, τ. Β').

Περὶ λήξεως θητείας Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ταμείου Ἀρχαιολογικῶν Πόρων καὶ Ἀπαλλοτριώσεων καὶ καθορισμοῦ ἀριθμοῦ μελῶν, συνθέσεως καὶ ἀρμοδιοτήτων νέου τοιοῦτου.

ΠΔ 505/1975 (ΦΕΚ 165, 6 Αὐγ. 1975, τ. Α').

Περὶ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΥΑ 35967/7 Αὐγούστου 1975 (ΦΕΚ 835, 7 Αὐγ. 1975, τ. Β').

Περὶ συγκροτήσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΥΑ 38163/19 Αὐγούστου 1975 (ΦΕΚ 891, 25 Αὐγ. 1975, τ. Β').

Περὶ συγκροτήσεως τῶν Τμημάτων τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῆς ΓΔΑΑ.

ΥΑ 37423/25 Αυγούστου 1975 (ΦΕΚ 897, 25 Αυγ. 1975, τ. Β').

Περὶ συγκροτήσεως Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ταμείου Ἀρχαιολογικῶν Πόρων καὶ Ἀπαλλοτριώσεων.

Ν. 159/1975 (ΦΕΚ 192, 9 Σεπτ. 1975, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Νόμου 4171/1961 «περὶ λήψεως γενικῶν μέτρων διὰ τὴν ὑποβοήθησιν τῆς ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας τῆς Χώρας» καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων.

ΠΔ 475/1976 (ΦΕΚ 172, 10 Ἰουν. 1976, τ. Α').

Περὶ ἐκτελέσεως τοῦ ΝΔ 1266/72 «Περὶ ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων». [Τὸ ἄρθρο 28 ὀρίζει γιὰ τὶς ἐνέργειες τῶν ἐργολάβων σὲ περίπτωσι εὐρεσις ἀρχαίων].

Ν. 405/1976 (ΦΕΚ 207, 10 Αυγ. 1976, τ. Α').

Περὶ ἰδρύσεως Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ ρυθμίσεως ἐτέρων θεμάτων αὐτῶν.

ΠΔ 159/1977 (ΦΕΚ 50, 18 Φεβρ. 1977, τ. Α').

Περὶ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως.

ΠΔ 337/1977 (ΦΕΚ 108, 16 Ἀπρ. 1977, τ. Α').

Περὶ συστάσεως Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς Θεσσαλονίκης.

Ν. 654/1977 (ΦΕΚ 214, 5 Αυγ. 1977, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως τῶν «περὶ Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου» κεμένων διατάξεων.

Ν. 681/1977 (ΦΕΚ 243, 1 Σεπτ. 1977, τ. Α').

Περὶ συστάσεως θέσεων προσωπικοῦ καὶ ἐτέρων τινῶν διατάξεων ἀφορῶν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΠΔ 890/1977 (ΦΕΚ 293, 4 Ὀκτ. 1977, τ. Α').

Περὶ συστάσεως Συμβουλίων καὶ Ἐπιτροπῶν παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

Ν. 736/1977 (ΦΕΚ 316, 15 Ὀκτ. 1977, τ. Α').

Περὶ Ὁργανισμοῦ Ταμείου Ἀρχαιολογικῶν Πόρων καὶ Ἀπαλλοτριώσεων.

ΠΔ 941/1977 (ΦΕΚ 320, 17 Ὀκτ. 1977, τ. Α').

Περὶ Ὁργανισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΥΑ 1225/261/12-1-1978 (ΦΕΚ 58, 25 Ἰαν. 1978, τ. Α').

Περὶ μεταβιβάσεως τῆς ἐξουσίας τοῦ ὑπογράφειν «Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ» εἰς τοὺς Προϊσταμένους τῶν Περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ΥΠΠΕ.

ΠΔ 249/1978 (ΦΕΚ 54, 15 Ἀπρ. 78, τ. Α').

Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς διατάξεως τῆς περιπτώσεως δ' τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ΠΔ 455/1976 «περὶ ὄρων καὶ προϋποθέσεων ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας σταθμῶν αὐτοκινήτων καὶ ἐγκαταστάσεων ἐντὸς αὐτῶν πλυντηρίων-λιπαντηρίων αὐτοκινήτων, ἀντλιῶν παροχῆς καυσίμων, ὡς καὶ προϋποθέσεων ἀπαιτουμένων ἀδειῶν» [Καθορίζει τὴν ἀπόσταση τῶν παραπάνω ἐγκαταστάσεων ἀπὸ ἀρχαιολογικοὺς χώρους].

ΥΑ ΥΠΠΕ/ΓΝΟΣ/33935/29 Ἰουνίου 1978 (ΦΕΚ 605, 7 Ἰουλ. 1978, τ. Β').

Περὶ τῶν κατηγοριῶν προσώπων ποὺ ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὴν καταβολὴ εἰσιτηρίου ἢ καταβάλλουν μειωμένη τιμὴ εἰσιτηρίου στὰ Μουσεῖα καὶ τοὺς Ἀρχαιολογικοὺς Χώρους τοῦ Κράτους καὶ τῆς τιμῆς τῶν μειωμένων εἰσιτηρίων καὶ τῶν ἡμερῶν ἐλευθέρας ἐπισκέψεως τοῦ κοινοῦ.

ΥΑ 49737/6861/20 Σεπτεμβρίου 1978 (ΦΕΚ 804, 21 Σεπτ. 1978, τ. Β').

Περὶ κατανομῆς ὀργανικῶν θέσεων φυλακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΥΑ 64887/9714/2 Δεκεμβρίου 1978 (ΦΕΚ 1141, 30 Δεκ. 1978, τ. Β').

Περὶ κατανομῆς ὀργανικῶν θέσεων τοῦ Κλάδου ΑΤ2 Ἀρχαιολόγων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΥΑ Α2/Φ. 51-52/68413/5377/19 Δεκεμβρίου 1978 (ΦΕΚ 5, 9 Ἰαν. 1979, τ. Β').

Περὶ καθορισμοῦ τελῶν φωτογραφήσεως καὶ κινηματογραφήσεως χωρὶς

παρεμβολή ἐμφύχων ἐντὸς τῶν Μουσείων, τῶν Μνημείων καὶ τῶν Ἀρχαιολογικῶν Χώρων τοῦ Κράτους.

Τουριστική ἀστυν. διάταξις ἀρ. 2/1978 (ΦΕΚ 426, 5 Μαΐου 1979, τ. Β').

Περὶ μέτρων τάξεως καὶ εὐκοσμίας εἰς τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους, ἱστορικοὺς τόπους κλπ.

ΠΔ 7 Ἰουνίου 1979 (ΦΕΚ 323, 9 Ἰουν. 1979, τ. Δ').

Περὶ συμπληρώσεως διατάξεων τινων ἀφορῶσῶν εἰς παραδοσιακοὺς οἰκισμοὺς ἢ διατηρητέα μνημεῖα.

Ν. 922/1979 (ΦΕΚ 125, 12 Ἰουν. 1979, τ. Α').

Περὶ τροποποιήσεως διατάξεων τοῦ Ν. 736/1977 «περὶ Ὁργανισμοῦ Ταμείου Ἀρχαιολογικῶν Πόρων καὶ Ἀπαλλοτριώσεων».

ΥΑ Α2/Φ. 44/35004/2614/2 Ἰουνίου 1979 (ΦΕΚ 639, 28 Ἰουλ. 1979, τ. Β').

Περὶ ἀναθέσεως ἐκτιμήσεως ἀρχαιοτήτων μικρῆς σπουδαιότητος στοὺς Ἐφόρους Ἀρχαιοτήτων.

Ν. 963/1979 (ΦΕΚ 202, 1 Σεπτ. 1979, τ. Α').

Περὶ ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως ἀναπήρων καὶ ἐν γένει ἀτόμων μειωμένων ἱκανοτήτων.

[Τὸ ἄρθρο 10 παρ. 1 ἐδ. β)δδ ὁρίζει ὅτι τὸ ΥΠΠΕ ὑποχρεοῦται νὰ προσλαμβάνει στὸν κλάδο ΑΤ2 Ἀρχαιολόγων, μὲ ὠρισμένες προϋποθέσεις, ἀναπήρους σὲ ἀναλογία ἐνὸς ἀνὰ πενήντα θέσεις].

ΥΑ 67582/4217/31 Ὀκτωβρίου 1979 (ΦΕΚ 1138, 27 Δεκ. 1979, τ. Β').

Περὶ τῶν τελῶν δημοσιεύσεως φωτογραφιῶν ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου γιὰ ἐμπορικὴ ἐκμετάλλευση.

ΥΑ Α2/Φ. 54/75076/4517/3 Δεκεμβρίου 1979 (ΦΕΚ 26, 12 Ἰαν. 1980, τ. Β').

Περὶ καθορισμοῦ τελῶν παραγωγῆς μεταλλίων ἀπὸ ἰδιῶτες μὲ ἀρχαιολογικά θέματα.

Ν. 998/1979 (ΦΕΚ 289, 29 Δεκ. 1979, τ. Α').

Περὶ προστασίας τῶν δασῶν καὶ τῶν δασικῶν ἐν γένει ἐκτάσεων τῆς Χώ-

ρας. [Άρθρ. 3 παρ. 6 στ· 5 παρ. 2· 15 παρ. 5· 60· εξαιρέσεις, αρμοδιότητες, δασικαὶ ὁδοί, ἀνασκαφαὶ-μουσεῖα].

ΥΑ Α2/Φ. 35/1165/58/9 Ἰανουαρίου 1980 (ΦΕΚ 37, 16 Ἰαν. 1980, τ. Β').

Περὶ καθορισμοῦ τέλους παραγωγῆς φωτογραφιῶν, διαφανειῶν κλπ. ἀπεικονίσεων ἀρχαίων ποὺ κυκλοφοροῦν στὸ ἐλεύθερο ἐμπόριο.

ΠΔ 16/1980 (ΦΕΚ 8, 15 Ἰαν. 1980, τ. Α').

Περὶ μεταβιβάσεως ἀρμοδιοτήτων εἰς τὰς Περιφερειακὰς ὑπηρεσίας ἀρμοδιότητος Γενικῆς Διευθύνσεως Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΥΑ Α2/Φ. 31/8652/461/12 Φεβρουαρίου 1980 (ΦΕΚ 280, 20 Μαρτ. 1980, τ. Β').

Περὶ τῶν ἡμερῶν καὶ ὥρῶν ἐπισκέψεως στὰ Μουσεία, τὰ Μνημεῖα καὶ τοὺς Ἀρχαιολογικοὺς Χώρους τοῦ Κράτους.

[Ἡ ἀνωτέρω ἀπόφαση συμπληρώθηκε μὲ τὴν Α2/Φ. 31/11915/757/29-2-1980 (ΦΕΚ 297, 22 Μαρτ. 1980, τ. Β')].

Πρᾶξις νομοθετικοῦ περιεχομένου τῆς 31 Μαρτίου 1980 (ΦΕΚ 74, 31 Μαρτ. 1980, τ. Α').

Περὶ τηρητέας διαδικασίας διὰ τὴν παραγωγὴν καὶ πώλησιν ὑπὸ τρίτων πάσης φύσεως ἐκμαγείων, ἀντιγράφων, ἀπομμημάτων κλπ. παντὸς ἔργου, ἀποτελοῦντος περιουσίαν τῶν Μουσείων καὶ ἀρχαιολογικῶν χώρων τοῦ Κράτους.

ΥΑ 21360/3776/17 Ἀπριλίου 1980 (ΦΕΚ 397, 21 Ἀπρ. 1980, τ. Β').

Περὶ τροποποιήσεως ἀποφάσεως περὶ κατανομῆς ὀργανικῶν θέσεων τοῦ Κλάδου ΑΤ2 Ἀρχαιολόγων τοῦ ΥΠΠΕ.

ΥΑ Ο-Ε/36000/6800/23 Ἰουνίου 1980 (ΦΕΚ 585, 28 Ἰουν. 1980, τ. Β').

Περὶ μεταβιβάσεως τῆς ἐξουσίας νὰ ὑπογράφουν «Μὲ ἐντολὴ Ὑπουργοῦ», στὸ Γενικὸ Γραμματεὰ καὶ στοὺς ἀνωτάτους καὶ ἀνωτέρους ὑπαλλήλους τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

Ν. 1064/1980 (ΦΕΚ 167, 22 Ἰουλ. 80, τ. Α').

Περὶ κυρώσεως τῆς ἀπὸ 31 Μαρτίου 1980 Πράξεως Νομοθετικοῦ περιεχομένου τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας «περὶ τηρητέας διαδικασίας διὰ

τὴν παραγωγὴν καὶ πώλησιν ὑπὸ τρίτων πάσης φύσεως ἐκμαγείων, ἀντιγράφων, ἀπομιμημάτων κλπ. παντὸς ἔργου ἀποτελοῦντος περιουσίαν τῶν Μουσείων καὶ ἀρχαιολογικῶν χώρων τοῦ Κράτους» καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων. [Μὲ τὰ ἄρθρα 2-3 τροποποιεῖται ὁ Ὄργανισμὸς τοῦ ΤΑΠ].

ΠΔ 733/1980 (ΦΕΚ 183, 11 Αὐγ. 1980, τ. Α').

Περὶ μεταβιβάσεως ἀρμοδιοτήτων εἰς τὰς Περιφερειακὰς ὑπηρεσίας ἀρμοδιότητος Γενικῆς Διευθύνσεως Πολιτιστικῆς Ἀναπτύξεως τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

ΠΔ 910/1980 (ΦΕΚ 226, 3 Ὀκτ. 1980, τ. Α').

Συγκρότηση ἐραρικῆς ἐπιτροπῆς γιὰ τὴ συντήρηση, ἐπισκευὴ καὶ ἀξιοποίηση τῶν κατακομβῶν τῆς νήσου Μήλου.

ΥΑ 11631/1980 (ΦΕΚ 1233, 27 Νοεμβ. 1980, τ. Β').

Κανονισμὸς ἐκτελέσεως ἔργων Κτηματικῆς Ἑταιρείας Δημοσίου.
[Τὸ ἄρθρο 41 ἀναφέρεται σὲ ἀποκαλυπτόμενες ἀρχαιότητες].

ΥΑ 77835/15301/19 Δεκεμβρίου 1980 (ΦΕΚ 1309, 29 Δεκ. 1980, τ. Β').

Περὶ κατανομῆς ὀργανικῶν θέσεων τοῦ Κλάδου ΑΤ2 Ἀρχαιολόγων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν στὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία καὶ στὶς Περιφερειακὰς καὶ Εἰδικὰς Περιφερειακὰς Ὑπηρεσίες.

Ν. 1103/1980 (ΦΕΚ 297, 29 Δεκ. 1980, τ. Α').

Περὶ κυρώσεως τῆς εἰς Παρισίους τὴν 17ην Νοεμβρίου 1970 ὑπογραφείσης Διεθνοῦς Συμβάσεως ἀφορώσης εἰς τὰ ληπτέα μέτρα διὰ τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ παρεμπόδισιν τῆς παρὰ νόμου εἰσαγωγῆς, ἐξαγωγῆς καὶ μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν.

Ν. 1114/1981 (ΦΕΚ 6, 8 Ἰαν. 1981, τ. Α').

Περὶ κυρώσεως τῆς εἰς Χάγην τὴν 14ην Μαΐου 1954 ὑπογραφείσης συμβάσεως «περὶ προστασίας τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν ἐν περιπτώσει ἐνόπλου συρράξεως μετὰ τοῦ Κανονισμοῦ ἐκτελέσεως αὐτῆς, τοῦ Πρωτοκόλλου καὶ τῶν ὑπ' ἀριθ. Ι, ΙΙ καὶ ΙΙΙ ἀποφάσεων τῆς διασκέψεως».

Ν. 1126/1981 (ΦΕΚ 32, 10 Φεβρ. 1981, τ. Α').

Περὶ κυρώσεως τῆς εἰς Παρισίους τὴν 23ην Νοεμβρίου 1972 ὑπογραφεί-

σης Διεθνούς Συμβάσεως διὰ τὴν προστασίαν τῆς Παγκοσμίου Πολιτιστικῆς καὶ Φυσικῆς κληρονομίας.

N. 1127/1981 (ΦΕΚ 32, 10 Φεβρ. 1981, τ. Α').

Περὶ κυρώσεως τῆς εἰς Λονδίνον τὴν 6ην Μαΐου 1969 ὑπογραφείσης Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως διὰ τὴν προστασίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς κληρονομίας.

N. 1189/1981 (ΦΕΚ 203, 30 Ἰουλ. 1981, τ. Α').

Περὶ τακτοποιήσεως ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

N. 1198/1981 (ΦΕΚ 238, 1 Σεπτ. 1981, τ. Α').

Περὶ ρυθμίσεως θεμάτων ἀναγομένων εἰς τὴν ἐκτὸς τοῦ Ἄθω ἀκίνητον περιουσίαν τῶν Ἱ. Μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ ἄλλων τινῶν διατάξεων.

N. 1232/1982 (ΦΕΚ 22, 25 Φεβρ. 1982, τ. Α').

Ἐπαναφορὰ σὲ ἰσχύ, τροποποίηση καὶ συμπλήρωση τῶν διατάξεων τοῦ ΝΔ 4352/1964 καὶ ἄλλες διατάξεις.

ΚΥΑ 5 οἴκ./25860/26.4.1982 (ΦΕΚ 216, 26 Ἀπρ. 1982, τ. Β').

Ἀναμόρφωση Συλλογικῶν ὀργάνων γνωμοδοτικῆς καὶ ἀποφασιστικῆς ἀρμοδιότητος τοῦ ΥΠΠΕ.

Ἐγκ. 4883/21 Ἰουλίου 1982.

Ἀνασκαφὲς Ξένων Ἀρχαιολογικῶν Ἱδρυμάτων ποὺ λειτουργοῦν στὴν Ἑλλάδα.

ΥΑ Α2/Φ50/49427/21 Ἰουλίου 1982 (ΦΕΚ 755, 11 Ὀκτ. 1982, τ. Β').

Κατανομή μονίμων ὀργανικῶν θέσεων Κλάδων ΣΕ2, ΣΕ3, ΣΕ4 καὶ ΣΕ5 σὲ Ὑπηρεσίες τοῦ ΥΠΠΕ.

ΥΑ 53118/10-8-1982 (ΦΕΚ 893, 9 Νοεμβ. 1982, τ. Β').

Κατανομή ὀργανικῶν θέσεων κλάδου ΑΤ2 Ἀρχαιολόγων τοῦ ΥΠΠΕ.

ΚΥΑ 2295/13-1-1983 (ΦΕΚ 58, 14 Φεβρ. 1983, τ. Β').

Καθορισμὸς τῆς τιμῆς εἰσιτηρίων εἰσόδου στὰ Μουσεῖα, Μνημεῖα καὶ Ἀρχαιολογικοὺς Χώρους.

ΥΑ Α2/Φ. 32/76646/4343/24 Ιανουαρίου 1983 (ΦΕΚ 58, 14 Φεβρ. 1983, τ. Β').

Κατάργηση πληρωμής εισιτηρίου σὲ Μουσεία καὶ Ἀρχαιολογικοὺς Χώρους.

Ν. 1337/1983 (ΦΕΚ 33, 14 Μαρτ. 1983, τ. Α').

Ἐπέκταση πολεοδομικῶν σχεδίων, οἰκιστικὴ ἀνάπτυξη καὶ σχετικὲς ρυθμίσεις.

[Μὲ τὸ ἄρθρο 32 παρ. 5 τροποποιοῦνται τὰ τρία τελευταῖα ἐδάφια τοῦ ἁρθρου 52 τοῦ κ. Ν. 5351/32 «Περὶ ἀρχαιοτήτων» τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὶς ἐπισκευὲς ἱστορικῶν διατηρητέων μνημείων ποὺ ἀνήκουν σὲ ιδιώτες].

Ν. 1348/1983 (ΦΕΚ 47, 14 Ἀπρ. 1983, τ. Α').

Διάλυση τοῦ ΝΠΔΔ μὲ τὴν ἐπωνυμία «Ἄρμα Θέσπιδος» καὶ ἄλλες διατάξεις.

[Τὸ ἄρθρο 16 ὁρίζει ὅτι μὲ κοινὴ ἀπόφαση τῶν Ὑπουργῶν Ἑσωτερικῶν καὶ Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, μετὰ σύμφωνη γνώμη τοῦ Κεντρικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, ἐπιτρέπεται ἡ παραχώρηση τῆς χρήσεως ἀρχαιολογικῶν χώρων στοὺς Ὅργανισμοὺς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως].

ΥΑ Ο-Ε/26390/20 Μαΐου 1983 (ΦΕΚ 306, 1 Ἰουν. 1983, τ. Β').

Μεταβίβαση ἐξουσίας ὑπογραφῆς «Μὲ ἐντολὴ Ὑπουργοῦ» στοὺς Γενικὸ Γραμματέα, Διευθυντές, Τμηματάρχες τοῦ ΥΠΠΕ.

ΥΑ ἀρ. 34593/1108/23 Ἰουνίου 1983 (ΦΕΚ 398, 8 Ἰουλ. 1983, τ. Β').

Προστασία σπηλαίων.

ΠΔ 161/1984 (ΦΕΚ 54, 30 Ἀπρ. 1984, τ. Α').

Ἀνακατανομὴ ἀρμοδιοτήτων τῶν Ὑπουργείων Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν καὶ Χωροταξίας, Οἰκισμοῦ καὶ Περιβάλλοντος.

Ν. 1491/1984 (ΦΕΚ 173, 18 Νοεμβ. 1984, τ. Α').

Μέτρα γιὰ τὴ διευκόλυνση τῆς διακίνησεως τῶν ἰδεῶν, τὸν τρόπο τῆς ἐμπορικῆς διαφήμισης, τὴν ἐνίσχυση τῆς ἀποκέντρωσης καὶ ἄλλες διατάξεις. [Σχετικὸς μὲ τὶς διαφημίσεις πλησίον ἔργων τέχνης καὶ μνημείων].

Ν. 1558/1985 (ΦΕΚ 137, 26 Ἰουλ. 1985, τ. Α').

Κυβέρνηση καὶ κυβερνητικὰ ὄργανα [Μετονομασία τοῦ Ὑπουργείου σὲ Πολιτισμοῦ].

ΥΑ ἀρ. 123804/9016/29 Νοεμβρίου 1985 (ΦΕΚ 806, 31 Δεκ. 1985, τ. Β').
[Περὶ νομισματικῶν θησαυρῶν].

Ν. 1669/1986 (ΦΕΚ 205, 29 Δεκ. 1986, τ. Α').
Κύρωση τοῦ καταστατικοῦ τοῦ «Διεθνoῦς Κέντρου γιὰ τὴ μελέτη τῆς διατήρησης καὶ ἀποκατάστασης τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς».

ΠΔ 263/1987 (ΦΕΚ 127, 9 Ἰουλ. 1987, τ. Α').
Ὅργανα ποὺ ἀποφασίζουν ἢ γνωμοδοτοῦν καὶ εἰδικὲς ρυθμίσεις σὲ θέματα ἔργων ποὺ συντελοῦνται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ.

ΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΝΟΣ/10033/4 Μαρτίου 1988 (ΦΕΚ 152, 18 Μαρτ. 1988, τ. Β').
Κωδικοποίηση ἀποφάσεων ποὺ ἀφοροῦν θαλάσσιες περιοχὲς γιὰ ὑποβρύχια δραστηριότητα.

ΚΥΑ ΓΝΟΣ/24581/31 Μαΐου 1989 (ΦΕΚ 436, 5 Ἰουν. 1989, τ. Β').
Ρύθμιση θεμάτων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ.

ΠΔ 82/1990 (ΦΕΚ 44, 26 Μαρτ. 1990, τ. Α').
Ἐξαίρεση τῶν Περιφερειακῶν καὶ Εἰδικῶν περιφερειακῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ ἀπὸ τὶς διατάξεις τῶν παραγρ. 1-3 τοῦ ἀρθροῦ 68 τοῦ Ν. 1622/1986.

Ν. 1892/1990 (ΦΕΚ 101, 31 Ἰουλ. 1990, τ. Α').
Πὰ τὸν ἐκσυγχρονισμό καὶ τὴν ἀνάπτυξη καὶ ἄλλες διατάξεις. [Ἀρθρο 91: Καθορισμὸς ζωνῶν προστασίας καὶ περιοχῶν δόμησης σὲ ἀρχαιολογικοὺς χώρους].

ΠΔ 426/1990 (ΦΕΚ 163, 30 Νοεμβ. 1990, τ. Α').
Σύσταση Γενικῶν Διευθύνσεων καὶ Μονάδας στρατηγικοῦ σχεδιασμοῦ καὶ ἀνάλυσης πολιτικῆς στὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ.

Ν. 1958/1991 (ΦΕΚ 122, 6 Αὐγ. 1991, τ. Α').
Τμήματα ἀμειβόμενων ἀθλητῶν, ἀθλητικὲς ἐταιρεῖες καὶ ἄλλες διατάξεις. [Περιέχει καὶ διατάξεις (ἀρθρο 81) περὶ ἀρχαιολογικῶν ἔργων καὶ πρόσληψης προσωπικοῦ γι' αὐτά].

Ν. 2021/1992 (ΦΕΚ 36, 4 Μαρτ. 1992, τ. Α').

Ταμείο διαχείρισης πιστώσεων για την εκτέλεση αρχαιολογικών έργων [ΤΔΠΕΑΕ]. [Διαχειρίζεται τις πιστώσεις των έργων που είχε ή Αρχαιολογική Έταιρεία και άρνήθηκε τη συνέχιση].

Ν. 2026/1992 (ΦΕΚ 43, 23 Μαρτ. 1992, τ. Α').

Ρύθμιση θεμάτων οργάνωσης και προσωπικού της δημόσιας διοίκησης και άλλες διατάξεις.

ΠΔ 99/1992 (ΦΕΚ 46, 24 Μαρτ. 1992, τ. Α').

Μελέτη και εκτέλεση αρχαιολογικών εν γένει έργων.

ΠΔ 414/1993 (ΦΕΚ 175, 6 Οκτ. 1993, τ. Α').

Σύσταση Διεύθυνσης και Άνεξαρτήτων Ειδικών Γραφείων στο Ύπουργείο Πολιτισμού.

Ν. 2190/1994 (ΦΕΚ 28, 3 Μαρτ. 1994, τ. Α').

Σύσταση ανεξάρτητης αρχής για την επιλογή προσωπικού και ρύθμιση θεμάτων διοίκησης.

ΠΔ 423/1995 (ΦΕΚ 242, 22 Νοεμβ. 1995, τ. Α').

Λήψη μέτρων για την εφαρμογή των κανονισμών ΕΟΚ υπ' αρ. 3911/92 του Συμβουλίου και 752/93 της Επιτροπής σχετικά με την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών.

Ν. 2433/1996 (ΦΕΚ 180, 12 Αυγ. 1996, τ. Α').

Ρύθμιση θεμάτων ΟΠΑΠ και άλλες διατάξεις.

Ν. 2557/1997 (ΦΕΚ 271, 24 Δεκ. 1997, τ. Α').

Θεσμοί, μέτρα και δράσεις πολιτιστικής ανάπτυξης.

ΠΔ 133/1998 (ΦΕΚ 106, 19 Μαΐου 1998, τ. Α').

Σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν παράνομα απομακρυνθεί από το έδαφος κράτους μέλους σε συμμόρφωση με την οδηγία 93/7 ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15 Μαρτίου 1993, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την οδηγία 96/100 ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17 Φεβρουαρίου 1997.

ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΟΙΚ/Α/28152/11 Ιουνίου 1998 (ΦΕΚ 634, 24 Ιουν. 1998, τ. Α').

Συγκρότηση Έπιστημονικών επιτροπών και επιτροπών κοινωνικής υποστήριξης στα μεγάλα μουσεία.

ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΟΙΚ/Α/28151/11 Ιουνίου 1998 (ΦΕΚ 634, 24 Ιουν. 1998, τ. Α').

Συγκρότηση επιστημονικής Ολομέλειας σε κάθε περιφερειακή Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού.

ΠΔ 97/1999 (ΦΕΚ 104, 26 Μαΐου 1999, τ. Α').

Έργα συντήρησης και αναστήλωσης των μνημείων Ακρόπολης.

ΠΔ 264/1999 (ΦΕΚ 215, 19 Οκτ. 1999).

Όργάνωση και εκτέλεση των έργων συντήρησης στο Άγιον Όρος.

Ν. 2819/2000 (ΦΕΚ 84, 15 Μαρτ. 2000, τ. Α').

Ίδρυση Έταιρείας «Όλυμπιακό Χωριό 2004 Α.Ε.», προστασία Όλυμπιακών Συμβόλων και Σημάτων και άλλες διατάξεις.

[Άρθρο 6: Συνιστάται ανώνυμη Έταιρεία με την επωνυμία «Ανώνυμη Έταιρεία Προβολής της Έλληνικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς Α.Ε.»].

Ν. 2833/2000 (ΦΕΚ 150, 30 Μαΐου 2000, τ. Α').

Θέματα προετοιμασίας των Όλυμπιακών αγώνων 2004 και άλλες διατάξεις. [Και περί απαλλοτριώσεων για την ένοποίηση αρχαιολογικών χώρων].

Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153, 28 Ιουν. 2002, τ. Α').

Πά την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΠΔ 191/2003 (ΦΕΚ 146, 13 Ιουν. 2003, τ. Α').

Όργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού.

ΥΑ 15/3696, 20 Ιανουαρίου 2004 (ΦΕΚ 70, 20 Ιαν. 2004, τ. Β').

Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων του υπουργού Πολιτισμού στις Περιφερειακές και Ειδικές Περιφερειακές Υπηρεσίες αρμοδιότητας της Γενικής Διευθύνσεως Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Γενικής Διευθύνσεως Αναστήλωσης, Μουσείων και Τεχνικών Έργων του Υπουργείου Πολιτισμού.

ΥΑ 14/3698, 20 Ιανουαρίου 2004 (ΦΕΚ 70, 20 Ιαν. 2004, τ. Β').

Όργάνωση και λειτουργία των συμβουλίων του Ν. 3028/02 στο Ύπουργείο Πολιτισμού.

Ν. 3711/2008 (ΦΕΚ 224, 5 Νοεμβ. 2008, τ. Α').

Ίδρυση νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ» και άλλες διατάξεις.

Ν. 3840/2010 (ΦΕΚ 53, 31 Μαρτ. 2010, τ. Α').

Άποκέντρωση, άπλοποίηση και ένιςχυση τής άποτελεσματικότητας των διαδικασιών του Έθνικου Στρατηγικου Πλαισίου Άναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 και άλλες διατάξεις [Ένδιαφέρει τó άρθρο 10 §9 που άφορά «δαπάνες άρχαιολογικών έρευνών και έργασιών που προκαλούνται κατά τήν έκτέλεση συγχρηματοδοτούμενων από τήν Εύρωπαϊκή Ένωση τεχνικών έργων ύπό τήν έννοια του ν. 1418/1984 κτλ.»].

Ν. 4024/2011 (ΦΕΚ 226, 27 Όκτ. 2011, τ. Α').

Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ένιαίο μισθολόγιο-βαθμολόγιο, εργασιακή έφεδρεία και άλλες διατάξεις έφαρμογής του μεσοπροθέσμου πλαισίου έφαρμογής δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015. [Άφορούν τήν Ύπηρεσία οί διατάξεις του άρθρου 33].

ΥΑ ΥΠΠΟΤ/ΔΟΕΠΥ/ΤΟΠΥΝΕ/126463 (ΦΕΚ 3046, 30 Δεκ. 2011, τ. Β').

Τέλη φωτογράφησης-κινηματογράφησης και χρήσης όπτικοακουστικών έργων και άπεικονίσεων άρχαιολογικών, ιστορικών τόπων, μνημείων, μουσειακών εκθέσεων και συλλογών. Τέλη πραγματοποιήσεως έκδηλώσεων σε άρχαιολογικούς χώρους, ιστορικούς τόπους και άκίνητα μνημεία.

ΠΔ 85/2012 (ΦΕΚ 141, 21 Ίουν. 2012, τ. Α').

Ίδρυση και μετονομασία Ύπουργείων, μεταφορά και κατάργηση ύπηρεσιών. [Τό Ύπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού ένσωματώνεται στο τέως Ύπουργείο Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, τó όποίο μετονομάζεται σε Ύπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Άθλητισμού].

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ στὴν Κρήτη ἴσχυε τὸ καθεστὼς τῆς αὐτόνομης, προστατευόμενης ἀπὸ τὶς Δυνάμεις, Πολιτείας, ὁργανώθηκε, μὲ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Στεφάνου Ξανθουδίδου, Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία¹, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τῆς Κρητικῆς Συνελεύσεως τοῦ 1899: «Ἐνταῦθα ἀναγινώσκεται ἡ πρότασις τοῦ Στ. Ξανθουδίδου ὅπως γίνῃ σύστασις ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως εἰς τὴν μέλλουσαν Κυβέρνησιν ἵνα ὁ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 20 προβλεπόμενος εἰδικὸς νόμος περὶ ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν θεωρηθῇ κατεπείγων καὶ συνταχθῇ ὡς τάχιστα. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ νὰ μὴ παραχωρῶνται ἄδειαι ἀνασκαφῶν εἰς οὐδέναν καὶ ἡ ἐπίβλεψις τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν νὰ γίνεταί ὑπὸ ἀρχῶν διοριζομένων ὑπὸ τῆς Κρητικῆς Πολιτείας»².

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἴδιου χρόνου ἐκδίδεται τὸ ἀρ. 27 «Διάταγμα περὶ Ὁργανισμοῦ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἡγεμόνος», τοῦ ὁποίου τὸ ἄρθρο 5 ὁρίζει ὅτι: «εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἀνωτέρας Διευθύνσεως τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ Θρησκευμάτων ὑπάγονται: ζ') Ἡ φροντίς περὶ τῆς ἀνακαλύψεως καὶ διατηρήσεως ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν καὶ συστάσεως ἀρχαιολογικῶν μουσείων».

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1899 δημοσιεύεται τὸ ἀρ. 24 «Διάταγμα περὶ Ἀρχαιοτήτων» καὶ στὴ συνέχεια τὰ διατάγματα διορισμοῦ τῶν δύο πρώτων Ἐφόρων Ἀρχαιοτήτων, τοῦ Ἰωσήφ Χατζηδάκι στοῦ Ἡράκλειο καὶ τοῦ Στεφάνου Ξανθουδίδου στὰ Χανιά³. Ἀκολουθεῖ ἡ δημοσίευσις διατάγματος περὶ ἐπιστατῶν καὶ φυλάκων ἀρχαιοτήτων καὶ εὐθὺς ὁ διορισμὸς ὀρισμένων προσώπων ὡς ἐπιστατῶν στὰ μουσεῖα Ἡρακλείου, Χανίων καὶ στὶς ἀνασκαφὰς Γουλιὰ Μεραμπέλλου⁴.

1. Γενικὲς πληροφορίες δίνει ὁ Ἰωσήφ Χατζηδάκις, *Ἱστορία τοῦ Κρητικοῦ Μουσείου* 22.

2. *Ἐπίσημος Ἐφημερὶς τῆς Κρητικῆς Πολιτείας*, ἔτος Α', ἀρ. 14, 22 Φεβρ. 1899,

ἀρ. πρακτ. 7.

3. Αὐτόθι, ἔτος Α', ἀρ. 53, 25 Ἰουν. 1899.

4. Αὐτόθι, ἔτος Α', ἀρ. 60, 19 Ἰουλ. 1899.

Τροποποίηση άρθρων του περί Ἀρχαιοτήτων ἀρ. 24 διατάγματος ἔγινε τὸ 1900 μετὸν Ν. 189. Τὸν ἐπόμενο χρόνον 1901 δημοσιεύτηκε ὁ Ν. 430 «περὶ Ἀρχαιοτήτων», ποὺ συμπληρώθηκε μετὸν Ν. 481 τοῦ 1903 στὶς διατάξεις τὶς σχετικὲς μετὴν ἐξαγωγή τῶν ἀρχαίων.

Ὁ Ν. 430 ἦταν ἐπανάληψη τοῦ διατάγματος 24 μετὰ μικρὲς, ἐλάχιστες, ἀλλαγὲς καὶ προσθήκες, ἀποτελοῦσαν δὲ καὶ οἱ δύο ἀντιγραφὴ καὶ σύντμηση τοῦ Ν. ΒΧΜΣ μετὰ τὶς ἀναγκαῖες τροποποιήσεις, γιὰ νὰ προσαρμοστῇ στὰ πράγματα τῆς Κρητικῆς Πολιτείας.

Ἀρχαῖα λογίζονταν, κατὰ τὸ ἄρθρο 2 τοῦ Ν. 430, «πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ ἔργα τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς, Γλυπτικῆς, Γραφικῆς ἢ οἰασδήποτε ἐν γένει τέχνης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν». Στὶς προστατευτικὰς διατάξεις τοῦ νόμου «ὑπάρχοντα καὶ τὰ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀρμοδίου Ἐφόρου ἢ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἱστορικὴν ἢ καλλιτεχνικὴν ἀξίαν ἔχοντα κινητὰ τε καὶ ἀκίνητα μνημεῖα τέχνης ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς.

Ὡσαύτως ὑπάρχοντα εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου τούτου καὶ σκελετοὶ ἀνθρώπων καὶ ζώων ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων προερχόμενοι καὶ παλαιοντολογικὰ εὐρήματα».

Ἡ νομοθετικὴ προστασία τῶν νεώτερων μνημείων καὶ τῶν παλαιοντολογικῶν εὐρημάτων ὑπῆρχε λοιπὸν στὴν Κρήτη ἀπὸ τὸ 1899 (τὸ ἄρθρο 2 τοῦ Ν. 430 εἶναι ἐπανάληψη τοῦ ὁμοίου ἁρθροῦ τοῦ διατάγματος 24), ἐνῶ στὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα νομοθετικὴ φροντίδα γιὰ τὰ νεώτερα μνημεῖα ἐκδηλώθηκε μόλις τὸ 1950, γιὰ δὲ τὰ παλαιοντολογικὰ καὶ ἀνθρωπολογικὰ λείψανα δὲν ὑπάρχει ἀκόμη.

Τὸ ἄρθρο 18 τοῦ Ν. 430 ἦταν ἰδιαίτερα αὐστηρὸ γιὰ τὴν ἐξαγωγή τῶν ἀρχαίων: «Ἀπαγορεύεται ἡ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐξαγωγή τῶν τε ἐν Κρῆτῃ εὐρεθέντων ἀρχαίων καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαχθέντων». Οἱ ποινὲς γιὰ τοὺς παραβάτες ἦσαν αὐστηρές: «Πλὴν τούτου ἐφαρμόζονται κατὰ τοῦ παραβάτου καὶ τῶν συνεργῶν αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ ποινικαὶ κατὰ τῶν λαθρεμπορῶν διατάξεις. Ἡ ποινὴ αὕτη συνεπάγεται αὐτοδικαίως ἀπώλειαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων μέχρι 10 ἐτῶν, ἂν ἐν τῇ ἀποφάσει δὲν ὠρίσθῃ ὀλιγώτερος χρόνος». Μετὰ τὸ Ν. 481 τῆς 25 Ἰουνίου 1903 ὅμως προστέθηκαν στὸ Ν. 430 ἐδάφια μετὰ τὰ ὅποια: «Κινητῶν ἀρχαίων εὐρεθέντων ἐν ἀνασκαφαῖς

ἐν Κρήτῃ ἢ ἔξωθεν εἰσαχθέντων ἐπιτρέπεται ἢ ἐκ τῆς Νήσου ἐξαγωγή μόνον ἐὰν στερῶνται ταῦτα πάσης ἐπιστημονικῆς ἀξίας ἢ χρησιμότητος διὰ τὰ Κρητικὰ Μουσεῖα· περὶ τούτου ἀποφαίνεται ἡ ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπεία ἡτιολογημένως καὶ ἐν ὁμοφωνίᾳ πάντων τῶν μελῶν αὐτῆς· ἢ περὶ τούτου δ' ἀπόφαισις αὐτῆς ὑποβάλλεται πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὴν Ἀνωτέραν Διεύθυνσιν ἐπὶ τῆς Παιδείας». Τὸ ἐπόμενο ἐδάφιο ἐξηγεῖ τὴν ὑπαρξὴ πολλῶν κρητικῶν ἀρχαίων στὸ ἐξωτερικόν: «Μόνον τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἐδαφίῳ ἀρχαίων καὶ ὑπὸ τὰς αὐτόθι διατυπώσεις ἐπιτρέπεται ἡ ἀνταλλαγὴ πρὸς ξένα Μουσεῖα καὶ ἐπιστημονικὰ ἰδρύματα οἵασδήποτε ἐθνικότητος· ἂν δὲ τὰ ἰδρύματα ταῦτα ἢ καὶ ἰδιῶται ἐνήργησαν ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφὰς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου χρηματικῆς ἐπικουρίας, ἐπιτρέπεται νὰ παραχωρῶνται αὐτοῖς καὶ ἄνευ τινὸς ἀνταλλάγματος ἀρχαῖα ἐκ τῶν οὐδεμίαν ἐχόντων ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ἢ χρησιμότητα διὰ τὰ Κρητικὰ Μουσεῖα, τηρουμένων πάντοτε τῶν ἀνωτέρω ὀριζομένων διατυπώσεων».

Δ. 27, 27 Ἀπριλίου 1899 (*Ἐπίσημος Ἐφημερὶς τῆς Κρητικῆς Πολιτείας* ἀρ. 27, 27 Ἀπρ. 1899).

Διάταγμα περὶ Ὁργανισμοῦ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἡγεμόνος. [Κατὰ τὸ ἄρθρο 5 «εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἀνωτέρας Διευθύνσεως τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καὶ Θρησκευμάτων ὑπάγονται: ζ') Ἡ φροντὶς περὶ τῆς ἀνακαλύψεως καὶ διατηρήσεως ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν καὶ συστάσεως ἀρχαιολογικῶν μουσείων».]

Ν. 24, 18 Ἰουνίου 1899 (*ΕΕΚΠ* 51, 21 Ἰουν. 1899).

Περὶ ἀρχαιοτήτων.

Ν. 189, 12 Ἰουλίου 1900 (*ΕΕΚΠ* 41, 16 Ἰουλ. 1900).

Περὶ τροποποιήσεως τῶν ἄρθρων 20 καὶ 23 τοῦ ὑπ' ἀρ. 24 Νόμου.

Ν. 430, 30 Αὐγούστου 1901 (*ΕΕΚΠ* 64, 31 Αὐγ. 1901).

Περὶ ἀρχαιοτήτων.

Ν. 481, 25 Ἰουνίου 1903 (*ΕΕΚΠ* 32, 28 Ἰουν. 1903).

Περὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀρ. 430 νόμου περὶ ἀρχαιοτήτων.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ ΣΑΜΟΥ

Ἡ Ἡγεμονία τῆς Σάμου εἶχε ἰδιαίτερη ἀρχαιολογικὴ νομοθεσία, τὴν ὁποία ἀγνοοῦσα παλαιότερα· πρβ. *Δοκίμιο* 73. Πλήρης πραγμάτευση τοῦ θέματος καὶ ἀναδημοσίευση τῆς νομοθεσίας γίνεται ἀπὸ τὸν Θανάση Καλπαξῆ, *Ἀρχαιολογία καὶ Πολιτικὴ 1. Σαμιακὰ Ἀρχαιολογικὰ 1830-1914* (Πανεπιστημιακὲς ἐκδόσεις Κρήτης, Ρέθυμνο 1990).

Ν. 29 Ἀπριλίου 1855 (Καλπαξῆς, *Σαμιακὰ* 133-134).

Περὶ διατηρήσεως τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος.

Ν. 12 Αὐγούστου 1859 (Καλπαξῆς, *Σαμιακὰ* 125).

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ περὶ διατηρήσεως τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος νόμου.

Ν. 20 Αὐγούστου 1859 (Καλπαξῆς, *Σαμιακὰ* 126).

Σύστασις μουσείου τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ν. 12 Δεκεμβρίου 1863 (Καλπαξῆς, *Σαμιακὰ* 127).

Περὶ ἀνασκαφῆς τοῦ Ἡραίου.

Δ. 19 Σεπτεμβρίου 1879 (Καλπαξῆς, *Σαμιακὰ* 127-128).

Περὶ διατηρήσεως ἀρχαιοτήτων.

Ν. 1 Αὐγούστου 1883 (Καλπαξῆς, *Σαμιακὰ* 128).

Περὶ διατηρήσεως ἀρχαιοτήτων.

Ν. Σ. 1 Νοεμβρίου 1896 (Καλπαξῆς, *Σαμιακὰ* 129-132).

Περὶ Σαμιακῶν ἀρχαιοτήτων.

Ν. 887, 25 Ἰουνίου 1898 (Καλπαξῆς, *Σαμιακὰ* 132-134).

Περὶ ἀρχαιοτήτων.

Ν. 1038, 1 Μαΐου 1902 (Καλπαξῆς, Σαμιακά 134).

Περὶ χορηγήσεως δικαιώματος ἀνασκαφῶν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρίᾳ.

Ν. 2277, 1 Σεπτεμβρίου 1909 (Καλπαξῆς, Σαμιακά 135-136).

Περὶ χορηγήσεως ἀδείας ἀνασκαφῶν εἰς τὸν Θεόδωρον Βήγανδ.

Δ. 422, 16 Σεπτεμβρίου 1909 (Καλπαξῆς, Σαμιακά 136-137).

Περὶ κυρώσεως συμβάσεως ἀφορώσης τὰς ἐν Κολώνᾳ ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφάς. [Ἡ σύμβασις δημοσιεύεται ἀπὸ τὸν Καλπαξῆ, Σαμιακά 137-138].

ΟΙ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Ἡ πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων πού θαυμάζουν ἓνα ἀναστηλωμένο ἀρχαῖο μνημεῖο νιώθουν εὐχαρίστηση, πολλοὶ καὶ κάποια περηφάνεια, γιατί αὐτὸ πού βλέπουν εἶναι ἔργο πολὺ παλιό, διαφορετικὸ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς τους καί, κυρίως, ἔργο προγόνων. Χαίρουν ἀκόμη καὶ θαυμάζουν ὅταν βρισκονται μέσα σ' ἓνα τέτοιο μνημεῖο, σὲ παραστάσεις στὸ θέατρο τῆς Ἐπιδάυρου ἢ στὸ Ὠδεῖο τοῦ Ἡρώδου. Αἰσθάνονται ὅτι ζοῦν σ' ἓνα πνευματικότερο κόσμο.

Τὰ μνημεῖα αὐτά, τὰ θέατρα λ.χ., δὲν ἔφθασαν ὡς τὶς ἡμέρες μας ἄρτια καὶ ὠραῖα, ὅπως τὰ βλέπουμε σήμερα. Τὰ περισσότερα εἶχαν σκεπαστεῖ μὲ χῶμα καὶ χρειάστηκε νὰ ἀποκαλυφθοῦν. Πολλὰ ἀνάμεσα σ' αὐτὰ εἶχαν καταστραφεῖ ἀπὸ τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια ἢ καταστρέφονταν καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ Μεσαίωνα καὶ τῆς Τουρκοκρατίας, ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ 1821. Λίγα μνημεῖα μόνον μᾶς παραδόθηκαν ἀκέραια, ὅπως οἱ μνημειακοὶ τάφοι στὴ Μακεδονία. Ὅλα ὅμως καὶ τὰ κατεστραμμένα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἐκεῖνα πού ἔφθασαν ἕως ἐμᾶς ἀκέραια, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὶς φροντίδες τῆς Πολιτείας γιὰ νὰ διατηρηθοῦν ὡς μάρτυρες τῆς μνημειακῆς παράδοσης, ὡς ἱστορικὰ κειμήλια καὶ ὡς πηγὲς ἐπιστημονικῆς γνώσης.

Πρῶτο καθήκον τοῦ ἀρχαιολόγου, μετὰ τὴν ἀνασκαφὴ οἰοῦνται ἀρχαίου κτίσματος, σημαντικοῦ ἢ ὄχι, εἶναι νὰ κάνει τὶς ἐνέργειες ἐκεῖνες πού θὰ προφυλάξουν τὸ ἀρχαῖο ἀπὸ τὴν παραπέρα φθορὰ καὶ τὴν καταστροφὴ. Ἐὰν εἶναι ταπεινὸ, χωρὶς καλλιτεχνικὴ ἀξία, ἀλλὰ καὶ φθείρεται εὐκόλα, τὸ καλύτερο προσωρινὸ μέτρο προστασίας του εἶναι, μετὰ τὴ μελέτη του, ἡ κάλυψή του πάλι μὲ χῶμα ἕως ὅτου βρεθεῖ καὶ εφαρμοσθεῖ ἡ ὀρθὴ λύση γιὰ τὴ διατήρησή του.

Πὰ μνημεῖα ὅμως μεγάλα, πολὺ σημαντικά, πού δὲν καλύφθηκαν ποτὲ ἀπὸ τὸ χῶμα, ὅπως τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ Θησεῖο, ὁ ναὸς τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος, οἱ ἐνέργειές μας εἶναι, ἡ πρώτη-πρώτη νὰ τὰ προφυλάξουμε ἀπὸ τὶς βλάβες πού προξενοῦν σ' αὐτὰ ἄνθρωποι βάνανσοι καὶ ἀμαθεῖς, νὰ τὰ διατηροῦμε καθαρά καί, τέλος, νὰ τὰ ἀποκαταστήσουμε στὴ μορφὴ πού ἐπιτρέπουν τὰ μέλη πού σώζονται, χωρὶς νὰ κατασκευάζουμε νέα μέλη.

Τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως ἀποτελοῦν ἀκραία περίπτωση συνεχοῦς φθορᾶς καὶ καταστροφῆς κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Μεσαίωνος, τῆς Φραγκοκρατίας καὶ τῆς Τουρκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ συνεχοῦς φροντίδας, ἀπὸ τὸ 1834 ἕως σήμερα, ἐκ μέρους τοῦ κράτους καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Φροντίδας γιὰ τὴν ἔρευνά τους, τὴ συντήρησή τους καί, κυρίως, τὴν ἀναστήλωσή τους.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ. Πὰ νὰ εἶναι κατανοητὴ ἡ ἄποψή μου γιὰ τὶς ἀναστηλώσεις, ἡ ὁποία θὰ ἐκτεθεῖ ἐδῶ, καὶ γιὰ νὰ ἐξηγηθεῖ ἡ ἀντίθεσή μου πρὸς πολλὰς ἀναστηλώσεις, ἀναγκαῖα εἶναι ἡ περιγραφή τοῦ ὅρου *ἀναστήλωσις* κατὰ τὴν κοινῶς παραδεκτὴ ἔννοιά του ἀπὸ τοὺς δοκίμους ἀρχαιολόγους. Ἡ γνώμη τῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ τῶν τεχνικῶν εἶναι χρήσιμη μέχρι τινός. Οἱ περισσότεροι, ἂν ὅχι ὅλοι, δὲν ἔχουν ἱστορικὴ ἀντίληψη τῶν μνημείων. Ἀποτελοῦν γι' αὐτοὺς ἀντικείμενα ἐπισκευῆς καὶ συμπλήρωσης, πεδῖον προσωπικῆς προβολῆς καὶ ἐπίδειξης. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ χωρὶς καλαισθησία, ἀπὸ τὸ 1975 καὶ ἔξῃς, ἐπὶ 36 χρόνια, τῶν ἀναστηλώσεων-ἀνακατασκευῶν ποὺ γίνονται στὴν Ἑλλάδα. Πρέπει νὰ πειστοῦν οἱ φιλόρχαιοι, οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ κυβερνητικοὶ ὅτι αὐτὸ ποὺ γίνεται εἶναι τὸ μόνο ὀρθό. Οἱ πολλοὶ ποὺ ἐπισκέπτονται, λ.χ., τὴν Ἀκρόπολη μόνο κατὰ τὴν πανσέληνο τοῦ Αὐγούστου σχηματίζουν τὴν εὐνοϊκὴ κοινὴ γνώμη.

Στὴν Ἑλλάδα ἡ λέξις *ἀναστήλωση* τὰ τελευταῖα χρόνια καλύπτει τὰ πάντα, ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴ-τουριστικὴ φροντίδα ἕως τὴν καταστροφὴ καὶ τὴν ἐξαφάνιση τῶν μνημείων. Ὁ ὀρισμὸς τῆς ἀναστήλωσης, ὅπως τὸν διατύπωσε σύντομα καὶ περιεκτικὰ ἓνας παλιὸς μελετητὴς τῶν ἐλληνικῶν μνημείων, μὲ σημαντικὸ ἐρευνητικὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο, ὁ Κώστας Η. Μπίρης, εἶναι «ἡ ἄρσις τῶν πεσμένων μαρμάρων καὶ ἀποκατάστασις των ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρχικὴν των θέσιν. Δὲν ἐπιτρέπεται προσθήκη νέων τεμαχίων ἢ οἱαδήποτε ἄλλη παρέμβασις, παρὰ μόνον ἐν ἐσχάτῃ τεχνικῇ ἀνάγκῃ, πρὸς ἔδρασιν των ἢ πληρῶσιν κενοῦ περιορισμένης ἐκτάσεως, ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ στερέωσιν των. Δὲν ἐπιτρέπεται τεχνητὴ παλαίωσις πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ θεατοῦ»¹. Ὅταν θαυμάζουμε ἓνα μνημεῖο ποὺ δὲν ὑπῆρχε πρὶν καὶ ὑψώνε-

1. Κώστα Η. Μπίρης, *Αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τοῦ 19ου ὡς τὸν 20ὸν αἰῶνα* (1995²) 309.

ται στὸν χώρο, πρέπει νὰ ἐξετάσουμε ἂν αὐτὸ ποῦ βλέπουμε εἶναι ἀρχαῖο ἢ μιὰ σύγχρονη ἀνακατασκευή, μερική ἢ ὀλοκληρωτική. Μιὰ καλὴ μίμηση τῆς Καπνικαρέας θὰ εἶναι βυζαντινὴ;

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΣΜΑ. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἀπὸ τοῦ 1975 μέχρι τοῦ 2011 χρονικοῦ διαστήματος συνεχοῦς δράσης τῆς ΕΣΜΑ καὶ τῆς ΥΣΜΑ, ποῦ ἔγινε μὲ τὶς καλύτερες ὑπηρεσιακὲς συνθήκες, δηλαδὴ οἰκονομικῆς ἄνεσης, ἀφθόνου εἰδικοῦ γιὰ κάθε ἐκδήλωση προσωπικοῦ, ὑποστήριξη ἀπὸ τὴν Πολιτεία, εὐχέρεια μελέτης καὶ δημοσίευσης, ἔχει συντελεστεῖ ἐκτεταμένο ἔργο στὰ μνημεῖα καὶ στὸν χώρο τῆς Ἀκροπόλεως. Τὰ μνημεῖα διαλύθηκαν ἢ διαλύονται, ὅπου κρίνεται ὅτι αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ, καὶ ἀνασυντίθενται, κατὰ τὰ γραφόμενα καὶ τὰ λεγόμενα ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους, σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς τῆς ΕΣΜΑ καὶ τῆς ΥΣΜΑ.

Τὸ 1979 ἄρχισε ἡ πολλοστὴ ἀνασύνθεση τοῦ Ἑρεχθείου, ἡ ὁποία ὀλοκληρώθηκε τὸ 1987. Τὸ 1984 ἄρχισε ἡ ἐγκατάσταση τοῦ ἐργοταξίου γιὰ τὶς ἐργασίες τοῦ Παρθενῶνος. Τὸ 1990 ἔγινε ἡ ἐγκατάσταση τοῦ ἐργοταξίου τῶν Προπυλαίων, τὸ 1998 ἄρχισε ἡ διάλυση τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης καὶ τὸ 2010 ὀλοκληρώθηκε ἡ ἀναστήλωσή του.

ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ. Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὰ ἔργα τῶν παλαιότερων εἶναι κάτι τὸ φυσικὸ γιὰ ἀνθρώπους ποῦ αἰσθάνονται ὅτι ἀποτελοῦν μέρος μιᾶς συνεχοῦς παράδοσης. Σεβασμὸς πρὸς τὰ κειμήλια, πρὸς τὰ πράγματα ποῦ παραδίδονται ἀπὸ τὰ ἡλικιωμένα μέλη μιᾶς οἰκογένειας στὰ νεώτερα. Ὅταν τὰ παλιὰ πράγματα σχετίζονται καὶ μὲ τὴ λατρεία, προγόνων, θεῶν, ὁ σεβασμὸς ἀποκτᾷ καὶ ἄλλα ἐρείσματα. Δυὸ ἱστορίες ποῦ μᾶς διηγοῦνται συγγραφεῖς τῆς προχωρημένης ἀρχαιότητος, ὁ περιηγητὴς Πανσανίας καὶ ὁ Πλούταρχος, εἶναι χαρακτηριστικὲς.

Ο ΚΙΟΝΑΣ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΤΟΥ ΟΙΝΟΜΑΟΥ. Ὁ Πανσανίας κατὰ τὴν περιήγησή του στὴ Ὀλυμπία² βλέπει τὰ λείψανα ἑνὸς ξύλινου στόλου, κίονα τὸν ὀνομάζει: ἦταν ὅ,τι εἶχε ἀπομείνει ἀπὸ τὸ σπῖτι τοῦ Οἰνομάου ποῦ εἶχε καεὶ ἀπὸ

---

2. V 20, 6.

κεραυνό. Οἱ ἀρχαῖοι τὸν σεβάστηκαν καὶ τὸν προφύλαξαν ἀπὸ τὴν παραπέρα φθορὰ μ' ἓνα στέγαστρο: ἦν δὲ καλοῦσιν Οἰνομάου οἰκίαν οἱ Ἡλεῖοι, ἔστι μὲν πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς ἰόντι ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ· τέσσαρες δὲ εἰσιν ἐν ἀριστερᾷ κίονες καὶ ἐπ' αὐτῶν ὄροφος, πεποιήνται δὲ ἔρυμα εἶναι ξυλίνῳ κίονι πεπονηκότι ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ δεσμῶν συνεχομένῳ. οὗτος ὁ κίων ἐν οἰκίᾳ τοῦ Οἰνομάου, καθὰ λέγουσιν, εἰστήκει· κεραυνώσαντος δὲ τοῦ θεοῦ τὴν μὲν ἄλλην ἠφάνισεν οἰκίαν τὸ πῦρ, ὑπελίπετο δὲ τὸν κίονα ἐξ ἀπάσης μόνον.

(Ἐκεῖνο πού οἱ Ἡλεῖοι ὀνομάζουν σπίτι τοῦ Οἰνομάου, τὸ συναντᾷς παραίνοντας ἀπὸ τὸν μεγάλο βωμὸ πρὸς τὸ ἱερὸ τοῦ Δία· ἀριστερὰ βλέπεις τέσσαρες κίονες πού κρατοῦν μιὰ στέγη· φτιάχτηκαν γιὰ νὰ προφυλάξουν ἓναν ξύλινο κίονα πού εἶχε φθαρεῖ ἀπὸ τὰ πολλὰ χρόνια καὶ πού τὸ πῶς τοῦ βασιτέται μὲ δεσμίματα. Λένε πὼς ὁ κίονας αὐτὸς στεκόταν στὸ σπίτι τοῦ Οἰνομάου· ὅταν ἔπεσε πάνω στὸ σπίτι κεραυνός, ἡ φωτιά τὸ κατέστρεψε ὅλο καὶ σώθηκε μόνον ὁ κίονας αὐτός).

ΤΟ ΠΛΟΙΟ ΤΟΥ ΘΗΣΕΩΣ. Οἱ Ἡλεῖοι ἔδειξαν ἀπλή φροντίδα πρὸς ἓνα λείψανο τῆς τοπικῆς ἱστορίας τους, ἀξιοπερίεργο γιὰ τὴν παλαιότητά του καὶ σεβαστό. Διαφορετικὴ εἶναι ἡ ἱστορία πού διηγεῖται ὁ Πλούταρχος³ γιὰ τὸ πλοῖο τοῦ Θησέως, ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖο γύρισε ἀπὸ τὴν Κρήτη μετὰ τὸν φόνο τοῦ Μινώταυρου. Τὸ πλοῖο αὐτὸ οἱ Ἀθηναῖοι τὸ τράβηξαν στὴ στεριά καὶ τὸ διατηροῦσαν ὡς κειμήλιο, φροντίζοντας κάθε κομματί του πού σάπιζε νὰ τὸ ἀντικαθιστοῦν μὲ νέο. Τοῦτο γινόταν ἕως τὰ χρόνια τοῦ Δημητρίου Φαληρέως, ἕως τὸ τέλος τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. Ὑπῆρξε λοιπὸν τὸ πλοῖο ἡ πρώτη διαρκῆς ἀναστήλωση στὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία ὁμως δημιουργήσε τότε, στὴν ἀρχαιότητα, φιλοσοφικὰς συζητήσεις. Παρέμενε τὸ πλοῖο τοῦ Θησέως μετὰ τὶς συντηρήσεις πάντα τὸ ἴδιο ἢ ἄλλαζε;

Τὸ δὲ πλοῖον ἐν ᾧ μετὰ τῶν ἡϊθέων ἔπλευσε καὶ πάλιν ἐσώθη, τὴν τριακόντορον, ἄχρι τῶν Δημητρίου τοῦ Φαληρέως χρόνων διεφύλαττον οἱ Ἀθηναῖοι, τὰ μὲν παλαιὰ τῶν ξύλων ὑφαίρουντες, ἄλλα δὲ

3. *Θησεὺς* 23.

ἐμβάλλοντες ἰσχυρὰ καὶ συμπηγνύντες οὕτως ὥστε καὶ τοῖς φιλοσόφοις εἰς τὸν αὐξόμενον λόγον ἀμφιδοξούμενον παράδειγμα τὸ πλοῖον εἶναι, τῶν μὲν ὡς τὸ αὐτό, τῶν δὲ ὡς οὐ τὸ αὐτὸ διαμένονι λεγόντων.

(Τὸ πλοῖο μὲ τὸ ὁποῖο ὁ Θησεὺς ταξίδεψε [στὴν Κρήτη] μὲ τοὺς νέους καὶ ξαναγύρισε μὲ ἀσφάλεια, ἢ τριακόντορος, οἱ Ἀθηναῖοι τὸ διατηροῦσαν μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα ἕως τὰ χρόνια τοῦ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως. Ἀφαιροῦσαν τὰ φθαρμένα ξύλα καὶ στὴ θέσιν τους τοποθετοῦσαν καινούργια καὶ γερά. Ἔτσι τὸ πλοῖο ἔγινε παράδειγμα ἀμφισβήτησης ἀνάμεσα στοὺς φιλοσόφους ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς πλάνης· ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι εἶναι τὸ ἴδιο πλοῖο, καὶ ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιο).

ΤΑ ΑΝΑΣΤΗΛΩΜΕΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΟΣΟ ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΕΙΝΑΙ. Τὸ ἐρώτημα τῶν ἀρχαίων γιὰ τὴ γνησιότητα τοῦ πλοίου τοῦ Θησεῦς χρησιμοποιεῖται συχνὰ καὶ γιὰ τὶς ἀναστηλώσεις. Τὰ Προπύλαια λ.χ. εἶναι τὰ ἴδια μὲ τὰ ἀρχαῖα μετὰ τὶς ἐργασίες πού ἔγιναν, γιὰ τὶς ὁποῖες χρησιμοποιήθηκε καὶ νέο ὕλικό γιὰ νὰ συμπληρωθοῦν; Χρησιμοποιῶ ἐδῶ ὡς παράδειγμα τὰ Προπύλαια, γιατί ἀποτελεῖ κορυφαία ἀρχιτεκτονικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργία. Ἔργα ὅπως τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως εἶναι ὡς σύλληψη καὶ ὡς σχεδίαση δημιουργήματα τῶν ἀρχιτεκτόνων, ἢ κατασκευὴ τους ὁμως ἔγινε ἀπὸ τεχνίτες-καλλιτέχνες. Ἡ λάξευση τῶν κιόνων, τῶν βάσεων, τῶν σπονδύλων, τῶν κιονοκράνων, ἀποτελεῖ αὐτόνομη καὶ μοναδικὴ δημιουργία. Τὰ ἰωνικὰ κιονόκρανα τῶν Προπυλαίων, τὰ ἀρχαῖα, φαίνονται ὅμοια μεταξύ τους ἀλλὰ δὲν εἶναι. Ἔγιναν σὲ περίοδο ὕψιστης καλλιτεχνικῆς ἀκμῆς, περίοδο κατὰ τὴν ὁποία καὶ οἱ λιθοξόοι ἐργάζονταν ὡς δημιουργοὶ-καλλιτέχνες. Κάθε κιονόκρανο ἦταν, φαινομενικῶς, ἴδιο μὲ τὰ ἄλλα, διαφέρουν ὁμως μεταξύ τους, γιατί ὡς γλυπτικὰ ἔργα πού γίνονται μὲ τὸ χέρι, καὶ ὄχι μὲ καλούπι ἢ μηχανή, δὲν ἦταν δυνατόν νὰ γίνουν ὅμοια.

Ἀπὸ τὰ μέλη τῶν μνημείων τῆς Ἀκρόπολης τοῦ 5ου π.Χ. αἰ. ἐκεῖνα στὰ ὁποῖα φαίνεται περισσότερο τὸ χέρι τοῦ καλλιτέχνη εἶναι τὰ ἰωνικὰ κιονόκρανα καὶ τὰ γλυπτὰ κυμάτια. Βέβαια καὶ οἱ δωρικὸι κίονες τοῦ Παρθενῶνος, ὁ κορμός, τὰ κιονόκρανα, καὶ ἀπὸ αὐτὰ ὁ ἐχῖνος, ἔχουν γίνει ἀπὸ χέρια λιθοξόων-καλλιτεχνῶν, μὲ τὶς ὁδηγίες πάντοτε τοῦ ἀρχιτέκτονος, καὶ ἀποτελοῦν καὶ αὐτὰ τὰ μέλη ἀνεπανάληπτα καλλιτεχνικὰ δημιουργήματα.

Ἡ ἀναπλήρωση σήμερα μελῶν, ὅπως τὰ ἰωνικὰ κιονόκρανα τῶν Προ-

πυλαίων, με αντίγραφα, όσο πιστά κι αν είναι, δεν επαναφέρει το μνημείο στην αρχική του κατάσταση. Δεν μπορούμε να μελετήσουμε τον ιωνικό ρυθμό των Προπυλαίων από τα κιονόκρανα αντίγραφα, όπως δεν είναι δυνατόν να μελετήσουμε τη ζωγραφική του Da Vinci από οιοδήποτε αντίγραφο πίνακός του. Έτσι λοιπόν το πλοίο του Θησέως στα χρόνια του Δημητρίου του Φαληρέως δεν ήταν το ίδιο με το αρχικό του ήρωα, όσο κι αν μιά μερίδα φιλοσόφων υποστήριζε το αντίθετο.

ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟΦΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ. Η φιλολογία γύρω από τις αναστηλώσεις στην Ελλάδα είναι μακρότατη, ιδίως όση αφορά εκείνες που έγιναν μετά το 1975. Είναι είτε κατακριτική και περιορίζεται σε συγκεκριμένα πράγματα, είτε ύμνητική, το μεγαλύτερο μέρος, και δεν προσφέρει τίποτε το ουσιαστικό. Σκοπός της ύμνητικής είναι να πείσει τους ξένους ειδικούς και τους πολλούς από τους Έλληνες πως ό,τι έγινε και γίνεται είναι ή καλύτερη λύση και ότι δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς, και ότι τα αρχαία πάνω στα οποία γίνονται επεμβάσεις παραμένουν τα ίδια. Είναι επιχείρημα πολύ συχνό και διατυπώνεται πολύ καθαρά σε λόγους από κατ'έξοχην αρμοδίους για τις αναστηλώσεις στην Ακρόπολη: «Η εξέλιξη των κοινωνιών δημιουργεί και στα εξεταζόμενα θέματα [τις αναστηλώσεις και τη δεοντολογία τους] μιὰ δυναμική ως προς την εκτίμηση των αξιών της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και συνακόλουθα, συνεχείς αναθεωρήσεις και βελτιώσεις των άρχων, που διέπουν τις επεμβάσεις σε μνημεία και ιστορικά σύνολα»⁴. Υποθέτω πως έννοείται ότι τα μνημεία δεν είναι απόλυτες καλλιτεχνικές αξίες και ότι μπορούμε να επεμβαίνουμε σ' αυτά, δηλαδή να τους βάζουμε χέρι, ανάλογα με τις «κοινωνικές» συνθήκες. Γιατί αυτό σημαίνει ή φράση «δυναμική ως προς την εκτίμηση των αξιών». Δεν αφορά ή φράση τα τεχνικά μέσα. Και στην ιατρική συμβαίνει το ίδιο ακριβώς. Τα μέσα θεραπείας αλλάζουν θεαματικά, αλλά όχι οι ιπποκράτειες αρχές για τον ασθενή. Εκτός κι αν είσαι ένας από εκείνους τους γιατρούς που ειδικεύονται, κάπου πολύ νότια, στην αφαίρεση οργάνων από μικρά παιδιά. Θά απαντήσουν όμως οι

4. Χαράλ. Μπούρας, *Ενημερωτικές μειών της Ακροπόλεως*, 7 Ιουλίου 2007, 5. *ειδήσεις από την αναστήλωση των μνη-*

γιατροί εκείνοι: «Μά θεραπεύουμε έτσι πλούσιους ανθρώπους πού πάσχουν».

Άλλη μελέτη τών αναστηλώσεων καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα⁵: «Κάθε αναστήλωση άντανακλά και άπηχεϊ την έποχή της - - - Ακόμη, άνταποκρίνονται [οί αναστηλώσεις στην Έλλάδα] πρώτα στη σύγχρονη τάση να ιδεϊ κανείς τo παρελθόν με σύγχρονη όπτική και ειδικώς στην ισχυρή κοινωνική ανάγκη και άπαιτηση για μεγαλύτερη και άμεσώτερη συμμετοχή στην κατανόηση, την εύχαρίστηση και την βίωση της προγονικής μας μνημειακής κληρονομιάς»⁶.

Άν θυμάμαι καλά, ό Νικόλαος Δραγούμης λέγει κάπου στα Άπομνημονεύματά του, ότι «αί περι προσώπων κρίσεις τότε μόνον όμολογούνται δικαιοι, ότε γίνονται κατά τās παραδεδεγμένες άρχάς, ούχι τών χρόνων καθ' ούς ζώμεν, αλλά καθ' ούς ήκμασαν οί κρινόμενοι». Δέν κρίνουμε λοιπόν τούς παλιούς κατά τόν Δραγούμη με τις δικές μας άντιλήψεις, ήθικες κλπ., αλλά κατά τις δικές τους. Άρα και τά έργα τους τά κρίνουμε κατά τις δικές τους άντιλήψεις. Ό σημερινός άνθρωπος έχει, φυσικά, τo δικαίωμα να δει τά μνημεία και με τά δικά του μάτια και να τά νιώσει με τις δικές του άντιλήψεις. Πά να τά δει με τά μάτια τών Άρχαίων χρειάζεται και λίγη μελέτη. Δέν έχει δικαίωμα όμως ό σημερινός άνθρωπος να παραχαράξει τά άρχαία μνημεία, έπειδή δέν τά καταλαβαίνει όπως σώθηκαν. Άν τo κάνει, δέν βλέπει πλέον άρχαία μνημεία αλλά κίβδηλα κατασκευάσματα. Και ή ζημιά θά ήταν μικρή άν ή παραχάραξη γινόταν στο χαρτί. Γίνεται στην πέτρα με κίβδηλη πέτρα. Και ή κίβδηλεία δέν είναι *αναστρέψιμη* κατά τόν όρο τών αποφάσεων του Άρχαιολογικού Συμβουλίου, παράλληλο και όμοιο με τόν

5. Fani Mallouchou-Tufano, *Conservation and Management of Archaeological Sites* 8, 2007, 166.

6. Τόσα χρόνια δέν είδα κανέναν Έλληνα να «άπαιτεί» μεγαλύτερη κτλ. Η «συμμετοχή στην κατανόηση» γίνεται πρώτα πρώτα με τη μελέτη. Τά πλαστικά προπύλαια του σταδίου επιδοκιμάστη-

καν από μεγάλες μερίδες λαού, όπως λίγα χρόνια παλιότερα οί έορτές της πολεμικής άρετής, άρχαιοπρεπείς κι εκείνες, πού είχαν γίνει στο στάδιο. Χρειάζεται μελέτη τών βιβλίων για να κατανοηθούν τά μνημεία, αναστηλωμένα ή όχι. Βλ. στο έδω κεφάλαιο την άποψη του Κώστα Βάρναλη.

κατ' οἰκονομίαν, ὁ ὁποῖος νομιμοποιεῖ τὴν καταστροφή ἀρχαίων ἐπειδὴ αὐτὴ ἔχει ἤδη μερικῶς συντελεστεῖ.

Σχεδὸν ἕναν αἰῶνα πρὶν ὁ Κώστας Βάρναλης μιλώντας γιὰ ἔργα τοῦ λόγου ξεκαθάρισε τὸ ἐδῶ ζήτημα: «Χωρὶς τὴν ἀνάλογη μόρφωση, χωρὶς τὴ γνώση τῶν ὄρων, μέσα στοὺς ὁποῖους γεννήθηκε ἕνα ἔργο, καὶ τῶν σκοπῶν του, πολὺ μέρος τῆς αἰσθητικῆς χαρᾶς χάνεται. Ὅ,τι εἶναι μακριὰ ἢ ἔξω ἀπὸ τὴ συνείδηση μιᾶς ἐποχῆς, ὅ,τι, μ' ἄλλα λόγια, ἀνήκει στὴ μακρινὴν ἱστορία, θέλει μιὰ εἰδικὴ προπαρασκευὴ γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσουμε μαζί του. Τὶς τέχνες, ποὺ χρειάζονται πολλὴν ἢ λίγη τέτοια προπαρασκευὴ, τὶς ὀνομάζω τέχνες «μουσειακές». Αὐτῶν τῶν τεχνῶν ὑπάρχει καὶ κάποιον χαρακτηριστικό, πιὸ χτυπητό, τὸ ὅτι δὲ γεννᾶνε ἄλλα παρόμοια ἔργα. Δηλ. χάσανε τὴ γονιμότητά τους. Ὅλοι οἱ μεγάλοι δημιουργοὶ μῆχανε μὲ τὸν καιρὸ στὸ Ἡρῶ τοῦ ἀγῶνος θαυμάτων τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος. Εἶναι μιὰ βεβαίωση, πὼς τὰ ἔργα Τέχνης πεθαίνουνε, ὅπως κάθε ζωντανὸ πρᾶγμα – καὶ γιὰ τὰ νεκρὰ ἡ μουσειακὰ ἔργα χρειάζεται προπαρασκευὴ καὶ «μύηση»⁷.

ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΕΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ. Πολλὲς ἀπὸ τὶς ἀναστηλώσεις μνημείων τῶν τελευταίων, μετὰ τὸ 1975, δεκαετιῶν χαρακτηρίζονται ὡς *ἀναστρέψιμες*, ὅτι δηλαδή τὸ ἀναστηλωμένο μνημεῖο μπορεῖ νὰ τὸ διαλύσεις, καὶ νὰ ἔχεις καὶ πάλι τὰ μέλη του στὴ μορφὴ καὶ κατάστασιν ποὺ βρέθηκαν. Ἄν ἐξαιρέσω τὶς ἀναστηλώσεις ποὺ ἔκανα στὸν Ραμνούντα, δὲν γνωρίζω στὴν Ἑλλάδα καμία ποὺ νὰ τῆς ταιριάζει ὁ χαρακτηρισμὸς *ἀναστρέψιμη*. Τοῦ Ἐρεχθείου λ.χ. τὰ μέλη, λιθόπλινθοι καὶ ἄλλα στοιχεῖα, τοποθετήθηκαν στὴ θέση ποὺ ἔχουν χωρὶς νὰ συνδεθοῦν μεταξύ τους μὲ σημερινούς συνδέσμους ποὺ ἀπαιτοῦν κάποιο κρυφὸ πελέκημα; Οἱ ἐλλιπεῖς ἀρχαῖοι λίθοι ἐνώθηκαν μὲ τὸ σύγχρονο συμπλήρωμά τους, χωρὶς νὰ τρυπηθοῦν γιὰ τοὺς συνδέσμους ποὺ τοὺς ἐνώνουν; Οἱ καμένες ἐπιφάνειες τῶν κιόνων τοῦ Παρθενῶνος ἀπέκτησαν μαρμάρινους μανδύες μὲ ραβδώσεις ποὺ συγκρατοῦνται μὲ μαγνητες; Τὰ ἐρωτήματα εἶναι πολλαπλάσια τῶν ἀναστηλώσεων. Ἐνα ἀπὸ τὰ χειρότερα παραδείγματα τέτοιων ἀναστηλώσεων εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἀφαίας. Πελέκημα τοῦ ἀρχαίου καὶ κόλλημα τῆς νέας προσθήκης.

7. Ὁ Σολωμὸς χωρὶς μεταφυσικὴ (ἔκδ. Στοχαστής, Ἀθήνα 1925) 20.

Στην Ελλάδα οί αναστηλώσεις πού πρόκειται νά γίνουν ανακοινώνονται στο ΚΑΣ ως μὴ ἐπιδεχόμενες οὔτε βελτίωση οὔτε ἀλλαγὴ. Οἱ τεχνικὲς λεπτομέρειες, οἱ διαδικασίες τῆς ἐκτέλεσης θεωροῦνται δεδομένες. Πρώτῃσε ποτὲ ὁ Μπαλᾶνος ἂν ἐπιτρεπόταν ἀρχαιολογικῶς καὶ δεοντολογικῶς τὸ ἄδειασμα τῶν δοκαριῶν τῶν μνημείων καὶ τὸ γέμισμά τους μὲ τὶς ἐκρηκτικὲς σιδηροδοκοὺς καὶ τσιμέντο; Μὲ ποιὸ τρόπο μποροῦν νά ἀναστραφοῦν οἱ ἀναστηλώσεις αὐτές; Εἶναι ἀναστρέψιμη ἢ «ἀναστήλωση» τῆς Θόλου τῆς Ἐπιδαύρου; Θὰ ξηλωθεῖ ἓνα συμπαγὲς οἰκοδόμημα μὲ κρηπίδα, μὲ στυλοβάτη, μὲ κίονες, ἐπιστύλια, γιὰ νά ἀποκαλυφθοῦν, ἀτόφια, τὰ ἐρείπια πού βρῆκε ὁ Καββαδίας; Οἱ ἀναστρέψιμες ἀναστηλώσεις-ἀνακατασκευὲς εἶναι ἀπάτη.

ΟΙ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ. Κύρια θέση στὶς ἀναστηλώσεις κατέχουν τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκρόπολης. Γίνονται ὅμως καὶ ἄλλες, πολλές, μεγάλων καὶ σημαντικῶν μνημείων στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ λοιπὴ Ἑλλάδα. Στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸ Ὠδεῖο Ἡρώδου ἕως τὸ Διονυσιακόν, τὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀδριανοῦ. Ἐξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, στὴ Λίνδο, τὴ Νάξο, τὴν Ἐπίδαυρο, τὸν ναὸ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος, τὴν Κέα, γιὰ νά περιορισθῶ σὲ λίγα κλασικὰ μνημεῖα. Ὑπάρχουν καὶ τὰ βυζαντινά, γιὰ τὰ ὁποῖα εἶχε κάνει ἀγώνα ὁ Κώστας Η. Μπίρης. Κάθε μνημεῖο καὶ κάθε τόπος ἀξίζει ξεχωριστὴ διατριβὴ γιὰ νά περιγραφεῖ ὅ,τι ἔγινε τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια. Τί ἀναστηλώθηκε καὶ τί ἀνακατασκευάστηκε.

Οἱ ἄνθρωποι σήμερα πού ἀποφασίζουν τὶς ἀναστηλώσεις, καὶ τὶς ἐκτελοῦν συγχρόνως, ἀνήκουν στὴν πλειονότητα, στὴ γενεὰ ἐκείνη πού ἔκανε τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς κατὰ τὴν Ἑπταετία καὶ τὶς ἀνώτερες γύρω στὸ 1974 ἢ εὐθὺς κατόπιν. Οἱ βοηθοὶ τους καὶ συνεργάτες ἀκολουθοῦν μὲ σπουδὲς στὶς ἐπόμενες δεκαετίες. Κοινὸ χαρακτηριστικὸ σχεδὸν ὅλων εἶναι ἡ τεχνικὴ, ἢ ἐργολαβικὴ ἀντιμετώπιση τῶν μνημείων. Ὁχι ὡς ἔργων ἀρχιτεκτονικῆς ἢ τέχνης, ὅχι ὡς ἱστορικῶν πηγῶν, ἀλλὰ ὡς κτισμάτων κοινῶν, ὡς πεδίο ἐφαρμογῆς στοιχειωδῶν μετρητικῶν στοιχείων πού μεταβιβάζονται στὸν κόφτη τῶν μαρμάρων.

Ἀποτέλεσμα τῆς πνευματικῆς αὐτῆς διαμόρφωσης τῶν τεχνικῶν καὶ ἀρχαιολόγων εἶναι ὅτι ἡ Ἑλλάδα γέμισε μὲ μνημεῖα πού δὲν εἶχε, ἄρτια καὶ καινούργια. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἀνακατασκευές, ἐργολαβικὲς, χωρὶς τὸ θερμοῦργὸ πνεῦμα τοῦ δημιουργοῦ ἀρχιτέκτονα, χωρὶς τὴ μαστοριά τοῦ λιθοξόου,

που έχει μαθητεύσει, όπως όλοι οι μάστορες, κοντά σ' έναν γνήσιο τεχνίτη, όλες οι ανακατασκευές, είτε γίνονται στον Παρθενώνα και τὰ Προπύλαια, στη βιβλιοθήκη του Ἀδριανού, τὴ Νάξο και τὴν Ἐπίδαυρο, ἀπὸ ὀργανωμένα συνεργεῖα καὶ μὲ τὴν ἐπίβλεψη ἀρχιτεκτόνων καὶ ἀρχαιολόγων, εἶναι καπηλεία τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν μνημείων. Ὅλοι παράγουν κίβδηλες ἀρχαιότητες, μὲ τὶς ὁποῖες ὑποτάσσουν τοὺς ἀνθρώπους σ' ἓνα διαρκὲς ψεῦδος. Ἐκεῖνοι ποὺ τὰ ὀργανώνουν καὶ τὰ ἐκτελοῦν δὲν ἔχουν σχέση μὲ τὴν ἀρχαιότητα, μὲ τὸ πνεῦμα τῆς, μὲ τὴν παράδοση, μὲ τὴν τέχνη. Ἀντίθετα μάχονται μὲ κάθε τρόπο τὶς ἔννοιες καὶ τὶς ἀρχές αὐτές, καλύπτοντας τὶς προθέσεις τους καὶ τὰ ψευδῆ δημιουργήματά τους μὲ ἔννοιες ὅπως κλασικισμός, συντηρητισμός, ρομαντισμός, ιστορισμός, ἐκλεκτικισμός, διδακτισμός, πουρισμός, αἰσθητισμός, καὶ μὲ πλῆθος ἄλλους χαρακτηρισμοὺς ποὺ καλύπτουν ἓνα πράγμα. Τὴν ἐπέμβαση σ' ἓνα ἀρχαῖο μνημεῖο, τὴν κακοποίησή του καὶ τὴ δημιουργία ἑνὸς κίβδηλου, ποὺ παίρνει τὴ θέση τοῦ γνήσιου.

ΝΑΞΟΣ. Στὴ Νάξο ἔγιναν τὶς δεκαετίες αὐτὲς δύο ἀνακατασκευὲς ἀρχαίων μνημείων. Στὸ ἱερὸ τοῦ Διονύσου, στὰ Ὑγρια, τὰ παλιότερα ἐρείπια τοῦ χώρου σκεπάστηκαν μὲ χῶμα, τὰ νεώτερα, τὰ λίγα ἀδιόρατα λείψανα τοῦ τέταρτου ναοῦ τοῦ ἱεροῦ, συμπληρώθηκαν σὲ ὅλη τὴν ἔκτασή του καὶ μὲ τὴ σκηνογραφικὴ δήλωση τοίχων καὶ τὴν ἐξ ὀλοκλήρου προσθήκη ξένου γιὰ τὸν χῶρο οἰκοδομικοῦ ὕλικου (πλάκες, χονδρὸ χαλίκι τοῦ λατομείου) καὶ νέων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, κιόνων, κιονοκράνων, μάλιστα ἰωνικῶν ἀρχαϊκῶν, δημιουργήθηκε ἓνα ἐντελῶς κίβδηλο σύνολο. Γιὰ τὸν ἀρχαιολόγο ὁ χῶρος στὰ Ὑγρια ἔχει τόση σημασία καὶ τόση ἀξία ὅση ἔχουν γιὰ τὸν ἐπιστήμονα ἀνατόμο οἱ κοῦκλες (mannequins) μιᾶς βιτρίνας. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ φράση ποὺ γράφτηκε στὸ ἐκεῖ βιβλίο τῶν ἐπισκεπτῶν: «Ἱεροσυλία ἢ προσθετικὴ τοῦ κ. Λ[- -]. Λυπᾶμαι. 3/10/04».

Στὸ ἴδιο πνεῦμα, ἀλλὰ μὲ ἄλλες συνέπειες, βρίσκεται ἡ ἀνακατασκευὴ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος στὸ Σαγκρί. Ἐνῶ στὰ Ὑγρια ἔγινε μιὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δήλωση τοῦ ἀρχαίου κτιρίου μὲ νέο ὕλικό καὶ τὴν τοποθέτηση λίγων γνήσιων μελῶν σὲ τυχαῖες θέσεις, στὸ Σαγκρί ἀνακατασκευάστηκε ἔως καὶ τὸ ἐπιστύλιο ἓνα κτίριο στὰ μέτρα τοῦ ἀρχαίου, καὶ στοὺς τοίχους του καὶ τὶς κολόνες προστέθηκαν τὰ ἀρχαῖα λείψανα, γιὰ τὰ περισσότερα τῶν

όποιων ή θέση όπου τοποθετήθηκαν είναι τυχαία, γιατί δεν σώζονται τὰ πλαϊνά τους μέλη, οὔτε τὰ ὑπερκείμενα ἢ τὰ ὑποκείμενα.

Τὴ μελέτη καὶ τὴν ἀναπαράσταση στὸ χαρτὶ εἶχε κάνει ὁ Gottfried Gruben (ἄρεσκόταν νὰ τὸν ἀποκαλοῦν Θεόφιλο), ἐξάιρετος ἱστορικός τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἀναστηλωτῆς. Ἡ ἀνακατασκευὴ ἐγινε ἐρήμην του καὶ τὴ γνώμη του γιὰ ὅ,τι ἐγινε τὴν ἐκθέτει σὲ μελέτη του⁸:

«Τὸ τρίτο ἱερό, αὐτὸ τῆς Δήμητρας κοντὰ στὸ Σαγκρί, ἐπίσης μία ἑλληνο-γερμανικὴ συνεργασία, ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἓναν συγκεκριμένο σωρὸ 1600 μαρμάρινων θραυσμάτων ἀπὸ τὸν ὁποῖο, μὲ πολὺχρονη ἐργασία, σχεδιάσαμε ἐπὶ χάρτου μία ἀποκατάσταση χωρὶς κενά. Τὸ 1977 δημοσιεύτηκε ἓνα ἰδεατὸ σκαρίφημα γιὰ τὸ πῶς μποροῦσε νὰ φανταστεῖ κανεὶς τὸ ναό, ὁ ὁποῖος μετατράπηκε σὲ μία βυζαντινὴ βασιλική. Αὐτὸ τὸ πειραματικὸ σχέδιο ξεπεράστηκε τώρα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Δύο νεαροὶ ἀρχιτέκτονες τῆς ὑπηρεσίας ἀναστηλώσεως τοποθετήθηκαν· ἀμέσως ἐμφανίζεται ὁ γερανός, μεταφέρονται παραστάδες καὶ κατώφλι γιὰ τὴν θύρα, προγραμματίζονται: δρόμος, μουσεῖο καὶ χῶρος πάρκινγκ. Ἡ παντοτινὴ μου ρῆση «λιγότερα εἶναι περισσότερα» θὰ μετριάσει ἴσως λίγο τὴν εἰκόνα. Ἀλλὰ ἡ πίεση τοῦ τουρισμοῦ καθὼς καὶ τῶν χρηματικῶν μέσων πού προσφέρονται γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς χώρας εἶναι μεγαλύτερη. Ἐπιπλέον πρέπει νὰ συνυπολογίσουμε: αὐτοὶ πού ἐρευνοῦν τίς κατασκευὲς τοῦ παρελθόντος εἶναι ἀρχιτέκτονες μὲ πάθος. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού δὲν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ χτίζουν τολμηρὲς δημιουργίες δικῶν τους ἐπινοήσεων, θέλουν ὄχι μόνο νὰ ἀποκαθιστοῦν στὸ χαρτὶ ἀρχαῖα ἀριστουργήματα, ἀλλὰ νὰ τὰ κτίζουν καὶ στὴν πραγματικότητα».

Στὴν ἐπίσημη ἐπεξηγηματικὴ πινακίδα πού βρίσκεται κοντὰ στὸ ἀνακατασκευασμένο συγκρότημα γράφεται, πλὴν πολλῶν ἄλλων, ὅτι «στὴν ἀναστήλωση ἀκολουθήθηκαν ἡ φιλοσοφία, τὰ ὕλικά καὶ ὁ τρόπος δομῆς τοῦ ἀρχαίου κτιρίου», κάτι πού ἔτυχε ἀναγνώρισης μὲ τὴν ἀπονομὴ στὴν ἀνακατασκευὴ τοῦ βραβείου Europa Nostra τὸ 2004.

8. *Kunst Chronik, Monatsschrift für malpflege* 50, 1997, Heft 12, 665.
Kunstwissenschaft Museumswesen und Denk-

ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ. "Όμοια περίπτωση με τῆς Νάξου, ἀνακατασκευῆς μνημείων, εἶναι τῆς Ἐπιδαύρου. Διαφέρει στοῦ ὅτι στήν Ἐπίδαυρο τὰ μνημεῖα εἶναι περισσότερα, ἢ ἔκταση λοιπὸν τῆς ἀνακατασκευῆς πολλαπλάσια. Τὸ ἔργο ποὺ γίνεται ἐκεῖ βασίζεται σὲ κοινωνικὲς καὶ φιλοσοφικὲς ἀρχές. Κατ' ἀρχὴν οἱ εἰδικοί, ἀρχαιολόγοι κλπ., δὲν ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὶς ἀνακατασκευές, γιατί «ὁ εἰδικός, ὁ ὁποῖος καὶ μόνος εἶναι σὲ θέση νὰ βιώσει τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τοῦ ἀποδομημένου μέλους ἐνὸς κλασικοῦ μνημείου, θὰ τὸ κάνει καὶ ὅταν αὐτὸ ἔχει συνδυασθεῖ μὲ συμπληρώματα»⁹. Ἀκόμη λέγεται ὅτι «θὰ ἤθελα λοιπὸν νὰ κερδίσω τοὺς πολλούς, ἔστω ἐκλαϊκεύοντας προσεκτικά, μαζί μὲ πολλὰ ἄλλα κέρδη, μὲ διακρινόμενες καὶ ἀναστρέψιμες συμπληρώσεις, τὸ μήνυμα τοῦ μνημείου»¹⁰.

Σήμερα, τὸ 2012, μπορεῖ νὰ ἐκτιμήσει κανεὶς τὸ μέγεθος τῆς ἀνακατασκευῆς τῶν μνημείων τῆς Ἐπιδαύρου. Οἱ ἐπεμβάσεις ἀρχισαν τὸ 1984 καὶ συνεχίζονται. Ἡ θόλος, τὸ ἄβατο, τὸ πρόπυλο τοῦ Γυμνασίου, οἱ πύλες τῶν παρόδων τοῦ θεάτρου, τὸ κοῖλον τοῦ θεάτρου, τὸ στάδιο δέχτηκαν ἢ θὰ δεχτοῦν ἐπεμβάσεις. Πὰ μερικὰ μάλιστα προγραμματίστηκαν ταχύρρυθμες ἐπεμβάσεις «μὲ στόχο τὴν προστασία τους ἀλλὰ καὶ τὴν συνολικὴ ἀνάδειξη τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου».

ΛΙΝΔΟΣ. "Όσα ἔγιναν κατὰ τὴν ἰταλικὴ κατοχὴ στὴ Λίνδο δὲν ἀνήκουν στὶς ἀναστηλώσεις. Προκάλεσαν ὅμως μεγάλες βλάβες στὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων μνημείων σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατη ἡ χρησιμοποίησή τους. Μὲ τὰ νέα ἔργα τῆς «Ἐπιτροπῆς Στερεώσεως καὶ Ἀναστηλώσεως Ἀκροπόλεως Λίνδου» ἐπιδιώχθηκε ἡ διατήρηση τῆς εἰκόνας τῆς ἀκροπόλεως Λίνδου στὴ μορφή ποὺ εἶχε γίνεи γνωστὴ μὲ τὰ ἔργα τῶν Ἰταλῶν. Ἀνακατασκευάστηκαν μεγάλα τμήματα τοῦ νέου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ χρησιμοποιήθηκαν ἀρκετὰ ἀρχαῖα μέλη, κυρίως σπόνδυλοι κιόνων, τρίγλυφα, κιονόκρανα, ὅπως ἐπίσης ἀνακατασκευάστηκαν τμήματα τῆς πειόσχημης ἑλληνιστικῆς στοᾶς μὲ τὴ μνημειακὴ σκάλα ποὺ ὁδηγεῖ στὰ προπύλαια καὶ τὸν ναό. Τὰ νέα κτίρια ἀποδίδουν τὴ μορφή τῶν ἀρχαίων ποὺ ἀντιγράφουν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀρχαῖα καὶ δὲν χρησιμεύουν στὴ μελέτη καὶ στὴν ἐπιστήμη.

9. *Ὁ Μέντωρ* 37, 1996, 76.

10. Αὐτόθι 77.

Ἐκεῖνος πού θά χρειασθεῖ πληροφορίες γι' αὐτά θά ἀνατρέξει στίς δημοσιεύσεις τῶν ἀνασκαφῶν.

Οἱ περισσότεροι ἀπό τοὺς ἐπισκέπτες τῆς Λίνδου δὲν θά ἀντιληφθοῦν ποτὲ ὅτι τὰ μνημεῖα πού ὑψώνονται στὴν ἀκρόπολη εἶναι σύγχρονα. Τὸ ἔργο πού ἔχει γίνει θά ἔχει τὴν ἐπιδοκιμασία τῶν πολλῶν, κάτι στὸ ὁποῖο κυρίως ἀποβλέπουν οἱ ἀθρόες «ἀναστηλώσεις» πού γίνονται στὴν Ἑλλάδα τὰ τελευταῖα χρόνια.

ΤΟ ΤΡΟΠΑΙΟ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες τοῦ 2004 ἔγιναν χάρις στίς προσπάθειες καὶ τίς πιέσεις τῶν μεγάλων κατασκευαστικῶν ἐταιρειῶν τῆς Ἑλλάδας, πού ἀνέλαβαν καὶ τὴν ἐκτέλεση τῶν λεγόμενων ὀλυμπιακῶν ἐγκαταστάσεων. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς χρησιμοποιήθηκαν μετὰ τοὺς ἀγῶνες γιὰ ἄλλους σκοποὺς, ἔτσι ἡ δαπάνη τῆς κατασκευῆς τους δὲν πῆγε χαμένη. Ἄλλες μένουν ἔρημες, ἀχρησιμοποίητες, καὶ φθείρονται σιγὰ σιγὰ χωρὶς νὰ εἶναι δυνατόν νὰ βρεθεῖ μιὰ νέα τους χρήση. Σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία τῶν ἀχρήστων πλέον ἐγκαταστάσεων ἀνήκει τὸ λεμβοδρομιο πού χτίστηκε στὸ πεδίο τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος τοῦ 490 π.Χ.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀντιτάχθηκε στὴν κατασκευὴ τοῦ λεμβοδρομίου στὸ πεδίο τῆς μάχης γιὰ προφανεῖς λόγους. Τέσσερις εἶναι οἱ μεγάλες μάχες πού ἔκριναν τὴν ἔκβαση τῶν Μηδικῶν πολέμων: Ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος τὸ 490 π.Χ., ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν τὸ 480 π.Χ., ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος τὴν ἴδια χρονιά καὶ ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν τὸ 479 π.Χ. Σήμερα σώζεται μόνο τὸ πεδίο τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν. Ἡ περιοχὴ τῶν Θερμοπυλῶν ἔχει ἀλλάξει μορφή ἐξ αἰτίας τῶν προσχώσεων τοῦ Σπερχειοῦ, ἡ Σαλαμίνα καὶ τὸ στενὸ τῆς δὲν διατηροῦν τίποτε ἀπὸ τὴν ἀρχαία μορφή τους, ἡ Ψυττάλεια ὅπου ἔγινε ἡ μεγάλη πεζομαχία μὲ ἀρχηγὸ τῶν Ἑλλήνων τὸν Ἀριστείδη, καταστράφηκε ὀλοκληρωτικὰ μὲ τίς ἐγκαταστάσεις τοῦ βιολογικοῦ καθαρισμοῦ, καὶ ὁ Μαραθῶν, τὸ πεδίο τῆς μάχης, καλύφθηκε ἀπὸ τίς ἀνώφελες ἐγκαταστάσεις τοῦ λεμβοδρομίου.

Πὰ τὴν κατασκευὴ του, ἄχρηστη ἐξ ἀρχῆς γιατί ὑπάρχει στὴν Ἑλλάδα πλῆθος λιμνῶν ὅπου μποροῦσαν νὰ γίνουν οἱ λεμβοδρομίες, χρειάστηκαν ἔντονες καὶ συνδυασμένες προσπάθειες παραχάραξης τῆς ἱστορικῆς τοπογραφίας, οἱ ὁποῖες μάλιστα ἔγιναν ἀποδεκτὲς ἀπὸ μεγάλο ἀριθμὸ πεφωτισμένων κομματικῶν ὁπαδῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἔπρεπε νὰ φανοῦν ὅτι εἶναι οἱ

έκφραστὲς τῆς ἀληθινῆς ἱστορικῆς ἐκδοχῆς γιὰ τὸν τόπο τῆς μάχης ποὺ ἀφανίστηκε, κατασκευάστηκε στὴν περιοχὴ τοῦ πεδίου τῆς μάχης κι ἓνα ἀρχαῖο μνημεῖο, τὸ Τρόπαιο τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος. Ἀπὸ τὸν Πανσανία¹¹, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλους ἀρχαίους συγγραφεῖς, γνωρίζουμε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι γιὰ νὰ διαιωνίσουν τὴν ἀνάμνηση τῆς νίκης τους ἐκεῖ ἵδρυσαν μαρμάρينو τρόπαιο, τοῦ ὁποῖου λείψανα διασώθηκαν. Ἐχοντας ὡς βάση τὰ λείψανα αὐτὰ ἢ ἀρμόδια Ἐπιτροπὴ γιὰ τὰ ἀρχαιολογικὰ ἔργα τῆς περιοχῆς τοῦ Μαραθῶνος ἀνέθεσε σὲ κατασκευαστὴ ἔργων τέχνης ἀπὸ μάρμαρο, τὴν κατασκευὴ νέου ἐξ ἀρχῆς τροπαίου, ὕψους 10.07 μ., τὸ ὁποῖο στήθηκε στὴ θέση ὅπου βρέθηκαν τὰ λείψανα τοῦ ἀρχαίου.

Τὸ κίβδηλο τρόπαιο τοῦ Μαραθῶνος ἀποτελεῖ τὴν ἀκρότατη μορφή τῶν ἀναστηλώσεων. Ὁ ἀναστηλωτὴς προχωρεῖ ἕως τὸ τέρμα. Παραμερίζει τὸ ἀρχαῖο καὶ κατασκευάζει ἓνα νέο ἀρχαῖο, τὸ στήνει στὴ θέση ποὺ ὁ ἴδιος πιστεύει ὅτι βρισκόταν στὴν ἀρχαιότητα, καὶ τὸ ἐπιδεικνύει στὸν κόσμο ὡς δημιούργημά του, ἀνώτερο τοῦ πραγματικοῦ. Εἶναι μιὰ νέα ἔκφραση τοῦ ἐλληνικοῦ ἐθνικισμοῦ ἢ παραχάραξη τῶν μνημείων. Δὲν μᾶς ἀρκοῦν ὅπως μᾶς παραδόθηκαν.

Μὲ τὸ κίβδηλο τρόπαιο ἐπισφραγίστηκε ἡ καταστροφὴ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὡς συμπλήρωμα τῆς σταλινικῆς παραχάραξης τῆς ἱστορικῆς τοπογραφίας, τὴν ὁποία οἱ μελλοντικὲς γενιὲς θὰ θεωροῦν ὡς τὴν πραγματική.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΙΔΑΝΙΚΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ. Ὁ σχηματισμὸς ἄποψης γιὰ τὴν ὀρθὴ ἀναστήλωση ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντες. Πρῶτα πρῶτα ἀπὸ τὸν βαθμὸ γνώσης τῆς ἀρχαιότητος, δηλαδὴ ἀπὸ τὴ συνάφεια μὲ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἀπὸ τὴ γενικότερη καλλιτεχνικὴ καὶ φιλολογικὴ κατάρτιση, ἀπὸ τὴ γνώση σὲ βάθος πραγματικό, τεχνικό καὶ ἱστορικό, τῶν ἀναστηλώσεων τοῦ παρελθόντος, ἀπὸ τὴν προσωπικὴ καλαισθησία, ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῶν ἄλλων, Ἑλλήνων καὶ ξένων, καί, τέλος, ἀπὸ τὴν ἀγάπη ποὺ αἰσθάνεται κανεὶς γιὰ τὰ μνημεῖα, ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν ἐνασχόληση μὲ αὐτά.

Εἶναι δύσκολο νὰ βρεθεῖ ὁ ἀναστηλωτὴς ποὺ θὰ συγκεντρώνει τόσες

---

11. I 32, 4.

ήθικης και πνευματικής φύσης προϋποθέσεις για να αναλάβει μία μεγάλης έκτασης αναστήλωση. Άν υπήρχε, ίσως να μην την επιχειρούσε.

ΟΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΑΜΝΟΥΝΤΟΣ. Όταν το 1961 ανέλαβα τη μεταφορά και επανίδρυση του μνημείου του Έλληνικού, το έκανα με ένθουςιασμό αλλά και με το φρένο των συμβουλών του Ιωάννη Κοντή. Μετά από μια δεκαπενταετία άρχισα την ανασκαφή του Ραμνούντος και εκεί τέθηκε το πρόβλημα της αποκατάστασης των μνημείων του δήμου. Πρώτα των ναών, ύστερα των ταφικών περιβόλων και τέλος του φρουρίου. Χρειάστηκαν χρόνια μελέτης, περισυλλογής θραυσμάτων και εργασίας αποκατάστασης της μορφής των μνημείων στο χαρτί. Πρώτοι αναστηλώθηκαν οί ταφικοί περίβολοι, και ήταν πολλοί, χωρίς να θιγούν τα μέλη τους, χωρίς να συμπληρωθούν, όπου ήταν λειψά. Όταν τελείωνε η αναστήλωση του κάθε περιβόλου, διαπίστωνε ο γνώστης της περιοχής ότι τίποτε δεν είχε αλλάξει εκεί. Το κάθε μνημείο ξανάβλεπε το φως, αλλά η όψη του δεν διέφερε πολύ από εκείνη που είχε πριν γκρεμιστεί στην αρχαιότητα. Ήταν σαν κάποιος που ξαναγύριζε στη ζωή έπειτα από μακρότατη άρρώστια.

Ο ναός της Νεμέσεως, διαλυμένος και με πολλές έλλείψεις, δεν παρουσίαζε τεχνικές δυσκολίες για την αναστήλωσή του, στο πρότυπο των αναστηλώσεων της Ακρόπολης. Μάλιστα ο Ross είχε θεωρήσει το έργο αυτό, το 1836, έφικτό, και είχε προτείνει τη μεταφορά στον Ραμνούντα των έργων και του τεχνικού συνεργείου, μετά την ολοκλήρωση του έργου της Αθηνάς Νίκης.

Η αναστήλωση του ναού με ανακατασκευή των μερών που έλειπαν ήταν εύκολη. Θά έπρεπε όμως να γίνουν πολλές συμπληρώσεις έλλιπων μελών και κατασκευή νέων, κάτι που απορρίφθηκε. Η καλύτερη επιστημονικώς λύση ήταν της ανασύστασης του πληρέστερα διατηρημένου μέρους του ναού, του θριγκού. Η ανασύσταση έγινε σε ειδική αίθουσα επάνω σε μεταλλική κατασκευή, που επιτρέπει την πλήρη μελέτη του κάθε μέλους χωρίς να χρειάζεται η μετακίνησή του. Στην ίδια αίθουσα εκτέθηκαν και οί κίονες του ναού που σώζονται καλύτερα, και η βάση του αγάλματος της Νεμέσεως του Άγορακρίτου, μνημείο που απαρτίστηκε, επί χρόνια, από τις εκατοντάδες θραύσματα που βρίσκονταν σκορπισμένα στο ιερό της Νέμεσης και στα μπάζα της παλαιάς ανασκαφής του. Σημαντικές αναστηλώσεις έγιναν και

στο φρούριο του Ραμνούντος. Τοῦ πύργου τῆς νότιας πύλης, τοῦ τείχους τῆς ἀνατολικῆς πύλης, βωμῶν, χωρὶς νὰ προστεθεῖ νέο ὑλικό.

Ἡ συνάφειά μου μὲ τὰ κλασικὰ μνημεῖα καὶ ἡ γνώση αὐτῶν ποὺ ἔφερα στὸ φῶς μὲ τὶς ἀνασκαφές, καθόρισαν καὶ τὸν τρόπο ἀντιμετώπισής τους, τρόπο ἀρχαιολογικό, ἱστορικό, πραγματιστικό καὶ ὄχι τεχνικό. Τὰ ὅσα ἀναστήλωσα ὑπάρχουν πάντα ὅπως βρέθηκαν. Δὲν ἔγινε καμία προσθήκη, κανένα πελέκημα, καμία ἀνακατασκευή. Δὲν ἦταν ἡ ρομαντικὴ ἄποψη τῆς διατηρήσεως τοῦ ἐρειπίου ποὺ μὲ ὀδηγοῦσε ἀλλὰ ἡ συναίσθηση τοῦ μοναδικοῦ καὶ τοῦ ἀναντικατάστατου, ποὺ δὲν ἔπρεπε οὔτε νὰ πληγωθεῖ οὔτε νὰ ταλαιπωρηθεῖ ἄλλο. Πιστεύω ὅτι οἱ ἀναστηλώσεις τοῦ Ραμνούντος ἔγιναν χωρὶς νὰ ζημιωθοῦν τὰ ἀρχαῖα, πράγμα ποὺ δὲν εἶναι εὐκολο νὰ πεῖ κανεὶς γιὰ ὅλες τὶς ἀναστηλώσεις κλασικῶν μνημείων ποὺ γίνονται στὴν Ἑλλάδα στὶς μέρες μας.

ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ. Ρομαντικὲς καὶ κλασικιστικὲς ἦσαν οἱ ἀπόψεις τοῦ Klenze γιὰ τὶς ἀναστηλώσεις στὴν Ἀκρόπολη καὶ ἀνάλογα διατυπωμένες ἦσαν οἱ προτάσεις του. Σεβασμὸς στὰ μνημεῖα, μέτρια ἔκταση στὶς ἐπεμβάσεις, προσπάθεια γιὰ διατήρηση τῆς διαμορφωμένης εἰκόνας τῶν ἐρειπίων, ἀλλὰ καὶ ἀφαίρεση τῶν μεταγενέστερων προσθηκῶν.

Οἱ νέες προσθήκες μὲ τὰ χρόνια ἀφαιρέθηκαν ὅλες, ἢ σχεδὸν ὅλες, ὁ Βράχος ἔχει γυρίσει στὴν ἀρχαιότητα. Τὸ μέτρο στὶς ἐπεμβάσεις καὶ τὴν ἔκτασή τους ποικίλλει κατὰ τὶς ἐποχές, μὲ ἀριθμητικὴ στὴν ἀρχὴ πρόοδος, μὲ γεωμετρικὴ ἢ ὀλοκληρωτικὴ στὶς μέρες μας.

Ἄστοχες καὶ ἀμέθοδες οἱ πρῶτες ἀναστηλώσεις, ἀλλὰ δὲν θὰ μπορούσαν νὰ γίνουν καλύτερες. Ἐξετάζοντάς τις ἀπόλυτα διαπιστώνει κανεὶς ὅτι ἡ ἀστοχία δὲν προκάλεσε τόσες ζημιές ὅσες ἡ μέθοδος καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀργότερα. Οἱ συμπληρώσεις μὲ τοῦβλα ποὺ ἔκανε ὁ Πιττάκης ἦσαν ἄσχημες, ἀλλὰ ἄφηναν τὸ τραυματισμένο ἀρχαῖο ἀπείραχτο. Ἡ ἐπιστημοσύνη τοῦ Μπαλάνου τὸ πλήγωσε καὶ τὸ παραμόρφωσε ἀνεπανόρθωτα. Ἔτσι ἐμπειρικὰ καὶ χωρὶς ἀνησυχίες φθάσαμε στὸ 1895 γιὰ νὰ ἀκουστεῖ ἔντονα ἡ πρώτη φωνή, τοῦ Ρουσόπουλου, κατὰ τῶν ἀναστηλώσεων. Ἦταν ὑπερβολικός, ἀλλὰ ἡ ὑπερβολή του εἶχε στέρεη βάση. Τὸν κίνδυνο τῆς βλάβης τοῦ Παρθενῶνος ἀπὸ τὶς ἐπεμβάσεις. Δὲν εἰσακούστηκε καὶ ἴσως νὰ θεωρήθηκε γραφικός.

Ἡ σιωπὴ γύρω ἀπὸ τὸ δημοσίευμα τοῦ Ρουσόπουλου ἐπισημάνθηκε ἀμέσως¹². Χαρακτηρίζονται τὰ ἄρθρα του ὡς «σοφὸν μελέτημα, ὅπερ ὅσον καὶ ἂν θεωρεῖται τυχὸν ὡς ὑποβάλλον τολμηρὰς ἢ δυναμένας νὰ διαμφισβητηθῶσι γνώμας, εἶνε συνυφασμένον ἀναμφισβητήτως μετὰ τοιαύτης γνώσεως τοῦ θέματος καὶ πείρας τῶν πραγμάτων, καὶ λογικῆς καὶ πολυμαθείας, ὥστε ἄπορον ἀκόμη πῶς δὲν ἐφάνη ἀξιωθὲν προσοχῆς τινος καὶ συζητήσεως ἐκ μέρους τῶν παρ' ἡμῖν τουλάχιστον ἀρχαιολογούντων».

Μὲ τίς ὁδηγίες τῶν τεχνικῶν καὶ μὲ τὴν ἀντίληψη, ποὺ πολὺ ἀργότερα ὁ Ἄγγελος Προκοπίου θὰ χαρακτηρίσει ὡς «πνεῦμα γεωμετρίας», ἔγιναν οἱ ἀναστηλώσεις τοῦ Μπαλάνου μέσα στὴ γενικὴ κατάφαση, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τίς ἐπιστημονικὲς τιμὲς μὲ τίς ὁποῖες περιβλήθηκε¹³. Εἶναι ἓνα συμφωνημένο ἀποτέλεσμα, ποὺ θὰ ἐπαναλαμβάνεται.

Μὲ τὴν αὐξηση στὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν τῶν ἐπεμβάσεων στὰ μνημεῖα τῆς Εὐρώπης, αὐξήθηκαν καὶ οἱ ἀνησυχίες γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ δημιουργοῦνταν, καὶ ἐπίσης αὐξήθηκε ἡ ἐπιθυμία σὲ πολλοὺς νὰ τεθοῦν κανόνες γενικῆς ἀποδοχῆς ὡς πρὸς τὸν τρόπο καὶ τὸν βαθμὸ τῶν ἀναστηλώσεων.

Τὸ 1931 τὸ Διεθνὲς Γραφεῖον τῶν Μουσείων διοργάνωσε στὴν Ἀθήνα (21-25 Ὀκτωβρίου) διεθνῇ διάσκεψη γιὰ τὴ συντήρηση καὶ τὴν ἀναστήλωση τῶν μνημείων. Τὴν προηγούμενη χρονιά εἶχε γίνῃ ὁμοίου σκοποῦ διάσκεψη στὴ Ρώμη. Ἔγιναν πολλὲς συζητήσεις, καὶ τὸ τέλος τῆς διάσκεψης ἐπισφραγίστηκε μὲ τὴν ἔκδοση διακήρυξης γιὰ τίς γενικὲς ἀρχὲς ποὺ πρέπει νὰ διέπουν τὴ χρῆση τῶν μνημείων, τὸ περιβάλλον τους, τίς ἐπεμβάσεις ποὺ γίνονται σ' αὐτά, τὸν τρόπο καὶ τὴν τεχνικὴ τῶν ἐπεμβάσεων, τὴ φθορὰ τῶν μνημείων, τὴ διεθνῇ συνεργασία γιὰ τὴν προστασία τους. Ἡ Διακήρυξη αὐτὴ εἶναι γνωστὴ πλέον ὡς «Χάρτης τῶν Ἀθηνῶν, 1931»¹⁴.

Ἐπειτα ἀπὸ 33 χρόνια, τὸ 1964, ἔγινε στὴ Βενετία ἄλλη διεθνὴς διάσκεψη γιὰ τὰ μνημεῖα, τὴν προστασία τους, τὸν τρόπο ἀνασκαφῆς καὶ ἀναστήλωσης. Καὶ αὐτὴ ἡ διάσκεψη ἐξέδωσε τελικὴ διακήρυξη, τὴ γνωστότατη

12. *Ἐφημερίς*, 18 Ὀκτ. 1895.

13. Μαλλοῦχου-Tufano 212.

14. Αὐτόθι 341-343. Γ. Π. Οἰκονόμος, *Ὁ Μέντωρ* 83, 2007, 127-134.

σήμερα με τὸ ὄνομα «Χάρτης τῆς Βενετίας»¹⁵, με τὸν ὁποῖο θεσπίζονται κανόνες καὶ τρόποι χρήσης καὶ συντήρησης τῶν μνημείων.

Παρὰ τὸ ὅτι οἱ χώρες ποὺ μετεῖχαν στὶς διασκέψεις εἶχαν ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωση νὰ τηροῦν τοὺς κανόνες ποὺ θεσπίστηκαν, τοῦτο δὲν συνέβη καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας οἱ ἀρμόδιοι κατὰ τὴν πορεία τῶν ἀναστηλώσεων ποὺ ἔκαναν εἴτε αὐτοσχεδιάζαν, εἴτε παρέβαιναν συνειδητὰ τὰ καθορισμένα.

Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΥΘΕΝΤΙΑΣ ΤΟΥ ΟΡΛΑΝΔΟΥ. Πρῶτος, νομίζω, ἀμφισβήτησε τὴν αὐθεντία τοῦ Ὁρλάνδου στὶς ἀναστηλώσεις ὁ Ἄγγελος Προκοπίου¹⁶ με σημείωμά του ποὺ ἐπιγραφόταν «Ἀναστήλωσις». Ὁ Προκοπίου κατακρίνει τὶς ἀναστηλώσεις ἢ ἐπεμβάσεις ποὺ γίνονταν σὲ ἐκκλησίες, σὲ τοιχογραφίες ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀκρόπολη. Οἱ κακοὶ καθαρισμοὶ τοιχογραφιῶν στὸν Μυστρά, ἡ ἐπέμβαση σὲ τοιχογραφία τοῦ Δοξαρά, ἡ κατασκευὴ τῆς νεώτερης ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Διονυσίου στὴ Ζάκυνθο, ἡ ἐπισκευὴ ἢ ἀναστήλωση τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἡ «ἀνακεράμωση» τῆς Καπνικαρέας.

Οἱ ἀπόψεις τοῦ Προκοπίου εἶναι σωστές. Δέχεται τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς «σχολῆς φιλολόγων-ἀρχαιολόγων», στὴν ὁποία ἀνήκει ὁ Ὁρλάνδος. Πὰ τὴ σχολὴ αὐτὴ «τὸ ἔργο τέχνης εἶναι ἓνα «πράγμα» ποὺ πρέπει νὰ περιγραφῇ με κάθε προσοχὴ καὶ λεπτομέρεια, με τὴν ἴδια ἀκριβῶς μέθοδο ποὺ ὁ βοτανολόγος καὶ ὁ ὀρυκτολόγος μελετοῦν ἓνα φυτὸ ἢ μιὰ πέτρα. Εἶναι ἀρκετὸ γιὰ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς θετικῆς αὐτῆς σχολῆς, νὰ γνωρίζουν τοὺς τύπους τῆς κατασκευῆς ἑνὸς ἔργου τέχνης, γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀναπαραγωγὴ του».

Τὸ λάθος τοῦ Προκοπίου βρίσκεται στὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ Ὁρλάνδου καὶ τῆς σχολῆς του. Ὁ Ὁρλάνδος εἶχε σπουδάσει φιλολογία καὶ ἀρχαιολογία, ἀλλὰ ἦταν ἀρχιτέκτων καὶ μόνο. Ἦταν φιλόλογος, ἤξερε γράμματα, ἀλλὰ δὲν ἀσχολήθηκε με τὴ φιλολογία. Δὲν ἔδρασε ὡς ἀρχαιολόγος καὶ ἀνασκαφεύς, ἀλλὰ ὡς ἀρχιτέκτων καὶ μελετητής. Ἀπὸ τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν του τὸν ἐνδιέφεραν μόνον τὰ ἀρχιτεκτονήματα. Ἀρεσκοῦνταν νὰ θεωρεῖται ὡς «ὁ καλύτερος Ἑλληνας μαθητὴς τοῦ Dörpfeld, ὡς ἀρχιτέκτων-

15. Ὁ Μέντωρ 37, 1996, 180-183.

16. Ἡ Καθημερινή, 21 Ἰουλ. 1950.

ἀρχαιολόγος» κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ Fr. Studniczka, ἀρχιτέκτων δηλαδὴ ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα.

Τὸν Ὁρλάνδο ὑπερασπίστηκε ἡ Σέμνη Καρούζου¹⁷ σὲ ἐπιφυλλίδα μὲ τίτλο «Προβλήματα τῆς ἀναστήλωσης τῶν ἀρχαίων». Ἡ Καρούζου προσπάθησε νὰ ἀποφύγει τὴν εὐθεία ἀπάντηση· κατέκρινε τὶς συμπληρώσεις ἀρχαίων ποὺ ἔκαναν στὴ Δύση καὶ τὶς ἀπέδωσε στὶς «ἀνιστόρητες ἐποχὲς τοῦ μπαρόκου ποὺ ἀπαιτοῦσαν νὰ ὁλοκληρώνονται μὲ κάθε τρόπο τὰ κομματιασμένα ἀρχαῖα». Ἀλλὰ καὶ ὁ ρομαντισμὸς δὲν ἔδρασε διαφορετικὰ. «Μήπως ὁ μέγας Δανὸς γλύπτης Τόρβαλτσεν δὲν πριόνισε, γιὰ νὰ στηρίξει πάνω τους συμπληρωμένα μέλη, τὰ αἰγινήτικα γλυπτά». Ἀλλὰ ἡ Ὑπηρεσία Ἀναστηλώσεως ποὺ διευθύνει ὁ Ὁρλάνδος «δὲν ἔχει στὸ παθητικὸ τῆς καμμῖα ἀπὸ τὶς θεαματικὲς ἐκείνες ὁλοκληρώσεις ποὺ μὲ τόση σπουδὴ ἐπιχειροῦν οἱ ἀντίστοιχοι ὑπηρεσίες στὴν Ἰταλία (καὶ ποὺ μᾶς ἀγανακτοῦν τόσο στὰ Δωδεκάνησα)». Κάποια ἀνακατασκευὴ στὴν Ὀστια τὴν χαρακτηρίζει «ψεύτικο, μουντὸ σκηνογράφημα». Κατηγορεῖ ἡ Καρούζου τὸν Μπαλᾶνο γιὰ τὶς τοιμεντένιες προσθήκες στὸν Παρθενῶνα, ἐξαίρει τὴ στάση τοῦ Ὁρλάνδου ποὺ διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὸ ὅλο ἔργο καὶ ἀποδίδει τὴν κακὴ ἀναστήλωση τοῦ Παρθενῶνος στὴν παιδεία τοῦ Μπαλᾶνου. «Διέθετε δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος τεχνικὴ γνῶση, ἀλλὰ ὄχι τέχνη». Στὶς κύριες κατηγορίες τοῦ Προκοπίου ἡ Καρούζου δὲν δίνει πειστικὴ ἀπάντηση.

Ὁ Ὁρλάνδος παρὰ τὶς διακηρύξεις του κατὰ καιροῦς, ἔβλεπε τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ὡς κτίσματα ποὺ ἔπρεπε νὰ συμπληρωθοῦν καὶ νὰ γίνουν ἄρτια. Δὲν τὸν ἐνοχλοῦσε ὅτι οἱ ἐπεμβάσεις του καὶ οἱ συμπληρώσεις του ἔβλαπταν τὰ μέρη τοῦ μνημείου ποὺ εἶχαν σωθεῖ. Τὸν ἐνδιέφερε, ὅπως καὶ ὅλους τοὺς ἀρχιτέκτονες ἀναστηλωτές, ἡ συμπλήρωση τῆς μορφῆς, ἡ ἐπικράτηση τοῦ ἄψογου γεωμετρικοῦ πνεύματος, ὁ συναγωνισμὸς καὶ ἡ ἐπικράτηση πάνω στὸν ἀρχαῖο ἀρχιτέκτονα. Ἐὰν ἔβλεπε τὰ μνημεῖα ὡς ἀρχαιολόγος, δὲν θὰ σκεπτόταν οὔτε θὰ τολμοῦσε ποτὲ νὰ πελεκήσῃ μέλη μνημείων καὶ νὰ τὰ συμπληρώσῃ. Ἄν ὁ Πιττάκης ἔχτισε μὲ τοῦβλα κάποιο σπόνδυλο τοῦ Παρθενῶνος, τὸ ἔκανε γιὰ νὰ τὸν στερεώσῃ καὶ ἡ βλάβη ὑπῆρξε μόνον αἰσθητική, τουλάχιστον ὅπου πρόσθετε τοῦβλα. Ὅταν ὅμως λαξεύεις, σ' ὅλο τὸ

17. Προοδευτικὸς Φιλελεύθερος, 31 Αὐγ. 1950. Ἀρχαιολογικά Θέματα I 32-33.

ὑψος τους τοὺς κίονες τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφαίας καὶ τοὺς συμπληρώνεις μ' ἓνα πώρινο μανδύα μὲ ραβδώσεις, πιστεύεις ὅτι ὑποκαθιστᾷς τὸν ἀρχιτέκτονα τοῦ ναοῦ. Ἐνας ἀρχαιολόγος, γνώστης τῆς ἐπιστήμης, δὲν θὰ τὸ ἔκανε ποτέ. Θὰ εἶχε στοργή γιὰ τὸ μνημεῖο.

ΣΥΝΟΨΗ ΠΕΡΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΝ. Ἀπὸ τὴ σύντομη θεώρηση τῶν ἀναστηλώσεων στὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὸ 1834 ἕως τὸ 1939, προκύπτει ὅτι ὅλες ἔγιναν χωρὶς μέθοδο καὶ χωρὶς ἰδέα γιὰ τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα. Ὅλες ὑπῆρξαν βλαπτικές· ἡ συνεχὴς οἰκοδομικὴ χρῆση τῶν μελῶν τους προκάλεσε βλάβες σ' αὐτά. Ἐνα ἀρχαῖο, εἴτε εἶναι ἄγαλμα, εἴτε ἐπιγραφή, εἴτε ἀρχιτεκτονικὸ μέλος, ἢ τὸ θεωροῦμε ὡς μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο ἔργο καὶ δὲν τὸ βλάπτουμε, εἴτε τὸ θεωροῦμε ὡς κοινὸ οἰκοδομικὸ ὕλικὸ καὶ τὸ μεταχειριζόμεθα σ' ἓνα νέο κτίσιμο. Αὐτὸ τὸ δεῦτερο συνέβη μὲ τὰ μέλη τῶν μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως, κυρίως μὲ τὸν Μπαλᾶνο. Τὰ ἀρχαῖα μέλη πελεκήθηκαν, τρυπήθηκαν, τοὺς ἀφαιρέθηκε τὸ ἐσωτερικὸ γιὰ νὰ γεμιστεῖ μὲ σίδερο καὶ τσιμέντο, τοὺς ἀφαιρέθηκε ἡ ἐπιφάνεια, πού ντύθηκε κι αὐτὴ μὲ τσιμέντο γιὰ ἐξοικονόμηση χρημάτων καὶ ὕλικου. Τέλος ὅλα αὐτὰ τὰ μέλη τοποθετήθηκαν στὶς θέσεις τους, ἄλλοτε στὶς ἀρχαῖες ἄλλοτε ὄχι. Τὸ ἔργο ὀνομάστηκε ἀναστήλωση, καὶ τὸ μνημεῖο πού ἀπαρτίστηκε ἀπὸ τὰ ἄλλοτε σκορπισμένα μέλη του μὲ πολ- λές συμπληρώσεις καὶ παρατοποθετήσεις, θεωρήθηκε ὅτι εἶναι τὸ ἀρχαῖο.

Οἱ μετὰ τὸ 1975 ἀναστηλώσεις δὲν ἔχουν ὅλα τὰ ἐλαττώματα πού ἀναφέρθηκαν. Ἐγιναν μὲ προσοχὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐμβρίθεια, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ συντελέστηκε ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Θεόφιλος Gruben γιὰ τὴν ἀνακατασκευὴ στὸ Σαγκρί τῆς Νάξου. Οἱ ἀρχιτέκτονες τῶν ἔργων, μὴ μπορώντας «νὰ χτίζουν τολμηρὲς δημιουργίες δικῶν τους ἐπινοήσεων, θέλουν ὄχι μόνον νὰ ἀποκαθιστοῦν στὸ χαρτὶ ἀρχαῖα ἀριστουργήματα, ἀλλὰ νὰ τὰ κτίζουν καὶ στὴν πραγματικότητα».

Οἱ ἐργασίες συντήρησης πού ἄρχισαν τὸ 1975, μὲ σκοπὸ νὰ θεραπεύσουν τίς ζημιές πού προκάλεσε ὁ Μπαλᾶνος μὲ τὰ σίδερα, τὰ τσιμέντα καὶ τίς βάρβαρες συγκολλήσεις καὶ συμπληρώσεις, ἔγιναν ἐργασίες ἀνακατασκευῆς. Ὅ,τι λείπει ἀπὸ τὰ μνημεῖα κατασκευάζεται νέο. Ὅσες ἐπιφάνειες μελῶν εἶναι φθαρμένες ἀπὸ τίς βόμβες καὶ τὴ φωτιά λαξεύονται, καὶ μὲ πλαστικὴ ἐπέμβαση καλύπτονται μὲ νέο μάρμαρο. Πλίνθοι, σπόνδυλοι, κιονόκρανα, κυμάτια, γείσα συμπληρώνονται ἢ ἀνακατασκευάζονται. Ὅπως τὸ πλοῖο

του Θησέως, τὸ μνημεῖο δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Ὅπως ὀψίμως καὶ χωρὶς πραγματικά νὰ τὸ πιστεύει εἶπε ὁ Ὁρλάνδος γιὰ τὸν Παρθενῶνα τοῦ Μπαλάνου, «τὸ σύνολον ὁμοιάζει μὲ παλαιὸν ἐφθαρμένον ἔνδυμα εἰς τὸ ὁποῖον παρενεβλήθησαν ἀνυπόφορα μπαλώματα ἐξ ὁμοίου καινουργοῦς ὑφάσματος». Ὑπάρχει ὅμως ἀκόμη μιὰ διαφορὰ. Τὸ παλαιὸν ἔνδυμα ἔχει τὴν τέχνη καὶ τὴν πνοή πού τοῦ ἔδωσε ὁ ἀρχαῖος καλλιτέχνης. Τὸ καινούργιο ἔχει τὶς ἴδιες διαστάσεις, ὅταν τὶς ἔχει, ἀλλὰ εἶναι ψεύτικο, δὲν εἶναι ἀρχαῖο. Καὶ τὰ συμπληρωμένα μέλη τοῦ Παρθενῶνος καὶ τὰ νέα τμήματα τῶν Προπυλαίων εἶναι κίβδηλα, ἄχρηστα γιὰ τὴ μελέτη, ὅπως τὰ κέρινα ὁμοιώματα τῶν διασημοτήτων, ἢ οἱ κίβδηλοι ζωγραφικοὶ πίνακες.

Σὲ ὁρισμένους πού τὰ βλέπουν δημιουργοῦνται κάποιες αὐταπάτες. Ἄλλοι, ἀρκετοί, γνωρίζουν ὅτι αὐτὸ πού βλέπουν εἶναι ἀποτέλεσμα κακῆς ἐπιστήμης καὶ ἱκανοποίηση κάποιας μονομανίας· νὰ ἀποδειχθεῖ ὅτι καὶ οἱ σημερινοὶ ἀρχιτέκτονες εἶναι ἱκανοὶ νὰ κτίσουν νέα μνημεῖα στὴν Ἀκρόπολη¹⁸.

Ὁ Ρουσσόπουλος εἶχε δίκαιο ὅταν διαμαρτυρόταν; Ἡ ἀντίδρασή του ἦταν ἐνστικτώδης καὶ βασιζόταν φυσικὰ σὲ ὅσα ἀντιεπισημονικὰ εἶχαν γίνει ὡς τὶς μέρες του. Δικαιώθηκε ὡς πρὸς τὸ κακὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀναστηλώσεων πού θὰ γίνονταν, πού δὲν πρόλαβε νὰ ἰδεῖ, ἀλλὰ δὲν εἶχε δίκαιο νὰ γενικεύει τὴν ἀρνητικὴ ἀποψή του. Τὰ μνημεῖα πρέπει νὰ συντηροῦνται καὶ νὰ ἀναστηλώνονται ἕως ἐκεῖ πού ἐπιτρέπουν τὰ μέλη πού σώζονται. Ὅταν ἀρχίζουν νὰ γίνονται συμπληρώσεις πού ξεφεύγουν ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦ Μπίρη, τότε τὸ μνημεῖο γίνεται κίβδηλο. Δὲν εἶναι ἀρχαῖο, δὲν ἔχει καμιὰ ἐπιστημονικὴ ἀξία, οὔτε σημασία γιὰ τὴν παράδοση. Ὅποιος πιστεύει ὅτι ἡ κολόνα πού στήθηκε κοντὰ στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας Μεσοσπορίτισσας εἶναι τὸ Τρόπαιο τοῦ Μαραθῶνος, ὅτι ἔχει σχέση εἴτε μὲ τὴ μάχη εἴτε μὲ τὸν Μαραθῶνα, εἴτε μὲ τὸ ἀρχαῖο μνημεῖο πού μιμεῖται, πρέπει νὰ ἔχει μαθητεύσει σὲ σχολὴ παραχαρακτῶν τῆς Ἱστορίας.

Θὰ διερωτηθεῖ κανεὶς γιὰτὶ συμβαίνουν ὅλα ὅσα ἐπισημαίνονται ὡς βλαπτικά καὶ γιὰτὶ δὲν ἀποσοβοῦνται. Ἡ ἐξήγηση δὲν εἶναι δύσκολη. Τὰ παλιὰ χρόνια, τὰ ὀθωνικά, δὲν ὑπῆρχε στὴν Ἑλλάδα ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη. Χρειάστηκαν δεκαετίες γιὰ νὰ σχηματιστεῖ, χωρὶς ὅμως, ὅταν σχηματίστηκε, νὰ

18. Ὁ Μέντωρ 79, 2006, 32-43.

είναι απαλλαγμένη από ἔμμονες ιδέες, προκαταλήψεις ὡς πρὸς τὰ μνημεῖα καὶ τὴ σημασία τους. Καθαρὴ εἰκόνα τους δὲν εἶχε κανεὶς ἀπὸ τοὺς αὐτοσχέδιους ἀρχαιολόγους τῆς ἀρχῆς, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀργότερα εἶχαν σπουδάσει φιλολογία στὴ Γερμανία. Θὰ φθάσουμε στὸ τέλος περίπου τοῦ 19ου αἰ. γιὰ νὰ ἔχουμε στὴν Ὑπηρεσία πραγματικοὺς ἀρχαιολόγους. Ὁ Ross ὑπῆρξε πραγματιστὴς καὶ ἔβλεπε τὰ μνημεῖα, πρῶτα πρῶτα, ὡς πηγὲς ἐπιστημονικῶν πληροφοριῶν. Ὁ Ἰάκωβος Ρίζος, ὁ Πιττάκης, ὁ Ραγκαβῆς, ὑπῆρξαν αὐτοσχέδιοι ἀρχαιολόγοι, ἐνθουσιῶδεις, κλασικιστὲς καὶ πρόδρομοι τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐθνικισμοῦ. Ὁ Στέφανος Ἀ. Κουμανούδης ὑπῆρξε, δικαιολογημένα, μανιῶδης ἀνασκαφεύς, πραγματιστὴς, ἠθέλε τὴν καθαρότητα τῶν μνημείων, ἦταν ἐναντίον τῶν προσθηκῶν καὶ ἐνδιαφερόταν, κυριότατα, μόνο γιὰ τὸ ἀρχαῖο. Ὁ Καββαδίας ὑπῆρξε ἀκάματος πραγματοποιοῦς, βιαστικὸς καὶ ἀποτελεσματικὸς, μὲ ἀντιλήψεις προσθετικὲς ὡς πρὸς τὶς ἀναστηλώσεις.

Ὅλες τὶς ἐνέργειες πάνω στὰ μνημεῖα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ 20οῦ αἰ. τὶς ἔλεγε καὶ τὶς ἐλέγχει ἓνα ἀνώτερο συλλογικὸ θεσμικὸ ὄργανο, τὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο. Αὐτὸ μποροῦσε, ἢ μπορεῖ, νὰ φρενάρει ἐσφαλμένες ἐνέργειες ποὺ θὰ βλάψουν τὶς ἀρχαιότητες. Τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ἕως τὸ τέλος τοῦ 1981, τὸ Συμβούλιο αὐτὸ τὸ ἀποτελοῦσαν οἱ Ἐφοροὶ τῆς Ὑπηρεσίας καὶ καθηγητὲς πρώην Ἐφοροὶ. Δὲν ὑπῆρξε ἀνέφελη ἡ πορεία αὐτοῦ τοῦ Συμβουλίου. Ἐκανε πολλὰ σφάλματα. Προσπαθοῦσε ὅμως νὰ ἐφαρμόσει τὸν ὀρισμὸ ποὺ ἔχει δώσει ὁ Ἰωάννης Δ. Κοντῆς γιὰ τὸν σκοπὸ τοῦ Συμβουλίου¹⁹. Πρέπει νὰ εἶναι λοιπὸν τὸ Συμβούλιο «ἓνα εἶδος ἐπιστημονικοῦ διυλιστηρίου, ἀπὸ τὸ ὁποῖο περνοῦν, πρὶν καταλήξουν σὲ ὑπουργικὲς ἀποφάσεις, ὅλα τὰ σοβαρὰ θέματα ποὺ συνδέονται μὲ τὴν προστασία καὶ τὴν τύχη γενικὰ τῶν μνημείων καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων ποὺ ὑπάγονται στὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ νόμου. Περνοῦν φυσικὰ ἀπ' αὐτὸ καὶ οἱ ὑποθέσεις ἰδιωτικῶν συμφερόντων, ποὺ συνάπτονται μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου. Αὐτονόητο εἶναι ὅτι ἓνα τέτοιο συλλογικὸ ὄργανο πρέπει νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ πρόσωπα, ποὺ ἡ ἐπιστημονικὴ τους ὑπόσταση, ἡ πείρα τους καὶ ἡ θέση τους στὴν ὑπηρεσιακὴ ἱεραρχία ἐγγυῶνται τὴν ὀρθὴ κρίση τους. Ἡ σύσταση

19. *Ἡ Καθημερινή*, 8 Δεκ. 1974.

ἐπίσης τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ πρέπει νὰ εἶναι σταθερὴ καὶ νὰ γίνεται μὲ τρόπο ἀντικειμενικό, πὺν νὰ ἐξασφαλίζει τὴν ἀδιάβλητη καὶ ἀνεπηρέαστη ἀπὸ μεροληψίες καὶ πιέσεις λειτουργία του».

Συμβαίνει σήμερα αὐτὸ πὺν περιγράφει ὁ Κοντῆς; Ὁχι. Ἀπὸ τὸ 1982 καὶ μετὰ τὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο (Κεντρικὸ καὶ Τοπικὰ) εἶναι ὡς ἔαν στὴν Ἱερὰ Σύνοδο μετεῖχαν, ἰσότιμα μὲ τοὺς Μητροπολίτες, οἱ τελετάρχες καὶ οἱ ἔμποροι ἢ οἱ κατασκευαστὲς λειτουργικῶν σκευῶν, οἱ κηροπλάστες, οἱ νεωκόροι καὶ οἱ κωδωνοκροῦστες. Γιὰ πράγματα πὺν ἀφοροῦν μιὰν εἰδική, πολυσύνθετη ἀνθρωπιστικὴ ἐπιστήμη, τὴν ἀρχαιολογία, πὺν μετέχει τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, τῆς φιλολογίας, τῆς ἱστορίας, ἔχουν ἀποφασιστικὴ γνώμη ἄσχετοι ἄνθρωποι. Αὐτοὶ χειραγωγοῦνται ἀπὸ τὴν κομματικὴ πολιτικὴ, καὶ κρίνουν καὶ ἀποφασίζουν γιὰ τὴ σημασία καὶ τὴν ἀξία τῶν ἀρχαίων, ποιά εἶναι χρήσιμα καὶ ποιά θὰ ἀφεθοῦν νὰ καταστραφοῦν ἀπὸ τοὺς ἰδιῶτες καὶ τὸ κράτος.

Αὐτοὶ ἀποφάσισαν νὰ καταστραφεῖ ὁ ἐνδοξότερος τόπος τῆς οἰκουμένης, ὁ Μαραθῶν, καὶ αὐτοὶ ἔστησαν ἐκεῖ τὸ κίβδηλο τρόπαιο, ὡς χλευασμὸ τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ θανάτου χιλιάδων ἀνθρώπων. Τί ἔμεινε ἀπὸ τὴν πράξη τοῦ Συμβουλίου; Ἐνα αἰώνιο ὄνειδος γιὰ τοὺς Ἑλληνες, μιὰ μάζα ἀπὸ τσιμέντο καὶ ὁ πλουτισμὸς ἐκείνων πὺν εἶχαν συμφέρον ἀπὸ τὴν καταστροφὴ καὶ τὴν ὑποστήριξιν εἴτε μὲ τὴν «ἐπιστημονικὴ» γνώμη τους εἴτε μὲ τὴν ἀπουσία τους.

Ἡ περίπτωσις τοῦ Μαραθῶνος, ἐμβληματικὴ κατὰ τὴν ἀντιδάνεια ἔκφρασις, δείχνει ὅτι ἐκεῖνοι πὺν ὀρίζονται ὡς φύλακες τῆς παράδοσις, μὴ ἔχοντας τὴ δυνατότητα, ὅπως «ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐνοῦχος δυνάστης κανδάκης βασιλίσσης Αἰθιόπων»²⁰, νὰ ὀδηγηθοῦν στὴ σωστὴ ἀπόφασιν, ἀκολουθοῦν καὶ αὐτοὶ ὄχι τὸν θεόσταλτο Φίλιππο, ἀλλὰ τὶς σειρῆνες τῶν ἐκάστοτε κοινωνικῶν θεωριῶν γιὰ τὴν τέχνη, τὰ μνημεῖα ὡς μέρος τοῦ κοινωνικοῦ γίγνεσθαι καὶ τὴν ἀλλαγὴ τῶν ἐποχῶν καὶ τῆς νοοτροπίας τῶν ἀνθρώπων.

Τὰ μνημεῖα ὅμως εἶναι μοναδικὰ, ἀναντικατάστατα καὶ συνδέονται μόνον μὲ τοὺς δημιουργοὺς τους. Ἐμεῖς, ἢ ἐκάστοτε γενιά, ἔχει δικαίωμα μόνον νὰ ἀντλεῖ τὸ πνευματικὸ τους νόημα καὶ νὰ προσέχει νὰ μὴ φθαροῦν περισσό-

20. Πράξ. 8, 27.

τερο. Καμιά γενιά δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὰ παραμορφώσει οὔτε νὰ τὰ γελοιοποιήσει οὔτε νὰ τὰ καταστρέψει. Ἄς φτιάξει δικά της, καὶ αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ προσφορά της. Ἄς ἀφήσει τὰ μνημεῖα καὶ τοὺς τόπους ἀπείραχτους. Τὸ μνημειακὸ παρελθόν, ὅπως ἔχει ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν καθημερινὴ μικρότητα τῶν δημιουργῶν του, βρίσκεται μέσα στὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν καὶ ἐκεῖ πρέπει νὰ μένει.

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ. Ἔως τὸ 1975, συμβατικῶς, ἡ Ὑπηρεσία εἶχε, γιὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἔργου, τὶς Ἐφορεῖες τῶν Ἀρχαιοτήτων. Ἐκτοτε δημιουργήθηκαν, βαθμηδὸν μὲ τοὺς Ὄργανισμούς τοῦ ΥΠΠΟ καὶ μὲ εἰδικὰ νομοθετήματα καὶ ἀποφάσεις, πληθῶρα Ἐπιτροπῶν μὲ ἔργα κυριότατα ἀνασθηλωτικά. Μέλη τους εἶναι μέλη τοῦ Κλάδου καὶ παρααρχαιολόγοι. Ὅλες τὶς Ἐπιτροπὲς συντονίζει, οἰκονομικῶς, τὸ Ταμεῖο Διαχείρισης Πιστώσεων γιὰ τὴν ἐκτέλεση Ἀρχαιολογικῶν Ἔργων (ΤΔΠΕΑΕ). Ἡ κάθε Ἐπιτροπὴ διαθέτει τεχνικὸ καὶ ἀρχαιολογικὸ προσωπικὸ καὶ ἀποτελεῖ μία ξεχωριστὴ Ὑπηρεσία ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν Ἐφορεῖα Ἀρχαιοτήτων στὸν χώρον τῆς ὁποίας δρᾷ. Τὰ ἴδια πρόσωπα εἶναι μέλη τῶν περισσότερων Ἐπιτροπῶν καὶ ἀρκετοὶ εἶναι ταυτοχρόνως μέλη τοῦ ΚΑΣ, τὸ ὁποῖο ἐγκρίνει τὶς δραστηριότητές τους. Γιὰ τὶς περισσότερες ἢ ἀνακοίνωση τοῦ ἔργου τους γίνεται μὲ φυλλάδια μὲ πολλὰς ἐγχρωμες φωτογραφίες, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκδόσεις ἐκτὸς ἐμπορίου, μόνον τυχαίως μπορεῖ κανεὶς νὰ προμηθευτεῖ. Ἡ ἀξία τους βρίσκεται κυρίως στὶς φωτογραφίες. Οἱ ἔως σήμερον Ἐπιτροπὲς εἶναι: Ἐπιτροπὴ Συντήρησης Μνημείων Ἀκροπόλεως (ΕΣΜΑ), κατόπιν Ὑπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ἀκροπόλεως (ΥΣΜΑ), Ἐπιτροπὴ Νότιας Κλιτύος Ἀκροπόλεως, Ἐ. Ὠδείου Ἡρώδου καὶ Στοᾶς Εὐμένους, Ἐ. Μνημείων ΝΑ Ἀττικῆς, Ἐ. Χώρων Μαραθῶνα, Ἐ. Ἰλίου Μελάθρου, Ἐ. θεάτρου Παλαιᾶς Ἐπιδαύρου, Ἐ. Μυκηνῶν, Ἐ. Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος, Ἐ. προϊστορικῶν ἐγκαταστάσεων ἐπαρχίας Πατρῶν, Ἐ. Ἡλιδος, Ἐ. ἔργου Διροῦ, Ἐ. Μνημείων Μυστρᾶ, Ἐ. Κάστρων Πυλίας, Ἐ. Μεθώνης, Ἐ. χώρων Αἰτωλοακαρνανίας, Ἐ. Νικόπολης, Ἐ. Δωδώνης, Ἐ. Πέλλας, Ἐ. θεάτρου Φιλίππων, Ἐ. γιὰ τὸ Παλαμᾶρι Σκύρου, Ἐ. Καρθαίας Κέας, Ἐ. Δήλου, Ἐ. Λίνδου, Ἐ. μεσαιωνικῆς Ρόδου, Ἐ. Κνωσοῦ, Ἐ. Ἐπιδαύρου, Ἐ. ἱεροῦ Μαλεάτα, Ἐ. μνημείων Νάξου.

ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Στὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου, τὸ χρονογραφικὸ, ἔγινε σποραδικὰ λόγος γιὰ τὰ μουσεῖα τῆς Ὑπηρεσίας καὶ τῆς Ἑταιρείας ποὺ ἀποτελοῦν μὲ τὸ περιεχόμενό τους συμβατικά τὸ μισὸ τῆς μνημειακῆς μας παραδόσης· τὸ ἄλλο μισὸ εἶναι κατὰ τὸν Ν. 3028/2002 τὰ «ἀκίνητα μνημεῖα»!

Χωρὶς ἀναδρομὴ στὴ διαδοχικὴ ἔννοια τῆς λέξης *Μουσεῖον*, ποὺ ἀρχικὰ σημαίνει *ἱερόν τῶν Μουσῶν*, ὑπενθυμίζω πὼς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα σήμαινε καὶ κάτι πολὺ κοντινὸ πρὸς τὴ σημερινὴ γενικὴ χρῆση τῆς. Ἡ Φιλομούσος Ἑταιρεία στὸ καταστατικὸ τῆς τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1813 ὀρίζει ὅτι: «Εἰ. Τὰ συλλεχθέντα ἀρχαιολογικὰ πράγματα ἀποταμιεύονται εἰς τινὰ τόπον ἐπὶ τούτῳ διωρισμένον ὀνομαζόμενον *Μουσεῖον* πρὸς θέαν τῶν περὶ ταῦτα ἐραστῶν»¹. Αὐτὴ ἡ ὀνομασία εἶναι ποὺ ἐπικράτησε καὶ χρησιμοποιεῖται σὲ ὅλες τὶς γλῶσσες τοῦ κόσμου.

Πρῶτὴ ἀπόπειρα γιὰ ἱδρυση μουσείου στὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴ σημερινὴ ἔννοια, εἶναι τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας, στὴν ὁποία οἱ Δημογέροντες Ἀθηνῶν παραχώρησαν, στίς 18 Ἀπριλίου 1824 τὸν τόπο «εἰς τὴν Ἀκρόπολιν πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς εἰς μουσεῖον τῶν Ἀρχαιοτήτων»². Τὴν ἴδια χρονιά, στίς 10 Νοεμβρίου, οἱ Ὑφφοροι τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας ἀπευθύνονται στὸν Πάννη Γκούρα, Φρούραρχο τῆς Ἀθήνας καὶ Ὑφφορο καὶ αὐτὸν τῆς Φ. Ε. καὶ τοῦ ἀνακοινῶνουν τὴν ἀπόφασή τους: ὅτι ἡ Φ. Ε. «ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ Μουσεῖον, ὅπου ν' ἀποθέτῃ ὅλα τὰ σωζόμενα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐρριγμένα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος καὶ προβλέπουσα διὰ τὴν ὠφέλειαν τῆς ἱερᾶς ταύτης παρακαταθήκης, ἐνέκρινε τόπον καὶ ἀσφαλέστερον καὶ ἱερώτερον τὸν ναὸν τοῦ Ἑρεχθεῶς εἰς τὸ ἀνατολικὸν βόρειον μέρος τῆς Ἀκροπόλεως». Στὸ Ἑρέχθειο τότε ὑπῆρχε μπαρουταποθήκη. Ὁ Γκούρας δὲν ἀμέλησε. Μὲ ἀναφορὰ του τῆς 10 Μαρτίου 1825 ζητεῖ τὴν

---

1. *Ἑρμῆς ὁ Λόγιος* 1814, 98.

2. Πρωτοψάλτης ἀρ. 4.

κατασκευή στην Ἀκρόπολη *τζεπχανέ*³ «διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ ὠραιότατος καὶ ἀτίμητος ναὸς τοῦ Ἑρεχθέως, τὸ μόνον σῶον μνημεῖον τῶν ὠραίων τεχνῶν τῶν προπατόρων μας»⁴. Ἀκόμη μὲ σημείωμά του τῆς 11 Μαΐου 1825, ποὺ ἐπιγράφεται «σημείωσις τῶν ἀναγκαιοτέρων διὰ τὸ φρούριον», τονίζει «6^{ον} Νὰ γένῃ ὁ γουλαῶς *τζεπχανές*, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Ἑρεχθέως, διὰ νὰ ἀσφαλισθῇ τὸ μπαρουτι καὶ τὸ φρούριον, διότι εἰς τὸν ναὸν εἶναι ἐπικίνδυνον»⁵. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Γκούρα δὲν πραγματοποιήθηκε. Ὁ ἴδιος σκοτώθηκε τὴ νύχτα τῆς 30 Σεπτεμβρίου πρὸς 1 Ὀκτωβρίου 1826 καὶ τὸν ἔθαψαν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα. Στὸ Ἑρέχθειο κατοικοῦσε ἡ οἰκογένειά του καὶ στίς 12 Ἰανουαρίου 1827 βόμβα τοῦ Κιουταχὶ ἀνατίναξε τὴν ἐκεῖ μπαρουταποθήκη καὶ ἀφάνισε τὴν οἰκογένεια τοῦ στρατηγοῦ.

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν Γρηγόριος Δικαῖος, ὁ Παπαφλέσσας, εἶχε καὶ ἐκεῖνος τὴν ἐπιθυμία νὰ γίνουν μουσεῖα στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα καὶ τὸ ἔργο αὐτὸ τὸ ἀνέθετε μὲ διάταγμά του τῆς 10 Φεβρουαρίου 1825 «εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἐπάρχους καὶ δημογέροντας καὶ ἐπιτρόπους τῶν σχολείων, διὰ νὰ συνάξουν τὰς ἀρχαιοτήτας, ὅπου κατὰ καιροὺς εὐρίσκονται εἰς κάθε τόπον· νομίσματα δηλαδὴ, ἀγάλματα, ἐπιγραφὰς καὶ ὅ,τι ἄλλο λείψανον ἀρχαιότητος, διὰ νὰ τὰ ἀποταμιεύσουν εἰς τὰ σχολεῖα, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ, μὲ τὸν καιρὸν, πᾶν σχολεῖον τὸ Μουσεῖον του»⁶.

Οἱ προσπάθειες ποὺ μνημονεύτηκαν δὲν εἶχαν, φυσικὰ, κανένα ἀποτέλεσμα ἀφοῦ τὸ κυρίαρχο στοιχεῖο στὴν Ἑλλάδα ἕως τὴν ἔλευση τοῦ Καποδίστρια ἦταν ὁ πόλεμος. Ὁ Κυβερνήτης πρῶτος, ὅπως εἶδαμε, ὄρισε χώρο τοῦ Ὁρφανοτροφείου τῆς Αἰγίνας γιὰ τὴ συγκέντρωση καὶ φύλαξη τῶν ἀρχαιοτήτων. Τὸ τμῆμα αὐτὸ τοῦ Ὁρφανοτροφείου ὀνομάστηκε *Ἐθνικὸν Μουσεῖον* μὲ τὸ ψήφισμα Γ' τῆς 21 Ὀκτωβρίου 1829 καὶ ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης ὀρίστηκε διευθυντὴς του μὲ τὸν τίτλο *Ἐφορος τοῦ Ἐθνικοῦ Μου-*

3. Μπαρουταποθήκη. Δύο εἰδικὰ κατασκευασμένες ἀπὸ τοὺς Τούρκους μπαρουταποθήκες στὴν Ἀκρόπολη χρησιμοποίησε ὁ Πιττάκης γιὰ ἀποθήκες ἀρχαιοτήτων.

4. Πρωτοψάλτης ἀρ. 7.

5. ΓΑΚ, Ἀρχεῖον Ἀγῶνος, Διοίκησις,

Ἐκτελεστικὸν Σῶμα, φάκ. 70, ἀρ. 7.

6. Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα, Ὁ Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, ὡς Ἐφορος τῆς Παιδείας ἀνὰ τὰς Κυκλάδας, *Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν Α'*, 1961, 51-53.

σείου. Ο τίτλος του Έφορου λοιπόν δόθηκε στους αρχαιολόγους της Υπηρεσίας από τον Καποδίστρια το 1829 και τους αφαιρέθηκε από έναν Θερσίτη της κομματικής πολιτικής το 1982.

Με τον θάνατο του Καποδίστρια, την αναρχία και την έλευση του Όθωνος το αρχαιολογικό κέντρο μετατοπίζεται στην Αθήνα. Στο Έθνικό Μουσείο της Αίγινας μένει ως Έπιστάτης ο Αθανάσιος Ίατρίδης, ο οποίος το 1834 μετατίθεται στην Αθήνα και το Μουσείο παραδίδεται στον διοικητή της Σχολής Ευελπίδων που στεγάζεται πλέον στο κτίριο του Όρφανοτροφείου. Τα όρφανά είχαν μεταφερθεί στο Ναύπλιο. Στην Αθήνα, παρά το ότι ο Ν. της 10/22 Μαΐου 1834 όρίζει (άρθρ. 7) την ίδρυση *Δημοσίου Μουσείου* και *Κεντρικού Μουσείου* (άρθρ. 8), δεν υπάρχει εγκατάσταση ή κτίριο όπου να συγκεντρώνονται οι αρχαιότητες. Ο Ross μετέτρεψε σε Μουσείο Ακροπόλεως ένα τουρκικό σπίτι ανάμεσα στον Παρθενώνα και το Ερέχθειο, για το οποίο έγινε λόγος. Ο Πιπτάκης εξ άλλου, ως Υποέφορος στην αρχή και ως Έφορος κατόπιν, δημιούργησε πολλές συλλογές αρχαίων στην Ακρόπολη και την Αθήνα με σημαντικότερες της Πινακοθήκης των Προπυλαίων και του Θησείου. Όλες μαζί αποτελούσαν το *Κεντρικόν Μουσείον*, του οποίου Έφορος ήταν εκείνος. Μουσεία στην Αθήνα είχε δημιουργήσει και η Έταιρεία, με πρώτο ένα λουτρό της Τουρκοκρατίας κοντά στους Άεργες, όπου το 1846 αποτέθηκαν τα έκμαγεία των γλυπτών της Ακροπόλεως που μās έστειλε το Βρετανικό Μουσείο⁷. Συστηματικότερα οργανώθηκε το πράγμα με τη χρήση στην αρχή αίθουσας του Πανεπιστημίου και της έξω στοάς της στην αυλή της Πατριάρχου Γρηγορίου Ε', και των υπογείων του Βαρβακείου Λυκείου κατόπιν, όπου μεταφέρθηκαν και τα αρχαία του Πανεπιστημίου, τα οποία έξωσε με τη βία ο πρύτανης Κων. Φρεαρίτης. Το 1877 τέταρτο μουσείο της Έταιρείας έγινε μία αίθουσα του Πολυτεχνείου, όπου εκτέθηκαν τα εύρηματα του Σλήμαν από τις Μυκήνες, του Σταματάκη από τα Σπάτα και του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ίνστιτούτου από τον θολωτό τάφο στο Μενίδι.

Έναρξη οικοδόμησης μουσείων από την Υπηρεσία γίνεται με το Μουσείο Ακροπόλεως, έργο του Παναγή Κάλκου⁸, το οποίο άρχισε να χρησι-

7. *Ίδεογραφία* 45.

8. ΑΑΕ 1041/1862· *ΠΑΕ* 1863, 9.

μποιείται το 1874. Ακολούθησε το Έθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, τοῦ ὁποῖου ἡ οἰκοδόμησις ἔγινε δυνατὴ χάρις σὲ δωρεὰ τοῦ Δημητρίου Μπερναρδάκη. Θεμελιώθηκε στὶς 3 Ὀκτωβρίου 1866 καὶ ὁλοκληρώθηκε τὸ 1889. Χρόνια ὅμως πρὶν ἀπὸ τὴν ἀποπεράτωσή του συγκεντρώνονταν ἐκεῖ ἀρχαιοότητες. Μὲ προσθήκας καὶ τροποποιήσεις καὶ πολλὲς κατὰ τὴν Κατοχὴ περιπέτειες ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο μουσεῖο τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ὑπηρεσία καθυστέρησε λοιπὸν πολὺ νὰ ἐφαρμόσει συστηματικὴ πολιτικὴ οἰκοδόμησις μουσείων. Τὸ ἔργο αὐτὸ τὸ ἀνέλαβε πρώτη ἡ Ἑταιρεία, στὴν ὁποία ὀφείλονται τὰ μουσεῖα Ἀμφιαρείου (1884), Ἐλευσίνος, Σχηματαρίου (1890), Ἐπιδαύρου (1899), Κορίνθου, Θήρας, Χαλκίδος, Μυκόνου (1900), Ναυπλίου, Χαιρωνείας (1903), Δήλου, Θηβῶν (1904), Λυκοσοῦρας, Κερκύρας, Τεγέας (1906), Θέρμου, Βόλου (1908), Ἀργοστολίου (1909). Ἡ δράσις τῆς αὐτῆς συνεχίστηκε ἕως τὰ τελευταῖα χρόνια. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Γραμματείας μου παρέδωσε στὴν Ὑπηρεσίᾳ τὰ μουσεῖα τῆς Τήνου καὶ τῆς ἀρχαίας Μεσσηνίας.

Τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἡ δραστηριότητα τῆς Ὑπηρεσίας στὴν οἰκοδόμησις μουσείων εἶναι ἐκπληκτικὴ. Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως στὴν εὕρεση πολλῶν καὶ σημαντικῶν ἀρχαίων, στὴν ὑπαρξὴ ἀρκετοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ καὶ στοὺς πόρους τῶν πακέτων τῆς ΕΕ.

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ⁹. Ἀθῆναι: Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικόν, Ἀκροπόλεως, ΝΜΑ, Ἐπιγραφικόν, Νομισματικόν, Κεραμεικόν, Βυζαντινὸ καὶ Χριστιανικόν, Στοᾶς Ἀττάλου, Παύλου καὶ Ἀλεξάνδρου Κανελλοπούλου. Ἀττικὴ: Ἀμφιαρείου, Ἀχαρνῶν, Βραυρῶνος, Ἐλευσίνος, Κηφισιάς, Λαυρίου, Μαραθῶνος, Πειραιῶς, Ραμνοῦντος. Νησιὰ Σαρωνικοῦ: Αἰγίνης (Ἀφαίας καὶ Κολῶνας), Κυθήρων (στὸ κεφάλαιο γιὰ τὴν ἀρχαιολογικὴ διαίρεση τῆς Ἑλλάδος ἐξηγεῖται ἡ θέση τῶν Κυθήρων στὴν Ἀττικὴ), Πόρου,

9. Διεξοδικὴ ἔκθεσις περὶ μουσείων στὴν Ἑλλάδα, καὶ τῶν μὴ ἀρχαιολογικῶν, μὲ πολλὰς φωτογραφίας καὶ σχέδια, παρέχει ἡ Κόκκου 192-324. Χρήσιμος καὶ ἐνημερωμένος, μὲ κάποιες παραλείψεις, εἶναι ὁ κατάλογος τοῦ ΥΠΠΟ,

Ἀρχαιολογικὰ Μουσεία καὶ Συλλογὲς στὴν Ἑλλάδα (Ἀθήνα 2008). Παλαιότερο εἶναι τὸ μικρὸ βιβλίον τῶν Ἀ. Καρακατσάνη καὶ Στ. Παπαδόπουλου, *Μουσεία καὶ Συλλογὲς τῆς Ἑλλάδος* (ἔκδ. τῆς ΕΤΕ, Ἀθήνα 1970).

Σαλαμίνας, Σπετσών. Στὴν Περιφέρεια Ἀθηνῶν καὶ Ἀττικῆς ἔκθεση ἀρχαίων ὑπάρχει στὸ ἀεροδρόμιο τῶν Σπάτων καὶ σὲ σταθμοὺς τοῦ ὑπογείου τῆς Ἀθήνας. Πελοπόννησος: Αἰγίου, Ἄργους, Ἀρεόπολης, Ἄστρους, Διροῦ, Ἐπιδαύρου, Ἡλιδος, Ἰσθμίας, Καλαμάτας, Καρδαμύλης, Κορίνθου, Λυκοσούρας, Μεγαλόπολης, Μεσσήνης (ἀρχαίας), Μυκηνῶν, Ναυπλίου, Ὀλυμπίας (Ἀρχαιολογικό, παλαιὸ καὶ Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων), Πατρῶν, Πύλου (καὶ Ἐναλίων στὸ Φρούριο), Σπάρτης, Τεγέας, Τρίπολης, Χλεμουτσίου, Χώρας. Στερεά: Ἀγρινίου, Ἀμφισσας, Ἀταλάντης, Γαλαξειδίου, Δελφῶν, Διστόμου, Ἐλατείας, Θέρμου, Θηβῶν, Θυρρείου, Λαμίας, Λιδωρικίου, Ὀσίου Λουκᾶ, Σχηματαρίου, Τανάγρας, Ὑπάτης, Χαιρωνείας. Θεσσαλία: Ἀλμυροῦ, Βόλου, Καρδίτσας, Λάρισας. Ἡπειρος: Ἄρτας, Ἡγουμενίτσας, Ἰωαννίνων, Βυζαντινὸ Ἰωαννίνων, Φετιχὲ τζαμί Ἰωαννίνων, Νικόπολης. Μακεδονία: Αἰανῆς, Ἀμφίπολης, Βεργίνας (τάφοι), Βεροίας, Βεροίας Βυζαντινὸ, Δίου, Δισπηλιοῦ, Δράμας, Θεσσαλονίκης (Ἀρχαιολογικό, Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ, Κρύπτης Ἀγίου Δημητρίου, Λευκοῦ Πύργου), Καβάλας, Κιλκίς, Καστοριάς Βυζαντινὸ, Οὐρανούπολης Πύργου, Πέλλας, Πολυγύρου, Σερρῶν (Ἀρχαιολογικό καὶ Παλαιᾶς Μητροπόλης), Φιλίππων, Φλώρινας. Θράκη: Ἀβδήρων, Κομοτηνῆς. Νησιά: Ἀμοργοῦ, Ἀνάφης, Ἄνδρου (καὶ Παλαιόπολης), Ἀστυπалаίας, Δήλου, Εὐβοίας (Λουτρῶν Αἰδηψοῦ, Ἐρετρίας, Καρύστου, Χαλκίδος), Ζακύνθου, Θάσου, Θήρας (Ἀρχαιολογικό, Προϊστορικό, Ἀκρωτηρίου, Πύργου), Ἰθάκης (Σταυροῦ, Βαθέος), Ἰκαρίας (Ἀγίου Κηρύκου, Συλλογὴ Κάμπου), Ἰου, Καλύμνου (Ἀρχαιολογικό, Κάστρου), Καρπάθου, Κάσου, Καστελλορίζου, Κέας, Κερκύρας (Ἀρχαιολογικό, Βυζαντινὴ Συλλογὴ, Ἀντιβουνιώτισσας, Ἀσιατικῆς Τέχνης, Mon Repos), Κεφαλληνίας (Ἀργοστολίου), Κιμῶλου, Κρήτης [Ἀρχανῶν Συλλογὴ, Ἡρακλείου, Ἱεράπετρας, Κισσάμου, Νεαπόλεως, Ἀγίου Νικολάου, Σητείας, Ρεθύμνου, Χανίων (Ἀρχαιολογικό καὶ Βυζαντινὸ)], Κῶ, Λέρου, Λέσβου (Ἀρχαιολογικό Μυτιλήνης, παλαιὸ καὶ νέο, Συλλογὴ Νάπης), Λευκάδος, Λήμνου (Μύρινας), Μήλου, Μυκόνου, Νάξου (Ἀρχαιολογικό Νάξου, Ἀπειράνθου, Πύργου Γλέζου, Σαγκρίου, Ὑρίων) Νισύρου, Πάρου, Πάτμου, Ρόδου (Ἀρχαιολογικό, Ἐναλίων, Παναγίας τοῦ Κάστρου), Σαμοθράκης, Σάμου (Βαθέος, Πυθαγορείου), Σερίφου, Σκύρου, Σύμης, Τήνου, Χίου (Ἀρχαιολογικό, Βυζαντινὸ, Βολισσοῦ, Νέας Μονῆς).

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει καὶ δρᾷ μεγάλος ἀριθμὸς συλλόγων, σωματείων, ἰδρυμάτων, ποὺ σκοπὸ τους ἔχουν τὴν ἀνάδειξη τῶν ἀρχαιοτήτων. Ὁ κατὰ-λογος ποὺ ἔχω συντάξει δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι πλήρης, μόνο ἐνδεικτικὸς¹.

Τὴ συστηματικὴ ἔρευνα καὶ προστασία τῶν ἐλληνικῶν μνημείων κατὰ τὸν νόμο ἀσκεῖ πρώτη ἡ Ὑπηρεσία διὰ τῶν περιφερειακῶν τῆς ὑπηρεσιῶν, ἡ ὁποία ἔχει καὶ τὴ διοίκηση τῶν πραγμάτων καὶ ἀσκεῖ τὴν ἐποπτεία τοῦ ἔργου τῶν ἀρχαιολογικῶν νομικῶν προσώπων ποὺ μελετοῦν καὶ ἐρευνοῦν τὶς ἐλληνικὲς ἀρχαιότητες. Ἡ συνοπτικὴ ἀναγραφή τους εἶναι τούτη:

1. Ἡ Κεντρικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία. 2. Οἱ Ἐφορεῖες τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ τὰ μουσεῖα. 3. Τὰ ἀρχαιολογικὰ Ἰνστιτούτα. 4. Τὸ Κεντρικὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο (ΚΑΣ). 5. Τὰ τοπικὰ Ἀρχαιολογικὰ Συμβούλια. 6. Τὸ Ταμεῖο Ἀρχαιολογικῶν Πόρων (ΤΑΠ). 7. Τὸ Ταμεῖο Διαχειρίσεως Πιστώσεων γιὰ τὴν ἐκτέλεση Ἀρχαιολογικῶν Ἔργων. 8. Τὸ Κέντρο Συντηρήσεως Ἀρχαιοτήτων. 9. Τὸ Κέντρο Λίθου. 10. Τὸ Κέντρο Μελετῶν Ἀκροπόλεως. 11. Τὸ Κέντρο Διαφύλαξης Ἀγιορείτικης Κληρονομίᾳς.

Ὑπάρχουν ἀκόμη οἱ Ἐπιτροπὲς τῶν Ἔργων οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο «Οἱ ἀνακατασκευὲς τῶν μνημείων».

Τὰ ἐπίσημα ἐντεταλμένα νομικὰ ἐπιστημονικὰ πρόσωπα ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἔρευνα, μελέτη καὶ συντήρηση, ἐνίστε καὶ προστασία, τῶν ἐλληνικῶν μνημείων, χωρὶς διοικητικὲς ἀρμοδιότητες, εἶναι κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος τὰ ἑξῆς:

12. Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία (1837). 13. Ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή (1846). 14. Τὸ Γερμανικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτούτο (1874).

---

1. Τὸ ἴδιο θέμα ἔχουν δύο κείμενά μου μὲ σχόλια: *Ὁ Μέντωρ* 34, 1995, 61-72· 53, 2000, 22-24.

15. Ἡ Ἀμερικανικὴ Σχολὴ Κλασικῶν Σπουδῶν (ASCSA) (1881). 16. Ἡ Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία (1882). 17. Ἡ Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία (1884). 18. Ἡ Βρετανικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν (1886). 19. Τὸ Αὐστριακὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο (1898). 20. Ἡ Ἰταλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή (1909). 21. Τὸ Σουηδικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο (1948). 22. Ἡ Ἑλβετικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή (1975). 23. Τὸ Καναδικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο (1976). 24. Τὸ Αὐστραλιανὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο (1980). 25. Ἡ Ὀλλανδικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή (1984). 26. Τὸ Φινλανδικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο (1984). 27. Ἡ Βελγικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή (1985). 28. Τὸ Νορβηγικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο (1989). 29. Τὸ Ἰνστιτοῦτο τῆς Δανίας (1992). 30. Τὸ Ἰρλανδικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο (1995). 31. Τὸ Γεωργιανὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο (1997).

Καθαρῶς ἐρευνητικὰ εἶναι ὁρισμένα Κέντρα τὰ ὁποῖα εἶναι ΝΠΔΔ, ἀλλὰ δὲν ἔχουν διοικητικὲς ἀρμοδιότητες:

32. Τὸ Κέντρο Ἑρεῦνης τῆς Ἀρχαιότητος τῆς Ἀκαδημίας. Ἐκδίδει γιὰ τὴν Ἑλλάδα, πλὴν ἄλλων, τὸ *Corpus Vasorum Antiquorum*, τὸ *Corpus Signorum Imperii Romani*, τὴν *Tabula Imperii Romani* καὶ τὸ *Sylloge Nummorum Graecorum*. 33. Τὸ Κέντρο Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Τέχνης τῆς Ἀκαδημίας. Ἐκδίδει, πλὴν ἄλλων, τὸ *Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ἑλλάδος*. 34. Τὸ Κέντρο Ἑρεῦνης Ρωμαϊκῆς Ἀρχαιότητος (ΚΕΡΑ), τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἑρευνῶν, μὲ μεγάλο ἔργο καὶ πλῆθος αὐτοτελῶν δημοσιευμάτων γιὰ τὶς ἀρχαιότητες, τὶς ἐπιγραφές, τὰ νομίσματα καὶ ἄλλα μνημεῖα περιοχῶν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, κυρίως τῆς Μακεδονίας, Θράκης, Ἀχαΐας.

Τὰ πανεπιστήμια ἀποτελοῦν ἰδιότυπη περίπτωσις. Οἱ ἔρευνες ποὺ διεξάγουν οἱ Φιλοσοφικὲς τοὺς Σχολές, ἢ οἱ παραπλήσιες, εἶναι κυριότατα ἀνασκαφικὲς καὶ ἔχουν ἀτομικὸ χαρακτήρα. Δὲν ἀποτελοῦν συστηματικὰ, μόνιμης ἐπιστημονικῆς πολιτικῆς πρόσωπα, ἀλλὰ ἡ ἀρχαιολογικὴ δραστηριότητά τοὺς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ καθαρῶς προσωπικὰ ἐνδιαφέροντα τῶν διδασκόντων καὶ ἀπὸ τοὺς χρηματικοὺς πόρους τοὺς:

35. Τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. 36. Τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. 37. Τὸ Πανεπιστήμιον Ἰωαννίνων. 38. Τὸ Πανεπιστήμιον Κρήτης. 39. Τὸ Δημοκρίτειον Πανεπιστήμιον Θράκης. 40. Τὸ Ἴόνιον Πανεπιστήμιον. 41. Τὸ Πανεπιστήμιον Πελοποννήσου. 42. Τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλίας. 43. Τὸ Πανεπιστήμιον Αἰγαίου.

‘Υπάρχουν έπιστημονικὲς ‘Εταιρεῖες πὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὶς ἀρχαιοτή-
τες. ‘Ορισμένες ἐκδίδουν καὶ περιοδικά. Ἀνάμεσα σ’ αὐτὲς καταλέγονται καὶ
ιδιωτικὰ μουσεῖα:

44. Ἡ Ἀνθρωπολογικὴ ‘Εταιρεία. 45. Ἡ Ἐπιγραφικὴ ‘Εταιρεία. 46. Ἡ
Νομισματικὴ ‘Εταιρεία. 47. Ἡ Σπηλαιολογικὴ ‘Εταιρεία. 48. Τὸ Ἴνστιτούτο
Ἑναλίων Ἀρχαιολογικῶν Ἐρευνῶν. 49. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ‘Εταιρεία Ἀγρι-
νίου. 50. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ-Ἱστορικὴ ‘Εταιρεία Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος
τοῦ Μεσολογγίου. 51. Ἡ Ἀρχαιόφιλος ‘Εταιρεία Χαλκίδος. 52. Ἡ ‘Εταιρεία
Βοιωτικῶν Μελετῶν. 53. Ἡ ‘Εταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν. 54. Ἡ ‘Εται-
ρεία Θεσσαλικῶν Μελετῶν. 55. Ἡ ‘Εταιρεία Κρητικῶν Μελετῶν. 56. Ἡ
‘Εταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. 57. Ἡ ‘Εταιρεία Μελετῶν Χερσονήσου
τοῦ Αἰίου. 58. Ἡ ‘Εταιρεία Μελετῶν Λαυρεωτικῆς. 59. Ἡ ‘Εταιρεία Πελο-
ποννησιακῶν Σπουδῶν. 60. Ἡ ‘Εταιρεία Λακωνικῶν Σπουδῶν. 61. Ἡ ‘Εται-
ρεία Εὐβοϊκῶν Μελετῶν. 62. Ἡ ‘Εταιρεία Κυκλαδικῶν Μελετῶν. 63. Ἡ
Ἱστορικὴ, Λαογραφικὴ καὶ Ἀρχαιολογικὴ ‘Εταιρεία Δυτικῆς Κρήτης.
64. Ἑλληνικὴ Ἀρχαιομετρικὴ ‘Εταιρεία. 65. ‘Εταιρεία Μεσσηνιακῶν Ἀρχαι-
ολογικῶν Σπουδῶν. 66. Ἡ UNESCO. 67. Τὸ ICOM. 68. Τὸ ICOMOS.
69. Κέντρο Μελέτης Ἀνατολικῆς Κρήτης (τοῦ Ἴνστιτούτου Αἰγαιακῆς Προϊ-
στορίας καὶ τῆς ASCSA). 70. Τὸ Ἑλληνικὸ Τμῆμα τοῦ Διεθνοῦς Ἰνστιτούτου
Συντήρησης Ἱστορικῶν καὶ Καλλιτεχνικῶν ἔργων (IIC). 71. Τὸ ἑλληνικὸ
LIMC. 72. Τὸ Μουσεῖο Μπενάκη. 73. Τὸ Μουσεῖο Κυκλαδικῆς Τέχνης.

Οἱ διάφοροι *Φίλοι* σήμερα δὲν ἔχουν σχέση μὲ τὸ πρότυπο τοῦ 1933 (Φί-
λοι τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου). Ὅρισμένοι τέτοιοι σύλλογοι
ἀποτελοῦν ὄργανα κοινωνικῆς ὑποστήριξης προσώπων πὺ προσπαθοῦν νὰ
ἀσκήσουν ἐπιρροὴ σὲ ὀρισμένους τομεῖς τῆς ἐπαγγελματικῆς τους ἕως τότε
δραστηριότητος καὶ κυρίως στὸ κράτος, καὶ ὅταν χρειάζεται νὰ ἐξουδετε-
ρῶνουν τὴ δυσμενῆ δημόσια γνώμη γι’ αὐτά. Οἱ ἐκδηλώσεις τους ἔχουν
περιορισμένο χαρακτήρα. Ὅρισμένοι τέτοιοι σύλλογοι ἐκδίδουν καὶ ἐνημε-
ρωτικὸ ἔντυπο, πὺ πληροφοροῦν τὸ εὐρύτερο κοινὸ γιὰ τὶς κοσμικὲς-
ἐκδρομικὲς δραστηριότητές τους:

74. Οἱ Φίλοι τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. 75. Οἱ Φίλοι τῆς
Ἀκροπόλεως. 76. Οἱ Φίλοι τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου. 77. Οἱ Φίλοι τοῦ Μου-
σείου Μπενάκη. 78. Οἱ Φίλοι τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου. 79. Οἱ Φίλοι
Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Θεσσαλονίκης. 80. Οἱ Φίλοι τοῦ Μουσείου Πει-

ραιῶς. 81. Οἱ Φίλοι τοῦ Καναδικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου (FCAIA). 82. Ἡ Ἑταιρεία Φίλων Ἀρχαίας Ἑλίκης. 83. Ἡ Ἐπιτροπὴ στήριξης χρήσης τοῦ μικροῦ θεάτρου τῆς Ἐπιδαύρου (Τμῆμα τοῦ Συλλόγου «Φίλοι τῆς Μουσικῆς»). 84. Σωματεῖο τῶν Φίλων τοῦ Νικολάου Κοντολέοντος. 85. Φίλοι Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Σπάρτης. 86. Ἑταιρεία τῶν Φίλων τῆς ἀρχαίας Θουρίας. 87. Σύλλογος Φίλων τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας. 87α. ΕΦΙΑ (Ἑνωσις Φίλων Ἰδιωτικῶν Ἀρχαιολογικῶν Συλλογῶν).

Καθαρὰ ἐπαγγελματικά, συνδικαλιστικά, εἶναι τὰ ἐνδιαφέροντα ὁρισμένων συλλόγων, ὅπως:

88. Ὁ Σύλλογος Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων (ΣΕΑ). 89. Ὁ Σύλλογος Ἑκτάκτων Ἀρχαιολόγων (ΣΕΚΑ). 90. Ὁ Σύλλογος Συντηρητῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Ἔργων Τέχνης. 91. Ὁ Πανελλήνιος Σύλλογος Φυλάκων Ἀρχαιοτήτων. 92. Οἱ τοπικοὶ Σύλλογοι Φυλάκων καὶ Ὑπαλλήλων ΥΠΠΟ. 93. Σύλλογος ἀρχαιολόγων ΜΕΤΡΟ καὶ τοπικῆς αὐτοδιοίκησης. 94. Σύλλογος μεταπτυχιακῶν σπουδαστῶν Ἱστορίας - Ἀρχαιολογίας. 95. Σωματεῖο ἐργαζομένων στὴν ἀρχαιολογία Ἀρτας - Πρέβεζας. 96. Σύλλογος Τεχνικῶν Συντήρησης Ἀρχαιοτήτων. 97. Σωματεῖο ἐκτάκτου προσωπικοῦ Ἀρχαιολογικῶν Ἐφορειῶν Πατρῶν - Πελοποννήσου - Αἰτωλοακαρνανίας καὶ Ἰονίων Νήσων. 98. Σύλλογος Συμβασιούχων ΥΠΠΟ ΒΔ. Ἑλλάδος.

Ὅρισμένα ἰδρύματα ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὶς ἀρχαιότητες ἔχουν ρόλο καθαρὰ χρηματοδοτικό. Θὰ μπορούσαν νὰ ἀσκήσουν σοβαρὴ ἐπιστημονικὴ - ἐκδοτικὴ πολιτικὴ, ἀλλὰ ἀδυνατοῦν ἐξ αἰτίας τῆς σύστασής τους:

99. Τὸ Ἰδρυμα Μελέτης Θήρας - Πέτρος Νομικός. 100. Τὸ Ἰδρυμα Μεσσηνιακῶν Μελετῶν. 101. Τὸ Ἰδρυμα Κωστοπούλου. 102. Τὸ Ἰδρυμα Μελετῶν Λαμπράκη. 103. Τὸ Ἰδρυμα Λεβέντη. 104. Τὸ Ἰδρυμα Ψύχα. 105. Τὸ Institute for Aegean Prehistory τῆς Νέας Ὑόρκης. 106. Ἡ Society of National Geographic. 107. Τὸ Ἰδρυμα Λάτση. 108. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα. 109. Ἡ Τράπεζα Πειραιῶς. 110. Ἡ Eurobank. 111. Τὸ Ἰδρυμα Δεκόζη Βούρου. 112. Τὸ Ἰδρυμα Νιάρχου. 113. Τὸ Ἰδρυμα Shelby-White. 114. Τὸ Ἰδρυμα Ὠνάση. 115. Ἡ Ἑταιρεία Στήριξης Σπουδῶν Προϊστορικῆς Θήρας.

Ἐνδεικτικὴ εἶναι ἡ παράθεση τῶν ὀνομάτων συλλόγων ἢ ἰδρυμάτων, ποὺ ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ περισσότεροι ἀπ' ὅσους ἀναφέρονται ἐδῶ, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδραση ἢ ἡ δράση εἶναι περιορισμένη:

116. Ὁ Σύλλογος Ἀρχαιοφίλων Ἡπείρου. 117. Ὁ Σύλλογος Ἀρχαιοφί-

λων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς Νομού Έβρου. 118. Ό Σύλλογος Διατηρήσεως της Αρχιτεκτονικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς Ρόδου. 119. Ό Έπιμορφωτικός Σύλλογος Καλυβίων Άττικής. 120. Ό Όμιλος Αρχαιοφίλων ή Άθήνη. 121. Αρχαιολογική Σύνοδος Νοτίας και Δυτικής Ελλάδος. 122. Κέντρο Μελέτης Ήπειρωτικής και Βαλκανικής Παράδοσης (Δήμος Ίωαννίνων). 123. Κέντρο Βυζαντινών Τεχνών (Δήμου Καστοριάς). 124. Έλληνικό Ίνστιτούτο για την διατήρηση της ναυτικής παράδοσης. 125. Κέντρο Μελέτης αρχαίου Έλληνικού και Έλληνιστικού Δικαίου. 126. Έταιρεία Μελέτης της Αρχαίας Έλληνικής Τεχνολογίας. 127. Κέντρο Αρχιτεκτονικής της Μεσογείου. 128. Ίνστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών. 129. Όμάδα Αρχαιολογίας του Τοπίου (ΟΜ.ΑΡΤ.). 130. Ίνστιτούτο Πάρου και Κυκλάδων. 131. Ίδρυμα Έλληνικού Πολιτισμού. 132. Τό σωματείο «Διάζωμα». 133. Ίδρυμα Μείζονος Έλληνισμού. 134. Αίγεύς, Έταιρεία Αίγαιακής Προϊστορίας (2009). 135. Ένωση Αρχαιολόγων Ελλάδας «Ήώς» (2011). 136. Ακάμας. Όμιλος Ανάδειξης Μνημείων Σαλαμίνος. 137. Πρωτοβουλία για την ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Όσοι αναφέρονται στην παράγραφο τούτη είχαν ή έχουν αποφασιστικής σημασίας επίδραση στην εύρεση ή την καταστροφή αρχαιοτήτων ή στο παραστρατίσμα όρθων αποφάσεων προς βλαβερά αποτελέσματα:

138. Τά ξένα μουσειά που αγοράζουν αρχαιότητες ή όργανώνουν εκθέσεις με αρχαιότητες από την Ελλάδα. 139. Ό ΕΟΤ. 140. Τό Ύπουργείο Δημοσίων Έργων. 141. Η Έταιρεία Ένοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων της Άθήνας. 142. Τά μεγάλα έργα (λ.χ. Άχελώος, Έγνατία Όδός, Ίόνιος Όδός, Άττική Όδός, Μόρνος, Ψυττάλεια, μετρό). 143. Οί Δήμοι. 144. Τά Νομαρχιακά Ταμεία (παλαιότερα). 145. Οί Νομάρχες (παλαιότερα). 146. Οί Περιφερειάρχες. 147. Η Έκκλησία. 148. Οί μητροπολίτες, οί ιερείς και οί έπίτροποι τών εκκλησιών. 149. Έταιρείες Σύμβουλοι παρακολούθησης και εφαρμογής Έργων με χρηματοδότηση της ΕΕ 150. World Monuments Fund. 151. Οί Ύπηρεσίες Διώξεως Αρχαιοκαπηλίας. 152. Έργαστήριο Διαχείρισης και Προβολής Πολιτιστικού Περιβάλλοντος. 153. Δίκτυο Κινήσεων-Πρωτοβουλιών για την προστασία του Περιβάλλοντος και της ιστορικής-πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΟΙ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥΣ

Με τὸν τίτλο τοῦ κεφαλαίου ἐννοοῦνται οἱ ἀνασκαφές ποὺ ἔγιναν στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ διάστημα 1828 ἕως σήμερα (2012-2013) ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία καὶ τὴν Ἑταιρεία. Εἶναι θέμα τὸ ὁποῖο δὲν πραγματεύομαι στὸν πρῶτο τόμο. Μνημονεύω μόνον μερικὲς τῶν ὁποίων τὰ εὐρήματα δημιούργησαν ιδιαίτερη καὶ ἐντονὴ ἐντύπωση στοὺς πολλοὺς καὶ προκάλεσαν πολλὲς συζητήσεις.

Ὁ λόγος ποὺ παραλείπω τὸ σπουδαιότατο αὐτὸ θέμα εἶναι προφανές. Ἡ ἀπαρίθμηση ἢ ἡ μνημόνευση καὶ μόνον τῶν ἀνασκαφῶν εἶναι ἀδύνατη, γιατί δὲν τίς γνωρίζουμε ὅλες. Αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὸ πλέον ἀδύνατο σημεῖο τῆς Ὑπηρεσίας. Ὅφειλεται στὴν ἐξ ἀρχῆς ἕως σήμερα ἔλλειψη ἐπιστημονικῆς ὁργάνωσής της, ἢ ὁποία θὰ μᾶς προσέφερε καὶ τὴ γνώση ποὺ μᾶς λείπει. Στὴν *Αὐταπάτη* καὶ ἐδῶ, στὸ *Πρόχειρον*, ἐκθέτω τὴν πορεία τῆς Ὑπηρεσίας καὶ γίνεται φανερό γιατί δὲν ὑπάρχει ἀκόμη αὐτὴ ἡ γνώση, δηλαδὴ τί ἀκριβῶς ἐρεῦνησε ἡ Ὑπηρεσία. Θὰ μπορέσουμε νὰ τὸ μάθουμε μὲ τὴ συστηματικὴ ἐργασία λίγων προσώπων γιὰ λίγα ἔτη, ὑπὸ τὸν ἀπαράβατο ὄρο ὅτι θὰ εἶναι πλήρως προσιτὸ τὸ Ἀρχεῖο τῆς Ὑπηρεσίας, ὡς καὶ οἱ κατάλογοι τῶν Μουσείων. Εἶναι ἔργο τεχνικὸ εὐκόλο ἀλλά, ὅσο ἔχω διδαχθεῖ ἕως σήμερα, πιθανῶς μὴ πραγματοποιήσιμο γιὰ λόγους καὶ μόνον νοοτροπίας μεγάλου ἀριθμοῦ ἀρχαιολόγων τῆς Ὑπηρεσίας. Ὅποιος θεραπεύσει αὐτὴ τὴν ἔλλειψη θὰ ἔχει προσφέρει ἓνα πολὺ στερεὸ θεμέλιο στὴν Ἐπιστήμη, γιατί θὰ ἐξαλείψει πολλὲς ἀβεβαιότητες.

Ὅτι γνωρίζουμε σήμερα γιὰ τίς ἐλληνικὲς ἀνασκαφές περιέχεται στὰ ἀπείρου ἀριθμοῦ δημοσιεύματα, ἐλληνικὰ καὶ ξένα, ποικίλης ἔκτασης καὶ ποιότητος. Ἡ εὕρεση ὅμως τῶν περισσοτέρων ἐντύπων, κυριότατα τῶν ἐλληνικῶν καὶ εἰδικῶς τῶν παλαιότερων, δὲν εἶναι εὐκόλη, ἀκόμη κι ἂν ξέρεις τί ζητᾷς. Στὸ κεφάλαιο τοῦτο λοιπὸν θὰ δοθεῖ σύντομη ἐκθεση τοῦ θέματος ἔχοντας ὅμως πάντα στὸν νοῦ ὅτι μεγάλο μέρος τῆς ἐπαρχιακῆς βιβλιογραφίας θὰ μείνει γιὰ πάντα ἄγνωστο καὶ πιθανῶς χαμένο. Κανεὶς δὲν

μπορεί σήμερα να βρεῖ τί ἔγραψαν στίς ἐφημερίδες τῆς Χίου ὁ Ἀντώνιος Στεφάνου καὶ τῆς Μυτιλήνης ὁ Στρατῆς καὶ ὁ Μίλτης Παρασκευαΐδης.

Ἡ Ἑταιρεία μὲ τοὺς τόμους τοῦ *APMA* ἔδωσε καταταγμένες μεθοδικὰ πλῆθος πληροφοριῶν γιὰ τὶς παλιές ἀνασκαφές. Ἀπομένει ὅμως ἀκόμη μεγάλος ὄγκος σκόρπιων δημοσιευμάτων ποὺ χρειάζονται κατάταξη καὶ ἐπεξεργασία.

Δημοσιεύματα γιὰ τὶς ἀρχαιότητες τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουν πολλὰ γιὰ τὰ πρὶν ἀπὸ τὸ 1828 χρόνια. Εἶναι τῶν ξένων περιηγητῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια μαθαίνουμε καὶ τὴν ἀρχαιοκαπηλικὴ δραστηριότητα μερικῶν. Ἀνασκαφές ἔκαναν καὶ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, μάλιστα στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Ἀττικὴ, λ.χ. ὁ Ἀλέξανδρος Λογοθέτης Χωματιανός, πρόκριτος Ἀθηναῖος γιὰ λογαριασμό τοῦ λόρδου Γκύλφορντ ἢ ὁ Γάλλος πρόξενος Fauvel. Θὰ μπορούσαμε νὰ θεωρήσουμε ὡς ἀρχὴ μνείας τῶν ἀνασκαφῶν ποὺ γίνονταν κατὰ τὰ ἐπαναστατικὰ χρόνια δημοσιεύματα στὴν *Ἐφημερίδα Ἀθηνῶν*¹ ἢ τὴν προκήρυξη τοῦ Πιττάκη γιὰ τὴν ἔκδοση *corpus* 1600 ἐπιγραφῶν². Πληροφορίες ἀόριστες γιὰ ἀνασκαφές καὶ εὐρήματα ἔχουμε στὴ *Γενικὴ Ἐφημερίδα* (1825-1832) καὶ στὰ ἔγγραφα τῆς Καποδιστριακῆς περιόδου. Εἶναι φυσικὰ ἀδύνατον νὰ προσδιοριστοῦν οἱ ἀκριβεῖς τόποι τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τὰ εὐρήματα.

Περιγραφὴ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφαίας στὴν Αἴγινα κάνει ὁ ἄγνωστος Χ.Π.Π. στὴ *Γενικὴ Ἐφημερίδα*³, τὰ ὅποια ἀποδίδει στὸ ἱερὸ τοῦ Πανελληνίου Διὸς, θεωρία ποὺ ἀνατρέπει ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης δύο χρόνια ἀργότερα στὸ περιοδικὸ *Αἰγιναία*⁴. Τοῦ βραχύβιου αὐτοῦ περιοδικοῦ ἐκδόθηκαν μόνον ἑπτὰ τεύχη καὶ ἡ ἔκδοσή του διακόπηκε μὲ τὴ δολοφονία τοῦ Καποδίστρια. Στὸν μοναδικό του τόμο δημοσιεύει ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης ἀρκετὲς μελέτες, ἐπιγραφικὲς καὶ ἱστορικὲς, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἡ ἀρχὴ τῆς δημοσιευτικῆς δραστηριότητος τῆς Ὑπηρεσίας.

Μὲ τὴ δεύτερη ἴδρυση τῆς Ὑπηρεσίας μὲ τὸν νόμο τῆς 10/22 Μαΐου 1834 δὲν προβλέπεται τίποτε γιὰ δημοσιεύσεις. Ὁ Πιττάκης ἀνακοινώνει τὸ 1833 εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν του στὴν Ἀκρόπολη στὸ *Bullettino* τῆς Ρώμης⁵

1. Ἀρ. 5, 25 Νοεμβ. 1825· ἀρ. 16, 17 Ἰαν. 1826.

2. *Γεν. Ἐφημ.* 38, 30 Μαρτ. 1827, *Ἀνταπάτη* ἀρ. 3.

3. Ἀρ. 28, 10 Ἀπρ. 1829.

4. Ἀρ. Ε', 15 Ἰουλ. 1831, 158-166.

5. *Ἀνταπάτη* ἀρ. 16.

καὶ θὰ συνεχίσει μὲ μικρὲς ἀνακοινώσεις σὲ ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν καὶ μὲ τὸ βιβλίο του *L'ancienne Athènes* τοῦ 1835. Ἀντιθέτως ἄφθονα εἶναι τὰ δημοσιεύματα γιὰ ἀνασκαφὲς καὶ μνημεῖα τοῦ Λουδοβίκου Ross. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἔφθασε στὴν Ἑλλάδα γράφει εἴτε ἀνταποκρίσεις γιὰ ἑλληνικὰ θέματα εἴτε μικρὲς μελέτες ἀρχαιολογικῆς, ἐπιγραφικῆς καὶ φιλολογικῆς. Ἡ ἐργογραφία του εἶναι ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια πλήρως γνωστή⁶.

Πρώτη ἡ Ἑταιρεία στὴν Ἑλλάδα ἵδρυσε ἀρχαιολογικὸ περιοδικό, τὰ *Πρακτικά*, πού τὸ πρῶτο τεῦχος, μικροῦ σχήματος (0,092×0,13), κυκλοφορήθηκε μετὰ τὴν συνέλευση τῶν ἐταίρων στὴν Ἀκρόπολη, στίς 28 Ἀπριλίου 1837.

Ἀκολούθησε ἡ *Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική*, πού ἰδρύθηκε ἀπὸ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τὸ πρῶτο τεῦχος τῆς κυκλοφορήθηκε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1837⁷. Ἀπόκτησε ἡ Ὑπηρεσία τὸ ἐπίσημο δημοσιευτικὸ τῆς ὄργανο, μονόπλευρο ὅμως γιατί, ὅπως ἔχει ἐκθεθεῖ πολλὰς φορὲς, ἡ *Ἐφημερίς* περιεῖχε ἔως τὸ τέλος τῆς πρώτης περιόδου, τὸ 1860, σχεδὸν μόνον ἀνακοινώσεις ἐπιγραφῶν καὶ λίγες μνεῖες ἀνασκαφῶν. Ἡ *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς* τῆς δευτέρας περιόδου (1862-1874) ἀποτέλεσε πρόοδο ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν ἀνασκαφῶν, γιὰ τίς ὁποῖες περιέχονται ἀρκετὲς μικρὲς ἐκθέσεις. Τὴν πραγματικὴ τῆς μορφή θὰ τὴν βρεῖ μὲ τὴν τρίτη περίοδο καὶ τίς ἐπόμενες (1883-). Ἐπίσημο χαρακτήρα εἶχαν καὶ τὰ περιοδικὰ *Φιλίστωρ* (1861-1863) καὶ *Ἀθήναιον* (1872-1881), πού περιέχουν πλῆθος μελετῶν γιὰ ἀνασκαφὲς καὶ εὐρήματα τῆς Ἑταιρείας. Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ λησμονεῖται ὅτι τὰ *Πρακτικά* τῆς Ἑταιρείας μέχρι τοῦ 1880 περιεῖχαν μόνον τὴ γενικὴ ἐκθεση τοῦ Γραμματέως καὶ ὄχι ἀνασκαφικὰς διατριβὰς. Στὸν τόμο τοῦ 1881 δημοσιεύεται ὡς Παράρτημα ἡ ἐκθεση τῆς ἀποκάλυψης τοῦ θεάτρου τῆς Ἐπιδαύρου ἀπὸ τὸν Παναγὴ Καββαδία, 38 σελίδες μὲ τρία ἀναδιπλούμενα σχέδια. Ἐκτοτε δημοσιεύονται πάντοτε οἱ ἐκθέσεις τῶν ἀνασκαφῶν. Ἡ πρώτη ὅμως διεξοδικὴ μελέτῃ ἀρχαιολογικῆς ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας, εἶναι τὸ *Mémoire* τοῦ

6. *Studia Honoraria* 24, Ludwig Ross und Griechenland, *Akten des Internationalen Kolloquiums*, Athen, 2-3 Oktober 2002 (herausgegeben von Hans Rupprecht Goette und Olga Palagia, Verlag Marie

Leidorf GmbH-Rahden/Westf. 2005). Ἡ ἐργογραφία σ. 332-350.

7. Ἀνταπάτῃ πολλαχοῦ, *Ὁ Μέντωρ* 103, 2012.

Λεωνίδα Παλάσκα στὰ ΠΑΕ τοῦ 1845, γιὰ τὸν Πύργο τῶν Ἀνέμων καὶ τὴ χρήση του.

Οἱ ἐπόμενοι σταθμοὶ στὰ ἐπίσημα δημοσιεύματα τῆς Ὑπηρεσίας εἶναι ἡ ἔκδοση τοῦ πρώτου Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου ἀπὸ τὸν Π. Καββαδία (1885, 1888-1892), τοῦ δευτέρου ἀπὸ τὸν Κ. Κουρουνιώτη (1915-1935) καὶ ἡ συνέχισή του ἀπὸ τὸν Ἰ. Κ. Παπαδημητρίου (1960-), ὡς καὶ ἡ ἴδρυση ἀπὸ τὸν Σπυρίδωνα Μαρινάτο τοῦ περιοδικοῦ Ἀρχαιολογικὰ Ἀνάλεκτα ἐξ Ἀθηνῶν (1968-). Πὰ ὅλα ἔχει γίνει λόγος στὸν πρώτο τόμο.

Ἡ ὑπαρξὴ τῶν περιοδικῶν αὐτῶν, τοῦ Δελτίου μὲ μεγάλες διακοπές, δὲν κάλυψε πλήρως τὴν ἀνακοίνωση τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν ποὺ γίνονταν καὶ τὴ γνωστοποίηση τῶν εὗρημάτων. Ἡ ἔλλειψη ὀργάνωσης τῆς Ὑπηρεσίας, ἡ νοοτροπία τῶν τότε λιγοστῶν ἀρχαιολόγων ποὺ δημοσίευαν ἐκλεκτικῶς τὰ εὗρημά τους, ἐμπόδισε τὴ δημιουργία συστηματικῆς δημοσιευτικῆς πολιτικῆς. Ἀρκοῦσε μόνο ἡ συλλογὴ τῶν ἀρχαίων ποὺ βρισκόνταν στὶς ἀνασκαφές καὶ ἡ ἀνακοίνωση πολὺ συνοπτικὰ κάποιων ἀξιολόγων εὗρημάτων, συνήθως ἐπιγραφῶν, κάτι ποὺ συνεχίζεται ἕως σήμερα παράλληλα πρὸς τὶς δημοσιεύσεις, καθυστερημένες πάντοτε, στὰ Χρονικὰ τοῦ Δελτίου καὶ στὰ Πρακτικά.

Πὰ νὰ δοθεῖ μία, ἀτελὴς ὅπωςδήποτε, εἰκόνα τῶν ἐντύπων ποὺ περιέχουν ἀρχαιολογικὲς δημοσιεύσεις συντάχθηκε (ἀπὸ τὸν Πῶργο Παπαδόπουλο, τὴ Γεωργία Μαλλοῦχου καὶ τὴν Οὐρανία Βιζυνοῦ) πίνακας τους κατὰ τὴ χρονολογία τῆς ἔκδοσής τους. Ἀπομένει νὰ ἐρευνηθοῦν καὶ νὰ καταγραφοῦν τὰ περιεχόμενά τους τοπογραφικῶς καὶ εἰδολογικῶς, κάτι ποὺ πιστεύω ὅτι θὰ γίνει στὸ μέλλον.

Πρώτος πίνακας ἀνασκαφῶν συντάχθηκε στὴν Ἑλλάδα, ὅσο γνωρίζω, ἀπὸ τὸν Παναγῆ Καββαδία γιὰ τὸ διάστημα 1829-1911⁸. Ὁ ἐπόμενος πίνακας ἦταν τῆς Ἑταιρείας μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Ἑκατονταετηρίδος τὸ 1938⁹, βελτιωμένος καὶ ἐπληρωμένος τὸ 1987¹⁰ μὲ τὴν προσθήκη τῶν

8. *Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης* (ἐν Ἀθήναις 1916) 51-63.

9. *Τὸ Ἔργον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἑκατονταετίαν 1837-1937*, ἐν ἀλφα-

βητικῇ διατάξει (ἐν Ἀθήναις 1938). Συντάχθηκε ἀπὸ τὸν Π. Στριγόπουλο, τὴ Νίνα Πανταζοπούλου, τὴν Ἀρτεμισία Πανουλάτου καὶ τὴ Βαρβάρα Φιλιππάκη.

10. *Ἱστορία* 343-372.

ἀρχαιολογικῶν περιεχομένων τοῦ *Φιλίστορος*¹¹, τοῦ *Ἀθηναίου*¹², τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*¹³ καὶ τῆς *Βιβλιοθήκης*¹⁴. Νέος πίνακας τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἑταιρείας τῆς περιόδου 1837-2010 δημοσιεύτηκε πρόσφατα¹⁵, ὅπως καὶ τὰ περιεχόμενα τῆς *ΑΕ* 1837-2012¹⁶.

Ἐκτὸς τῶν ἀρχαιολογικῶν δημοσιευμάτων σὲ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες ὑπάρχουν οἱ ἀτομικὲς δημοσιεύσεις σὲ φυλλάδια ἢ τομίδια, οἱ ὁποῖες εἶναι πολλὲς καὶ δὲν βρίσκονται ὅλα στὶς βιβλιοθήκες, εἶναι ἄγνωστα στοὺς εἰδικούς καὶ μόνον τυχαίως πληροφορεῖται κανεὶς τὴν ὑπαρξή τους, ἐκτὸς καὶ ἂν ἔχουν περιληφθεῖ στὶς συστηματικὲς βιβλιογραφίες τοῦ 19ου, κυρίως, αἰῶνος.

Ἰδιαίτερο κεφάλαιο στὶς δημοσιεύσεις ἀποτελοῦν τὰ ἀναρίθμητα *Πρακτικὰ* συνεδρίων, συμποσίων, ἡμερίδων κ.τ.τ., πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα μένουν ἄγνωστα γιατί ἐκδίδονται ἀπὸ δήμους, κοινότητες, συλλόγους, σωματεῖα τῆς ἐπαρχίας, πού δὲν ἔχουν τρόπο νὰ τὰ διαδώσουν. Καὶ αὐτῶν τυχαίως συνήθως πληροφορεῖται κανεὶς τὴ διεξαγωγή τοῦ συνεδρίου καὶ τὴν ἔκδοση τῶν πρακτικῶν του, ἂν γίνει.

Τὸ 1958, πρὶν ἀπὸ 55 χρόνια, ὁ Louis Robert παρουσιάζοντας τὸ *Bulletin Épigraphique* τῆς χρονιάς ἀναλύει τὴ σπουδαιότητα πού ἔχει νὰ γίνονται γνωστὰ στοὺς εἰδικούς δημοσιεύματα ἀπρόσιτα: «il est moins important d'analyser en détail ou de reproduire des inscriptions parues dans BCH ou JHS, qui se trouvent partout, que celles qui ont paru dans des revues rares de Bulgarie (Varna, Burgas), de Grèce (pullulement cancéreux de revues locales), d'Italie (de même), de Turquie, d'Israël etc»¹⁷.

Εἶναι φανερό ἀπὸ τὴ βιαστικὴ περιδιάβαση στοὺς τίτλους καὶ μόνο περιοδικῶν, ἐφημερίδων, ἐκδόσεων ἰδιωτῶν, σωματείων, συλλόγων, Φίλων, τιμητικῶν τόμων, ὅτι ἐξ ἀρχῆς δὲν ὑπῆρξε δημοσιευτικὴ πολιτικὴ τῆς Ὑπηρεσίας. Αὐτὸ ὀφείλεται λιγότερο στὶς περιστάσεις καὶ περισσότερο στοὺς ἀνθρώπους. Τὸ ὅτι ἕνας ἐπιστημονικὸς θεσμὸς ὅπως τὸ *Δελτίο* ἀχρηστεύ-

11. Αὐτόθι 372-373.

12. Αὐτόθι 373-375.

13. 1883-1984.

14. ἀρ. 1-100.

15. *Ὁ Μέντωρ* 100, 2011, 195-220.

16. *ΑΕ* 2011, Παράρτημα 5-60.

17. *Opera Minora Selecta* IV 378.

τηκε ἔξ αἰτίας ἐνὸς Προέδρου τοῦ ΤΑΠ δείχνει βαναυσότητα. Τὸ ὅτι οἱ ἀρμόδιοι ἀρχαιολόγοι τῆς Ὑπηρεσίας δὲν ξεσήκωσαν τὸν ἀρχαιολογικὸ κόσμον δείχνει ἀδιαφορία. Ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ἀδυναμία μας, στὴν ἔλλειψη ἐπιστημονικοῦ πνεύματος, πράγμα ποὺ δὲν θεραπεύεται. Τὸ ὅτι ἡ Ἑταιρεία, μὲ ὅλες τὶς δυσκολίες ποὺ ἀντιμετώπισε καὶ ἀντιμετωπίζει, ἐκδίδει τὰ περιοδικὰ της καὶ τὰ βιβλία της τακτικὰ δείχνει ὑπαρξὴ ἐπιστημονικῆς πολιτικῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἄσκηση δὲν διακόπτεται ἀπὸ τὶς ἀλλαγές τῶν προσώπων μέσα στὰ 175 χρόνια της.

Τὰ προηγούμενα ἀφοροῦν τὴν πρώτη ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση τῶν ἀνασκαφῶν. Ὑπάρχουν ἀκόμη καὶ δύο συστηματικὲς σειρές ἀρχαιολογικῶν ἐκδόσεων στὴν Ἑλλάδα, ἡ «Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» μὲ 284 τίτλους – μερικοὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ περισσότερους τόμους – καὶ τὰ «Δημοσιεύματα τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου» μὲ 102 τίτλους ἕως τώρα. Τὰ δημοσιεύματα αὐτὰ εἶναι, στὴν πλειονότητά τους, συστηματικὲς δημοσιεύσεις μεγάλων ἀνασκαφῶν. Σὲ αὐτὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν, ἀπὸ τὸν 19ο αἰ. ἕως σήμερα, πολλὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν προσωπικὲς ἐκδόσεις (λ.χ. τοῦ Τσουντα, τοῦ Καββαδία, τοῦ Σοφοῦλη, τοῦ Ἀρβανιτόπουλου, τοῦ Χρ. καὶ τῆς Σ. Καρούζου), ποὺ δὲν ἐντάχθηκαν στὶς δύο αὐτὲς σειρές. Τὶς τελευταῖες δεκαετίες μάλιστα ἐκδότες ποὺ εἰδικεύονται σὲ μεγάλосχημα βιβλία, ἀναθέτουν σὲ πρόσωπα τῆς Ὑπηρεσίας τὴ συγγραφὴ σημαντικῶν συνθετικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα πλουτίζουν τὶς γνώσεις μας σὲ μεγάλο βαθμὸ. Σπουδαῖες ἐκτενεῖς μελέτες, κυρίως διδακτορικὲς διατριβές, ἡ δὲν ἐκδίδονται ἢ ἐκδίδονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα τους, δὲν περιλαμβάνονται σὲ βιβλιοπωλικούς καταλόγους καὶ μένουν σχεδὸν ἄγνωστες.

Ὁ πίνακας ἐντύπων ποὺ περιέχουν ἀρχαιολογικὰ δημοσιεύματα, εἰδήσεις ἢ ἀνακοινώσεις ποὺ ἀκολουθεῖ, εἶναι ἐνδεικτικὸς. Ὑπάρχουν ὅπωςδήποτε καὶ ἄλλα ποὺ μᾶς διαφεύγουν.

1. Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους	
2. Ἐφημερίς Ἀθηνῶν	1824-1826
3. Γενικὴ Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος	1825-1832
4. <i>Corpus Inscriptionum Graecarum</i>	1828-1877
5. <i>Annali dell'Istituto di Corrispondenza Archeologica</i>	1829-1885
6. Ἡ Αἰγιναιά: Ἐφημερίς φιλολογικῆ, ἐπιστημονικῆ καὶ τεχνολογικῆ	1831

7. G. E. Blouet, *Expédition scientifique de Morée*, ordonnée par le gouvernement français: architecture, sculptures, inscriptions et vues du Péloponnèse, des Cyclades et de l'Attique 1831-1838
8. Ἑθνικὴ Ἐφημερίς 1832-1833
9. Ἀρχαιολογικὰ γεγονότα σὺν Ἑλ. Τύπο (1832-1932), 26.111 ἔγγρα-
φές. Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ψηφιοθήκη,
στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση: <http://digital.lib.auth.gr/?ln=el>
10. Πλειάς. Ἑλληνικά περιοδικὰ 19ου αἰῶνα, στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύ-
θυνση: xantho.lis.upatras.gr/pleias
11. Ἡ Ἀθηνᾶ: ἔφημερίς πολιτικὴ, φιλολογικὴ καὶ ἐμπορικὴ 1832-1864
12. Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως 1833-
13. Χρόνος: ἔφημερίς πολιτικὴ, φιλολογικὴ, ἐμπορικὴ. Ναύπλιον 1833
14. Ἰόνιος Ἀνθολογία 1834-1835
15. Σωτήρ: Ἐφημερίς πολιτικὴ, φιλολογικὴ καὶ ἐμπορικὴ 1834-1836
16. K. S. Pittakys, *L'ancienne Athènes* (Εὐρετήριο: Ἀρχεῖον τῶν Μνη-
μείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 3) 1835
17. Ἀνθολογία τῶν κοινωφελῶν γνώσεων 1836-1838
18. Ἡ Πρόοδος 1836-1838
19. Πρακτικά τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1837-
20. Ἐφημερίς Ἀρχαιολογικὴ (Εὐρετήριο περιόδου πρώτης 1837-1860:
Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 5) -
Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς (1862-) 1837-1860, 1862-
21. Ἐφετηρίς (Almanach) τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ ἔτος 1837 1837
22. Mémoires de la Société royale des antiquaires du Nord 1838-1934
23. Αἰών, ἔφημερίδα 1838-1891
24. Εὐρωπαϊκὸς Ἐρανοστής, περιοδικὸν 1840-1843
25. Τὰ Ἑλληνικά Χρονικά: ἔφημερίς πολιτικὴ 1840-
26. Ἐρανοστής, περιοδικὸν 1842-1843
27. Ἑλληνομνήμων, ἢ, Σύμμιχτα Ἑλληνικά, περιοδικὸν 1843-1853
28. Archaeologische Zeitung 1843-1887
29. L. Ross, *Die Deme von Attika* (Εὐρετήριο: Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων
τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 2) 1846
30. Εὐτέρπη, περιοδικὸν 1847-1855
31. Philologus 1848
32. Archaeologischer Anzeiger (ἀρχικὰ μαζὶ μὲ τὴν Archaeologische Zeitung,
ἀργότερα μὲ τὸ Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts) 1849-
33. Πανδώρα, περιοδικὸν 1850-1872
34. Ἐπιγραφαὶ Ἀνέκδοτοι (Εὐρετήριο: Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν
Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 3) 1851-1855

35. Ἡ Μνημοσύνη, περιοδικὸν 1852-1855
36. Ἐφημερίς τῶν Μαθητῶν: φιλολογικὴ καὶ τῶν εἰδήσεων 1852-1855
37. Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν: φιλολογικὴ, ἐκκλησιαστικὴ καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως (Εὐρετήριο: Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 2) 1855-1880
38. Ὁ Φιλόπατρις, ἔφημ. 1855-1861
39. L. Ross, *Archäologische Aufsätze 1836-1839* 1855-1861
40. Αὐγή, ἔφημ. 1857-1876
41. Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι (Εὐρετήριο: Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 3) 1860
42. Φῶς, ἔφημ. 1860-1887
43. Φιλίστωρ: σύγγραμμα φιλολογικὸν καὶ παιδαγωγικόν (Εὐρετήριο: Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 1) 1861-1863
44. Φωνὴ τοῦ Λαοῦ, Λαμία, ἔφημ. 1862
45. Ἐθνοφύλαξ, ἔφημ. 1862-1881
46. Παλιγενεσία, ἔφημ. 1862-1900
47. Χρυσαλὶς, περιοδικὸν 1863-1866
48. Μέλισσα Ἀθηνῶν, περιοδικὸν 1864-1865
49. Ἰλισσός, περιοδικὸν 1868-1872
50. *Le Courier d'Athènes* 1868-1871
51. Ἀθήναιον: Σύγγραμμα περιοδικὸν κατὰ διμηνίαν ἐκδιδόμενον συμπράξει πολλῶν λογίων (Εὐρετήριο: Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 1) 1872-1881
52. Ἐπετηρὶς τοῦ Θρακικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου 1873-
53. *Inscriptiones Graecae*. Ἀρχικὰ ὑπὸ τὸν τίτλο *Corpus Inscriptionum Atticarum*. Ἀπὸ τὸ 1902 κέ. μετονομάζεται σὲ *Inscriptiones Graecae*, ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ U. de Wilamovitz-Moellendorff. Editio minor/altera ἀπὸ τὸ 1913 κέ. Editio tertia τῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ἀπὸ τὸ 1981 κέ. 1873-
54. Ὅμηρος: μηνιαῖον περιοδικὸν τοῦ ὁμώνυμου Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου 1873-1877
55. Ἐφημερίς 1873-1900
56. Ὠρα, ἔφημ. (Εὐρετήριο: Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 2) 1875-1889
57. Ἐπετηρὶς τῆς Ἡγεμονίας Σάμου 1875-
58. Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκη τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς 1875-1885
59. *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung* 1876-
60. Ἑστία, περιοδικὸν 1876-1895
61. Τὰ Σμυρναϊκά, ἦτοι, Ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ μελέτη περὶ Σμύρνης 1876-

62. *Bulletin de Correspondance Hellénique*, ὑπὸ τοὺς τίτλους: *Nouvelles et correspondance/Faits et nouvelles/Découvertes et publications récentes/Chronique des fouilles de l'École française/Rapport sur les travaux de l'École française d'Athènes/Chroniques et rapports/Chronique des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce*. Δυνατότητα ἀναζήτησης στὴν ὕλη τῶν *Chroniques* μέσω τοῦ Διαδικτύου (*Chronique des fouilles en ligne*), στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση: <http://chronique.efa.gr> (σὲ συνεργασία μὲ τὴν Βρετανικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν) 1877-
63. *Παρνασσός*: σύγγραμμα περιοδικὸν κατὰ μῆνα ἐκδιδόμενον. Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσός 1877-1895, 1959-
64. *Πλάτων*: σύγγραμμα περιοδικὸν παιδαγωγικὸν καὶ φιλολογικὸν ἐκδιδόμενον κατὰ μῆνα 1877-1891
65. *Σαββατιαία Ἐπιθεώρησις*, περιοδικὸ 1877-1878
66. *Journal of Hellenic Studies* 1880-
67. *Αἶνος*: Σύγγραμμα περιοδικὸν ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἐκδιδόμενον 1882-1883
68. *Ὁ Κόσμος*: σύγγραμμα περιοδικὸν 1882-
69. *Ἀττικὸν Μουσεῖον*, περιοδικὸ 1883-1885, 1890-1892
70. *Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος* 1883-1989
71. *Ἡ Ἐπιστήμη* 1884
72. *Ἐβδομάς*: σύγγραμμα ἐκδιδόμενον κατὰ Κυριακὴν 1884-1892
73. *Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον* 1885, 1888-1892, 1915-1935, 1960-
74. *Ἄστυ*, ἔφημ. 1885-1907
75. *Κλειώ*: σύγγραμμα περιοδικὸν μετὰ εἰκόνων 1885-1891
76. *American Journal of Archaeology*: *Archaeological News (and Discussions)* 1885
77. *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts (Archäologischer Anzeiger/Jahresbericht)* 1886-
78. *Ἡμερολόγιον ἢ "Φήμη" τοῦ Ἔτους* 1886-1888
79. *Βυζαντινὸν Ἡμερολόγιον* 1887-
80. *Archaeological Reports*. Περιλαμβάνεται στὸ περιοδικὸ *Journal of Hellenic Studies* ἀπὸ τὸν τ. 9 (1888) – 74 (1954) ὑπὸ τὸν τίτλο *Archaeology in Greece*· ἀπὸ τὸν τ. 75 (1955) κέ. ἀποτελεῖ συστηματικὰ τὸ τελευταῖο τμῆμα κάθε τόμου καὶ ἀπὸ τὸν τ. 80 (1960) κέ. ἐκδίδεται ὑπὸ τὸν εὐρύτερο τίτλο *Archaeological Reports*. Δυνατότητα ἀναζήτησης στὴν ὕλη τῶν *Reports* μέσω τοῦ Διαδικτύου (*Archaeology in Greece Online*), στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση: <http://chronique.efa.gr> (σὲ συνεργασία μὲ τὴν Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν) 1888-
81. *Revue des Études Grecques (Bulletin Archéologique / Bulletin Épigraphique)* 1888-

82. Ph. Lebas - S. Reinach, *Voyage archéologique en Grèce et en Asie mineure 1842-1844* 1888
83. Ἀθηνᾶ: Σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας 1889-
84. Ἡώς: Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἐν Ναυπλίῳ 1891
85. Ζωγράφειος ἀγών, ἥτοι Μνημεῖα τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος ζῶντα ἐν τῷ νῦν ἐλληνικῷ λαῷ 1891-1896
86. Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1892-1911, 1924-1927, 1959-
87. A. Conze, *Die attischen Grabreliefs* (Εὐρετήριον: Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (APMA) 4) 1893-1922
88. Ἑστία, ἐφημ. 1894-
89. *The Annual of the British School at Athens*, London 1894/95-
90. Δαναός. Περιοδικὴ Ἑκδοσις Συλλόγου Ἀργείων «Ὁ Δαναός» 1895-1901
91. Δωδώνη: εἰκονογραφημένον ἡπειρωτικὸν ἡμερολόγιον 1896-
92. Ἐπετηρίς. Φιλολογικὸς Σύλλογος «Παρνασσός» 1896-1939
93. Ξενοφάνης: σύγγραμμα περιοδικὸν τοῦ συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν Ἀνατολῆς 1896-1910
94. *Eranos: acta philologia suecana Upsaliae* 1896-
95. Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς: ἡμερολόγιον 1897-1899
96. *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien* (Wien) 1898-
97. Διεθνὴς ἐφημερίς τῆς νομισματικῆς ἀρχαιολογίας: *Journal international d'archéologie numismatique* 1898-1927
98. Σπαρτιατικὸν ἡμερολόγιον 1899-
99. Δελτίον τῆς ἐν Ἀλμυρῷ Φιλαρχαίου Ἑταιρείας τῆς Ὁθρυος 1899-1913
100. Ἀρμονία: Ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν σύγγραμμα ἐκδιδόμενον κατὰ μῆνα 1900-1903
101. Ὁ Φάρος τῆς Ἀνατολῆς: Ἐγκυκλοπαιδικὸν Ἡμερολόγιον 1900-
102. Παναθήναια: δεκαπενθήμερον εἰκονογραφημένον περιοδικὸν 1900-
103. Πινακοθήκη, περιοδικὸν 1901-1906
104. Ἐφημερίδα «Πατρὶς» Πύργου 1902-1982
105. Ἀρκαδικὴ ἐπετηρίς 1903-1906
106. Νέα Σιών: Ἐκκλησιαστικὸν Περιοδικὸν Σύγγραμμα 1904-
107. Νέος Ἑλληνομνήμων 1904-1927
108. Ἀθῆναι: Ἐφημερίς καθημερινή: μηνιαῖον παράρτημα 1907-
109. Ἡ Μελέτη: Μηνιαῖον δημοσίευμα ἰδρυθὲν τῷ 1907 1907-1912
110. Ἡ Κληρονομία 1908
111. Βυζαντίς: ἐπιθεώρησις τῶν βυζαντιακῶν σπουδῶν: ἐκδιδομένη κατὰ τριμηνίαν 1909-

112. Λαογραφία: Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας 1909-
113. *Annuario della Scuola archeologica di Atene e delle Missioni Italiane in Oriente* 1909/12-
114. *Χιακὰ Χρονικά* 1911-1923
115. *Χριστιανική Κρήτη*: περιοδικὸν κατὰ τετραμηνίαν ἐκδιδόμενον 1912-1914
116. *Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher* 1920-1985
117. Ἄθως: Ἀγιορείτικον περιοδικὸν (ἀνατύψεις τῶν χειρόγραφων συγγραμμάτων) 1920-1931
118. Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος 1922-1936
119. Ἑλευθερία: καθημερινὴ ἐφημερίδα, Λάρισα 1922-
120. *Corpus Vasorum Antiquorum* 1922-
121. *Supplementum Epigraphicum Graecum* 1923-
122. Ἑπετηρίς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 1924-
123. *Symbolae Osloenses* 1924-
124. Ἐπιστημονικὴ Ἑπετηρίς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1925-
125. Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας 1926-
126. Ἡπειρωτικὰ Χρονικά: περιοδικὸν σύγγραμμα 1926-
127. Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1926-
128. Ἐπιστημονικὴ Ἑπετηρίς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 1927-1975
129. Κυκλαδικὸν Ἡμερολόγιον 1927-
130. Νέα Ἑστία 1927-
131. *Clara Rhodos*. Istituto Storico Archeologico di Rodi 1928-1941
132. Ἀρχεῖον Πόντου: σύγγραμμα περιοδικὸν 1928-
133. Ἑλληνικά: ἱστορικὸν περιοδικὸν δημοσίευμα ἐκδιδόμενον καθ' ἑξάμηνον 1928-
134. Ἡμερολόγιον Ἰθάκης 1928-
135. Δημοκρατίας: καθημερινὴ πρωϊνὴ ἐφημερίδα δημοκρατικῶν ἀρχῶν 1928-
136. Θρακικά: τριμηνιαῖον ἐπιστημονικὸν σύγγραμμα 1928-1974
137. Πολέμων: ἀρχαιολογικὸν περιοδικὸν 1929-
138. Ἀρχεῖον Βυζαντινοῦ Δικαίου 1930-1931
139. Ἡμερολόγιον Δράμας 1930-
140. *Acta archaeologica* 1930-
141. Θεσσαλικά χρονικά: Δελτίον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τῶν Θεσσαλῶν 1930-
142. Μεσαιωνικά Γράμματα: περιοδικὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις ὁμωνύμου συλλόγου 1931-

143. *Corpus Vasorum Antiquorum. Grèce*, fasc. 1. Athènes, Musée National, fasc. 1, par K. A. Rhomaïos avec le concours de Semni Papaspyridi 1932
144. *Λακωνικά*: Περιοδικὸν τῆς Ἑνώσεως τῶν ἐν Ἀττικῇ Λακεδαιμονίων 1932-
145. *Πρακτικά τῆς ἐν Ἀθήναις Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* 1932-1938
146. *Ἐπιστημολόγος*: Μηνιαία ἐπιστημονικὴ ἐπιθεώρησις 1932-1934
147. *Hesperia*: Journal of the American School of Classical Studies at Athens 1932-
148. *Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ*: περιοδικὸν σύγγραμμα 1934-1967
149. *Ἀκαδήμεια* 1935-
150. *Ἀρχεῖον τῶν Βυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος συντασσόμενον* ὑπὸ Ἀναστασίου Κ. Ὁρλάνδου 1935-1973
151. *Ἐπετηρὶς τῆς Λαογραφικῆς καὶ Ἱστορικῆς Ἑταιρείας Κυκλαδικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Τέχνης* 1935-
152. *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν* 1935-
153. *Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν* 1936-
154. *Κυπριακαὶ Σπουδαί*: δελτίον τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν 1937-
155. *Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν* 1938-
156. *Ἡώς*: μηνιαία εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις 1938-1969
157. *Μικρασιατικὰ Χρονικά*: σύγγραμμα περιοδικὸν 1938-
158. *Τὰ Προπύλαια*: μηνιαῖο περιοδικὸ πνευματικῆς καλλιέργειας 1938-
159. *Ἐπετηρὶς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου* 1939-1965
160. *Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου* 1939-
161. *Μακεδονικά*: σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν 1940-
162. *Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιά* 1943-
163. *Ἐπτανησιακὰ Φύλλα*: φιλολογικὴ, λογοτεχνικὴ, λαογραφικὴ καὶ ἱστορικὴ ἔκδοσις 1945-
164. *Ἐλευσίνια*, περιοδικὸν 1946
165. *Βυζαντινά, μεταβυζαντινά*: a journal of byzantine and modern greek studies 1946-1949
166. *Παιδεία*: μηνιαῖο περιοδικὸ μελέτης, ἔρευνας, διαφωτισμοῦ 1946-1951
167. *Κρητικά Χρονικά*: Κείμενα καὶ μελέτες τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας 1947-
168. *Ἀνδριακὰ Χρονικά*, περιοδικὸν 1948-
169. *Ἑλληνικὴ Δημοσυργία*, περιοδικὸν 1948-1954
170. *Ἐπετηρὶς τοῦ Ἀρχείου τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου* 1948-1962
171. *Κρητικὴ Ἑστία*: περιοδικὴ ἔκδοσις τῆς Ἱστορικῆς Λαογραφικῆς καὶ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας Κρήτης 1949-

172. *Πλάτων*: δελτίον τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων 1949-
173. *Αἰξωνή*: Μηνιαῖον περιοδικὸν ἑλληνικῆς πνευματικῆς καλλιμεργείας 1950-1953
174. *Ἡλειακά*: τριμηνιαῖο λαογραφικὸ-ἱστορικὸ-γλωσσικὸ περιοδικὸ 1951-1981
175. *Κερκυραϊκὰ Χρονικά* 1951-
176. *Τὰ Νέα τοῦ Βροντάδου*, Χίος 1952-1988
177. *Δελτίον Ἑλληνικῆς Σπηλαιολογικῆς Ἑταιρείας* 1953-
178. *Λεσβιακά*: δελτίον τῆς Ἑταιρείας Λεσβιακῶν Μελετῶν 1953-
179. *Σερραϊκὰ Χρονικά*: σύγγραμμα περιοδικὸν 1953-1976
180. *Ὁ Χιακὸς Λαός*, ἐφημ. 1953-1992
181. *Ἐθνομάρτυς Πλάτων ὁ Χίον*: Δεκαπενθήμερον ἠθικοθηρησκευ-
τικὸν καὶ μορφωτικὸν περιοδικὸν / ἐκδίδεται προνοίᾳ τοῦ Ἑρα-
τικοῦ Συνδέσμου Χίου 1953-1967
182. *Opuscula Atheniensia*. Skrifter utgivna av Svenska institutet i Athen 1953-
183. *Τὸ Ἔργον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* 1954-
184. *Μακεδονικά*: σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν
Σπουδῶν. Παραρτήματα 1954-
185. *Corpus Vasorum Antiquorum. Grèce*, fasc. 2. *Athènes, Musée National*,
fasc. 2, par Mme Semni Karouzou, Paris 1954
186. *Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον*: σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδιδόμενον
ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Δωδεκανησιακῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφι-
κῆς Ἑταιρείας 1955-
187. *Ἀκροκόρινθος*: κορινθιακὸ ἡμερολόγιο 1955-1956
188. *Νέον Ἀθήναιον*, περιοδικὸ 1955-1966
189. *Ζυγός*: μηνιαῖο περιοδικὸ Καλῶν Τεχνῶν 1955-1983
190. *Σκουφάς*: ἱστορία, λαογραφία, λογοτεχνία 1955-
191. *Τὰ Ἀθηναϊκά*: ἔκδοσις τοῦ Συλλόγου τῶν Ἀθηναίων 1955-
192. *Κυκλαδικά. Σύρος*. Διμηνιαῖο περιοδικὸ τῶν Κυκλάδων 1956-
193. *Πελοποννησιακά*. Ἑταιρεία Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν 1956-
194. *Χρονικά τῶν Τσακῶνων*: σύγγραμμα-περιοδικὸν 1956-
195. *Χιακὰ Μελετήματα* 1958-1959
196. *Θεσσαλικά*: ἀρχαιολογικὸν περιοδικὸν δημοσίευμα 1958-
197. *Antike Kunst* 1958-
198. *Balkan studies*: a biannual publication of the Institute for Balkan
Studies 1960-
199. *Θρακικά Χρονικά*: ἱστορία-λαογραφία-λογοτεχνία-τέχνη-ἐπιστήμη 1960-
200. *Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν* 1961-
201. *Ὁ Νέος Κουβαράς*: ἐτήσιος ἡπειρωτικὸς χρονογράφος 1961-1966
202. *Θησαυρίσματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Με-
ταβυζαντινῶν Σπουδῶν* 1962-

203. Έπετηρίς τοῦ Κέντρου Ἑρεῦνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δι-
καίου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1963-
204. Νισυριακά. Ἑταιρεία Νισυριακῶν Μελετῶν, περιοδικό 1963-
205. Ὁ Ἑραριστής, περιοδικό 1963-
206. *Bulletin d'information et de coordination* 1964-2001
207. Ἐπιστημονική Ἑπετηρίς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτε-
λείου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης 1964-1972
208. *Corpus der minoischen und mykenischen Siegel* 1964-
209. Σύμμεικτα, περιοδικό 1966-
210. Ἀρχιτεκτονικά θέματα: ἐτήσια ἐπιθεώρηση 1967-
211. Ἑπετηρίς τοῦ Κέντρου Ἑρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας 1967-
212. Μνημοσύνη: ἐτήσιον περιοδικὸν τῆς Ἑταιρείας Ἱστορικῶν Σπουδῶν
ἐπὶ τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ 1967-
213. Ἀρχαιολογικά Ἀνάλεκτα ἐξ Ἀθηνῶν 1968-
214. Ἑπετηρίς Ἑταιρείας Στερεοελλαδικῶν Μελετῶν 1968-
215. Ἀρχεῖον Θράκης, περιοδικό 1969-
216. Ἀμάλθεια: ἱστορικὸν καὶ λαογραφικὸν περιοδικὸν τῆς Ἱστορικῆς-
Λαογραφικῆς Ἑταιρείας νομοῦ Λασιθίου 1970-
217. Δελτίον Ἀναγνωστικῆς Ἑταιρείας Κερκύρας 1970-
218. Ἑλληνική Λαϊκὴ Τέχνη: τριμηνιαία ἔκδοσις Ἑθνικοῦ Ὁργανισμοῦ
Ἑλληνικῆς Χειροτεχνίας 1970-
219. Κιμωλιακά, περιοδικό 1970-
220. Φωκικά Χρονικά, περιοδικό 1970-
221. Χρονικά τῆς Λαπῆθου: ἑξαμηνιαία περιοδικὴ ἔκδοσις τῆς κοινό-
τητος Λαπῆθου Κύπρου 1970-
222. Travlos, J., *Bildlexikon zur Topographie des antiken Athen* 1971
223. Ἀρχεῖον Κορινθιακῶν Μελετῶν 1971-
224. Μνήμων. Ἑταιρεία Μελέτης Νέου Ἑλληνισμοῦ 1971-
225. *Corpus Signorum Imperii Romani* 1972-
226. Ἀρχεῖον Θεσσαλικῶν Μελετῶν: περιοδικὴ ἔκδοσις τῆς Ἑταιρείας
Θεσσαλικῶν Ἑρευνῶν 1972-
227. Γορτυνιακά, περιοδικό 1972-
228. Δωδεκανησιακά Χρονικά: ἐτήσια περιοδικὴ ἔκδοσις 1972-
229. Δωδώνη: ἐπιστημονικὴ ἐπετηρίς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ
Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων 1972-
230. Ἑδεσσαϊκά Χρονικά: τετράμηνη περιοδικὴ ἔκδοσις 1972-
231. Ἑπετηρίς Ἑταιρείας Λευκαδικῶν Μελετῶν 1972-
232. Λακωνικαὶ Σπουδαί: περιοδικὸν σύγγραμμα τῆς Ἑταιρείας Λα-
κωνικῶν Σπουδῶν 1972-

233. *Νομισματικά Χρονικά*: περιοδική έκδοση της Έλληνικής Νομισματικής Έταιρείας 1972-
234. *Τὰ Συμαϊκά*: σύγγραμμα περιοδικόν 1972-
235. *Βαλκανική Βιβλιογραφία* 1973-1990
236. *Φρουριακά Χρονικά*, περιοδικό 1973-
237. *Άνθρωπος*: ὄργανο τῆς Ἀνθρωπολογικῆς Ἑταιρείας Ἑλλάδος 1974-1997
238. *Ἐπιστημονική Ἑπετηρίς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς*, Τμήμα Ἀρχιτεκτόνων 1974-2001
239. *Τετράμηνα*. Ἀμφισσα, περιοδικό 1974-
240. *Ἡπειρωτική Ἑταιρεία*: δελτίον πνευματικῆς ἐνημερώσεως 1974-
241. *Πελοποννησιακά. Παραρτήματα*. Ἑταιρεία Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν 1974-
242. *Σύνταγμα τῶν παλαιοχριστιανικῶν ψηφιδωτῶν δαπέδων τῆς Ἑλλάδος. Βυζαντινά μνημεῖα 1, 7, 9* 1974-1998
243. *Χανιά*: ἐτήσια ἔκδοση Δήμου Χανίων 1974-1991
244. *Κρητολογία*, περιοδικό 1975-
245. *Κριτόβουλος*, περιοδικό 1975-
246. *Τριφυλιακή Ἑστία*: δῆμνη περιοδική ἔκδοση τοῦ Συλλόγου Κυπαρισίων “Ἡ Ἀρχαδιά” 1975-
247. *Ἐπιστημονική Ἑπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης* 1976-
248. *Κεφαλληνικά Χρονικά*: περιοδική ἐπιστημονική ἔκδοση 1976-
249. *Δελτίο Κέντρον Μικρασιατικῶν Σπουδῶν* 1977-
250. *Δελτίον τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας* 1977-
251. *Ἑπετηρίς Κριτόβουλος*: (ὁ Ἰμβριος) 1977-
252. *Πέταλον*: συλλογή ἱστορικοῦ ὕλικου περὶ τῆς νήσου Ἀνδρου 1977-
253. *Ἡπειρος*. Περιοδική ἔκδοση τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας 1978-
254. *Θρακικά*: σύγγραμμα περιοδικόν 1978-
255. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*: ἑξαμηνιαία περιοδική ἔκδοση τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Πρέβεζας 1978-
256. *Ἐκκλησίαι στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν Ἀλωση*. Σπουδαστήριο Ἱστορίας καὶ Ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου 1979-2002
257. *Ὀρυκτὸς Πλοῦτος*. Τριμηνιαία ἔκδοση τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας Τεχνολόγων Ὀρυκτοῦ Πλούτου 1979-
258. *Καρπαθιακαὶ Μελέται*, περιοδικό 1979-
259. *Φωκικά Γράμματα*, περιοδικό 1979-
260. *Δελτίον Ἑραλδικῆς καὶ Γενεαλογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος* 1979-
261. *Δίπτυχα*: Ἑταιρείας Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Μελετῶν 1979-
262. *Ἡπειρωτικὸ Ἡμερολόγιο* 1979-

263. *Παριανά*: ιστορία, αρχαιολογία, λαογραφία, γράμματα, τέχνη της Πάρου και Άντιπαρόν 1979-
264. *Τηνιακά Ανάλεκτα*, περιοδικό 1979-
265. *Χρονικά της Μακεδονικής Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας 1871-1979* 1979-
266. *Άνθρωπολογικά*: περιοδική έκδοση θεωρίας και πρακτικής 1980-1985
267. *Αρχαιογνωσία* 1980-
268. *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, περιοδικό 1980-
269. *Θρακική Έπετηρίδα*: ετήσια έκδοση του Μορφωτικού Όμιλου Κομοτηνής 1980-
270. *Καλυμνιακά Χρονικά*, περιοδικό 1980-
271. *Τὰ Ψαρά*: Μηνιαίο περιοδικό με ποικίλη ύλη 1980-1991
272. *Αρχαιολογία*: τριμηνιαίο περιοδικό (<http://www.archaiologia.gr>) 1981-
273. *Τρικαλινά*: Φιλολογικό ιστορικό λαογραφικό περιοδικό 1981-
274. *Βαλκανικά Σύμμεικτα* 1981-
275. *Βυζαντιακά*: Έπιστημονικό όργανο της Έλληνικής Ιστορικής Έταιρείας 1981-
276. *Αναγέννησις. Παπυρολογική Έφημερίς* 1981-
277. *Φθιωτικά Χρονικά*, περιοδικό 1981-
278. *Έπετηρίς της Έταιρείας Ήλειακων Μελετών* 1982-
279. *Παρουσία*: έπιστημονικό περιοδικό του συλλόγου Διδακτικού Προσωπικού της Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών 1982-
280. *Έλληνικό Πανόραμα* 1982
281. *Ήόρος*: ένα αρχαιογνωστικό περιοδικό. Έλληνική Έπιγραφική Έταιρεία 1983-
282. *Αριάδνη*: Έπιστημονική Έπετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης 1983-
283. *Καθημερινός Παρατηρητής*: προοδευτική έφημερίδα του νομού Σεργών 1983-
284. *Ναυπακτιακά*: περιοδική έκδοση της Έταιρείας Ναυπακτιακών Μελετών 1983-2003
285. *Μηλιακά*: εκδόσις της Αδελφότητας Μηλίων 1983-
286. *Μεσαιωνικά και Νέα Έλληνικά* 1984-
287. *Άναστήλωση, συντήρηση, προστασία μνημείων και συνόλων*. Τεχνική περιοδική έκδοση, Υπουργείο Πολιτισμού και Έπισημῶν 1984-1993
288. *Λύκτος*: Περιοδική έπιστημονική έκδοση / εκδότης Πολιτιστικός Σύλλογος Πεδιαδιτών 1984-
289. *Τὰ Νέα του Ε.Α.Ι.Α.*: Ένημερωτικό δελτίο / έκδοση της Έταιρείας του Έλληνικού Λογοτεχνικού Ιστορικού Αρχείου 1984-2003

290. *Ἐπιστημονική Συνάντηση Νοτιοανατολικῆς Ἀττικῆς Α' - Γ'* (1985-2004) 1985-2004
291. *Ἡ Θεσσαλονίκη*: ἐπιστημονική ἐπετηρίδα τοῦ Κέντρου Ἱστορίας Θεσσαλονίκης τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης 1985-
292. *Κρητολογικά Γράμματα*: περιοδική ἔκδοση τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας Ρεθύμνης 1985-
293. *Ναξιακά*: τρίμηνη ἐπιθεώρηση τῆς Ὀμοσπονδίας Ναξιακῶν Συλλόγων (Ο.Ν.Α.Σ.) 1985-
294. *Ψυττάλεια*: τριμηνιαῖο μορφωτικὸ περιοδικὸ ποικίλης ὕλης τοῦ εὐρύτερου Πειραιῶν χώρου 1986-1988
295. *Corpus Vasorum Antiquorum. Grèce, fasc. 3. Athènes, Musée National, fasc. 3: Les coupes attiques à figures noires du VIe siècle*, par Dénise Callipolitis-Feytmans. Académie d'Athènes 1986
296. *Ἀνθρωπολογικὰ καὶ Ἀρχαιολογικὰ Χρονικά* 1986-
297. *Μνήμων*. Παραρτήματα. Ἑταιρεία Μελέτης Νέου Ἑλληνισμοῦ 1986-
298. *Métis: revue d'anthropologie du monde grec ancien: philologie, histoire, archéologie* 1986-
299. *Ἱστοριογεωγραφικά*: περιοδική ἔκδοση γιὰ τὴν ἱστορία, γεωγραφία καὶ τοπογραφία τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου κατὰ τοὺς μέσους χρόνους 1986-
300. *Βυζαντινὸς Δόμος*: περιοδικὸ Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ Πολιτισμοῦ 1987
301. *Τεχνολογία*. Ἐνημερωτικὸ Δελτίο Κοινωφελοῦς Ἰδρύματος Ἑλληνικῆς Τράπεζας Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως 1987-
302. *Journal of Roman Archaeology* 1988-
303. *Ὁ Μέντωρ* 1988-
304. Travlos, J., *Bildlexikon zur Topographie des antiken Attika* 1988
305. *Ἐπετηρίς Ἑταιρείας Βοιωτικῶν Μελετῶν* 1988-
306. *Τὸ ἀρχαιολογικὸ ἔργο στὴ Μακεδονία καὶ Θράκη* 1988-
307. *Mediterranean Archaeology*: Australian and New Zealand journal for the archaeology of the Mediterranean world: Dept. of Archaeology, University of Sydney 1988-
308. *Ἐγνατία*. Ἐπιστημονική Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 1989-
309. *Journal of Oriental and African Studies* 1989-
310. *Ἐνάλεια*: ἐνημερωτικὸ δελτίο: τριμηνιαία ἔκδοση 1989-
311. *Ἐπιστημονική Κυψέλη*, Ὁργανον τῆς Ἑνώσεως Ἐπιστημονικῶν Ἑταιρειῶν Ἑλλάδος 1989-
312. *Ἴστωρ*, περιοδικὸ 1990

313. Ἑπτὰ Ἡμέρες (ἔφημ. Καθημερινή) 1990-2006
314. Δέλτος. Δελτίο Συλλόγου Φίλων Μουσείου Ἑλληνικῆς Ἱατρικῆς 1990
315. Δέλτα: Δελτίο ἀρχαιομετρίας: Ἐνημερωτικό ἔντυπο τοῦ Ἑργαστηρίου Ἀρχαιομετρίας τοῦ ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος / Ἑργαστήριο Ἀρχαιομετρίας τοῦ ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος 1990-
316. Ἐπετηρίδα Ἑταιρείας Εὐρυτάνων Ἐπιστημόνων 1991-
317. Σιφνιακά: ἐπετηρίς ἱστορικῆς ὕλης τῆς Σίφνου 1991-
318. Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (ΑΡΜΑ) 1. Εὐρετήρια τῶν περιοδικῶν Ἀθήναιον (1872-1881) καὶ Φιλίστωρ (1861-1863) ὑπὸ Βούλας Ν. Μπαρδάνη καὶ Γεωργίας Ε. Μαλούχου (Ἀθήναι) 1992
319. Ναυπλιακά Ἀνάλεκτα, περιοδικό 1992-
320. Νέα Χριστιανικὴ Κρήτη, περιοδικό 1992-
321. Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (ΑΡΜΑ) 2. Εὐρετήρια. Α'. Ludwig Ross, *Die Deme von Attika* (Halle 1846). Β'. Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν, 1855-1876, 1879-1880. Γ'. Ἐφημερίς Ὠρε, 1875-1889 / Γεωργία Ε. Μαλούχου-Νταϊλιάνη (Ἀθήναι) 1993
322. *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece*, fasc. 4. *Athens, National Museum*, fasc. 4, *Attic black-figure skyhoi*, by Maria Pipili. Academy of Athens 1993
323. *Tabula Imperii Romani, Istanbul*: K 35, I: *Philippi* / par A. Avraméa; avec la collaboration de P. Karanastassi 1993
324. Ἐῶα καὶ Ἑσπέρια: περιοδικό τῆς Ἑταιρείας Ἑρευνας τῶν Σχέσεων τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ μὲ τὴ Δύση 1993
325. Σαμιακὲς Μελέτες 1993-
326. Διαρκὲς καταλόγος τῶν Κηρυγμένων Ἀρχαιολογικῶν Χώρων καὶ Μνημείων τῆς Ἑλλάδος. Διεύθυνση Ἐθνικοῦ Ἀρχείου Μνημείων τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Τουρισμοῦ: 51 τόμοι, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων μὲ περισσότερα τοῦ ἑνὸς τεύχη. Ἡ ἔκδοση συνεχίζεται στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση: <http://listedmonuments.culture.gr> 1994-
327. Μουσεῖο Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ, περιοδικό 1994-
328. *Acta anthropologica* 1995-
329. *Proceedings of the Danish Institute at Athens* 1995-
330. Ἀνθέμιον: Ἐνημερωτικό δελτίο τῆς Ἑνώσεως Φίλων Ἀκροπόλεως 1995-
331. Ἑπτὰκνκος: ἀρχαιολογικὸ-φιλολογικὸ περιοδικό 1995-
332. Δέλτος ἀρχαιολόγων: ἔνημερωτικό δελτίο τοῦ Συλλόγου Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων 1995-
333. Πυξίδα: ἔνημερωτικό δελτίο τῆς Ὁμάδας Ἀρχαιολογίας τοῦ Τοπίου (ΟΜ.ΑΡ.Τ.) 1995-1997

334. *Τεκμήρια*: συμβολές στην ιστορία του ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου 1995-
335. *Ίκαριακά*: περιοδική έκδοση της Πανικαριακής Ἀδελφότητας Ἀθηνῶν 1996-
336. *Ἐνημερωτικὸ Δελτίο Ἑλληνικοῦ Τμήματος τοῦ Διεθνoῦς Ἰνστιτούτου Συντήρησης Ἱστορικῶν καὶ Καλλιτεχνικῶν Ἔργων* 1996
337. *Τηνιακά*: ἐπιστημονικὴ περιοδικὴ ἔκδοση τῆς Ἑταιρείας Τηνιακῶν Μελετῶν 1996-
338. *Χρονικά Πεθελινoῦ*. Ἐκδοση Πολιτιστικοῦ Συλλόγου Πεθελινoῦ, Σέρρες 1996-
339. *Δελτίο τοῦ Ἱστορικοῦ καὶ Παλαιογραφικοῦ Ἀρχείου* 1997-
340. *Δελτίο Φιλαρχαίου Ἑταιρείας Ἀλμυροῦ "Ὁθρoυς"* 1997-
341. *Δέκα χρόνια ἀρχαιολογικὸ ἔργο στὴ Μακεδονία καὶ Θράκη, 1987-1996* 1997
342. *Θεσσαλονικέων Πόλις* 1997-
343. *Διαχρονία*: περιοδικὴ ἔκδοση τοῦ Συλλόγου Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν Ἱστορίας-Ἀρχαιολογίας τοῦ Ἑθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1997-
344. *Ὁβολός* 1997-
345. *Τὸ ἔργο τοῦ ΥΠΠΟ στὸν τομέα τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς: 1997-1999*. Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ (1998-2000, 3 τόμοι) 1998-2000
346. *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece, fasc. 5. Thessaloniki, Archaeological Museum, fasc. 1*, by C. L. Sismanidis. Academy of Athens 1998
347. *Περίαπτο*: Ἀρχαιολογία-τέχνες-ἄνθρωπος: Τετραμηνιαῖο ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ 1998-2000
348. *Τὰ Νέα τοῦ Μουσείου*. Δελτίο τοῦ Μουσείου Κυκλαδικῆς Τέχνης 1998-
349. *Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (ΑΡΜΑ) 3*. Α' K.S. Pittakys, *L'ancienne Athènes, ou la description des antiquités d'Athènes et de ses environs, Athènes 1835*, *Εὔρετήριo* συνταχθὲν ὑπὸ Γεωργίας Ε. Μαλούχου-Νταϊλιάννα. Β' *Ἐπιγραφαὶ Ἀνέκδοτοι 1851-1855*, *Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι (1860)*, *Εὔρετήριo* συνταχθὲν ὑπὸ Οὐρανίας Βιζυηνοῦ (Ἀθῆναι) 1998
350. *Corpus. Ἀρχαιολογία – Ἱστορία τῶν Πολιτισμῶν* 1999-2005
351. *Τὸ Αἶθροιο*: Ἐπιστημονικὴ Ἑπετηρίδα Πολυτεχνικῆς Σχολῆς, Τμήμα Ἀρχιτεκτόνων 1999-
352. *Δελτίoν*. Εὐρωπαϊκὸ Κέντρο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Μνημείων 2000-
353. *Εὐλμμένη*: μελέτες στὴν κλασικὴ ἀρχαιολογία, τὴν ἐπιγραφικὴ, τὴ νομισματικὴ καὶ τὴν παπυρολογία 2000-

354. Τὸ ἔργο τῶν Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ Νεωτέρων Μνημείων τοῦ Υπ.Πο. στῇ Θεσσαλίᾳ καὶ στὴν εὐρύτερη περιοχὴ της (1990-1998): 1η ἐπιστημονικὴ συνάντηση Βόλος, Μάιος 1998 (Βόλος, ΙΓ' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων) 2000
355. Πειραικὸ Ὁρόσημο: τριμηνιαία ἔκδοση τοῦ Συλλόγου Φίλων τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Πειραιᾶ 2000-
356. Τὸ Μουσεῖον: περιοδικὴ ἔκδοση τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου 2000-
357. *Forschungen in der Peloponnes: Akten des Symposions Anlässlich der Feier "100 Jahre Österreichisches Archäologisches Institut Athen"*, Athen 5.3.-7.3.1998 / herausgegeben von Veronika Mitsopoulos-Leon; Redaktion: Christa Schauer; unter Mitarbeit von Walter Gauß ... [et al.], Athen: Österreichisches Archäologisches Institut 2001
358. *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece*, fasc. 6. *Thebes, Archaeological Museum*, fasc. 1, by Victoria Sabetai. Academy of Athens 2001
359. *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece*, fasc. 7. *Μουσεῖο Μαραθῶνος* (Πάνος Βαλαβάνης. Ἀκαδημία Ἀθηνῶν) 2001
360. *Mediterranean archaeology and archaeometry* 2001-
361. Ἀγκυρα: Δελτίο τῆς Καίρειου Βιβλιοθήκης 2001-
362. Ἐν Βόλῳ: τριμηνιαία περιοδικὴ ἔκδοση Δήμου Βόλου 2001-
363. Ἐνημερωτικὲς εἰδήσεις: ἀπὸ τὴν ἀναστήλωση τῶν μνημείων τῆς Ἀκρόπολης 2001-
364. *Μουσεῖο Μπενάκη*, περιοδικὸ 2001-
365. Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Μεσανατολικῶν Σπουδῶν 2002-
366. *Notiziario della Scuola archeologica italiana di Atene* 2002-
367. Maria Stamatopoulou, Marina Yeroulanou (ἐπιμ.), *Excavating Classical Culture: Recent Archaeological Discoveries in Greece* (BAR International Series 1031, Studies in Classical Archaeology I, Oxford) 2002
368. *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece*, fasc. 8. *Athens, National Museum*, fasc. 5: *Attic and atticizing amphorae of the protogeometric and geometric periods* (by Nota Kourou. Academy of Athens) 2002
369. Τὸ Μουσεῖο: ἑξαμηνιαία ἔκδοση τῆς Ἐπιτροπῆς Μουσείων τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 2002-
370. ΑΙΣ: περιοδικὴ ἔκδοση τῆς Ἑταιρείας Στήριξης Σπουδῶν Προϊστορικῆς Θήρας 2003-
371. Ἀργειακὴ Γῆ, περιοδικὸ 2003-
372. Καρπαθιακά, περιοδικὴ ἔκδοση 2003-
373. Τετράδια Μουσειολογίας, περιοδικὸ 2004-

374. Ἀττική 2004: ἀνασκαφές, εὐρήματα, νέα μουσεῖα (Ἵπουργεῖο Πολιτισμοῦ) 2005
375. Ἀττικῆς ὁδοῦ περιήγηση 2005
376. *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece*, fasc. 9. Athens, Benaki Museum, fasc. 1 (by Victoria Sabetai. Academy of Athens) 2006
377. Ἑταιρεία Ἰκαριακῶν Μελετῶν, περιοδικὸ 2006-
378. Α' Ἀρχαιολογικὴ Σύνοδος Νότιας καὶ Δυτικῆς Ἑλλάδος: Πάτρα 9-12 Ἰουνίου 1996: Πρακτικά (ΣΤ' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων, 6η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, [γενικὴ ἐποπτεία Ντιάνας Ζαφειροπούλου], Ἀθήνα 2006) 2006
379. Ἀρχαιολογικὸ ἔργο Θεσσαλίας καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδας 1: πρακτικὰ ἐπιστημονικῆς συνάντησης, Βόλος 27.2-2.3.2003 (Βόλος: [Ἐργαστήριο Ἀρχαιολογίας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας]: Ἵπουργεῖο Πολιτισμοῦ, 2006) 2006
380. Ἑπειρωτῶν Κοινόν: διεπιστημονικὴ πολιτιστικὴ ἐπετηρίδα Κρανιαῦς Πρέβεζας καὶ πάσης Ἠπείρου 2006-
381. Μουσεῖο: ἱστορία καὶ πολιτισμὸς τῶν Μεσογείων Ἀττικῆς 2006
382. Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (ΑΡΜΑ) 4. Εὐρετήρια τοῦ βιβλίου τοῦ Alexander Conze "Die attischen Grabreliefs" (ὑπὸ Οὐρανίας Βιζυηνοῦ, Ἀθήναι) 2007
383. *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece*, fasc. 10. Rhodes, Archaeological Museum, fasc. 1 (by Anna A. Lemos. Academy of Athens) 2007
384. Ἀκάμας, Ὅμιλος Ἀνάδειξης Μνημείων Σαλαμίνας: ἐνημερωτικὸ δελτίο 2007-
385. Ἰόνιος Λόγος: ἐπιστημονικὴ περιοδικὴ ἔκδοση 2007-
386. Νῆσος Ἄνδρος: παράδοση, πολιτισμὸς, περιβάλλον, ἀνάπτυξη, κοινωνία 2007-
387. Ἀνάσκαμμα: ἀνασκαφικὸ περιοδικὸ 2008-
388. Βυζαντινὰ Σύμμεικτα 2008-
389. 1ο Διεθνὲς Συνέδριον Ἱστορίας & Πολιτισμοῦ τῆς Θεσσαλίας: πρακτικὰ συνεδρίου 9-11 Νοεμβρίου 2006. 1st International Congress on the History and Culture of Thessaly: Congress Proceedings 9-11 November 2006 2008
390. *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece*, fasc. 11. Athens, Museum of Cycladic Art, fasc. 1 (by Kleopatra Kathariou. Academy of Athens) 2009
391. Μελετήματα Ἠμαθίας 2009
392. Ἀπὸ τὰ Μεσόγεια στὸν Ἀργοσαρωνικόν: Β' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων, Τὸ ἔργο μίας δεκαετίας, 1994-2003: Πρακτικὰ συνεδρίου, Ἀθήνα, 18-20 Δεκεμβρίου 2003 (ἐπιμ. Βιβῆς

- Βασιλοπούλου, Στέλλας Κατσαρού-Τζεβελέκη, Δήμου Μαρκοπούλου Μεσογαίας) 2009
393. *Αρχαιολογικό έργο Θεσσαλίας και Στερεᾶς Ελλάδας 2: Πρακτικά ἐπιστημονικῆς συνάντησης, Βόλος 16.3-19.3.2006* (γεν. ἐπιμ. ἔκδ. Ἀλέξανδρου Μαζαράκη Αἰνιάνος). Βόλος: [Ἐργαστήριο Ἀρχαιολογίας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας]: Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, 2009) 2009
394. *Αρχαιολογικό έργο Κρήτης 1: Πρακτικά τῆς 1ης συνάντησης, Ρέθυμνο, 28-30 Νοεμβρίου 2008* (ἐπ. ἐπ. Μιχάλη Ἀνδριανάκη, Ἴριδος Τζαχίλη, Ρέθυμνο: Ἐκδόσεις Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Κρήτης) 2010
395. *Μακεδονία, ἀπό τὴν Ἀρχαϊκὴ ἕως τὴν πρόωμη Βυζαντινὴ Ἑποχὴ = Makedonien von der archaischen bis zur frühbyzantinischen Epoche: πέντε εισηγήσεις: Συμπόσιο, Ἰούνιος 2009, Μόναχο = fünf Referate: Symposium, Juni 2009, München* (ἐπιμ. Verein zur Förderung der Aufarbeitung der Hellenischen Geschichte e.V., Weilheim) 2010
396. *Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (ΑΡΜΑ) 5. Ἑφημερίς Ἀρχαιολογική: εὑρετήριο περιόδου πρώτης 1837-1860* (ὑπό Γεωργίας Ε. Μαλούχου, Ἀθήναι) 2010
397. *Τὸ ἀρχαιολογικὸ έργο στὴν Ἄνω Μακεδονία* (ἐπιμ. Γεωργίας Καραμήτρου-Μεντεσίδη, Αἰανή: Ἀ' Ἐφορεία Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων, Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Αἰανῆς, 2011) 2011
398. *Tabula Imperii Romani: J 35 - Smyrna*, τ. 1, *Aegean Islands* (by P. Karvonis, M. Mikedaki) 2012
399. *ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΟΝ*. Ἡλεκτρονικὸ περιοδικὸ ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἐπιγραφικῆς, τοπογραφίας καὶ ἱστορίας. Ἑλληνικὴ Ἐπιγραφικὴ Ἑταιρεία, στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση: www.grammateion.gr 2012
400. *Βλαζάκη-Ἀνδρεαδάκη Μαρία* (ἐπιμ.) *2000-2010. Ἀπὸ τὸ ἀνασκαφικὸ έργο τῶν Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων*, ΥΠΠΟΤ (Γενικὴ Διεύθυνση Ἀρχαιοτήτων καὶ Πολιτιστικῆς Κληρονομίας, Ἀθήνα 2012, καὶ στὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση: <http://www.yppo.gr/0/anaskafes/index.html>) 2012
401. *Corpus Vasorum Antiquorum. Greece*, fasc. 13. *Thessaloniki, Aristotle University, Cast Museum* (by Vassiliki Saripanidi. Academy of Athens) 2012
402. *Θρεπτήρια*. Μελέτες γιὰ τὴν ἀρχαία Μακεδονία (ἐπιμ. Μ. Τιβέριου, Π. Νίγδελη, Πολυξένης Ἀδάμ-Βελένη, Θεσσαλονίκη 2012) 2012

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

AAE	Ἀρχεῖον Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας
AA	Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον
AE	Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς
Οἱ Ἀκαδημαῖκοι	Οἱ ἐκλιπόντες ἀκαδημαῖκοι τῆς πεντηκονταετίας (1926-1976) (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1977)· τὰ κείμενα γιὰ τὰ μέλη τῆς β' τάξεως εἶναι τῆς Ἀναστασίας Κατοΐκη-Γκιβάλου
AM	<i>Athenische Mitteilungen</i>
Ἀναμνήσεις	Λουδοβίκου Ρός, Ἀναμνήσεις καὶ Ἀνακοινώσεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα 1832-1833 (μετάφραση Α. Σπήλιου, Ἀθήνα 1976· Ludwig Ross, <i>Erinnerungen und Mittheilungen aus Griechenland</i> , Berlin 1863)
Ἀπομνημονεύματα	Ἀλεξάνδρου Ρίζου Ραγκαβῆ, Ἀπομνημονεύματα Α-Δ (1894, 1895, 1930, 1930)
APMA	Ἀρχεῖον τῶν Μνημείων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς (1-5, BAE 127, 136, 177, 247, 265)
Ἀρχ. Μουστοξύδη	Ἀρχεῖο Μουστοξύδη στὴ Μητρόπολη Κερκύρας
ASAtene	<i>Annuario della Scuola Archeologica di Atene e delle Missioni Italiani in Oriente</i>
Αὐταπάτη	* Ἡ ἑλληνικὴ αὐταπάτη τοῦ Λουδοβίκου Ross (BAE 262, Ἀθῆναι 2009)
BAE	Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας
Βερναρδάκης	Χριστόφορου Βερναρδάκη, Πολιτικά κόμματα, ἐκλογές καὶ κομματικὸ σύστημα. Οἱ μετασχηματισμοὶ τῆς πολιτικῆς ἀντιπροσώπευσης 1990-2010 (ἐκδ. Σάκκουλα 2011).
Βοκοτοπούλου	Ἰουλίας Βοκοτοπούλου, Τὰ πρῶτα 50 χρόνια τῆς Ἐφορείας Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης, στὸ Πρακτικὰ τοῦ Συμποσίου, Ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ τὸ 1912 (Θεσσαλονίκη 1986) 1-63
Βολονάκης	Μιχαὴλ Δ. Βολονάκης, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ διπλωματικῶν ἐνεργειῶν πρὸς διάσωσιν τῶν μνημείων τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν (τόμος Ἑκατονταετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1939)

ΓΑΚ	Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους
Γεν. Ἐφημ.	Γενική Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος (1825-1831)
Δασκαλάκης	Ἀπ. Β. Δασκαλάκη, <i>Κείμενα-Πηγαι τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως</i> . Σειρὰ τρίτη, Τὰ περὶ Παιδείας Α'-Γ' (Ἀθῆναι 1968)
ΔΕΝΑ	Διεθνῆς Ἐφημερίς Νομισματικῆς Ἀρχαιολογίας
Διαμαρτυρία	Ἀθ. Ρουσοπούλου, <i>Ὁ Παρθενών, ἥτοι διαμαρτυρία κατὰ πάσης διορθώσεως τοῦ Παρθενῶνος καὶ μέθοδος πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ</i> (1895)
Δοκίμιο	* <i>Δοκίμιο γιὰ τὴν ἀρχαιολογικὴ νομοθεσία</i> (ΥΠΠΟ, Ἀθῆναι 1982)
ΔΧΑΕ	Δελτίον Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας
ΕΑΜ	Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον
ΕΒΕ, Ἀρχ. Ὁρφαν.	Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἑλλάδος, Τμῆμα Χειρογράφων καὶ Ὁμοιοτύπων, Ἀρχεῖον Ὁρφανοτροφείου Αἰγίνης
ΕΔΑΕ	Ἐνημερωτικὸ Δελτίο τῶν ἐταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1988-1991)
ΕΛΙΑ	Ἑλληνικὸ Λογοτεχνικὸ καὶ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο
Ἐπιστολαὶ	Ἐπιστολαὶ Ἰ.Α. Καποδίστρια, Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Διπλωματικά, διοικητικά καὶ ἰδιωτικά, γραφεῖσαι ἀπὸ 8 Ἀπριλίου 1827 μέχρι 26 Σεπτεμβρίου 1831, συλλεγεῖσθαι μὲν καὶ καταταχθεῖσθαι φροντίσει τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἐκδοθεῖσθαι δὲ παρὰ Ε. Α. Βετάν, ἐνὸς τῶν Γραμματέων τοῦ Κυβερνήτου. Ἑλληνιστὶ δὲ ἐκδίδονται δαπάναις Π.Δ. Στεφανίτζη Λευκαδίου, ἱατροῦ. Μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ παρὰ Μιχαὴλ Γ. Σχινᾶ (Ἀθηνησιν, ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος) τ. Α-Δ (1841, 1841, 1842, 1843)
Ἔργον	Τὸ Ἔργον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας
Ἑταιρεία	Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία
Εὐρετήριον	Ἀθηνᾶς Γ. Καλογεροπούλου - Μαρίας Προῦνη Φιλίπ, <i>Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Εὐρετήριον πρώτης καὶ δευτέρας περιόδου</i> (ἐν Ἀθήναις 1973)
Ζημίαι	Ζημίαι τῶν ἀρχαιοτήτων ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν στρατῶν κατοχῆς (ὑπουργεῖου Παιδείας Διεύθυνσις Ἀρχαιοτήτων, Ἀθῆναι 1946)
IG	<i>Inscriptiones Graecae</i>
Ἰδεογραφία	* <i>Ἰδεογραφία τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας</i> , ΑΕ 1987, 25-197

Ιστορία	* <i>Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. Ἡ ἱστορία τῶν 150 χρόνων τῆς</i> (BAE 104, Ἀθήναι 1987)
Κόκκου	Ἀγγελικῆς Κόκκου, <i>Ἡ μέριμνα γιὰ τὶς ἀρχαιοτῆτες στὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ πρῶτα μουσεῖα</i> (Ἑρμῆς, Ἀθήνα 1977· ἐκδ. Καπὸν 2009)
Λεύκωμα	<i>Λεύκωμα τῆς Ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας</i> , ΑΩΛΓ', Α' & ΛΓ' (BAE 28α)
Μαλλούχου Tufano	Φανῆς Μαλλούχου Tufano, <i>Ἡ ἀναστήλωση τῶν ἀρχαίων μνημείων στὴ νεώτερη Ἑλλάδα (1834-1939). Τὸ ἔργο τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Υπηρεσίας</i> (BAE 176, Ἀθήνα 1998)
Μάμουκας	<i>Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἦτοι συλλογὴ τῶν περὶ τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα συνταχθέντων πολιτευμάτων, νόμων καὶ ἄλλων ἐπισήμων πράξεων, ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τέλους τοῦ 1832. Ἐκδίδοντος Ἀνδρέου Ζ. Μάμουκα, φιλοτίμῳ συνδρομῇ τῶν ὁμογενῶν (ἐν Πειραιεῖ, ἐκ τῆς τοῦ Ἡλίας Χριστοφίδου Τυπογραφίας Ἡ Ἀγαθὴ Τύχη)· τόμοι Α'-Ζ' (1839) Ζ'-Η' (1840) Θ'-Ι' (1841) ΙΑ' (1852). Οἱ τόμοι Α'-Ζ' ἐκδόθηκαν ἐν Πειραιεῖ, οἱ Ζ'-Ι' ἐν Ἀθήναις στὸ ἴδιο τυπογραφεῖο καὶ ὁ ΙΑ', Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ Βασιλικοῦ Τυπογραφείου</i>
Μανῆς	Εὐαγγέλου Ἰακ. Μανῆ, <i>Ἀνδρέας Μουστοξύδης 1783-1860</i> (ἐν Ἀθήναις 1960)
Ὁ Μέντωρ	<i>Ὁ Μέντωρ</i> , Χρονογραφικὸ καὶ Ἱστοριοδικτικὸ Δελτίο τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1992- , τεύχη 19-). Ἀποτελεῖ τὴ συνέχεια τοῦ <i>Ἐνημερωτικοῦ Δελτίου</i> (ΕΔΑΕ, τεύχη 1-18, 1988-1991)
NMA	Νέο Μουσεῖο Ἀκροπόλεως (στοῦ Μακρυγιάννη)
Νικοκάβουρα	Ἀγάθης Νικοκάβουρα, <i>Ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης καὶ ἡ Παιδεία</i> (Κέρκυρα 1965)
ΠΑΑ	<i>Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν</i>
ΠΑΕ	<i>Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας</i>
Ἡ Περιπέτεια	* <i>Ἡ Περιπέτεια τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας στὸν Βίو τοῦ Χρήστου Καρούζου</i> (BAE 150, Ἀθήναι 1995)
Πρωτοψάλτης	<i>Ἱστορικὰ ἔγγραφα περὶ ἀρχαιοτήτων καὶ λοιπῶν μνημείων τῆς ἱστορίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ Καποδίστρια</i> , ἐκδιδόμενα ὑπὸ Ε. Γ. Πρωτοψάλτη (BAE 59, ἐν Ἀθήναις 1967)
ΠΣΑΕ	<i>Πρακτικὰ Συμβουλίου Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας</i>

Συλλογή	Συλλογή Ἀρχαιολογικῶν Νόμων, Διαταγμάτων καὶ Ἐγκυκλίων (Γενικὴ Ἐφορεία τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ τῶν Μουσείων· ἐν Ἀθήναις 1892)
Σύνοψις	Σύνοψις τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἔκδοσις δευτέρα (ἐν Ἀθήναις 1846 [1847])
Ἵπηρεσία Φαρμακίδης	Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἵπηρεσία Γεωργίου Φαρμακίδη, Ὁ ζωγράφος Ἀθανάσιος Ἰατρίδης (1799-1866) (Ἀθήνα 1960)
ΦΕΚ	Φύλλον Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως
ΧΑΕ	Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία
*	Ὁ ἀστερίσκος δηλώνει τὸν συγγραφέα τοῦ παρόντος βιβλίου
[ ]	Σὲ ὀρθογώνιες ἀγκύλες περιέχονται προσθήκες, διορθώσεις ἢ διευκρινήσεις τοῦ συγγραφέως.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ¹

A

Ἄβαι 212

ἄβασίλευτη δημοκρατία 274

ABME (Archaeion Byzantinōn Mnhmēiōn
Ἑλλάδος) 296

Ἀγάθων, ταφικός περίβολός του 162

ἄγαλμα: Θεσσαλονίκης 324, 346, 407· Ἡ-
ρας Σάμου 150· Νεμέσεως Τύχης 184

ἄγαλματα: οἰκογενείας Ρέντη 62· χαλκᾶ
Πειραιῶς 435, 459

ἀγαλματοστάσια 24

Ἀγγελόπουλος Ἄγγελος, μέλος τῆς
ΠΕΕΑ 262

Ἀγγελώνα 212

Ἀγγλία 19, 105, 158, 211, 475, 534· ἀποδί-
δει λείψανα Ναπολέοντος 112

Ἀγγλική Σχολή 210, 306

Ἀγγλογάλλοι στρατιωτικοὶ 158

Ἀγγλοι: 12, 39, 57, 58, 107, 210, 325, 400,
475, 535, 536· ἀγοραστές ἀρχαίων 52·
στήν Ἀκρόπολη κατὰ τὰ Δεκεμβρια-
νὰ 381, 382· θέτουν θέμα γλυπτῶν
Ἀκρόπολης 533

ἁγία: Ἀθανασία τοῦ Αἰγάλεω 588

Ἁγία: Εὐθυμία Φωκίδος 558· Κυριακὴ
Κρήτης 212· Σοφία Θεσσαλονίκης
307, 308· Τριάδα Ἀθηνῶν 150, 249,
250

Ἁγία Τριάδα, ἀνάκτορο 334

Ἁγιο Γάλας 212

Ἁγιοὶ Ἀσώματοι Ἀθηνῶν 422, 423· Ἁ.

Ἀ. Σκαλία 156

Ἁγιοργίτικα 193

Ἁγιοι: Ἀθανάσιος 212· Γεώργιος, νησίς,
531· Δημήτριος Κατηφόρης 161· Διο-
νύσιος Ζακύνθου Β 208· Ἡλίας Αἰγί-
νης 48· Μάμας 212· Πέτρος Κυνου-
ρίας 59· Σπυρίδων Ἁργους 36, Σπυ-
ρίδων Ναυπλίου 63· Στέφανος 212·
Σωτὴρ Ἡρακλείου 508· Φίλιππος 491

Ἁγορά: Ἀθηνῶν 193, 194, 285, 286, 451·
ρωμαϊκὴ 399

ἀγορὰ κτημάτων στοὺς Δελφοὺς 216

Ἁγοράκριτος Β 205

ἀγοραπωλησία ἀρχαιοτήτων 51

Ἀγριέζα 216

Ἀγρίππας· βάθρο ἀγάλματος 98, 388· Ἀ.
ὠδεῖον 285

Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος 259

Ἀδάμ-Βελήνη Π. 693

Ἀδαμίδης Κωνσταντῖνος 491

ἄδεια ἀνασκαφῶν Ἡραίου Σάμου 239

ἄδελφοὶ Ρωμαῖδαι 246

Ἀδριανός: Ἀ. βιβλιοθήκη 104, 156, 168,
Β 199, Β 200· Ἀ. στοὰ 104, 156· κατα-
σκευὴ στρατώνων στὴ β. Ἀ. 92· Ἀ.
πύλη, διέλευση τράμ 605

ἀδυναμία Ὑπηρεσίας κατὰ τὴν Κατο-
χὴ νὰ ἐπιβάλλει ἐφαρμογὴ τῶν νό-
μων 355

1. Τὸ Εὐρετήριο δὲν περιλαμβάνει ὀνόματα καὶ λέξεις τοῦ τόμου II, παρὰ μόνον τοῦ κεφαλαίου «Οἱ ἀνακατασκευές τῶν ἀρχαίων μνημείων». Τὰ λοιπὰ κεφάλαια ὡς ἐκ τῆς ὕλης τους καὶ τοῦ τρόπου κατὰτάξεώς της ἀποτελοῦν εἰδικά, εὐχρηστα, εὐρετήρια.

- αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος» 194,
 597· έκθεση αρχαίων 624
 αεροφωτογραφήσεις 329, 330
 Ἀετὸς 212
 αἴτωμα Γοργοῦς 262
 Ἀηδόνια· τυμβωρυχία 585
 Ἀη Λιάς 212
 Ἀθανασιάδης, Ἐρωτόκριτος 217
 Ἀθανασιάδης Νόβας, Γεώργιος 402, 453
 Ἀθηνά· γολέτα 80· Ἀ. Λινδίας ναὸς Β
 202· Ἀ. Νίκης ναὸς 98, 142, 295, 451,
 Β 193, Β 205· Ἀ. Νίκης ναοῦ ζωφό-
 ρος 105, 115, συμπληρώσεις 227, ὁλο-
 κλήρωση ἀναστήλωσης 692· Ἀ. Παν-
 δρόσου ναὸς 93
 Ἀθῆναι, Ἀθήνα, πολλαχοῦ· ἐγκαταλεί-
 πεται ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς 364· ἔδρα
 Πιττάκη 88· ἔδρα τῆς Kunstschutz 324·
 ἐνδιαφέρον Καποδίστρια καὶ Μου-
 στοξυδῆ 75· Θεολογικὴ Σχολή 265·
 μεσαιωνικά μνημεῖα 131· πολιτιστικὴ
 πρωτεύουσα 547· πρῶτα εὐρήματα
 Πιττάκη 88· σχέδιο 75
 Ἀθηναῖοι· Ἀ. θησαυρὸς Δελφῶν 151·
 Ἀ. ναυτικὸ 97
 Ἀθηναῖοι· ἀντίδραση πρὸς Μουστοξυδῆ
 49· ἀδιάφοροι καὶ δύστροποι 58
 Ἀθήναιον· περιοδικὸ 175, 218, 429
 Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, Ἡ ἐν,
 πολλαχοῦ
 Ἀθῶς· ἀρχεῖα 330
 Αἰγαῖον 21, 22, 117, 172· Αἰ. ἐκθεση 75·
 Αἰ. νησιὰ 266, 303· Αἰ. ὑπουργός [Ση-
 φουνάκης], δήλωσή του γιὰ τοὺς ἀρ-
 χαιολόγους τῆς Ὑπηρεσίας 562
 Αἶγινα, πολλαχοῦ· ἀφιξη Καποδίστρια
 20· ἀφιξη Μουστοξυδῆ 40· Αἰ. λιμάνι,
 λομποκαθαρητήριο 26· Αἰ. μουσεῖο 44,
 70, 153, ἐλλείπουν ἀρχαιότητες 82,
 κλείσιμο 91· Αἰ. νομίσματα 54· Ὁρ-
 φανοτροφεῖο 24, 592· συγκέντρωση
 ἀρχαίων 21· Αἰ. σχολεῖα 48, 119
 Αἰγιναία, περιοδικὸ 61
 Αἰγύσθενα 57, 212
 Αἰγυπτιακὴ Συλλογὴ ΕΑΜ· φροντιστῆς
 τῆς 313
 Αἰγύπτιοι 716, Αἰ. Ἱμπραῖμ 23, Αἰ. ἀρ-
 χαιολόγοι 588
 Αἴγυπτος 188, 400, 716· ἀποστολὴ Ναπο-
 λέοντος 31, ἐκστρατεία Ναπολέον-
 τος 23, πραγματογνώμονες γιὰ τάφο
 Μ. Ἀλεξάνδρου 588
 Αἰθιοπία 668
 Αἰνιάν Γεώργιος 120, 121
 Αἰτωλία 178, 212
 Αἰτωλοακαρνανία 303
 Αἰών, ἐφημερίς 134, 140
 Ἀκαδημία Ἀθηνῶν 287, 460· Κέντρον
 Ἀρχαιότητος 495, 497· ἐορτάζει 170
 χρόνια Ἑταιρείας 657
 Ἀκαδημία· Ἀρχαιολογικὴ 197· Βερολί-
 νου, Πρωσικῇ 175
 Ἀκαδημία Πλάτωνος 536, 537
 Ἀκράγας, ναὸς 226
 Ἀκροκόρινθος 193
 Ἀκροπόλεως μουσεῖον 261· βλάβες πω-
 ρίνων αἰτωμάτων 392· Κόρη 680:
 475, 480· πολυβολεῖο 393· πρῶτο
 μουσεῖο 154· οἰκοδόμησή του 167·
 τοῦ Μακρυγιάννη 508
 Ἀκρόπολις, πολλαχοῦ· ἀνασκαφὴ 210,
 214· γλυπτὰ 39, 533, 534· ἐπίσκεψη
 Καποδίστρια 73· ἐπίσκεψη πρίγκι-
 πος Καρόλου 604· κάλυψη 507· κατὰ
 τὰ Δεκεμβριανὰ 381· κατὰ τὴν Κα-
 τοχή 315, 317· κορῶν σχέδια 215·
 μνημείων ἀναστήλωση 93· μνημείων
 βλάβη 475, 483, 507· μορφὴ κατὰ τὸ
 τέλος τοῦ Ἀγῶνος 93· οἰκίσκος 81·
 ὁχύρωση 319· παράδοση στοὺς Βαυ-
 αροὺς 92· παύει νὰ εἶναι φρούριο 94·
 πεδίο μελέτης ξένων ἀρχαιολόγων
 141· περιγραφὴ 93· πολεμικὲς ἐγκα-
 ταστάσεις Ἀγγλῶν 388· πολιορκία

- 30· πρώτη συνέλευση Ἑταιρείας 124·
 τεῖχος 163· φρούριο Τουρκοκρατίας
 92· χώματα 163
 Ἀκρόπολις, ἐφημερίς 340, 438
 Ἀκρωτήρι, στὰ Ἴονια νησιά 212· Ἀ. Θή-
 ρας 466, 492, 570
 ἀκτὴ Θεοτόκου (Θεοτόκος) 212
 Ἀκτωρ, ἑταιρεία μεταφορᾶς ἀρχαιοτή-
 των 659, 660
 Ἀλαβάνος Κωνσταντῖνος 525, 534, 542,
 543, 553, 559
 Ἀλαῖ Λοκρίδος 193
 Ἀλβανία 151
 Ἀλεβιζᾶτος Πέτρος 655
 Ἀλεβίζου Νίκη 549
 Ἀλεξάνδρεια 333
 Ἀλεξανδρῆ Ὀλγα 420
 Ἀλέξανδρος βασιλεὺς 269
 Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας 586· ἐκθεση 511·
 τάφος 588
 Ἀλεξίου Σπύρος 364
 Ἀλεξίου Στυλιανός 412, 437, 477, 482,
 486
 Ἀλίατος 201, 212
 Ἀλιεῖς 194
 Ἀλκιβιάδης Κλεινίου Σκαμβονίδης 583
 Ἀλλαμανῆ-Σουρῆ Β. 693
 Ἄλος 212
 ἄλουμινας ἐργοστάσιο 558
 Ἄλτις Ὀλυμπίας 180, 181
 Ἀμαλθείας κέρατον 80
 Ἀμάρυνθος 401
 Ἀμάσιος ζωγράφος 583
 Ἀμερικανικὴ πρεσβεία 357
 Ἀμερικανικὴ Σχολὴ Κλασικῶν Σπουδῶν
 191, 192, 285, 417, 491, 495, 541, 562,
 583
 Ἀμερικανικὸ Κολλέγιο: θηλέων Ἑλληνι-
 κοῦ 440· Νεανίδων, ζητεῖ λίθον ἐκ
 τοῦ Ἀρείου Πάγου 611
 Ἀμερικανοὶ 273, 299· ἀπάγουν ἄγαλμα
 57· ζητοῦν ἀνασκαφὴ Δελφῶν 217·
 Ἀ. ἐνημέρωση γιὰ Κυκλαδικὸ πολιτι-
 σμὸ 634
 Ἀμερικὴ 340, 556· Ἀ. ἐνδιαφέρον γιὰ
 κλασικὲς σπουδὲς 191· Ἀ. Ἀρχαιολο-
 γικὸ Ἰνστιτούτο 192
 Ἀμπελάκια Σαλαμῖνος 531
 Ἀμπουκίρ 438
 Ἀμπράμοβιτς Μαρίνα 697
 Ἀμύκλαι 178, 193
 Ἀμφαρέτη 300
 Ἀμφιάρειον Ὡρωποῦ 202, 261
 ἀμφιδοξούμενον παράδειγμα Β 195
 Ἀμφίπολις 193· Ἀ. λέων 151
 Ἀμφιτρίτης καὶ Ποσειδῶνος ἱερὸ Τήνου
 151
 ἀναβάθμιση 70 ἀρχαιολογικῶν χώρων
 594
 ἀναβάθρα Προπυλαίων 131
 Ἀναγέννηση, περιοδικὸ 706
 Ἀναγνωστόπουλος Παναγιώτης 26, 27,
 29, 51· ἀπευθύνει ἐγγραφα πρὸς Γε-
 νικὴ Γραμματεία καὶ Μουστοξύδη
 52· συνιστᾷ νὰ μὴ στέλλωνται ἐγκύ-
 κλιοι 53
 ἀναδιοργάνωση μουσείων 641
 ἀνακαίνιση: Μυκηνῶν, ἱεροῦ Ἀπόλλω-
 νος Δελφῶν 2
 ἀνάκληση Mauget καὶ Abel 91
 Ἀνακριτικὴ Ἐπιτροπὴ κατὰ τὴν Κατοχὴ
 365
 ἀνάκτηση γλυπτῶν Ἀκροπόλεως 533
 ἀνάκτορον: Ἀγίας Τριάδος 334· Γαλε-
 ρίου 353· Φαιστοῦ 334
 «ἀναλγησία» Καποδίστρια γιὰ τὶς ἀρ-
 χαιοτήτες 74
 ἀνάληψη ὑπηρεσίας ἀπὸ Πάννη Μηλιά-
 δη 379
 ἀναμόρφωση Ἀρχαιολογικοῦ Συμβου-
 λίου 437, 513, 539
 ἀνασκαφὴ, -ές: μέθοδος 44· περιορισμός
 568· Ἀκροπόλεως 88, 210, 214, 246·
 Ἀσκληπείου Ἀθηνῶν 215· Ἀσίνης

- 271· Ἀγορᾶς Ἀθηνῶν 285· Δελφῶν 216· Ἐπιδάουρου 190· Ἡραίου Σάμου 238, 239, 241· Κερκύρας 262· Μικρᾶς Ἀσίας 270· Μυκηνῶν 187, 416· Ὀλυμπίας 32, 73· πανεπιστημιακὲς 1· Ραμνοῦντος 215
- Ἀναστασόπουλος Ἰωάννης 299, 332
- ἀναστήλωση, -εις: ὀρισμὸς 422, Β 192· ἄ. ζήτημα 447· μνημείων Ἀκροπόλεως 93, 95· ναοῦ Ἀθηνᾶς Νίκης 98· Παρθενῶνος 130, 223, 233
- ἀναστρέψιμος: εὐφημισμός· ὅρος ποὺ ἐπιτρέπει τὴν ἔγκριση οἰασδήποτε ἀναστήλωσης ἐφ' ὅσον δηλωθεῖ ὅτι εἶναι ἀναστρέψιμη Β 197, Β 198
- Ἀνάφη 23, 25, 56
- Ἀνάχαρσις Νέος 11
- Ἀνδρειωμένου Ἀγγελικὴ 416
- Ἀνδριανόπουλος Ἀνδρέας 522· δηλώσεις του γιὰ ἀρχαιοκαπηλία καὶ Ξένες Σχολές 519· φέρνει «συμβούλους» 521· ὑποστηρίζει ἐστιάτορες Πειραιῆς 529
- Ἀνδρόνικος Μανόλης 412, 490, 496, 497, 537, 605· Πρόεδρος Ἐπιτροπῆς Ἀναστηλώσεων 452· ἐναντίον ἐξαγωγῆς ἀρχαίων, συγκατατίθεται σὲ ἐξαγωγή ἀρχαίων 512· ἀνοίγει τάφο Φιλίππου 515· ὑπὲρ Γαλλικῆς Σχολῆς 519· μέλος ἀτύπου Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου 528· ἐπαινεῖ Ξένες Σχολές 541· ὁμιλία του γιὰ Βεργίνα 542· ἐμποδίζεται ἀνασκαφὴ του 562· θάνατός του 575
- Ἀνδρόπουλος Σταῦρος 221
- Ἄνδρος 29· λατομεῖο, χωματερὴ 664
- Ἀνδρουτόπουλος Ἀδαμάντιος 463, 489, 495
- Ἀνδρουτσος Ὀδυσσεύς 98, 165· ἀπόδραση 133
- Ἀνέμων πύργος, ἀποκάλυψή του 128· ἀποθήκη ἀρχαίων 156
- ἄνετον (σκέλος) 282
- Ἀνθηδὼν Βοιωτίας 193
- Ἀνθιμος ἐπίσκοπος Ἡλιουπόλεως, Τοποτηρητὴς 83
- ἀνταλλαγὴ ἀρχαίων 33, 265, 612
- Ἀντιβασιλεία 74, 86, 91, 94, 134, 437· νόμος ἀρχαιολογικὸς 72· δέχεται πρόταση Ross 106· δὲν ἀποδέχεται εἰσήγηση Ρίζου Νερούλου 119· ἐγκρίνει ἴδρυση Ἑταιρείας 124
- ἀντιγραφὴ ἐπιγραφῶν Τελωνείου Πειραιῶς 97
- ἀντίδραση: Ἀθηναίων πρὸς Μουστοξύδη 49· γιὰ χρήση οἰκοπέδου στοῦ Μακρυγιάννη 357· στὴ μεταφορὰ τῆς Ὑπηρεσίας 428· κατὰ ναυπηγείων Πύλου 505· ἀνακατασκευῆς Διονυσιακοῦ 687
- ἀντιθέσεις στὴν Ἑταιρεία 563
- ἀντικαποδιστριακοὶ μὲ τὸν Πιττάκη 59
- Ἀντικύθηρα 308· ναυάγιο, εὔρημα 236, 237, 249· ἔφηβος, κεφαλὴ φιλοσόφου 237
- ἀντίληψη γιὰ τὶς ἀρχαιότητες ἐπὶ Καποδίστρια 71· Νικ. Μπαλάνου γιὰ τὶς ἀναστηλώσεις 260
- Ἀντίπαρος 52, 212
- ἀντιπολίτευση κατὰ Καποδίστρια 61
- Ἀντισσα 212
- ἄντρο Ἰδαῖο, Ψυχροῦ 249
- ἀνυποληψία, τοῦ ΚΑΣ 558
- Ἄνυτος, κεφαλὴ 301
- Ἄνω Λιοσίων δήμος, χρηματοδοτεῖ ἔρευνες στὴν Αἴγυπτο 588
- ἀνώνυμος: ἄ. ἐπιστολογράφος τῆς Σαλαμῖνος 70· Ἀ. Ἑταιρεία Προβολῆς τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτιστικῆς Κληρονομίας 599
- Ἀνώτατο Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο, σύστασή του 255
- ἄξια χρηματικὴ ἀρχαιοτήτων 47
- ἀξιολόγηση μνημείων 711

- Ἀξιοχώρι (Βαρδαρόφτσα) 211
 Ἀξιότης Κωνσταντίνος, διοικητής Πόρου 42, 43
 Ἀξός 249
 ἀπαγόρευση: ἐξαγωγῆς ἀρχαίων 22· δημοσίευσης ἀρχαίων 101· διορισμοῦ γυναικῶν στήν Ὑψηρεσία 313
 ἀπαλλαγὴ Ἑταιρείας καὶ Γ. Μυλωνᾶ ἀπὸ κατηγορίες 565
 ἀπαλλοτριώση: Δελφῶν ἀπὸ τῆ Γαλλία 217· χώρου λεμβοδρομίου Μαραθῶνος 627
 ἀπειλητικὴ ἐγκύκλιος πρὸς ἀρχαιολόγους Ὑψηρεσίας 513
 ἀπέλαση Πιττάκη ἀπὸ Αἶγινα 59
 ἀπεργία ἀρχαιολόγων 498, 562
 ἀπόβαση συμμάχων στὴ Νορμανδία 364
 ἀπόγραφα ἐπιγραφῶν Μυλάσων 82
 ἀποδεκατισμὸς Δημοσίων Ὑψηρεσιῶν 523
 ἀπόδοση: γλυπτῶν Ἀκροπόλεως ζητεῖ ἡ Ἑταιρεία 111· βαθμοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου 437
 ἀπόδραση Ὀδυσσεῶς Ἀνδρουτσοῦ 133
 ἀποζημίωση: ζητεῖται ἀπὸ κυβέρνηση Σάμου 242· δίδεται στὸ Μουσεῖο Μπενάκη γιὰ χῶρο λεμβοδρομίου 627
 ἀποκάλυψη: Κνωσοῦ 237· ἀρχαίων Θεσσαλονίκης 345· ἀρχαίων Ὀλυμπίας 336
 ἀποκέντρωση Ὑψηρεσίας 485
 ἀποκλεισμὸς γυναικῶν ἀπὸ τὴν Ὑψηρεσία 298
 ἀπόκρυψη ἀρχαίων 304-305
 Ἀπόλλων: Δελφῶν 150, 216· Ἐπικούριος Φιγαλείας 137, 168, 483· ἱεροῦ Αἰγίνης 26· ἱεροῦ Κλάρου 151· ἱεροῦ Πτώου 150· Πυθίου Γόρτυνος 249
 ἀπολογία Μουστοξύδη πρὸς Nugent 49
 ἀπολογισμός: Μουστοξύδη 48· Νικ. Χρυσογέλου 64· Νικ. Κοντολέοντος 494· Ἐργον Ὑψηρεσίας 601, 616· Πολιτιστικῆς Ὀλυμπιάδος 650
 ἀπόλυση Weissenburg καὶ Κοκκῶνη 91
 ἀπόμαχοι, πρῶτοι φύλακες Ἀκροπόλεως 94, 95
 ἀποξήλωση ἀρχαίων ἐρειπίων λόφου Σάγανι 597
 «ἀποστασία» 452
 «ἀποστάτες» 453
 Ἀποστολάκη Ἄννα 294
 Ἀποστολάκος, φύλακας Ἀκροπόλεως 320
 ἀποστολή: Ναπολέοντος στήν Αἴγυπτο 31· στὴ Λιβύη τῆς Ὑψηρεσίας 539· ἀρχαίων στὸ Ἐξωτερικὸ τὸ 1968, 471
 ἀπόστολος: χαρακτηρισμὸς τοῦ Π. Σταματάκη καὶ τοῦ Ἀντ. Βλαστοῦ 200
 «ἀποστροφὴ» Καποδίστρια γιὰ τὶς ἀρχαιότητες 70
 «ἀποτυχημένο κράτος», ἡ Ἑλλάδα 715
 ἀπόφαση: Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου γιὰ ἐξαγωγή ἀρχαίων 508· ΣτΕ ἀκύρωσης ἀποχαρακτηρισμοῦ διατηρητέων Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου 680-684
 ἀποχαρακτηρισμός: Ψυτταλείας 533· διατηρητέων Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου 659
 ἀποχώρηση: Γάλλων ἀπὸ Πελοπόννησο 32· γυναικῶν ἀπὸ τὴν Ὑψηρεσία 299· von Schönebeck ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα 331· Γερμανῶν ἀπὸ τὴν Ὀλυμπία 325· Kraiker καὶ προσωπικοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου 364· Σπ. Μαρινάτου ἀπὸ τὴν Ὑψηρεσία 489· Ἰωάννου Κοντῆ ἀπὸ τὴν Ὑψηρεσία 498
 ἀποψη: κατοίκων Πύλου γιὰ τὰ ναυπηγεῖα 504· ὑπουργικὴ γιὰ τὸν χῶρο τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος 628
 Ἀπτέρου Νίκης ναὸς 98, 111, 112, 113
 Ἀραβαντινὸς Βασίλειος 639
 Ἀραγωνίας Πέτρος 150

- Ἀράχωβα 138
 Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος 196, 259, 287, 288, 337, 338
 Ἀργολιδοκορινθία 303
 Ἀργολίς 178· Ἀ. Κουτσοπόδι 193
 ἀργόμισθοι 365, 366
 Ἄργος 35, 53, 151, 253· Ἀ. Ἐθνική Συνέλευση 25, 32, 75, 156· Ἀ. ἀρχαῖο θέατρο 36, 38, 156· Ἀ. νομίματα 53, 54· Ἀ. Ἡραῖον 193
 Ἀργυράκης ἐφέτης 400
 Ἀργυρόπουλος Γεώργιος 120
 Ἀργυρόπουλος Χριστόφορος 534
 Ἀρδηττός 421
 Ἄρειος Πάγος (ἀρχαῖος) 381· παραχωροῦνται λίθοι του σὲ ξένα ἰδρύματα 611, 612
 Ἄρειος Πάγος (νέος) 358· ἐξαιρεῖ προστασίας τὶς εἰκόνες μεταγενέστερες τοῦ 1453, 470
 Ἄρειος Πάγος Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος 15
 Ἀρεόπολη (Τσιμόβα) 35
 Ἀριάδνη: κεφαλὴ 301· σὲ cameo 328
 Ἀριστείδης Λυσιστάχου Ἀλωπεκῆθεν 531, 583, Β 203
 «ἀριστερίστικη ὁμάδα περιθωριακή», οἱ ἀρχαιολόγοι τῆς Ὑπηρεσίας 591
 Ἀριστόδικος κοῦρος: εὕρεσή του 363· πρώτη ἔκθεσή του 410· δημοσίευσή του 439
 Ἀριστοναύτης, ταφικὸς ναῖσκος του 161
 Ἀριστοτέλης 596
 Ἀριστοφάνης 467, 476
 Ἀρκάδες 249
 Ἀρκαδία 137, 178, 303, 660, 666
 Ἀρμενοχώρι 211
 ἀρμοδιότητες: Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου 258· κατανομή ἀπὸ ΠΑΣΟΚ 524· ἐπὶ νεωτέρων μνημείων καθορισμὸς 545
 Ἀρμοστεία Ὑπάτης Σμύρνης 270
 Ἀρμοστής Ἰονίων Νήσων 83
 ἄρνηση: Γερμανῶν νὰ δεχθοῦν ἐποπτεία ἀνασκαφῶν τοὺς 355· οἰκοδόμησις νέου ΕΑΜ στοῦ Μακρυγιάννη 357· ὑπουργοῦ νὰ δεχθεῖ παραίτηση μελῶν Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου 504
 ἀρπαγὴ χειρογράφων 43
 Ἀρσάκη ὁδός: γραφεῖα δακτυλογραφίσεων 426
 Ἄρτα 303
 Ἄρτεμις: Ἀ. ναὸς Κερκύρας 251, 262
 Ἄρτεμις Βραυρωνία, μελέτη τοῦ Ἰ. Δ. Κοντῆ 462
 Ἀρτεμίσιον Εὐβοίας 178, 193, 280· Ἀ. Ποσειδῶν 329
 ἀρχαῖα: ἀνταλλαγή 265· δανεισμὸς 271· διπλὰ καὶ ἄχρηστα 33, 614, 265, 268· κατάσχεση 80· καταχωσμένα 335· περιττὰ 265· πρὸς πώληση 265, 268, 279· ἁ. Ἀσίνης παραχώρηση 290· ἁ. Ὀλυμπίας ἀποκάλυψη 336· ἀποστολὴ στὸ Ἐξωτερικὸ τὸ 1968, 471
 ἀρχαιοκαπηλία 168, 169, 459· ἁ. νόμιμη 579
 ἀρχαιολογεῖον, μουσεῖο στὴν Ἀκρόπολη 88
 Ἀρχαιολογικὰ Ἀνάλεκτα ἐξ Ἀθηνῶν 435, 467
 Ἀρχαιολογικὰ Θέματα, τῆς Σέμνης Καρούζου 706
 Ἀρχαιολογικὲς Περιφέρειες 266, 312
 Ἀρχαιολογικὲς Σχολὲς πολλαχοῦ
 Ἀρχαιολογικὴ Ἀκαδημία 152, 197
 Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ 33, 103, 120, 121, 197· Ἀ. Ἐ. τοῦ νόμου ΒΧΜς 208, 257, 265
 Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ Θεσσαλονίκης 277, 462 σημ. 2, 501
 (Ἀρχαιολογικὴ) Ἑταιρεία: ζητεῖ γλυπτὰ Ἀκροπόλεως 111· ζητεῖ ἐκμαγεία ἀπὸ τὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο 113· τὸ πρῶτο τῆς μουσεῖο 117

- Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς 121 (ὡς Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική), 165 (δευτέρας περιόδου), στήν Ἑκθεσὶ τῶν Παρισίων 174, ἐπανεκδόσή της 197, ἐκδίδεται ὁ 150ὸς τόμος 706-707
- ἀρχαιολογικὴ νομοθεσία Κατοχῆς 309
- Ἀρχαιολογικὴ Σχολή: Ρώμης 269· (Ἰνστιτούτο) 571· Κωνσταντινουπόλεως 269
- (Ἀρχαιολογική) Ὑπηρεσία πολλαχοῦ
- Ἀρχαιολογικὸ Ἔργο: στὴ Μακεδονία καὶ Θράκη 560· στὴ Θεσσαλία καὶ Στερεὰ 644
- Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτούτο Ἀμερικῆς, ἴδρυσή του 192
- ἀρχαιολογικὸ προσωπικὸ Μακεδονίας 348
- Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον: πρώτης περιόδου 205, 212-214· δευτέρας περιόδου 264, 267, 268, 271, 293· τρίτης περιόδου 429, 430, 431, 435, 560
- «ἀρχαιολογικὸν εἶδος», ἡ Ὑπηρεσία 87
- Ἀρχαιολογικὸν Συμβούλιον 3, 437, 457, 465, 500, Β 212· ἴδρυση 257· σύμφωνος γνώμη 437· συρρίκνωση 463· παραίτηση μελῶν 504· ἄτυπο 528· ὑπονοεῖται τὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας 173
- Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον Βερολίνου 340
- Ἀρχαιολογικὸν Τμήμα 257
- ἀρχαιολογικὸς νόμος 45, 279
- Ἀρχαιολογικὸς Σύλλογος 152, 160
- ἀρχαιολόγοι: ἀπεργία 498· κύκλοι 425· συμβασιούχοι 554· «σὰν ἀριστερίστικὴ ὁμάδα, περιθωριακὴ» 591· ὑποκρίται 586
- Ἀρχαιολόγων Δέλτος, περιοδικὸ τοῦ ΣΕΑ 435
- ἀρχαιοπῶλες Ἀθηνῶν 169
- ἀρχαιότητες: ἀπαγόρευση ἐξαγωγῆς 21· ἀγοραπωλησία 51· χρηματικὴ ἀξία 47· προστασία 52· μέτρα Καποδίστρια 75· Λουκοῦς 59· Σουηδικαὶ 290
- ἀρχαιρεσίες στήν Ἑταιρεία τὸ 2002, 639
- Ἀρχεῖον: Ἑταιρείας 568· Γ. Μηλιάδης 270
- Ἀρχεῖον τῶν Βυζαντινῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Ἀν. Ὁρλάνδου 296
- Ἀρχηγὸς Ράλλης 58
- Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, ζητεῖ λίθον ἐκ τοῦ Ἀρείου Πάγου 611
- ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως 550
- ἀρχιπελάγους ἀρχαῖα 509, 510
- ἀρχιτεκτονικὴ ἐκκλησιαστικὴ 436
- Ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ Ἀν. Ὁρλάνδου 506
- ΑΣΔΥ (Ἀνώτατον Συμβούλιον Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν) 455
- Ἀσήμω, γυναῖκα τοῦ Γκούρα 133
- Ἀσίνη: ἀνασκαφὴ 271· διανομὴ εὐρημάτων 274· ἀρχαίων παραχώρηση 289, 290· τάφοι 291· συλλογὴ 292
- Ἀσκληπιεῖον Ἀθηνῶν 163, 188, 189, 193, 215, 301, 317
- Ἀσκληπιός: ἀνασκαφὴ ἱεροῦ Ἐπιδαύρου 190
- Ἀσκούτης Νικόλαος, μέλος τῆς ΠΕΕΑ 363
- Ἀσπιώτης Μιχαήλ, διευθυντὴς γραφείου Ἑταιρείας 369
- Ἀσπροχάλικο 212
- Ἀσσηρος 211
- Ἀστακὸς 212
- Ἀστέρι (Λακωνικὴ) 212
- Ἀστυπάλαια 23, 56
- ἀστυφύλακες· φρουρὰ στήν Ἀκρόπολη 320
- Ἀσώματοι Σκαλία 156
- Ἀσώπιος Κωνσταντῖνος 18, 166
- Ἀταλάντη 193
- Ἀττάλου στοὰ 285, 422· ἀνασκαφὴ-ταύτιση 161· ἀναστήλωση 417
- Ἀττικὴ 178, 190, 194, 212, 302, 315, 333, 516, 559, 567, 646· Ἀ. καὶ Βοιωτίας

- νομάρχης 158· Κορώνη, Βάρη 193·
 'Α. χάρτες 194· 'Α. ἀρχαιοτέτες ὀλυμ-
 πιακῶν ἔργων 640· 'Α. 'Οδός, ἀρχαιό-
 τητες 194, 651
 Ἀττικῆς Ἐπιγραφαὶ Ἐπιτύμβιοι, ἔργο
 τοῦ Σ.Α.Κ. 174
 ἄτυπο Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο 528
 Αὐγή, ἐφημερίς, ἐπαινεῖ Νικ. Κοντολέον-
 τα 491· ἐπικρίνει Ξένες Σχολές 495
 Αὐγούστου καὶ Ρώμης ναός, ἀπόπειρα
 ἀνασκαφῆς του 129
 αὐθαιρέσιες Ἰταλῶν 360
 Αὐλὴ βασιλική 251
 Αὐλωνάρι Εὐβοίας 308, 366
 Αὐλωνίτης Σταῦρος, ἀτόμαχος, προτεί-
 νεται γιὰ φύλακας 88
 αὐξηση ὀργανικῶν θέσεων Ὑπηρεσίας
 438
 αὐξόμενος λόγος Β 195
 Αὐστραλία 668, ἐξαγωγή ἀρχαίων 415,
 ἔκθεση μακεδονικῶν ἀρχαιοτήτων
 562
 Αὐστριακὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο
 232, 306, 402
 Ἀφαία, 'Α. ναὸς 131, 137, 168, 169, 284,
 418, 449, 450, Β 198, Β 210· 'Α. γλυπτὰ
 39, 106, 226, 235· 'Α. ναοῦ ἀναστήλω-
 ση 417, 423· 'Α. ἀνασκαφῶν κλοπὴ
 κεφαλῆς 586· 'Α. ναοῦ ἀναστήλωσεως
 ἀπόψεις Νικ. Κοντολέοντος 451
 ἀφαίρεση γερμανικῆς σημαίας 307
 Ἀφανοῦς Στρατιώτου μνημεῖο 378
 Ἀφιὼν Καραϊσσὰρ 270
 Ἀφροδίτη: Μήλου 471, 474
 Ἀφροδίτη Πάνδημος 388
 Ἀχαΐα 303, 308, 365
 Ἀχαρνῆς Ἀριστοφάνους 476
 Ἀχεμιάστου Μυρτάλη 420
 ἄχρηστα ἀρχαῖα 33, 125, 126, 265, 412,
 612· ἄ. καὶ διπλὰ 614· ἄ. ἀ. πώληση
 264, 268, 613
- Β
 Βαβροῖτσας Ἀνδρέας 412, 490
 βαθμολόγιο Κλάδου, κατάργησὶς του
 524
 Βαθὺ Σάμου 239
 Βάκχου θέατρον 163
 Βαλάκου Νικολέτα 669
 Βαλασόπουλος Ἰ., ὑπουργὸς Παιδείας
 176
 βαλεριάνειο τεῖχος Ἀθήνας 591
 Βαλλιάνος Θεόδωρος, ἀρχιτέκτων 24
 Βαλλιάνος Στέφανος 31
 Βαρβάκειον 173· συλλογὴ 209
 Βαρβίτσα Λακωνίας 200
 Βαρδαρόφτσα (Ἀξιοχώρι) 211
 Βάρδας, πρωθυπουργὸς Μιχαὴλ Γ' 550
 Βαρδῖνα 211
 Βάρη Ἀττικῆς 193, 212, 214
 Βάρκιζας συμφωνία 380
 Βάρναλης Κώστας Β 198
 Βαρούχα Εἰρήνη 272, 304, 313, ὑποδει-
 κνύεται ἀπὸ Κοντολέοντα γιὰ Προϊ-
 σταμένη Ὑπηρεσίας 443
 Βάρσος Κωνσταντῖνος, κλητῆρας Ἐται-
 ρείας 369
 βάση ἀγάλματος Νεμέσεως Ραμνοῦντος
 Β 205
 βασιλείας κατάργησις 487
 βασιλικὴ Ἀγίου Σωτῆρος (San Salvatore
 degli Agostiniani) 476
 βασιλικὴ ἐπιρροή στὴν Ἐταιρεία 250
 Βασιλικὴ Ἰταλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ
 Ἀθηνῶν 249
 βασιλικὴ οἰκογένεια 333
 βασιλικὸς Ἐπίτροπος στὴν Ἐταιρεία
 220
 Βασιτικοῦ Ντόρα 188
 Βάσσης Φιγαλείας 168
 Βατικανὸν 8· στέλνει Pietà στὶς ΗΠΑ 444
 Βατοπέδιο, παραχώρησις δημοσίων γαιῶν
 674· ὁ Κώστας Καραμανλῆς ἀναλαμ-

- βάνει πολιτική ευθύνη για τὸ σκάνδαλο, καταδικάζει δολοφονία Ἀλέξη Γρηγορόπουλου, ἀρνεῖται ὅτι ὑπάρχει οἰκονομικὴ κρίση 676, 677
- Βαναρία 62· Β. βασιλεὺς Λουδοβίκος Α' 21, 71
- Βαναροὶ 177
- Βαφεῖο 209
- Βγενᾶς Π., ἐντολοδόχος τῆς Ἰταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς 362
- Βεζύρης, Μεγάλος 14
- Βέης Νίκος 204
- Βέλγιο 147
- Βελεστίνο 11, 344
- Βελιγράδι 144
- Βέλος, ἀντιτορπιλικό 487
- Βενετία: Χάρτης ἀναστηλώσεων 515· Ἰνστιτούτο 557· διάσκεψη γιὰ τὰ μνημεῖα Β 207
- Βενετσιάνοι 12
- Βενθύλος Ἰωάννης 34, 119, 120
- Βενιζέλος Ἐλευθέριος, ὁ πολιτικὸς 279, 293· ὁρίζει τὴ Ροτόντα ὡς μουσεῖο Θεσσαλονίκης 589
- Βενιζέλος Εὐάγγελος, συνταγματολόγος καὶ πολιτικὸς 118, 616, 617, 634, 635· τρίπτυχό του γιὰ τὴν ἐπιστροφή γλυπτῶν Ἀκροπόλεως καὶ σχετικὲς ἀπόψεις του 535· σχέδιά του γιὰ τὶς ἀρχαιότητες 593· ἐγκύκλιός του γιὰ ὁργάνωση μουσείων καὶ χώρων 594· νομοθετικὴ δραστηριότητά του 599· παραινήσεις καὶ συμβουλὲς πρὸς ἀρχαιολόγους Κλάδου 600· θέτει στὸν πρίγκιπα Κάρολο θέμα ἐπιστροφῆς γλυπτῶν Ἀκροπόλεως καὶ χαρακτηρίζεται δυσμενῶς ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸ Τύπο 604· ἀπόψεις του γιὰ ἀρχαιολογία 605· ἐκθέτει ἀπόψεις του γιὰ πνευματικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ θέματα σὲ βιβλίο 606· ἐπιβάλλει τὸ χαράτσι 607 σημ. 32· συγχαρητήριά του πρὸς Χρ. Ντούμα γιὰ πρότασή του πώλησης διπλῶν καὶ πολλαπλῶν ἀρχαίων 608· τὸν διαδέχεται ἡ Ἐλισάβετ Παπαζώη 615· ἀντικαθιστᾷ τὸν Θ. Πάγκαλο 619· ἰδρύει Πολιτιστικὴ Ὀλυμπιάδα, συνέντευξή του σχετικὴ 623· δήλωσή του ὅτι ἡ ὑπαρξὴ τοῦ ΝΜΑ θὰ εἶναι ἐπώδυνη γιὰ τοὺς Βρετανούς 625· δηλώσεις του γιὰ τὸν νέο ἀρχαιολογικὸ νόμο 634· ὁρίζει τί εἶναι πολιτισμός 635· δηλώσεις του γιὰ «λενινιστικὴ δομὴ» καὶ «λενινιστικὰ πρότυπα» τῆς Ἑταιρείας 636· διώκει δικαστικῶς Γενικὸ Γραμματέα Ἑταιρείας 640· κάνει νέο Ὄργανισμὸ Ὑπηρεσίας 642· δηλώνει ὅτι ΝΜΑ δὲν καταστρέφει ἀρχαῖα 646· γίνεται κριτικὴ ἐναντίον του 647· ἀποπειρᾶται ἀνασκευὴ ἄρθρου Ν. Ξυδάκη 648· μετὴν Πολιτιστικὴ Ὀλυμπιάδα προσδίδει «πνευματικότερο χαρακτήρα στὸν θεσμὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων» 650· παραχωρεῖ διατηρητέο οἶκημα στὸ ἴδρυμα Μητροτάκη 666
- Βεργίνα 323, 511, 512, 515, 562, 563, 565
- Βερδελῆς Νικόλαος 347, 384, 385, 397, 398, 399, 643· Ἐκθέσεις του γιὰ ζημιές μνημείων κατὰ τὰ Δεκεμβριανὰ 396
- Βερενίκη τοῦ Herculaneum 301
- Βερναδέσκης, ἐνωμοτάρχης Χωροφυλακῆς 381
- Βέροια: βλάβες στὶς ἀρχαιότητες κατὰ τὴν Κατοχὴ 347, 349, 350· οἰκουμενικοὶ ἀγῶνες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα 438
- Βερολίνο 146, 177, 184, 185, 203, 252, 262, 298, 326, 329, 330, 368· Β. Ἀκαδημία 175· Β. Ἀρχαιολογικὸ Συνέδριο 195, 340· Β. Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες 325
- Βερσάκης Φρειδερίκος 259, 262, 263, 267
- Βερσαλίες νέες, τὸ ΝΜΑ 625
- Βιάρος Καποδίστριας 41, 54, 57, 60, 73, 75

- Βιβλιοθήκη: Ἀδριανοῦ 92, 156, 168· Αἰγί-
νης 48, 66, 67, 77· Ἐταιρείας 568, 709-
711
- Βιέννη 42, 123
- βίλλα Διονύσου 212
- Βίνιανη Εὐρυτανίας 362
- βλάβες: στὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως 383
καὶ στὰ πώρινα ἀετώματα τοῦ Μου-
σείου της κατὰ τὰ Δεκεμβριανὰ 392
- Βλαστός Ἀντώνιος 200
- Βλαστός Μιχαὴλ 294
- Βλαχόπουλος Ξενοφῶν 224, 225
- Βλάχος Ἄγγελος 639
- Βλάχος Σταῦρος 164
- Βοβολίνης Κωνσταντῖνος, ὑφυπουργὸς
Προεδρίας 474
- Βογιατζῆς Γ., ὑπουργὸς Παιδείας 426
- Βοιωτία 170, 175, 178, 194, 200, 201, 202,
212
- Βοκοτοπούλου Ἰουλία 561
- Βολονάκης Μιχαὴλ 252, 261
- Βόλος 303, 305, 353, 401· Β. Μουσεῖο 408·
Β. Πανεπιστήμιο 644
- βομβαρδισμὸς Πειραιῶς 358
- Βόρεια κλιτὺς Ἀκροπόλεως 193
- βόρειοι καὶ νότιοι, τοπικιστικὸ σύνθημα
468
- Βορίδης Μάκης 694
- Βοσκοχώρι 348
- Βοσνία 582, 583
- Βόσπορος 270
- Βοστίτσα 704
- Βοστώνης Μουσεῖο 474
- Βότσης Πῶργος, ὑπερασπίζεται ἀπόψεις
Ἐταιρείας γιὰ λεμβοδρομίο 597, 627
- Βουκουρέστι 611
- Βουλγαράκης Γεώργιος 656, 666· δηλώ-
σεις του γιὰ πυρπόληση Ὀλυμπίας
660· ἀνάμειξή του στὸ σκάνδαλο Βα-
τοπεδίου 674
- Βουλγαρία 308
- Βούλγαροι 309, 403
- βουλευτήριον Ἀγορᾶς 152· οἰκίας Ψωμᾶ
401
- Βουλὴ Σαμιακὴ 244
- Βουλιαγμένη 212
- Βουλπιώτης Δημήτριος 199
- Βούρβουρα 366
- Βουτυρᾶς Ἑμμανουὴλ 602, 643, 693
- βραβεῖα «Κότινος» 623
- Βρανᾶ 651
- Βρανούσης Λεάνδρος 375
- Βραυρῶν 413, 425, 440, 441, 466· Β. μου-
σεῖο 686
- Βραυρώνιον 390
- Βρετανία 677
- Βρετανικὸ Γραφεῖο Προστασίας Ἔργων
Τέχνης 395
- Βρετανικὸ Μουσεῖο 105, 113, 117, 131,
133, 475, 536, 679· στέλνει ἐκμαγεῖα
γλυπτῶν Παρθενῶνος 114· ἐνοικιά-
ζει αἶθουσα γλυπτῶν Παρθενῶνος
γιὰ δεξιώσεις 617· δανεῖζει στὸ ΝΜΑ
γλυπτὰ Παρθενῶνος ὑπὸ ὄρους 677
- Βρεττὸς Χρήστος 479
- Βυζαντινὴ Ἐκθεση στὸ Ζάππειο 447
- Βυζαντινὸ καὶ Χριστιανικὸ Μουσεῖο
Ἀθηνῶν 204, 264, 304, 351, 408, 462,
646· μείωση θέσεών του 274· στεγάζει
γραφεῖα Ὑπηρεσίας 445
- Βυζαντινοὶ 12, 716
- Βυζαντινὸς Γαβριὴλ 256-257, 259, 261
- Γ
- Γαβρᾶς Κώστας, φιλμ γιὰ τὴν ἱστορία
τῆς Ἀκρόπολης, δήλωσή του 685
- Γαβριηλίδης Κώστας, μέλος τῆς ΠΕΕΑ
- Γαλάβαρης Γεώργιος 204
- Γαλέριος 589· Γ. ἀνάκτορο 353· Γ. τόξο
331
- Γαλλία 19, 38, 112, 147, 192, 211, 217, 334,
578, 716· Γ. εὐσπλαχνος 113· ἀπαλ-
λοτριώση Δελφῶν 217· ἔκθεση ἀρ-
χαίων 509

- Γαλλική Έπιστημονική Άποστολή 34
 Γαλλική Σχολή Άθηνών 136, 141, 146, 148, 149, 520, 537· έορτασμός των 100 χρόνων της 413· ζήτημα σφραγισμάτων Δήλου 505· απόπειρα αλλαγής του σκοπού της 519
 Γαλλική Σχολή Ρώμης 141
 Γαλλικό Έκστρατευτικό σώμα 23, 31
 Γαλλικό Ίνστιτούτο Άθηνών 147
 Γάλλοι 12, 35, 39, 58, 70, 71, 72, 73, 75, 149, 196, 210, 216
 Γανυμήδους, κεφαλή 325
 γενέθλια θείου ύπουργού 5
 Γενέλεω άγαλμα 407
 Γενική Άσφάλεια· ή Έταιρεία ζητεί άδεια έκδηλώσεως 370
 Γενική Διοίκησης Μακεδονίας 343· ύπαγωγή στη Γ. Δ. Μ. της Διευθύνσεως Άρχαιοτήτων και Ίστορικων Μνημείων Μακεδονίας 353
 Γενική Έφημερίς της Ελλάδος 18· άρχαιολογικές δημοσιεύσεις 48
 Γενική Έφορεία Άρχαιοτήτων 173· Γραφείον 156· κατάργηση 256
 Γενική Συνέλευσις των Σαμίων 238, 239
 Γενικός Γραμματεύς ΥΠΠΟ, αύξημένες και πολλαπλές άρμοδιότητες 665
 Γενικός Διευθυντής διορίζεται στην Έπι-ρεσία 618
 Γενικός Έπιθεωρητής Άρχαιοτήτων 313, 463, 524
 Γενικός Έφορος των Άρχαιοτήτων: πρώ-τη χρήση του τίτλου 89· θέσπιση της θέσης 90· βαθμός, βαθμού κάτοχοι, βαθμού κατάργηση και ανάκτηση 437· Γ. Έ. Άρχαιοτήτων και Μουσείων 213· ό Πιττάκης γίνεται Γ. Έ. 152
 Γεννάδειος Βιβλιοθήκη 583
 Γεννάδιος Άναστάσιος 174
 Γεννάδιος Γεώργιος 63, 120, 146, 160
 Γενναίος Κολοκοτρώνης 704
 Γενοβέζοι 12
 Γερακάρης Νικόλαος, Διοικητής 53
 Γεράκι 212
 Γερμανία 139, 176, 177, 179, 180, 182, 185, 192, 211, 324, 326, 401, 407, 408, 578, 706, 723· έκτόπιση στη Γ. του Ε. Vanderpool 306· μεταφορά, φυλάκι-ση και θάνατος στη Γ. του Ροδίωνος Γεωργιάδη 364
 Γερμανική Άρχαιολογική Έπιμερσία Θεσ-σαλονίκης 353
 γερμανική πρεσβεία 326
 Γερμανική Έπιμερσία Προστασίας των Μνημείων της Τέχνης (Kunstschutz) 323
 γερμανικής σημαίας άφαίρεση 307
 Γερμανικό Άρχαιολογικό Ίνστιτούτο 148, 176, 177, 178, 250, 251, 262, 286, 296, 297, 306, 322, 323, 325, 328, 330, 354, 402, 405, 439, 611· ζητεί άνα-σκαφή Δωδώνης 369· διαχείριση της περιουσίας του 411
 Γερμανικό Άρχαιολογικό Ίνστιτούτο Βερολίνου 326, 482, 567
 Γερμανοί 73, 196, 210, 217, 263, 308, 316, 318, 322, 325, 327, 331, 332, 343, 345, 353, 354, 365, 403, 404, 588· κατάλο-γός τους άρχαίων Όλυμπίας 185· ζη-τούν άδεια άνασκαφών στη Σάμο 240· είσοδός τους στην Άθήνα 306· άρνούνται νά δεχθούν έποπτεία άνα-σκαφών τους 355· τελετές τους στην Πνύκα 598· άνοίγουν Μουσείο Κε-ραμεικού 652
 «γέροντες κεντροκομμουνιστάι» 458
 Γερουλάνος Παύλος 578, 655, 688 σημ. 2, 689, 691, 698, 699· δήλωσή του για τό Μουσείο Μπενάκη 648 σημ. 9· δρο-μεύς 696
 Γερουλάνου Αίμιλία 639
 Γερουσία 63
 γεύμα στον Παρθενώνα 158· γεύμα πνευ-ματικών ανθρώπων 543

- Γεωγραφική Ύπηρεσία Στρατού 643
 Γεωργιάδης Ροδίων, βοηθός του G. Welter 364
 Γεώργιος: ό Α' 262· ό Β' 274, θάνατός του 412
 Πάκος Δημήτριος 443, 468
 Παλούρης Νικόλαος 414, 437, 481, 497, 513, 517, 518, 522, 523· απόλυσή του και ανάκληση απόλυσης 469· εισηγείται έξαγωγή άρχαίων 510
 Παννακάκης, φύλαξ Άκροπόλεως 318
 Παννακόπουλος Εϋγένιος 616
 Πανναράς Χρήστος· κρίνει Βενιζέλο Εϋ. ώς πολιτικό 607 σημ. 32· έπιφυλλίδα του γιά τόν ΝΜΑ 670-673· αναλύει τόν ιδιοτελή παράγοντα στην κατασκευή του ΝΜΑ 673
 Πάννεννα 42
 Παννόπουλος Νικόλαος 266, 303, 353
 Παννουλάτος Άνδρέας 465
 Παννουλάτου Άρτεμισία 368
 Πουγκοσλαβία 615
 Πουσοϋφ Μπέης 35
 Γκετί Μουσείο 633
 Γκοτξαμάνης Σωτήριος 333
 Γκούρας Πάννης 16, 132, 133, 165
 Γλαράκης Γεώργιος 160· παραλαμβάνει αντίγραφα έπιγραφών Τελωνείου Πειραιώς 103
 Γλέζος Μανόλης 307
 Γληνός Δημήτριος 272
 γλυπτά: γλ. Φιγαλείας, Άκροπόλεως, Άφαιας 39· γλ. Άκροπόλεως ζητείται άπόδοση άπό την Έταιρεία 111· γλ. Άφαιας άφαίρεση συμπληρώσεων 226· γλ. Όλυμπίας 72, 75, έξαγωγή 51, παραχώρηση 71
Γλυπτά του Έθνικού Μουσείου. Κατάλογος Περιγραφικός, του Π. Καββαδία 215
 γλύπτης «κεφαλής του Διτύλου» 634
 Γοργοϋς άέτωμα 262
 Γόρτυς: Άρκαδίας 151· Κρήτης 249, 250
 Γουδή, έπανάσταση στοϋ 254, 259
 Γουλανδρής, Βασίλειος και Έλίζα 596· Νικόλαος και Ντόλλη 555
 γουλās (Προπυλαίων) 16
 Γουλεδιανά Ρεθύμνης 432
 Γουλιέλμος, αυτοκράτωρ Γερμανίας: ό Α' 179· ό Β' 238, 251, 262
 Γούναρη Έμμ. 643, 693
 Γραμματεία Έκκλησιαστικών 123
 γραμμάτιον εισόδου, στην Άκρόπολη 94
 Γραφείον: Άναστηλώσεως και Συντηρήσεως Άρχαίων Μνημείων 260· Άρχαιολογικής Ύπηρεσίας 256· Γενικής Έφορείας 156· Δημοσιευμάτων τοϋ ΤΑΠΑ 430· Τεχνικής Ύπηρεσίας 260
 γραφειοκρατική καμαρίλα 232
 Γρηγόριος, Άρχιεπίσκοπος Συρακουσών 550
 Γρηγόριος Δικαίος, ό Παπαφλέσσας 16
 Γρηγορόπουλος Άλέξης, δολοφονία του, έξέγερση τών νέων και τών καταπιεσμένων 676
 Γρίβας Γεώργιος 453
 Γριτσόπουλος Τάσος 310
 γροθιά τοϋ κολοσσοϋ της Ρόδου 557
 Γροιλανδία 668
 Γρούνδμαν, λιθογράφος 198
 Γύθειον 35
 γυμνάσιον Πτολεμαίου, ή στοά Άττάλου 161
 γυναικών άποκλεισμός άπό την Ύπηρεσία 298
 Γυψάδες Κρήτης 212
 Γωνιά 193
 Δ
 Δαβάρας Κωστής 420
 Δαγατζίκας Κ., Έντολοδόχος Ίταλικής Άρχαιολογικής Σχολής 362
 δαδι γιά φωταγωγή 158
 Δάκαρης Σωτήριος 412

- δακτυλιδόπετρες 28
 δακτυλιδόλιθοι 28· με παραστάσεις 83·
 Μουσείου Αιγίνης 84· περιγραφή
 τους 47
 Δάλλας Κ. 675
 Δαμανάκη Μαρία, έπερωτήσεις της για
 αρχαιολογικά θέματα 519, 693
 Δαμιράλις Μάρκος, Διοικητής Αγίου
 Πέτρου και Πραιστού 59, 60
 Δαμοφών Μεσσήνιος 301
 δανεισμός αρχαίων 271, 414, 521
 Δασμοτελωνείο Σύρας 80
 Δαύλεια 201
 Δαφνί, έπισκευές ψηφιδωτών 229
 Δειλάκη Εὐαγγελία 416
 Δεκαβάλλας Νικόλαος 479
 Δεκεμβριανά 380, 400
 Δεληβορριάς Άγγελος 497, 528, 577, 639,
 691· δήλωσή του πολιτική 571· λίβελ-
 λός του κατά της Υπηρεσίας 578· πα-
 ρουσιάζει βιβλίο Εὐ. Βενιζέλου 606·
 σύμβουλος Εὐ. Βενιζέλου 627· σύμ-
 βουλος Έταιρείας 638· δήλωσή του
 για φίλμ Κ. Γαβρά 685· δήλωσή του
 για Μουσείο Μπενάκη 692
 Δεληγιάννης Ίω. (1815-1876), διπλωμα-
 τικός υπάλληλος 179
 Δελμοῦζος Άλέξανδρος 272
 Δέλτα Πηνελόπη 279
 «δελτία αρχαιολογικά» στην Έφημερίδα
 της Κυβερνήσεως 213
 Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικῆς Έ-
 ταιρείας (ΔΧΑΕ) 204
 Δελφίνιο 212
 Δελφοί 2, 11, 137, 150, 201, 303, 305, 311,
 558, 646· αγορά κτημάτων, ανασκα-
 φῆς σύμβαση 216· έναρξη εργασιών
 Έταιρείας 217· Μουσείο 151, 426· θό-
 λος, ναός Απόλλωνος, θησαυρός Έε-
 ρᾶς ὁδοῦ, «Μεγάλη ανασκαφή», πο-
 λυγωνικός τοίχος 150, 151· θησαυρός
 Άθηναίων 151, 246· επένδυση νέας
 Έρεᾶς Ὀδοῦ 2, 711· τοποθέτηση
 Άλεξάνδρου Κοντολέοντος 266· συ-
 νέδριο Έλλήνων Αρχαιολόγων 546
 Δέμπλα 212
 δεξαμενή στην Άκρόπολη στεγάζει αρ-
 χαιότητες 155
 Δεξιλέως Λυσανίο Θορίκιος, ἡ ἐπιτύμ-
 βια στήλη του 162
 Δεσπίνης Γεώργιος 577, 602, 643, 692
 Δέσποινα Λίζα, ἡ Gioconda 443
 Δεσύλλας Δημήτριος 65, 66, 67, 82
 Δηλιγιάννης Θεόδωρος 190
 δηλοποιήσις Κωνσταντίνου Σχινᾶ περι
 ἐκλειπουσῶν ἀρχαιοτήτων 82, 84
 Δήλος 80, 81, 150, 151, 196, 201· Δ. ἀνα-
 σκαφές 190· δρακοσπηλιά 150· κά-
 θαρση 168· ξενοδοχείο 555· σφραγι-
 σματα 505
 δήλωση τῶν «97» 570
 Δημακόπουλος Ίορδάνης, ἀποχώρησή
 του 524
 Δημαράς, Κ. Θ. ἐπίδρασή του σέ ὑπουρ-
 γικὴ ἐγκύκλιο 595
 δημορχεῖο Θεσσαλονίκης 671
 Δημητριάδης Άθανάσιος 179, 205, 259
 Δημητριάδης Κωνσταντῖνος 179, 180,
 259
 Δημητριάς 178
 Δημήτριος Φαληρεὺς 230, Β 194, Β 195
 Δημητρίου Ίωάννου συλλογὴ 209
 Δήμητρος ἱερὸ στὸ Σαγκρι Β 200, Β 201
 Δήμητρος ναὸς Έλευσίνος 59
 Δημητσάνα 310
 δημογέροντες Άθηνῶν 15
 δημογεροντία: Άθηναίων 55· Αἰγίνης 65,
 67
 Δήμος Άνω Λιοσιῶν, χρηματοδοτεῖ ἀνα-
 σκαφές 588
 Δήμος Μυκόνου, ὑπερασπίζεται τὴν Έ-
 πηρεσία 544
 Δημοσία βιβλιοθήκη Αἰγίνης 24
 δημόσιες οἱ συνεδρίες τοῦ ΚΑΣ 539

Δημοσιεύματα Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου 431

δημοσιεύσεις: ἀνασκαφῶν καὶ εὐρημάτων 602· Ὑπηρεσίας 61· Ἐταιρείας 568· πρώτη δημοσίευση Πιττάκη 88· κατάργηση ὑποχρέωσης ἀρχαιολόγων νὰ δημοσιεύουν 548

δημοσιογραφικὲς ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ Πιττάκη 134

Δημόσιον Σῆμα 602, 603

διαγωνισμός: εἰσόδου στὴν Ὑπηρεσία 506, 551· Ἐπιμελητῶν στὴ Θεσσαλονίκη 349

διαδικασία ἐπιχορηγήσεων 599

διάδοχος Σουηδίας 275

διαίρεση Ἐπικρατείας σὲ Ἀρχαιολογικὲς Περιφέρειες 257

διακοπὴ ἔκδοσης ΕΑ 134

διάλυση: Μουσείου Αἰγίνης 154· μουσείων Ἐταιρείας 209

Διαμάντης Δημήτριος, ἀρχιφύλαξ Ἀκροπόλεως 380, 387, 399

διανομὴ ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων 238

Διάσκεψη Παρισίων 1946, 409

Διάταξις Διοικήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας 19

διατηρητέα Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου 658

διατηρητέων κτιρίων προσδιορισμός σημασίας τους 519

διαφημίσεις ΥΠΠΟ γιὰ τὸ ἔργο του 658

διαφύλαξις ἀρχαιοτήτων 15

διαφωνία Μαρινάτου-Κοντολέοντος 489

Διαφωτισμός 144

διαχείριση ἔργων ΥΠΠΟ 569

διαχείριση περιουσίας ἐχθρικῶν Ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν 403

Διεθνὲς Συνέδριο Ἀρχαιολογίας Βερολίνου 298

Διεθνῆς Ἐμποροπανήγυρις Ν. Ὑόρκης 443-444

Διεθνoῦς Ἀερολιμένος Ἀθηνῶν, ἔκδοση βιβλίου γιὰ τὶς ἀνασκαφὲς στὸν ἠώρο του 624

Διευθυντὴς Πολεμικοῦ Σχολείου παραλαμβάνει ἀρχαῖα Αἶγινας 91

δικαίωμα δημοσίευσης ἀρχαίων 102

δικαίωση Ross 103

δικαστικὴ δίωξις Γενικοῦ Γραμματέως Ἐταιρείας ἀπὸ Εὐ. Βενιζέλο 640

Δικαστικὸ Μέγαρο 288, 356, 358

Δικταῖο Ἄντρον 212

Διμήνι 195, 209, 248, 281

Διοικήσεις Ἑλλάδος κατὰ τὴν Κατοχὴ 308

Διοίκησις Φρουρίου Κρήτης 324

Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ Ἑλλάδος 63, 65, 67, 68, 74, 77

Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ ΝΜΑ 675

Διοικητικὸς Τομέας Πολιτιστικῆς Κληρονομιάς 552-553

Δίον 563

Διονυσιακὸ, Διονύσου θέατρο 2, 36, 301, Β 199· ἀνασκαφὴ του 128, 161· ζημίες 399· ἀναστήλωση-ἀνακατασκευὴ του 460, 547, 686-687· ἀντιδράσεις γιὰ τὴν σκοπευομένη ἀνακατασκευὴ του 687

Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου ὁδός, μεταβολὴ τῆς σὲ πάρκινγκ 641

Διονυσίου μνημεῖο, ταφὴ σκοτωμένου στὰ Δεκεμβριανὰ 397

Διόνυσος (Ἰκαρία) 193· Δ. σὲ cameo 327

Διονύσου ἱερὸ στὰ Ὑγρια Β 200

διορισμός: Μουστοξύδη 40· Ἰατρίδη 42· Πιττάκη 31· δ. ὑποεφόρων 88· δ. στὸν Κλάδο ἐκτάκτων ὑπαλλήλων 552· Ἐπιμελητῶν χωρὶς διαγωνισμό 314, 487· προσωρινοῦ Συμβουλίου στὴν Ἐταιρεία 638

Διὸς ἱερὸ Ὀλυμπίας 325· Δ. ναὸς Ὀλυμπίας 35, 184· Δ. πῆλινον σύμπλεγμα Ὀλυμπίας 325

Διὸς Νεμέας ναὸς 541

διπλὰ ἀρχαῖα 33, 126, 181· διπλὰ καὶ ἄχρηστα ἀρχαῖα 614· διπλὰ, ὅμοια Ὀλυμπίας 73

διπλή ψήφος Χρ. Ζαχόπουλου 666
 δίπλωμα Έταιρείας 128
 Διπύλου πύργου βλάβη στα Δεκεμβριανά 398
 Διοτομίτης Ίωσήφ, έπιστολή του προς Μουστοξύδη 64
 δοκιμασία για διορισμό στον Κλάδο 507, 551
 Δόμβρανα 558
 Δοντάς Γεώργιος 412, 437, 482, 510, 517, 522, 523, 528, 568
 Δοξαράς Β 208
 Δούκας Ίώσηπος 23, 25, 29
 Δούκας Νέοφυτος 63
 Δουκάτο Schleswig-Holstein 101
 δούκισσα Πλακεντίας 274
 Δραγάτης Ίάκωβος 287
 Δραγούμης Νικόλαος Β 197
 Δραγούμης Στέφανος 216, 220, 221, 222
 δρακοσπηλιά Δήλου 150
 Δράμα 303
 Δρανδάκης Νικόλαος 414
 Δρῆρος 151
 δρόμος Ἀθηνῶν-Πειραιῶς 100
 Δροσογιάννη Φανή 528, 537
 Δρούτσας Δ., δρομεὺς 696
 δυσαρέσκεια ξένων ἀρχαιολόγων για γεγονότα τοῦ 1909, 255
 Δύστος 178
 Δυτική Ἑλλάς 559
 Δυτική Στερεά 175
 δυτικῆς ζωφόρου Παρθενῶνος καταβίβαση 234
 Δωδεκάνησα 303, 426, Β 209· ἐνσωμάτωση 409
 Δωδώνη, Γερμανοὶ ζητοῦν ἀνασκαφῆς 369
 Δωρῆς Μιχάλης 537, 539· ἔγγραφο του πρὸς Γερμανοὺς ἀρχαιολόγους 523· ἀρμοδιότητές του 525· δήλωσή του για ἑλληνική κληρονομιά 540· ἀπομάκρυνσή του, ὑπαινιγμοὶ του 542·

ἄρθρο του για συλλογὴ Μητσοτάκη 579

Δωριεῖς, ἔρευνες τοῦ Reinerth 330

Ε

ΕΑΜ (Ἑθνικὸ Ἀπελευθερωτικὸ Μέτωπο) Κερκύρας 438

Ἑβρος 303

ἔγγραφο: ἐπιστροφὴ ἔγγραφου ἀπὸ Γερμανοὺς 331· πρὸς Νικ. Κοτζίᾱ 342

Ἑγγὺς Ἀνατολὴ 188

ἐγκαίνια: μουσεῖου Δελφῶν 151· δευτέρου μεγάρου Ἑταιρείας 432

ἐγκύκλιος: ἀριθ. 2400 Καποδίστρια 22· ἀριθ. 73 Παναγ. Ἀναγνωστοπούλου 27-29· ἀριθ. 247 Καποδίστρια 44· ἀριθ. 953 Καποδίστρια 50-51· περὶ προστασίας ἀρχαιοτήτων 52· «τῶν καθυστερούντων» 129· Κεραμοπούλλου για ὑποβολὴ γνωμῶν 358· κατάργησι τῆς ὀνομασίας 526· Βενιζέλου Εὐ. περὶ μουσείων καὶ χώρων 594· περὶ μνημείων «μεῖζονος σημασίας» 711

ΕΔΑ (Ἑνιαία Δημοκρατικὴ Ἀριστερὰ) 438, 442

ΕΔΑΕ (Ἐνημερωτικὸ Δελτίο Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας) 568

Ἑδεσσα 348

Ἑθνικὴ Πινακοθήκη: Ἑλλάδος 469· Οὐάσιγκτον 581

Ἑθνικὴ Συνέλευσις: Τροϊζήνης 19, 38· Ἄργους 36, 38, 51, 75, 156· Προνοίας (Δ' κατ' ἐπανάληψιν) 64, 78

Ἑθνικὴ Τυπογραφία Αἰγίνης 48, 63

Ἑθνικὸ Συμβούλιο Ἀντιπροσώπων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ 363

Ἑθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον 208, 248, 298, 304, 315, 334, 363, 380, 407, 408, 570, 583, 584, 646· πολιορκία 75· κατάλογοι του 215, 631· ζητεῖται νὰ γίνει Δικαστικὸ Μέγαρο 356· μετατροπὴ του σὲ φυλακὴ 402

- Ἐθνικὸν Μουσεῖον Αἰγίνης 48, 63, 64
 Ἐθνικὸς Κήπος 591
 Ἐθνοσύμβουλοι 363
 Ἐθνοφύλακες 394, 396
 Ἐθνοφυλακή 385, 394, 395
 Εἰδικὸς Γραμματέας Πολιτιστικῆς Κληρονομιάς 553
 εἰδικότητες στὴν Ὑπηρεσία 455-456
 «εἶδος ἀρχαιολογικόν», ἡ Ὑπηρεσία 87
 εἰδώλια Τανάγρας 200
 εἰσηγήσεις Klenze γιὰ τὴν Ἀκρόπολη 95
 εἰσιτήριο, στὴν Ἀκρόπολη 94
 εἰσφορά: Ἐταιρείας σὲ ἔρανο, ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀεροπορίας 367
 Ἐκάλῃς διδασκτῆρα 492
 Ἐκατόμπεδον 390
 Ἐκατονταετηρίς Ἐταιρείας 516, 652
 ἐκδίωξη μελῶν τοῦ Κλάδου 713
 ἔκθεσι, ἐκθέσεις (ἀρχαιοτήτων): Παρισίων 170, 189, 215· Ρώμης 253· Ν. Ὑόρκης 299· Μουσείου Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν Κατοχή 334· Βυζαντινὴ στὸ Ζάππειο 447· τοιχογραφιῶν Θήρας στὴ Γερμανία 472· «Αἰγαίου» 75, 509-511· «Μακεδονικῆς μεταλλοτεχνίας» 511· «Τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα» 570· ἀνασκαφῶν μετρὸ 622, 623· Συλλογῆς Μητροτάκη 579· γιὰ τὰ 2500 χρόνια μάχης Μαραθῶνος 694, 695, 698· ὁργάνωσή τους, ἔκτροπή Ὑπηρεσίας ἀπὸ τὸ ἔργο της 511, 576, 619· Πίναξ ἀναλυτικὸς ἐκθέσεων 619-621
 ἔκθεσις: Μουστοξύδη γιὰ τὸ ἔργο του 46, 67· Ross περὶ τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος 87· περὶ διπλῶν ἀρχαίων Ὀλυμπίας 180· διαχειρίσεως Ἐταιρείας 221· Ἰωσήφ Durm γιὰ τὸν Παρθενῶνα 224· Κεραμοπούλλου γιὰ Μακεδονία 343· περὶ νέου Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου 356· Δημ. Διαμάντη 380· Γεωργίου Μπακαλάκη 387· γιὰ τὴν ἀναστήλωση ναοῦ Ἀφαίας 423· ὑπηρεσιακῆς ικανότητος 527· οἰκονομικοῦ ἐλέγχου Ἐταιρείας 564
 ἔκκληση Ἐταιρείας: πρὸς Νικόλ. Λούβαρι 372· πρὸς ὑπουργὸ Οἰκονομικῶν 373
 ἐκκλησία: Σωτήρος Ὁρφανοτροφείου 24· Ἀγίου Σπυρίδωνος Ναυπλίου 63· Μεγάλῃς Παναγίας Ἀθηνῶν, ἀποθήκη ἀρχαιοτήτων 155
 ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονική: ἀρμοδιότης 436· σύγχρονη 260
 ἐκμαγεία γλυπτῶν Ἀκροπόλεως 115
 ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση 454
 Ἐκπαιδευτικὸς Ὅμιλος 272
 ἐκποίηση: ἀρχαίων 126· μετοχῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τὴν Ἐταιρεία 272
 ἔκπτωση Προέδρου Ἐταιρείας 638
 ἐκστρατεία πολιτιστικῆς τῆς Μ. Μερκούρη 556
 ἐκσυγχρονισμὸς δημοσίας διοικήσεως 573
 Ἑκτακτοὶ Ἐπμεληταὶ Ἀρχαιοτήτων 176, 304, 310
 Ἑκτακτοὶ Ἐπίτροποι 22· Ἑ. Ἑ. Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος στέλνει ἀρχαιότητες 47
 ἐκτίμηση ἀρχαιοτήτων 30
 Ἑλ Ἀλαμίν 400
 Ἑλαιοῦς Θράκης 151
 ΕΛΑΣ (Ἐθνικὸς Λαϊκὸς Ἀπελευθερωτικὸς Στρατός) 326, 380, 387
 ἐλασίτες 398
 Ἑλάτει 193
 Ἑλβετία 147, 438, 439
 Ἑλγιν 533, 535· σωτήρας καλλιτεχνημάτων κατὰ Ρουσόπουλο 227
 ἐλγίνεια μάρμαρα 475, 540
 ΕΛΔ (Ἐνωση Λαϊκῆς Δημοκρατίας) 362
 Ἑλεγκτικὸ Συνέδριο, θεωρεῖ τὴν Ἐταιρεία ΝΠΔΔ 366
 Ἑλένη Βλάχου 508
 Ἑλευθερὸς 307, 365

- ἐλευθερία ἐπιστημονικῆς ἐργασίας 103
 Ἑλευθερία, ἑφημερίς 706
 Ἑλευθεριάδης Μ. 643
 «Ἑλευθέριος Βενιζέλος», αεροδρόμιο 194, 597· ἔκθεση ἀρχαίων 624
 Ἑλευθερίου Βενιζέλου ἀνδριᾶς 358
 Ἑλεύθερνα 212
 Ἑλεύθερος Κόσμος, ἑφημερίς 468
 Ἑλευσίνιοι, ἀδιάφοροι καὶ δύστροποι 58
 Ἑλευσίς 56, 57, 59, 81, 178, 294, 307, 319, 320, 355, 365, 401, 611, 674· ἀνασκαφή Lenormant 150, 196· τελεστήριον 137
 Ἑλλάς, πολλαχού
 Ἕλληνες, πολλαχού
 Ἑλληνικὸ Ἀττικῆς, ταφικὸ μνημεῖο 439, Β 205
 Ἑλληνικὸ Γραφεῖο Τύπου Ν. Ὑόρκης 471
 «Ἑλληνικὸ θαῦμα», ἔκθεση γιὰ τὴ Δημοκρατία 581
 Ἑλληνικὸς Βορρᾶς, ἑφημερίς 468
 Ἑλληνικὸς Ὄργανισμὸς Τουρισμοῦ (ΕΟΤ) 297
 Ἑλληνικὸς Ταχυδρόμος, ἑφημερίς 102
 Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων συνέδριο στοὺς Δελφούς 546
 Ἑλ Ντάμπα, ἐκτόπιση τοῦ Γ. Μηλιάδη 400
 Ἑλοῦς Κρήτης 151
 Ἑλπίς Ἀχιλλέως, ἐπιγραφή 11
 Ἑμπεδοκλῆς Γρηγόριος 294
 Ἑμπορεῖο 212
 ἐμπορικὴ ἀξία ἀρχαίων 30
 ἐμπόριο ἐπιγραφῶν ἀπὸ Πιττάκη 49
 ἐνδιαφέρον γιὰ Ἀθήνα Καποδίστρια καὶ Μουστοξύδη 75
 Ἑνημερωτικὸ Δελτίο τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (ΕΔΑΕ) 568
 ἐνίσχυση οἰκονομικὴ Ἑταιρείας 373
 ἐνοικίαση αἰθουσας γλυπτῶν Παρθενῶνος τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου 617
 ἐνοποίηση ἀρχαιολογικῶν χώρων 557, 604
 Ἑνωσι Κέντρου 442, 452
 Ἑνωσι Λαϊκῆς Δημοκρατίας (ΕΛΔ) 362
 ἐξαγωγή ἀρχαίων 32, 33· ἐξ. ἀπαγόρευση 21, 22· ἐξ. στὴ Σμύρνη 55· ἐξ. γλυπτῶν Ὀλυμπίας 39, 51· ἐξ. ἀρχαίων Μυκηνῶν 190· ἐξ. νομοθεσία 509· ἀπόφασις ἐξ. Ὑπουργ. Συμβ. 507, 508
 ἐξαίρεσις ἀπὸ ἐπίταξις Ἑταιρείας καὶ Ξένων Σχολῶν 374
 «ἐξαμηνίτες» ἀρχαιολόγοι γιὰ καταγραφὴ ἀρχαίων 585
 ἐξάπλωσις μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ 188
 ἐξέδρα Ἡρώδου Ἀττικοῦ 181
 Ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖο, προτείνει ἀποστολὴ ἀρχαίων στὸ Ἐξωτερικὸ 474, 475
 ἐορτασμός: ἀλλαγῆς χιλιετίας 617· 2500 χρόνων ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Μαραθῶνος 693
 ἐπαινεῖται ἡ Ὑπηρεσία ἀπὸ τὸν Ἀνδρέα Παπανδρέου 543
 ἐπανάστασις: 3ης Σεπτεμβρίου 13· ἐ. 1909, κατάργησις βαθμοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου 437
 ἐπανατοποθέτησις γλυπτῶν Παρθενῶνος 131
 ἐπανεκδόσις Ἀρχαιολογικῆς Ἑφημερίδος 197, 198
 «ἐπανεξέτασις» τοῦ ρόλου τοῦ ΚΑΣ, ἰδεολογικῆς ἀνησυχίας 572
 ἐπανάδρυσις: Ἑταιρείας 160· τοῦ κράτους 645
 ἐπάνοδος: Γ. Μηλιάδη ἀπὸ Ἑλ Ντάμπα 400· Ἰω. Κοντῆ στὴν Ὑπηρεσίαν 493
 ἑπαυλὶς: Ἡρώδου Ἀττικοῦ Λουκοῦς 59, 60· στὴ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου 667
 ἐπεισόδια Αἴγινας 65
 ἐπεμβάσεις: παλαιῶν στὸν Παρθενῶνα 228· στίς ἀποφάσεις τοῦ ΚΑΣ 664
 ἐπέτειος 150 χρόνων Ἑταιρείας 563

- ἐπετηρίς πτυχιούχων ἀρχαιολόγων 506
 ἐπιγραφή: -ἐς Πόρου 43· -ἐς Μυλάσων 83· -ὦν κακὲς ἀναγνώσεις Πιττάκη 103· -ἐς Τελωνείου Πειραιῶς 97, παρουσίασὶ τους ἀπὸ τὸν Πιττάκη 102, ἀντίγραφά τους 119· μνημείου Οὐάσιγκτον 159· πύλης Beulé 149· Πέτρου Ἀραγωνίας 149
 Ἐπιγραφικὸ Μουσεῖο 261, 298, 309, 313, 584· κατὰ τὰ Δεκεμβριανὰ 410 σημ. 3
 Ἐπίδαυρος 96, 196, 205, 214, 237, 253, B 199, B 200· ἀνασκαφὴ ἱεροῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ Ἀπόλλωνος Μαλεάτα 190, 413· προσκηνίου θεάτρου ἀνακατασκευὴ 424· μικροῦ θεάτρου παραχώρηση 589· θέατρο B 191· ἀναστηλώσεις B 202
 ἐπιδίωξι σκοποῦ Ἑταιρείας 128
 ἐπίδραση μνημείων Κεραμικοῦ 162
 ἐπιθέσεις δημοσιογραφικὲς κατὰ Πιττάκη 134
 Ἐπιθεωρήσεις Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν 485, 486· κατάργησή τους 488
 Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος ναὸς 131, 168, 483, B 191, B 199
 ἐπίκριση δημοσιευμάτων Νικ. Κοντολέοντος 495
 Ἐπιμελητήριον Κεντρικὸν Ἀρχαιοτήτων 139
 Ἐπιμελητής, -αὶ Ἀρχαιοτήτων: Α' καὶ Β' τάξεως 265· κατάργηση βαθμοῦ καὶ τίτλου 265· -αὶ Ἑκτακτοὶ 176
 ἐπισιτιστικὰ προβλήματα 370
 ἐπίσκεψη Καποδίστρια στὴν Ἀθήνα 73
 ἐπίσκοπος Ἡλιουπόλεως Ἀνθίμος 82, 83· τετράδιό του ἐπιγραφῶν 84
 ἐπιστάσις ἀρχαιοτήτων ὑπὸ Ἰατρίδου 69
 ἐπιστάτης ἀρχαιοτήτων ὁ Πιττάκης 85
 ἐπιστημονικὲς ἀρχὲς ΕΣΜΑ 515
 Ἐπιστημονικὸς Σύνδεσμος Ἐφόρων 255
 ἐπιστολή: Πιττάκη πρὸς Καποδίστρια 30· -ἐς Μουστοξύδη πρὸς Καποδίστρια 75· -ἐς von Schönebeck 327· -ἐς περὶ Μαθαθῶνος πρὸς ὑπ. Βενιζέλο 626
 ἐπιστροφή ἐγγράφου στὸν ὑπουργὸ 331, 350
 ἐπίταξη μουσείων, μοναστηριῶν, σχολείων 351
 ἐπιτήρησις ἀρχαιοτήτων 91
 Ἐπιτροπὴ: Ὁρφανοτροφείου 34· Σοφῶν 31· κατὰ τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Εὐβοίαν 57, 58· γιὰ τὸ σχέδιο τῆς Ἀθήνας 76· Ἀρχαιολογική, κανονισμός, ἀρμοδιότητες, συνεδρίες 121· Φιλαρχαίων 164, προσφέρει περιουσία τῆς στῆν Ἑταιρεία 165· Ἐφόρων τὸ 1909, 254· Συνδέσμου μετὰ Ἰταλικῆς Διοικήσεως 317, 319· Ἀναστηλώσεων, πόρισμά τῆς 452· Συντηρήσεως Μνημείων Ἀκροπόλεως 223, 514· Μυκηνῶν 653· Διεθνῆς Ἔργων Παρθενῶνος 224· γιὰ τὴν ἐπιστροφή μαρμάρων Ἀκροπόλεως 534· συντάξεως νόμου 3028/2002, 634-635· -ἐς ἔργων B 214
 Ἐπίτροπος: στρατιωτικὸς 3· -οὶ Ἑκτακτοὶ 22· -οὶ ἀνασκαφῆς Ὀλυμπίας 179
 ἐπιτύμβια στήλη Δεξιλέω 162
 Ἐπιτύμβιον Χρήστου Τσουντα 336
 ἐπιχορηγήσεων διαδικασία 599
 Ἐποχές, περιοδικὸ 460
 Ἑптаετία 493, 496, 497· ἡ ἀρχὴ τῆς φθορᾶς τῆς Ὑπηρεσίας 461· νομοθεσία τῆς 462
 ἔρανοι 367
 Ἐργανος 249
 ἐργαστήριο: Ὁρφανοτροφείου 47· Ἀθανασίου Ἰατρίδη 104, 154
 Ἐργατικὸ Κόμμα Κουρδιστάν 615 σημ. 1
 Ἐργον, ἔκδοσή του 432
 ΕΡΕ (Ἐθνικὴ Ριζοσπαστικὴ Ἐνωσις) 453

- Ἐρέτρια 193, 401
 ἔρευνα, τῆς Ἑταιρείας γιὰ τὴν ἀναστή-
 λωση τοῦ Παρθενῶνος 284
 ἐρευνητικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία
Ἡ Προγονικὴ Κληρονομιά 324
 Ἐρέχθειον 16, 81, 94, 137, 148, 193, 154,
 227, 319, Β 193, Β 198· ὡς μουσεῖο 15·
 κίων 115· ἀναστήλωσή του ἀπὸ Πιτ-
 τάκη 122· ἀπόπειρα ἀνασκαφῆς του
 129· Καρυάτις 131· κατεδάφιση θό-
 λου 132· ἔρευνα καὶ ἔκθεση κατὰ-
 στασῆς του ὑπὸ Ἀρχαιολογικοῦ Συλ-
 λόγου 138, 152· ἀναστήλωσή του 247-
 248· στυλός 475· γίνεται πολυβολεῖο
 391
 Ἐρεχθῆως ναὸς 93
 Ἐρμαῖ τετράγωνοι Ἀγίου Δημητρίου
 Κατηφόρη 161
 Ἐρμῆς Πραξιτέλους 272, 471, 473, 474,
 507· ζητεῖται ἀποστολή του στὶς
 ΗΠΑ 443, 444
 Ἐρμόνη 83
 Ἐρμιτὰς μουσεῖο 570
 Ἐσκή Σεῖρ 270
 ΕΣΜΑ (Ἐπιτροπὴ Συντηρήσεως Μνη-
 μείων Ἀκροπόλεως) 235, 483, Β 193·
 ἴδρυσή της 223· ὁργάνωση γνωστο-
 ποιήσεως τοῦ ἔργου της 514· ἐπιστη-
 μονικὴς της ἀρχὲς 515· διαχείριση πι-
 στώσεών της ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία 563
Ἑστία, ἐφημερίς 428· περὶ νομισματοσή-
 μων 439· πολεμικὴ κατὰ Ἴ. Κοντῆ καὶ
 Χρ. Καρούζου 445-446· ὑπέρμαχος
 κακῶν ἀναστηλώσεων 447· ἐναντίον
 τῆς Ὑπηρεσίας 453, 458· ἀντιδρᾶ κα-
 τάρχηση συμφώνου γνώμης Ἀρχαιο-
 λογικοῦ Συμβουλίου 470· ἀντιτίθεται
 σὲ ἀνάμειξη Οὐνέσκο 475· ὑπὲρ ἀρ-
 χαιολόγων στὸ θέμα τῆς Πύλου 504
 Ἑταιρεία (Ἀρχαιολογική), πολλαχοῦ·
 ζητεῖ γλυπτὰ Ἀκροπόλεως 111· ζητεῖ
 ἐκμαγεῖα ἀπὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο
 113· πρῶτο της μουσεῖο 117· ἐπιδιώ-
 κει μονίμως τὸν σκοπὸ της 128-129·
 παύει διαχείριση Ἔργων Δημοσίου
 573· ἀρχαιρεσίες 2002, 639· συμπλή-
 ρωση 170 χρόνων 657
 Ἑταιρεία: Φιλόμουσος 13, 15· Φιλικὴ 26·
 Φιλαρχαϊκὴ 88· Φιλοτέχνων 375· Φί-
 λων τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Πολιτισμοῦ
 (Γερμανικὴ) 366· τῶν Ἀθηναίων 399
 ἐτήσια «Ἀρχαιολογικὴ Συνάντησις» Θεσ-
 σαλονίκης 560
 Εὐαγγελίδης Δημήτριος 259, 266, 333,
 336, 356, 369
 εὐαρέσκεια ὑπουργικὴ πρὸς Ἰατρίδην 92
 Εὐβοία 178, 193, 212, 280, 303, 330, 401
 Εὐβουλίδης, ἄρχων Ἀθηνῶν 162
 ΕΥΔΑΠ (Ἑταιρεία Ὑδρεύσεως καὶ Ἀ-
 ποχετεύσεως Πρωτευούσης) 532
 Εὐμένους στοὰ 163, 188
 εὐρεση: ναοῦ Ἀθηνᾶς Νίκης 98· τροφί-
 μων γιὰ προσωπικὸ Ἑταιρείας 369
 εὐρημα, -ματα: Ὀλυμπίας 35· Ἀντικυθῆ-
 ρων 236
 εὐρίσκω: *Βεῦλὲ εὕρεν* 148
 Εὐρωπαϊκὸ Κέντρο Βυζαντινῶν καὶ Με-
 ταβυζαντινῶν Μνημείων (ΕΚΒΜΜ)
 599
 Εὐρωπαῖοι 223
 Εὐρώπη 273, 340, 556
 Εὐστρατιάδης Παναγιώτης 161, 167,
 173, 174, 176, 177, 178, 179, 182, 200,
 201, 209, 210, 212, 214, 247, 437, 560,
 678, 721· βρίσκει καταλόγους Αἰγίνης
 81· ὁ χαρακτήρας του 198· παραίτη-
 σὴ του 199
 Εὐταξίας Ἀθανάσιος 206
 Εὐταξίας Λάμπρος 294
 Εὐτρησις 193
 εὐτύχει, χαῖρε, ἐπιγραφή ἐπὶ δακτυλο-
 λίθου 84
ἐφεδρεία, τρόπος ἀπόλυσης ὑπαλλήλων
 713

Ἔφεσος 270

Ἐφηβος τῶν Ἀντικυθήρων 237

ἐφημερίδες ἀγγλικές, χαρακτηρίζουν ὑ-
πουργὸ Βενιζέλο ὡς «δημαγωγὸ καὶ
λαϊκιστὴ» καὶ «ἡ πρότασή του στὸν
πρίγκιπα καυτηριάζεται ὡς ἔνδειξη
κακῆς συμπεριφορᾶς» 604

Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική 124, 138, 139,
164, 166, 212· ἴδρυσή της, σχέδια
Ἀθανασίου Ἰατρίδη 121

Ἐφημερίς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως Δω-
δεκανήσου 409

«ἐφιάλτης», τὸ ΝΜΑ κατὰ Χρῆστο Παν-
ναρεᾶ 672

Ἐφορεία Δημοσίων Κτημάτων 529

Ἐφορεῖαι Ἀρχαιοτήτων 312

Ἐφορος: Πολιτικῆς 15· Παιδείας 16· Ἔ.
Ἐθνικοῦ Μουσείου ὁ Μουστοξύδης
41· Ἔ. Ἀρχαιοτήτων τίτλος 6, Ἐφό-
ρων Ἐπιστημονικὸς Σύνδεσμος 255·
κατάργησις τίτλου Ἔ. 524· τίτλος καὶ
βαθμὸς 700 σημ. 24

Ζ

Ζαΐμης Ἀλέξανδρος 276

Ζαΐμης Θεόδωρος 283, 611

Ζαΐμης Παναγιώτης 254, 255

Ζάκρος 212· Κάτω Ζ. 193

Ζακυθινὸς Διονύσιος 298, 465, 481, 519

Ζάκυνθος 303

Ζαμπία, σύζυγος τοῦ ποτὲ Ζανῆ Κα-
μπάνη 52

Ζάππειον: κῆπος Ζ., τόπος περιπάτου
τοῦ Σ.Α.Κ. 231· ἔκθεσις Βυζαντινὴ 447

Ζαρίφης Γ. 294

Ζαφειρόπουλος Κωνσταντῖνος 479

Ζαφειρόπουλος Νικόλαος 347, 445, 462,
469

Ζαχόπουλος Χρῆστος 640, 645, 652, 656,
659, 660, 677· ἄρθρο του «περὶ πολιτι-
σμοῦ ...» 650· παραιτεῖται καὶ ἀπο-
πειρᾶται νὰ αὐτοκτονήσει 662-663·

ἐνέργειές του γιὰ τὰ μνημεῖα 664-665·
χρήσιμη τῆς διπλῆς ψήφου του 666·
ἐνέργειές του ὡς πρὸς τὸ ΝΜΑ 667·
σκάνδαλο 669

Ζέπος Παναγιώτης 540

Ζερβουδάκη Ἡὼ 528

Ζερέλια 212

Ζεὺς 181, 588

Ζέφυρος, ἔθνικὸ κότερο 57

Ζημίαι τῶν ἀρχαιοτήτων ἐκ τοῦ πολέ-
μου καὶ τῶν στρατῶν Κατοχῆς 404

ζημίαι Προπυλαίων κατὰ τὰ Δεκεμβρια-
νὰ 389

Ζησίου Κ. Γ. 203

ζήτημα ἀναστηλώσεων 447

Ζητροῖδης Γρηγόριος 524

Ζίας Νικόλαος 638

Ζιμπάμπουε 668

Ζολώτας Ξενοφῶν 571

Ζουμπάτα (Πηγὴ), πατρίδα τοῦ Δημη-
τρίου Νενέκου 704

Ζουμπουλάκης, ἀρχαιοκάπηλος 339, 340

Ζυγουριές 193

ζῶνες: Κατοχῆς 308· ἀρχαιολογικὲς 573

Ζωστήρ 401

ζωφόρος: ναοῦ Ἀθηνᾶς Νίκης 105, ἐκ-
μαγεῖο της 115· Παρθενῶνος στέγα-
σις ζ. 345

Η

Ἡγεμονία Σάμου 259

Ἡγεμὼν Σάμου 239

Ἡγησὼ Προξένου 507· τάφος της, ταφὴ
17 σκοτωμένων κατὰ τὰ Δεκεμβρια-
νὰ 397, 398

ΗΕΑΠ (Ἡλεκτρικὴ Ἐταιρεία Ἀθηνῶν-
Πειραιῶς) 371

Ἡλεία 303, 314

Ἡλεῖοι Β 194

Ἡλιάδης Φώτιος, δωρητὴς ἀρχαίων 80
ἡλικίας ὄριο Μαρινάτου τροποποιεῖται
470

Ἡλιοπούλου Στράγγα Τζ. 675
 Ἡλιουπόλεως ἐπίσκοπος Ἄνθιμος Το-
 ποτηρητῆς 82, 83
 Ἡλīs 178, 646· Ἑκτακτος Ἐπίτροπος
 Ἦ. 26· Πρωτόκλητο Δικαστήριο 31
 Ἡμερολόγιο Πολέμου, τοῦ W. Wrede 323
 Ἡμερολόγιον Ὑπηρεσίας, τοῦ Παναγιώ-
 τη Εὐστρατιάδῃ 173, 198, 199, 213
 ἡμερομίσθιοι ἀρχαιολόγοι 506
 ἡμιαγάλματα, τὰ ἀνάγλυφα 23
 Ἡνίοχος τῶν Δελφῶν, ἐκτίθεται σὺν
 ΕΑΜ 410
 Ἡνωμένες Πολιτεῖς ἢ ΗΠΑ 106, 159,
 218, 273, 298, 300, 306, 322, 414, 508,
 510, 615, 675· ἔκθεσις, δανεισμός ἀρ-
 χαιῶν 472, 509, 521
 Ἡπειρος 150, 188, 195, 212, 304, 311, 501
 Ἡπίτης Πέτρος 124
 Ἡρα: Ἡ. ναὸς Σάμου 241· Ἡ. ναὸς ἡ
 στοὰ Ἀττάλου 161· Ἡ. ἄγαλμα Σά-
 μου 150· Ἡ. κεφαλὴ 184
 Ἡραῖον Ἀργους 193· θολωτὸς τάφος
 201
 Ἡραῖον Περαχώρας 212
 Ἡραῖον Σάμου 240, 242, 407· ἀνασκαφὴ
 τοῦ 238, 239, 241
 Ἡράκλειο Κρήτης 304, 476, 477, 478, 480,
 520, 646· ἀντιδράσεις γιὰ τὴν ἐξα-
 γωγὴ ἀρχαιῶν 509 σημ. 18· Μου-
 σεῖο Ἡ. 266, 333, 341, 587· πολιορκία
 τοῦ 75
 Ἡρακλέους σύμπλεγμα Ἀκροπόλεως,
 βλάβη τοῦ 392
 Ἡρώδης Ἀττικός: ἐξέδρα 181· ἔπαυλη
 Λουκοῦς 59· Ὡδεῖον 163, 686
 Ἡουχάκη, Κάντω 416
 Ἡφαιστεῖον 137

Θ

Θαλάμαι 212
 Θάσος 151, 308
 θέατρο: Ἀργους 36, 156· Βάχχου 163·

Διονύσου 2, 36, 301, ἀνασκαφὴ τοῦ
 161, ζημίαι 399, ἀναστήλωση ἢ ἀνα-
 κατασκευὴ 460, 547, 686, 687· Ἐπι-
 δαύρου, προσκηνίου ἀνακατασκευῇ
 424· θεάτρων ἀρχαίων προστασία
 669
 Θέμελης Δημήτριος 486
 Θέμελης Νικόλαος 638
 Θέμελης Πέτρος 639, 669, 678
 θεμελίωση Ὁρφανοτροφείου 24
 Θεμιστοκλῆς Νεοκλέους Φρεάριος 160,
 583· γνώμη τοῦ γιὰ τὸν Πειραιᾶ 100·
 ψήφισμά τοῦ 311
 Θεοδόσιος, αὐτοκράτωρ 589
 Θεοδωράκης Μίκης 654· ἡ «Λυσιστρά-
 τη» 623· δήλωσή τοῦ γιὰ τὴν ποιότη-
 τα τῆς μουσικῆς τοῦ Παπαθανασίου
 καὶ τὸ κόστος τῆς «Μυθωδίας» 624
 Θεοδωρακόπουλος Ἰωάννης 298
 Θεόδωρος Σάμιος 241
 Θεολογικὴ Σχολή: Ἀθηνῶν, Χάλκης 265
 Θεοτόκος (ἁκτὴ Θεοτόκου) 212
 Θεοφανείδης Βασίλειος 259, 266, 304,
 351
 Θεοφιλᾶς Α. 225
 Θεοχάρης Δημήτριος 414, 486
 Θερβάντες Ἰνστιτοῦτο 150
 Θερμὴ 212
 Θερμὰ 56
 Θερμοπύλαι 532· πέρασμα 11· ἀνασκα-
 φὴ Μαρινάτου 340· μάχη Β 203
 Θέρμος 178, 225
 Θεσπιᾶς 201
 θέσπιση θέσης Γενικοῦ Ἐφόρου 90
 Θεσπρωτία 303
 Θεσσαλία 150, 175, 178, 195, 212, 304,
 323, 326, 341, 348, 352, 644
 Θεσσαλονίκη 178, 298, 303, 304, 305, 308,
 323, 334, 335, 341, 344, 345, 348, 351,
 352, 353, 360, 365, 366, 511, 575, 593,
 596, 600, 645, 646· ἄγαλμα 324, 346,
 407· Ἀγία Σοφία 308· Ἀρχαιολογικὴ

Ἐπιτροπή 501· ἀρχαίων ἀποκάλυψη 345· Δημαρχεῖο 671· διαγωνισμός Ἐπιμελητῶν 348· δολοφονία Γρηγορίου Λαμπράκη 442· ἔδρα Κατοχικῶν Διοικήσεων 308· «Ἐτήσια Ἀρχαιολογική Συνάντηση» 560· ἱππόδρομος 468· κατάλογος Μουσείου 602· Kunstschutz 324· ματαίωση παρέλασης 28· Ὀκτωβρίου 713· μετρὸ 561· μουσεῖο 331, 438, 584· πλατεία Δικαστηρίων 324· πολιτιστική πρωτεύουσα 548· Ροτόντα, διεκδικεῖται ἀπὸ τὴ Μητρόπολη 589· Ὑπηρεσία 277, 309, 343· Ὡδεῖο 324
 Θῆβαι, Θήβα 58, 59, 303, 305, 378, 398· μουσεῖο 359, 616
 Θηβαϊκά, τοῦ Ἀντωνίου Κεραμοπούλου 267
 Θῆρα, Ἀκρωτήρι 23, 178, 516· ἀνασκαφή 435, 466· Ἐκθεση τοιχογραφιῶν στὴ Γερμανία 472· κόρη τῆς Σελλάδας 623
 Θησαυρός: Ἀργούς νομισματικός 53· Ἀθηναίων Δελφῶν, ἱερᾶς Ὁδοῦ Δελφῶν 151
 Θησεῖον 104, 227, 285, 384, 418, Β 191· ζημίαι 399· Κεντρικὸ Μουσεῖο 156
 Θησεὺς Β 194, Β 196, Β 211· Θ. πλοῖον 230
 Θίσβη 193
 Θόλος: Ἀγορᾶς 152· Ἐπιδαύρου Β 199· Προναίας Δελφῶν 151
 θολωτός: τάφος Ἡραίου Ἀργούς 201· τάφος Σπάτα· -ἐς κατασκευεῖς Μεσαίωνος 122
 Θορικός 193
 Θουκυδίδης Μελησίου Ἀλωπεκῆθεν 583
 Θράκη 8, 150, 151, 277, 278, 298, 304, 309, 343, 501, 559, 560
 Θρεψιάδης Ἰωάννης 287, 303, 359
 θρόνος Μίνως 334
 Θυάμιδος κοιλάς 195

Θωμᾶς Γεώργιος 525, 559· Εἰδικὸς Γραμματεὺς 553· πραγματογνώμων 588· συνέντευξή του περὶ ἀρχαίων καὶ ἀρχαιολογίας 590· προΐσταται ὁμάδας γιὰ ἀναθεώρηση ἀρχαιολογικῆς νομοθεσίας 591

Θωμόπουλος Θεόδωρος 564, 565

I

Ἰαβέρη νοοτροπία 72

Ἰακωβίδης Σπύρος 188, 195, 203, 306, 412, 481, 643, 678

Ἰαπωνία 480

Ἰατρίδης Ἀθανάσιος 42, 54, 57, 59, 65, 68, 77, 84, 85, 88, 125, 138· πρώτη μνεῖα του 56· ἀναφορὲς του 68· ἀμοιβή του 69· στέλλεται στὴν Ἀθήνα γιὰ συλλογὴ ἀρχαίων 75· ἐπιστάτης τοῦ Μουσείου Αἰγίνης 78· παραδίδει καταλόγους Μουσείου Αἰγίνης 81· καταγγελία του γιὰ ἀπώλεια ἀρχαίων 83· ἐργαστήριό του 104· ἀντίγραφά του ἐπιγραφῶν Τελωνείου 97, 119· βοήθης τοῦ Πιττάκη 120· μετάθεσή του στὴν Ἀθήνα 79, 92, 153· σχέδιά του 121, 134

Ἰδαῖο ἄντρο 249

ἰδανικὴ ἀναστήλωση Β 204

Ἰδεογραφία τῆς Ἐταιρείας 563

ἰδιοκτησία ἀρχαιοτήτων 90

«ἰδιοτελὴς μωρία» Ἑλλήνων 3

Ἰδρυμα: Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ 675· Μελετῶν Λαμπράκη 589· «Μελίνα Μερκούρη» 536· Μητροστάκη 666

Ἰδρυση Ὑπηρεσίας 41

Ἰερὰ Ὁδὸς 401· διαπλάτυνσή της 545

ἱεραρχίας κατάργηση 525

ἱερό: Ἀπόλλωνος Δελφῶν 150, 216· Ἀπόλλωνος Κλάρου 151· Ἀπόλλωνος Πτόφου 150· Ἀσκληπιοῦ Ἀθηνῶν 189· Ἀσκληπιοῦ Ἐπιδαύρου 190· Βραυρῶνος 440· Διὸς Ὀλυμπίας 325· Ἐ-

λευσίνος 196· Όλυμπίου Διός, ἐκδή-
λωση Βαγγέλη Παπαθανασίου 624·
Παγκράτους 432· Ποσειδῶνος στὸν
Πόρο 42· Ποσειδῶνος καὶ Ἀμφιτρί-
της Τήνου 151
*Ἐρὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ
ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν, Τό, τοῦ*
Παναγῆ Καββαδία 237
Ἰθάκη 178, 581
Ἰκαρία (Διώνυσος) 193
Ἰκτίνος 235
Ἰλιός 280· Ἰ. βασιλική 413
Ἰμπραήμ 23, 595, 704
Ἰνστιτούτο: Βενετίας 557· Θεορβάντες
150· Ρώμης 177
Ἰντεάλ, ἐστιατόριο Ἀθηνῶν 639
Ἰόνιοι Νῆσοι 83, 178, 212
Ἰόνιος Ἀκαδημία 18
Ἰουλιανὰ 452
Ἰούλιος Καῖσαρ 168
ἱππόδρομος Θεσσαλονίκης 468
Ἱπποκράτης Ἀλκμεωνίδου Ἀλωπεκῆθεν
583
Ἱπποκράτης Μεγακλέους Ἀλωπεκῆθεν
583
Ἰράκ, καταστροφή μνημείων τοῦ 640
Ἰσθμία 193, 194, 212
Ἰσοκράτης, προλεγόμενα Κοραῖ 12
Ἰσπανία 149, 188· Ἰ. πρεσβεία 150
Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης,
τοῦ Χρήστου Τσούντα 253, 281
ἱστορία Σκιάθου 61
Ἱστορική καὶ Ἀρχαιολογική Ἑταιρεία
Δυτικῆς Κρήτης 501
«Ἰσχυρὴ Ἑλλάδα σὲ ἰσχυρὴ Εὐρώπη»
645
Ἰταλία 8, 135, 188, 253, 304, 444, 487, 591,
706, Β 209
Ἰταλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή 306, 360,
362, 402· ἵδρυσή της 249· ἐγκαταλεί-
πει τὴν Ἑλλάδα 361· ἀνασκαφὴ στὴ
Ρωμαϊκὴ Ἀγορὰ 360, 370

Ἰταλικὸ Φρουραρχεῖο 370
Ἰταλοὶ 308, 317, 318, 322, 325, 330, 403·
αἰχμάλωτοι 357· αὐθαιρεσίαι 360·
ἀναστηλώσεις στὴ Λίνδο Β 202
Ἰτανος Κρήτης 151
Ἰτέα 201
Ἰωακεμίδου Χ. 643
Ἰωαννίδης Δημήτριος 488, 489, 491
Ἰωαννίδης Περικλῆς, στρατιωτικὸς Διοι-
κητὴς Δωδεκανήσου 409
Ἰωάννινα 303· μουσεῖο 408
Ἰωάννου Θεολόγου ναὸς 270
Ἰωάννου Φίλιππος 161, 173
Ἰωνία 559
Ἰωνίδης Κωνσταντῖνος, πώληση σπιτιοῦ
τοῦ 276

Κ

Καβάκος Δημήτριος, Τοποτηρητὴς 55
Καβάλα 303, 490
Καββαδίας Παναγιώτης 14, 89, 149, 167,
191, 202, 209, 213, 219, 221, 224, 233,
238, 241, 243, 244, 246, 247, 250, 251,
252, 254, 255, 256, 259, 261, 312, 437,
516, 563, 631, 678, 721, Β 199, Β 212·
δημοσιεύει καταλόγους Καμπάνη 80,
81· εἰσηγείται δωρεὰ μαρμάρου 160·
ἀνασκαφὴ Ἐπιδαύρου 190· Γενικὸς
Ἐφορος, δράση τοῦ, νομοθετικὴ
δραστηριότητα 205, 206· ἀνασκαφὴ
Ἀκροπόλεως 210· κατάλογος τοῦ
ΕΑΜ 215· ἐνέργειές τοῦ γιὰ ἄλωση
Ἑταιρείας 220· Γραμματεὺς Ἑται-
ρείας 223· ἀντιρρήσεις τοῦ γιὰ ἀνα-
στηλώσεις 235· ἐγχειρίδιά τοῦ ἀρ-
χαίας Τέχνης 263
Καβείριο Θηβῶν 178
Καβούσι Κρήτης 193, 194
Καζακίδης Ν. 693
καθαρισμὸς σηκοῦ Παρθενῶνος 130
κάθαρση Δήλου 168
καθήκοντα ἀρχαιολογικά: Μουστοξύδη
41· Ἰατρίδη 42

- Καθημερινή, Ἡ, ἐφημερίς 428· ὑπέρμαχος κακῶν ἀναστηλώσεων 447· ἐμπάθης ἀρθρογραφία γιὰ τὴν Ὑπηρεσία 453· ἐπιτιμᾷ Ἐφορεία Κυκλάδων 555 «καθυστερούντων ἐγκύκλιος» 129
Καίρης Θεόφιλος, προσφωνεῖ Ἰω. Καποδίστρια 20
Καίρου Γαλλικὴ Σχολή 519
Κακαβογιάννης Εὐάγγελος, δηλώσεις του γιὰ τάφο Μ. Ἀλεξάνδρου 588
Κακόβατος 178
Κακριδῆς Ἰωάννης 298
Καλάβρυτα 704
Καλαμάκια Ἀρεόπολης 151
Καλαμάτα 591· μουσεῖο 686
Κάλαμος, χωριὸ Ἀττικῆς 202
Καλαπόδι 178
Καλαύρεια 178
Κάλβος Ἀνδρέας 424
Καλίνδοια (Κιλιντήρ) 211
Κάλκος Παναγῆς 167, 692· σχέδιά του τοῦ Ἐρεχθείου 138
Καλλέργης Δημήτριος 66, 159· παραθέτει γεῦμα στοὺς Ἀγγλογάλλους 158
Καλλέργης Ν., Ἔκτακτος Ἐπίτροπος Βορείων Κυκλάδων 80
Καλλιανή 178
Καλλίας Δημήτριος 224
Καλλιγᾶς Μαρίνος 307, 308, 314, 349, 365, 366, 402, 404· ἐπιστολή του ἐναντίον ἐξαγωγῆς ἀρχαίων 508
Καλλιγᾶς Παῦλος 164
Καλλιπολίτης Βασίλειος 437, 482· δυσανασχετεῖ γιὰ τὴν παρουσία Χ. καὶ Σ. Καρούζου στὸ ΕΑΜ 446
Καλλιτεχνικὸν Σχολεῖον 139, 143
Καλλιτεχνικὸς Μαραθῶνιος 697
Καλλιφρονᾶς Ν., Ἔκτακτος Ἐπίτροπος Βορείων Κυκλάδων 80
Καλογεροπούλου Ἀθηνᾶ 306, 430
Καλόγερος 212
Καλοκαιρινὸς Μίνως 237
Καλοκύρης Κωνσταντῖνος 414
Καλούτσης Ἰωάννης, πρόξενος στὴ Σάμο 238
Καλτσᾶς Νικόλαος 631, 632, 678
Καλύβια Σοχὰ 212
Καλυβίτης Κ. 294
καλυδώνιος βάρδος, ὁ Byron 116
κάλυψη: Ἀκροπόλεως 507· Παρθενῶνος 229
Καλῶν Τεχνῶν Μουσεῖο τῆς Βιοτζίνας 633
Καμάρα Θεσσαλονίκης 353
Καμάρες Κρήτης 212· Κ. σπήλαιο 249
καμαρίλλα γραφειοκρατικὴ 232
Καμίνης Γ. 675, 691
Καμπάνης Ζανῆς, σύζυγός του ἢ Ζαμπία 52
Καμπάνης Λεόντιος 34, 47, 68, 77, 81, 82, 83, 85, 258· Ἐπιστάτης τοῦ Μουσείου 42· καθήκοντά του, παραδίδει τὸ Μουσεῖο 79· κατάλογοί του τοῦ Μουσείου 215
Καμπούρογλους Δημήτριος 203
Καμπύλης Σ. 520
καμπυλότητες Παρθενῶνος 226, 227
Καναδάς 584
κανδάκη, τίτλος τῶν βασιλισσῶν τῆς Αἰθιοπίας Β 213
Κανδύλης Γ. 575
Κανελλόπουλος Παναγιώτης 398, 426, 427, 453
κάνθαρος βοιωτικὸς στὸν τάφο τοῦ Κεραμόπουλλου 427
κανονισμὸς ὑπηρεσίας Ἀκροπόλεως 94
Καντακουζηνοῦ Λουίζα, βλ. Armansperg
Κάντια, στήν Ἀργολίδα 178
Καπετανίδης Σπ. 479
Καπλανίδου Δ. 643
Καπνικαρέα Β 193, Β 208
Καποδίστριας Αὐγουστίνος 63, 65, 66
Καποδίστριας Βιάρως 21, 26, 30, 33, 34
Καποδίστριας Γεώργιος 65, 68

- Καποδίστριας Ἰωάννης 21, 22, 25, 29, 32, 33, 35, 37, 43, 45, 62, 67, 72, 73, 74, 76, 77, 85, 86, 89, 106, 153, 165, 176, 182, 184, 217, 546· ἄφιξη στο Ναύπλιο καὶ τὴν Αἴγινα 20· ἴδρυση Ὑπηρεσίας 40· προσφέρει στὸν Θεόδωρο ἀρχαιότητες 62· φόνος του 63· στάση του πρὸς ἀρχαιότητες 69, 70· παραχωρεῖ ἀρχαῖα Ὀλυμπίας 71· ἐπίσκεψη στὴν Ἀθήνα καὶ Ἀκρόπολη 73· ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν Ἀθήνα 75
- Καράγιωργα Θεοδώρα 420, 535
- Καραϊσκάκης 170
- Καρακάλλας, χαρακτηρισμός του ἀπὸ τὴν Ἑστία 439
- Καρακατσάνη Ἀγάπη 31
- Καραμανλῆς Κωνσταντῖνος 416, 426, 427, 433· διαθέτει πίστωση γιὰ τὴν ἀγορὰ τοῦ νομισματοσήμεου 438· ἀποχώρησή του 442· ἐπ'αὐτοῦ 490· ὑποβαθμίζει τὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο 666
- Καραμανλῆς Κώστας 645, 662· παραχωρεῖ ἀκίνητα στὸ Ἰδρυμα Μητροτάκη 666· ἀναλαμβάνει πολιτικὴ εὐθύνη ὑπόθεσης Βατοπεδίου 676
- καραμπινιέροι στὴν Ἀκρόπολη 319
- Καραντινὸς Πάτροκλος 167, 356, 450, 692· ἄρθρο του ἐναντίον ἀναστηλώσεων Ὁρλάνδου 449
- Καραπάνος Κωνσταντῖνος 199· διαλύεται φερώνυμη αἵθουσα τοῦ ΕΑΜ 570
- Καραχάλιος Θεμιστοκλῆς 259, 304
- Καρδαρᾶ Χρυσούλα 481
- Καρκαγιάννης Ἀντώνιος, ὑπερασπίζεται ἀπόψεις Ἑταιρείας γιὰ τὸ λεμβοδόμιο 627· ἐπιδοκιμάζει ἄρθρο τοῦ Π. Τατούλη 650
- Καρνὰν νέο, τὸ ΝΜΑ 118, 625
- Κάρολος Γ', βασιλιάς τῆς Γαλλίας 23, 71
- Κάρολος Α' Ρουμανίας, ζητεῖται μάρμαρο τοῦ Παρθενῶνος γιὰ τὸ μνημεῖο του 610
- Κάρολος, διάδοχος Βρετανικοῦ θρόνου 118· ἐπίσκεψή του στὴν Ἀκρόπολη 604
- Καροῦζος Χρῆστος 264, 271, 272, 281, 297, 303, 337, 341, 356, 361, 364, 370, 379, 384, 385, 386, 387, 394, 404, 409, 415, 417, 424, 426, 427, 430, 433, 437, 441, 443, 458, 461, 477, 499, 505, 550, 677· χαρακτηρισμός του τοῦ νόμου ΒΧΜς 206· παραιτεῖται ἀπὸ μέλος τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου 306· Διευθυντὴς τοῦ ΕΑΜ 357· ἀρνεῖται συμμετοχὴ στὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας 375· παραιτεῖται τὸ 1945, 402· παρατηρήσεις του γιὰ ζημίες στὶς ἀρχαιότητες 403· παραιτεῖται τὸ 1948, 411· ἀναδιορίζεται 412· ἐπιστολὴ του γιὰ μεταφορὰ τῆς Ὑπηρεσίας 428· ὑποδεικνύεται γιὰ Προϊστάμενος τῆς Ὑπηρεσίας 442· ἀποχώρηση ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία 446· θάνατός του 460· ἀπόψεις του γιὰ τὴν ἐπιστήμη 605· ἄρθρο του γιὰ πώληση ἀρχαίων 613
- Καρούζου Σέμνη 293, 299, 300, 304, 305, 313, 315, 370, 402, 433, 437, 441, 458, 490, 542, 631, 643, 706, Β 209· κρίση τῆς γιὰ τὴν ΑΕ 198· γνώμη τῆς γιὰ τὸν Σταματάκη 200· χαρακτηρισμός τῆς βιβλίου Τσουντα 219· παραιτεῖται ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτούτο 306· παραλαμβάνει ἄγαλμα Γενέλεω 407· ἄρθρο τῆς γιὰ ἐπανεκδόση ΑΔ 429· ὑποδεικνύεται γιὰ Προϊσταμένη τῆς Ὑπηρεσίας 442· ἀποχώρησή τῆς ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία 446· γράφει ὑπὲρ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς 519· ἄρθρο τῆς γιὰ τὰ νεότερα μνημεῖα 544· βλ. καὶ Παπασπυρίδη Σέμνη
- Κάρπαθος 23, 56
- Καρπενήσι 53, 363

Καρρέρ Παῦλος 699

Καρτάλης Κώστας 691

Καρνάτις, Καρνατίδες Ἐρεχθείου: 131, 141· Χαριάτιδες 93· ἔκδημος 115· εὔρεση τῆς ΝΑ 122· ἀναστήλωση 122· συμπλήρωση πρόστασης Κ. 148

Καρφί 212

ΚΑΣ (Κεντρικό Ἀρχαιολογικό Συμβούλιο) 3· ἐπανεξέταση τοῦ ρόλου του καὶ ἰδεολογικὲς ἀνησυχίες του 572· ἀκύρωση ἀπόφασής του γιὰ τὸ λατομεῖο τοῦ Ραμνοῦντος 581· συνεδριάζει στὶς Μυκῆνες 652· δήλωση 23 μελῶν του ὅτι δὲν κατευθύνεται 663· ὑπακοή του σὲ ἐντολὲς Γενικοῦ Γραμματέα 664-665· ἀποφάσεις του λαμβάνονται ὑπὸ τὴν πίεση μεγάλων συμφερόντων 666· ἔδωσε ἄδεια οἰκοδομῆς πρὸ Ὡδείου Ἡρώδου Ἀττικοῦ 667

Κάσος 23, 56

Κασσανδρῆς Κ., φύλακας ἀρχαιοτήτων 384, 397

Κασταλία, πρῶτες ἔρευνες 216

Καστοριά 307, 348

Καστόρχης Εὐθύμιος 140, 146, 161, 175, 180, 182, 183, 216, 217, 516

Καστρί (Δελφοί) 216, 217

Καστρί, Ἰόνια νησιά 212

Καστρίτσα Ἡλείου 212

Καστριώτης Παναγιώτης 215, 246, 252, 259, 285, 287, 609, 611, 631

Κάστρο (Ἀκρόπολις) τῆς Ἀθήνας 149

καταβίβαση δυτικῆς ζωφόρου Παρθενῶνος 234

καταγραφὲς Μουστοξύδη 47

καταγραφή ἀρχαίων 584

κατάθεση καλύπτρων ἀρχαίων στὸ ΕΑΜ 258

κατάκριση Ἑταιρείας καὶ τοῦ Γραμματέως τῆς 566

κατάλογος: πρῶτος ἀρχαίων 23· ἀρχαίων

Μυκόνου 29· Μουσείου Αἰγίνης 46· ἀρχαίων Μονῆς Λουκοῦς 60, 61· Καμπάνη 80· γλυπτῶν ΕΑΜ 81· ἐκθέσεως Παρισίων 1867, 173· ἀρχαίων Ὀλυμπίας τῶν Γερμανῶν 185· τοῦ L. von Sybel 215· μουσείων 305· Γλυπτῶν Μουσείου Θεσσαλονίκης 602, 643, 692· ἐκθέσεων 619· ΕΑΜ 631

Καταπολιανῆς ἀναπαλαίωση 451

κατάργηση: θέσης Γενικοῦ Ἐφόρου 255, 257· τίτλου καὶ βαθμοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου, Ἐφόρου, Ἐπιμελητοῦ καὶ θέσης Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ 437, 524· συμφώνου γνώμης Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου 469, 500· ἱεραρχίας 525· ὑποχρέωσης δημοσιεύσεων 548· μικρῶν μουσείων 359

κατασκόπηση Ἀγγλων 31

κατάσταση: μουσείων τὸ 1930· προσωπικὸ Ἑταιρείας κατὰ τὴν Κατοχή 368· Ἑταιρείας τὸ 1988, 568

καταστροφή Μακροῦ Τείχους 100

κατάσχεση ἀρχαίων 80

καταχωμένα ἀρχαία 335

κατεδάφιση: προμαχῶνος Προπυλαίων 98· νεωτέρων κτισμάτων στὴν Ἀκρόπολη 129· θόλου Ἐρεχθείου 132· βασιλικῆς Ἀγίου Σωτήρος 476· διατηρητέων Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου 658· κατηγορίες: Γ. Παπασλιώτη κατὰ Πιπτάκη 153· γιὰ τὴν πολιτικὴ τοῦ ΥΠΠΕ 541

Κατηφόρης, Ἅγιος Δημήτριος, ἀνασκαφή του 161

«κατ' οἰκονομίαν»: ὁρος ποὺ ἐπιτρέπει τὴν ἔγκριση τετελεσμένων Β 198

κατοίκων Πύλου ἄποψη περὶ ναυπηγείων Πύλου 504

Κατοχή: Πειραιῶς τοῦ 1854, 159· -ῆς κυβέρνησης πρῶτο ΝΔ 306· -ῆς ζῶνες, Διοικήσεις 308· Κ. τοῦ 2012, 724

Κατράκη Βάσω 654

- Κατράκης Μάνος 654
 Κατοίγρι Ἀργολίδος 178
 Κατοίμης Σπύρος 492
 Κατώτας Πανσανίας 384-386
 Κάτω Ζάκρος 193
 Κάτω Ναχαγιά 53, 83
 Κάτω Σούλι 626
 Κάτω Σιντριβανιού τζαμί 156
 Κάτω Φανά 212
 καύσων Ἰουλίου 1987, 557
 Καυταντζόγλου Λύσανδρος 140, 161,
 183· δὲν ἐγκρίνει ἐνέργειες Πιττάκη
 139· καθήκοντά του, ἀπόψεις του γιὰ
 ἀναστηλώσεις 143
 καφενεῖο NMA 680
 Κέα 29, Β 199
 Κεγχρεαί 194
 Κέζα Λώρη, προτείνει πώληση ἀρχαίων
 702
 Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ 139
 Κεντρικὸν Ἐπιμελητήριον Ἀρχαιοτήτων
 139
 Κεντρικὸν Μουσεῖον 63· Ἐφορὸς τοῦ ὁ
 Πιττάκης 120· συλλογὲς ποὺ τὸ ἀ-
 παρτίζουν 154
 Κεντρικὸν Σχολεῖον Αἰγίνης 41, 48, 50,
 65, 66, 71, 119
 κεντροκομμουνισμός 459
 Κέντρον Ἀρχαιότητος Ἀκαδημίας 495,
 497
 Κέντρον Συντηρήσεως Ἀρχαιοτήτων,
 ἴδρυση 487
 Κέννα, τόπος παράδοσης τοῦ Ὅτσαλάν
 στοὺς Τούρκους ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο
 Ἐξωτερικῶν 615
 Κεραμεικὸς 162, 250, 251, 252, 253, 263,
 297, 300, 312, 330, 336, 346, 367, 384,
 386, 399, 609· ταύτισή του 161· ἐπί-
 δραση μνημείων τοῦ 162· ἀνασκαφῆς
 Ἐταιρείας τέλος 250· παραχώρηση
 ἀνασκαφῆς στοὺς Γερμανοὺς 252·
 ἔκθεση Ν. Βερδελῆ 396· ζημίες κατὰ
 τὰ Δεκεμβριανὰ 397· διέλευση μετρὸ
 592· εὑρεση κούρου 634· Κ. Μουσεῖο
 584, 646· τὸ μουσεῖο γίνεται στρατώ-
 νας Ἀγγλῶν 384· κατὰ τὰ Δεκεμ-
 βριανὰ 397-398· μουσεῖο ἐγκαίνια
 652
 Κεραμόπουλλος Ἀντώνιος 252, 259, 267,
 286, 307, 309, 317, 331, 332, 333, 334,
 336, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 354,
 356, 360, 365, 379, 384, 409, 410, 411,
 412, 414, 415, 424, 470, 611· προγραμ-
 ματικὴ ἔκθεση γιὰ Μακεδονία 343·
 ἐγκύκλιός του πρὸς Ἐφόρους 358·
 ὑπενθυμίζει ὑποχρεώσεις Ἐφόρων
 359· θάνατός του 427· ζητεῖται γνώμη
 του γιὰ ἀνταλλαγὴ ἀρχαίων 609· δὲν
 ἐγκρίνει δωρεὰ μαρμάρου γιὰ τὸ
 μνημεῖο Καρόλου Α΄ Ρουμανίας 610·
 θέτει θέμα πωλήσεως ἀχρήστων ἀρ-
 χαίων 613
 Κερατέα 363, 364
 Κέρκυρα 18, 30, 82, 83, 178, 263, 303, 305·
 Κ. Μουσεῖο 261· ἀνασκαφὴ ναοῦ
 Ἀρτέμιδος 251, 262
 Κεφάλαια Κρήτης 212
 Κεφαλάρι Ἀργολίδος 178
 Κεφάλαιος Γ. 221
 κεφαλὴ Ἥρας Ὀλυμπίας 184
 Κεφαλληνία 205, 303, 305, 581
 Κεφαλληνὸς Πάννης 375
 κήρυξη τόπων Σαλαμῖνος 531
 Κηφισιά, ἔδρα τῆς Kunstschutz 324
 κίβδηλος· κ. μνημεῖα 423· κ. τρόπαιο Μα-
 ραθῶνος Β 204
 Κιλιντήρ (Καλίνδοια) 211
 Κιλκίς 303
 Κίμων Μιλιτιάδου Λακιάδης 142, 583
 Κιοσσὲ Χαρά 602
 Κιοσσὲς Δ. Τοποτηρητῆς Πάρου καὶ
 Ἀντιπάρου 52
 Κιουταχιά 270
 Κίρρα 201

- ΚΚΕ (Κομμουνιστικό Κόμμα Ἑλλάδας),
 δήλωσή του γιὰ ζητήματα ΥΠΠΟ 663
 Κλάδος, φθορά του ἐπιστημονική, φυ-
 σική καὶ ἠθική 622
 Κλαζομεναὶ 270, 271
 Κλάρως Μ. Ἀσίας 151
 Κλαυθμώνος πλατείας γκαράζ 473
 Κλεάνθης Σταμάτης 76, 77, 95, 131· κάνει
 ἀνασκαφὲς 47· μισθὸς του, καθήκον-
 τα 50· συνοδεύει τὸν Καποδίστρια 73
 Κλειδί Μακεδονίας 211
 κλείσιμο Μουσείου Αἴγινας 91
 Κλεψύδρα Ἀκροπόλεως 150
 Κλεωναὶ 178
 κλοπή: Μουσείου Ἀκροπόλεως 199· Νο-
 μισματικὸ Μουσείου 254· σφραγι-
 δολίθων 341· κεφαλῆς ἀνασκαφῶν
 Ἀφαιῆς 586· κλοπὲς ΕΑΜ 458
 Κλυταμινήστρας θολωτὸς τάφος 415
 Κνωσὸς 212, 237, 266
 Κοζάνη 303, 308, 348
 Κοθρεᾶ Κεφαλληνίας 205
 Κοίλης ἀνασκαφή 393
 Κόκκαλης Πέτρος, μέλος τῆς ΠΕΕΑ 362
 Κοκκινοπήλια Ἡλείου 212
 Κοκκολιάδης Σπυρίδων 638, 639
 Κόκκου Ἀγγελική 199, 516
 Κοκκώνης Ἰωάννης 88, 89, 91, 124, 258
 Κολιόπουλος, Δημήτρης Πλαπούτας, ὁ
 ἀγωνιστὴς 704
 Κόλλιας Ἡλίας 549, 639
 Κολοκοτρώνης Θεόδωρος 36, 63, 704·
 Γενναῖος 704
 Κολοκοτσᾶς Γ., φύλακας ἀρχαιοτήτων
 383
 Κολόνα Αἰγίνης 26
 Κολοσσὸς Ρόδου 557
 Κολοφῶν 193
 Κολωνάκι Ἀθηνῶν 663
 Κολώνας Λάζαρος 627
 Κολωνία 327
 Κολωνὸς 401
- «Κόμμα τοῦ Χρηματιστηρίου» 604
 κομματικοὶ σκοποὶ ἄλωσης τῆς Ἑται-
 ρείας 564
 Κομπατῆς Ἀνδρέας 123, 124
 Κομποθέκρα Ἡλίδος 178
 Κονδύλης Γεώργιος, ἀνατρέπει δικτάτο-
 ρα Θεόδωρο Πάγκαλο 276
 Κονιδάρης Γεράσιμος 339
 Κοντῆς Ἰωάννης Δ. 2, 3, 4, 297, 302, 303,
 326, 423, 426, 427, 428, 431, 433, 437,
 441, 443, 445, 452, 453, 458, 459, 461,
 462, 463, 489, 493, 495, 496, 500, 505,
 605, Β 205, Β 213· πρῶτος Ἐφορος
 Δωδεκανήσου 409· Ἀναπληρωτῆς
 Προϊστάμενος τῆς Ὑπηρεσίας 442·
 Γενικὸς Ἐφορος 454· ἐγκύκλιός του
 455· ἀπόψεις του γιὰ τὸ προσωπικὸ
 τοῦ Κλάδου 456· σὲ διαθεσιμότητα
 464· κατάργηση θέσης του 466· προ-
 σωρινὴ ἀνάκλησή του 482· ἐκθεσὴ
 του περὶ ἐκκρεμοτήτων 483· ἐπάνο-
 δος στὴν Ὑπηρεσία 493· ἀποχώρησή
 του 494, 498· ἐνέργειές του γιὰ ἄρθρο
 Συντάγματος 497· χαρακτηρισμὸς
 του, τελευταῖο κείμενό του 499· τε-
 λευταία παρουσία του στὸ Ἀρχαιο-
 λογικὸ Συμβούλιο 502· θάνατος 503·
 δὲν προσκαλεῖται στὶς συνεδριάσεις
 Ἑταιρείας 516· ὀρισμὸς του τοῦ Ἀρ-
 χαιολογικοῦ Συμβουλίου Β 212
 Κοντολέων Ἀλέξανδρος 259, 303, 311·
 βοηθὸς τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων
 266
 Κοντολέων Νικόλαος 287, 302, 319, 349,
 393, 428, 436, 440, 453, 454, 481, 490,
 493, 505, 605, 715· ὑποψήφιος Διευ-
 θυντῆς Ὑπηρεσίας 415· ἀρνεῖται γνη-
 σιότητα νομισματοσήμου 439· ἀπο-
 δοκιμάζει Κοντῆ 442· ζητεῖ ἐπανα-
 φορὰ Ὑπηρεσίας στὸ ὑπουργεῖο
 Παιδείας 445· ἐναντίον Χρήστου Κα-
 ροῦζου 446· ὑπέρμαχος καὶ ἀπολο-

- γητής κακῶν ἀναστηλώσεων, ἀπόψεις του γιὰ ἀναστηλώσεις 447, 449, 450· προτείνει ἴδρυση πανεπιστημιακῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας 459· μέλος τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου 465· Γενικός Ἐπιθεωρητής 488, 489· προτείνει ψήφισμα γιὰ Στ. Πατακό, παραιτεῖται 491· ἀπολογισμός τοῦ ἔργου του 494· χαρακτηρίζει ἐπάνοδο Κοντῆ 498· θάνατός του, χαρακτηρισμός του 499
- Κοντόσταυλος Ἀλέξανδρος 220
- Κοραῆς Ἀδαμάντιος 17, 145· ὑπομνήματά του 12, 15· συγκοφαντεῖ Μουστοξύδη 68· δεύτερος «Διάλογος δύο Γραικῶν» 70· κατήγορος τοῦ Καποδίστρια 74
- Κοράκου Κορινθίας 193
- Κόρη: ἄρ. 680 Ἀκροπόλεως 475· ἄρ. 68 Ἀκροπόλεως 480· τῆς Σελλάδας 623· κορῶν Ἀκροπόλεως σχέδια 215
- Κορινθία 178
- Κορινθιακὸς πόλεμος 162
- Κόρινθος 66, 162, 168, 178, 193, 194, 201, 305· Κ. νεκροταφεῖο 169
- Κορρὲς Στυλιανὸς 436, 453, 465, 481, 491, 492
- Κορυσχάδες, ἔδρα Ἐθνικοῦ Συμβουλίου 362, 363, 378
- Κορώνεια 201
- Κορώνη: Ἀττικῆς 193· Μεσσηνίας 34
- Κοσκωτᾶ σκάνδαλο 570
- Κοτζιάς Νικόλαος 259, 300, 303, 341, 342, 343, 344, 347, 364, 403· προσωρινὸς διαχειριστὴς Ἱταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς 262· ζητεῖ νὰ ἐρευνήσῃ χώρο εὕρεσης Ἀριστοδίκου 363
- Κοῦβα 617
- Κουβελάκης Γεώργιος 564
- Κούβελας Σωτήριος, δήλωσή του γιὰ τοὺς ποιητὲς 571
- Κουκούλη Χάϊδω 638
- Κουκουνάρι Ἀττικῆς 193
- Κουλικούρδη Γεωργία 364
- Κούλχας Ρέμ, ἀρχιτέκτων 697
- Κουμανούδης Ἀθανάσιος Στεφ., παραιτήσή του 222
- Κουμανούδης Πέτρος Στεφ. 231
- Κουμανούδης Στέφανος Ἀθαν. (Σ.Α.Κ.) 54, 72, 165, 166, 167, 174, 175, 177, 180, 187, 197, 200, 209, 219, 222, 254, 285, 287, 401, 517, 560, 563, Β 212· συλλογεὺς ἀρχαιοτήτων 125· ἀπόψεις του γιὰ ἱστορία καὶ ἀρχαιολογία 144· ἰδεολογία του, ὅτι νεώτερη ἱστορία μας ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Πήγα 145· σχολιάζει λόγους τοῦ W. H. Waddington 149· κρίση του γιὰ Πιττάκη 153· χαρακτηρίζει γραφεῖο Πιττάκη 156· ἀπόπειρα ἴδρυσης νέας Ἑταιρείας, μέλος Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου, Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας, δράση του 160, 161· ἀνασκαφὲς του 163· ἰδρύει Φιλίστορα 164· γνώμη του γιὰ ἀνασκαφὲς Ὀλυμπίας 183· ἀπόψεις του περὶ Μεσαίωνος 189· τρόπος ἀνασκαφῆς Ἀσκληπείου 189· παραιτήσή του 222· διακόπτει ἐνασχολήσεις του μὲ ἀρχαιολογία 230· ἀπόψεις του γιὰ ἀρχαιολογία 605
- Κουμανούδης Στέφανος Νικ. 479· διορίζεται ὡς μετακλητός, Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων Α' καὶ Διευθυντὴς Ἀρχαιοτήτων 445, 469· Μαρινᾶτος ὑπερασπίζεται διορισμό του 473· ἀπαγορεύει κατεδάφιση Ἀγίου Σωτήρος 477· παραιτήσή του 469, 480
- Κουμάντος Γεώργιος 497
- Κουντουριώτης Παῦλος, Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας 276
- Κοῦρδοι Τουρκίας 615
- Κουρεμένος Βασίλειος, ἀρχιτέκτων 659, 680
- Κουρεμένος Ἰωάννης 311

- Κουρμούλης Γεώργιος 445, 491, 492
 κοῦρος: Getty 577· Κεραμεικοῦ 634
 Κουρουινιώτης Κωνσταντῖνος 196, 246, 252, 259, 264, 267, 270, 278, 279, 285, 286, 287, 291, 293, 294, 304, 307, 365, 424, 430, 609, 612, 674· Τμηματάρχης τῆς Ὑπηρεσίας 261· Ὁργανισμὸς Ὑπηρεσίας 268· Διευθυντὴς τῆς Ὑπηρεσίας γιὰ δευτέρη φορὰ 274· ὀργανωτὴς τῆς Ὑπηρεσίας 275· διάταγμά του περὶ ἀνασκαφῶν 276· θάνατός του 401
 Κουτούζης Μιχάλης 535
 Κουτσόγιωργας Ἀγαμέμνων 437· νόμος του 580
 Κουτσοκώστα (Δροσογιάννη) Φανή 420
 Κουτσοπόδι Ἀργολίδος 193
 Κουφόβουνο Λακωνίας 151, 326
 Κοφινὰς Χίου 212
 Κράτηγος Μυτιλήνης, ἀνασκαφὴ 432
 «Κρατικοδίαιτος πολιτισμὸς» 648
 Κρήτη 178, 193, 212, 238, 249, 252, 266, 294, 297, 304, 308, 326, 350, 351, 352, 365, 479, 520, 528, Β 194· Κ. Γερμανικὴ Ὑπηρεσία Προστασίας Ἔργων Τέχνης 324· τυμβωρχοὶ 579
 Κρητικὴ Πολιτεία 259
 Κρητολογικὸ Συνέδριο Ε', ἐπαινεῖ Ξένες Σχολές 520
 Κριμαία, Κριμαϊκὸς πόλεμος 159
 Κρίσεις Ἑταιρείας: τοῦ 1894, 219· τοῦ 1988, 563· τοῦ 2002, 637-640
 Κρίσσα 151, 201
 Κριτζᾶς Χαράλαμπος 588
 Κριτσανά Μακεδονίας 211
 Κρόκος Κυριακός, ἀρχιτέκτων 671
 Κρόνιο, πυρπόλησή του 660, 687
 Κτενίδης 199
 Κυβέλη, φρεγάτα γαλλικὴ 24
 Κυβέρνηση τοῦ Βουνοῦ 262, 263
 Κυβέρνηση Σάμου ζητεῖ ἀποζημίωση 242
 Κυβερνήτης, ὁ Καποδίστριας, πολλαχοῦ
 Κύθηρα 212, 308, 311
 Κύθνος 29
 Κυκλάδες 178, 212, 303, 354, 490
 Κυκλάδες Νότιες (Δωδεκάνησα) 56
 Κυκλαδικὸ Μουσεῖο 633· ἴδρυσή του 555· ἔκθεση συλλογῆς Μητσotάκη 579
 κύκλοι ἀρχαιολόγων 425
 κύκλος Β ταφικὸς Μυκηνῶν 415
 Κυνόσαργες 212
 Κυνόσουρα Σαλαμῖνος 523, 531, 664
 Κυνουρία 59, 309
 Κυπαρίσσης Νικόλαος 259, 270, 302, 308, 316, 332, 333, 365, 611
 Κυπαρίσσι Λοκρίδος 193
 Κύπρος 151, 452, 453, 559· Κ. Τμήμα 569
 Κυρηναϊκὴ 559
 Κυριακόπουλος, Τμηματάρχης Ὑπουργείου Παιδείας 395
 Κυριακὸς Ἀγκωνίτης 141
 κυριότης ἀρχαιοτήτων 90
 Κυρρήστου ὠρολόγιον, ζημίαι 399
 Κῶδις Clarkianus ἢ Bodleianus 44
 Κωλέττης Ἰωάννης 15, 63, 66, 136, 140, 141, 143, 146, 163, 165, 170, 284· Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας 138· κατακρίνει ἀνασκαφές, ἀναστηλώσεις καὶ δημοσιεύματα Πιττάκη 139
 κωλυσιεργία στὴν ἔκδοση τοῦ ΑΔ 561
 Κωνσταντᾶς Γρηγόριος 34, 63, 79
 Κωνσταντινόπουλος Γρηγόριος 416, 437, 486, 490, 522, 524
 Κωνσταντῖνος, διάδοχος καὶ βασιλεὺς 244, 251, 442, 610
 Κωνσταντίνου Ἰωάννα 287, 304, 308, 313, 366, 446
 Κωνσταντινούπολις 273, 716· Κ. Ἀρχαιολογικὴ Σχολή 269, 441· Κ. Ἀρχιεπίσκοπος 550· Κ. Σύνοδος Ἐπιτροπῆς Unesco 535
 Κωνσταντῖος Δημήτριος 638, 639, 669, 678

Κωνσταντίος, ἡγούμενος Λουκοῦς 60
 Κωνσταντόπουλος Κωνσταντῖνος 287
 Κωνσταντόπουλος Σάββας 468
 Κωπαῖς 178
 Κῶς 178, 250, 562
 Κώτυλος Φιγαλείας 401

Λ

Λάζαρη Μαρία 549
 Λαζαρίδης Δημήτριος 347, 437, 469, 500, 501, 513
 Λαζαρίδης Παῦλος 412, 481
 Λακεδαιμονίων μνημεῖο: ταφὴ σκοτωμένων κατὰ τὰ Δεκεμβριανὰ 397
 Λακωνία 178, 303, 326, 660
 Λακωνικὴ 212
 Λαμπάκης Γεώργιος 203, 204, 259
 Λαμπράκης Γρηγόριος, δολοφονία του 442
 Λαμπρινουδάκης Βασίλειος 562, 577, 598, 616, 627, 638
 Λάμπρος Παῦλος, ἔμπορος ἀρχαιοτήτων 125
 Λάρισα 178, 303, 344, 352, 353
 Λάρυμνα 178
 Λασίθι 212
 Λάσκαρις Νικόλαος 270, 271, 272
 λατομεῖο: Ἄνδρου, Μαρκοπούλου 664· Ραμνοῦντος 543, 581
 Λατὼ Κρήτης 151, 249
 λαχεῖον: διανομῆς ἀρχαίων 127· λ. ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων 164· λ. ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων 257· λ. πώλησης σπιτιοῦ Κωνσταντίνου Ἰωνίδου 276
 Λεβάδεια 201, 303
 Λεβαντῆς Οἰκονόμος 56
 Λεβεντοπούλου Εὐγενία 420
 Λεβήνα 249
 λεηλασία ἀρχαιοτήτων 12
 Λειψίας μουσεῖο 609
 λεμβοδρόμιο Μαραθῶνος 2, 623, 626, Β 203
 Λεμπέση Ἀγγελικὴ 537, 549
 «λενινιστικὴ δομὴ», «λενινιστικὰ πρότυπα» τῆς Ἑταιρείας 636
 Λεντάκης Ἀνδρέας 535
 Λεξικὸν ἀρχαίων ἀρχιτεκτονικῶν ὄρων, τοῦ Ἀν. Ὁρλάνδου 419
 Λεονάρδος Βασίλειος 202, 246, 259, 264, 267· Τμηματάρχης τῆς Ὑπηρεσίας 261
 Λέρνα 193
 Λεσβιακὸ Πολύπτυχο, Τό, τοῦ Ἰωάννου Κοντῆ 461
 Λέσβος 167, 178, 212, 308
 Λέσβος καὶ ἡ Μικρασιατικὴ τῆς Περιουχί, Ἡ, τοῦ Ἰωάννου Κοντῆ 461, 499
 Λέτσε Ἰταλίας, ἵδρυση ἐλληνικοῦ Κέντρου Σπουδῶν 571
 Λευκαντὶ 212
 Λευκάς 178, 303
 Λεύκωμα: Ἐκατονταετηρίδος 413· Πεύτιε 31
 Λέχαιον 193· Λ. βασιλική, προγραμματικὴ σύμβαση 562
 λέων: Ἀμφιπόλεως 151· Χαιρωνείας 130, 200
 Λεωνίδας, βασιλιάς τῆς Σπάρτης 37
 Λῆμνος 250, 308
 Λήσσης δῆμος 191
 Λιάγκουρας Ἀγγελὸς 420
 Λιανοκλάδι 212
 Λιανόπουλος Νικόλαος 491
 Λιάπης Κωνσταντῖνος, ὁ εὐρετῆς τοῦ Ἀριστοδίκου 363
 Λιάπης Μιχαὴλ 662, 669, 675, 676, 677
 λιβελλογράφος Σαλαμίνας 73
 λίβελλος κατὰ τῆς Ὑπηρεσίας 578
 Λιβύη, ἐλληνικὴ ἀποστολὴ 539
 Λιγουριὸ 191
 λιθόκολλα 233

λιμάνι Αιγίνης 26
 Λιμένι 35
 λιμός τοῦ 1941, 306
 Λίνδος 96, Β 199, Β 203· οἱ ἀναστηλώσεις Β 202
 Λιοσίων χωματερὴ 532
 Λισσαβών, συνέδριο ΕΟΚ, πρόταση Θ.
     Μικρούτσικου δημιουργίας Εὐρω-
     παϊκοῦ Κέντρου ἀρχαιολογίας 588
 Λοβέρδου συλλογὴ 408
 Λογγοβάρδου Νότα 369
 Λογιωτατίδης Σπυρίδων 258
 Λογοθέτης Γεώργιος 296
 Λογοθετόπουλος Κωνσταντῖνος 314, 316,
     331, 332, 334, 337, 346
 λομοκαθαρτήριον Αἰγίνης 26
 λομὸς 1854, 160
 Λοκρὶς 178, 201
 Λονδίνον 23, 107, 502, 609
 ΛΟΤΤΟ, δίνει πιστώσεις γιὰ καταγραφὴ
     ἀρχαίων 585
 Λούβαρις Νικόλαος 342, 355, 359, 363,
     372, 373
 Λουῖβρο 150, 510, 511· ἔκθεσις «Αἰγαίου»
     75
 Λουδοβίκος Α΄ Βαυαρίας 17, 61, 70, 71,
     94, 98, 235
 Λουδοβίκος Φίλιππος Γαλλίας 112, 146,
     136
 Λουκοῦ 59
 Λουντέμης Μενέλαος 654
 Λουῖρος Νικόλαος 492
 Λόφος Κρήτης 212
 λόχος, Ἑγγλέζων, Ἑλλήνων Αἰγύπτου,
     Ἑλὰς πόλης, Ἑλὰς βουνοῦ 377
 Λυκαβηττὸς 211
 Λύκαιον 194, 401
 Λύκειον γυμνάσιον 596· ἀναπόδεικτὴ
     ταῦτισις 602, 603
 Λυκόσουρα 261, 301, 401
 Λυκουρέσης Νικόλαος, γυμνασιάρχης,
     προσωρινὸς Διευθυντὴς ΕΑΜ 304

Λυμπερόπουλος Ἰωάννης 273
 Λυσάνιας, υἱὸς Δεξιλέως Θορίκιος 162
 Λυσικράτους μνημεῖο 168, 399
 Λωζάννης μουσεῖο, ἀντιδράσεις γιὰ τὴν
     ἀποστολὴ ἀρχαίων 576

Μ

Μάαστριχτ συνθήκη 563
 Μαγκασὰ Κρήτης 212
 Μαδρίτης Γαλλικὴ Σχολὴ 519
 Μαϊάνδρος (Τσιβρίλ-Ἰσικλή) 270
 Μακαρόνας Χαράλαμπος 272, 303, 331,
     342, 344, 345, 347, 443, 445, 446
 Μακεδονία 8, 150, 178, 188, 211, 266, 277,
     278, 298, 304, 309, 326, 341, 343, 344,
     348, 365, 408, 501, 559, 560, 561, 563, Β
     191· ἔρευνα μελῶν Γαλλικῆς Σχολῆς
     κατὰ τὸν Πρῶτον Παγκόσμιον πόλεμον
     151· ἀρχαιολογικὸ προσωπικὸ 348
 Μακεδονικῆς μεταλλοτεχνίας ἔκθεσις 511
 Μακκᾶς Δημήτριος 221
 Μακρὸν Τεῖχος, καταστροφὴ τοῦ 100
 «Μακρονήσου κολαστήρι» 654
 Μακρυγιάννης Ἰωάννης 165· Μ. γήπεδο
     633, 646, 659· Μ. συνοικία 118, 288,
     356, 357, 508· Μ. σύνταγμα 395
 Μάλια 151
 Μαλκάλης 56· ὁ Sir Pulteney Malcolm
     (Μαλκόλμ), ναύαρχος
 Μάμουκας Ἀνδρέας 124
 Μαμουσιά 212
 Μάνεσης Ἀριστόβουλος, κρίνει Βενιζέ-
     λο Εὐ. ὡς νομικὸ 607 σημ. 32
 Μανούσης Θεόδωρος 159
 Μάντακας Μανόλης, μέλος τῆς ΠΕΕΑ
     362
 Μανταμάδος 167
 Μάντης Ἀλέξανδρος 691
 Μαραβᾶ-Χατζηνικολάου Ἄννα 414, 469
 Μαραγκοῦ Λίλα 608
 Μαραθῶν 178, 307, 365, 516, 532, 597,
     606, 622, 687, Β 213· Μ. ζήτημα λεμ-

- βοδρομίου 2, 434, 530, 575, 625-631·
 Μ. πεδίων μάχης καὶ ἑορτασμός ἐπε-
 τείου 2500 χρόνων 628, 693, Β 203·
 μνημεῖα καὶ μουσεῖο 646, 651· Μ. τύμ-
 βος 214
Μαραθώνεια 694
Μαραθωνήσι 35
Μαραθωνιάς 694
 Μάρθα, ἡ, τοῦ Εὐαγγελίου 720
 Μαρινάτος Σπυρίδων 271, 272, 279, 293,
 294, 298, 299, 301, 302, 337, 338, 339,
 340, 341, 425, 426, 428, 436, 438, 440,
 453, 454, 462, 466, 479, 484, 487, 490,
 494, 505, 516, 605, 651, 655, 715· Διευ-
 θυντής γιὰ πρώτη φορὰ 297· δὲν συμ-
 μετέχει στὸν τόμο Τσουντα 336· μέλος
 Ἐπιτροπῆς Μνημῶν 415· Διευθυν-
 τής γιὰ δεύτερη φορὰ 416· ἐπιστολή
 του γιὰ ἀναστήλωση στοᾶς Ἀττάλου
 418· ἀποχώρηση ἀπὸ τὴ Διεύθυνση
 420· ζητεῖ ἐπ'ἀνδο Ὑπηρεσίας στὸ
 ὑπουργεῖο Παιδείας 445· ἐναντίον
 Σέμνης Καρούζου 446· ὑπέρμαχος
 κακῶν ἀναστηλώσεων 447· γράφει
 γιὰ ἀρχαιοκαπηλία 459· Γενικός Ἐπι-
 θεωρητής 465· ἱππόδρομος Θεσσαλο-
 νίκης 468· ὄριο ἡλικίας του, νομοθε-
 τικὲς προσπάθειες 470· ἔκθεση τοι-
 χογραφῶν Θήρας 472· δημοσίευμα
 ἐφημερίδας *Le Monde* 473· ἀποδοκι-
 μάζεται στὸ Λονδίνο 475-476· ἀνακα-
 λεῖ γνώμη του γιὰ Ἅγιο Σωτήρα 477·
 δυσαρέσκεια Κλάδου 483· ἀπομα-
 κρύνεται ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία 488, 489·
 θάνατός του 492· περὶ ἐλγινεῖων 533
 Μαρκεζίνης Σπυρίδων 414, 487
 Μαρκόπουλος Ἰωάννης 221
 Μαρκοπούλου λατομεῖο 664
 μάραθα Ἀκροπόλεως, Παρθενῶνος
 534, 536
 μαρμαρόπλινθος Παρθενῶνος δωριζε-
 ται 159
 Μαρούσι 306
 Μάρσαλ σχέδιο 414
 Μασσαλία 35
 «Μάστιξ τῆς Ἑλλάδος», ἡ Ὑπηρεσία
 454, 572
 Μαστροκώστας Εὐθύμιος 311, 412
 ματαίωση: κατασκευῆς ναυπηγείων Πύ-
 λου 504· παρέλασης τῆς 28ης Ὀκτω-
 βρίου στὴ Θεσσαλονίκη 713
 Μάτσας Α., πρεσβευτὴς στὶς ΗΠΑ 443
 Μαύρη Θάλασσα 559
 Μαῦρο Σπήλαιο Κρήτης 212
 Μαυρογένης Ἀπόστολος 73
 Μαυροκορδάτος Ἀλέξανδρος 82
 Μαυρομιχάλης Στυλιανός 442
 Μαυρομμάτης Γεώργιος, ἑκτακτος Ἐπί-
 τροπος 26
 Μαυροφρύδης Δ. Ι., ιδρυτὴς *Φιλίστορος*
 164
 μάχη: Πλαταιῶν 11· Μαραθῶνος, ἑορτα-
 σμός 2500 χρόνων τῆς 693
 Μεγακλῆς Ἱπποκράτους Ἀλωπεκῆθεν
 583
 Μεγάλη Βρετανία 535, 536
 Μεγάλη Ἑλλάς, Κάτω Ἰταλίας 559
 Μεγάλη Ἰδέα ἐλληνικῆς ἀρχαιολογίας
 118, 533, 625
 Μεγάλη Παναγία, ἀποθήκη ἀρχαιοτή-
 των 104, 155
 Μεγαλόπολις 35, 212
 μεγαλοῖδεατισμός στὸν «Πολιτισμό» 616
 Μεγάλος Βεζύρης 14
 Μέγαρο 47, 56, 57, 81, 178
 Μεγαρεῖς, ἀδιάφοροι καὶ δύστροποι 58
 Μεγαρίς 57, 175, 178, 302, 315, 333, 559
 Μέγαρο Μουσικῆς 357, 648, 656
 Μεδεῶν Φωκίδος 151
 Μεδικοί 116
 «μειζονος σημασίας μνημεῖα» 711
 μείωση: θέσεων Ὑπηρεσίας τὸ 1926, 274·
 ἀρμοδιότητων Ἀρχαιολογικοῦ Συμ-
 βουλίου 503

μέθοδος ανασκαφῶν περιόδου Μουστο-
ξύδη 44
Μεθώνη 24, 35
Μελᾶς Μιχαήλ 224
Μενελάϊον 212
Μένης Καλλίου Ἀργεῖος 398
Μενίδι 178, 187, 195, 209
Μέντωρ, Ὁ, ἴδρυσή του 569
μεξικανικά ἀγγεῖα, ἀνταλλαγή τους με
ἀρχαῖα ἑλληνικά 609
Μέρμινα γὰ τὶς ἀρχαιοτέρες καὶ τὰ
πρῶτα μουσεῖα, Ἡ, τῆς Ἀγγελικῆς
Κόκκου 516
Μέρκελ Ἀγγελα, καγκελᾶριος τῆς Γερ-
μανίας 723
Μερκούρη, Μελίνα 118, 522, 525, 529,
531, 535, 545, 547, 580, 634· δηλώσεις
τῆς γὰ Ξένες Σχολές 528, 538· ἀπο-
βάλλει ἐστιάτορες Πειραικῆς 530· θέ-
τει ζήτημα ἐπιστροφῆς γλυπτῶν Ἀ-
κροπόλεως 534· κύρια φροντίδα τῆς
τὰ γλυπτὰ τῆς Ἀκροπόλεως 540·
ἐπαινεῖ Ἑλληνες ἀρχαιολόγους 542·
γεῦμα πνευματικῶν ἀνθρώπων 543·
ἀπολογισμὸς ἐπταετίας τῆς 559· ἀκυ-
ρώνει ἀπόφαση λατομείου Ραμνοῦν-
τος 581· θάνατός τῆς 536, 587
Μερκούρης Σπύρος 535, 699
Μεσαίων Β 192
μεσαιωνικά μνημεῖα Ἀθηνῶν 131
Μεσαρὰ 350, 519
Μέση Ἀνατολή 400
Μεσολόγγι 68
Μεσσηνία ἀρχαία 35
Μεσσηνία 23, 34, 303, 314, 660
μετάθεση: τοῦ Ross στὴν Ἀθήνα 91·
Ἀθανασίου Ἰατρίδη στὴν Ἀθήνα
153· Νικολάου Κοτζιά ἀπὸ Θεσσα-
λονίκη στὸν Πειραιά 342· μεταθέσεις
γενικῆς στελεχῶν Κλάδου 486
Μεταξᾶς Ἰωάννης, ὁ πρωθυπουργὸς
272, 298, 299, 302, 337, 338, 365

Μεταξᾶς Κωνσταντῖνος, Ἑκτακτὸς Ἐπί-
τροπος 29, 45, 55
Μεταπολίτευση 490
μετάταξη ἀρχαιολόγων ΤΑΠΑ στὸν Κλά-
δο 600
μεταφορά: Νίκης ΕΑΜ 225, 57· ἀρχαίων
Μουσείου Αἰγίνης στὴν Ἀθήνα 154·
Ἵπηρεσίας στὸ ὑπουργεῖο Προε-
δρίας Κυβερνήσεως 426, 427· ἐρει-
πίων [καὶ ἀνασύστασις] λόφου Σάγα-
νι 597· ἀρχαίων μετρὸ στοῦ Ζωγράφου
622· ἀρχαίων Μουσείου Ἀκρο-
πόλεως στὸ ΝΜΑ 659-660
μετόπες: Ὀλυμπίας 32· Παρθενῶνος 133
μετρώ: Ἀθηνῶν 580· Θεσσαλονίκης 561
Μήθυμα 212
Μηλιάδης Γιάννης 167, 271, 272, 304, 308,
315, 316, 318, 319, 320, 321, 332, 333,
336, 337, 341, 356, 360, 366, 383, 402,
415, 424, 426, 433, 446, 458, 477, 514,
578, 605, 677, 678, 722· ἀρχεῖο του
270· ἀποσπᾶται στὸ Μουσεῖο Περγά-
μου 271· ὀρίζεται διαχειριστὴς Ἱτα-
λικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς 362·
Ἐθνοσύμβουλος Ἀθηνῶν 363· ἀνα-
λαμβάνει ὑπηρεσία 378· σημειώμα
του γὰ ζημιές Ἀκροπόλεως 396·
στὴν Ἑλ Ντάμπα 400· παραιτεῖται
411· ἀναστήλωση Διονυσιακοῦ 460·
συνέντευξή του γὰ μνημεῖα Ἀκρο-
πόλεως 484· θάνατός του 505· ἔκθεση
Μουσείου Ἀκροπόλεως 679
Μηλιαράκης Ἀντώνιος, περιγράφει πρῶ-
τη ἀναστήλωση Παρθενῶνος 96
Μῆλος 212, 308
μήνυμα: Ἀναστασίου Ὁρλάνδου γὰ τὴν
ἀναστήλωση στοᾶς Ἀττάλου 417·
Ἀνδρέα Παπανδρέου πρὸς συνέδριο
ΣΕΑ 546
Μητρόπολη Θεσσαλονίκης 589
Μητροπολιτικὸ Μουσεῖο Ν. Ὑόρκης 414,
471, 472, 475, 507, 508, 509

- Μητρώων Ἀγορᾶς 152
 Μητσοπούλου Leon Βερόνικα 232
 Μητσοτάκης Θεμιστοκλῆς 501
 Μητσοτάκης Κωνσταντῖνος 453, 574· χα-
 ρακτηρίζει Ὑπηρεσία ὡς «μάστιγα
 τῆς Ἑλλάδος» 572· δηλώσεις του γιὰ
 «ἐλληνικὴ κληρονομία» 582· συλλογὴ
 του 555, 588, ἐκθεσὶ τῆς 579· δήλωσή
 του γιὰ τὴ νομιμότητά της 587· κρα-
 τικὸ οἶκμα γιὰ τὸ Ἰδρυμὰ του 666
 Μιαούλης Ἀνδρέας 36, 86
 Μικρὰ Ἀσία 82, 188, 272, 401, 559· ἀνα-
 σκαφές 270
 Μικρὰ Κείμενα, τοῦ Χρήστου Καρού-
 ζου 590
 Μικρασιατικὴ Ἐκστρατεία 269
 Μικρούτσικος Θάνος 587, 634, 666
 Μιλτιάδεια 694
 Μιμίκος καὶ Μαίρη 230
 μιναρές Παρθενῶνος 382, 390
 Μίνως θρόνος 334
 Μινώταυρος Β 194
 μισθὸς Μουστοξύδη 41
 Μιστριώτης Γεώργιος 251
 Μισὸς Μάρκελλος 287, 304, 344, 349,
 367, 402, 415, 427, 433, 437, 440, 443,
 446, 465, 481, 482, 490
 Μιχαὴλ Ἀγγελός, στέλλεται Pietà στὶς
 ΗΠΑ
 Μιχαὴλ Ι. ὑπουργὸς Παιδείας 414
 Μιχαηλίδης Μύρων 420, 537, 543
 Μιχαλόπουλος Σταμάτης, βρίσκει νομι-
 σματικὸ θησανρὸ 53, 54
 Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος I 246
 μνημεῖο, μνημεῖα: Ἀφανοῦς Στρατιώτου
 378· Λυσικράτους 168· Οὐάσιγκτον
 159· Φιλοπάππου 168· -α μεῖζονος ση-
 μασίας 636· -ων Ἀκροπόλεως φθορὰ
 475, 483
 μνημόνιο 690· μν. δεύτερο 713
 ΜΟΔ (Μόνιμοι ὁδηγίαι) 526
 Μολυβόπυργος Μακεδονίας 212
 μολυνοπραγμοσύνη, μολυνοπραγμονέο-
 μαι 476
 Μόμιος 168
 μοναδικὰ ἀρχαῖα 181· μοναδικόν (uni-
 cum), χαρακτηρισμὸς τῶν ἀρχαίων
 ἔργων 444
 μοναρχίας κατάργηση 487
 Μοναστηράκι Ἀθηνῶν 427
 Μοναστήρι Στερεᾶς 212
 Μόναχο 61, 91, 205, 226, 322, 401, 706
 μονή: Λουκοῦς 59· Ὀδηγητρίας 579· Πε-
 τράκη 211
 μονιμοποιήσεις Ἐπιστημονικῶν βοηθῶν
 518, 558
 μονιμότης ἀρχαιολόγων 8
 «μονοπάτι τῆς δόξης» 297
 μονοτονικὸ σύστημα γραφῆς 539
 Μόντρεαλ, ἐκθέσεις 458, 583
 Μοροζίνη καταστροφή 133
 Μόσχα 647
 Μουδανιά 270
 Μουρακάμι Χαρούκι, Ἰάπων συγγρα-
 φεάς 697
 Μουρίκη Ντούλα 204
 μουσειακὲς τέχνες κατὰ Βάρναλη Β 198
 Μουσεῖο: Αἰγίνης 42, 66, 70, 77, 85, 153·
 Ἀκροπόλεως πρῶτο 154, οἰκοδόμη-
 ση τοῦ μουσείου Κάλκου 167, γίνεται
 πολυβολεῖο 393, πρέπει νὰ γκρεμι-
 στεῖ 691, βλ. καὶ ΝΜΑ· Βραυρῶνος
 686· Βρετανικὸ 105, 113, 117, 133· Βυ-
 ζαντινὸ Ἀθηνῶν 646· Βυζαντινοῦ
 Πολιτισμοῦ Θεσσαλονίκης 671· Γκετὶ
 633· Δελφῶν 151· Ἐθνικὸ Ἀρχαιολο-
 γικὸ 75, 584· Ἐπιγραφικὸ 584· Ἑρα-
 κλείου 75, 333, 341, 587· Θεσσαλονί-
 κης 584, 602· Θηβῶν 359· Καλαμάτας
 686· Καλῶν Τεχνῶν τῆς Βιρτζίνια
 633· Κεραμικοῦ 584, 646· Κυκλα-
 δικῆς Τέχνης 577, 633· Ἐφορείας Ἀρ-
 χαιοτήτων Κυκλάδων 633· Λωζάνης
 576· Μαραθῶνος 646· Μοντέρνας Τέ-

- χνης 596· Μπενάκη 289, 294, 334, 408, 555, 570, 578, 625, 627, 629, 638, 639, 648, 657, 675, 688· Μυκόνου 584· Ναυπλίου 290· Νικοπόλεως 686· Νομισματικό 294· Όλυμπίας 660· Πατρών 686· Πειραιώς 294, 584· Πόλεων 278· Τανάγρας 359· Χαιρωνείας 359· Χανίων 579, 587· προτείνεται για Μ. τὸ Ἐρέχθειο 15· πρόταση δημιουργίας Μ. ἀπὸ τὸν Κοραῖ 12· πρόταση ἱδρύσεως Μ. ἀπὸ τὸν Νικ. Φλογαῖτη 21· ἀπολογισμὸς διαχειρίσεως τοῦ Μ. Αἰγίνης ἀπὸ τὸν Μουστοξύδη 67· Μ. Ὑπηρεσίας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πιττάκη 153· Μ. κατάλογοι κατὰ τὸν Πόλεμο 305· Μ. πώληση ἀρχαίων 411· Μ. ἀναδιοργάνωση γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς 641
- Μουστοξύδης Ἀνδρέας 21, 45, 49, 54, 55, 57, 61, 62, 65, 68, 73, 74, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 92, 100, 119, 132, 153, 258, 546· ἀναλαμβάνει καθήκοντα 40· Πρόεδρος ὄλων τῶν Ὑπηρεσιῶν 42· παραίτηση 63, 66· ἔκθεση ἔργου του 67· ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν Ἀθήνα 75· ἀνεπιθύμητος 91· ἔκανε πρῶτος ἀπολογισμὸ ἀρχαιολογικοῦ ἔργου 601
- Μόχλος Κρήτης 193
- Μπακαλάκης Γεώργιος 287, 303, 349, 352, 383, 384, 385, 386, ἔκθεσή του περὶ Ἀκροπόλεως 387, 396, 399, παραίτησή του 411
- Μπακιτζῆς Εὐριπίδης, μέλος τῆς ΠΕΕΑ 362
- Μπακιτζῆς Χαράλαμπος 638
- Μπακογιάννη Ντόρα 572, 577, 581, 634
- Μπαλάνος Δημήτριος 402· ἐγκύκλιός του περὶ ζημιῶν τῶν ἀρχαιοτήτων 403
- Μπαλάνος Νικόλαος 130, 223, 225, 233, 234, 247, 260, 279, 283, 284, 285, 295, 296, 418, Β 199, Β 206, Β 207, Β 209, Β 210, Β 211
- Μπαλτατζῆς Ἀλέξανδρος 421
- Μπαμπινιώτης Γεώργιος 638
- Μπέης Δημήτριος 537
- Μπέλλιος Κωνσταντῖνος 104, 123, 126
- Μπενάκη Ἄννα 571, 572, 577, 634
- Μπενάκης Ἀντώνιος 294, 373
- Μπενάκης Κωνσταντῖνος 625, 627
- Μπένος Σταῦρος 592, 634, 666· χαρακτηρίζει τοὺς ἀρχαιολόγους τῆς Ὑπηρεσίας 591· ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ξένους νὰ στείλουν πολιτιστικὸ γεγονὸς 623
- Μπερέκλα 401
- Μπερναρδάκης Δημήτριος 209
- Μπέρτος Νίκος 280, 332, 333, 356
- Μπετόβεν, ἀναφέρεται ὡς μέτρο σύγκρισης ἀπὸ τὸν Μίκη Θεοδωράκη 624
- Μπιθικώτσης Γρηγόρης 654
- Μπίρης Κώστας 422, Β 192, Β 199, Β 211
- Μπίρης Μάνος 691
- Μπιρμπίλη Τίνα, δρομεὺς 696
- Μπόννης Κωνσταντῖνος 491
- Μπορμπουδάκης Μανόλης 476, 477
- Μπότσαρης Κωνσταντῖνος 86
- Μπουμπούστι (Πλατανιά) 211
- Μπούρας Χαράλαμπος 204, 479, 497, 528, 537, 562, 638, 639, 646, 675, 691
- Μπουφίδης Νικόλαος 313
- Μπρούσκαρη Μαρία 678
- «Μυθωδεῖα - Ὀδύσσεια 2001 - Ἀποστολὴ στὸν Ἄρη» 624
- Μυκῆναι 187, 188, 195, 196, 201, 209, 212, 252, 281, 622, 643, 687· ταφικὸς κύκλος Β 415· ἀκροπόλεως ἀνακαίνισή καὶ τοιμεντόστρωση 2, 652, 711
- Μυκῆναι καὶ Μυκηναῖος Πολιτισμὸς, τοῦ Χρήστου Τσουντα 218
- Μύκονος 29, 555
- Μυλάσων ἐπιγραφῶν τετράδιο ἀπογραφῶν 82, 83
- Μυλωνᾶς Γεώργιος, ὑπουργὸς 448, 571

Μυλωνᾶς Γεώργιος, Γενικός Γραμματεὺς
 Ἑταιρείας 188, 196, 415, 416, 488, 495,
 514, 563, 564, 565, 568, 643
 Μυλωνᾶς Κυριακὸς 182, 285
 Μύρινα Μ. Ἀσίας 150
 Μύρτος Κρήτης 212
 Μυστρᾶς 35, 545, Β 208
 Μυτιλήνη 303
 «μωρία ἰδιοτελὴς» Ἑλλήνων 3
 Μουσῆς 716

N

Νάξος 96, 178, 598, 633· Β 199, Β 200·
 ἀνακατασκευὴς μνημείων 599
 ναός: Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος 131, 137,
 168, 483· Ἀπόλλωνος Πυθίου Γόρτυ-
 νος 249· Ἀρτέμιδος Κερκύρας 251,
 262· Ἀφαιῖας 137, 168, 284, 417, 418,
 423, 449, 451· Δήμητρος Ἐλευσίνος
 59· Διός: Νεμέας 541, Ὀλυμπίου 99,
 Ὀλυμπίας 35, Πανελληνίου Αἰγίνης
 61· Ἐρεχθέως 93· Ἥρας (ἢ στοᾶ
 Ἀττάλου) 161, Ἡ. Σάμου 241· Ἰωάν-
 νου Θεολόγου 270· Ἀθηνᾶς Νίκης ἢ
 Ἀπτέρου Νίκης 98, 105, 111, 112, 113,
 131, 142, 295, 318, 388, 451, 692, Β 193·
 Πανδρόσου Ἀθηνᾶς 93· Πολιάδος
 93· Ποσειδῶνος στή Λουκοῦ 59, 60·
 Ποσειδῶνος Σουνίου 137, 168
 Ναπολέων 31· ἐκστρατεία του στὴν Αἴ-
 γυπτο 23· ἀποδίδονται τὰ λείψανά
 του στὴ Γαλλία 112
 νάρκες στὸν ναὸ τῆς Νίκης 389, 392
 νανάγιο Ἀντικυθήρων 237
 Ναυαρίνο 19, 35, 502
 ναυμαχία: Ναυαρίνου 19· Σαλαμίνας 11
 ναυπηγεῖα στὴν Πύλο 501, 502
 Ναύπλιο 16, 18, 20, 24, 35, 53, 62, 63, 64,
 66, 68, 88, 89, 92, 178, 303, 348· πρω-
 τεύουσα τοῦ κράτους 85· ἀφιξη Κα-
 ποδίστρια καὶ Ὁθωνος 86· μουσεῖο
 290· ξενοδοχεῖο 290
 ναυτικὸ Ἀθηναίων 97
 Νέα Ἀγχίαλος 307, 365
 Νέα Ἑστία, περιοδικὸ 606
 Νέα Νικομήδεια 211
 Νέα Σχολή Ἀναστηλώσεων 223
 Νέα Ὑόρκη 300, 301· ἔκθεση 299· ἐκκλη-
 σία τῆς ἐκεῖ Ἐπισκοπῆς 611· κατα-
 στροφή οὐρανοξυστῶν 615· συνέν-
 τευξη Μελίνας Μερκούρη 556
 Νεάπολη (Κρήτης) 308
 Νέξερ Χριστόφορος, παραλαμβάνει ἀπὸ
 τοὺς Τούρκους τὴν Ἀκρόπολη 92
 νεκροκορίνθια 169
 νεκροταφεῖο Α' Ἀθηνῶν 162
 Νεμέα 193, 194, 585· ναὸς Διὸς 541
 Νέμεσις: Ν. ἱερὸ Ραμνοῦντος Β 205· Ν.
 Τύχης ἄγαλμα 184
 Νενέκος Δημήτριος 595, 704
 Νέος Ἀνάχαρσις 11
 Νεράντζουλης Παναγιώτης 287, 400
 «νερὸ τοῦ Καματεροῦ» 588
 Νερούλὸς Ἰάκωβος Ρίζος 74, 77, 78, 79,
 110, 123, 124, Β 212· παραλαμβάνει
 τὴν Ἀθῆνα ἀπὸ τοὺς Τούρκους 92·
 εἰσηγήσεις του γιὰ τὴν ἀνάκτηση
 γλυπτῶν Ἀκροπόλεως 105, 107, 110·
 εἰσηγεῖται ἀπαγόρευση δημοσίευσης
 ἀρχαίων 102· χλιαρὴ ἀντίδραση γιὰ
 τὴν παραίτηση Ross 103· προτείνει
 Πιττάκη γιὰ Ἐφορο Ἀρχαιοτήτων
 119· ζητεῖ νὰ διαθέσει ἄχρηστα ἀρ-
 χαῖα 127
 Νέων Χωρῶν ἀρχαιολογικὴ νομοθεσία
 266
 νεώτερα μνημεῖα, διαμάχη ὑπουργῶν
 γιὰ τὴν προστασία τους 544
 Νηρής, βελοῦ 55
 Νησις Μήτρου 194
 Νῆσοι: Αἰγαίου 178, 559· Σαρωνικοῦ 178
 Νησιτάκης Μιχαήλ 579
 Νιγιάννης, ὑποσημαγὸς 473
 Νίκη, ἄγαλμα ΕΑΜ 225, 56, 57

- Νίκης Ἀθηνᾶς ἢ Ἀπτέρου ναός· 105, 111, 112, 113, 142, 295, 388, 451· ζημίες Κατοχῆς 318· Β 193· ζωφόρου ἐκμαγεῖο 115· ὁλοκλήρωση ἀναστήλωσης του 692
- Νικηταράς (Νικήτας Σταματελόπουλος) 36, 37
- νικητήριο χρυσό 438
- Νικητόπουλος ἱεροδιάκονος 34
- Νικίας Νικηράτου Κυδαντίδης 583
- Νικίου μνημεῖο 193
- Νικολάου Ν. ὑπολογίζει κόστος ἐγκαταστάσεων λεμβοδρομίου 629
- Νικολούδης Θεόδωρος 340
- Νικόπολις 365, 367· μουσεῖο 686
- Νίνου Καίτη, Ἐπμελήτρια Δημοσιευμάτων ΤΑΠΑ 430
- Νίσαια 178
- Νιχώρια 194
- ΝΜΑ (Νέο Μουσεῖο Ἀκρόπολης), πολυλαχοῦ· ἡ αἶθουσα τοῦ Παρθενῶνος 625· ἀντιδράσεις περιοίκων 636· ἡ κατασκευή του ἀναγκάζει Βρετανούς μᾶς ἀποδώσουν γλυπτά Ἀκροπόλεως 637, 668, ἔκθεση σχεδίων του, συνέδριο 641· ὁλοκλήρωσή του, ἔκθεση 657· ἐπίσκεψη Προέδρου Δημοκρατίας 667· γίνεται ΝΠΔΔ 670· ἐφιάλτης κατὰ Χρῆστο Πανναρά 672· νόμος του 3711, 675· μισθὸς διευθυντῆ του, διαφήμισή του 677· πολλαπλά ἐγκαίνια 678· προϋπολογισμὸς του, στόχος του, τελετὲς 679· καφενεῖο 680· «δὲν ἀποτελεῖ πολιτιστικὸ ἀγαθὸ» 684, 685· ἐνοικιάζει αἶθουσες 690
- Νομαρχία Ἀθηνῶν 687
- νομικά παρασιτικά πρόσωπα 1
- Νομικῆς Σχολῆς κατάληψη ἀπὸ φοιτητὲς 487
- Νομικὸς Γεώργιος, ἀρχιτέκτων 357
- νόμιμη ἀρχαιοκαπηλία 579
- «νόμιμον καὶ ἠθικόν», ρῆση τοῦ Γ. Βουλγαράκη 674
- Νομισματικὸ Μουσεῖο 294, 304, 309, 313· κλοπὴ 254· ἀπόσπαση ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον 257
- νομισματικὸς θησαυρὸς Ἀργους 53
- νομισματοσύνη χρυσό 438
- νομοθεσία: ἐλευθέρης Δωδεκανήσου 410· Ἑπταετίας 462· ἐξαγωγῆς ἀρχαίων 509· Νέων Χωρῶν 266· Ὑπηρεσίας μετὰ τὸ 1960, 436
- νόμος ἀρχαιολογικὸς 3028/2002, δομῆ του, περιεχόμενον, χαρακτηριστικά του, τρόπος καὶ διαδικασία σύνταξίς του, 634-636
- νόμος ΒΧΜΣ' «Περὶ ἀρχαιοτήτων» 206
- νόμος τῆς 10/22 Μαΐου 1834, 89-90
- νοοτροπία Ἰαβέρη 72
- Νορμανδία 324, 364
- Νότια κλιτὺς Ἀκροπόλεως, ζημίες 399
- Νότιες Κυκλάδες (Δωδεκάνησα) 56
- Νταγκμπάρα Α., Ὁλλανδὴ μέντιον 557
- Ντελὴ Ἀχμέτ Πασάς 704
- Ντικιλί Τὰς 151
- Ντούμας Χρῖστος 420, 570, 598, 639, 654· ἀπόψεις του γιὰ πώληση διπλῶν, ὁμοίων, πολλαπλῶν, ἀχρήστων ἀρχαίων 608, 609· δηλώσεις του γιὰ Κυκλαδικὸ πολιτισμὸ 633· ἐνεργεῖ δικαστικῶς στὴν κρίση τῆς Ἑταιρείας τοῦ 2002, 638

Ξ

- Ξάνθιππος Ἀρρίφρονος Χολαργεύς 583
- Ξανθόπουλος Κ., ἰδρυτὴς *Φιλίστορος* 164
- Ξανθοῦδιδης Στέφανος 259, 266, 267
- Ξένες Ἀρχαιολογικὲς Σχολὲς πολλαχοῦ· κατὰ τὸν Πόλεμον 306· ἐπικρίνονται ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα *Αὐγὴ* 495· θεωροῦνται ὡς ξένες ἱμπεριαλιστικὲς βάσεις, ἐπαινοῦνται ἀπὸ τὸ Ε' Κρητολογικὸ Συνέδριο 520· ἐξαγγέλλονται ἀλλαγὲς στὴ δράση τους 528· κανονι-

σμός εργασίας τους 538· παραχωρήσεις και έπαινοι 541· έκθεση του Έργου τους 655-656

Ξένοι 137

Ξενοδοχεία Σουνίου, Ναυπλίου, Δήλου 555

Ξένοι αρχαιολόγοι και ιστορικοί αποδοκμάζουν την κυβέρνηση για το θέμα του λεμβοδρομίου 627

Ξεούλης, γυμνασιάρχης, Έκτακτος Έπιμελητής 353

Ξερότοιχοι Πιπτάκη με αρχαία 122, 155

Ξεχωριστά οδηγία 22

Ξιαμέν, πόλη της Κίνας 694

Ξυγγόπουλος Ανδρέας 204, 272, 304, 430

Ξυδάκης Νίκος, κριτική του κατά Βενιζέλου Εϋ. 647

ξύλινος κίων οίκιας Οινόμαου Β 194

Ο

ΟΑΝΜΑ (Όργανισμός Ανέγερσης Νέου Μουσείου Ακροπόλεως) 633· ζητεί κατεδάφιση διατηρητέων Διονυσίου Άρεοπαγίτου 658-659· δημοσιότητας επιδιώξεών του 659· σκοπός του ή επιστροφή των γλυπτών της Ακροπόλεως 661· σύμβαση με εργολάβο 6 έκατ. € για την έκθεση του ΝΜΑ 676· ό ρόλος του στην κατασκευή του ΝΜΑ 680

ΟΔΕΑΠ (Όργανισμός Διαχείρισης και Έκμετάλλευσης Αρχαιολογικών Πόρων) 556· αντίδραση στη δημιουργία του 561, 562

Όδηγία ξεχωριστά 22

Όδος Άττική 194

Όδυσσέως τάφος 581

Όθωμανική Έπικράτεια 80

Όθων βασιλεύς 17, 32, 62, 74, 115, 141, 142, 177· άφιξη του στο Ναύπλιο 86· αναχωρεί από την Ελλάδα 98· έρμηνεύει διατάξεις περί δημοσιεύσεως

άρχαιων, διορίζει τον Ross καθηγητή στο Πανεπιστήμιο 103· διάταγμά του προστασίας μεσαιωνικών μνημείων 131· δέν ύπογράφει διάταγμα 139· προτιμά Καστόρχη αντί Κουμανούδη 146· σημείωμά του για τὰ χώματα Άκροπόλεως 163

Όθώνειος βιβλιοθήκη 24

οίκια Οινόμαου Β 193, Β 194

οίκια Ψωμά 285

οίκισκος Άκροπόλεως, τὸ πρῶτο Μουσείο Άκροπόλεως 81

οικοδόμηση Έθνικοῦ Αρχαιολογικοῦ Μουσείου 209

Οίκονομίδου Μάντω 420

οικονομική ωφέλεια από τὰ μνημεῖα 135

οικονομικές δυσχέρειες τῆς Έταιρείας 563

οικονομικός έλεγχος Έταιρείας 564

Οικονόμος Γεώργιος 250, 254, 259, 270, 271, 285, 286, 287, 293, 294, 297, 365, 369, 370, 373, 413, 424· Έφορος Μακεδονίας 266· αρχείο του 356· έκθεσή του περί νέου Έθνικοῦ Αρχαιολογικοῦ Μουσείου 357· γνώμη του για άνασκαφές 412-413· εισηγείται κτίσιμο νέου Μεγάρου τῆς Έταιρείας, θάνατός του 432

Οικονόμος Λεβαντής 56

Οίκουμενικός Πατριάρχης 12

Οιτιάδα 193

Οινόμαος, τὸ σπίτι του στην Όλυμπία Β 193, Β 194

Όλγας λεωφόρος, πεζοδρομήσή της 604

Όλλανδία 106

Όλλανδοί 12

όλμοι: στην Άκρόπολη 391· στὸν Κεραμεικὸ 398· στὸ Άσκληπιείο, στοά Εϋμένους, Διονυσιακό, Όλυμπείο, βιβλιοθήκη Άδριανού, Ρωμαϊκή Άγορά, Φιλοπάππου 399· στὸ Έπιγραφικὸ Μουσείο 410 σημ. 3

όλοσώματα (ἀγάλματα) 282

Ὀλυμπία 23, 26, 31, 35, 178, 182, 183, 185, 194, 196, 253, 262, 303, 305, 314, 315, 325, 330, 336, 346, 401, 646, 660, B 193·

Ὁ. τοπογραφία στη *Χάρτα* τοῦ Ρήγα 11· παραχώρηση γλυπτῶν Ὁ. στοὺς Γάλλους ἀπὸ Καποδίστρια 38, 51, 70, 71, 75· σύμβαση ἀνασκαφῆς 1875, διπλά, ὅμοια ἀρχαῖα 73, 179, 612· ἀνασκαφῆς τοῦ 1875-1881, 180, 190· Ὁ. μουσεῖο 261, 408· ἐπανάληψη ἀνασκαφῶν, στάθμευση τάνκς, ἀποχώρηση Γερμανῶν 325· Σύνοδος Κορυφῆς γιὰ τὸν Πολιτισμὸ 623

ὀλυμπιακὰ ἔργα 622

Ὀλυμπιακὴ Ἀκαδημία 660

Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες: πρῶτοι 244· Βερολίνου 325· 1956 στὴν Αὐστραλία 415· τοῦ 1996 μὴ ἀνάληψή τους προκαλεῖ ἐθνικὸ πένθος 570, 574-575· τοῦ 2004, 646, 679· γίνονται αἰτία κατασκευῆς μεγάλων ἔργων 650

Ὀλυμπιάς, ὁ βίος τῆς σὲ ἀρχαιολογικὴ ταινία 586

Ὀλυμπιεῖον ἢ Ὀλυμπίου Διὸς ναὸς 168, 212· ἀναστήλωση κίονος 99· ζημίες 399· γίνεται σκηνικὸ συναυλίας 631

Ὀλυμπος - Ἅγιοι Σαράντα Κερατέας, τόπος εὐρεσης Ἀριστοδίκου 363

Ὀλυμπος Εὐβοίας 401

Ὀλυνθος 193, 348

ὅμοια ἀρχαῖα 72

«Ὁπερα τῆς γῆς» 623

Ὁποῦς 193

Ὁργανισμός: Γραμματείας Ἐκκλησιαστικῶν 87· ἐπὶ Κουρουνιώτη 268· ἐπὶ Μαρινάτου 298· τοῦ 1966, 454· Πολιτιστικῆς Ὀλυμπιάδος 623· Ὑπηρεσίας ἐπὶ Εὐ. Βενιζέλου 642

ὀργάνωση ἐκθέσεων στὸ Ἐξωτερικὸ 511

ὀρισμὸς ἀναστηλώσεως 422

ὄρκος πίστεως ὑπαλλήλων στὴν Ἑλλη-

νικὴ Πολιτεία κατὰ τὴν Κατοχὴ 307, 365

Ὁρλάνδος Ἀναστάσιος 204, 223, 260, 267, 284, 295, 296, 304, 308, 356, 360, 365, 366, 387, 395, 412, 414, 415, 418, 422, 424, 431, 449, 450, 453, 465, 468, 490, 516, 565, 686, B 208, B 209, B 211· ὑπόμνημα γιὰ ἀναστήλωση Παρθενῶνος 283· μῆνυμά του γιὰ στοὰ Ἀττάλου 417· *Τὰ ὑλικά δομῆς* 418· Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας 432· ὑπερμαχος κακῶν ἀναστηλώσεων 447· ἐπιστολὴ του περὶ ἀναστηλώσεων 448· *Ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ Παρθενῶνος* 506· θάνατός του 517

Ὁρφανοτροφεῖο Αἰγίνης 26, 34, 42, 48, 63, 64, 65, 66, 71, 82, 153· θεμελίωση 24· Ἐπιτροπὴ 34· διαχείριση 67· μεταφορά του στὸ Ναύπλιο 91· φυλακὴ 364· «ἀποκατάστασή» του 592

Ὁρχομενός (Βοιωτίας) 178, 201

Ὁσάμα Μπὶν Λάντεν, ἀρχηγὸς τῆς Al Kaida 615

Ὁσμάναγα Πύλου 401

Ὁστια B 209

Ὁτζάκι Μαγούλα 178

Ὁτσαλάν Ἀμπντουλάχ, ἡγέτης τῶν Κούρδων Τουρκίας, παραδίδεται στοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα 543, 615

Οὐαλλίας πρῆγκιπ 211

Οὐάσιγκτον 556· ἑλληνικὴ πρεσβεία 443, 444, 521· ἔκθεση «Ἀλεξάνδρου» 511, «Τὸ ἑλληνικὸ θαῦμα» 576· Ἑθνικὴ Πινακοθήκη 581· τὸ μνημεῖο τοῦ Οὐάσιγκτον 159

Οὐίλσον Μπόμπ, «Προμηθεάς» 623

Οὐλὰ Μπέη Χαμὰμ 117

Οὐνέσκο βλ. UNESCO

Οὐσάκ 270

Οὐψάλα: εὐρήματα Ἀσίνης 275· Πανεπιστήμιο 291

ὀχύρωση Ἀκροπόλεως 319

Π

Παγασαί 178

Παγκαλάκης Νικόλαος Γ. 74

Πάγκαλος Θεόδωρος, ό δικτάτωρ 274·
ἀνατρέπεται 276

Πάγκαλος Θεόδωρος, έγγονός του προη-
γουμένου 635, 666· φράση του «μαζί
τά φάγαμε» 543· έπί ύπουργίας του
παραδίδεται ό Ότσαλάν στους Τούρ-
κους 615· δηλώσεις του για τα χρέη
του ΚΑΣ 618

Πάγκαλος Κωνσταντίνος, ζωγράφος 414,
415

Παγκόσμιος έκθεσις: Παρισίων του 1867,
173· του 1878, 190· Νέας Υόρκης 299

Παγκράτους ίερό 432

Παγώνι, Τό, του Πάννη Κεφαλληνού
παιδαγωγικότητας Τσουντας 282

Πακιστανοί, άπαγωγή και βασανισμός
τους 674

Παλαίκαστρο 212

Παλατίτσα, άνασκαφές Γερμανών 350

Παληός Κωνσταντίνος 491

Παλλάντιον 250

Πάλλας Δημήτριος 204, 287, 304, 308,
366, 479, 544, 566, 567, 605· Έθνοσύμ-
βουλος Σαλαμίνος 363· άπόλυσή του
411· άρθρο του για την Ύπηρεσία
496· για την προγραμματική σύμβα-
ση Λεχαίου 562· κακή έκτίμησή του
των πραγμάτων της Έταιρείας 565

Πᾶν 531

Παναγία: ή Μεσοσπορίτισσα 651, Β 211·
ή Πυργιώτισσα 161, 285

Παναγιωτάκης Κωνσταντίνος, πρώτος
ΥΠΠΕ 482

Παναγιωτόπουλος Άνδρέας 149

Παναθηναϊκόν στάδιον: επέκτασή του
421· πλαστικά Προπύλαια 598

Παναθηναίων όδός, στρώνεται με σκυ-
ρόδεμα 641

Πανδρόσου Άθηνᾶς ναός 93

Πανελλήνια Ένωση Άρχαιοφυλάκων,
έναντίον του Κλάδου 541

Πανελληνίου Διός ναός Αιγίνης 61

πανεπιστημακές άνασκαφές 1

πανεπιστήμιο: -α έλληνικά, στάση τους
για ζήτημα Μαραθώνος 627· Ούψά-
λας 291

Πάνορμος Μυλοποτάμου Κρήτης 413

Πανταζίδης Ίωάννης 164

Πανταζοπούλου Νίνα, λογίστρια της
Έταιρείας 369

Παντερμαλής Δημήτριος 561, 675, 679,
691· πορεία του 594· πρόεδρος του
ΟΑΝΜΑ, χαρακτηρισμός του από Θ.
Πάγκαλο 618-619· μελέτη τρόπου
έκθεσης του ΝΜΑ 633· δηλώσεις του
661

Πάντζαρης Γεώργιος 414

Πάντος Πάντος 638

Παπαβασιλείου Γεώργιος, Γραμματεὺς
της Έταιρείας 256

Παπαγεωργίου Φιλώτας 412

Παπαγιάννη Ε. 643, 693

Παπαγιαννόπουλος Παλαιός, Άνδρέας
288, 410

Παπαδάκη Στυλιανή 420

Παπαδάκης Ίωάννης 183

Παπαδάκης Νικόλαος 259, 267, 272, 344,
345, 347, 349, 368, 609

Παπαδημητρίου Ίωάννης 188, 279, 287,
294, 299, 300, 303, 308, 365, 413, 415,
416, 425, 426, 427, 433, 435, 436, 437,
438, 439, 442, 452, 459, 460, 466, 488,
489, 516, 605, 643· άνασκαφή ταφι-
κού κύκλου Β 415· Διευθυντής Άρ-
χαιοτήτων 420· θάνατος 440

Παπαδημος Άντώνιος 408

Παπαδημος Λουκάς 713

Παπαδιαμάντης Άλέξανδρος 424

Παπαδόπουλος Γεώργιος, ό δικτάτωρ
458, 463, 487, 488, 495· παρουσιάζει
τόν Μαρινάτο 465

- Παπαδόπουλος Κώστας, συγκαλεῖ σύσκεψη Προϊσταμένων Ἐφορειῶν Ἀρχαιοτήτων 481
- Παπαδόπουλος Μαρίνος Βρετός, περιγράφει γραφεῖο Πιττάκη 156
- Παπαδόπουλος Στέλιος 31
- Παπαδοπούλου (Ζαφειροπούλου) Φωτεινή 420
- Παπαζώη Ἐλισάβετ 598, 615, 616, 635, 666
- Παπαηλιόπουλος Ἀλέξανδρος, ζωγράφος ΕΑΜ 458
- Παπαθανασίου Βαγγέλης 624, 625, 658, 659
- Παπαθανασόπουλος Ἀθανάσιος 639
- Παπαθανασόπουλος Γεώργιος 420, 528, 537, 543, 639
- Παπαναστασίου Ἀλέξανδρος 273
- Παπαναστασίου Παναγιώτης 220, 221, 222
- Παπανδρέου Ἀνδρέας Γ. 453, 571· ἐκδιώκει τὴν Ὑπηρεσία ἀπὸ τὰ γραφεῖα τῆς 445· παραίτηση, θάνατος 591
- Παπανδρέου Γεώργιος 278, 290, 291, 362, 376, 379, 442, 445, 447, 453, 454, 523, 611
- Παπανδρέου Γεώργιος Α. ἐγγονὸς τοῦ προηγουμένου 688· δρομεὺς 696· παραιτεῖται 713
- Παπανδρέου Μαργαρίτα 541
- Παπαπάνος Κωνσταντῖνος 638
- Παπαρηγόπουλος Κωνσταντῖνος 550
- Παπασιλώτης Γεώργιος, ἐναντίον τοῦ Πιττάκη 153
- Παπασπυρίδη Σέμνη 271, 272, 279, 631· βλ. καὶ Καρούζου Σέμνη
- Παπασπύρου Πάννης 529
- Παπασπύρου Ἰωάννης 491
- Παπαστάμος Δημήτριος, διορίζεται ὡς μετακλητὸς Ἐφορὸς Ἀρχαιοτήτων 469
- Παπασταύρου Ἰωάννης 465, 481
- Παπαφλέσσας 16
- Παπαχατζῆς Νικόλαος, ὑπηρετεῖ ὡς φύλακας ἀρχαιοτήτων 353
- Παπίδας Λεωνίδας 639
- Παππᾶς Νικόλαος, κυβερνήτης τοῦ ἀντιτορπιτικοῦ *Βέλου*ς 487
- «παράγκα», καθορίζει τύχη μνημείων 687
- παράδοση: Ἀθηνῶν στὸν Ἰάκωβο Ρίζο Νερουλό 92· ἀρχαίων Ἐταιρείας στὸ ΕΑΜ 209· Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου στὴν Ἑλλάδα 376, 378
- παραδοσιακῶν κτιρίων προσδιορισμὸς τῆς σημασίας τους 519
- παραίτηση: Ἀ. Μουστοξύδη 63· L. Ross 103· Π. Εὐστρατιάδη 199· Ἀ. Κοντοσταύλου 220· ἀπὸ τὸ Γερμανικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτούτο Βερολίνου τοῦ Χρήστου καὶ τῆς Σέμνης Καρούζου 306· Χρήστου Καρούζου ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία 411· Νικολάου Κοντολέοντος 491· μελῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου 504· μελῶν τῆς Ὑπηρεσίας 713
- παράλια Μικρᾶς Ἀσίας 559
- «Παραπήγματα», θέση γιὰ νέο ΕΑΜ 357· γίνεται τὸ Μέγαρο Μουσικῆς 358
- παρασιτικά νομικά πρόσωπα 1
- Παρασκευαΐδης Μίλτης, ἐχθρικά γιὰ τὴν Ὑπηρεσία δημοσιεύματά του 453-454
- Παρασκευαΐδης Στρατῆς 191, 270, 303, 461
- Παρασκευόπουλος Ἰωάννης 445, 453
- Παράσχη Αἰκατερίνη 675
- παραχώρηση: γλυπτῶν Ὀλυμπίας στοὺς Γάλλους 38, 39, 75· ἀνασκαφῆς Κεραμικοῦ στοὺς Γερμανοὺς 251, 252· ἀρχαίων Ἀσίνης στοὺς Σουηδοὺς 290· ἀνασκαφῆς Δωδώνης στοὺς Γερμανοὺς 369

- Παρθενών 2, 81, 96, 154, 193, 232, 317, 386, 391, 418, 506, 535, Β 193, Β 195, Β 198, Β 200, Β 206, Β 211· ανασκαφή Πιττάκη 93· απόπειρα ανασκαφής του 129· καθαρισμός σηκοῦ, τζαμί 130· ἐπανατοποθέτηση γλυπτών, πρώτη συνέλευση Ἑταιρείας 131· μετόπες 133· πρόταση ἀνακατασκευῆς σηκοῦ 141· στέγαση ἀρχαιοτήτων 155· τόπος ἐκδηλώσεων 156· μαρμαρόπλινθός του δωρίζεται 159· βλάβες ἀπὸ σεισμό 224· Π. νέου οἰκοδόμηση 229· ἀναστήλωση 233· στέγαση ζωφόρου 345· ζημίες κατὰ τὰ Δεκεμβριανά 390
- Παρίσι 42, 112, 133, 164, 170, 172, 174, 280, 327, 510, 521· ἔκθεση τοῦ 1878, 189· ἔκθεση τοῦ 1889 καὶ τοῦ 1900, 215
- πάρκινγκ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου 641
- Παρλαμᾶ Στυλιανῆ 638
- Πάρος 52, 81, 178, 633
- ΠΑΣΟΚ (Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα), κατακτᾷ τὴν ἐξουσία, ἀλλάζει τὸ κλίμα στὴν Ὑπηρεσία 522
- Πάτριος, μοναστήρι 44
- Πάτριαι 303, 304, 308, 315, 333, 348, 366, 704· παράνομες ἀνασκαφές 26· πολιτιστική πρωτεύουσα 548· μουσεῖο 686
- Πατριάρχης Οἰκουμενικός 12
- Πατσός, σπήλαιο 249
- Παττακὸς Στυλιανὸς 476, 477, 490, 491, 508· διατάσσει τὴν κατεδάφιση τοῦ Ἀγίου Σωτήρος 477
- Παῦλος βασιλεὺς 442
- Παυσανίας 100, 162, Β 193, Β 204· μνημονεύει ναὸ Ἀθηνᾶς Νίκης 98· περιγράφει Ἐπίδαυρο 191
- παύση διαχείρισης ἔργων Δημοσίου ἀπὸ Ἑταιρεία 573
- Παχύγιαννη Φανή 548
- Παχυμέρης Γεώργιος 688 σημ. 1
- ΠΕΕΑ (Πολιτική Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Ἀπελευθέρωσης) 362· ἀρχεῖο της 401
- Πειραιεὺς 85, 100, 117, 126, 158, 302, 303, 308, 342, 530· ἐπιγραφές Τελωνείου Π. 97, 119, 121· Π. Μουσεῖο 294, 408, 584· Π. χαλκᾶ ἀγάλματα 435, 459· Π. βομβαρδισμός 358
- Πειραικῆς τείχη 473, 529
- Πεισίστρατος 168
- πέλαγος Αἰγαῖον 22
- Πελεκανίδης Στυλιανὸς 314, 408
- Πελεκάνος Ἀντώνιος 311
- Πελεκίδης Δημήτριος 369, 375
- Πελεκίδης Στρατῆς 267, 271
- Πέλλα 303, 348, 468· Π. ψηφιδωτὸ 584
- Πελοποννησιακὸς πόλεμος 168
- Πελοποννήσιοι 22
- Πελοπόννησος 14, 22, 23, 31, 32, 41, 62, 88, 175, 201, 212, 304, 325, 330, 559, 595
- πέντε ἱππεῖς 162
- «πέραςμα τῶν Θερμοπυλῶν» 11
- Περαχώρα 212
- Περβάνογλους Πέτρος 164
- Πέργαμον 271· Π. Μουσεῖο 270
- Περδίκας Παναγιώτης 491
- περιγραφή Ἀκροπόλεως 93
- περιγραφή δακτυλιολίθων 47
- «περιγραφή» Πελοποννήσου 31
- Περικαλλῆς ἄγαλμα, τοῦ Χρήστου Καρούζου 336, 439
- Περικλῆς Ξανθίππου Χολαργεὺς 142, 160, 582, 583, 603
- περικοπὴ ἐσόδων Ἑταιρείας ἀπὸ τὸ Λαχεῖο 257
- Περίνθου κεφαλὴ 301
- περιορισμὸς ἀνασκαφῶν 568
- περιττὰ ἀρχαῖα 265
- Περιφέρειαι Ἀρχαιολογικαὶ 266, 312
- περιφορὰ Ἑρμοῦ Πραξιτέλους 273
- Περρούκας Δημήτριος 55

- Πέρσαι 531
 περσικοί πόλεμοι 532
 Πεταλίδι Μεσσηνίας 23, 34
 Πετράκη Μονή 211
 Πετράκης Ἀνάργυρος, προεστὸς Ἀθη-
 νῶν 58, 59
 Πετραλιὰ Φάνη 666
 Πετράς Κρήτης 212
 Πετρίδης Δημήτριος 224
 Πετρονάτης Ἀργύρης 478, 479, 480
 Πέτρος τῆς Ἀραγωνίας 150
 Πέτρου Μεσογείτης Χρῖστος 297, 302,
 303, 367, 393
 Πετρούπολις 71, 208
 Πετρόχειλος Θεμιστοκλῆς 311
 Πέτσας Φώτιος 347, 486· ἀπόλυσή του
 411· ὑποκινητὴς τοῦ κατὰ Μαρινά-
 του θορύβου 468
 Πετσοφάς 212
 Πηλικᾶτα 212
 Πηνειὸς 195, 212
 Πικιώνης Δημήτριος 671
 πικραγουριά 588
 πίνακες ἀρχαίων Πιττάκη 122
 Πινακοθήκη Προπυλαίων 143, 389
 Πιπινέλης Παναγιώτης 442
 Πίππας Δημοσθένης 259
 πιστώσεις γιὰ ἀνασκαφές 40, 43
 Πιτίδης Μιχαήλ 304
 Πιττάκης Κυριακὸς 18, 30, 33, 49, 54, 55,
 59, 69, 73, 84, 85, 89, 91, 104, 110, 112,
 123, 125, 131, 132, 133, 135, 138, 156,
 160, 164, 167, 174, 197, 210, 212, 223,
 233, 246, 285, 295, 437, 477, 560, 563,
 678, Β 209, Β 212· ἀντικαποδι-
 στριακὸς 31· παραλαμβάνει καταλό-
 γους Αἰγίνης 81· ἄμισθος διορισμός
 του στὴν Ἀθήνα 85· στὸ Ναύπλιο 86·
 ζητεῖ ἔμμισθο διορισμὸ 87· διορίζεται
 88· ἀνασκαφὴ στὴν Ἀκρόπολη 93·
 ἀντιγράφει ἐπιγραφὰς Τελωνείου 97·
 ἐκδίδει *L'ancienne Athènes* 99· σύγ-
 κρουση μὲ Ross 101· παρουσιάζει
 ἐπιγραφὰς Τελωνείου 102, 103· παρα-
 λαμβάνει Ὑψηρεσία ἀπὸ Ross 119·
 Ἔφορος τοῦ Κεντρικοῦ Μουσείου,
 μέλος Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς
 120· ἀπαγορεύει μελέτη ἐπιγραφῶν
 στὸν Ross 121· ἀναστηλώνει Ἐρέ-
 χθαιο, ἀσφαλίζει ἀρχαία σὲ πίνακες
 καὶ σὲ ξεροτοιχοὺς 122· συλλογεὺς
 125· ἐπιτρέπει ἐξαγωγή ἀρχαίων 126·
 ἄρθρα του στὸν *Αἰῶνα*, παράγων
 στασιμότητος, αὐταρέσκειά του 140·
 ἐξυπηρετεῖ ξένους μελετητὲς 141·
 ἀπόψεις του γιὰ ἀναστηλώσεις 142·
 Γενικὸς Ἔφορος 152· ἀντικρούει
 Παπασιλιώτη 153· συγκαλεῖ μέλη
 Ἑταιρείας 160· θάνατος 161, 165· τε-
 λευταῖο ἔγγραφο, ὑγεία, τάφος 166·
 κατάλογοι 215· συμπληρώσεις του μὲ
 τοῦβλα Β 206
 πλάισια μὲ ἀρχαιότητες 155
 Πλάκα, παραμόρφωσή της 484
 Πλακεντίας δούκισσα 274
 Πλαπούτας (Κολιόπουλος) Δημήτριος
 86
 Πλαταιαὶ 193, 201, 532· Π. μάχη 11, Β 203
 Πλατανία (Μπουμπούσι) Μακεδονίας
 211
 Πλατεία Δικαστηρίων Θεσσαλονίκης
 324
 Πλατὺ Κρήτης 212
 Πλάτων Νικόλαος 279, 287, 304, 341, 351,
 359, 413, 443, 514, 575
 πλοῖον τοῦ Θησέως 230, Β 194, Β 195
 Πλούταρχος 230, Β 193, Β 194
 Πλυτᾶς Γεώργιος 518
 Πλωρίτης Μάριος 544
 πνευματικῶν ἀνθρώπων γεῦμα 543
 Πνύξ 93, 193, 381, 401· ζημίες 400· νέα
 χρῆση της 598
 Ποικίλη στοὰ 56· ἡ στοὰ Ἀττάλου 161
 ποινικὴ δίωξη Σέμνης Καρούζου 446

- Πολεμικὸ Μουσεῖο, καταλαμβάνει χώρο
γραφείων Ὑπηρεσίας 446
- Πολεμικὸν Σχολεῖον 91
- Πολέμων*, ἀρχαιολογικὸ περιοδικὸ 287,
288
- Πόλη (Ἴονιοι νῆσοι) 212
- Πολιάδος ναὸς 93
- πολιορκία Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ Μου-
σείου Ἡρακλείου 75
- Πολίτης Λίνος 314, 368, 411, 479
- Πολίτης Νικόλαος 222
- Πολίτης Παναγιώτης 486
- Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν ὑπουργείου
ἴδρυση 482
- Πολιτιστικὴ ἐκστρατεία τῆς Μερίνας
Μερκούρη 556
- Πολιτιστικὴ Ὀλυμπιάδα 623, 647, 650
- Πολιτιστικὴ Πρωτεύουσα, ἡ Ἀθήνα 547·
Πάτραι 548
- πολλαπλὰ ἀρχαῖα 181
- πολυβολεῖο: στήν Ἀκρόπολη 389-390·
στήν πρόστασι τῶν Κορῶν, στὸ
belvedere 391· στὸ Μουσεῖο Ἀκρο-
πόλεως 393
- Πολυγένης, I. K. 342
- Πολυτεχνεῖο 209, 356· κατάληψή του
ἀπὸ φοιτητὲς 487
- Πομπηῖα 706
- Πομπήιος, ἐπισκέπτεται τὴν Ἀθήνα 723
- Πόντος 559
- πόρισμα Ἐπιτροπῆς Ἀναστηλώσεων 452
- Πόρος 26, 30, 42, 43, 311
- Πόρτο Χέλι 194
- Ποσειδῶν: Π. τοῦ Ἀρτεμισίου 280, 281,
329, 332, 507· Π. ἱερὸ στὸν Πόρο 42·
Π. ναὸς στὴ Λουκοῦ 59, 60· Π. ναὸς
Σουνίου 137, 168· Π. καὶ Ἀμφιτρίτης
ἱερὸ Τήνου 151
- Ποστολάκας Ἀχιλλεὺς 254
- Πουλίτσας Παναγιώτης 516
- Π. Π., ἐπιστολὴ του πρὸς Πιττάκη 30
- Πραισὸς 212, 249
- πρακτικὸ παραχώρησης ἀνασκαφῆς Κε-
ραμεικοῦ 251
- Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας
Ἀθηνῶν (ΠΑΕ)* 125, 214
- Πράξη 44 τῆς ΠΕΕΑ, ἰδρύεται Ἀρχαιο-
λογικὴ Ὑπηρεσία 363
- πραξικοπῆμα 21ης Ἀπριλίου 3
- Πραξιτέλης 113, 272, 273, 443
- Πραστὸς 59
- Πρέβεζα 303
- πρεσβεία: γερμανικὴ 326· Ἰσπανίας 150·
Λονδίνου ἑλληνικὴ ἐνεργήσει γιὰ τὴν
ἐπιστροφὴ τῶν γλυπτῶν τῆς Ἀκρο-
πόλεως 107· -ες, στολισμός τους μὲ
ἀρχαῖα 521
- Πρινιάς 249, 250
- προαγωγὲς ἀρχαιολόγων χωρὶς δημο-
σιεύσεις 541
- προαγωγή Ross 91
- προβλήματα Ἑταιρείας 568
- προγραμματικὲς συμβάσεις τοῦ ΤΑΠΑ
562
- Προελληνικῆς (προϊστορικῆς) συλλογῆς
ἴδρυση 209
- Προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ
Σέσκλου, Αἰ*, τοῦ Χρήστου Τσουντα
248
- Προϊστορικὴ Ἀρχαιολογία*, τοῦ Πανα-
γιώτη Καββαδία 252
- Προκαταρκτικὸ Σχολεῖο Αἰγίνης 48
- προκήρυξι: ἀρ. 1882 τοῦ Καποδίστρια
22· Πιττάκη γιὰ ἔκδοσι βιβλίων
- Προκλῆς*, ἐπὶ ληκύθου 611
- Προκοπίου Ἀγγελος Β 207, Β 208, Β 209
- προμαχὼν Προπυλαίων, κατεδάφισή του
98
- Προναίας Δελφῶν θόλος 151
- Προοδευτικὸς Φιλελεύθερος*, ἐφημερίς
706
- Προπύλαια Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν 16,
73, 94, 98, 104, 105, 121, 122, 193, 296,
317, 388, 418, 656, Β 193, Β 195, Β 196,

- Β 200, Β 211· κατασβλωμένα 93·
 κατεδάφιση προμαχώνος Π. 98· από-
 πειρα άνασκαφής τους 129· Π. άνα-
 βάθρα 131· πύργος Π. φυλακή του
 'Οδυσσέως 'Ανδρούτσου 133· στεγά-
 ζουν συλλογή άρχαιοτήτων 154· Π.
 άναλήμματα 168· Π. πύργου κατεδά-
 φιση 189· Π. άναστήλωση 260· όχυ-
 ρώνονται από τους 'Αγγλους, ζημίες
 κατά τὰ Δεκεμβριανά 389
 προπύλαια πλαστικά Παναθηναϊκού
 Σταδίου 598
 προσάρτηση Θεσσαλίας 195
 προσκήνιο θεάτρου 'Επιδάφρου, άνακα-
 τασκευή του 424
 προστασία νεωτέρων μνημείων, διαμάχη
 ύπουργών 544
 Πρόσυμα 193
 προσφορές άρχαίων από τόν Καποδί-
 στρια 71
 προσφυγή στο ΣτΕ για τὸ λατομείο Ρα-
 μονούντος 581
 προσφυγικό δάνειο 273
 προσφωνήσεις 'Ιατρίδη πρὸς Μουστοξύ-
 δη 68
 προσφώνηση Καποδίστρια από τόν Θε-
 όφιλο Καίρη 20· 'Οθωνος από τόν
 Μιαούλη 86
 πρόσωπα τῆς έλληνικῆς άρχαιολογίας 1
 Προσωρινή Διοικητική 'Επιτροπή 86
 προσωρινή (μεταπολεμική) έκθεση άρ-
 χαίων στο ΕΑΜ 410
 προτάσεις Ross για 'Υψηρεσία 91
 Πρότυπο Σχολείο 'Αλληλοδιδασκτικῆς Αι-
 γίνης 48
 Προύσα 270
 Πρωσίας βασιλεὺς 21· Π. Φρειδερίκος
 Γουλιέλμος Γ' 70, 71
 Πρωσική 'Ακαδημία 175
Πρωτεύουσα, έφημερίς 284
 πρώτη δημοσίευση έπιγραφών καί εύρη-
 μάτων 69, 84
 Πρώτο Διεθνές Συνέδριο 'Αρχαιολογίας
 244
 πρώτο μουσείο: 'Ακροπόλεως 104, 154·
 'Ελλάδος 24· 'Εταιρείας 117
 Πρωτοδικείο Πειραιώς 529
 Πρωτονοταρίου (Δεϊλάκη) Εὐαγγελία
 416
 πρώτος: κατάλογος άρχαίων 23· άπολο-
 γισμός Μουστοξύδη 48
 Πτολεμαίου γυμνάσιον, ή στοά 'Αττάλου
 161
 Πτώον ίερὸν 'Απόλλωνος 150
 Πύλη: 'Ακροπόλεως 148· Beulé 150, 388
 Πυλία, ίδρυση ύψικαμίνου καί χαλυ-
 βουργείων 502
 Πύλος 193, 401, 501, 503, 508, 513
 Πυργιώτισσα Παναγία 161
 Πύργος 'Ανέμων, άποκάλυψή του 128·
 άποθήκη άρχαίων 156
 Πύργος Προπυλαίων, φυλακή 'Οδυσ-
 σέως 'Ανδρούτσου 133· κατεδάφιση
 του 189
 Πύργος: 'Ηλείας 26· Κρήτης 212
 «πυρετός Χρηματιστηρίου» 603
 πυριταποθήκη 'Ακροπόλεως, στεγάζει
 άρχαιότητες 155
 πυρπόληση, Πελοποννήσου 660· 'Αττι-
 κῆς 685
 πώληση: άρχαίων (άχρήστων, διπλών, ό-
 μοίων, πολλαπλών) 33, 264, 265, 268,
 279, 411, 612, 613· νομισμάτων 277·
 σπιτιού Κωνσταντίνου 'Ιωνίδη 276
- Ρ**
 Ραγκαβῆς, 'Αλέξανδρος Ρίζος 54, 62, 84,
 110, 117, 118, 120, 121, 123, 130, 134,
 138, 141, 152, 164, 177, 197, 218, 233,
 276, 563, Β 212· εισηγείται άπαγόρευ-
 ση δημοσίευσης άρχαίων 102· εύχε-
 ται άπόδοση γλυπτών 'Αθηνᾶς Νίκης
 111· άνακοινώνει δωρεά έκμαγείων
 114· περιγράφει άφιξη έκμαγείων

- 115· Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας 124·
ζητεῖ διάθεση ἀχρήστων ἀρχαίων
127· ἐκδίδεται τὸ βιβλίο του *Anti-
quités helléniques* 132· ἀπόψεις του
γιὰ ἀναστήλωσις 142· ἀναγγέλλει
ἀναστήλωση Παρθενῶνος 226
- Ράλλης Ἀρχηγὸς 58
- Ράλλης Δημήτριος 283
- Ράλλης Ἰωάννης, ὁ πρωθυπουργὸς τῆς
Κατοχῆς 372, 379
- Ραλλοῦ, ἀδελφὴ Ἀλ. Ρ. Ραγκαβῆ 118
- Ραμνοῦς 328, 516, 673, 685· «ἀναβάθμι-
σὴ» του, ἐπίσκεψη πρωθυπουργοῦ
594· ἀνασκαφὴ του 215, 603· τελευ-
ταία ἐπίσκεψί του ἀπὸ Ἀ. Κ. Ὁρ-
λάνδο καὶ Ἰ. Κοντῆ 517· λατομεῖα
543, 581, 618· ἀναστήλωσις Β 198,
Β 205
- Ραχμάνι 212
- Ρέθυμνο 305
- Ρενιέρης Γεώργιος, κλητῆρας τῆς Ἑται-
ρείας 369, 370, 373
- Ρέντης Θεοχαράκης 62· ἀγάλματα οἰκο-
γενείας του 56, 57
- Ρήγας Φεραίος 11, 145
- Ρηγίλλης πλατεία 596
- Ρήνεια 151
- Ρίπης Ι., φύλακας ἀρχαιοτήτων 383, 385
- Ρίτσος Γιάννης 654
- Ριτσώνα 212
- Ροδάκης Χ., φύλακας ἀρχαιοτήτων 383
- Ροδόπη 303
- Ρόδος 80, 250· Ρ. κολοσσὸς 557
- Ροῖκος Σάμιος 241
- Ροτόντα Θεσσαλονίκης, διεκδικεῖται ἀπὸ
τὴ Μητρόπολη 589· κρίνεται ὡς μνη-
μεῖο ἀπὸ τὸ ΣτΕ 590
- Ρουσόπουλος Ἀθανάσιος 232, 233, Β
206, Β 207, Β 211· γνώμη του γιὰ τὴν
ἀρπαγὴ τοῦ Elgin 118· ἔμπορος ἀρ-
χαιοτήτων 125· ταυτίζει τὸν Κερα-
μεῖο 162· ἀντιδρᾷ στὴν ἀναστήλωση
τοῦ Παρθενῶνος 225· μέμφεται τὸν
Ραγκαβῆ 226· ἀπόψεις του γιὰ ἀνα-
στήλωση Παρθενῶνος 227· κρίνει ἔκ-
θεση τοῦ Durm 228
- ρύπανση περιβάλλοντος 507
- Ρωμαῖοι 12
- Ρωμαῖοι ἀδελφοὶ 198, 246
- Ρωμαϊκὴ Ἀγορὰ 360, 399· ἀνασκαφὴ τῆς
ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς 361, 370
- «ρωμαϊκὴ κολακεία» (τιμητικὴ ἐπιγρα-
φὴ ρωμαϊκῶν χρόνων) 56
- Ρωμαῖοι 12
- Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος 259, 263, 267,
270, 281, 309, 366, 369
- Ρώμη 135, 169, 253, 361, 706, Β 207· Ρ.
Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο 41, 177,
571· Ρ. Γαλλικὴ Σχολή 136, 137, 141,
519· συμμετοχὴ μας ἀρχαιολογικὴ
στὴ Διεθνή Ἐκθεση τῆς Ρ. τοῦ 1911,
253· προσπάθειές μας γιὰ ἴδρυση
ἐλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς
στὴ Ρ. 269, 441
- Ρώμης καὶ Αὐγούστου ναὸς, ἀπόπειρα
ἀνασκαφῆς του 129
- Ρωμοπούλου Αἰκατερίνη 420
- Ρωσία 19, 21, 23, 113
- Ρωσικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή 293· ἀνά-
κληση δωρεᾶς πρὸς τὸ ρωσικὸ κρά-
τος γιὰ τὴν οἰκοδόμησι οἰκήματος
γιὰ τὴ Ρ. Ἀρχαιολογικὴ Σχολή 293
- Ρῶσοι 12
- Σ
- Σαββατιανοῦ Πετροπουλάκου Μαρία 469
- Σαββόπουλος Εὐάγγελος 458· ὑπερα-
σπίζεται Ἰ. Κ. Παπαδημητρίου 438·
ἐγκύκλιός του 454
- Σάγανι, λόφος ὅπου ΠΕ οἰκισμὸς ποῦ
«ταπεινώθηκε» 597, 624, 651
- Σαγιάς, ἐκτελεστὴς τοῦ Δημητρίου Νενέ-
κου 705
- Σαγκρι Νάξου Β 200, Β 210
- Σ.Α.Κ. (Στέφανος Ἀθανασίου Κουμα-
νούδης) 144

- Σακέλης Βασίλειος, νυκτοφύλακας Ἀκροπόλεως 382
- Σακελλαράκης Πάννης 639, 669, 678
- Σακελλαρίου Ἀγνή 520
- Σακελλαρόπουλος Σ. 611
- Σαλαμίς 11, 47, 55, 56, 59, 61, 81, 178, 308, 312, 366, 530, 532, 630· ανασκαφές Πιττάκη 33· ανασκαφές Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου 45· ανώνυμος ἐπιστολογράφος-λιβελλογράφος 70, 73· ἐπέκταση βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων στὴν Κυνόσουρα 664· Σ. ναυμαχία Β 203
- Σάλιαγκος 212
- Σαμαράς Ἀντώνιος 693, 694, 723· κρίνεται ὡς πολιτικός ἀπὸ τὸν Χρῆστο Πανναρᾶ 607 σημ. 32· ἀπορρίπτει πρόταση Βρετανῶν 677· ἐγκαινιάζει ΝΜΑ 678· ἐπιδίδει μετάλλιο 679
- Σαμαρτζίδου Στ. 675
- Σάμιοι· συνελεύσεις, βουλή 238, 239, 240, 244
- Σαμοθράκη 193, 308, 586
- Σάμος 44, 150, 178, 238, 240, 241, 266, 354· ἄγαλμα Ἡρας 150· ναὸς Ἡρας 241· Ἡραῖον 242· Σ. Κυβέρνηση ζητεῖ ἀποζημίωση 242, 243· Σ. Ἡγεμῶν, Ἡγεμονία 239, 259
- Σάντας Ἀπόστολος 307
- Σαντορίνη 150· οἰκοδομικὲς παραβάσεις 618
- Σαράτσι Μακεδονίας 211
- Σαρωνικὸς 21, 178· Σ. Νῆσοι 303, 308, 315
- Σβορώνος Ἰωάννης 222, 248, 252, 256, 259, 267, 277, 287, 602, 631· κατάλογος τοῦ τοῦ ΕΑΜ 215· ἀντίθεσή του μὲ ἔκθεση Ρώμης 253· σύγκρουσή του μὲ Καββαδία 254
- Σβῶλος Ἀλέξανδρος, Πρόεδρος τῆς ΠΕΕΑ 362
- ΣΕΑ (Σύλλογος Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων) 432, 433, 434, 435, 445, 496, 506, 513, 542, 580· σύγκρουσή του μὲ ὑπουργὸ Βενιζέλο 601· ἀκολουθεῖ κυβέρνηση στὸ ζήτημα Μαραθῶνος 628· κατηγορεῖ πολιτικούς ὅτι ποδηγετοῦν τὴν Ὑπηρεσία 663· ἀντίδρασή του γιὰ ΝΜΑ 670· δραστηριότητά του, ἐνέργειές του, ἀπόψεις του 718-720
- σεισμοὶ τοῦ 1894, 223
- Σεληνίων Σαλαμῖνος ὄρμος 531
- σεμινάρια γιὰ «ἐπιμόρφωση τοῦ προσωπικοῦ φύλαξης» 540
- Σεναχηρεΐμ, πρωτασκηρῆτις 688 σημ. 1, 716
- σεντουκοτὲς πέτρες 57
- Σέρβια Μακεδονίας 211
- Σέρφος 29
- Σερπεντζές 163, 188, 189
- Σέρραι 303· Μουσεῖο Σ. 584
- Σέσκλο 248, 281
- Σ.Ε.Χ. δημοσιεύει κατάκριση τῆς Ἐταιρείας καὶ τοῦ συντάκτου τοῦ βιβλίου τούτου 566
- σηκὸς Παρθενῶνος, φυλάσσονται ἀρχαιότητες 155
- σημαίας γερμανικῆς ἀφαίρεση 307
- Σημίτης Κωνσταντῖνος 591, 594, 604, 619· ζητεῖ ἐπιστροφή γλυπτῶν Ἀκροπόλεως 118, 641
- Σηφάκης Γ. Μ. ἀντίθετος στὴν ἀναστήλωση τοῦ Διονυσιακοῦ 460
- [Σηφουνάκης] ὑπουργὸς Αἰγαίου, δήλωσή του γιὰ τοὺς ἀρχαιολόγους τῆς Ὑπηρεσίας 562
- Σιάντος Γεώργιος, Γραμματεὺς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΕ, μέλος τῆς ΠΕΕΑ 362
- Σιγανίδου Μαρία 420
- Σιδεράκης Ν. τυμβωρὺχος καὶ ἀρχαιοκάπηλος 64
- Σικελία 559
- Σικυῶν 193, 308, 365, 366
- Σικωνία 308, 366

- Σίνδος 563
 Σισμανίδης Κ. 693
 Σιταγροί 211
 Σίφνος 212
 «Σιωπηλοί μάρτυρες» (Silent Witnesses),
 έκθεση στη Ν. Ύδρην 633
 Σκαλία Ἁγιοὶ Ἀσώματοι 156
σκαψίματα εἰς Αἴγινα 43
 Σκίαθος 61, 280
σκιαμαχῶ 282
 Σκιᾶς Ἀνδρέας 196, 228, 250, 259, 674
σκινδάλαμοι, μέρος τῶν ΑΑΑ 467
 Σκόπια, ἀντίκρουση προπαγάνδας τους
 με ἐκθέσεις 619
σκοτοδαίμονες Τοῦρκοι 93
 Σκυλίτσης Ἀριστείδης 473
 Σκύρος 308
 Σμίτ-Δούνα Βαρβάρα 643, 693
 Σμύρνη: ἐξαγωγή ἀρχαίων στη Σ. 55·
 ἀποβίβαση ἐλληνικῶν στρατευμάτων
 269· Σ. Ὑπάτη Ἀρμοστεία 270, 271
 Σολωμονίδης Γεώργιος 477, 481
 Σολωμός Διονύσιος 413, 460
 Σόλων 160
 Σορβόννη 150, 511
 Σουβαλτζή Λιάνα 588
 Σουηδία 271, 274, 289· Σ. διάδοχος 275
 σουηδικές ἀρχαιότητες 290
 Σουηδική Ἐπιτροπὴ ἀνασκαφῶν Ἀσί-
 νης 271
 Σουηδικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς 306
 Σουηδοὶ 275, 289, 290, 292· ζητοῦν εὐρή-
 ματα Ἀσίνης 274
 Σούλης Χρήστος 311
 Σούνιον 178· ναὸς Ποσειδῶνος 168· Σ.
 ξενοδοχεῖο 555
 Σουρμελῆς Διονύσιος 73
 Σοῦτσος Μιχαήλ, Ἐκτακτὸς Ἐπίτροπος
 Κυκλάδων 23, 25
 Σοῦτσος Παναγιώτης 120
 Σοφούλης Θεμιστοκλῆς 218, 239, 240,
 241, 243
 Σπαθάρη Ἑλισάβετ 699
 Σπανάκης Στέργιος 520
 Σπανός, πρῶην φύλαξ ἀρχαιοτήτων 397
 Σπαντιδάκης Γρηγόριος 463
 Σπάρτη 11, 35, 37, 193, 201, 212, 304, 305,
 310, 326, 578
 Σπάτα 187, 194, 209· θολωτὸς τάφος 201·
 ἀνασκαφὲς ἀεροδρομίου 624
σπειρόκυμα 282
 Σπέντζας Νικόλαος 339, 340· ἐπιτιμᾶ
 Ἐπιτροπὴ ἀπόκρυψης ἀρχαίων 367
 Σπερχειὸς 532, Β 203
 Σπέτσες 308, 365
 Σπήλαιο: Κρήτης 212· Καμαρῶν 249,
 Πατσοῦ 249, Παγγαίου 211
 Σπηλιάδης Νικόλαος 37
 Σπηλιωτόπουλος Ἐπαμεινώνδας 568,
 639
 Σπυρόπουλος Θεόδωρος 549
 Σπυρόπουλος Ἰωάννης, καθηγητὴς Διε-
 θνοῦς Δικαίου 350
 Σταδιάτης Ἡλίας, δῦτης 236
 στάδιον: Παναθηναϊκόν: ἐπέκταση 421·
 πλαστικά προπύλαια 598· Δελφῶν,
 ἐργασίαι Ἐταιρείας 217
 Στάης Βαλέριος 72, 214, 215, 246, 248,
 259, 267, 609, 631
 Σταθάτειον κληροδότημα 340
 Σταθάτου Ἑλένη 294
 Σταϊνχάουερ Γεώργιος 597
 Σταμάτα Ἀττικῆς 193
 Σταματάκης Παναγιώτης 170, 179, 200,
 202, 205, 219, 247, 258, 259, 437, 477,
 678, 721· ἐκπρόσωπος τῆς Ἐταιρείας
 στὴν ἀνασκαφὴ Μυκηνῶν 187· ἀνα-
 σκάπτει ἔκτο τάφο περιβόλου Α 188·
 ἐργασία του στοὺς Δελφοὺς 217
 Σταματάκος Ἰωάννης 465, 481
 Σταματελόπουλος Νικήτας, ὁ Νικητα-
 ρᾶς 36, 37
 Σταμούλης Ἀναστάσιος 301
 Σταμπολίδης Νικόλαος 678

στάσιμον (σκέλος) 282

Στασινοπούλου (Τουλούπα) Παρασκευή 420

Σταυροκοράκι Μαραθῶνος 626

Σταυρόπουλος Δημήτριος 252, 259, 261

Σταυρόπουλος Φοῖβος 272, 287, 303, 304, 333, 402, 425, 427, 433, 436, 440

Σταυρός (Ἰόνια νησιά) 212

Σταύρου Γεώργιος 164

στέγαση ζωφόρου Παρθενῶνος 345

στέγαστρο ἀνασκαφῆς Ἀκρωτηρίου Θήρας· κατάρρευση τμήματος καὶ ἀνακατασκευὴ 655

Στερεὰ Ἑλλάς 41, 56, 88, 201, 212, 304, 644, 559

Στεφανίδου Τιβερίου, Θεοδοσία 602, 643, 692

Στεφανόπουλος Στέφανος 453

Στεφάνου Ἀντώνιος 310

Στίκας Εὐστάθιος 307, 309, 365, 366, 422, 424, 427, 443, 447, 448, 468

στοά: Ἀδριανοῦ 104, 156· Ἀττάλου 285, 417, 422· Εὐμένους 163· Ποικίλη 56, ἢ στοά Ἀττάλου 161

Στοκχόλμη 291

Στρατιωτικὴ Λέσχη 596

στρατιωτικὸς Ἐπίτροπος στὴν Ὑπηρεσία 3

Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος, ἀπομάκρυνση Καββαδία 256

στρατόπεδο ἀριστερῶν στὴν Ἑλ Ντάμπα 400

στρατῶνες πεζικοῦ Ἀθηνῶν: στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀδριανοῦ 92, 155· ὅπου τὸ Μέγαρο Μουσικῆς 357

Στρόφιλας Ἄνδρου, βραχογραφίες 664

Στρυμῶν 308

συγκέντρωση Ἐφόρων καὶ Ἐπιμελητῶν στὴν Ἀθήνα 329

σύγκλειστος εὐρυθμία 282

σύγκρουση: Ross - Πιττάκη 101· Καρούζου - Κεραμοπούλλου 411

συγχώνευση Ὑπηρεσίας καὶ Ἐταιρείας 520

συλλαλητήριο 3 Δεκεμβρίου 1944, 380

συλλογεῖς ἀναμνηστικῶν 126

Συλλογὲς Κεντρικοῦ Μουσείου ἀρχαιοτήτων τοῦ νόμου τοῦ 1834, 154

συλλογή: Μητσotάκη 579, 587, 588· Voguie στὸ Autun 328

Σύλλογος: Γερμανῶν Ἀρχαιολόγων 523· Πτυχιούχων Ἱστορικῶν καὶ Ἀρχαιολόγων 506· Φυλάκων Ἀρχαιοτήτων 545· Σύλλογος Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων, βλ. ΣΕΑ

σύμβαση: ἀνασκαφῆς Δελφῶν 216· ἀνασκαφῆς Ὀλυμπίας 73, 179, 185

Συμβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ 471

Συμβούλια: συγκρότηση, ἀναμόρφωση 525, 526

Σύμη 236

σύμποδον (ἄγαλμα) 282

«Συμφωνία τῆς Βάρκιζας» 380

σύμφωνος γνώμη Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου 437, 457, 500

Συναγωγὴ Νέων Λέξεων ὑπὸ τῶν λογίων πλασθεισῶν, τοῦ Σ.Α.Κ.

Σύνδεσμος τῶν Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων (ἢ Σ. ἐπιστημονικὸς Ἐφόρων Ἀρχαιοτήτων) 255, 256, 432

συνέδριο, -α 9· Πρῶτο Διεθνὲς Ἀρχαιολογίας τοῦ 1905, 245· Διεθνὲς Ἀρχαιολογίας Βερολίνου 195, 298· Διεθνὲς Η' Ἐπιγραφικῆς 539· Διεθνὲς XII Κλασικῆς Ἀρχαιολογίας 542· -α γιὰ τὴν ἐπέτειο τῶν 2500 χρόνων ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Μαραθῶνος 694, 698, 702

Συνέλευσις Ἐθνικὴ Ἀργους 35, 156

συνεργασία Brückner - Ἐταιρείας 250, 251

συνθήκη Ἑλλάδος - Ἰταλίας 409

συνθηκολόγηση Ἰταλίας 308, 325

Σύνταγμα: ψήφισή του 497· διατάξεις του γιὰ τὶς ἀρχαιότητες καὶ τὸ περιβάλλον 498

Σύνταγμα Τροϊζήνος 19
 Σύρος 29, 35, 61, 80, 82, 88
 σύσταση άτύπου Αρχαιολογικού Συμβουλίου 528
 σφραγιδολίθων κλοπή 341
 σφραγίσματα Δήλου 505
 σχέδιον Μάρσαλ 414
 «Σχέδιον Ψηφίσματος» 45, 46, 50, 51, 76
 Σχηματάρι 212
 Σχινᾶς Κωνσταντῖνος 49, 82, 84, 120
 Σχοινοῦσα, ὑπόθεση άρχαιοκαπηλίας 656
 Σχολεῖον Καλλιτεχνικόν 143
 Σχολές Αρχαιολογικές στήν Ελλάδα, πολλαχού
 Σχολή Ἀθανασίου Ψαλλίδα 42
 Σχολή τῶν Εὐελπίδων 153
 Σχολή Καλῶν Τεχνῶν 143
 Σχολή: Γαλλική Ἀθηνῶν 519· Γαλλική τῆς Ρώμης 136, 137· σκοπευόμενη ἑλληνική στή Ρώμη 269· ἑλληνική Ἀρχαιολογική στήν Κωνσταντινούπολη 269
 Σωκράτεια χαῖρε, ἐπιτύμβια ἐπιγραφή 83
 Σώστρατος, ἐπὶ ληκύθου (;) 611
 Σωτήρ, ἑφημερίς 82
 Σωτηριάδης Γεώργιος 225, 246, 259, 307, 365, 369
 Σωτηρίου Γεώργιος 204, 265, 267, 270, 304, 307, 308, 351, 365
 Σωτηρίου Μαρία 351
 Σωτήρος ἐκκλησία Ὁρφανοτροφείου 24· Σ. ἐκκλησία Ἡρακλείου Κρήτης 477, 478

Τ

Τάμα, Τό, 495 καὶ σημ. 6
 Ταμεῖο Διαχείρισης Πιστώσεων γιὰ τὴν Ἐκτέλεση Ἀρχαιολογικῶν Ἔργων (ΤΔΠΕΑΕ) 573, 600, 676
 Ταμεῖον Ἀρχαιολογικῶν Πόρων καὶ Ἀπαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ) 279, 430, 463, 495, 556, 562

Τανάγρα 200· νεκροταφεῖα 169· μουσεῖο 359· τυμβωρυχία 459
 Τὰ Νέα, δημοσίευση συνέντευξης τοῦ Μηλιάδη 484· ἔρευνα γιὰ τὰ μνημεῖα 496
 Τανούλας Τάσος 678
 Ταξιάρχης, προσκύνημα στὸν Μανταμάδο Λέσβου 167
 Τάρα Κρήτης 193
 Τάσιος Θεοδόσιος 477, 479
 Τάσος (Ἀναστάσιος Ἀλεβίζος) 654
 Τατούλης Πέτρος 645, 654, 656, 666· διώκει δικαστικῶς μέλη τοῦ ΚΑΣ καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΝΜΑ 646· ἄρθρο του γιὰ τὸν «κρατικοδίαιτο πολιτισμό» 648· ἐγκαινιάζει Μουσεῖο Κεραμικοῦ 652· συντάσσει νέο Ὁργανισμὸ τοῦ ΥΠΠΟ 653· παρίσταται σὲ συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας 656
 ταύτιση στοᾶς Ἀττάλου 161
 ταφή σκοτωμένων τῶν Δεκεμβριανῶν στὸν Κεραμεικὸ 396
 ταφικὸ μνημεῖο Ἑλληνικοῦ 439
 ταφικὸς κύκλος, Α Μυκηνῶν 188· Β Μυκηνῶν 415, 416, 488
 ταφικὸς περίβολος Ἀγάθωνος 162
 τάφος: Πιττάκη 166· Μ. Ἀλεξάνδρου 588· Φιλίππου Β' 511· 515
 Ταχτοῆς Κώστας, ἐπιστολή του γιὰ ναυπηγεῖα Πύλου 505
 Τεγά 178
 Τεῖσανδρος, ἄρχων Ἀθηνῶν 162
 τεῖχη Πειραιῆς 473, 529
 Τελεστήριον Ἐλευσίνος 137
 τελετὴ στὸν Παρθενῶνα 95
 Τελωνεῖον Πειραιῶς ἐπιγραφές 97, 119, 121
 Τερζοπούλου Δ. 693
 Τετάρτη Ἀυγούστου 337, 338, 341
 τετράδιο ἐπιγραφῶν Μυλάσων 82, 83
 Τέτσης Παναγιώτης 675

- τζαμί: Παρθενώνος 130, 155· Κάτω Συν-
τριβανιού ή Τζισδαράκη 156· Μονα-
στηρακίου 383
Τζαναβάρη Κ. 693
Τζαννάτα Κεφαλονιάς, θολωτός τάφος
580
Τζαννετάκης Τζαννής 572, 573, 574, 576,
634
Τζάχου Άλεξανδρή Όλγα 639
Τζεδάκις Γιάννης 535, 537, 543, 554, 588,
599
τζεπχανές 16
Τηλέμαχος Άχαρνεύς 189
Τήνος 29· ιερό Ποσειδώνος και Άμφιτρί-
της 151
Τιβέριος Μιχάλης 603
Τινάνειος κήπος 435
Τίρυνς 178, 209
Τιτάνες (Τούρκοι) 93
τίτλος Έφόρου άρχαιοτήτων, άήθης χρη-
ση του 6, 624 σημ. 19
Τμήμα Κύπρου Έταιρείας 569, 637
Τμηματάρχης Γραφείου Άρχαιολογικής
Έπιμετείας 256
Τόκιο 471, 474, 574, 575
«Τολμήστε», δήλωση ανθρώπων του
Πνεύματος και της Τέχνης 571 σημ. 6
Τοπικά Άρχαιολογικά Συμβούλια 513
τοπογραφία: Όλυμπίας 11· Άττικής του
Πιττάκη 49
Τοποτηρηται 25
Τουλούπα Έβη 528
Τουρκία 510, 619
τουρκικό σπίτι, πρώτο μουσείο της Ά-
κρόπολης 104
Τούρκοι 12, 15, 23, 49, 122· έπεμβάσεις
τους στον Παρθενώνα 228· τους πα-
ραδίδεται ό Ότσαλάν 615· *Τούρκοι*
σκοτοδαίμονες 93
Τουρκοκρατία 11, 163, Β 192
Τουρτόγλου Μενέλαος 375
τράμα, στην πύλη του Άδριανού 605
Τράπεζα της Ελλάδος 305
Τράπεζα, στην Κρήτη 212
Τραυλός Γιάννης 117, 195, 196, 223, 293,
307, 308, 366, 417, 419, 482, 567, 674,
686
Τρείς Λαγκάδες, στα Ίονια νησιά 212
τριακονταπενταετίας νόμος 446, 523
τριακόντορος Β 194, Β 195
Τριανταφυλλόπουλος Ίωάννης 481
Τρίκαλα 303
Τρικούπης Σπυρίδων 87, 88
Τρικούπης Χαρίλαος 211
Τρίτσης Άντώνιος 544, 545
Τροία 252
Τροιζήν 178· Γ Έθνοσυνέλευσις 20, 25·
Σύνταγμα 21, 32
Τροιζηνία 311
τροπαία άκρα 531
Τρόπαιο Μαραθώνος 651, Β 203, Β 204,
Β 211
τροποποίηση όριου ήλικίας για Μαρι-
νάτο 470
Τρυπάνης Κωνσταντίνος 491, 493, 497,
501, 504, 506, 514
Τσαγκλι Θεσσαλίας 212
Τσάκωνας Δημήτριος 489
Τσανι Θεσσαλίας 212
Τσαουτοίτσα Μακεδονίας 211
Τσάτσος Κωνσταντίνος 412, 426, 490,
493, 510, 511
Τσέπι Μαραθώνος 651
Τσιβανόπουλος Δημοσθένης 207, 222
Τσιγαρίδας Εϋθύμιος 548, 549
τσιμέντο, χρήση του στις αναστηλώσεις
234
Τσίμοβα (Άρεόπολη) 35
Τσιμπίδη Αϋλωνίτου Μ. 588
Τσιριμώκος Ήλιος, Γραμματεϋς της ΕΛΔ,
μέλος της ΠΕΕΑ 362, 453
Τσιριμώκος Ίωάννης 610
Τσίρκο *Ήρακλῆς* στη Μόσχα 647
Τσολάκογλου Γεώργιος, πρώτος κατο-
χικός πρωθυπουργός 337, 365

Τσουμειόν, τὸ ΝΜΑ 289

Τσουντας Χρήστος 188, 196, 214, 218,
219, 237, 248, 253, 254, 256, 259, 267,
281, 282, 283, 336, 643, 706, 721

Τσοχατζόπουλος Ἰ. Ἀκῆς (Ἀπόστολος)
532, 545

Τύμβος Μαραθῶνος 214, 628, 651

Τυμφορητὸς 363

Τυπάλδος Κοζάκης Γεώργιος 224

Τύχης Νεμέσεως ἄγαλμα 184

Υ

ὕγεια Πιττάκη 166

ΥΔΑΠ (Ἵπηρεσία Διαχειρίσεως Ἀρχαιολογικῶν Πόρων) 411, 430

Ὑδρα 85, 119

ΥΔΡΕΞ (Κατασκευαστικὴ Ἑταιρεία Ἀποχέτευσης Πρωτευούσης) 425

Ὑλικά *Δομῆς τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων*,
Τά, τοῦ Ἀναστασίου Ὁρλάνδου 418

Ὑμηττὸς 193, 212

ὕπαγωγή καὶ πάλι τῆς Ὑπηρεσίας στὸ
ὕπουργεῖο Παιδείας 714

Ὑπάτι Ἀρμοστεία Σμύρνης 270

ΥΠΠΕ, γίνεται ΥΠΠΟ 547

Ὑπηρεσία, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία
τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1828, πολλα-
χοῦ χαρακτηρίζεται ὡς ἀντιδραστι-
κὴ 520· ὡς «Μάστιξ τῆς Ἑλλάδος»
454, 572

Ὑπηρεσία Ἱστορικῶν Μνημείων καὶ Ἀρ-
χαιολογίας (Μακεδονίας κατὰ τὴν
Κατοχή) 343

Ὑπηρεσία Προστασίας Ἔργων Τέχνης
Κρήτης (Γερμανικὴ, κατὰ τὴν Κα-
τοχή) 324

Ὑπηρεσία Rosenberg 341

Ὑπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ἀκρο-
πόλεως (ΥΣΜΑ) 514, 515, Β 193

Ὑπηρεσιακὰ Συμβούλια, συγκρότησή
τους 526

ὕπηρεσιακὲς ἐκθέσεις 527

«ὕποβρύχιες διαδρομὲς» 567

ὕποκριται ἀρχαιολόγοι 586

ὕπόμνημα: Ἀ. Μουστοξύδη πρὸς Nugent
83· Ἀ. Ὁρλάνδου, «Περὶ τῆς ἀναστη-
λώσεως τοῦ Παρθενῶνος» 283· Κα-
ρούζου καὶ Μηλιάδη, ἐναντίον Μα-
ρινάτου 337

Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν
(ΥΠΠΕ), ἵδρυση 482

ὕποστολὴ γερμανικῆς σημαίας τὴν 12
Ὀκτωβρίου 1944, 376

ὕποτίμηση νομίσματος 414

ὕποχρέωση ἀγορᾶς γῆς γιὰ ἀνασκαφὲς
276

Ὑγια Νάξου Β 200

Ὑψηλάντης Δημήτριος 21

Ὑψηλὴ Πύλη 14

Φ

Φαιστὸς 249, 250, 334

φαινή κρηπίς, ὁ νόμος ΒΧΜς' 206

Φανὰ Χίου 401

«Φανέλλα τοῦ Στρατιώτου» 367

Φαρμακίδης Θεόκλητος 18, 124, 166·
διορίζεται Ὑφορος τοῦ Μουσείου
Αἰγίνης, ἀποποιεῖται τὸν διορισμὸ 77

φάρος Ψυτταλείας 530

Φατούρου (Ήσυχάκη) Κάντω 416

Φειδίας 113, 158, 235

Φειδιππίδης 700

Φεραὶ 11, 212

Φθιωτιδοφωκίς 303

Φθιώτις 212

φθορά: μνημείων Ἀθηνῶν 227· μνημείων
Ἀκροπόλεως 475, 483· ἐπιστημονικὴ,
φυσικὴ καὶ ἠθικὴ τοῦ Κλάδου 622

Φιγάλεια 168, 169, 401· Φ. γλυπτὰ 39, 106

Φιλαδέλφεια τῶν ΗΠΑ: ἄγαλμα οἰκογε-
νείας Ρέντη 57· μουσεῖο 609

Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος 285, 294, 611,
643

Φιλαρχαϊκὴ Ἑταιρεία 88, 210

- Φιλαρχαίων Έπιτροπή 164· προσφέρει
 περιουσία της στην Έταιρεία 165
 Φιλεκπαιδευτική Έταιρεία 490, 492· τι-
 μητικό της ψήφισμα για τόν Στ. Πατ-
 τακό 491
 Φιλική Έταιρεία 26, 145
 Φίλιος Δημήτριος 181, 222, 259, 401, 674·
 ανασκάπτει Έλευσίνα 196· έκθεσή
 του για τη διαχείριση της Έταιρείας
 221
 Φιλιππάκη Βαρβάρα 369, 416, 433, 437,
 481
 Φιλίππειον Όλυμπίας 181
 Φίλιπποι 151
 Φίλιππος, απόστολος Β 213
 Φίλιππος Β' Μακεδονίας· τάφος του 435,
 511, 515· χρυσό στεφάνι του 584
 Φιλίστωρ, περιοδικό 164, 175, 218, 429
 Φίλοι: Άκροπόλεως επιδίδουν μετάλλιο
 679· του ΕΑΜ 294
 Φιλόμουσος Έταιρεία 13, 15, 16, 18
 Φιλοπάππου μνημείον 168, 381· βάλλε-
 ται από την Άκρόπολη 389· ζημίες
 399
 φιλοσόφου κεφαλή Άντικυθήρων 237
 Φίλτσου Έλένη 272
 Φινικλής Σπυρίδων 161, 183, 202, 224
 Φλιοῦς 193, 194
 Φλογαίτης Νικόλαος 21
 Φλωρεντία 706
 Φλώριδα (Florida) 297
 Φλώρινα 303, 308
 «Φοιτητική Συντροφιά» 272
 Φουρνιάδης Χρήστος 311
 Φούρνου Κορυφή, Κρήτη 212
 Φορτέτσα, Κρήτη 212
 Φράγκοι 12
 Φραγκοκρατία Β 192
 Φράγμα, στην Πελοπόννησο 212
 Φρασικλής, τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα τοῦ J.
 Franz 17
 φρεγάτα *Constitution* 57
 Φρειδερίκος Γουλιέλμος Γ' τῆς Πρωσίας
 70, 71
 Φρειδερίκος, διάδοχος Γερμανίας 179
 φροντιστὴς Αἰγυπτιακῆς Συλλογῆς ΕΑΜ
 313
 φρουρά στην Άκρόπολη 320, 381
 φρούριο Ραμνοῦντος, ἀναστηλώσεις Β
 206
 Φυλακωπή 212
 φύλαξη Άκροπόλεως κατὰ τὴν Κατοχὴ
 318
 Φυλὴ 178
 Φύρερ, ὁ Χίτλερ 324
 Φωκίς 151, 201, 558
 Φωστηρόπουλος Κ. 172
 Φωτιάδης Δημήτριος 646
 Φωτίλας Δημήτριος 124
 Φώτιος, ὁ Πατριάρχης 550
 φωτογραφίες Έκθέσεως Ρώμης 253
 φωτοθήκη Γερμανικοῦ Άρχαιολογικοῦ
 Ίνστιτούτου 411
 Χ
 Χαϊδελέβεργης πανεπιστήμιο 378
 Χαιρώνεια 201· Χ. λέων 130, 200· μου-
 σείο 359
 Χαλάνδρι 178
 Χάλαρης Νικόλαος, κάτοικος Άνάφης
 25
 Χάλκης Θεολογικὴ Σχολὴ 265
 Χαλκιδικὴ 303
 χάλκινα ἀγάλματα Πειραιῶς 435, 459
 Χαλκίς 305, 326
 χαμὰμ Οὐλὰ Μπέη 117
 Χανιά, μουσεῖο 579, 587
 Χαριάτιδες (Καρνάτιδες) 93
 Χαριτάτος Μάνος 639
 Χαριτωνίδης Σεραφεῖμ 412, 643
 «Χάρτα τῆς Ελλάδος» 11
 χάρτες Άττικῆς 194
 «Χάρτης τῶν Άθηνῶν 1931» Β 207
 «Χάρτης τῆς Βενετίας» 515, Β 208

Χατζηδάκης Μανόλης 204, 314, 402, 413, 437, 464, 490, 528
 Χατζηδάκης Ίωσηφ 259, 267
 Χατζηθωμάς Παῦλος 486, 581
 Χατζήμπεης Σταμάτης, μέλος τῆς ΠΕΕΑ 362
 Χατζηπάνος Παναγιώτης 362, 384, 394, 409
 χειρόγραφα, ἀρπαγὴ τους 43
 Χερβοῦργο 112
 χιλιετία, ἐορτασμός ἀλλαγῆς τῆς 617
 Χίος 212, 300, 303, 308, 310, 311, 401
 Χίτλερ 378, 405· χρηματοδοτεῖ ἀνασκαφή Ὀλυμπίας 324, 325
 Χιώτη Εἰρήνη 693
 «Χιώτισσα», κόρη Ἀκροπόλεως 300
 χολέρα τοῦ 1854, 159
 Χούκλη Μαρία, δημοσιογράφος, συνέντευξή τῆς μὲ τὸν Γ. Βουλγαράκη καὶ δῆλωσή του: «ὅ, τι εἶναι νόμιμον εἶναι καὶ ἠθικόν» 674
 Χουρμουζιάδης Γεώργιος, παρατηρήσεις του γιὰ τὸν ἀρχαιολογικὸ νόμο 634
 Χρεμωνίδης Ἐτεοκλέους Αἰθαλίδης, ψήφισμά του 121
 χρηματικὴ ἀξία τῶν ἀρχαιοτήτων 47
 Χρηματιστηρίου σκάνδαλο 618
 χρῆση: ἀρχαίων μνημείων 156· τοῦ ΕΑΜ κατὰ τὴν Κατοχὴ 356· Ἐταιρείας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς 370
 Χρηστίδης Δημήτριος 66, 170, 172, 174
 Χρήστου Χρύσανθος 414
 Χρυσὸ 201, 216
 Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία 203
 Χριστόπουλος Χαράλαμπος, ὑπουργὸς Παιδείας, ἐπανιδρύει τὴν Ἐταιρεία 160
 Χρόνης Γεώργιος 491

Χρονικὰ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου 431
 Χρόνος, ἐφημερίς 256
 Χρυσόγελος Νικόλαος 63
 «Χρυσὸς Μαραθώνιος» 696
 χρώματα Ἀκροπόλεως 163
 χωματερὴ Ἄνδρου 664
 Χώρα Μήλου 212
 χωριστικὲς τάσεις Ὑπηρεσίας 8
 Χωροφυλακὴ στὴν Ἀκρόπολη 381

Ψ

Ψαλίδας Ἀθανάσιος 42
 Ψαρομηλίγκου ὁδός, ἀπαλλοτρίωση κατὰ τὴν Κατοχὴ ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν 312
 Ψευδο-Βερενίκη 301
 ψήφισμα γιὰ τὸν Στ. Παττακὸ 490, 491
 «Ψηφίσματος σχέδιον» (Ἀ. Μουστοξύδη) 45, 46
 ψήφος διπλὴ Χρήστου Ζαχόπουλου 666
 Ψύλλας Γεώργιος 120
 Ψυττάλεια 531, 532, 536, 546, 630, Β 203· κέντρο βιολογικοῦ καθαρισμοῦ 530· ἀποχαρakterισμὸς 533
 Ψυχροῦ ἄντρο 249
 Ψωμᾶ οἰκία 285, 401
 Ψωμάδης Παῦλος, φιλανθρωπικὴ ἐκδήλωσή του στὸ ΝΜΑ 673

Ω

Ὠδεῖο Ἀγρίππα 285
 Ὠδεῖο Ἡρώδου Ἀττικοῦ 163, 319, 432, 686, Β 191, Β 199· ἐορτασμός 150 χρόνων Ἐταιρείας 563
 Ὠδεῖο Θεσσαλονίκης 324
 Ὠνάσειο Ν. Ὑόρκης, ἔκθεση ΝΜΑ 641
 Ὠρολόγιον Κυρρήστου, ζημίες 399
 Ὠρωποῦ Ἀμφιάρειο 202

A

- Abel, Karl von (1788-1879) μέλος της Ἀντιβασιλείας· σύγκρουση με τὸν Armansperg 91· παύση του 94
- Aberdeen, George Hamilton κόμης τοῦ (1784-1860) 109
- Académie des Inscriptions et Belles Lettres, τοῦ Institut de France 164
- Adam, Sir Frederic λόρδος, Ὑπατος Ἀρμοστής τῶν Ἰονίων Νήσων (1823-1832) 83
- Ahnenerbe 326
- Allen, Frederick de Forest 192
- Altenburg, Guenther 308
- Amandry Pierre 147, 216· ζήτημα σφραγισμάτων Δήλου 505
- André, Louis-Jules 137
- Anglais 109
- Angleterre 108, 114
- Antiquités helléniques*, σύνταγμα ἐπιγραφῶν τοῦ Α. Ρ. Ραγκαβῆ 132, 133, 174
- Archaeological Atlas of Mycenae* 195, 203, 643
- Archaeologus miserabilis 580 σημ. 33
- Armansperg, Joseph von (1787-1853), Ἀντιβασιλεὺς 17, 95· ὑπόσχεται διορισμὸν στὸν Πιττάκη 87· ἀπαγορεύει δημοσίευση ἀρχαίων 101· ζητεῖ ἐπιστροφή ζωφόρου Ἀθηνᾶς Νίκης 105· ἀποδέχεται παραίτηση Ross 103· ἀκύρωση πράξεών του 104
- Armansperg Λουΐζας μνημεῖο 530
- Augsburger Allgemeine Zeitung*, ἐφημερὶς 134, 142
- autorités Turques 108
- Autun, συλλογὴ Voguie 328
- Avignon, ἡ ἐκθεση «Silence fureur» στὸ Musée Calvet 584

B

- Ballu Théodore 137
- Banti L. 249

- Bates, William Nickerson 192
- Befehlshaber Südgrichenland, Referat Kunstschutz 323
- Beltrami*, ἀτμόπλοιο 300
- belvedere Ἀκροπόλεως, γίνεται πολυβολεῖο 391
- Benschoten, James Cooke van 192
- Benseler, G. E. 560
- Benvenuti Alberto 249
- Beulé Ernst 148, 149, 164
- Bildlexikon zur Topographie des antiken Athen* 482
- Bildlexikon zur Topographie des antiken Attika* 195, 567
- birth of Democracy, The, ἐκθεση στὴν Οὐάσιγκτον 583
- Blackman, David J. 211
- Blair, Tony, πρωθυπουργὸς τῆς Βρετανίας· τοῦ ὑποβάλλεται ἀπὸ τὸν Κων. Σημίτη αἴτημα ἐπιστροφῆς τῶν γλυπτῶν τῆς Ἀκροπόλεως 118, 641
- Blakeway, A. 211
- Blavette Victor 137
- Blegen, Carl William 192, 294
- Boardmann, John, συνέντευξή του γιὰ τὸ ζήτημα τῶν δημοσιεύσεων 602
- Boeckh, August 17, 18, 49, 54, 99, 146, 161, 167, 175, 177· καταμαρτυρεῖ στὸν Πιττάκη κακὲς ἀναγνώσεις ἐπιγραφῶν· Πιττάκης διορθώνει δημοσιεύσεις του 103
- Boeringer Erich 326, 328, 345, 346, 347, 369, 371
- Boitte, Louis-François 137
- Borrmann Richard 180
- Bosanquet, R. C. 211
- Bothmer, Dietrich von 414
- Bothmer, Oscar Graf von 326, 371
- Boulanger Florimond (1807-1875) 150
- Bourdelle Émile 246
- British Association for Mycenaean Studies 475

Brommer Frank 323
 Broneer Oscar 192
 Brougham, Henry Lord (1778-1868) 108, 109
 Brown πανεπιστήμιο 219
 Brueckner Alfred 250, 251, 252· ζητεῖ νὰ τοῦ δοθοῦν ἄχρηστα ἀρχαῖα γιὰ διδασκαλία στὴ Γερμανία 610
 Brunn Heinrich 160, 205, 401
 Bunsen, Christian Karl Josias, Freiherr von 88
 Burnouf Émile 147, 150
 Buschor Ernst 178
 Buttlar, Herbert von 323
 Byrne Sean G. 559, 560
 Byron, George Gordon Noel (1788-1824) 108, 535

C

cabinet Anglais 107, 108
 cameo μὲ Διόνυσο καὶ Ἀριάδνη 327
 Capps Edward 192, 294
 Carpenter Rhys 192
 Carwen 109
 Caskey, John Langdon 192
 Catling Hector W. 211
 Chambre des Communes 108, 109
 Chateaubriand, François-René (1768-1848) 37, 716, 718
 CIA (Central Intelligence Agency), μεσο-λαβεῖ γιὰ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς 562
 Cincinnati 322
 Clarke, Edward 44
 Clemenceau, Georges 562 σημ. 32
 Clinton, Bill (William) 615
 Clinton, Kevin 197, 674
 Cockerell, Charles Robert 14
 Commission de surveillance de la conservation des Monuments 76
 Constitution, ἀμερικανικὴ φρεγάτα 57
 Cook, J. M. 211, 384, 387, 394

Corpus Inscriptionum Graecarum 17
Corpus Inscriptionum Atticarum 175
 Corsten, T. 559
 Coulson, William D. E. 193
Courrier de la Smyrne, ἐφημερίς 75
 Crosby, Henry Lamar 192
 Curtius, Ernst 17, 179, 194

D

Dassin, Jules 536
 Daumet, H. 150
 Daux, Georges 147
 Daveluy, Amédée 147
 Davis, Jack L. 193
 Dawkins, Edward ἀντιπρόεδρος 76, 80
 Dawkins, R. M. 211
 Deegan, Thomas J., Jr. 471
 Defrasse A. 238
 Della Seta, Alessandro 249, 294
 Demangel René 147
 Desbuisson, Prosper 137, 141
 D'Estaing, Valéry Giscard 511
 Deutsches Wissenschaftliches Institut 370
 Dilettanti, Society of 196
 Dinsmoor, William Bell 284
 Dodwell, Edward 108
 Dölger, Franz 329
 Dörpfeld, Wilhelm 178, 186, 225, 227, 234, 262, 263, 286, 686, B 208
 Dow, Ἀγγλὸς ἀρχαιολόγος 385, 386
 Drerup, H. 324
 Dumont, Albert 147
 Durm, Ἰωσήφ 224, 225, 226, 227, 228, 229, 232, 233, 686

E

École Française d'Athènes 141, 146
Economist, συνέδριο γιὰ τὸ NMA 64
 Egon, Nicholas καὶ Matti 628
 Eickstedt, Klaus Valtin von 327
 Eilmann, Richard 326
Eleusis. The Inscriptions on Stone, τοῦ Kevin Clinton 674

Elgin, Thomas Bruce (1765-1841) 105,
107, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115,
118, 131, 637
Étienne, Roland 147
Europe 108
Evans, Arthur 237
Exner 323, 350
Expédition scientifique de Morée 21, 31,
38, 51, 70, 148
EXPO 70 Osaka, 475, 480

F

Fahrner, Rudolf 370
Fallmerayer, Jacob Philipp 413
Farnoux, Alexandre 147
Fauvel, Louis-François-Sébastien 14, 30,
55, 99, 169
Feldkommandatur 371
Felmy, Helmuth 319, 370, 378
Fiechter, Ernst 686
firman original 109
Fittschen, Klaus 178
Forchhammer, Peter Wilhelm (1803-
1894) 119
Forschungs- und Lehrgemeinschaft *Das
Ahnenerbe* 324
Foucart, Paul 147, 150
Fouché, Joseph, duc d'Otrante (1759-
1820) 717
Fougères, Gustave 147
Fouilles d'Épidaure, του Παναγιῆ Καββα-
δία 238
Franco, Francisco, δικτάτωρ τῆς Ἰσπα-
νίας 444
Franz, Johannes 17
Fraser, Peter Marshall 211, 559, 560
French, Elisabeth 195, 203, 211, 643
French, Thomas 385, 386, 387, 394, 395
Frödin, Otto 274
Führer (Φύρερ) 324, 407· βλ. καὶ Χίτλερ
Furtwängler, Adolf 586

G

Gallery Ward 585
Gardner, E. A. 211
Gebauer, Kurt 323
Gestapo 324
Getty κοῦρος 555, 577
Gilliéron, Émile 215
Gioconda 443, 444
Gladstone, William Ewart (1809-1898)
211
Goodwin, William Watson 192
Goya y Lucientes, Francisco de 444
Grand Palais Παρισίου, ἡ ἔκθεσις «Eros
Grec» 570
Grande Bretagne 114
«grande fouille», la 217
Grèce, πολλαχού
Greco, Emanuèle 249
Greiner, Johann Baptist von 95
Gropius, Georg Christian 14, 74, 76, 124,
169
Gruben, Gottfried B 201, B 210
Grundmann, Kimon 323, 324
Guizot, François 136
Gustaf, διάδοχος Σουηδίας 271

H

Halbherr, Federico 249
Hamilton, καθηγητὴς στὶς ΗΠΑ 297
Hammerley, Ἀγγλος πολιτικὸς 109
Hammond, Nicholas 628
Hampe, Roland 323, 351, 377, 378· παρα-
δίδει τὸ Γερμανικὸ Ἀρχαιολογικὸ
Ἰνστιτούτο 364· κρίνει τὸν τόμο Ζη-
μίου 404
Hansen, Christian 120, 136
Harder, Richard 326, 330, 405
Hardy, Thomas 535
Heberdey, Rudolf 232
Heermance, Theodore W. 192
Heideck, Karl Wilhelm, Freiherr von 17,
62

Hellas, τόμος της Kunstschutz 330
Hellenica, του Louis Robert 296
 Herberg, H. von 327
 Heuzey, L. 150
 Hill, Bert Hodge 192, 285, 294
 Himmler, Heinrich 324, 325, 326
 Hogarth, D. G. 211
 Hohenzollern-Sigmaringen, οἰκογένεια 610
 Holleaux, Maurice 147
 Homolle, Théophile 147
 Hood, M. S. F. 211
 Howe, Samuel Gridley 26
 Hughes (Χιούζ), Robert 582
 Hunt, Philip 109

I

Immerwahr, Henry R. 192
 Ingram von 329, 342
Inscriptiones Graecae 175
 Institut de France 31, 72, 511
 Istituto di Corrispondenza Archeologica
 41

J

Jantzen, Ulf 178, 324, 351
 Jebb, Richard 210, 211

K

Kapp, Dr, βουλευτής Γερμανός 177
 Karo, Georg 178, 297, 322
Karten von Attika 194, 195
Karten von Mykenae 202, 203
 Kaupert, Johann August 194, 202
 Kawerau, Georg Ferdinand 246, 247
 Kennedy, John Fitzgerald (1917-1963),
 Πρόεδρος των ΗΠΑ 444
 Kirchhoff, Adolf 17
 Kirchner, Johannes 245
 Kirsten, Ernst (1911-1987) 324, 349
 Klenze, Leo von 94, 95, 96, 97, 131, 133,
 230, 233, B 206
 Kobell, Ägid Ritter von 95

Koch, Ἀμερικανὸς ἀνθυπολοχαγὸς 408
 Köhler, Ulrich 178
 Kommando Rosenberg 324
 Kraiker, Wilhelm (1899-1987) 324, 328,
 330, 332, 350, 352, 353· ὑποδείξεις του
 γιὰ τὴν Ὑπερσεία 354· ἐπιστολή του
 περὶ τῶν ζημῶν τῶν ἀρχαιοτήτων
 404· ἀποχώρησή του 364
 Kriegsverwaltungschef 334
 Kriegsverwaltungsrat 323
 Kübler, Karl 300, 323
 Kunstschutz (Befehlshaber Südgriechen-
 land, Referat Kunstschutz) 320, 324,
 325, 333, 344, 347, 350, 351, 352, 354,
 355, 360, 406, 407· Κ. Θεσσαλονίκης
 324
 Kunze, Emil 178, 323, 325, 369
 Kuthe (Baurat) 323, 352, 353
 Kyrieleis, Helmut 178

L

Ladstätter, Georg 232
 Landesgruppenleiter 323
 Lauffer, Siegfried 326, 330, 405
 Leake, William Martin 100
 Le Bas, Philippe 39, 136, 140, 148
 Laurent, Eduard 98, 136
 Laurenzi, Luciano 249, 318, 319, 320, 346,
 360· ἐπιστολή του γιὰ τὴν τύχη τῆς
 Ἰταλικῆς Σχολῆς 361
 Lebègue, Albert 150
 Lechat, Henri 238, 246
 Lemerle, Paul 294
Le Monde, ἐφημερίς, δημοσίευμα ἐναν-
 τίων Μαρινάτου 473
Le Musée, περιοδικό 245
 Lenormant, François 150, 196
 Leonardo da Vinci (1452-1519) B 196
 Levi, Doro 249
Lexicon of Greek Personal Names, A 559
 Libertini, Guido 249
 List, Sigmund Wilhelm Walter von 319,
 334

Lolling, Habbo Gerhard 203, 259, 261
 Londres 107
 Louis XVI, 717
 Louis XVIII, 716
 Louvet, Louis-Victor 137
 Lüders, Otto 178
 Lyons, Sir Edmund 114

M

Magne, Lucien 224, 227, 234
 Maison, Nicolas-Joseph (1771-1840) 23, 32, 35, 38
 Manatt, J. Irving 219
Manuel d'architecture grecque, τοῦ R. Martin 419
 Marburg 407
 Marchand, Ἐδουάρδος, σύνδεσμος τοῦ Καποδίστρια μετὰ τὸ γαλλικὸ ἐκστρατευτικὸ σῶμα 35, 72
 Martin, Roland 419
 Marx, Karl 6
 Matthews, Elaine 559, 560
 Matz, Fr. 324, 406, 407
 Maurer, Georg Ludwig Ritter von 17, 87, 89, 91, 94
 McCredie, James Robert 192
 Medelhavsmuseet 291
 Medicus, Dr. 334, 336
 Megaw, A. H. S. 211
 Mennel, Jörgen 698
 Merkblätter für den deutschen Soldaten 328
 Merriam, Augustus C., 192
 Metropolitan Museum 299
 Milchoefer, Arthur 194
 Miller, Stephen G. 193
 Milton, Lord 109
 Missione Archeologica Italiana di Creta 249
 Missione Archeologica di Rodi 250
 Mistral, Frédéric 246
 Moltke, Helmut von 194

Morgan, Catherine A. 211
 Morgan, Charles Hill 192
 Morgenthau Henri 272
 moules de marmorine 114
 Muhly, James D. 193
 Mulliez, Dominique 147
 Musée Britanique 107
 Musée Calvet τῆς Avignon, ἔκθεσις «Silence fureur» 584

N

National Gallery τῆς Οὐάσιγκτον 582
 Niemeier, Wolf-Dietrich 178
 Noack, Ferdinand 178
 Noble, Joseph V. 472
 Norton, Charles Eliot 191, 192
 Nugent-Grenville, George, δεύτερος βαρὼνος Nugent, Ὑπατος Ἀρμοστής Ἰονίων Νήσων (1832-1835) 49, 83

O

Oberlaender, Gustav 296, 652
 Ohly, Dieter 226, 235
 Ölbaum-Giebel, βλάβη του 392
 d'Ooge, Martin L. 192
 Ortskommendatur Athen 370
 Osaka EXPO 70, 475, 480
 Osborne, Michael J. 559, 560

P

Paccard, Alexis 137, 141
 Packard, Lewis R. 192
 Palmerston, Lord 111
 Pape, W. 560
 Parker, Robert 559
 Parsons, Arthur Wellesley 192
 Pascal, Blaise 712
 Payne, Humfry 211
 Peek, Werner 323, 330
 Penrose, Francis Cranmer C. 211, 224, 233
 Pernier, Luigi 249

Persons of ancient Athens 589

Petersen, Eugen 178

Pfeiff, Karl Arno 323

Picard, Charles 147

Picard, Olivier 147

Pictorial dictionary of ancient Athens 482

Piscatory, Théobald - Émile - Arcambal
(1799-1870) 136, 148

Pondichéry, Γαλλική Σχολή 519

Popitz, Johannes 366

Premierstein, Anton von 232

Premier Congrès International d'Archéologie 244

Price, M. J. 211

Prosopographia Attica 245

Prudhoe, Lord 80

Prudhomme, Sully 246

Purgold, Karl 180

Q

Quellenec, Eduard 224

Quinet, Edgar 33

R

Rampin κεφαλή 148

Referat Kunstschutz 331, 405

Reichel, Wolfgang 232

Reichsbund für Deutsche Vorgeschichte
322, 344

Reichstag 177

Reinerth, Hans 322, 326, 330, 344, 405

Richardson, Rufus B. 192

Richter, Gisela 294

Rigny, Henri-Daniel Gaultier, comte de
(1782-1835) 35

Ritter, Carl 146

Robert, Louis 296, 540

Robinson, Henry Schroder 192

Rodin, Auguste 246

Roehl, H. 17

Romilly, Jacqueline De, δέχεται άποψη
ύπουργού Βενιζέλου για χῶρο λεμ-
βοδρομίου 628

Rosebery, λόρδος 211

Rosenberg, Alfred 322, 326

Rosenberg, ειδικό έπιτελείο, έπιτελείο,
΄Υπηρεσία 329, 341, 405, 406, 407

Ross, Ludwig 31, 54, 77, 89, 92, 95, 99, 110,
119, 120, 126, 131, 132, 133, 136, 161,
167, 177, 201, 210, 227, 246, 258, 295,
560, 678, 722, B 205, B 212· παρα-
λαμβάνει καταλόγους Αιγίνης 81·
άφιξη του στην Έλλάδα 85· γνωριμία
του με Armansperg 87· διορισμός του
88· προάγεται σε Έφορο, μετατίθε-
ται στην Αθήνα 91· εφαρμόζει πρό-
γραμμα Klenze, αντιγράφει επιγρα-
φές Τελωνείου 97· συνοδεύει Λουδο-
βίκο Α΄ Βαυαρίας, αρχίζει αναστή-
λωση ναού Αθηνάς Νίκης 98· εκλέ-
γεται άντεπιστέλλων Ακαδημίας Be-
ρολίνου, ζητεί άλλαγή όρων ύπηρε-
σίας του, συγκρούεται με Πιττάκη
101· διαμαρτύρεται για άπαγόρευση
δημοσίευσης αρχαίων, άναιρεί δη-
μοσίευμα Πιττάκη 102· άδυναμία συ-
νεργασίας με Πιττάκη, παραιτείται
άπό την ΄Υπηρεσία, παραδίδει αντί-
γραφο επιγραφών Τελωνείου, διορί-
ζεται καθηγητής στο Πανεπιστήμιο
103· του εκφράζεται εύαρέσκεια 105·
άποψη του για άνταλλαγή αρχαίων
106· άποψη του για αναστηλώσεις
142· οργανώνει πρώτο μουσείο Α-
κρόπολης 154· άπόψεις του για άρ-
χαιολογία 605

Rouen (Forth-Rouen) Alexandre Baron
de, αντιπρέσβς 35

Roussel, Pierre 147

Rumpf, Andreas 327, 328, 330

S

Saint-Denis άββαείο 716

Salisbury, Λόρδος 211

San Salvatore degli Agostiniani 476

- Saunier-Seïté, Alice 519
 Savet, Dr 238
 Schaubert, Eduard 48, 76, 77, 95, 120, 131, 138, 139· διορισμός του, καθήκοντα 50· συνοδός του Καποδίστρια 73
 Schede, Martin 325, 329
 Schelling, Friedrich Wilhelm Joseph (1775-1854) 145
 Schinkel, Karl Friedrich (1781-1841) 230
 Schleif, Hans 325, 326
 Schleswig-Holstein δουνάτο 101
 Schliemann, Heinrich 133, 179, 186, 196, 218, 237, 281, 415, 416· κατηγορεί τον Σταματάκη 187· δαπανᾷ για την κατεδάφιση Πύργου Προπυλαίων 189
 Schliemann, Σοφία 187, 188
 Schneider, Antoine-Virgile (1780-1847) 26, 32, 35, 72
 Schneider, της Ὑπηρεσίας Rosenberg 330
 Schönebeck, Hans Ulrich von 307, 316, 323, 324, 327, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 341, 342, 343, 345, 346, 350, 352, 405
 Schörgendorfer, A. 324, 350
 Schrader, H. 246
 Schröder, H. 246
 Scuola Archeologica di Atene 249
 Servizio per i rapporti col Governo Greco inerenti alla protezione delle opere d'arte 360
 Shelley, Percy Bysshe (1792-1822) 535
 Siemens, σκάνδαλο 677
 «Silent Witnesses», έκθεση στη Ν. Ὑόρκη 633
 Skene, Henry 118
 Skene, James 118
 Skene, Καρολίνα 118
 Smith, C. Harcourt 211
 Society of Dilettanti 196
 Society for the Promotion of Hellenic Studies 210
 Sonderkommando Rosenberg 326, 342
 Soprintendenza ai Monumenti e Scavi 250
 Spengel, Leonhard 145
 S.S. 324
 Staatliche Museen zu Berlin, Antikensammlung 185
 Stampfuss, R. 326
 Stauffenberg, Alexander 326
 Stauffenberg, Berthold 326
 Steffen, Bernhard 203, 643, 644
 Stevens, Gorham Phillips 192
 Stillwell, Richard 192
 Stössel, Dr 326, 344
 Strangford, Percy Clinton Sydney Smythe, Sixth Viscount 14
 Studniczka, Franz 178, B 209
Sublime Porte 107, 108, 109
 Sybel, L. von 215
- T
 Talleyrand-Périgord, Charles Maurice De (1754-1838) 717
 Tarbell, Frank Bigelow 192
 Tasca, Henry J. πρεσβευτής των ΗΠΑ στην Ελλάδα, 495
 Taylour, λόρδος 188, 643
 Tétaz, Jacques 137, 148
 Thiersch, Friedrich-Wilhelm (1784-1860) 70, 71, 76, 138, 145, 176· άφιξη του στην Ελλάδα 61· περιοδεία του 62· εισηγείται έρευνα Έρεχθείου 152
 Thorvaldsen, Bertel 235, B 209
Time, κριτική για την έκθεση «Ελληνικό θαύμα» 582
 Tomlinson, R. A. 211
 Tournaire, Albert 137
 Tracy, Stephen V. 193
 Trail, John S. 589
 Treu, Georg 180, 184, 185
 Trotski (Lev Davidovitch Bronstein, 1879-1940) 717, 718

True, Marion 577
 Trump, Ἐρνέστος 224, 225
 Tschira, A. 392
 Tschumi, Bernard 289, 672
 Turcs, Turques, 108, 109

U

UNESCO (United Nations Educational
 Scientific and Cultural Organisation)
 475, 482, 484, 534, 535, 668
 UNRRA (United Nations Relief and Re-
 habilitation Administration) 306

V

Vacano, Otto Wilhelm von 326, 330, 405
 Vanderpool, Εὐγένιος 306
 Vidal Naquet, Pierre 473
 Villa de Medicis 137, 141
 Vita, Antonino di 249
 Vogueie συλλογή 328
 Voutier, Olivier 15

W

Wace, Alan J. B. 188, 211, 643
 Waddington, W. H. 149
 Wagner, Emil von 179
 Wagner, Hermann 326
 Waldstein, Charles 192
 Walter, Otto 232, 323

Ward, Michael 585
 Wehrmacht 329
 Weigand, Edmund 323
 Weiler, Wilhelm von 288, 636
 Weissenburg, Adolf 87, 88, 89, 91, 124,
 258, 437
 Welter, Gabriel 324, 330, 364
 Wescher, Carl 150
 Whitley, James M. 211
 Wick, Charles, σταθμάρχης τῆς CIA 562
 Wilamowitz-Moellendorff, Ulrich von 175
 Wilberg, Wilhelm 232
 Wilhelm, Adolf 232
 Winckelmann, ἑορτὴ μνήμης του 368
 Wolf, Αἰμίλιος 70, 71
 Wolff-Metternich 406
 Wolters, Paul 246
 Woodward, A. M. 211
 Wrede, Walther 178, 322, 323, 328, 330,
 377
 Wright, James C. 193

Y

Young, G. M. 211
 Young, Rodney 306

Z

Ziller, Ernst 224, 227
 Zingerle, Josef 232

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οἱ Ἐφοροὶ	1-74
Οἱ κυβερνητικοὶ προϊστάμενοι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας	75-90
Ἡ ἀρχαιολογικὴ διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος	91-116
Ἡ ἀρχαιολογικὴ νομοθεσία	117-190
Οἱ ἀνακατασκευαὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων	191-214
Τὰ Μουσεῖα	215-219
Τὰ πρόσωπα ποὺ ἐπιδροῦν στὴν ἐλληνικὴ Ἀρχαιολογία	220-224
Οἱ ἀνασκαφαὶ καὶ οἱ δημοσιεύσεις	225-246
Συντομογραφίαι	247-250
Εὐρετήριον	251-313

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ
ΠΡΟΧΕΙΡΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ
1828-2012

ΜΕΡΟΣ II
ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ

ΑΡ. 284 ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΤΟΝ ΜΑΡΤΙΟ ΤΟΥ 2013
ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΡΠΙΝΙΑ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΕΥΑΓΓ. ΜΠΟΥΛΟΥΚΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.
ΜΕ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΜΑΝΤΕΛΟΥ